

**UCHWAŁA NR 1088/XXXV/2022
RADY MIASTA LUBLIN**

z dnia 27 stycznia 2022 r.

w sprawie przyjęcia strategii rozwoju miasta Lublin

Na podstawie art. 10e ust. 1 i 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 i 1834) oraz art. 3 pkt 3 i art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) - Rada Miasta Lublin uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 pod nazwą „Strategia Lublin 2030” wraz z jej integralnymi dokumentami: „Ewaluacja ex-ante projektu Strategii Lublin 2030”, „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Lublin 2030” oraz „Sprawozdanie z przeprowadzonych działań konsultacyjnych dotyczących projektu dokumentu Strategii Lublin 2030 wraz ze sporządzoną prognozą oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii”, stanowiącymi załączniki do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Lublin.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta Lublin

Jarosław Pakuła

Załącznik nr 1
do uchwały nr 1088/XXXV/2022
Rady Miasta Lublin
z dnia 27 stycznia 2022 r.

STRATEGIA LUBLIN 2030

Inicjator Strategii Lublin 2030 i jej głównych założeń

dr Krzysztof Żuk – Prezydent Miasta Lublin

Koordinacja prac nad Strategią Lublin 2030

dr Mariusz Sagan
dr Piotr Maleszyk
Robert Żyśko

Architektura procesu Strategii Lublin 2030

Michał Furmanek
dr Piotr Maleszyk
dr Mariusz Sagan
Robert Żyśko

Metodologia dokumentu Strategii Lublin 2030

dr Piotr Maleszyk
dr Mariusz Sagan

Redakcja merytoryczna

dr Piotr Maleszyk
dr Mariusz Sagan

Zespół autorski

Michał Furmanek
dr Mariusz Gwozda
Szymon Horosiewicz
dr Piotr Maleszyk
Magdalena Opoka
dr Mariusz Sagan
Mateusz Stępnik
Dorota Wolińska
Robert Żyśko

Opracowanie poszczególnych części

Jak powstała Strategia Lublin 2030 i jak ją czytać? | **Michał Furmanek**
Strategia Lublin 2030 w nowych ramach planowania strategicznego | **dr Piotr Maleszyk**
Wnioski z diagnoz | **dr Piotr Maleszyk, Magdalena Opoka, Mateusz Stępnik, Dorota Wolińska**

Przyszłość Lublina: wizja i misja | **Michał Furmanek, dr Mariusz Sagan**
Obszary rozwojowe Strategii Lublin 2030 | **Michał Furmanek, dr Mariusz Gwozda, dr Piotr Maleszyk, Magdalena Opoka, dr Mariusz Sagan, Mateusz Stępnik, Dorota Wolińska**
Cele horyzontalne Strategii Lublin 2030 | **Szymon Horosiewicz, dr Piotr Maleszyk**
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Lublin | **Szymon Horosiewicz, Magdalena Opoka, Dorota Wolińska**

System realizacji Strategii Lublin 2030 | **dr Piotr Maleszyk, Robert Żyśko**
Spójność Strategii Lublin 2030 z dokumentami wyższego rzędu | **Szymon Horosiewicz**
Bibliografia | **Szymon Horosiewicz, Mateusz Stępnik**

Redakcja techniczna i korekta

Paulina Olchowska
Robert Żyśko

Zespół zadaniowy zarządzający projektem „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030”

Prezydium Zespołu:

Robert Żyśko – Przewodniczący
dr Mariusz Sagan – Zastępca Przewodniczącego
Agnieszka Duda-Jastrzębska – Członek Prezydium

Pracownicy Biura Projektu:

Paweł Cienkiera – Kierownik Projektu
Dominika Łuczka – Asystentka Kierownika Projektu

Zespół ds. partycypacji społecznej:

Agata Cholewa
Piotr Choroś
Kinga Jarmałowicz-Szymańska
Paula Krac
Agnieszka Malinowska
Marta Nazaruk-Napora
Anna Szadkowska-Ciężka
Ewa Wasilewska-Wójcik

Zespół ds. strategii i badań:

Michał Furmanek
dr Piotr Maleszyk
dr Mariusz Sagan
Mateusz Stępnik
Robert Żyśko

Zespół ds. promocji i komunikacji:

Ariel Cyfra
Ewelina Frelas-Tyczyńska
Łukasz Kuzioła
Paulina Olchowska
Agata Patoleta

Zespół ds. finansowo-księgowych i zamówień publicznych:

Paweł Cienkiera

Gabriela Dycha
Aldona Grabowska
Tomasz Krajewski
Monika Król
Ewelina Nater

Partner społeczny Strategii Lublin 2030

Lubelska Grupa Badawcza

Rada Strategii Lublin 2030

Zarząd Rady:

dr Mariusz Sagan – Przewodniczący Rady
prof. dr hab. Agnieszka Sitko-Lutek – Zastępca Przewodniczącego
Michał Furmanek – Sekretarz Rady Strategii

Członkowie Rady:

Agnieszka Duda-Jastrzębska
Piotr Choroś
Maciej Maniecki
Karolina Moląg-Leś
Marta Nazaruk-Napora
dr hab. Zbigniew Pastuszek, prof. UMCS
Krzysztof Stanowski
Beata Stepaniuk-Kuśmierzak
Robert Żyśko
Joanna Żytkowska

Członkowie Tematycznych Grup Roboczych

TGR 1: Akademiczność

Lider: prof. dr hab. Jan Pomorski
Piotr Guz
Viktoriya Herun
prof. dr hab. Robert Litwiński
Paweł Marczak
dr Patrycja Olchowska
dr Mariusz Sagan
Justyna Targońska
Agnieszka Wasilak
dr Agnieszka Ziętek

TGR 2: Dobre sąsiedztwo

Lider: Paulina Paga
Paweł Bakiera
Maciej Zaporowski
dr Barbara Grondkowska
Anna Jastrzębska
Konrad Kuśpit
Magdalena Łuczyn
Sandra Pikula
dr inż. arch. Małgorzata Sosnowska

TGR 3: Edukacja

Lider: dr Adam Kalbarczyk
Ewa Dumkiewicz-Sprawka
Paweł Dzierżak
Marcin Giza
Iwona Nowakowska
Agnieszka Kantor-Kołodziejka
Monika Schmeichel-Zarzeźna
Grzegorz Jerzy Nowicki
Ewa Ziembowicz

TGR 4: Inteligentna i zrównoważona gospodarka

Lider: dr hab. inż. Artur Paździor, prof. Politechniki Lubelskiej
Łukasz Goś
Emil Górniak
Agnieszka Komor
Agata Koszarna
dr hab. Anna Nowak
Piotr Popik
Agnieszka Smreczyńska-Gąbka
Robert Wciśł
Michał Wójcik

TGR 5: Kultura i przemysł kreatywny

Lider: Cezary Hunkiewicz
Rafał Chwałę
Michał Karapuda
Bartosz Mitrut
Patrycja Radkowiak-Gąsiorowicz
dr hab. Katarzyna Smyk
Michał Szewczyk
Aleksandra Szuc-Choma
Waldemar Tatarczuk
Piotr Tyczyński

TGR 6: Metropolia

Lider: dr Dagmara Kociuba
Łukasz Bilik
Bartłomiej Cybula
Arkadiusz Gołębiowski
Ewelina Graban
Krzysztof Jakubowski
Rafał Juściński
Paweł Skurski
Krzysztof Stanowski
dr Jacek Warda

TGR 7: Miasto społecznie wrażliwe

Lider: Paweł Prokop
dr Anna Bieganowska-Skóra
Anna Dąbrowska
Małgorzata Kępa Mitura
Łukasz Lewicki
Izabela Misztal
Sławomir Skowronek
Aleksandra Smyk-Kotlarz
Grzegorz Wenarski
Katarzyna Zabrateńska

TGR 8: Miasto zielone

Lider: dr Joanna Hołda
dr hab. Marzena Sylwia Brodowska
Marlena Denysiuk
Robert Gogola
prof. dr hab. Krzysztof Józwiakowski
Mateusz Kulik
dr Anna Ewa Michowska
Bartosz Niewiadomski
Blanka Rdest-Dudak
Krzysztof Stasiak

TGR 9: Partycypacja i współzrządzenie

Lider: Joanna Ciesielka
Agata Cholewa
Rafał Kępski
Dominika Knap
Marta Kurowska
Małgorzata Kwiatkowska
Szymon Pietrasiewicz
Marcin Skrzypek
Anna Szadkowska-Ciężka
Małgorzata Wiśniewska

TGR 10: Sport

Lider: Tomasz Lewtak
dr Bożena Bednarska
Paweł Cegiełko
Jarosław Daniewski
Konrad Koperwas
dr Jakub Kosowski
Jerzy Lipski
Maria Stępień
Emilia Tomala
Rafał Walczyk

TGR 11: Turystyka

Lider: Agata Kobyłka
Justyna Domaszewicz
Łukasz Fiuta
Marzena Koziółek
Jan Leus
dr hab. Anna Mazurek-Kusiak
Krzysztof Raganowicz
Wojciech Sieńko
Kinga Witkowska-Mirosław
Konrad Woliński

TGR 12: Urbanistyka i mobilność miejska

Lider: dr hab. inż. arch. Natalia Przesmycka, prof. Politechniki Lubelskiej
Mirosław Hagemeyer
dr inż. Bartłomiej Kwiatkowski
Dominika Mazur
dr Hubert Mąćik
Paweł Mierzwa
Maciej Mikulski
Arkadiusz Niezgodę
Krzysztof Ożóg
Karolina Skowronek

Spis treści

Wstęp	5
Jak powstała Strategia Lublin 2030 i jak ją czytać?	6
Strategia Lublin 2030 w nowych ramach planowania strategicznego	10
Wnioski z diagnoz	13
Diagnoza społeczna	14
Diagnoza gospodarcza	26
Diagnoza przestrzenna	40
Przyszłość Lublina: wizja i misja	54
Obszary rozwojowe Strategii Lublin 2030	56
A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy	57
A.1. Wysoka jakość kształcenia na każdym etapie życia	58
A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań	62
A.3. Synergia miasta i uczelni	66
A.4. Innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze	70
A.5. Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu	74
B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie	78
B.1. Spójny system zieleni miejskiej	79
B.2. Sieć zrównoważonego transportu	82
B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny	86
B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze	89
B.5. Łagodzenie zmian klimatu w oparciu o obiegi zamknięte	92
C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany	96
C.1. Miasto otwarte i włączające	97
C.2. Miasto wielopokoleniowe	100
C.3. Aktywne sąsiedztwo	103
D. Lublin twórczy, aktywny i gościnny	106
D.1. Miasto przemysłów kultury	107
D.2. Atrakcyjna oferta sportowa i szerokie możliwości spędzania wolnego czasu	111
D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie	114
E. Lublin metropolitalny	118
E.1. Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego	119
E.2. Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina	123
Cele horyzontalne Strategii Lublin 2030	127
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Lublin	132
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	147
Obszary strategicznej interwencji	153
System realizacji Strategii Lublin 2030	155
Zarządzanie rozwojem miasta	156
Monitorowanie rezultatów i ewaluacja realizacji Strategii Lublin 2030	158
Finansowanie	162
Spójność Strategii Lublin 2030 z dokumentami wyższego rzędu	164
Bibliografia	175

Wstęp

Szanowni Państwo,

Drogie Mieszkanki, Drodzy Mieszkańcy,

w ciągu ostatniej dekady Lublin przeszedł ogromną metamorfozę. Ten dynamiczny rozwój, którego byliśmy świadkami, nie byłby możliwy bez przyjętej w 2013 roku Strategii Lublina, która wskazała najważniejsze obszary rozwojowe miasta do 2020 roku: otwartość, przyjazność, przedsiębiorczość i akademickość. Realizacja Strategii pozwoliła odmienić wizerunek Lublina i odbudować go nie tylko pod kątem gospodarczym, ale również w zakresie jakości codziennego życia. Dziś z dumą możemy powiedzieć, że Lublin jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się miast w Polsce.

Realizacja Strategii Rozwoju Lublina na lata 2013-2020 wprowadziła nasze miasto na ścieżkę dynamicznych przemian. Zainwestowaliśmy ogromne środki finansowe w budowę i rozbudowę m.in. infrastruktury drogowej, sportowej, społecznej, kulturalnej i stworzenie zrębów nowej, zdywersyfikowanej, innowacyjnej gospodarki. Jednak zmieniające się uwarunkowania, nowe wyzwania gospodarcze i społeczne, a przy tym zmiany legislacyjne w zakresie kształtowania polityki rozwoju samorządów powodują, że nadszedł czas, byśmy wspólnie wyznaczyli nowe priorytety dla rozwoju Lublina. Kreśląc tę wizję przyszłości, chcemy wspólnie ze wszystkimi interesariuszami kontynuować proces trwałego i zrównoważonego wzrostu naszego miasta.

Strategia to swoisty drogowskaz – zapisany w formie dokumentu pomysł na Lublin. Obecna jej wersja, uwzględniająca perspektywę 2030 roku, to jeden z pierwszych w Polsce dokumentów opracowanych wśród dużych miast w oparciu o nowe ramy prawne planowania strategicznego. Jednak nie to czyni go wyjątkowym, a fakt, że to właśnie Państwo jesteście jej współautorami. Dzięki wieloetapowemu procesowi partycypacyjnemu wspólnie wypracowaliśmy syntezę wyobrażeń o przyszłości miasta, widzianej oczami mieszkanki i mieszkańca, osób reprezentujących obszary biznesu i nauki, organizacji pozarządowych i wielu innych instytucji.

Serdecznie Państwu dziękuję za zaangażowanie w proces przygotowywania Strategii Lublin 2030. Kolejny raz udowodniliśmy, że rozwój Lublina to nasz wspólny priorytet. Dzięki społecznej aktywności, podczas wielu spotkań i konsultacji zebraliśmy kilkanaście tysięcy wniosków, ocen i opinii, które wytyczyły kierunki działania, dając punkty odniesienia nie tylko dla zasadniczego dokumentu, ale także dla przyszłych strategii sektorowych.

Lublin w 2030 roku to miasto rozpoznawalne w kraju i za granicą, aspirujące do rangi europejskich metropolii, pełniące rolę lokalnego lidera dla okolicznych gmin. Miasto kreatywne, akademickie i przedsiębiorcze, gospodarczo oparte na innowacyjnych ekosystemach, którego zrównoważony rozwój pozwala na utrzymanie statusu jednego z bardziej zielonych polskich ośrodków miejskich. To miasto kompaktowe i uporządkowane urbanistycznie, dające mieszkankom i mieszkańcom z różnych grup wiekowych ponadprzeciętne warunki do życia, nauki, zawodowego spełniania się i wszelkich aktywności – tych sportowych, kulturalnych czy społecznych. To miasto otwarte, włączające i gościnne, dla którego równie ważne są te bliższe, sąsiedzkie więzi, jak i relacje z odwiedzającymi. To w końcu miasto o wysokim poczuciu tożsamości i dumy z bycia jego mieszkanką i mieszkańcem.

By ta wizja Lublina 2030 mogła się urzeczywistnić, potrzebujemy mobilizacji, synergii działań i wielopłaszczyznowej współpracy na szczeblu dzielnicowym, lokalnym, regionalnym czy rządowym. Dzięki temu stworzymy miasto, którego częścią chcemy być zarówno dziś, jak i w przyszłości.

*dr Krzysztof Żuk
Prezydent Miasta Lublin*

Jak powstała Strategia Lublin 2030 i jak ją czytać?

Jak czytać i interpretować Strategię Lublin 2030?

Strategia Lublin 2030 to dokument stanowiący syntezę wyobrażeń mieszkańców Lublina o przyszłości miasta, oparty na wnikliwej diagnozie. Strategia definiuje wizję przyszłości Lublina, opisując postęp, jaki należy wykonać, by uczynić go możliwie najlepszym miejscem do życia, pracy i nauki w blisko 10-letniej perspektywie. Dokument identyfikuje największe potencjały miasta, definiuje politykę rozwoju, wyznacza cele do osiągnięcia oraz określa ramy działań. Wzmacniając spójność decyzji administracyjnych, Strategia Lublin 2030 jest punktem wyjścia do planowania programów sektorowych, projektów i działań operacyjnych. Nie jest wyłącznie dokumentem wewnętrznym Urzędu Miasta stosowanym do zarządzania budżetem. Wiele celów Strategii już od dawna realizują inni operatorzy albo leżą one poza formalną jurysdykcją samorządu, dlatego ich ostateczne osiągnięcie jest możliwe tylko dzięki współpracy i synergii działań. Założeniem Strategii Lublin 2030 jest jak najszersze zaangażowanie w jej realizację wszystkich interesariuszy rozwoju miasta, zarówno na jego terenie, jak i poza nim – od indywidualnych mieszkańców, poprzez grupy społeczne i nieformalne, organizacje pozarządowe, po instytucje, firmy i inne urzędy. Oznacza to, że Strategia Lublin 2030 jest wspólnym dobrem społeczności Lublina. Stopniowe dążenie samorządu i potencjalnych partnerów do wzmocnienia współpracy ma wpływ na ustalenie priorytetu działań. Te przedsięwzięcia, którym będą towarzyszyć dobre partnerstwa, w sposób naturalny zdobędą większe szanse na realizację.

Język Strategii Lublin 2030

Strategia Lublin 2030 to dokument wolny od uprzedzeń i stereotypów, oparty na otwartości, włączaniu oraz szacunku wobec wszystkich osób zainteresowanych jego lekturą. Założeniem przyświecającym jego tworzeniu było podkreślanie różnorodności do której się odnosi, i która stanowi jego treść oraz istotę sformułowanej w nim misji. Bardzo ważnym elementem przekazu jest w tym kontekście stosowany język, a zwłaszcza jego wymiar włączający. Szanując idee różnorodności, a także odwołując się do stanowiska Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, autorzy uważają, że w polszczyźnie potrzebna jest większa i możliwie pełna symetria nazw osobowych męskich i żeńskich, a stosowanie feminatywów ma ogromne znaczenie dla tożsamościowej ewolucji współczesnego języka polskiego. Kierując się wytycznymi Rady, zespół redakcyjny uznał, że nie ma potrzeby używania konstrukcji typu „mieszkańcy i mieszkanki”, „studenci i studentki” w każdym akapicie i zdaniu, tam gdzie wymagałoby tego zastosowanie symetrii nazw osobowych. Jako, że formy męskie zgodnie z zasadami języka polskiego mogą odnosić się do różnych płci, autorzy w celu uproszczenia języka dokumentu podjęli kompromisową decyzję o ich wyłącznym stosowaniu w tekście Strategii. Należy wyraźnie podkreślić, że wszędzie tam, gdzie stosowane są formy męskie takie jak np. „mieszkańcy”, „interesariusze” autorzy dokumentu mają na myśli zbiorowość kobiet i mężczyzn oraz osób niebinarnych, tworzących społeczność Lublina.

Metoda tworzenia Strategii Lublin 2030

Strategia Lublin 2030 powstała w oparciu o założenie, że wizja przyszłości miasta powinna być legitymizowana przez świadomość, zrozumienie oraz akceptację społeczności miasta. Jest to możliwe wyłącznie dzięki zaangażowaniu w proces jej formułowania możliwie szerokiej grupy mieszkańców i użytkowników miasta. Centralną koncepcją sterującą całym procesem była partycypacja społeczna, wyrażająca się w dialogu, przy pełnym równouprawnieniu społeczności lublinian w procesach decyzyjnych oraz przypisaniu im roli realnych współtwórców koncepcji rozwoju miasta. Zaangażowani w proces mieszkańcy Lublina stali się tym samym współautorami Strategii, najważniejszego dokumentu wyznaczającego kierunki rozwoju miasta, będącego syntezą wyobrażeń o jego przyszłości. Przedstawiciele samorządu pełnili w tym procesie rolę animatorów odpowiedzialnych za jego przebieg oraz dobór odpowiednich metod i technik włączających w tworzenie Strategii wszystkich zainteresowanych.

Strategia Lublin 2030 została opracowana metodą partycypacyjno-ekspercką, czerpiąc z najlepszych i najbardziej aktualnych wzorców tworzenia strategii miast inteligentnych (smart city), jak i aspirując do kreowania własnych, unikalnych rozwiązań, stanowiących dobrą praktykę dla innych miast. Założeniem realizowanego procesu tworzenia Strategii Lublin 2030, było zbudowanie strategii najlepiej odpowiadającej na potrzeby lublinian, a więc takiej, która realizować będzie wizję akceptowaną przez mieszkańców miasta. Proces diagnozy i formułowania priorytetów rozwojowych oparto na rozbudowanych działaniach badawczych i partycypacyjnych, pozwalających na włączenie szerokiego grona mieszkańców Lublina w tworzenie wizji miasta, jak również na poznanie opinii osób niemieszkających w Lublinie, jednak w różny sposób powiązanych z miastem.

Pierwszym działaniem podjętym z udziałem strony społecznej było opracowanie listy obszarów strategicznych określających ramy prac nad Strategią Lublin 2030. Zadanie zostało zrealizowane przez grupę ponad 35 lubelskich intelektualistów, przedstawicieli nauki i aktywistów podczas warsztatu kreatywnego. Następnie układ obszarów i ich wzajemnych relacji został zweryfikowany przez członków Rady Strategii Lublin 2030 i dodatkowo oceniony przez 3 niezależnych ekspertów, specjalizujących się w tematyce polityk miejskich. Ostatnim przybliżeniem do docelowego układu obszarów była weryfikacja ich zakresów merytorycznych oraz dobór najlepiej je opisujących słów kluczowych. W działanie to zaangażowało się na zasadach wolontariatu kolejnych 50 ekspertów branżowych. W efekcie wypracowany został układ 12 obszarów strategicznych, wyznaczających merytoryczny zakres prac nad Strategią Lublin 2030.

W kolejnym etapie o wizję przyszłości Lublina zapytana została społeczność miasta. Prowadzone metodami ilościowymi i jakościowymi w przestrzeni miasta i w Internecie badania ankietowe pozwoliły zgromadzić blisko 11 tysięcy opinii mieszkańców. W ramach rozbudowanego procesu partycypacyjnego, prowadzonego przez samorząd oraz Lubelską Grupę Badawczą – partnera społecznego zaangażowanego w proces tworzenia Strategii Lublin 2030 – zgromadzono opinie kolejnych ponad 2 tysięcy mieszkańców Lublina: odbyło się 15 trzygodzinnych spotkań otwartych i zorganizowanych zostało 17 Punktów Mobilnych w przestrzeni miasta. Badacze dotarli do mieszkańców każdej dzielnicy Lublina. Działaniom w terenie towarzyszyły warsztaty tematyczne oraz gry terenowe. Równolegle swoje działania prowadziła Kafeteria Partycypacyjna, w ramach której odbyło się blisko 50 spotkań informacyjnych, warsztatów i dyskusji tematycznych o mieście. Część spotkań i wywiadów była adresowana do obcokrajowców oraz środowisk zagrożonych wykluczeniem. Łącznie w proces definiowania wizji przyszłości miasta zaangażowało się co najmniej 13 tysięcy mieszkańców Lublina.

Wizje przyszłości oraz opinie wypracowane przez społeczność miasta stały się jednym z najważniejszych źródeł inspiracji w pracach Tematycznych Grup Roboczych (TGR) – 12 zespołów eksperckich, liczących łącznie 120 osób, sformowanych w oparciu o układ 12 obszarów strategicznych. Zadaniem TGR było opracowanie metodami warsztatowymi rekomendacji strategicznych, wytyczających kierunki rozwoju miasta w perspektywie 2030 roku. Składy TGR dobrane zostały w drodze otwartego naboru, zgodnie z zasadą różnorodności i reprezentacji środowiskowej. Cykl 4 warsztatów został zrealizowany w oparciu o zaadaptowaną do potrzeb tworzenia Strategii Lublin 2030 metodę trzech horyzontów (*Three Horizons Framework*), której podstawą jest porównanie wariantów przyszłości, będącej ekstrapolacją aktualnego status quo oraz przyszłości pożądanego i wyznaczenie ścieżki zmian i działań pozwalających przejść od wariantu pierwszego ku drugiemu. Metoda ta nawiązuje do innych wiodących metodyk grupowych procesów myślenia kontrfaktycznego, m.in. *The Day After (RAND)* i *Futures Wheel (The Millennium Project)*. Zastosowane podejście doskonale odzwierciedlało cele prac TGR, obejmujące diagnozę obecnej sytuacji w danym obszarze strategicznym, określenie jego wizji dla 2030 roku oraz wskazanie celów i kierunków działań, umożliwiających realizację pożądanego scenariusza. Rekomendacje w zakresie strategicznych kierunków rozwoju Lublina wypracowane przez ekspertów zostały ujęte w raporcie końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych, stanowiącym ważny punkt odniesienia i inspirację dla dokumentu Strategii Lublin 2030. Następnie zostały one poddane formalnym konsultacjom społecznym, podczas których wypowiedziało się 548 osób oraz 37 różnorodnych instytucji/organizacji.

Zakres oddziaływania dokumentu

Strategia Lublin 2030 nie jest spisem wszystkich działań realizowanych przez samorząd, lecz opisuje zakres zasadniczych zmian poświadanych dla rozwoju Lublina, uznanych za kluczowe w perspektywie nie tylko najbliższych 9 lat. Definiuje ona obszary priorytetowe dla tych zmian, które wynikają ze specyfiki miasta. Nie przypisuje też realizacji tych priorytetów konkretnym instytucjom czy jednostkom organizacyjnym, lecz stawia je jako zadania dla wszystkich, w granicach przypisanych im kompetencji wraz z potrzebą ich integralnego współdziałania (może natomiast wskazywać instytucje wiodące, odpowiedzialne za koordynację tej współpracy). Jednocześnie Strategia Lublin 2030 zakłada dobrowolne włączanie się innych podmiotów w jej realizację i stanowi podstawę do budowania wielorakich partnerstw. Uzupełnieniem Strategii Lublin 2030 w poszczególnych obszarach będą miejskie strategie i programy sektorowe, w których powinny się znaleźć bardziej szczegółowe ustalenia odnoszące się do działalności komórek i jednostek organizacyjnych miasta Lublin, także w odniesieniu do ich rutynowych zadań, wynikających z ustawowych i regulaminowych obowiązków.

Konfiguracja Strategii Lublin 2030

Układ dokumentu Strategii Lublin 2030 ma rozgałęzioną strukturę. Jej rdzeń tworzy 5 głównych obszarów rozwojowych, stanowiących syntezę wyjściowego układu obszarów strategicznych, według którego prowadzone były prace nad Strategią Lublin 2030. Obszary rozwojowe rozgałęziają się na cele, cele na kierunki, a te na zadania i projekty. Każdy cel wraz ze swoimi podpunktami ma przypisane miejsce w danym obszarze i rozgałęzieniu Strategii. Jednocześnie, Strategia nie narzuca hierarchii celów, lecz zachęca, aby czytać ją nie tylko wzdłuż gałęzi, ale także w poprzek, podążając wieloma różnymi szlakami, istotnymi dla interesariuszy – adresatów dokumentu. Dlatego też celom towarzyszą zalecenia i synergie, sugerujące możliwe połączenia i relacje poziome pomiędzy celami. Komplementarną perspektywę dla obszarów strategicznych tworzy układ 4 celów horyzontalnych, uzupełniających dotychczas wskazane cele i zadania o priorytety wynikające z trendów i wyzwań odczuwalnych w wielu obszarach funkcjonowania miast. Cele horyzontalne powinny stanowić drogowskaz podczas realizacji różnych celów i zadań wskazanych w pięciu obszarach rozwojowych Strategii Lublin 2030. Strategia zachęca do realizowania jej celów na dowolną liczbę sposobów. Wykazy kierunków, zadań i projektów nie są zamknięte i można je wzbogacać o nowe propozycje, jeśli docelowo wpłyną one na realizację celów. Ostateczna struktura projektów i programów realizujących Strategię Lublin 2030 nie musi być lustrzanym odbiciem struktury jej tekstu – tak jak korona drzewa nie jest odbiciem jego systemu korzeniowego.

Adresaci Strategii Lublin 2030

Strategia Lublin 2030 jest przede wszystkim zapisem wypracowanej przez mieszkańców i władze Lublina wizji przyszłości miasta. Wynikające z niej zamierzenia i zadania są punktem odniesienia i drogowskazem dla struktur organizacyjnych administracji samorządowej, a także dla instytucji zarządzających programami wsparcia (szczególnie unijnego, krajowego lub regionalnego). Ma ona więc na celu wyznaczenie obszarów zgodności polityki rozwoju Lublina z założeniami tych programów. Ponadto, w myśl znowelizowanej pod koniec 2020 roku ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, wprowadzającej wiele zmian w obszarze planowania strategicznego dla jednostek samorządu terytorialnego, strategia rozwoju gminy traktowana jest jako podstawowy i najważniejszy (obok studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy) dokument na poziomie lokalnym, tworzący wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego. Jednocześnie, Strategia stanowi także ofertę współpracy samorządu skierowaną do wszystkich instytucji i podmiotów (gospodarczych, naukowych, branżowych, społecznych, kulturalnych i innych) uznających jej cele za wspólne. Strategia może być też inspiracją dla ich własnych planów i inicjatyw, gwarantując przychyłność samorządu dla zgodnych z nią działań. Dla mieszkańców miasta Strategia Lublin 2030 stanowi informację o zamierzonych zmianach oraz deklarację starań ich realizacji. Każdy czytelnik dokumentu powinien zatem znaleźć w nim perspektywy rozwoju Lublina.

Strategia Lublin 2030 w nowych ramach planowania strategicznego

Strategia Lublin 2030 w nowych ramach planowania strategicznego w polskich miastach

Nowe zasady planowania strategicznego w jednostkach samorządu terytorialnego zostały określone ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (dalej: „Ustawa”), która weszła w życie 13 listopada 2020 roku. Zmiany legislacyjne istotnie wpłynęły na wymagania w zakresie procesu tworzenia i zawartości strategii rozwoju: po raz pierwszy w ustawodawstwie krajowym wprowadzono jednoznaczną podstawę prawną dla strategii rozwoju gminy, która stała się podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu lokalnego, kierującym wytyczne zarówno dla dokumentów wdrożeniowych, jak i planowania przestrzennego. Integracja rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym oraz określenie ram partycypacji mieszkańców i innych interesariuszy stwarzają szansę na budowę lepszych strategii rozwoju i poprawę ich wdrażania, a w konsekwencji – na bardziej zrównoważony rozwój miast. Nowe regulacje powinny również zwiększyć spójność planowania strategicznego na różnych poziomach terytorialnych. Strategia Lublin 2030 jest jednym z pierwszych dokumentów strategicznych opracowanych wśród dużych miast w oparciu o nowe ramy prawne planowania strategicznego.

Architektura partycypacyjnego procesu tworzenia Strategii Lublin 2030 została określona we wrześniu 2018 roku, jeszcze przed przyjęciem Ustawy wprowadzającej nowe regulacje. W lutym 2019 roku koncepcja tworzenia Strategii Lublin 2030 została doceniona w konkursie „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców”, zorganizowanego ówczesne Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (obecnie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej). W tym samym roku rozpoczęła się pierwsza faza działań badawczych i partycypacyjnych, podczas której społeczność miasta formułowała wizję przyszłości Lublina. Na tym etapie priorytetem było uzyskanie opinii jak najliczniejszego grona mieszkańców i osób w różny sposób związanych z Lublinem, przy pełnym odzwierciedleniu poglądów osób w różnym wieku, pełniących różne role zawodowe i społeczne. Pomimo trwającej pandemii, wykorzystanie różnych technik badawczych i partycypacyjnych zapewniło możliwość współtworzenia przyszłości Lublina wszystkim osobom mieszkającym i związanym z Lublinem – zarówno tym najbardziej aktywnym, mającym doświadczenie udziału w różnych formach partycypacji, jak i reprezentantom „milczącej większości” mieszkańców i interesariuszy, nieangażujących się czynnie

w sprawy miasta, czy wreszcie mieszkańcom zagrożonym marginalizacją i wykluczeniem. Materialnym efektem tych działań był cykl raportów z badań społecznych, składający się (wraz z innymi opracowaniami) na diagnozę społeczną, gospodarczą i przestrzenną Lublina.

W lutym 2021 roku Rada Miasta Lublin przyjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2021–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji. Zasady dalszej pracy nad Strategią Lublin 2030 nie tylko spełniły, ale także dalece przekroczyły wymagania względem procedury konsultacji społecznych określone w Ustawie. Szczególną uwagę należy zwrócić na fakt, że konsultacjom podlegał nie tylko sam dokument Strategii Lublin 2030, ale również sformułowane wcześniej przez Tematyczne Grupy Robocze kierunki rozwoju Gminy Lublina, stanowiące założenia do projektu Strategii Lublin 2030. Długa lista podmiotów zapraszanych i biorących udział w konsultacjach oraz techniki partycypacji również stanowią dobrą praktykę w tworzeniu strategii rozwoju zgodnej z nowymi ramami planowania strategicznego.

Struktura Strategii Lublin 2030 odzwierciedla nowe zapisy ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Pierwszą częścią dokumentu są wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Każda z nich obejmuje (w różnych proporcjach i konfiguracji) perspektywę mieszkańców opracowaną na podstawie badań społecznych i działań partycypacyjnych, syntetyczny przegląd trendów identyfikowanych w krajowych, europejskich i globalnych strategiach rozwoju, benchmarking ukazujący pozycję Lublina na tle grupy miast wojewódzkich w Polsce, diagnozy zawarte w raporcie podsumowującym prace Tematycznych Grup Roboczych oraz diagnozy zawarte w dokumentach samorządowych i analizach zleconych.

Kolejna, główna część dokumentu obejmuje 5 obszarów rozwojowych, które rozgałęziają się na 18 celów. Każdemu z tych celów nadano logiczną i czytelną strukturę. Najpierw w opisowy sposób umotywowano priorytetowe znaczenie realizacji każdego celu dla rozwoju miasta oraz zaprezentowano pożądaną wizję przyszłości – wizję sformułowaną przez mieszkańców i ekspertów w procesie tworzenia Strategii Lublin

2030, która powinna zostać osiągnięta dzięki realizacji wskazanego celu. Następnie każdy z celów głównych został rozpisany na cele szczegółowe wraz z listą kluczowych zadań i projektów. Listę tę należy traktować nie jako zamknięty katalog, ale raczej jako punkt wyjścia do realizacji celów Strategii i zaproszenie do uzupełniania o nowe propozycje - które realizują sformułowane cele. Cele główne i szczegółowe odzwierciedlają wymagane Ustawą cele i kierunki działań, natomiast na wymagane Ustawą oczekiwane rezultaty planowanych działań (w tym w wymiarze przestrzennym) składają się zarówno zadania i projekty kluczowe wraz z częścią poświęconą ocenie realizowanego celu, jak i sformułowana w sposób opisowy pożądana wizja przyszłości Lublina. Podobnie jak w Strategii Lublin 2020, celom i zadaniom towarzyszą zalecenia i synergie, które mają wprowadzić niemierzalny, „miękki” charakter, jednak stanowią ważny kontekst i kierunkują realizację celu oraz sugerują połączenia poziome między różnymi celami. Strukturę każdego celu dopełnia część poświęcona ocenie jego realizacji przez monitorowanie realizacji zadań i projektów kluczowych, analizę kluczowych i pomocniczych ilościowych wskaźników i mierników, badania społeczne czy ewaluację ekspertów.

Nowoczesna polityka rozwoju wymaga terytorialnego i zintegrowanego podejścia, co znalazło odzwierciedlenie w kolejnych częściach Strategii Lublin 2030.

Najpierw sformułowano cele horyzontalne, które dopełniają cele i zadania wskazane w pięciu obszarach rozwojowych o przekrojowe priorytety wynikające z trendów i wyzwań odczuwalnych w wielu obszarach funkcjonowania miasta. Cztery cele horyzontalne powinny stanowić drogowskaz podczas realizacji różnych celów i zadań wskazanych w pięciu obszarach rozwojowych Strategii Lublin 2030. Wyrazem terytorialnego podejścia do planowania rozwoju jest kolejna część Strategii Lublin 2030, eksponująca przestrzenny wymiar wielu zjawisk społeczno-ekonomicznych. Na tę część dokumentu złożyły się, określone w Ustawie: model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy.

Kolejna część Strategii Lublin 2030 przybliży system realizacji strategii i zawiera wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych, system monitorowania i ewaluacji oraz ramy finansowe i źródła finansowania. Natomiast w ostatniej części wykazano spójność celów Strategii Lublin 2030 z celami aktualnie obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, jak i z zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030.

Wnioski z diagnoz

Diagnoza społeczna

Co złożyło się na diagnozę społeczną Lublina?

Prezentowana część Strategii Lublin 2030 stanowi syntezę wyników i wniosków z kompleksowej diagnozy społecznej Lublina. Ze względu na rozległość tematyki i stosowaniu uzupełniających się podejść badawczych, pełną diagnozę społeczną tworzy wiele opracowań tworzących trzy filary.

Pierwszy – kluczowy dla partycypacyjnego charakteru procesu tworzenia Strategii Lublin 2030 – stanowiły rozbudowane badania społeczne i działania partycypacyjne, które pozwoliły na włączenie w proces diagnozy i formułowania priorytetów rozwojowych zarówno szerokiego grona mieszkańców Lublina, jak również osób nie mieszkających w Lublinie, jednak w różny sposób powiązanych z miastem. W tym przypadku strategią badawczą charakteryzowała triangulacja źródeł i metod badawczych – założeniem było wykorzystanie różnych, uzupełniających się metod badawczych i technik partycypacyjnych oraz dotarcie do członków zróżnicowanych grup społecznych i środowisk. Działania te umożliwiły zgromadzenie ponad 13 tysięcy opinii mieszkańców. Pełne analizy tych opinii zawarto w następujących raportach:

- [1] Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych, który podsumowuje wyniki zarówno 123 wywiadów indywidualnych (IDI) oraz 11 wywiadów grupowych (FGI) realizowanych w 2020 roku z przedstawicielami różnorodnych grup społecznych w różnym wieku, pełniących różne role społeczne i zawodowe*, a także ustalenia 40 spotkań z mieszkańcami (otwartych spotkań tematycznych lub wywiadów ulicznych).
- [2] Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań ankietowych, opracowany na podstawie reprezentatywnego** badania ankietowego zrealizowanego jesienią 2020 roku techniką mix-mode na próbie 1 053 mieszkańców Lublina.
- [3] Diagnoza Lublin 2030. Wnioski z jakościowej analizy materiałów zebranych podczas Punktów Mobilnych, który podsumowuje rozmowy z 677 mieszkańcami na przełomie 2019 i 2020 roku, przeprowadzane przez Lubelską Grupę Badawczą w 15 Punktach Mobilnych.
- [4] Cykl raportów Opinie mieszkańców Lublina o swoim mieście, opracowanych w latach 2016–2019 na podstawie corocznych badań ankietowych realizowanych techniką PAPI w Biurach Obsługi Mieszkańców na reprezentatywnych próbach mieszkańców Lublina***.
- [5] Trzy raporty z badań internetowych realizowanych podczas głosowania na Budżet Obywatelski (edycje BO 2019 i BO 2020). Raport Czego potrzebuje Lublin? Raport z badania jakości życia w dzielnicach Lublina [5a], opracowany na podstawie odpowiedzi 5 753 mieszkańców głosujących na BO 2019. Dwa kolejne: Wymyślimy wspólnie Lublin 2030. Raport z analiz pytań otwartych ankiety internetowej [5b] oraz Diagnoza Lublin 2030. Raport z ankietowego badania warunków życia w dzielnicach [5c], prezentujące wyniki analiz opinii i ocen blisko 3 tysięcy respondentów.

Drugi filar diagnozy społecznej stanowią ustalenia zespołów eksperckich oraz analizy zawarte w dokumentach samorządowych. Na wykorzystane opracowania złożyły się: diagnoza zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021–2030 [6], wnioski z diagnoz zawartych w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych [7], Raport o stanie miasta Lublin za 2020 r. [8] oraz cykliczne raporty Jak rozwija się Lublin? monitorujące realizację Strategii Lublin 2020 [9].

Trzecim, uzupełniającym filarem diagnozy są: syntetyczny przegląd trendów w zakresie rozwoju społecznego identyfikowanych w europejskich i krajowych dokumentach strategicznych, Foresight Lublin 2050 oraz benchmarking ukazujący pozycję Lublina na tle grup miast wojewódzkich w Polsce.

Dzięki łączeniu różnych opracowań i podejść badawczych, diagnoza społeczna łączy subiektywne ujęcie jakości życia w mieście – dominujące w badaniach społecznych, z ujęciem obiektywnym – bazującym na kompleksowej analizie mierników i wskaźników rozwoju społecznego. Takie zintegrowane podejście do pomiaru rozwoju społecznego i jakości życia odzwierciedla współczesne podejście Komisji Europejskiej i Eurostatu czy OECD. Tym samym proces diagnozy uwzględnia zarówno perspektywę i potrzeby szerokiego grona mieszkańców i interesariuszy miasta, jak i opinie ekspertów dysponujących fachową wiedzą o możliwościach realizacji różnych postulatów.

* Tj.: dzieci, młodzież szkół średnich, studenci, dorośli w różnym wieku – mający dzieci i bezdzietni, seniorzy, przedsiębiorcy z firm różnych segmentów gospodarki, cudzoziemcy (zarówno studenci, jak i osoby pracujące), emigranci z Lublina, migranci powrotni, osoby z niepełnościami, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, mieszkańcy gmin w pobliżu Lublina, a w niektórych przypadkach – także członkowie organizacji współpracujących z wyżej wymienionymi grupami.

** Operat adresowo-mieszkańcowski.

*** W diagnozie preferowano wyniki badania zrealizowanego w 2018 roku na zwiększonej próbie 1 101 mieszkańców. Badania realizowano na próbach kwotowych reprezentatywnych pod względem płci, statusu na rynku pracy i miejsca zamieszkania.

Diagnoza Lublina – perspektywa mieszkańców

W tej części zaprezentowane zostaną najważniejsze ustalenia z badań społecznych i działań partycypacyjnych. Warto podkreślić, że obejmują one różne aspekty składające się na niezwykle pojemną kategorię jakości życia w mieście. Opinie mieszkańców odnosiły się więc nie tylko do zagadnień rozwoju społecznego, ale także innych wymiarów rozwoju: gospodarczego, środowiskowego, infrastruktury i ładu przestrzennego. Zostały one jednak potraktowane łącznie, co z jednej strony wynika z przyjęcia zintegrowanego podejścia do rozwoju miasta, a z drugiej pozwala na gradację mocnych i słabych stron miasta w oczach mieszkańców. Natomiast wnioski z diagnoz gospodarczych i przestrzennych poszerzają i pogłębiają najważniejsze ustalenia zaprezentowane w tej części.

Mocne strony Lublina

Mieszkańcy biorący udział w badaniach i działaniach partycypacyjnych, niezależnie od wieku czy statusu społecznego, w zdecydowanej większości pozytywnie ocenili Lublin jako miejsce do życia, identyfikując się z miastem i deklarując poczucie dumy z bycia lublinianką/lublinianinem [1–5].

Badania ankietowe [2, 4, 5a, 5c] dowodzą, że czterech na pięciu badanych poleciłoby znajomemu zamieszkanie w swojej dzielnicy [5a, 5c], a ponad 80% respondentów uznało, że miasto w ostatnich latach zmieniło się na lepsze [2]. Wysoki poziom zadowolenia (od 65 do ponad 90% ocen pozytywnych) dotyczy większości aspektów życia w mieście poddawanych ocenie: bezpieczeństwa, poziomu kształcenia dzieci, infrastruktury dla sportu i rekreacji, troski o czystość miasta, oferty kulturalnej i działalności instytucji kultury, komunikacji publicznej czy poruszania się po mieście pieszo i rowerem. Warto dodać, że w zakresie każdego z powyższych obszarów mieszkańcy zauważają również zmianę na lepsze w ciągu ostatnich lat, natomiast odsetek osób wyrażających przeciwne zdanie (tj. wskazujący na niewielką lub zdecydowaną zmianę na gorsze) przyjmuje wielkości jednocyfrowe, najczęściej w przedziale od 2 do 5%. Większość ankietowanych osób (60–80%) jest zadowolona z terenów zieleni, jakości wody pitnej czy systemu segregacji odpadów. Przeważająca grupa badanych (65–90%) pozytywnie oceniła inwestycje drogowe w mieście i skomunikowanie Lublina z innymi miastami, a także docenia poprawę estetyki przestrzeni [2, 4].

Mieszkańcy generalnie dobrze oceniają warunki życia w najbliższym otoczeniu swojego miejsca zamieszkania: mediana (tj. wartość środkowa) ocen była wyższa

niż 4 (w skali 1–7) dla 16 na 18 ocenianych aspektów, a najwyższe wyniki (mediana powyżej 5) dotyczyły łatwości robienia codziennych zakupów, łatwości dojazdu samochodem oraz komunikacją miejską, terenów zielonych i rekreacyjnych oraz bezpieczeństwa [5c].

Warto dodać, że mieszkańcy najczęściej dobrze oceniali swoją sytuację mieszkaniową i finansową [2, 4], choć w tym ostatnim przypadku oceny formułowali w okresie, gdy pandemia nie doprowadziła jeszcze do pogorszenia koniunktury gospodarczej.

Znacznie bogatszych informacji, pogłębiających postrzeganie Lublina przez mieszkańców, dostarczają analizy oparte przede wszystkim na jakościowych metodach badawczych [1, 3, 5b]. Wśród mocnych stron Lublina największy akcent, został położony na aspekty związane z wielkością miasta, atmosferą, spokojem, wygodą przemieszczania się i przyjaznością. Uwagę mieszkańców ogniskuje również samo Stare Miasto, które okazuje się być bardzo ważnym punktem tkanki miejskiej – jako punkt charakterystyczny, rekreacyjny oraz tożsamościowy.

Atmosfera, rozumiana jako mocna strona, to połączenie spokoju z jednoczesną energią i żywotnością miasta, czymś wynikającym z aktywności młodych osób oraz osób związanych z kulturą. W ocenie badanych to właśnie ona odróżnia Lublin od innych dużych miast w Polsce: jest połączeniem wielkomiejskości ze swojskością i regionalnością, tradycji z nowoczesnością doświadczenia niepowtarzalnego klimatu Polski Wschodniej. Istotni są tu również sami mieszkańcy, którzy swoim stylem bycia wytwarzają atmosferę otwartości, życzliwości oraz serdeczności sąsiedzkiej, głównie poprzez uprzejme relacje międzyludzkie. Badani zwracali uwagę zarówno na dynamizm, wigor i aktywność mieszkańców, jak i ich gościnność i tolerancyjność. Podkreślali także wielokulturowość Lublina rozumianą jako łatwość nawiązywania kontaktów z osobami innych narodowości.

Aspektem ściśle połączonym z atmosferą jest spokój i brak pośpiechu w mieście, bliski ideom „*slow living*” i „*slow city*”. Pisząc o spokoju podkreślana jest równowaga pomiędzy wielkością i rozwojem miasta, a ciągle odczuwalnymi nieśpiesznością, bezpieczeństwem i intymnością. Ten spokój, wyjątkowy według osób badanych, określane jest również mianem kameralności, luzu, ciszy, przytulności, związanych z brakiem wielkomiejskiego zgiełku i pośpiechu. Na tym tle mocną stroną jest także wielkość miasta. Lublin jest postrzegany jako miasto zwarte, którego kompaktowość zapewnia łatwość poruszania się, budowania gęstej sieci relacji i kumulację kapitału społecznego.

Za atut Lublina uznano również przemianę, jaka nastąpiła w przeciągu ostatnich 10 lat. Mieszkańcy doceniają poprawę infrastruktury drogowej, skomunikowanie miasta z Warszawą czy obecność lotniska. Zwracają uwagę na rozbudowę Lublina, rewitalizację Placu Litewskiego czy Ogródu Saskiego, tworzenie nowych przestrzeni rekreacyjnych, poprawę komunikacji miejskiej, sytuacji gospodarczej, wizerunku miasta czy rozwój infrastruktury sportowej. Podkreślają także samą dynamikę dziejących się zmian.

Mieszkańcy wskazują na poprawę jakości życia w mieście, jak zagospodarowanie wąwozów i stworzenie z nich atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjnych, rozpoczęcie rewitalizacji doliny Bystrzycy, tworzenie łąk kwietnych czy niekoszenie trawników. W stosunku do zieleni można jednak zauważyć pewną ambiwalentność. Z jednej strony dostępne tereny zielone w przestrzeni miejskiej są traktowane jako ważny atut Lublina, wyróżniający go na tle innych miast. Z drugiej, artykułowana jest potrzeba zwiększenia ilości terenów zielonych oraz troski o istniejącą zieleń – wśród badanych widoczna jest obawa związana z kurczeniem się terenów zielonych i wycinaniem drzew w przestrzeni miejskiej.

Jako mocną stronę Lublina badani wskazywali również kulturę (jej bogatą ofertę i jakość), wydarzenia, imprezy studenckie i festiwale organizowane w mieście oraz działalność domów kultury. Festiwale są traktowane jako coś nie tylko wyjątkowego, ale również nadającego miastu magii, klimatu, poczucia „dziania się”. Są tym, co przyciąga tu ludzi z różnych zakątków nie tylko Polski, ale i świata, zarówno w roli artystów, jak i turystów.

Idąc dalej – zwracano również uwagę na obecność młodych i aktywnych ludzi w mieście. Badani mieszkańcy w swoich wypowiedziach dostrzegali potencjał akademicki i edukacyjny miasta, a Lublin widziany był jako centrum edukacyjne regionu – dzięki ilości uczelni, obecności studentów oraz samej ofercie edukacyjnej.

Wśród pozostałych, istotnych aspektów pozytywnie wpływających na jakość życia w mieście, mieszkańcy wymieniali dobrą ofertę usługową blisko miejsca zamieszkania, bezpieczeństwo, czystość i brak zanieczyszczającego powietrze przemysłu (zwłaszcza na tle innych miast), czy estetykę miasta – jego atrakcyjność wizualną, zrewitalizowaną ciekawą architekturę. Badani zauważali ciekawą topografię miasta – położenie wśród wąwozów i wzgórz. Sama lokalizacja geopolityczna zostaje uznana jako źródło autentyczności miasta, a położenie we wschodniej części Europy umożliwia Lublinowi funkcjonowanie jako „Brama na

Wschód”. Zaś na poziomie regionalnym, zwracano uwagę na walory turystyczne Lublina oraz jego okolic (Nałęczów, Kazimierz Dolny, Roztocze).

Słabe strony Lublina

Mieszkanie w Lublinie, jak w każdym mieście, ma także swoje wady. Niektóre z nich można wiązać ze zjawiskami typowymi dla obszarów silnie zurbanizowanych, inne należy postrzegać w kontekście ogólnokrajowych zmian społecznych i gospodarczych, jednak każda z tych kwestii stanowi przesłankę intensyfikacji działań władz samorządowych.

Badania ankietowe ukazały, że przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi dotyczy trzech kategorii warunków życia w mieście. Po pierwsze, respondenci wyrażali największe niezadowolenie z możliwości znalezienia zatrudnienia i wielkości uzyskiwanych dochodów z pracy. Choć w ostatnich latach można zauważyć poprawę, to negatywne oceny (tj. odpowiedzi „raczej źle” lub „bardzo źle”) perspektyw zawodowych wyraża wciąż od 40 do 50% respondentów. Zastanawiający jest przy tym fakt, że rynek pracy gorzej oceniają osoby po 50 roku życia, tj. charakteryzujące się najbardziej ustabilizowaną sytuacją zawodową lub otrzymujące świadczenia emerytalne lub rentowe, natomiast młodzież i osoby w średnim wieku dwukrotnie częściej pozytywnie oceniają Lublin pod względem możliwości znalezienia pracy i wielkości dochodów. Niewiele mniej ocen negatywnych dotyczy dostępności usług medycznych (40%) [2, 4], na którą samorząd miasta ma bardzo ograniczone możliwości oddziaływania. Trzecim krytycznie ocenianym aspektem jest poruszanie się po mieście samochodem, przy czym przed pandemią negatywne oceny w tym zakresie formułował co drugi ankietowany w Biurze Obsługi Mieszkańca (BOM) wiosną 2019 roku [4], natomiast jesienią 2020 roku, w okresie niskiego natężenia ruchu w następstwie pandemii – co piąty mieszkaniec Lublina [5].

Pozostałe aspekty warunków życia w Lublinie są w większości oceniane pozytywnie, jednak kilka z nich charakteryzuje się relatywnie dużym odsetkiem negatywnych opinii. Taka sytuacja dotyczy przede wszystkim dostępności mieszkań (30% ocen negatywnych) oraz dostępności przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami (27%) [2]. Spośród pozostałych aspektów, relatywnie duży odsetek mieszkańców (20–25%) negatywnie ocenia czystość powietrza i poziom hałasu w miejscu zamieszkania [2, 4], przy czym ankiety internetowe [5], jak również inne analizy miejskie (np. mapa akustyczna Lublina) potwierdzają silne zróżnicowanie przestrzenne tych zjawisk.

Bardziej pogłębiony obraz słabych stron i braków Lublina zarysowują badania jakościowe [1, 3, 5b]. Podczas wywiadów wielu badanych miało problem z wyznaczeniem słabych stron miasta [1]. Nieco częściej kwestię słabych stron poruszono w trakcie konsultacji społecznych prowadzonych w dzielnicach [3], a w ankiecie internetowej [5b] poruszono wątek braków, jakie respondenci zauważają w mieście. Generalnie wątki obecne w wymienionych raportach okazują się jednak podobne.

Najczęściej wskazywanym minusem Lublina była sytuacja na rynku pracy. Badani wskazywali na niedostateczną liczbę atrakcyjnych ofert pracy (zwłaszcza dla ludzi młodych) oraz niskie płace i brak możliwości rozwoju zawodowego, łącząc tę sytuację z emigracją młodych osób w Lublinie. Młodszy badani często zwracali uwagę również na niekorzystną relację płac i związanej z tym zdolności kredytowej, do cen mieszkań.

Drugi obszar, w obrębie którego mieszkańcy formułowali wiele krytycznych uwag, dotyczył zagospodarowania przestrzennego miasta. Mieszkańcy wskazywali na zbyt gęstą zabudowę na nowych osiedlach, zagęszczanie zabudowy i obecność sklepów wielkopowierzchniowych w centrum miasta czy powstawanie grodzonych osiedli. W ich opinii część powstających budynków nie pasuje do otoczenia, a za szybką rozbudowę miasta nie nadąża rozbudowa infrastruktury. Bardzo często wyrażano niepokój dotyczący zmniejszającej się powierzchni terenów zielonych i niedostateczną ilość zieleni w centrum miasta. Wskazywali również na konkretne obszary wymagające odnowy – najczęściej na dotychczasowy dworzec PKS, okolice dworca PKP oraz obszar Zalewu Zemborzyskiego.

Pytani o słabe strony życia w mieście, badani wskazywali także na infrastrukturę, która wciąż wymaga licznych przemian i remontów. Uwagi dotyczyły infrastruktury drogowej, rowerowej, chodnikowej, parkingowej, dworcowej. Narzekano także na zmniejszenie częstotliwości kursów komunikacji miejskiej oraz zakorkowanie centrum miasta.

Pozostałe, rzadziej wskazywane problemy lub niepokoje dotyczyły smogu, braku miejsc do sportu i rekreacji w niektórych dzielnicach bardziej oddalonych od centrum, słabej promocji miasta, małej liczby lotów z lotniska czy niskiej pozycji lubelskich uczelni w rankingach krajowych.

Rozwój społeczny Lublina – stan i perspektywy

Kontekst współczesnych koncepcji i trendów

Rozwój społeczny jest jednym z trzech filarów zrównoważonego rozwoju miast, obok rozwoju gospodarczego i środowiskowego. To właśnie rozwojowi społecznemu dedykowana jest większość celów zrównoważonego rozwoju uchwalonej przez ONZ Agendy 2030, takich jak wyeliminowanie ubóstwa i głodu, dobre zdrowie, jakość życia, godna praca czy ograniczenie nierówności. Szczególna rola miast w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju znalazła odzwierciedlenie w sformułowaniu celu 11 Agendy: zrównoważone miasta i społeczności, który postuluje uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu. Zadania realizujące ten cel powinny być ukierunkowane na zapewnienie wysokiej dostępności mieszkań i podstawowych usług, przystępnych cenowo i zrównoważonych systemów transportu, bezpieczeństwa, jak również poprawy w zakresie włączenia społecznego i partycypacji, ochrony dziedzictwa kulturowego. Sposób realizacji tych zadań powinien uwzględniać równość płci i potrzeby grup szczególnie wrażliwych. Należy również zwrócić uwagę, że zarówno Agenda 2030, jak i związana z celem 11 Nowa Agenda Miejska ONZ – Habitat III, zwracają uwagę na potrzebę zintegrowanego podejścia do rozwoju miast – czyli integrowania rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, z uwzględnieniem aspektów przestrzennych.

Potrzeba realizacji celów globalnej Agendy 2030 przez miasta została podkreślona także w Agendzie Miejskiej dla UE, w tym zaakceptowanej w 2020 roku Nowej Karcie Lipskiej. Zakres unijnej agendy uwzględnia tworzenie partnerstw w takich obszarach rozwoju społecznego, jak: mieszkalnictwo, ubóstwo miejskie, włączanie migrantów i uchodźców, bezpieczne przestrzenie publiczne, kultura i dziedzictwo kulturowe. Warto wskazać także na społeczne konsekwencje transformacji cyfrowej i wpływ zmian technologicznych na miejsca pracy i umiejętności oraz mobilność na obszarach miejskich.

Nowa Karta Lipska podkreśla, że jednym z trzech wymiarów miast europejskich powinno być miasto sprawiedliwe – zapewniające równy dostęp dla wszystkich mieszkańców (niezależnie od płci, statusu społeczno-ekonomicznego czy wieku) do edukacji, usług społecznych, opieki zdrowotnej, kultury czy innych podstawowych usług publicznych. Elementem tej wizji są także dostępne cenowo i bezpieczne zasoby mieszkaniowe oraz zrównoważone pod względem społecznym, różnorodne i bezpieczne dzielnice. Zapewnianie i podwyższanie jakości życia powinno być realizowane na trzech poziomach przestrzennych: dzielnicy, miasta i obszaru funkcjonalnego.

Wiele z powyższych zagadnień i wyzwań zostało zidentyfikowanych w istniejących i przygotowywanych krajowych dokumentach strategicznych. W strategiach krajowych można jednak zwrócić uwagę na kwestie szczególnie aktualne w polskich realiach. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), czy też przygotowywana Krajowa Polityka Miejska 2030, zwracają szczególną uwagę na skutki depopulacji i rosnącą grupę osób w podeszłym wieku. Warto zwrócić uwagę, że demografia i przepływy ludności stanowiły także jedną z dwóch kluczowych osi (obok adaptacji do postępu technologicznego) w analizie długookresowych scenariuszy rozwoju Lublina zrealizowanej w projekcie Foresight Lublin 2050.

Obok tej zdecydowanie priorytetowej kwestii społecznej, w krajowych dokumentach strategicznych oraz politykach publicznych dużą wagę przywiązuje się do sytuacji rodzin, opieki nad dziećmi i godzenia obowiązków zawodowych i rodzinnych, rozwoju umiejętności i kształcenia przez całe życie, rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych w rodzinach (w tym przeciwdziałaniu przemocy), sytuacji osób z niepełnosprawnościami czy barierom integracji społecznej, partycypacji społecznej, a w odniesieniu do obszarów zurbanizowanych – skutkom (także społecznym) suburbanizacji.

Benchmarking miast

Zaprezentowane trendy rozwojowe oraz przegląd metodologii pomiaru rozwoju społecznego i jakości życia wykorzystywanych przez Eurostat, OECD i GUS, stanowiły punkt odniesienia w wyborze 18 wskaźników rozwoju społecznego Lublina. Na potrzeby diagnozy założono, że analiza powinna mieć charakter porównawczy i ukazać pozycję Lublina na tle wszystkich miast wojewódzkich, co oznacza potrzebę skorzystania z porównywalnych danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej.

Syntetyczną charakterystykę pozycji Lublina na tle miast wojewódzkich w Polsce w zakresie rozwoju społecznego prezentują rysunki 1a i 1b (tzw. wykresy ramka-wąsy). Poziom 100% w przypadku każdego wskaźnika stanowi medianę (tj. wartość środkową) dla 18 miast wojewódzkich, pole ramki obejmuje połowę miast o relatywnie niedużych odchyleniach od mediany (tj. między 1 a 3 kwartylem), wąsy – odległości do miast o najwyższych i najniższych wartościach wskaźnika, a kropka – pozycję Lublina. Pierwszy wykres obejmuje 8 wskaźników, których niskie wartości są generalnie uznawane za bardziej korzystne z punktu widzenia rozwoju społecznego lub też wysoki poziom oznacza potrzebę wzmożonej interwencji władz publicznych. Drugi wykres obejmuje 10 statystyk, w przypadku których bardziej pożądane są wysokie wyniki.

Ogólnie ujmując, Lublin charakteryzuje się ponadprzeciętnym poziomem rozwoju społecznego na tle miast wojewódzkich w Polsce. Miasto pozostaje jednym z liderów w zakresie służby zdrowia (2. wynik w Polsce pod względem liczby lekarzy na 10 tys. ludności, 3. pod względem liczby łóżek w szpitalach i 8. pod względem dostępności przychodni) oraz bezpieczeństwa (17. miejsce pod względem liczby przestępstw przy 6. pozycji w zakresie wykrywalności sprawców). Dobre wyniki (tj. poniżej mediany na wykresie górnym i powyżej mediany na wykresie dolnym) dotyczą skali ubóstwa (relatywnie niskie wydatki na pomoc społeczną per capita) i nierówności dochodowych (niski współczynnik Giniego). Ponadto, Lublin charakteryzuje się wysokim kapitałem ludzkim i społecznym (wysoki odsetek osób z wyższym wykształceniem¹ i duża liczba organizacji pozarządowych), relatywnie dobrą dostępnością opieki w żłobkach, a także młodą na tle miast strukturą wiekową mieszkańców. Pełnienie roli wiodącego ośrodka akademickiego Polski Wschodniej pozytywnie wpływa zarówno na kapitał ludzki i społeczny miasta, jak i na

¹ Zgodnie z danymi pochodzącymi z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności miast wojewódzkich za okres 2017–2020, Lublin

jest czwartym miastem pod względem odsetka posiadających wyższe wykształcenie w grupie pracujących.

strukturę wiekową mieszkańców. Wskazane obszary stanowią mocną stronę Lublina, a zarazem potencjał do dalszego wzmacniania rozwoju społecznego i gospodarczego miasta – pod warunkiem należytej troski o dalszy rozwój tych przewag i leżących u ich podstaw zasobów.

Zaprezentowane wskaźniki pozwalają na zidentyfikowanie słabych stron Lublina. Niekorzystna sytuacja na tle miast wojewódzkich (wyniki powyżej mediany na górnym wykresie i poniżej mediany na dolnym wykresie) występuje w zakresie wielkości wynagrodzeń (12. pozycja) i powszechności rozwodów (6. pozycja). Oceniając te wyniki trzeba podkreślić, że poprawa w zakresie wielkości wynagrodzeń i sytuacji rodzin może stanowić jedynie pośredni, choć ważny przedmiot oddziaływań lokalnej polityki społeczno-gospodarczej.

Lublin charakteryzuje się również niską dostępnością mieszkań (mierzoną relacją średniego wynagrodzenia do średniej ceny 1 m² sprzedanych mieszkań), przy jednej z wyższych cen za 1 m² (6. wynik) i niskiej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę (13. wynik). Najtrudniejsza sytuacja – na tle wszystkich miast – dotyczy problemów na rynku pracy: wysokiego udziału bezrobocia długookresowego (2. wynik w kraju) przy ponadprzeciętnej stopie bezrobocia ogółem (4. pozycja) i odsetka osób młodych wpisanych do rejestru bezrobotnych (2. pozycja), choć przy interpretacji tych wyników należy brać pod uwagę wciąż niską (przynajmniej do końca 2020 roku) stopę bezrobocia na krajowym rynku pracy, a zwłaszcza na rynkach pracy obszarów silnie zurbanizowanych. Zwiększenie dostępności zatrudnienia i mieszkań zależy w dużej mierze od sytuacji rynkowej, jednak samorząd lokalny dysponuje narzędziami pozwalającymi na wywieranie pozytywnego wpływu na rozwój w tych obszarach, zatem poprawa sytuacji mieszkaniowej i zatrudnialności bezrobotnych powinny znaleźć się wśród priorytetów rozwojowych Lublina. Postulat ten wydaje się tym ważniejszy biorąc pod uwagę zarówno pogorszenie koniunktury gospodarczej w czasie pandemii, które w najbliższym okresie będzie materializowało się na rynku pracy, jak i utrzymujący się silny wzrost cen na rynku mieszkaniowym.

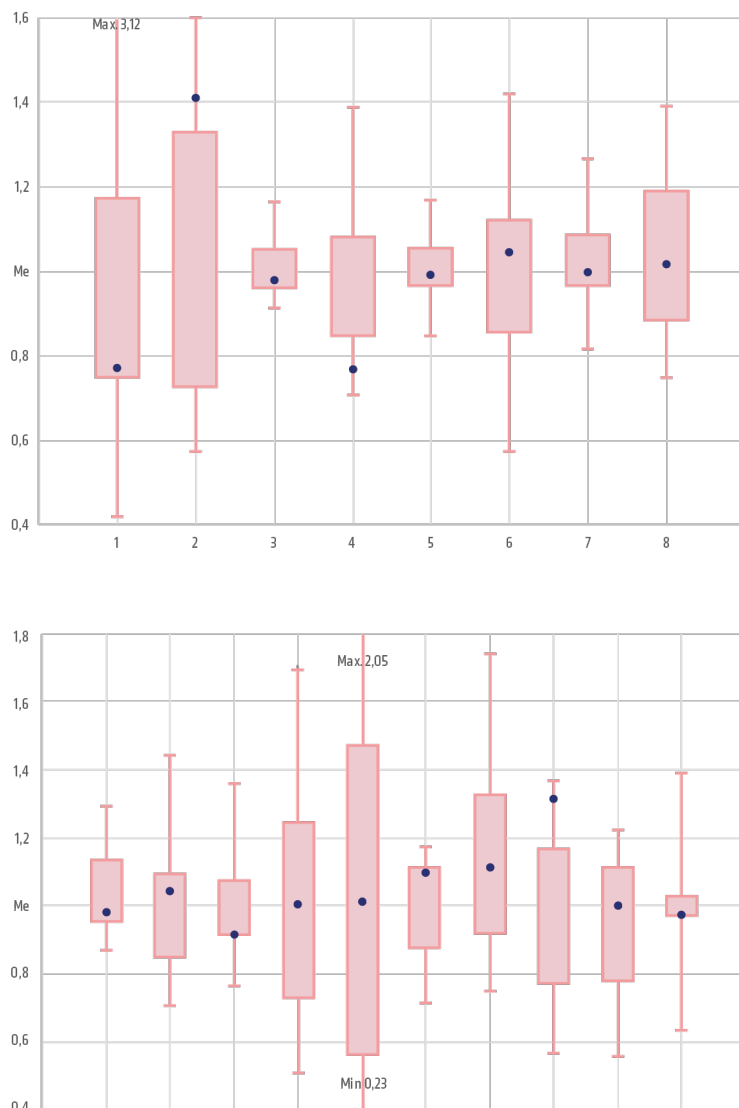
Wyniki przeciętne (poziom bliski lub równy medianie) dotyczą dostępności miejsc w przedszkolach, nakładów na kulturę i członkostwa mieszkańców w gru-

pach artystycznych, klubach i sekcjach, a także śmiertelności osób do 65 roku życia. Pierwszy odczyt może wskazywać na potrzebę intensyfikacji działań w zakresie wzmacniania zarówno sektora kultury, jak i partycypacji w kulturze, czy – szerzej – kapitału społecznego. Wydaje się jednak, że ze względu na trudności w ujęciu potencjału kulturowego w mierzalne ramy wskaźników, wnioski dla Strategii należałoby formułować bardziej w oparciu o wyniki analiz jakościowych, traktując dane statystyczne jako drugorzędne, choć pomocne, źródło informacji. Przeciętny wynik dotyczący śmiertelności może natomiast wynikać z wielu przyczyn, jednak można założyć, że ze względu na wyższą jakość służby zdrowia niż w innych miastach i wysoki poziom wykształcenia, do zmniejszenia śmiertelności może przyczynić się poprawa sytuacji materialnej mieszkańców i stanu środowiska.

Pełniejsze ujęcie rozwoju społecznego Lublina zapewnią analiza zmian wartości mierników w czasie. Obszerne zestawienia danych oferują opracowania sprawozdawcze prezentujące postępy w realizacji Strategii Lublin 2020 – raporty o stanie miasta Lublin [8] i cykliczne opracowania pt. Jak rozwija się Lublin? [9]. Analizując dynamikę mierników związanych z zakresem przedmiotowym diagnozy (części A.3, B.2, B.4, B.5, B.6 oraz D.4 opracowania) można zauważyć, że korzystne tendencje w okresie obowiązywania Strategii Lublin 2020 odnotowano dla 69% danych ilościowych, tendencje co dziesiątego miernika zmieniły się w niepożądanym kierunku, a w przypadku 19% braku danych lub charakter miernika uniemożliwiły dokonanie jednoznacznej oceny.

Wydaje się jednak, że bardziej zasadnym podejściem jest ocena tendencji rozwojowych w odniesieniu do innych polskich miast. Szereg pozytywnych zmian społecznych obserwowanych w Lublinie miało bowiem swoje źródło w procesach ogólnokrajowych lub nawet szerszych, takich jak np. dobra koniunktura gospodarcza, nowe transfery socjalne czy dostępność funduszy unijnych. Uwarunkowania te oddziaływały jednak na polskie miasta z różną intensywnością, a stopień, w jakim zostały wykorzystane, był już w znacznym stopniu kształtowany czynnikami o charakterze lokalnym, w tym jakością prowadzonej polityki rozwoju. Sformułowanie oceny na podstawie takiego benchmarkingu jest możliwe dla 15 z 18 wskaźników prezentowanych na rysunkach 1a i 1b – tych, dla których dostępne są dane dla wystarczająco długiego szeregu czasowego (7–9 lat).

Rysunki 1a i 1b. Pozycja Lublina na tle miast wojewódzkich pod względem wybranych wskaźników rozwoju społecznego

Legenda: 1. Wydatki na pomoc społeczną – świadczenia dla osób fizycznych, na 1 mieszkańca. 2. Odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy. 3. Współczynnik Giniego. 4. Przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1 000 mieszkańców. 5. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem. 6. Relacja liczby rozwodów do liczby zawartych małżeństw. 7. Dzieci w wieku 3–5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego. 8. Zgony osób w wieku do 65 lat na 1 000 ludności w tej grupie wiekowej. 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto. 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców. 11. Dostępność mieszkaniowa (relacja przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia do średniej ceny za 1 m² lokali mieszkalnych). 12. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (dział 921 budżetu). 13. Członkowie grup artystycznych, kół, klubów i sekcji na 1 000 mieszkańców. 14. Wskaźnik wykrywalności przestępstw. 15. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 000 dzieci w wieku do lat 3. 16. Lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności. 17. Przychodnie na 10 tys. Ludności. 18. Prognoza ludności gmin w 2030 roku GUS (jako % ludności w 2020 roku).

Uwagi: dane za 2020 rok z wyjątkiem wskaźników nr 3, 7 (dane za 2018 rok), 6, 11–13, 16 (dane za 2019 rok).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Lublin poprawił swoją pozycję w rankingu miast w zakresie 6 wskaźników, a w przypadku 9 przesunął się na mniej korzystne miejsca. Poprawa dotyczy ubóstwa, bezrobocia długookresowego, stwierdzonych

przestępstw i ich wykrywalności, członkostwa w grupach, klubach i sekcjach oraz liczby miejsc w żłobkach. Pogorszenie pozycji w zestawieniu miast dotyczyło natomiast struktury wiekowej mieszkańców, liczby rozwodów wobec zawartych małżeństw, wydatków

na kulturę, liczby dzieci na miejsce w placówkach przedszkolnych, zgonów osób w wieku do 65 lat, wielkości wynagrodzeń, liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, liczby lekarzy i liczby przychodni, choć w przypadku dwóch ostatnich wskaźników Lublin utrzymał czołowe miejsca. Takie tendencje wzmacniają sformułowane wyżej wnioski o potrzebie prowadzenia aktywnej lokalnej polityki gospodarczej, która może przyczynić się do poprawy w zakresie dynamiki wynagrodzeń, a także do wzmocnienia działań prorodzinnych i prozdrowotnych. Ze względu na występowanie korzystnych efektów zewnętrznych, pożądanym kierunkiem będzie także poprawa pozycji Lublina w zakresie racjonalnie ponoszonych wydatków na kulturę i stymulowania aktywności trzeciego sektora.

Na osobny komentarz zasługuje niekorzystna dla Lublina prognoza demograficzna do 2030 roku, wskazująca na zmniejszenie liczby mieszkańców z 340,7 tys. w 2015 roku do 322,6 tys. w 2030 roku, przy jednoczesnym wzroście odsetka osób w wieku 65+ z 17,6% do 24,6%. Skala prognozowanego spadku liczby mieszkańców jest relatywnie silna na tle miast, jednak faktyczna liczba lublinian okazała się, przynajmniej do 2020 roku, wyższa od prognozowanej. Aktualne dane wskazują na przeciętną sytuację Lublina na tle innych miast, zarówno pod względem przyrostu naturalnego (9. pozycja), jak i salda migracji (8. pozycja). Warto dodać, że pozycja Lublina na przestrzeni ostatnich lat pod względem przyrostu naturalnego pogorszyła się, natomiast pod względem salda migracji – poprawiła się. Niezależnie od sytuacji na tle innych miast wojewódzkich należy jednak podkreślić, że Lublin – podobnie jak większość dużych miast w kraju oraz regionów Polski Wschodniej – może doświadczać coraz silniejszych procesów starzenia się i depopulacji, co stanowi jedno z najważniejszych wyzwań dla polityk publicznych.

Ustalenia zespołów eksperckich

O ile analiza wskaźnikowa ukazuje pozycję Lublina na tle innych miast, to bardziej pogłębioną, ilościowo-jakościową diagnozę społeczną Lublina, prowadzili eksperci i interesariusze tego obszaru, najpierw podczas prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021–2030 [6], a następnie – w toku prac Tematycznych Grup Roboczych [7].

Długofalowym celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji – zachowanie lub podniesienie spójności społecznej, ograniczanie obszarów wykluczenia społecznego. Dokument ten obejmuje diagnozę ośmiu powiązanych ze sobą kierunków interwencji: rodziny z dziećmi, piecza zastępcza, seniorzy, zdrowie i profilaktyka, osoby z niepełnosprawnościami, osoby bezrobotne, bezpieczeństwo socjalno-bytowe i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zakres tej interwencji jest w znacznym stopniu zdeterminowany kształtem obowiązkowych zadań własnych określonych w ustawach.

W zakresie sytuacji rodzin z dziećmi, do mocnych stron Lublina zaliczono m.in. jakość kadr służb społecznych i dobre rozpoznanie problemów, rozwój miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i sieci placówek wychowania przedszkolnego w ostatnich latach, różnorodność form pomocy oferowanych rodzinom przeżywającym trudności i skuteczność w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowania. Jako słabości wskazano niewystarczającą liczbę miejsc w publicznych żłobkach i przedszkolach (zwłaszcza w niektórych dzielnicach) i długi czas oczekiwania na specjalistyczną pomoc psychologiczną dla rodzin w kryzysie. Zidentyfikowano również zagrożenia związane z pandemią i jej skutkami społeczno-gospodarczymi oraz ze współczesnymi zmianami społecznymi wpływającymi na rozpad więzi w rodzinie. Warto zwrócić uwagę na ryzyka związane z inflacją i rosnącymi kosztami życia rodzin oraz wypaleniem zawodowym pracowników służb społecznych. Działania w tym obszarze powinny zatem polegać na rozwoju komplementarnego i efektywnego systemu wsparcia rodzin z dziećmi, m.in. przez podejmowanie działań na rzecz utrzymania stabilności socjalno-bytowej rodzin, rozwój miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, rozbudowę systemu ulg i zniżek dla rodzin wielodzietnych, rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, a także wzmocnienie działań profilaktycznych, terapeutycznych i interwencyjnych. Cechą charakterystyczną jest wielość podmiotów realizujących zadania z zakresu tego kierunku interwencji, co wymaga koordynacji wymiany

informacji i wzmocnienia współpracy międzyinstytucjonalnej.

W zakresie pieczy zastępczej, sformułowane na podstawie diagnozy rekomendacje dotyczyły zwiększenia liczby rodzin zastępczych zawodowych, zapewnienia adekwatnego wsparcia finansowego i pozafinansowego rodzinom zastępczym oraz rozwój szkoleń. Wskazano także na potrzebę uzupełnienia systemu instytucjonalnego pieczy zastępczej, m.in. o placówkę opiekuńczo-wychowawczą typu specjalistyczno-terapeutycznego, a także utrzymania dotychczasowego wsparcia osób usamodzielnianych. Szansą na rozwój systemu pieczy zastępczej może być duży potencjał organizacji pozarządowych i możliwości pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych.

Ukształtowana w ostatnich latach polityka senioralna Lublina, charakteryzująca się dużą liczbą innowacyjnych działań, bogatą ofertą spędzania czasu wolnego i inicjatyw międzypokoleniowych, tworzonymi rozwiązaniami instytucjonalnymi i rozbudowaną siecią współpracy różnych podmiotów, stanowi mocną stronę Lublina. Zidentyfikowane słabości dotyczą przepływu informacji o ofercie kulturalnej, wykluczenia cyfrowego seniorów, bazy lokalowej (np. centrów aktywności seniorów czy świetlic osiedlowych). Na tym tle, podnoszeniu jakości życia seniorów mają służyć m.in. kształtowanie pozytywnego wizerunku seniorów i postrzegania starości w społeczeństwie, wspieranie aktywności społecznej seniorów, rozwój senioralnych usług społecznych (np. teleopieka, Punkty Opieki Domowej, wolontariat i pomoc sąsiedzka, wsparcie psychologiczne) w parze z systemem informacji o tych usługach, promocja zdrowego stylu życia i aktywnego starzenia się oraz inicjatywy w zakresie integracji międzypokoleniowej. Działania strategiczne powinny zwiększać poczucie bezpieczeństwa seniorów na różnych płaszczyznach, a w kontekście pandemii – zwłaszcza na płaszczyźnie zdrowotnej. W związku ze zmianami demograficznymi należy również rozwijać formy opieki dla seniorów, osób wymagających całodobowego wsparcia, np. poprzez pobyt w domach pomocy społecznej.

Diagnoza w zakresie zdrowia i profilaktyki wskazała na rosnące znaczenie tego obszaru wynikające ze starzenia się społeczeństwa, rosnącej liczby osób zmagających się z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi, a także zagrożeń bezpieczeństwa zdrowotnego, którego przykładem jest trwająca pandemia COVID-19. Mocną stroną Lublina jest doświadczenie w realizacji licznych profilaktycznych akcji zdrowotnych, zaangażowanie lubelskich placówek oświatowych, rozwinięta infrastruktura i organizacja wsparcia osób

z zaburzeniami psychicznymi, duża liczba aktywnych organizacji pozarządowych i współpraca międzyinstytucjonalna, a także rozwinięta sieć placówek medycznych i obecność Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. Wśród słabych stron wskazano braki w bazie sportowej, zwłaszcza osiedlowej oraz niewystarczające dotacje dla klubów sportowych. Priorytetem dla inicjatyw samorządowych, uzupełniających działania Narodowego Funduszu Zdrowia czy programów zdrowotnych prowadzonych przez inne podmioty niż miasto, powinna być poprawa stanu zdrowia mieszkańców miasta poprzez promocję zdrowia i profilaktykę, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki uzależnień.

Osoby z niepełnosprawnościami w Lublinie mogą korzystać z szerokiej oferty usług instytucji miejskich zajmujących się tą problematyką. Mocną stroną systemu wsparcia jest wykwalifikowana kadra, szeroka oferta placówek edukacyjnych (choć brakuje ośrodka zapewniającego kompleksowe wsparcie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością), a także skuteczność w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania. Ważnymi osiągnięciami Lublina jest również system informacyjny dedykowany różnym interesariuszom tego obszaru, otwartość miejskich instytucji na zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami czy realizację innowacyjnych programów, a także dostępność komunikacji miejskiej i transportu indywidualnego dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów. Słabością istniejącego systemu wsparcia są: niska dostępność opieki wytchnieniowej dla opiekunów, uboga oferta zajęć dla dzieci i młodzieży w okresie wakacyjnym, niewystarczająco rozwinięte e-usługi oraz wysokość środków na szkolenie kadry. Mankamentem miasta jest również niewystarczająca dostępność przestrzeni miejskich, w tym budynków użyteczności publicznej oraz brak ośrodka zapewniającego kompleksowe wsparcie edukacyjne, rewalidacyjne oraz rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami. W diagnozie zidentyfikowano również potencjał rozwoju tego obszaru dzięki nowym źródłom finansowania i programom oraz zaangażowaniu organizacji pozarządowych. Na tym tle priorytetem dla samorządowej polityki społecznej powinno być zapewnienie mieszkańcom Lublina z niepełnosprawnościami dostępności do różnych sfer życia, m.in. poprzez poprawę dostępności przestrzeni publicznej czy miejsc zamieszkania, dalsze wdrażanie założeń projektowania uniwersalnego, realizację polityki mieszkaniowej dedykowanej potrzebom osób z niepełnosprawnościami. Jako priorytetowe uznano także działania kreujące możliwości aktywności zawodowej i pozazawodowej, poprawę systemu usług

(w tym usług edukacyjnych) dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami. Zwrócono także uwagę na potrzebę rozbudowy infrastruktury wsparcia społecznego (zarówno samorządowej, jak i organizacji pozarządowych), rozwój systemu wsparcia opiekunów oraz prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu świadomości społeczeństwa i budowania pozytywnego wizerunku osoby z niepełnosprawnością. Z uwagi na dużą liczbę podmiotów realizujących różnicowane zadania należy także zwrócić szczególną uwagę na wzmocnienie współpracy międzysektorowej i partnerstw lokalnych.

System wspierania osób bezrobotnych, w przeważającej mierze uregulowany zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, oferuje szeroki zakres usług i instrumentów rynku pracy realizowanych za pośrednictwem Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie (MUP). Mocną stroną Lublina jest wysoka efektywność zatrudnieniowa form aktywizacji oferowanych przez MUP, indywidualizacja pracy z bezrobotnymi, doświadczenie w pozyskiwaniu i realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych oraz rozwinięta sieć współpracy z przedstawicielami środowiska lokalnego, w tym z pracodawcami. Do najważniejszych zidentyfikowanych słabości należą: wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, duży udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem i młodych, a także niska mobilność zawodowa bezrobotnych. Na podstawie diagnozy jako priorytety działań samorządu wskazano m.in. zwiększenie szans zatrudnieniowych bezrobotnych (zwłaszcza młodych i długotrwale bezrobotnych), zwiększenie kwalifikacji zawodowych i możliwości rozwoju zawodowego bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku, wspieranie przedsiębiorczości, promocję kształcenia ustawicznego oraz rozwój współpracy ze środowiskiem lokalnym.

W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa socjalno-bytowego, mocną stroną instytucjonalnego systemu wsparcia w mieście jest doświadczona kadra służb społecznych, różnorodność form pomocy, skuteczność w pozyskiwaniu środków finansowych ze źródeł zewnętrznych system pomocy osobom bezdomnym i cudzoziemcom, a główną słabością – mała liczba lokali w zasobach mieszkaniowych Gminy Lublin. Istotnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa socjalno-bytowego są skutki wciąż trwającej pandemii. Sformułowane na podstawie diagnozy rekomendacje dotyczyły zapewnienia wsparcia materialnego (przez pracę socjalną i świadczenia) osobom w szczególnej sytuacji materialnej i bytowej, wzmocnienie działań ukierunkowanych na przezwyciężenie problemu bezdomności

oraz organizacja systemowych działań na rzecz cudzoziemców, ze szczególnym uwzględnieniem działań integracyjnych. Zwrócono również uwagę na potrzebę udoskonalenia mechanizmu monitorowania potrzeb socjalnych oraz większy nacisk na budowanie partnerstw lokalnych, w tym współpracę z organizacjami pozarządowymi.

Ostatnim kierunkiem interwencji zidentyfikowanym w dokumencie strategicznym jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Jako mocne strony instytucji działających w tym obszarze wskazano doświadczenie w realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, działania edukacyjne i profilaktyczne, dużą liczbę instytucji wsparcia i bogatą ofertę specjalistycznych działań pomocowych, możliwość zapewnienia miejsc całonocowego pobytu w ośrodkach wsparcia oraz innych form całonocowej pomocy. Do słabości zaliczono problemy w zakresie współpracy różnych podmiotów w ramach procedury „Niebieskich Kart” oraz brak systemu wsparcia superwizyjnego dla osób pracujących z osobami uwięzionymi w przemoc. Zwrócono także uwagę na wciąż niedostatecznie rozpoznany wpływ pandemii na zjawisko przemocy domowej, czy szerzej – na sytuacje kryzysowe, a także na bariery wynikające z nieprecyzyjnych regulacji prawnych w zakresie przeciwdziałania przemocy. W celu poprawy skuteczności przeciwdziałania przemocy i rozwiązywania sytuacji kryzysowych rodzin w Lublinie wskazano na potrzebę wzmocnienia działań profilaktycznych i edukacji społecznej, zintensyfikowanie działań w zakresie ochrony i udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, a także zwiększenie skuteczności oddziaływań na sprawców przemocy.

Raport Końcowy z prac Tematycznych Grup Roboczych [7] jest dokumentem obejmującym diagnozy różnych obszarów rozwoju społecznego. Najbardziej powiązane tematycznie są rezultaty prac grup w tematach: miasto społecznie wrażliwe i edukacja, a w dużej mierze także grup: kultura i przemysły kreatywne, dobre sąsiedztwo, sport i akademickość.

W obszarze miasto społecznie wrażliwe uwaga członków grupy została zogniskowana na jakości życia oraz dobrostanie grup społecznych szczególnie zagrożonych wykluczeniem lub marginalizacją. Wśród mocnych stron wskazano m.in. programy Urzędu Miasta Lublin dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz rosnącą aktywność oddolną i działalność organizacji trzeciego sektora. Do słabych stron zaliczono przede wszystkim brak systemowej polityki i działań służących włączeniu grup defaworyzowanych (realizowane działania są często incydentalne, ograniczone

czasowo i/lub terytorialnie). Zdiagnozowano także szereg braków proceduralnych i infrastrukturalnych, które nie pozwalają na w pełni swobodne funkcjonowanie wybranych grup społecznych, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, mniejszości narodowych, osób LGBT+ i innych. Rekomendowanymi działaniami są: realizacja programu edukacji antydyskryminacyjnej i antyprzemocowej, wprowadzenie klauzul społecznych przy planowanych inwestycjach (zasady projektowania uniwersalnego), wdrożenie planu polityki wrażliwości społecznej, spójności i różnorodności, opracowanie i wdrożenie planu tworzenia miejsc i integracji pokoleniowej oraz rozwój programów polityki zdrowotnej dostosowanych do najczęściej występujących chorób na terenie Lublina.

Jako mocne strony kultury w Lublinie wskazano liczny udział mieszkańców Lublina w kulturze oraz wysoką pozycję kultury w dokumentach strategicznych miasta, a także silne instytucje kultury i rozpoznawalne festiwale, obecność uczelni i mocne środowisko twórcze, różnorodność działań i wysoką rozpoznawalność lubelskiej kultury. Wśród słabych stron szczególnie często zwracano uwagę na kwestie związane z niedofinansowaniem kultury, niskimi zarobkami i trudnościami w zaistnieniu młodych artystów. Za problem uznano brak instytucji pełniących rolę centrów w danej dziedzinie oraz artystycznej szkoły wyższej, a także na niedostateczny (choć rosnący w ostatnich latach) poziom współpracy między różnymi podmiotami sektora kultury. Rekomendowane kierunki działań obejmują wzmocnienie niedoreprezentowanych kierunków działalności kulturalnej będących wyznacznikiem metropolitalności miasta (np. sztuka współczesna, działania wykorzystujące nowe technologie), dostosowywanie oferty kulturalnej do różnych grup odbiorców z utrudnionym dostępem, wzmocnienie istniejących oraz stworzenie nowych podmiotów kreujących kulturę, zachowanie równowagi pomiędzy różnorodnymi wydarzeniami kulturalnymi o zasięgu ponadlokalnym i lokalnym lub dzielnicowym, powołanie Lubelskiego Obserwatorium Kultury oraz zwiększenie środków przeznaczonych na konkursy dla organizacji pozarządowych i stypendia.

Część dyskusji w obszarze edukacji odnosiło się do społecznej funkcji szkół, a sformułowane rekomendacje dotyczyły kształcenia kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów, synergii edukacji z otoczeniem społecznym miasta, edukacji dla tolerancji i integracji, czy też bezpieczeństwa w szkołach. Trzeba również podkreślić, że wnioski z diagnozy i rekomendacje w zakresie edukacji zawarte w diagnozie gospodarczej mają znaczenie nie tylko dla rozwoju gospodarczego, ale również społecznego.

Warto zwrócić uwagę także na niektóre ustalenia obszaru dobre sąsiedztwo, integrujące różne tematy dotyczące najbliższego otoczenia. W rozwój społeczny wpisują się zwłaszcza takie postulaty, jak tworzenie dostępnych i współanimowanych przez mieszkańców miejsc spotkań, aktywności i samopomocy, lokalne współtworzenie najbliższej okolicy przez mieszkańców, czy zwiększenie dostępności mieszkań, m.in. przez wprowadzenie instrumentów pozadeweloperskiego dostarczania mieszkań.

Część ustaleń w obszarze sport również obejmowała zagadnienia istotne dla rozwoju społecznego i jakości życia mieszkańców Lublina. Do mocnych stron miasta w tym obszarze zaliczono m.in. wzrost liczby obiektów infrastruktury sportowej, dobre wykorzystywanie istniejącej, ogólnomiejskiej infrastruktury, rosnącą aktywność fizyczną mieszkańców, wdrażanie różnorodnych projektów sportowych czy współpracę różnych podmiotów związanych ze sportem. Z drugiej strony, jako słabości wskazano m.in. deficyt wykwalifikowanej kadry trenerskiej (szczególnie w niektórych dziedzinach), niedostateczną szkolną bazę sportową czy problemy związane z dostępnością niektórych obiektów dla mieszkańców. W zakresie infrastruktury wskazywano równocześnie na potrzebę jej dalszego rozwoju oraz bardziej równomiernego rozłożenia w dzielnicach przy wzmocnieniu partycypacyjnego procesu rozwoju sportu w Lublinie. Zwrócono uwagę na priorytetowe znaczenie poprawy infrastruktury sportowej wokół Zalewu Zemborzyckiego oraz działań ukierunkowanych na zwiększenie liczby dzieci i młodzieży uprawiającej sport. Warto podkreślić, że opracowana przez ekspertów diagnoza oraz pogłębiane rekomendacje w tym obszarze obejmują wiele aspektów związanych ze sportem profesjonalnym i akademickim, finansowaniem i zarządzaniem sportem, które należałoby ująć w formie strategii sektorowej.

Jeden z wątków poruszanych w obszarze akademickość dotyczył pozytywnego wpływu uczelni na rozwój miasta i jego mieszkańców. Do mocnych stron Lublina w tym zakresie zaliczono włączanie studentów w życie kulturalne miasta, potencjał naukowy, organizacyjny i kulturotwórczy uczelni, różne projekty uczelni skierowane do szkół i mieszkańców. Zwrócono uwagę także na szanse związane ze zdobytym tytułem Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023. Podkreślono również potrzebę większej aktywności uczelni (w tym studentów) w interakcjach ze społeczeństwem, Urzędem Miasta Lublin i innymi instytucjami (np. instytucjami kultury), a także lepszą promocję już istniejących inicjatyw.

Diagnoza gospodarcza

Co złożyło się na diagnozę gospodarczą Lublina?

Prezentowana część dokumentu stanowi syntezę wyników i rekomendacji kompleksowej diagnozy gospodarczej Lublina. Głównym filarem tej diagnozy były opracowania specjalistyczne, a jej najważniejszym elementem był raport Specjalizacje gospodarcze Lublina – w nowym europejskim układzie współzależności ekonomicznych (w perspektywie do 2030 r.) [10]. Uzupełnia go wydana w 2018 roku monografia Lublin 2030 – europejska metropolia? [11], pełniącą zarówno rolę ewaluacji mid-term Strategii Lublin 2020, jak i prospektywnej diagnozy gospodarczej Lublina w perspektywie do 2030 roku. Trzecim elementem były wnioski z diagnoz zawartych w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych [7]. Podobnie jak w przypadku diagnozy społecznej, ten filar diagnozy dopełniają analizy zawarte w dokumentach samorządowych o charakterze sprawozdawczym: Raporcie o stanie miasta Lublin za 2020 r. [8] oraz cyklicznych raportach Jak rozwija się Lublin? monitorujących realizację Strategii Lublin 2020 [9].

Drugi filar diagnozy gospodarczej stanowią ustalenia badań społecznych i działań partycypacyjnych. Na diagnozę złożyły się przede wszystkim wnioski z 90 wywiadów przeprowadzonych przez pracowników Urzędu Miasta Lublin z przedsiębiorcami i kadrą menedżerską firm oraz lokalnych instytucji otoczenia biznesu [12], a także 15 indywidualnych pogłębionych wywiadów zrealizowanych z kadrą zarządzającą dużych przedsiębiorstw, przedsiębiorcami branż IT i przemysłów kreatywnych, właścicielami innowacyjnych startupów, małych, lokalnych firm oraz osobami samodzielnie prowadzącymi działalność gospodarczą [1].

Trzecim filarem diagnozy są: syntetyczny przegląd trendów w zakresie rozwoju gospodarczego identyfikowanych w europejskich i krajowych dokumentach strategicznych oraz benchmarking ukazujący potencjał gospodarczy i finanse Lublina na tle grupy miast wojewódzkich w Polsce.

Sposób łączenia różnych źródeł, podejść badawczych i perspektyw wielu interesariuszy oraz ekspertów stanowi twórczą adaptację procesu przedsiębiorczego odkrywania kapitałów terytorialnych miasta – rekomendowanego przez Komisję Europejską podejścia do tworzenia strategii inteligentnych specjalizacji RIS3, stanowiącej centralny element współczesnej regionalnej polityki innowacyjnej UE.

Rozwój gospodarczy Lublina – stan i perspektywy

Kontekst współczesnych koncepcji i trendów

Rozwój gospodarczy jest jednym z trzech filarów zrównoważonego rozwoju miast, obok rozwoju społecznego i środowiskowego. Co więcej, współcześnie coraz silniej akcentuje się współzależność tych filarów rozwoju – co znajduje wyraz zarówno w zmianie sposobu myślenia ekonomistów o wzroście gospodarczym (np. idea post-wzrostu, koncepcje wzrostu inkluzyjnego, ekorozwoju, rozwoju zrównoważonego), jak i w agendzie politycznej – na przykład uchwalonej przez ONZ Agendzie 2030. Wśród celów Agendy 2030 postuluje się promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi, jak również budowanie stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego przemysłu i wspieranie innowacyjności. Zmianę myślenia o rozwoju gospodarczym widać również w sformułowaniu celów dotyczących odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji. Ponadto, Agenda wskazuje na potrzebę zapewnienia wysokiej jakości edukacji i promowania

uczenia się przez całe życie oraz ograniczania nierówności społecznych. Także dedykowany miastom cel 11 Agendy (zrównoważone miasta i społeczności) stanowi przejaw zintegrowanego podejścia do rozwoju miast – czyli integrowania rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, z uwzględnieniem aspektów przestrzennych.

Potrzeba realizacji celów Agendy 2030 przez miasta została podkreślona także w Agendzie Miejskiej dla UE, w tym zaakceptowanej w 2020 roku Nowej Karcie Lipskiej. Zakres unijnej agendy uwzględnia tworzenie partnerstw w takich obszarach rozwoju gospodarczego, jak miejsca pracy i umiejętności w gospodarce lokalnej, czy transformacja cyfrowa. Kolejne partnerstwa powiązane z gospodarką – gospodarka obiegu zamkniętego oraz transformacja energetyczna – zostały omówione we wnioskach z diagnoz przestrzennych, w których całościowo ujęto kwestie środowiskowe. Nowa Karta Lipska podkreśla, że jednym z trzech wymiarów miast europejskich powinno być miasto produktywne – którego transformacyjna siła jest oparta na zdywersyfikowanej gospodarce zapewniającej miejsca pracy i podstawę finansową zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. W dokumen-

cie wskazano, że miasta mogą być atrakcyjnymi, innowacyjnymi i konkurencyjnymi lokalizacjami dla firm dzięki wykwalifikowanej sile roboczej, infrastrukturze oraz dostępnej cenowo i transportowo przestrzeni. Wskazano potrzebę tworzenia i promowania wielofunkcyjnych dzielnic z drobną przedsiębiorczością i niskoemisyjną produkcją. Dużą uwagę zwrócono na cyfryzację – jej potencjał w zapewnianiu wysokiej jakości usług publicznych i usług dla biznesu w miastach oraz kluczową rolę w budowaniu konkurencyjności całej unijnej gospodarki. Warto zauważyć, że cyfryzacja i poszanowanie środowiska stanowią, razem z innowacyjnością i zapewnieniem wykwalifikowanej siły roboczej, kluczowe obszary przyjętej przez UE Nowej strategii przemysłowej dla Europy. Także foresight Komisji Europejskiej² czy Foresight Polska 2035 Polskiego Instytutu Ekonomicznego³ podkreślają zarówno konieczność zwiększenia odporności łańcuchów dostaw i gospodarki na różne wstrząsy, jak i znaczenie wyzwań środowiskowych oraz szans i zagrożeń wynikających z wysokiego tempa rozwoju technologii i gospodarki cyfrowej.

Podobny kierunek myślenia o rozwoju gospodarczym można dostrzec także w najnowszych krajowych dokumentach strategicznych – szczególnie w Strategii Produktywności 2030 czy w Krajowym Planie Odbudowy. Z kolei w procesie tworzenia Krajowej Polityki Miejskiej 2030 podkreślano potrzebę koordynacji rozwoju gospodarczego i inwestycji w ramach obszarów metropolitalnych, przyciągania i zatrzymywania kapitału ludzkiego (w tym cudzoziemców) oraz zmian w finansowaniu miast.

Powyższe postulaty powinny stanowić inspirację również dla Strategii Lublin 2030, warto jednak uzupełnić je o kontekst współczesnej, zorientowanej terytorialnie polityki regionalnej. Jeśli strategia rozwoju gospodarczego Lublina ma czerpać z jej najlepszych wzorców, to w pierwszym kroku należy dokonać diagnozy zasobów kapitału terytorialnego miasta – materialnych i niematerialnych zasobów przynależnych do jego terytorium (endogenicznych), a decydujących o potencjale i przewagach konkurencyjnych miasta. Skoro jednak decydującymi czynnikami wzrostu we współczesnej gospodarce są wiedza i innowacje, to kluczowe znaczenie mają zasoby niematerialne. Aktualne podejście do stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego charakteryzuje się poszerzeniem podstaw rozwoju gospodarczego – dziś do osiągnięcia

trwałego sukcesu ekonomicznego miasta nie wystarczą inwestycje w infrastrukturę techniczną, dobrze funkcjonujący dotacyjny system wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw czy nawet napływ inwestorów zagranicznych. Lokalna strategia rozwoju gospodarczego powinna przede wszystkim kreować i wspierać środowisko sprzyjające innowacji i ambitnej przedsiębiorczości. Strategię tę powinna więc charakteryzować koncentracja na otoczeniu firm jako kluczowym czynnikiem konkurencyjności gospodarczej obszaru – która stanowiła centralny element tak uznanych podejść, jak koncepcja dystryktów przemysłowych, klastrów, uczących się regionów, regionalnych systemów innowacji, czy współcześnie rozwijanych koncepcji ekosystemów przedsiębiorczości i ekosystemów innowacji.

Dziś stwierdzenie, że to miasta są ośrodkami kreowania innowacji, rozwoju przedsiębiorczości i wzrostu gospodarczego, nie budzi już żadnych zastrzeżeń. Odwołując się do współczesnego dorobku naukowego autorzy raportu [10] stwierdzają, że miasta z założenia postrzegane są jako systemy generujące innowacje z uwagi na to, że oferują bliskość, gęstość i zróżnicowanie stanowiące optymalne środowisko dla procesów tworzenia i dyfuzji nowej wiedzy. Wpływ środowiska miejskiego na procesy innowacyjne może przebiegać dwutorowo. Z jednej strony ośrodki miejskie stanowią rezerwar specyficznych zasobów materialnych i niematerialnych (np. infrastruktura techniczna, zasoby własności intelektualnej, kapitał ludzki), które są niezbędne z punktu widzenia realizacji procesów innowacyjnych. Z drugiej strony, środowisko miejskie oferuje innowatorom dostęp do wyspecjalizowanych sieci o charakterze formalnym i nieformalnym oraz instytucji, które mogą mieć kluczowe znaczenie w różnych fazach procesu innowacyjnego, rozpoczynając od etapu generowania pomysłów, a kończąc na etapie komercjalizacji i dyfuzji innowacji.

W kontekście Lublina warto zwrócić uwagę, że wielkość miasta wcale nie musi odgrywać tak istotnej roli dla perspektyw rozwoju gospodarczego jak się powszechnie uważa. Inaczej niż w USA czy Azji, w miastach Europy Zachodniej duże metropolie nie charakteryzują się znaczącą przewagą nad mniejszymi obszarami zurbanizowanymi ani pod względem tempa wzrostu ludności, ani dynamiki produktywności czy

² C. Cagnin, S. Muench, F. Scapolo, E. Stoermer and L. Vesnic Alujevic, *Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond*, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021.

³ K. Dębowska, U. Kłosiewicz-Gorecka, A. Szymańska, P. Ważniewski, K. Zybortowicz, *Foresight Polska 2035. Eksperti o przyszłości przez pryzmat pandemii*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2020.

zmiany wkładu w tworzenie wzrostu gospodarczego⁴. Wyjaśnienia tych tendencji mogą odwoływać się zarówno do problemów dużych miast, jak i rosnących atutów mniejszych obszarów miejskich. W większych metropoliach na przeszkodzie czerpania korzyści z efektów aglomeracji stają na przykład utrudnienia komunikacyjne, hałas, niższy poziom bezpieczeństwa, rosnące ceny nieruchomości czy zanieczyszczenie środowiska. Mniejsze miasta doświadczają tych negatywnych efektów na daleko mniejszą skalę, mogą za to zapewnić dostęp do wysokiej jakości usług społecznych (edukacji, służby zdrowia, kultury) i – co szczególnie istotne w Europie Zachodniej – są coraz lepiej połączone z innymi miastami⁵. Z tej perspektywy, aktualny potencjał ludnościowy Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego nie powinien być postrzegany jako bariera dla osiągnięcia korzyści aglomeracji i rozwoju potencjału innowacyjnego i gospodarczego, a perspektywy rozwoju lubelskiej aglomeracji bardziej zależą od lokalnych kapitałów terytorialnych, jakości zarządzania i połączeń z innymi miastami niż od pozycji Lublina w hierarchii osadniczej krajowych metropolii.

Benchmarking miast

Zaprezentowane trendy rozwojowe oraz przegląd wskaźników lokalnego rozwoju gospodarczego wykorzystywanych w literaturze ekonomicznej, stanowiły punkt odniesienia w wyborze 14 wskaźników rozwoju. Podobnie jak w przypadku diagnozy społecznej uznano, że analiza powinna mieć charakter porównawczy i ukazać pozycję Lublina na tle wszystkich miast wojewódzkich, co oznacza potrzebę skorzystania z porównywalnych danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej.

Syntetyczną charakterystykę pozycji Lublina na tle miast wojewódzkich w Polsce w zakresie rozwoju gospodarczego i finansów samorządu prezentują rysunki 2a i 2b (tzw. wykresy ramka-wąsy). Poziom 100% w przypadku każdego wskaźnika stanowi medianę (tj. wartość środkową) dla 18 miast wojewódzkich, pole ramki obejmuje połowę miast o relatywnie niedużych odchyleniach od mediany (tj. między 1 a 3 kwartylem), wąsy – odległości do miast o najwyższych i najniższych wartościach wskaźnika, a kropka – pozycję Lublina. Pierwszy wykres prezentuje 4 mierniki pozwalające na ocenę gospodarki finansowej samorządu. Drugi wykres obejmuje wyniki w zakresie 10 wskaźników rozwoju lokalnej gospodarki, których

wysokie wartości są generalnie uznawane są bardziej korzystne.

Ogólnie ujmując, sytuacja gospodarcza Lublina (rysunek 2b) na tle miast wojewódzkich w Polsce jest przeciętna: wartości pięciu statystyk znajdują się powyżej mediany, czterech – poniżej, a jednej – na poziomie mediany. Lublin wyróżnia się bardzo dobrymi wynikami w zakresie jakości i ilości kapitału ludzkiego, mierzonego odsetkiem osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym (3. miejsce w kraju), liczbą absolwentów uczelni na 1 000 mieszkańców (5. pozycja) czy wynikami maturalnymi (6. miejsce). Potencjał w Lublinie na tle innych miast utrzymywał się także we wcześniejszych latach. Przewagę Lublina w zakresie kapitału ludzkiego potwierdzają również bardziej kompleksowe analizy, a jej utrzymanie i wzmacnianie w kolejnych latach uznaje się za warunek konieczny do przyspieszenia rozwoju gospodarczego i rozwoju funkcji metropolitalnych Lublina [11]. Z kolei liczba pracujących na 10 tys. mieszkańców w Lublinie jest równa medianie i daje miastu 10. wynik w grupie miast wojewódzkich. Słabszy wynik Lublina w tym aspekcie należy jednak tłumaczyć nie tyle barierą po stronie podaży na rynku pracy (tj. niewystarczającą liczbą osób aktywnych zawodowo czy zwłaszcza niższą jakością zasobów siły roboczej), ale słabszą kreacją nowych miejsc pracy oraz – w przypadku przemysłu – niedopasowaniami strukturalnymi w aspekcie zawodowym i kwalifikacyjnym [11]. Spójne z tą interpretacją są także wyniki diagnozy społecznej – relatywnie niski poziom wynagrodzeń i podwyższone bezrobocie. Diagnoza ta jest istotna z punktu widzenia kierunków interwencji na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy. Wsparcie w postaci tradycyjnych instrumentów aktywnej polityki rynku pracy należy traktować jedynie jako pomoc dla bezrobotnych bardziej oddalonych od rynku pracy, natomiast zwiększaniu zatrudnienia sprzyjać będzie przede wszystkim tworzenie środowiska sprzyjającego kreacji i wzrostu przedsiębiorstw oraz wzmacnianie więzi między edukacją (zwłaszcza szkołami zawodowymi i uczelniami) a pracodawcami.

Miasto osiąga także dobre wyniki w przemyśle – produkcja sprzedana przemysłu per capita stanowi 110% mediany miast wojewódzkich, co daje miastu 8. miejsce w tej grupie. Warto podkreślić, że w tym aspekcie Lublin wyraźnie poprawił swoją pozycję w ostatnich latach – jeszcze w 2012 roku wielkość produkcji na

⁴ L. Dijkstra, E. Garcilazo & P. McCann, *The economic performance of European cities and city regions: Myths and realities*. European Planning Studies, 21(3), 2013, s. 334–354.

⁵ Połączenia (*connectivity*) z innymi metropoliami należy rozumieć nie tylko w kategoriach dostępności transportowej, ale szerzej – jako wykształcenie więzi funkcjonalnych umożliwiających przepływ różnych zasobów, także niematerialnych.

mieszkańca Lublina była niższa od mediany. Produkcja lubelskiego przemysłu wydaje się przy tym opierać na rodzajach działalności charakteryzujących się relatywnie niską kapitałochłonnością, na co wskazuje stosunkowo niski poziom nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. Słabsze wyniki w zakresie inwestycji nie dają jednak podstaw do formułowania jednoznacznej oceny, gdyż mogą oznaczać nie tyle gorsze wyposażenie w kapitał lubelskich firm względem ich konkurentów branżowych, ale większe znaczenie tych branż przemysłowych, które ze względu na specyfikę procesu produkcji odznaczają się niższą kapitałochłonnością (tzw. efekt kompozycyjny).

Interesujących wniosków dostarcza analiza danych o podmiotach gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Poziom przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności jest niski na tle miast wojewódzkich (14. miejsce). Z drugiej strony, ocenę tego odczytu zakłóca fakt, że wiele firm wciąż widniejących w rejestrze REGON zaprzestało prowadzenia działalności gospodarczej. Lepszym miernikiem „ducha przedsiębiorczości” jest liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców – którego odczyt dla Lublina jest już nieco wyższy od mediany i daje miastu 7. pozycję. Warto podkreślić, że oba mierniki przedsiębiorczości pokazują wyraźną poprawę sytuacji Lublina na przestrzeni ostatnich lat. Dane z rejestru ukazują również, że sektor przedsiębiorstw w Lublinie jest nieco bardziej rozdrobniony niż w innych miastach – udział firm średnich i dużych jest zauważalnie mniejszy, a odsetek podmiotów mikro oraz osób fizycznych

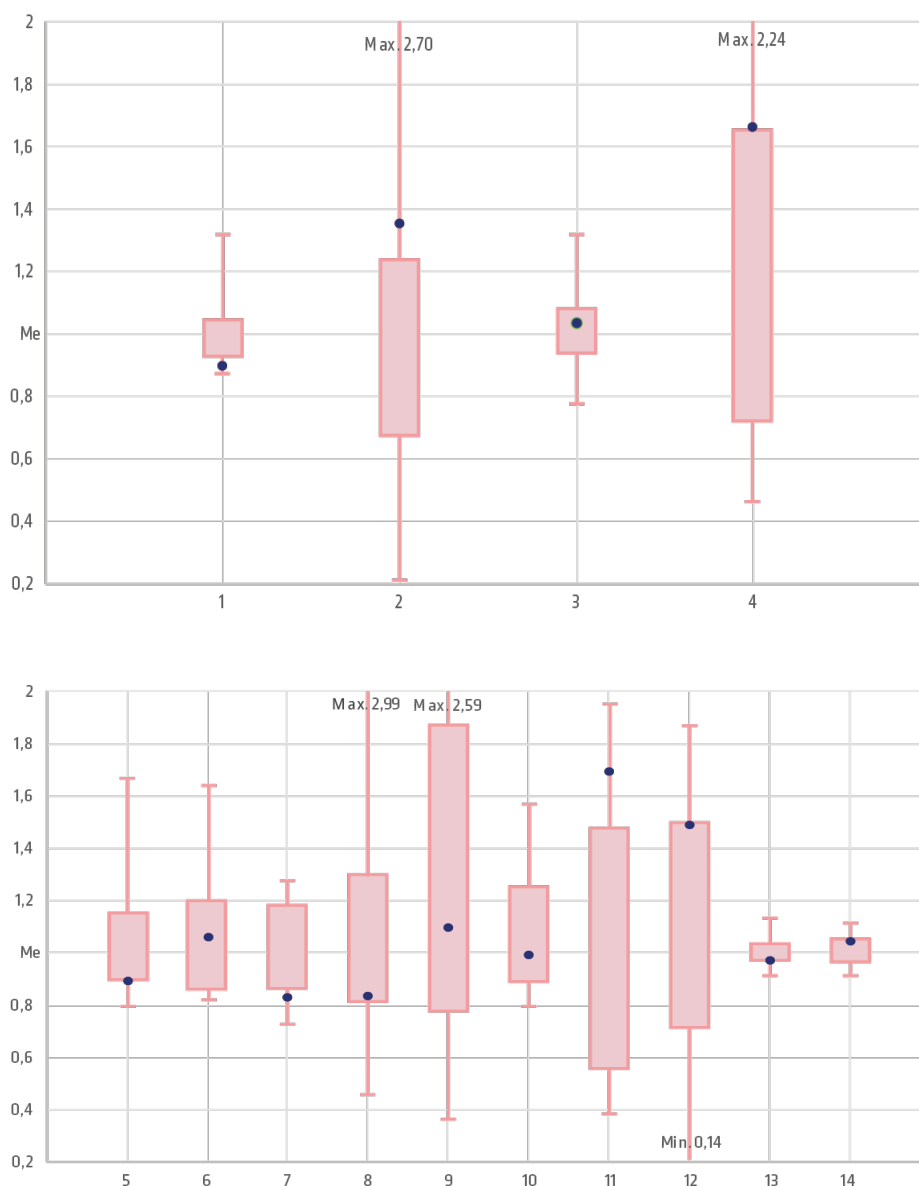
prowadzących działalność – nieznacznie wyższy od mediany. Zarówno taka struktura przedsiębiorstw, jak i ścieżka dotychczasowego rozwoju lubelskiej gospodarki, wskazują na zasadność wizji rozwoju opartego raczej na sieciach konkurencyjnych małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących w ekosystemach biznesowych, niż na sukcesie dużych firm – czempionów. Na tym tle należy zauważyć słaby wynik Lublina pod względem liczby instytucji otoczenia biznesu – IOB (15. pozycja). Wprawdzie dla tworzenia środowiska sprzyjającego kreacji i rozwoju przedsiębiorstw ważniejsza niż ilość IOB jest jakość ich działań, to jednak taki odczyt wskazuje na potrzebę wzmocnienia instytucjonalnego systemu wspierania przedsiębiorczości w Lublinie.

Ważnym uwarunkowaniem realizacji polityki rozwoju przez samorządy są ich finanse (por. wykres 2b). Pod względem wielkości dochodów sytuacja miasta jest trudna – Lublin plasuje się na 17. pozycji. Wyraźne pogorszenie sytuacji dochodowej nastąpiło w latach 2019 i 2020, co potwierdza wyższą niż w innych miastach wrażliwość finansów Lublina najpierw na zmiany w podatku dochodowym od osób fizycznych, a później na skutki pandemii⁶. Realizacja ambitnych zamierzeń rozwojowych wymaga zapewnienia adekwatnych dochodów samorządu, co – w warunkach postępującej erozji samodzielności finansowej samorządów – jest niezmiernie trudne do osiągnięcia bez zmiany kierunku polityki realizowanej przez władze centralne.

⁶ Szerszą analizę sytuacji finansowej miast w dobie pandemii, w tym sytuacji Lublina, zaprezentowano w opracowaniu: *Zmiany*

dochodów własnych JST w 2020 roku. Ranking, Wspólnota, www.wspolnota.org.pl.

Rysunki 2a i 2b. Pozycja Lublina na tle miast wojewódzkich pod względem wybranych wskaźników rozwoju gospodarczego

Legenda: 1. Dochody budżetu miasta na 1 mieszkańca. 2. Środki z UE na finansowanie programów i w przeliczeniu na 1 mieszkańca (średnia z lat 2014–2020). 3. Udział wydatków inwestycyjnych gmin i powiatów w wydatkach ogółem (średnia z lat 2014–2020). 4. Wydatki w dziale 757 Obsługa długu publicznego na 1 000 zł dochodów budżetowych ogółem. 5. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności. 6. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności. 7. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej. 8. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (podmioty o liczbie pracujących>9). 9. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (podmioty o liczbie pracujących>9). 10. Pracujący na 1 000 ludności (podmioty o liczbie pracujących>9). 11. Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w wieku 25–64 lata. 12. Udział absolwentów studiów magisterskich jednolitych oraz absolwenci studiów drugiego stopnia w ludności ogółem. 13. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych. 14. Zdawalność egzaminu maturalnego (po wszystkich sesjach).

Uwagi: dane za 2020 rok z wyjątkiem wskaźników nr 2, 3 (średnia z lat 2014–2020) oraz 8, 9, 11–13 (dane za 2019 rok).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz danych Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych (wskaźnik nr 14).

Na tle miast wojewódzkich Lublin charakteryzuje się nieznacznie wyższym od mediany udziałem inwestycji w wydatkach budżetowych (9. miejsce), pozytywnie wyróżniając się na tle innych miast pod względem wielkości wydatkowanych środków unijnych na mieszkańca (3. miejsce)⁷. Doświadczenie w skutecznym aplikowaniu i wykorzystaniu środków unijnych stanowi mocną stronę Lublina i powinno być umiejętnie wykorzystane w procesie zarządzania miastem w kolejnych latach, zwłaszcza w warunkach niskiego poziomu dochodów własnych. Należy tutaj jednak wskazać na dwa kolejne zagrożenia. Pierwszym z nich jest relatywnie duże zadłużenie, o czym świadczy poziom wydatków na obsługę długu publicznego (3. miejsce), stanowiący konsekwencję proinwestycyjnej polityki w poprzedniej perspektywie finansowej UE realizowanej w warunkach niskich dochodów własnych. Dostępność finansowania unijnego oraz konieczność przewyższania opóźnień rozwojowych, w tym zwłaszcza infrastrukturalnych, uzasadniała taką politykę finansową samorządu. Obecnie wysoce prawdopodobny wydaje się jednak scenariusz, w którym istniejące limity zadłużenia, a przede wszystkim brak rozwiązania kwestii niskich dochodów własnych i wieloletniego problemu niedoszacowania środków przekazywanych z budżetu państwa w formie subwencji, wpłyną negatywnie na jakość usług publicznych i realizację planów inwestycyjnych w nowej perspektywie finansowej UE⁸. Niskie dochody samorządu należy uznać za jedno z głównych zagrożeń realizacji Strategii Lublin 2030.

Ustalenia z opracowań specjalistycznych

Bardziej pogłębioną diagnozę sytuacji gospodarczej Lublina i perspektywicznych kierunków rozwoju miasta przedstawiono w raporcie poświęconym specjalizacjom gospodarczym Lublina [10]. W dalszej części wniosków z diagnozy zaprezentowano ustalenia dotyczące rozwoju sektora przedsiębiorstw, otwartości gospodarczej Lublina, ewaluacji istniejących specjalizacji gospodarczych i ekosystemów gospodarczych miasta, systemu wspierania innowacji oraz odporności lokalnej gospodarki na skutki pandemii. Diagnozę dopełniają wyniki prac Tematycznych Grup Roboczych [7], zaprezentowane w ostatniej części wniosków z diagnozy gospodarczej.

W zakresie rozwoju sektora przedsiębiorstw, wielokryterialna ocena z wykorzystaniem taksonomicznej

metody TOPSIS została przeprowadzona osobno dla sektora przemysłu, usług oraz sektorów opartych na wiedzy. Zarówno w sektorze przemysłu, jak i usług sytuacja w Lublinie okazała się relatywnie słaba na tle miast wojewódzkich (wartości zagregowanego indeksu poniżej średniej i mediany), przy nieco mniejszym dystansie do miar przeciętnych dla przedsiębiorstw usługowych. Z kolei ocena konwergencji przedsiębiorczości w grupie miast wojewódzkich w latach 2010–2018 wskazuje na silny proces „doganiania” lepiej rozwiniętych miast w przemyśle i słabszą konwergencję w usługach.

Znacznie lepiej wypada natomiast przedsiębiorczość w sektorach opartych na wiedzy – średnia wartość indeksu dla tej grupy podmiotów w latach 2010–2018 odpowiadała wartości przeciętnej dla miast wojewódzkich, przy czym wartość tego indeksu w poszczególnych latach charakteryzowała się wysoką zmiennością. Warto zwrócić uwagę, że w latach 2016 i 2017 Lublin był jednym z liderów w tej kategorii, głównie za sprawą dynamicznego wzrostu liczby nowych podmiotów w przemyśle high-tech. Sektor przedsiębiorstw wysokiej techniki w Lublinie charakteryzował też silny proces doganiania najlepiej rozwiniętych miast.

Pod względem prostych wskaźników rozwoju przedsiębiorczości kreatywnej zawartych w raporcie [10] miasto wypada przeciętnie. Na tle pozostałych miast wojewódzkich Lublin zajmuje 9. miejsce pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów zaliczanych do gospodarki kreatywnej i sektorów kultury oraz pod względem udziału firm tego sektora w podmiotach ogółem, a pod względem relacji nowo rejestrowanych firm w sektorze kreatywnym i kultury do nowo rejestrowanych podmiotów ogółem – miejsce 12. Dane te należy jednak interpretować z dużą ostrożnością, gdyż – jak wskazuje bardziej pogłębione opracowanie: *Analiza stanu przemysłów kreatywnych w Lublinie*⁹ – sektor kreatywny okazuje się być silnie zróżnicowany pod kątem form działalności, z zauważalnym udziałem freelancerów wykonujących zlecenia w ramach umów cywilnoprawnych. Autorzy tej analizy zwracają uwagę na duży potencjał rozwojowy sektora, wynikający m.in. z obecności uczelni, istniejącego rynku wydarzeń kulturalnych, rozwoju branży IT w mieście czy szeroko rozumianej przyjazności miasta. Bariery rozwoju sektora jest relatywnie niski popyt, w tym niewielka liczba dużych zleceń biznesowych, natomiast

⁷ Ze względu na silne wahania tych dwóch wskaźników i ich związek z okresem programowania środków unijnych, w analizie wykorzystano średnie wartości wskaźników w okresie 2014–2020.

⁸ Taką diagnozę formułują również niezależni eksperci akademicki i samorządowi w raporcie: M. Bazylak, P. Churski, A. Dawydzik,

R. Dutkiewicz, J. Erbel, J. Hausner, ... & I. Zachariasz, *Alert samorządowy 12: Finanse samorządów*. Open Eyes Economy oraz Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2020.

⁹ R. Mącik, M. Ratajczak, O. Smalej, *Analiza stanu przemysłów kreatywnych w Lublinie*, Lublin 2018.

szansą – wynikająca ze specyfiki branży możliwość funkcjonowania w skali ogólnopolskiej, a nawet międzynarodowej. Strategiczne wsparcie rozwoju tego sektora powinno obejmować integrację środowiska, wzmacnianie więzi kooperacyjnych między podmiotami z branż kreatywnych a innymi sektorami, pomoc w zdobywaniu wiedzy biznesowej, wsparcie promocyjne i finansowe, a także rozwijanie różnego rodzaju przestrzeni kreatywnych.

Otwartość gospodarcza odnosi się do napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz handlu zagranicznego. Wartość kapitału zagranicznego ulokowanego w Lublinie w przeliczeniu na mieszkańca wyniosła w 2019 roku 3 587 zł – o 178% więcej niż w 2011 roku. Sytuacja Lublina na tle wszystkich miast na prawach powiatu jest przeciętna. Na tle miast wojewódzkich makroregionu Polski Wschodniej wielkość kapitału zagranicznego na mieszkańca jest wyższa niż w Białymstoku, ale niższa niż w Kielcach czy Rzeszowie. Niepokojącym faktem jest niższe tempo wzrostu inwestycji zagranicznych niż w innych miastach Polski Wschodniej, co wskazuje na potrzebę poprawy strategii przyciągania inwestorów zagranicznych. Z drugiej strony należy jednak zwrócić uwagę na znacznie większe zainteresowanie Lublinem przez inwestorów krajowych, a w rezultacie – relatywnie dobrą pozycję Lublina jako destynacji inwestycji bezpośrednich ogółem (tj. krajowych i zagranicznych). W tym kontekście warto także dodać, że dynamika tych inwestycji w nadchodzących latach może napotkać barierę dostępnej podaży terenów inwestycyjnych na terenie miasta [11].

Dostępne dane statystyczne pozwoliły również na ocenę zmian wielkości eksportu lubelskich firm. Okazuje się, że potencjał eksportowy Lublina rośnie szybciej niż potencjał przyciągania kapitału zagranicznego. Wielkość eksportu firm przemysłowych w Lublinie w 2019 roku wyniosła 1,342 mld zł (0,13% eksportu krajowego) i była niemal 5-krotnie większa niż w 2009 roku. W tym okresie nastąpił znaczący wzrost liczby krajów, które nabywały lubelską produkcję oraz wzrost udziału eksportu na rynki krajów zachodnich. Na tle kraju, lubelski przemysł posiada przewagę komparatywną przede wszystkim w produkcji żywności, produkcji wyrobów chemicznych oraz produkcji maszyn i urządzeń [10].

Zawarta w raporcie [10] diagnoza zawiera również ocenę rozwoju sektorów wskazanych w Strategii Lublin 2030 jako specjalizacje gospodarcze Lublina,

w której wzięto pod uwagę dane o podmiotach z rejestru REGON, dane o pracujących oraz różne miary potencjału naukowo-badawczego Lublina. Na podstawie analiz autorzy raportu doszli do wniosku, że specjalizacje gospodarcze odgrywają istotną rolę w gospodarce Lublina oraz w znacznym zakresie korespondują z potencjałem naukowo-badawczym miasta. Analiza potwierdza, że na tle kraju i innych miast wojewódzkich Lublin jest silnym ośrodkiem ICT oraz usług medycznych. Na dużą przewagę konkurencyjną w tych branżach wskazuje dynamiczny wzrost wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych¹⁰ w latach 2010–2019, znacznie wyższa niż w kraju dynamika zatrudnienia czy wysokie wskaźniki lokalizacji podmiotów gospodarczych, jak również wysoka aktywność patentowa (zwłaszcza ICT), relatywnie duża liczba publikacji naukowych w prestiżowych czasopismach naukowych (zwłaszcza nauki medyczne) czy specjalizacje edukacyjne lubelskich uczelni (większy niż w kraju odsetek studentów w grupach ISCED 06 i zwłaszcza 09).

Ustalenia wskazują również na duży potencjał Lublina w przemyśle motoryzacyjnym i maszynowym oraz przemyśle spożywczym. Przewagi Lublina w tych segmentach gospodarki wydają się już mniejsze niż w przypadku sektorów ICT i usług medycznych, natomiast mają one największy i silnie rosnący w minionej dekadzie udział w strukturze eksportu miasta. W przypadku przemysłu motoryzacyjnego i maszynowego, w pierwszych latach ubiegłej dekady jego sytuacja była wyraźnie gorsza na tle wyników ogólnokrajowych, a niski współczynnik lokalizacji wskazywał na małą koncentrację firm w mieście. Za sprawą bardzo wysokiej dynamiki wskaźnika liczby podmiotów oraz silnego wzrostu zatrudnienia na końcu dekady wyniki tego przemysłu w Lublinie osiągnęły lub przekroczyły referencyjne wartości krajowe. Rozwojowi sektora przedsiębiorstw tej branży towarzyszyła zdecydowana poprawa aktywności patentowej oraz wysoka na tle innych miast wojewódzkich aktywność publikacyjna, świadcząca o rosnącym potencjale zaplecza naukowego. W przypadku przemysłu spożywczego, o dobrej sytuacji świadczy wyższa niż w kraju dynamika zmian wskaźnika podmiotów gospodarczych oraz wysoki potencjał naukowy, którego dowodem są wysokie miary i wskaźniki publikacji naukowych, natomiast zatrudnienie w branży nie wykazuje tendencji wzrostowych, a wskaźnik lokalizacji podmiotów gospodarczych utrzymuje się na niskim poziomie.

¹⁰ Tj. liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Raport potwierdza rozwój outsourcingu biznesowego w Lublinie, wskazując na duży i rosnący udział branży w grupie podmiotów gospodarczych, wysoki wskaźnik lokalizacji podmiotów, wysoką dynamikę zatrudnienia oraz duży udział absolwentów studiów z grupy biznes, administracja i prawo (ISCED 04). Sektor ten jest jednak wewnętrznie zróżnicowany – składa się zarówno z dużych centrów nowoczesnych usług biznesowych (w tym coraz częściej firm z branży *Knowledge Process Outsourcing – KPO / Information Technology Outsourcing – ITO*), jak i dużej liczby lokalnych mikroprzedsiębiorstw i samozatrudnionych realizujących działalność prawną i rachunkowo-księgową; nie ma również tak silnego zaplecza naukowo-badawczego jak wcześniej opisane specjalizacje.

Sektor TSL (transport–spedycja–logistyka) odgrywa znaczącą rolę w gospodarce lokalnej, na co wskazuje duży odsetek firm z tego sektora wśród podmiotów gospodarczych oraz duży i rosnący udział w zatrudnieniu. Na tle kraju sektor ten charakteryzuje jednak niższa dynamika wzrostu wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych, przeciętne wartości wskaźnika lokalizacji i słabe zaplecze naukowo-badawcze. Warto dodać, że perspektywy tego sektora są w istotnym stopniu uwarunkowane domykaniem infrastruktury transportowej Polski Wschodniej, zwłaszcza trasy S19 stanowiącej część międzynarodowego szlaku Via Carpatia [11].

Specyficzna sytuacja dotyczy biotechnologii i farmacji w Lublinie. Diagnoza zawarta w raporcie [10] potwierdza, że branże te mają wyróżniające się przewagi w zakresie potencjału naukowo-badawczego i to zarówno na tle innych specjalizacji lubelskiej gospodarki, jak i zaplecza dla biotechnologii i farmacji w innych polskich miastach. Co więcej, farmację charakteryzował także najwyższy spośród wszystkich specjalizacji Lublina wskaźnik lokalizacji liczby podmiotów gospodarczych. Z drugiej strony, rola tych branż mierzona udziałem w podmiotach gospodarczych jest niewielka (0,4% dla farmacji, brak danych dla biotechnologii ze względu na tajemnicę statystyczną), a wskaźniki dotyczące zatrudnienia nie wykazywały tendencji wzrostowych i były nieznacznie niższe od wskaźników ogólnokrajowych. Można zatem dojść do konkluzji, że ta wąska, choć bardzo innowacyjna i produktywna specjalizacja nie osiągnęła jeszcze masy krytycznej wystarczającej do wejścia w fazę dynamicznego wzrostu. Należy jednak zastrzec, że sytuacja może ulec

zmianie ze względu na pandemię i jej konsekwencje. W przypadku sektora energii odnawialnej miary potencjału zaplecza naukowo-badawczego były relatywnie dobre, natomiast liczba podmiotów gospodarczych i zatrudnienie okazały się zbyt małe, by można je było uzyskać i analizować bez naruszenia tajemnicy statystycznej.

Rzeczywisty rozwój specjalizacji gospodarczych (branżowych lub technologicznych) może doprowadzić do wykształcenia się ekosystemów biznesowych. Trzeba podkreślić, że o wykształceniu ekosystemu biznesowego nie decyduje tylko jego masa krytyczna – rozumiana przez pryzmat liczby i wzrostu innowacyjnych firm, ale także powstanie sieci silnych współzależności między podmiotami biznesowymi, które opierają się zarówno na konkurencji, jak i na kooperacji. Konstituującą cechą ekosystemu są także więzi współzależności z innymi podmiotami reprezentującymi instytucje otoczenia biznesu, uczelnie i instytucje szkoleniowe, samorząd i instytucje rządowe czy sektor non-profit – więzi oparte na współpracy i wzajemnej wymianie zasobów¹¹. Miasto Lublin opracowało i realizuje koncepcję wspierania procesów tworzenia się ekosystemów biznesowych określanych mianem Lubelskich Wyżyn, które obejmują: sektor IT, medycynę, biotechnologię, przemysł motoryzacyjny i maszynowy oraz przemysł lotniczy [11]. Analizy funkcjonowania tych ekosystemów zawarte w raporcie [10] potwierdzają nie tylko rosnącą liczbę podmiotów, ale także coraz bardziej intensywną współpracę członków ekosystemów Lubelskich Wyżyn. Jako mocne strony wskazano również prowadzenie wspólnych działań promocyjnych oraz współpracę z pracownikami lubelskich uczelni. Zidentyfikowane deficyty w funkcjonowaniu Wyżyn dotyczą deficytów współpracy w ramach łańcucha wartości¹², braku wspólnej działalności badawczo-rozwojowej czy projektów międzynarodowych. Podsumowując można stwierdzić, że oceniając zarówno masę krytyczną podmiotów, jak i poziom realizowanej współpracy, najbardziej dojrzałymi ekosystemami gospodarczymi funkcjonującymi w Lublinie są Lubelska Wyżyna IT oraz Lubelska Wyżyna Medyczna.

Kluczową rekomendacją sformułowaną w raporcie [10] było wskazanie specjalizacji gospodarczych Lublina w perspektywie do 2030 roku. Specjalizacje wyłoniono na podstawie diagnozy potencjału innowacyjnego miasta, z uwzględnieniem poprzednich i obecnych ścieżek rozwoju miasta oraz zaangażowaniem

¹¹ Pojęcie i elementy ekosystemów biznesowych w dokumencie Strategii Lublin 2030 precyzują i rozwijają m.in. prace: E. Stam, & A. van de Ven, *Entrepreneurial ecosystem elements*, Small Business Economics 56(2), 2021; B. Wurth, E. Stam, & B. Spiegel, *Toward an entrepreneurial ecosystem research program*, Entrepreneurship: Theory and Practice, 2021.

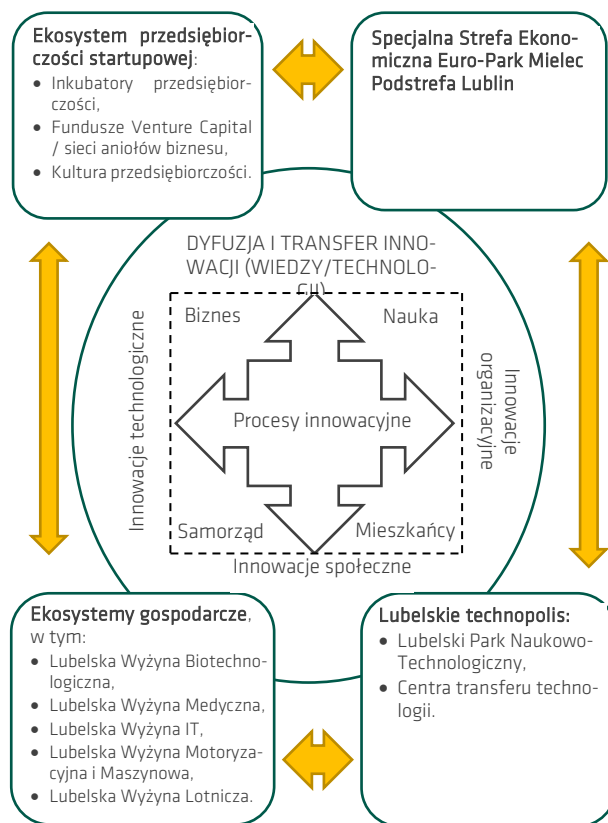
¹² W praktyce zarządzania koncepcja łańcucha wartości Portera jest często sprowadzana do łańcucha wartości dodanej i zapewne w ten sposób była interpretowana w wywiadach i ankietach realizowanych na potrzeby raportu [10].

samym przedsiębiorców zgodnie z ideą przedsiębiorczego odkrywania. Zastosowane podejście wielokryterialne oparto na zakorzenieniu w lokalnej gospodarce, powiązaniu z potencjałem naukowo-badawczym miasta, otwartości gospodarczej oraz odporności na szoki gospodarcze. Identyfikacja specjalizacji powinna uwzględniać także powiązania międzysektorowe i pokrewieństwo branż. Takie podejście bazuje na endogenicznych teoriach rozwoju regionalnego i ściśle koresponduje z metodologią rekomendowaną przez Komisję Europejską w zakresie tworzenia systemu identyfikacji i weryfikacji oraz wspierania obszarów inteligentnej specjalizacji. Przeprowadzone analizy pozwoliły na wyłonienie siedmiu potencjalnych, podstawowych specjalizacji gospodarczych miasta:

- przemysł motoryzacyjny i maszynowy,
- zdrowe społeczeństwo,
- inteligentne sieci i ICT,
- zautomatyzowane przetwórstwo spożywcze i żywność funkcjonalna,
- procesy chemiczne i produkty chemii specjalistycznej,
- nowoczesne usługi biznesowe,
- innowacyjna logistyka.

Kolejnym elementem diagnozy Lublina zawartej w raporcie [10] jest ocena systemu wspierania innowacji. Na instytucjonalny system wspierania innowacji w przestrzeni Lublina składają się: ekosystem przedsiębiorczości startupowej, Podstrefa Lublin Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec, oraz lubelskie technopolis oraz częściowo omówione już ekosystemy gospodarcze (por. Rysunek 3).

Rysunek 3. System wspierania innowacji w Lublinie

Źródło: Specjalizacje gospodarcze Lublina – w nowym europejskim układzie współzależności ekonomicznych (w perspektywie do 2030 r.), Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021, s. 73.

Lublin zalicza się do największych ekosystemów startupowych w kraju – charakteryzuje się wysokim zaangażowaniem startupów (liczbą startupów w stosunku do liczby ludności), wysokim poziomem optymizmu co do dostępności finansowania oraz relatywnie dużym udziałem podmiotów funkcjonujących w zakresie edutech, robotyki i elektroniki, CRM i ERP, Internetu rzeczy, sztucznej inteligencji/uczenia maszynowego oraz Big Data¹³. Mocną stroną w tym zakresie są projekty miasta i lubelskich uczelni rozwijające kulturę przedsiębiorczości dzieci i młodzieży w różnym wieku i na różnych poziomach edukacji. Część firm wskazuje natomiast na problemy ze wsparciem kapitałowym ze strony instytucji publicznych – niski poziom dotacji oraz wysoką awersję do ryzykownych projektów. Innowacyjne i dobrze rokujące przedsiębiorstwa mają trudny dostęp do dużego wsparcia inwestycyjnego w najnowsze technologie, co ogranicza szanse zatrzymania w kraju przełomowych technologii i awansu w globalnym łańcuchu wartości dodanej. Wsparcie kapitałowe oferowane przez fundusze Venture Capital i

¹³ Por. *Polskie Startupy 2020: COVID Edition Startup Poland*, Fundacja Startup Poland, Warszawa 2020.

sieć aniołów biznesu nie zawsze zapewnia dostępność aktywów finansowych wystarczających do realizacji innowacyjnych projektów¹⁴.

Kolejnym elementem systemu wsparcia innowacji jest Podstrefa Lublin Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec. Należy podkreślić, że inwestorzy otrzymujący pozwolenie na działalność w Podstrefie Lublin najczęściej deklarowali realizację projektów inwestycyjnych ściśle powiązanych z działalnością badawczo-rozwojową, charakteryzujących się wysoką innowacyjnością. Większość tych podmiotów reprezentowała branże zgodne ze specjalizacjami miasta: branżą metalową i maszynową, biotechnologiczną oraz spożywczą. W połowie 2021 roku 69 firm działających w Podstrefie Lublin zatrudniało 5 828 osób (z których 4 593 zajęło nowo utworzone miejsca pracy), a wielkość zrealizowanych nakładów inwestycyjnych wyniosła blisko 2,3 mld zł. W raporcie [10] podkreślono, że inwestorzy Podstrefy Lublin wykazywali się względnie dużą aktywnością w zgłoszeniach wynalazków i wzorów przemysłowych oraz prowadzeniem prac badawczo-rozwojowych wspólnie z uczelniami wyższymi. Należy również zauważyć, że w 2018 roku zmieniły się reguły otrzymywania pomocy publicznej. Możliwość uzyskania preferencji z tytułu inwestycji realizowanych poza zapełnioną już Podstrefą Lublin, nowe kryteria uzyskania pomocy i wielkość zwolnień wpływają korzystnie na atrakcyjność inwestycyjną Lublina.

Ostatnim elementem systemu wspierania innowacji jest lubelskie technopolis, na które składają się Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A. (LPNT) oraz centra transferu technologii pięciu lubelskich uczelni publicznych. Ocena działalności LPNT w raporcie [10] wypada generalnie niekorzystnie. Z jednej strony, w parku dynamicznie rosła liczba nowych start-upów/spin-offów (inkubacji i opracowanych biznes planów dla wykonawców), rosła także liczba firm zlokalizowanych w LPNT. Z drugiej, liczba transferów technologii w LPNT była relatywnie niewielka i pozostawała na stałym poziomie, w zakresie liczby zainicjowanych projektów współpracy B+R wystąpiła tendencja regresywna. W raporcie [10] zaznaczono, że LPNT wypadał słabo na tle innych parków w kraju pod względem liczby lokatorów i nie powiazał swojej specjalizacji z Krajowymi Inteligentnymi Specjalizacjami. Co więcej, w sprawozdaniach za lata od 2018 roku LPNT zaprzestał publikowania niefinansowych

wskaźników efektywności, a realizowana poza raportem [10] własna analiza projektów realizowanych przez Park po 2018 roku wskazuje na wyraźny regres działalności proinnowacyjnej tego podmiotu.

W odniesieniu do akademickich centrów transferu technologii należy zwrócić uwagę, że ich podstawowym zadaniem jest doprowadzanie do komercjalizacji nowych rozwiązań i wynalazków. Na podstawie ankiety realizowanej na potrzeby raportu [10] można ustalić, że w latach 2015–2019 centra lubelskich uczelni doprowadziły do komercjalizacji ponad 500 wyników badań naukowych i prac rozwojowych, dokonując transferu technologii w drodze przeniesienia praw majątkowych do własności intelektualnej na rzecz nabywcy, udzielania licencji, a najrzadziej – przez zakładanie spółek spin-out powiązanych z uczelnią. W raporcie wskazano również, że największym potencjałem komercjalizacyjnym charakteryzują się takie dziedziny, jak: nauki chemiczne, nauki biologiczne, nauki o zarządzaniu i jakości, inżynieria mechaniczna, inżynieria środowiska, górnictwa i energetyka, inżynieria lądowa i transport, rolnictwo i ogrodnictwo, automatyka, elektrotechnika i elektronika, nauki farmaceutyczne, medyczne i o zdrowiu.

Środowiskiem sprzyjającym tworzeniu innowacji są również opisane w poprzednim paragrafie ekosystemy gospodarcze. W obrębie czterech wyżyn funkcjonują zinstytucjonalizowane klastry: Klaster Usług Medycznych i Prozdrowotnych – Lubelska Medycyna, Klaster Wyżyna Motoryzacyjna i Maszynowa, Lubelski Klaster Biotechnologiczny oraz Lubelski Klaster Zaawansowanych Technologii Lotniczych. Wyniki badań ankietowych zrealizowanych na potrzeby raportu [10] dowodzą, że klastrem w największym stopniu oddziałującym na innowacyjność swoich członków był Klaster Usług Medycznych i Prozdrowotnych, Klaster Wyżyna Motoryzacyjna i Maszynowa wspierał realizację innowacji procesowych, natomiast w przypadku dwóch ostatnich klastrów członkostwo nie przekłada się bezpośrednio na innowacyjność zrzeszonych firm.

Dopełniając diagnozę innowacyjności miasta warto zwrócić uwagę na jej niektóre mierniki. Zaprezentowany w raporcie [10] syntetyczny miernik innowacyjności obliczony (z racji dostępności danych) dla całego województwa lubelskiego plasuje region na średnim poziomie wśród województw w Polsce. W odniesieniu do samego Lublina, mocną stroną miasta są publiczne inwestycje w działalność B+R+I. Warto zauważyć, że

¹⁴ Por. M.J. Radło, M. Sagan, *Awans krajów Europy Środkowo-Wschodniej w łańcuchach wartości przed pandemią i po jej wygaśnięciu – szanse i wyzwania na przyszłość*, [w:] Raport SGH i Forum Ekonomicznego 2021, SGH, Warszawa 2021.

wartość projektów dotyczących tego rodzaju działalności dofinansowanych z funduszy UE dla okresu programowania 2014–2020 wyniosła 1,35 mld zł, a wartość tych projektów w przeliczeniu na 1 podmiot wpisany do rejestru REGON była dwukrotnie wyższa od średniej dla miast wojewódzkich i dała Lublinowi trzecie miejsce w kraju. O potencjale innowacyjnym miasta świadczy także bardzo najwyższy wskaźnik aktywności patentowej dla Lublina¹⁵ na tle miast wojewódzkich w okresie 2010–2019. Najwięcej patentów zostało odnotowanych w klasach: medycyna lub weterynaria i higiena, mechaniczna obróbka metali oraz pomiar i testowanie. Specyfiką Lublina jest jednak relatywnie duża ilość patentów uzyskiwanych przez uczelnie, przy słabszej reprezentacji przedsiębiorstw, a także krótki cykl życia patentów.

Kryzys wywołany pandemią COVID-19, tak różny od wstrząsów gospodarczych doświadczanych w ostatnich dekadach, istotnie wpłynie na rozwój Lublina w najbliższych latach. Z perspektywy lokalnych gospodarek szczególnie istotne jest zróżnicowanie branżowe oddziaływania kryzysu. Ograniczenia wprowadzane w celu przeciwdziałaniu skutkom COVID-19 bardzo mocno uderzyły w branże związane z kulturą, rozrywką, turystyką i gastronomią. Dla innych branż, jak IT, medycyna i biotechnologia, czas pandemii stał się natomiast szansą na przyspieszenie wzrostu. Krajowy przemysł z jednej strony cierpiał wskutek zakłóceń międzynarodowych łańcuchów dostaw, z drugiej – stał się atrakcyjniejszym partnerem dla partnerów biznesowych z UE, którzy dążąc do skrócenia i zwiększenia odporności łańcuchów dostaw poszukują partnerów z bezpieczniejszych i bliższych lokalizacji.

Raport [10] zawiera ocenę odporności gospodarki Lublina na skutki pandemii na podstawie danych z pierwszych trzech kwartałów 2020 roku. Głównym wnioskiem z analizy przeżywalności firm na podstawie wyrejestrowań podmiotów gospodarczych z rejestru REGON była wysoka odporność lokalnej gospodarki na pierwszą falę kryzysu. Wyraźny wpływ pandemii na dynamikę likwidacji firm zauważono dla działów: „działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna” oraz „zakwaterowanie”. Także wywiady z przedstawicielami biznesu [12, 1] oraz bieżący kontakt samorządu z lubelskimi firmami potwierdzają, że sytuacja w sektorze przedsiębiorstw (zwłaszcza średnich i dużych) była relatywnie stabilna, a szereg firm (np. reprezentujących branżę IT, przemysł spożywczy czy przemysł metalowy i maszynowy) znacząco po-

¹⁵ Mierzony liczbą patentów w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców.

prawiło w tym okresie swoje wyniki sprzedażowe i finansowe. Do zwolnień lub wstrzymania rekrutacji przyznało się jedynie 9% badanych, natomiast ponad 40% podjęło działania w zakresie redukcji kosztów i zwiększenia oszczędności [12]. Warto zwrócić uwagę na korzystny dla Lublina fakt, że dotychczasowe specjalizacje gospodarcze miasta charakteryzują się dość wysoką odpornością na zakłócenia gospodarcze wywołane pandemią.

Uzupełnieniem diagnozy gospodarczej Lublina są ustalenia zawarte w raporcie końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych [7]. Najbardziej powiązane tematycznie są rezultaty prac grupy innowacyjna i zrównoważona gospodarka, choć warto zwrócić uwagę również na wyniki prac grup: kultura i przemysł kreatywne, turystyka, akademickość, edukacja i metropolia.

Dyskusje w obszarze poświęconym gospodarce prowadzono w ośmiu zdefiniowanych przez grupę kategoriach problemowych: rynek pracy, przedsiębiorczość (osobno dla mikroprzedsiębiorstw i większych firm), internacjonalizacja i handel międzynarodowy, atrakcyjność inwestycyjna, innowacyjność, dywersyfikacja gospodarki oraz gospodarka sieciowa. Wprawdzie zdania członków grupy były często rozbieżne, a wyniki – mało konkluzywne¹⁶, jednak za silne strony lubelskiej gospodarki zgodnie uznano położenie miasta w kontekście połączeń transportowych i handlowych oraz potencjał akademicki miasta. Wśród słabych stron szczególnie często podnoszono niski poziom współpracy przedsiębiorstw z innymi podmiotami, szarą strefę i niskie standardy etyczne w biznesie oraz deficyty wizerunkowe gospodarczego Lublina. Sformułowane rekomendacje odnosiły się do oddziaływania na rynek pracy, poprawy konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, stworzenia systemu wsparcia mikroprzedsiębiorstw. Wskazano na potrzebę instytucjonalnego wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw, poprawy atrakcyjności oferty inwestycyjnej miasta, realizacji strategii inteligentnych specjalizacji i wzmacniania powiązań sieciowych.

Atutami przemysłów kreatywnych w Lublinie jest – w opinii członków TGR – uwzględnienie kultury i przemysłów kreatywnych w działaniach strategicznych miasta i istniejący kapitał wiedzy i kapitał ludzki, słabościami – niedostateczny popyt na dobra i usługi tych przemysłów czy deficyty współpracy wewnątrz sektora oraz z podmiotami z otoczenia. Działania miasta w zakresie rozwoju branży oceniano ambiwalentnie – wskazywano je zarówno jako mocną, jak

¹⁶ Taką ocenę sformułowano wprost w raporcie końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych.

i słabą stroną rozwoju przemysłów. Rekomendacje obejmowały wypracowanie i wdrożenie zróżnicowanych mechanizmów (zarówno finansowych, jak i niefinansowych) wsparcia sektora, budowanie sieci powiązań podmiotów przemysłów kreatywnych oraz koordynację działań miasta w tym zakresie.

Miniona dekada charakteryzowała się poprawą oferty turystycznej i rosnącą liczbą osób odwiedzających Lublin [9], co znalazło odzwierciedlenie w utworzeniu Tematycznej Grupy Roboczej poświęconej turystyce. Wśród mocnych stron i potencjałów turystyki w Lublinie członkowie grupy wymieniali bogatą historię miasta, jego wielokulturowość, wysokiej jakości produkty regionalne, atrakcyjną ofertę festiwali oraz bogatą bazę gastronomiczno-noclegową. Jako słabości wskazali niedostatecznie rozwiniętą promocję miasta i ograniczoną informację turystyczną (co przekłada się na niewielką rozpoznawalność współczesnego Lublina), stan obecnych dworców PKP i PKS czy selektywne braki w infrastrukturze. Główne rekomendacje dotyczą rozwoju oferty turystycznej i promocji turystycznej miasta, uzupełnienia infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej z poszanowaniem estetyki miasta, kreowania wizerunku turystycznego miasta oraz rozwoju powiązań podmiotów branży turystycznej.

W ustaleniach grupy dedykowanej akademickości potencjał akademicki Lublina uznano za jeden z kluczowych czynników rozwoju gospodarczego miasta. Część sformułowanych rekomendacji – jak te dotyczące transferu i komercjalizacji wiedzy i technologii, powiązań i synergii między edukacją szkolną, uczelniami i wchodzeniem na rynek pracy czy wzmocnienia powiązań z sektorem przemysłów kreatywnych – wprost dotyczą gospodarczego wymiaru rozwoju. Inne, jak te związane z umiędzynarodowieniem akademickiego Lublina czy miastotwórczą rolą akademii – wpływają zarówno na rozwój gospodarczy, jak i społeczny.

Podobna sytuacja dotyczy ustaleń grupy w obszarze edukacji, w której z gospodarczym filarem rozwoju koresponduje pięć z sześciu omawianych kategorii problemowych, a mianowicie: jakość edukacji, infrastruktura oświatowa, edukacja pozaszkolna i nieformalna, synergia edukacji z akademickością i biznesem miasta oraz edukacja dorosłych. Za silne strony lubelskiej edukacji uznano przede wszystkim wysoki poziom edukacji odzwierciedlający się w dobrych wynikach egzaminacyjnych, dostępność miejsc w placówkach edukacyjnych oraz bliskość zaplecza akademickiego. Wśród słabych stron szczególnie często podnoszono

braki kadrowe i kompetencyjne wśród lubelskich nauczycieli (zwłaszcza w zakresie „kompetencji przyszłości” i nowoczesnej metodyki kształcenia), niewystarczającą jakość infrastruktury i wyposażenia szkół oraz ubogą ofertę dydaktyczną zajęć dodatkowych. Pojawił się również problem niezadawalającego poziomu współpracy z innymi podmiotami (biznesem, urzędem, uczelniami). Rekomendacje sformułowane na podstawie diagnozy obejmują stworzenie miejskiego ośrodka doskonalenia nauczycieli, centrum edukacyjno-rehabilitacyjno-kulturalnego, Centrum Nauki i Eksperymentu, miejskiego programu współpracy z biznesem i programu współpracy z uczelniami.

Zagadnienia rozwoju gospodarczego były powiązane z problematyką TGR Metropolia. Dyskusje grupy dotyczyły takich zagadnień, jak rozszerzenie granic Lublina, budowanie sieci współpracy międzynarodowej, rola Lublina jako lidera Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, budowanie marki Lublina i funkcje metropolitalne. Poszerzenie granic może stanowić odpowiedź na problem kurczących się terenów inwestycyjnych miasta, współpraca tak w ramach Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, jak i z miastami w kraju i zagranicą, może być źródłem wymiany zasobów dynamizujących rozwój gospodarki lubelskiej aglomeracji, silna marka Lublina wpływa pozytywnie na otwartość gospodarczą, a funkcje metropolitalne obejmują swoim zakresem zarówno część sektorów gospodarczych (zwłaszcza tych identyfikowanych jako specjalizacje gospodarcze Lublina), jak i edukację i naukę (w tym lubelskie uczelnie).

Diagnoza Lublina – perspektywa przedstawicieli biznesu

Mocne strony Lublina

Ponad 100 wywiadów z przedstawicielami biznesu w Lublinie [12, 1] pozwoliło na zidentyfikowanie atutów Lublina oraz pozytywnych zmian zachodzących w mieście. Atuty dotyczą wprawdzie nie tylko samej gospodarki, ale także uwarunkowań społecznych i przestrzennych prowadzenia działalności gospodarczej, zdecydowano się jednak na łączne omówienie opinii przedstawicieli biznesu w tej części diagnozy.

Najczęściej wskazywaną mocną stroną Lublina była obecność zaplecza akademickiego (38% badanych badania [12]) – docenianego zarówno za podaż wykwalifikowanych absolwentów, jak i za możliwość współpracy badawczo-rozwojowej. Na tym tle warto zwrócić uwagę, że 71% badanych firm miało już doświadczenie współpracy z uczelniami wyższymi. Drugim w kolejności atutem Lublina jest „klimat miasta” (29% badanych), który był jednak bardzo różnie rozumiany.

Dla jednych wynikał on z rozmiarów miasta, dzięki którym Lublin zapewnia wiele korzyści dostępnych w dużych ośrodkach miejskich, ale bez uciążliwości typowych dla największych aglomeracji. Dla innych klimat ten wiązał się z ofertą spędzania czasu wolnego, dziedzictwem historycznym i kulturowym, czy dużą reprezentacją osób młodych wśród mieszkańców. Trzecim ważnym atutem okazała się dostępność wykwalifikowanej siły roboczej (26%). Warto zauważyć, że koresponduje to z relatywnie niskimi – na tle np. wyników w innych miastach – wskazaniem na problemy z brakiem specjalistów. Mocną stroną Lublina są także relatywnie niskie koszty funkcjonowania przedsiębiorstw (20%) – m.in. za sprawą konkurencyjnego rynku pracy czy korzystnych cen nieruchomości komercyjnych. Ostatnia kategoria wskazywana jako przewaga Lublina dotyczyła jego położenia i dostępności – zwłaszcza za sprawą bliskości stolicy z dogodnym połączeniem drogą ekspresową i koleją, a także dzięki obecności lotniska.

Przedstawiciele biznesu byli także proszeni o ocenę zmian, jakie zachodziły w Lublinie w minionej dekadzie. W ich opinii atrakcyjność Lublina jako ośrodka gospodarczego zwiększyła się [1, 12]. Pozytywną ocenę zachodzących zmian sformułowało 90% badanych, przy 9% ocen neutralnych. Przedstawiciele biznesu najczęściej wskazywali na pozytywne zmiany w zakresie infrastruktury drogowej w mieście, poprawę połączeń komunikacyjnych (lepsza komunikacja z Warszawą, obecność lotniska), rozwój kultury, infrastruktury rekreacyjnej i wzrost komfortu życia w mieście, a także na poprawę jakości procesu obsługi inwestorów [12].

Badane przedsiębiorstwa nie stanowiły próby reprezentatywnej¹⁷, stąd interpretacja części wniosków nie powinna być uogólniana na zbiorowość wszystkich przedsiębiorstw. Mimo to kilka wniosków dotyczących samych badanych zasługuje na uwagę, pozwala też lepiej zrozumieć uzyskane wyniki. Po pierwsze, przedstawiciele tych firm wskazują na silne zakorzenienie w mieście – planują kontynuację działalności w Lublinie, a w razie ekspansji – utrzymanie w tej lokalizacji ważnych funkcji przedsiębiorstwa. Po drugie, badane firmy charakteryzuje wysoki poziom współpracy z otoczeniem – innymi firmami, uczelniami, szkołami zawodowymi czy samorządem (np. w ramach projektu Lubelska Wyżyna IT czy Klastra Lubelska Medycyna), a także duży potencjał innowacyjny. Po trzecie, w wielu wypowiedziach można zauważyć wysoki poziom akceptacji zasad zrównoważonego

¹⁷ Nadreprezentowani byli np. przedstawiciele średnich i dużych firm czy branż wskazanych jako priorytetowe w Strategii Lublin 2020.

rozwoju, uwiarygodniony podejmowaniem szeregu działań proekologicznych w samych firmach. W końcu po czwarte, wypowiedzi respondentów poświęcone perspektywom rozwoju różnych branż w Lublinie potwierdzają wnioski z diagnozy w zakresie specjalizacji gospodarczych miasta.

Słabe strony Lublina i rekomendacje

Pytani o słabe strony miasta i bariery prowadzenia działalności w Lublinie, badani przedstawiciele biznesu najczęściej wskazywali na problemy związane z niewystarczającą liczbą przedsiębiorstw (30% badanych) [12]. Z punktu widzenia poszukujących pracy przekłada się to na niekorzystne na tle innych miast perspektywy zawodowe [1], a z perspektywy podmiotów gospodarczych – na trudności w znalezieniu kooperantów, klientów biznesowych czy inwestorów [12]. Niektórzy badani sygnalizowali również problem niskiej skłonności lubelskich przedsiębiorców do tworzenia konsorcjów czy współpracy w sieciach kooperacyjnych. W kontekście sytuacji sektora przedsiębiorstw wskazywano także na zbyt duży udział firm tworzących półprodukty, zajmujących niską pozycję w łańcuchu tworzenia wartości dodanej, a wciąż małą liczbę firm produkujących dobra finalne pod własną marką [12].

Pozostałe problemy były już wskazywane znacznie rzadziej. Dla 16% badanych zwracało uwagę na kwestie dotyczące mentalności, obejmujące takie aspekty jak wysoki poziom nieufności, niską gotowość do innowacji i zmiany czy nadmierną rolę znajomości czy powiązań personalnych. Problemy związane z komunikacją miejską wskazało 11% respondentów, a z rekrutacją wykwalifikowanych pracowników wskazywał mniej niż co 10. badany [12].

Przedstawiciele biznesu [12] byli również poproszeni o sformułowanie rekomendacji w różnych obszarach, które przeważnie były powiązane z problemami napotykanymi w Lublinie. W zakresie infrastruktury co trzeci badany wskazywał na konieczność poprawy funkcjonowania komunikacji publicznej, zwłaszcza w zakresie dostosowania siatki połączeń do nowego układu komunikacyjnego miasta i lepszego skomunikowania stref aktywności gospodarczej. Z kolei 10% badanych postulowało rozwój siatki połączeń lotniczych oraz sygnalizowało potrzebę wyznaczania nowych terenów inwestycyjnych, przy czym tren drugi postulat najczęściej wskazywali przedstawiciele firm produkcyjnych. W tym kontekście jednym z opiniowanych rozwiązań było poszerzenie granic miasta, odnośnie którego większość badanych wypowiadała się

pozytywnie (55%) lub neutralnie (40%). Warto odnotować, że oczekiwaniom zwiększenia podaży terenów inwestycyjnych często towarzyszyły wypowiedzi wskazujące na potrzebę większej troski o ład przestrzenny w mieście.

W innych obszarach wskazywano na potrzebę lepszej koordynacji współpracy między uczelniami a biznesem (zwłaszcza w zakresie praktyk i staży), potrzebę

rozwoju szkolnictwa zawodowego i systemu praktyk uczniów tych placówek czy celowość poprawy działań promocyjnych miasta. Przedstawiciele biznesu w większości pozytywnie wypowiedzieli się o zatrudnianiu obcokrajowców, rekomendując potrzebę bardziej systemowego podejścia do kwestii migracji w Lublinie [12].

Diagnoza przestrzenna

Co złożyło się na diagnozę przestrzenną Lublina?

Pogłębioną diagnozę w odniesieniu do kształtowania przestrzeni Lublina oparto o eksperckie diagnozy tematyczne opracowywane na potrzeby obowiązujących strategii sektorowych oraz raportów tematycznych obejmujących swoim zakresem rozwój przestrzenny i urbanistykę, kształtowanie zieleni miejskiej i adaptację do zmian klimatu, bezpieczeństwo energetyczne i mobilność miejską. Głównym filarem tej części Strategii Lublin 2030 były diagnozy zawarte w następujących, miejskich dokumentach strategicznych:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin,
- Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030,
- Cykularna strategia dla Lublina,
- Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi miasta Lublin za rok 2018 i 2021,
- Program ochrony środowiska dla Miasta Lublin na lata 2021–2024 z perspektywą do roku 2028,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Lublin,
- Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Lublin na lata 2019–2033,
- Strategia rozwoju elektromobilności w Lublinie,
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2021–2024,
- Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017–2023,
- Gminny program rewitalizacji dla miasta Lublina na lata 2021–2030 (projekt),
- Programu ochrony środowiska przed hałasem miasta Lublin,
- Plan Mobilności Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2017–2025.

Drugi filar diagnozy przestrzennej stanowią ustalenia badań społecznych i działań partycypacyjnych. Pełne analizy tych opinii zawarto w następujących raportach: Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych [1], który podsumowuje wyniki zarówno 123 wywiadów indywidualnych (IDI) oraz 11 wywiadów grupowych (FGI) realizowanych w 2020 roku z przedstawicielami różnorodnych grup społecznych w różnym wieku, pełniących różne role społeczne i zawodowe*, a także ustalenia 40 spotkań z mieszkańcami (otwartych spotkań tematycznych lub wywiadów ulicznych); Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań ankietowych [2], opracowany na podstawie reprezentatywnego** badania ankietowego zrealizowanego jesienią 2020 roku techniką mix-mode na próbie 1 053 mieszkańców Lublina; Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Wnioski z jakościowej analizy materiałów zebranych podczas Punktów Mobilnych [3], podsumowujący rozmowy z 677 mieszkańcami na przełomie 2019 i 2020 roku, przeprowadzane przez Lubelską Grupę Badawczą w 15 Punktach Mobilnych; Cykl raportów Opinie mieszkańców Lublina o swoim mieście [4], opracowanych w latach 2016–2019 na podstawie corocznych badań ankietowych realizowanych techniką PAPI w Biurach Obsługi Mieszkańców na reprezentatywnych próbach mieszkańców Lublina***; Trzy raporty z badań internetowych realizowanych podczas głosowania na Budżet Obywatelski [5] (edycje BO 2019 i BO 2020). Raport Czego potrzebuje Lublin? Raport z badania jakości życia w dzielnicach Lublina [5a], który został opracowany na podstawie odpowiedzi 5 753 mieszkańców głosujących na Budżet Obywatelski 2019. Dwa kolejne: Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Raport z analiz pytań otwartych ankiety internetowej [5b] oraz Diagnoza Lublin 2030. Raport z ankietowego badania warunków życia w dzielnicach [5c], prezentujące wyniki analiz opinii i ocen blisko 3 tysięcy respondentów; oraz wnioski z diagnoz zawartych w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych [7].

Trzecim filarem diagnozy są: syntetyczny przegląd trendów w zakresie rozwoju gospodarczego identyfikowanych w europejskich i krajowych dokumentach strategicznych oraz benchmarking ukazujący wybrane wskaźniki rozwoju Lublina na tle grupy miast wojewódzkich w Polsce.

* Tj.: dzieci, młodzież szkół średnich, studenci, dorośli w różnym wieku – mający dzieci i bezdzietni, seniorzy, przedsiębiorcy z firm różnych segmentów gospodarki, cudzoziemcy (zarówno studenci, jak i osoby pracujące), emigranci z Lublina, migranci powrotni, osoby z niepełno-sprawnościami, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, mieszkańcy gmin w pobliżu Lublina, a w niektórych przypadkach – także członkowie organizacji współpracujących z wyżej wymienionymi grupami.

** Operat adresowo-mieszkaniowy.

*** W diagnozie preferowano wyniki badania zrealizowanego w 2018 roku na zwiększonej próbie 1 101 mieszkańców. Badania realizowano na próbach kwotowych reprezentatywnych pod względem płci, statusu na rynku pracy i miejsca zamieszkania.

Rozwój przestrzenny Lublina – stan i perspektywy

Kontekst współczesnych koncepcji i trendów

Rok 2020 był rokiem przełomowym dla polityk miejskich. Przyjęte zostały wówczas jedne z kluczowych dokumentów określających strategiczne zasady i kierunki zarządzania miastami po 2020 roku – Nową Kartę Lipską oraz Agendę Terytorialną 2030.

Dokumenty te wskazują na konieczność uwzględnienia podejścia zintegrowanego w procesie programowania rozwoju obszarów zurbanizowanych, włączając w to również obszary funkcjonalne. W podejściu zintegrowanym kluczowym komponentem jest przestrzeń zachodzących procesów. W opublikowanym w 2017 roku raporcie podsumowującym 10 lat funkcjonowania Karty Lipskiej ustalono, że jej zapisy są nadal aktualne i ciągle stanowią mogą wyznacznik dla formułowanych polityk miejskich. Jednak z uwagi na nowe uwarunkowania i wyzwania stojące przed miastami europejskimi należy podjąć kroki w celu jej aktualizacji. Nowa Karta Lipska podkreśla konieczność transformacji miast w kierunku miast sprawiedliwych, zielonych i produktywnych, zwracając uwagę na nierozłączność tych komponentów.

Zgodnie z tym podejściem miasta sprawiedliwe zapewniają swoim mieszkańcom równy dostęp do wszystkich jego usług. Transformacja w kierunku miast zielonych jest kluczowym działaniem w celu walki z globalnym ociepleniem – zapewnia powszechny dostęp do czystego środowiska i jego komponentów. Działania w tym zakresie skierowane są na osiągnięcie energetycznej neutralności dla klimatu – zarówno w budownictwie, jak i w transporcie oraz ochronie bioróżnorodności i zieleni w miastach. Z kolei miasto produktywne stawia jako priorytet efektywne planowanie przestrzenne, uwzględniające niezbędną dla rozwoju gospodarczego infrastrukturę. Szczególna rola aktywnego i zrównoważonego planowania przestrzennego w radzeniu sobie z wyzwaniami współczesnych miast, ujawniona została w jednym z zadań: Aktywne i strategiczne polityki zagospodarowania przestrzennego i planowanie przestrzenne. Włodarze dostrzegają konieczność zmiany podejścia do zagospodarowania przestrzennego, w tym konieczności zwiększenia aktywności i decyzywności władz miejskich. Przestrzeń jest dobrem ograniczonym. Należy zatem gospodarować nią mądrze – kształtować zdrowe, bezpieczne i dostępne dla wszystkich przestrzenie, oparte na wielofunkcyjności.

Agenda Terytorialna 2030 wskazuje na stojące przed miastami poważne wyzwania gospodarcze, społeczne i środowiskowe. Zwraca uwagę na wzmacniającą te problemy pogłębiającą się dywergencję obszarów w całej Europie – różnice te mają swoje odzwierciedlenie w dostępie do usług, rozwoju technologicznym, a tym samym jakości środowiska naturalnego. Agenda Terytorialna 2030 uzupełnia zapisy Nowej Karty Lipskiej o działania z zakresu transformacji gospodarki o obiegu liniowym na gospodarkę o obiegu zamkniętym, która w połączeniu z rozwojem zeroemisyjnego intermodalnego transportu stanowi kluczowe działanie w odniesieniu do osiągnięcia neutralności klimatycznej i budowania odporności na zmiany klimatu. Miasta powinny być kształtowane w oparciu o posiadane dziedzictwo kulturowe stanowiące potencjał dla rozwoju lokalnego. Z perspektywy kształtowania przestrzeni szczególnie istotna jest ochrona dziedzictwa materialnego – obiektów architektonicznych, układów urbanistycznych, czy też panoram sferycznych i gigapanoram.

Dokumenty te stoją w spójności z nadrzędnymi politykami europejskimi w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju ONZ, Europejskiego Zielonego Ładu, Konwencji o różnorodności biologicznej, Europejskiej konwencji krajobrazowej i Nowej strategii leśnej UE, porozumienia paryskiego, unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 oraz Agendy miejskiej dla UE. Ponadto, zapisy powyższych dokumentów znajdują swoje odzwierciedlenie w nadrzędnych krajowych dokumentach wyznaczających kierunki rozwoju polskich miast, tj.: Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Krajowej Polityki Miejskiej 2030.

Benchmarking miast

Zaprezentowane trendy rozwojowe oraz przegląd wskaźników rozwoju lokalnego stanowiły punkt odniesienia w wyborze wskaźników rozwoju przestrzennego (por. rysunek 4). Analiza ma charakter porównawczy i ukazuje pozycję Lublina na tle wszystkich miast wojewódzkich za pomocą wykresu ramkawy, co oznacza potrzebę skorzystania z porównywalnych danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej. Poziom 100% w przypadku każdego wskaźnika stanowi medianę (tj. wartość środkową) dla miast wojewódzkich, pole ramki obejmuje połowę miast o relatywnie niedużych odchyleniach od mediany (tj. między 1 a 3 kwartylem), wąsy – odległości do miast o najwyższych i najniższych wartościach wskaźnika, a kropka – pozycję Lublina.

Objęcie powierzchni miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego ma bezpośrednie przełożenie na optymalne i efektywne wykorzystanie przestrzeni miejskiej. Średnie pokrycie planami zagospodarowania przestrzennego analizowanych miast wyniosło 44,4%, a mediana – 51%. Wskaźnik dla Lublina przewyższa te wartości i jest równy 53,8% – dla porównania, najwyższa wartość wśród miast wojewódzkich wynosi 68,7% (Gdańsk), a najniższa 15,9% (Rzeszów).

Istotną rolę w kształtowaniu przestrzeni miejskiej pełnią tereny zielone. W statystyce publicznej nie istnieją dobre i porównywalne miary powierzchni biologicznie czynnych w miastach, a jedynie powierzchni terenów zielonych urządzonych, obejmujących m.in. parki, zieleńce, zieleń w pasach drogowych czy na cmentarzach. W benchmarkingu miast wojewódzkich przeanalizowano udział tak definiowanych terenów zielonych w stosunku do powierzchni miasta – jego średnia wartość wyniosła 4,7%, mediana – 4,4%, najwyższa – 13,4% (Rzeszów), a najniższa – 0,8% (Zielona Góra). Lublin na tle innych miast wojewódzkich uplasował się na 6. miejscu ze wskaźnikiem 5,3%. Średnia wartość udziału terenów chronionych w całkowitej powierzchni miast wśród miast wojewódzkich wyniosła 12,7%, a mediana – 6,0%. W przypadku tego wskaźnika Lublin jest umiejscowiony ponad średnią i medianą, z wartością równą 17,2%. Najwyższy poziom powierzchni terenów chronionych osiągają Kielce (62,0%), a najniższy Rzeszów (0,1%). Warto zauważyć, że najliczniejsza grupa miast osiąga wartość w przedziale 1,0–6,0% i należą do nich: Białystok, Gorzów Wielkopolski, Katowice, Olsztyn, Poznań, Szczecin i Wrocław. Istotne funkcje środowiskowe pełnią także tereny leśne. W zestawieniu porównano wskaźnik dotyczący lesistości miast, czyli udział powierzchni lasów w ogólnej powierzchni miasta, dla których średnia wyniosła 17,6%, a mediana – 15,5%. Najwyższy wskaźnik osiągnęła Zielona Góra (53,5%), a najniższy Rzeszów (2,9%). Lublin w tym zestawieniu zajął 12. miejsce z wynikiem 11,1%, który jest porównywalny do takich miast, jak Warszawa (14,0%), Poznań (13,7%), Opole (10,2%) czy Łódź (9,0%).

Zadbana i czysta przestrzeń publiczna to jedna z kluczowych kwestii rozwoju miasta nowoczesnego i proekologicznego. Wskaźnikiem, który został wybrany w celu porównania miast, jest poziom recyklingu, który zgodnie z regulacjami unijnymi w 2020 roku powinien osiągnąć wartość 50,0% w każdym państwie członkowskim UE. W przypadku miast wojewódzkich poziom odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów osiągnął średnią wartość 37,9% oraz medianę równą 36,5%. Gdańsk osiągnął najwyższy

poziom recyklingu (53,5%), a Lublin zajął 6. miejsce (43,4%). Do miast wojewódzkich o najniższym wskaźniku recyklingu należały m.in. Zielona Góra (23,3%), Olsztyn (28,4%), Szczecin (29,5%) i Toruń (30,1%). W przypadku kolejnego wskaźnika – ilości wygenerowanych odpadów zmieszanych na 1 mieszkańca, w benchmarkingu miast najlepiej wypadają te o najniższych wartościach. W zestawieniu tym Lublin z wynikiem 217,6 kg zajął 14. pozycję, a więc znalazł się wśród 5 miast wojewódzkich, które generują najmniejszą ilość odpadów zmieszanych na mieszkańca. Dla porównania miasta, które zbierają najwięcej odpadów zmieszanych to: Katowice (315,2 kg), Zielona Góra (302,9 kg) i Wrocław (297,6 kg). Najlepiej w zestawieniu wypadają: Gdańsk (162,7 kg), Białystok (185,9 kg) i Bydgoszcz (203,9 kg).

Dostęp do czystej wody ma zasadnicze znaczenie dla zdrowia publicznego i jakości życia. W 2020 r. średnie zużycie wody na 1 mieszkańca dla miast wojewódzkich wynosiło 99,0 m³, a mediana – 57,8 m³. Miastami, w których wykorzystanie wody na 1 mieszkańca jest najmniejsze, są: Białystok (48,2 m³), Toruń (49,0 m³) i Kielce (49,7 m³). Wskaźnik poboru wody w przeliczeniu na mieszkańca w Lublinie wyniósł 56,2 m³ i jest on znacznie niższy od średniej zużycia oraz nieznacznie niższy od mediany. Wartości najwyższego wykorzystania zasobów wodnych zostały osiągnięte przez takie miasta jak Szczecin (450,6 m³), Opole (247,4 m³) i Warszawa (145,4 m³).

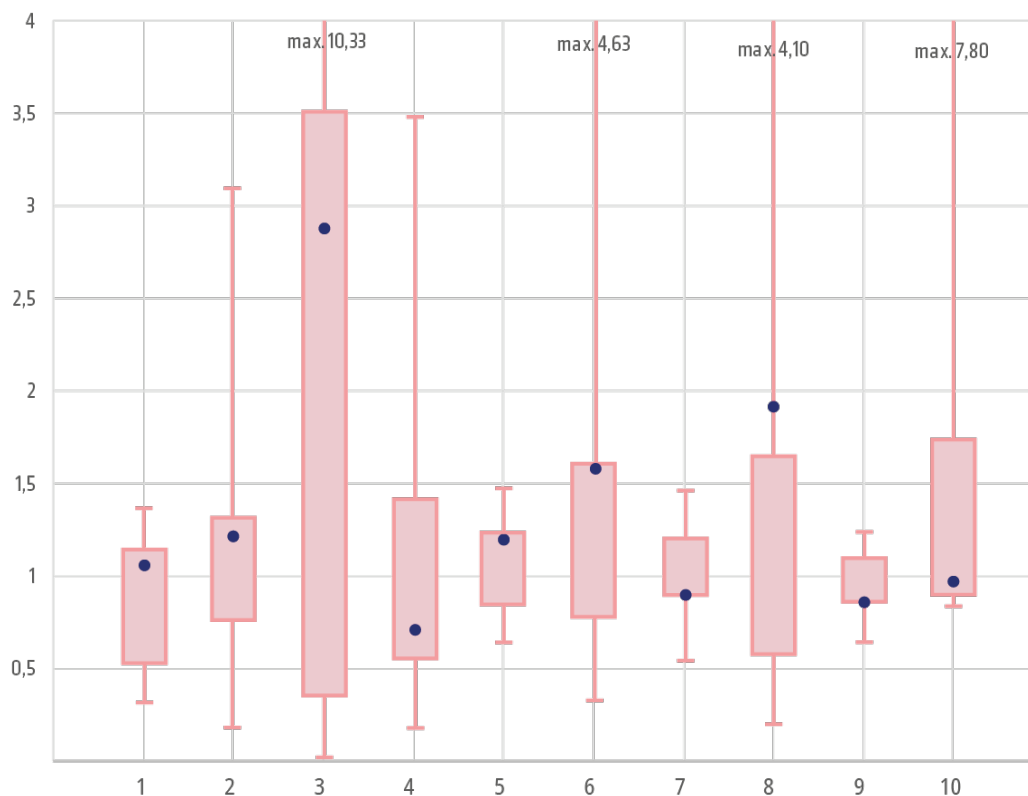
Na jakość życia w mieście wpływa również czystość wdychanego powietrza, które można ocenić badając emisję zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych mierzoną w tonach w przeliczeniu na km². Wśród miast wojewódzkich o najwyższej emisji zanieczyszczeń w 2020 roku były: Opole (2,38 t/km²), Kielce (1,34 t/km²), Lublin (1,11 t/km²). Średnia wartość emisji pyłów równała się 0,70 t/km², a mediana – 0,58 t/km². Do najmniej zanieczyszczonych pyłami miast należały: Zielona Góra (0,12 t/km²), Łódź (0,20 t/km²), Gorzów Wielkopolski (0,22 t/km²).

Jednym z filarów zrównoważonej mobilności jest transport rowerowy. W Lublinie gęstość dróg rowerowych wynosi 122,7 km na 10 km², co plasuje miasto na wysokiej, 5. pozycji wśród miast wojewódzkich. Najgęstsza sieć dróg rowerowych występuje w Białymstoku (155,6 km/10 km²), najgorsza sytuacja pod tym względem występuje natomiast w Zielonej Górze (25,0 km/10 km²).

Z punktu widzenia rozwoju sieci transportowych istotny jest również wskaźnik natężenia ruchu drogowego (TomTom Traffic Index 2020), opracowany dla 11 największych miast wojewódzkich (Bydgoszcz, Bia-

będą więc świadczyły niskie wartości indeksu. W 2020 roku najwyższy wskaźnik natężenia ruchu drogowego wykazała Łódź (42,0%), następnie Kraków (36,0%), a na trzecim miejscu Wrocław (35,0%). Lublin uplaso-

Rysunek 4. Pozycja Lublina na tle miast wojewódzkich pod względem wybranych wskaźników rozwoju przestrzennego

Legenda: 1. Udział powierzchni miasta pokrytej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. 2. Udział terenów zielonych w powierzchni miasta ogółem. 3. Udział terenów chronionych w powierzchni miasta ogółem. 4. Udział terenów leśnych w powierzchni miasta ogółem. 5. Poziom recyklingu. 6. Gęstość dróg rowerowych na 10 km². 7. Wskaźnik ruchu drogowego (natężenie). 8. Emisja zanieczyszczeń pyłowych (na km²). 9. Odpady zmieszane na 1 mieszkańca. 10. Zużycie wody m³ na 1 mieszkańca.

Uwagi: dane za 2020 rok z wyjątkiem wskaźnika nr 2 (dane za 2019 rok). Dane dla 18 miast z wyjątkiem wskaźnika nr 7 (TomTom Traffic Index 2020 dostępny dla 11 największych miast wojewódzkich).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz TomTom Traffic Index 2020 (wskaźnik nr 7).

łystok, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Szczecin, Warszawa, Wrocław). Wskaźnik ten bazuje na danych użytkowników systemów GPS określając, o ile procent więcej czasu zajmuje przejazd przez miasto w stosunku do sytuacji, gdy nie ma żadnych korków na drogach. O dobrej sytuacji na drogach

wał się na 9. miejscu ze wskaźnikiem równym 26,0%. Średnia wartość natężenia ruchu dla analizowanych miast wyniosła 29,3%. Mniejsze natężenie występowało tylko w Katowicach (16,0%) i Białymstoku (22,0%).

Dodatkową informację o rozwoju sieci transportu dostarcza nam długość linii buspasów. Do miast wojewódzkich z najbardziej rozwiniętą siecią w 2020 roku należały: Warszawa (68,9 km), Kraków (30,9 km), Wrocław (27,4 km). W Lublinie długość buspasów wynosiła 10,4 km. Różnice między miastami wynikają

jednak w znacznej mierze z różnic w powierzchni miasta i długości tras komunikacji publicznej. Pomimo to, relacja długości buspasów do powierzchni miasta dla Lublina jest niższa zarówno od mediany, jak i średniej dla miast.

Informacją istotną z punktu widzenia rozwoju przestrzennego miast jest również przyjęcie standardów urbanistycznych oraz uchwały krajobrazowej. Wprowadzenie przez miasta standardów urbanistycznych wpływa na uporządkowanie przestrzeni oraz racjonalne gospodarowanie terenami w mieście. Wśród 18 miast wojewódzkich 13 przyjęło takowe standardy – Lublin jako jedno z pięciu miast nie posiada takiego dokumentu. Tak samo wygląda sytuacja w odniesieniu do uchwały krajobrazowej – przyjęło ją zaledwie 6 miast wojewódzkich.

Diagnoza Lublina – perspektywa mieszkańców

Najlepszym źródłem wiedzy dotyczącej jakości funkcjonowania przestrzeni miasta są jego użytkownicy. W celu zdiagnozowania mocnych i słabych stron Lublina w zakresie kształtowania przestrzeni posłużono się zrealizowanymi w latach 2018–2020 badaniami społecznymi i działaniami partycypacyjnymi. Analiza pozwoliła wyodrębnić cztery, najczęściej poruszane przez mieszkańców obszary tematyczne: zieleń i ekologię, turystykę i rekreację, drogową infrastrukturę techniczną wraz z mobilnością miejską oraz urbanistykę. Dla każdego z nich zestawiono mocne i słabe strony w subiektywnej ocenie mieszkańców.

Zieleń i ekologia

Wszystkie badania, niezależnie od metodologii, potwierdzają rosnącą świadomość ekologiczną mieszkańców oraz potrzebę nadania kwestiom ekologicznym większego priorytetu. Badania ankietowe ukazują, że większość mieszkańców jest zadowolona z terenów zielonych. W zależności od badania i przyjętej metodologii, odsetek ankietowanych mieszkańców oceniających ten aspekt pozytywnie wynosił od 60 do 80%, natomiast odpowiedzi negatywne dawało 10–20% badanych lublinian [2, 4]. Z drugiej strony, oceny terenów zielonych są zróżnicowane w przekroju dzielnic – gorzej wypadają pod tym względem oceny mieszkańców m.in. Węglina Południowego, Ponikwody, Sławinka czy Kośminka [5]. Rezultaty badań jakościowych i działań partycypacyjnych [1, 3, 5b] pozwalają lepiej zrozumieć uzyskane wyniki: z jednej strony dostępne tereny zielone w przestrzeni miejskiej są traktowane przez mieszkańców jako ważny atut Lublina, wyróżniający go na tle innych miast. Istotnym walorem Lublina są zwłaszcza rewaloryzowane parki oraz zagospodarowane wąwozy o charakterze parkowym, mieszkańcy doceniają także liczne łąki kwietne. Z drugiej, artykułowana jest potrzeba zwiększenia ilości terenów zielonych oraz troski o istniejącą zieleń – wśród badanych

widoczna jest obawa związana z kurczeniem się terenów zielonych i wycinaniem drzew w przestrzeni miejskiej, zwłaszcza w centralnych częściach miasta. Mieszkańcy wskazywali także na potrzebę poprawy zagospodarowania doliny Bystrzycy oraz okolic Zalewu Zemborzyckiego – potrzebę ich oczyszczenia, włączenia w tkankę miejską i uzupełnienia o infrastrukturę pozwalającą na wypoczynek i rekreację.

Ważnym wątkiem poruszonym przez mieszkańców była czystość powietrza. W badaniach ankietowych [2, 4] (pomimo różnic metodologicznych) oceny pozytywne były formułowane dwukrotnie częściej niż negatywne. Jakość powietrza jest jednak silnie zróżnicowana przestrzennie – dobrze oceniają ją częściej mieszkańcy części dzielnic o dużej liczbie mieszkańców, np. Czuby, Rury, Czechów Północny czy Felin, natomiast najgorsze oceny formułują mieszkańcy dzielnic z bardziej rozwiniętą funkcją przemysłową lub budownictwem jednorodzinny, np. Za Cukrownią, Dziesiąta, Kośminek czy Sławinek [5]. Mieszkańcy biorący udział w badaniach jakościowych i działaniach partycypacyjnych krytycznie oceniali zanieczyszczenie powietrza i sposoby walki ze smogiem miejskim [1, 3]. W ich opinii działania zmierzające do ochrony środowiska naturalnego – poprawa czystości powietrza, ale również ochrona przed hałasem, powinny stać się zarówno pilnymi, jak i długofalowymi zadaniami władz miasta.

Podczas wywiadów i spotkań mieszkańcy często poruszali temat odpadów. Z jednej strony, większość ankietowanych mieszkańców (od 55 do blisko 70%) wskazywała, że czystość miasta w ostatnich latach się poprawia [4, 2], a organizacja systemu segregacji odpadów [2] ulega poprawie. Na częsty problem wyrzucania śmieci w niewłaściwych miejscach wskazywał jednak co trzeci mieszkaniec [4], a uczestnicy badań jakościowych i działań partycypacyjnych wskazywali zarówno na zbyt niski poziom segregacji odpadów oraz niewystarczającą ilość pojemników na odpady przy osiedlach mieszkaniowych, jak i niską świadomość ekologiczną mieszkańców.

Drogowa infrastruktura techniczna i mobilność miejska

Mieszkańcy doceniają rozwój infrastruktury drogowej w Lublinie. Blisko 90% respondentów zauważyło poprawę w zakresie modernizacji sieci ulic w ostatnich latach, w tym 40–45% – zdecydowaną poprawę [2, 4]. Ankietowani zauważają także poprawę w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na drogach, remontów osiedlowych dróg, parkingów i chodników czy budowy dróg rowerowych – postępy w tych obszarach odnotowało od niespełna 70 do ponad 90% ankietowanych

[2, 4]. Większość mieszkańców dobrze ocenia skomunikowanie z innymi miastami [2]. Poprawę infrastruktury zapewniła ich zdaniem budowa obwodnicy miasta oraz nowych ulic [1, 3, 5b].

W zakresie mobilności, miasto jest bardzo dobrze oceniane pod kątem poruszania się po nim pieszo (tu pozytywne oceny deklaruje od niespełna 80 do 90% badanych) oraz komunikacją miejską (od niespełna 80 do 90% respondentów) [2, 4]. W tych samych badaniach gorzej oceniono Lublin pod względem poruszania się rowerem (od 55 do 75% pozytywnych odpowiedzi). Wyraźnie gorsze oceny dotyczą poruszania się po mieście samochodem – w starszych badaniach realizowanych przed pandemią większość mieszkańców oceniała Lublin negatywnie [4], w sondażu realizowanym jesienią 2020 roku takie oceny formułował co piąty badany [2]. Komentując te wyniki należy zauważyć, że doświadczenia polskich, a zwłaszcza europejskich miast dowodzą, że nie jest możliwa jednoczesna realizacja postulatu miasta zwarteo – przyjaznego pieszym, rowerzystom i użytkownikom komunikacji zbiorowej, oraz miasta wygodnego dla użytkowników motoryzacji indywidualnej. Względy ekonomiczne i środowiskowe przemawiają zatem za rozwojem zrównoważonej mobilności. W Lublinie wciąż najpopularniejszym środkiem komunikacji w dojazdach do pracy, uczelni lub szkoły jest samochód – przed pandemią w ten sposób poruszało się po mieście 40% badanych [4], a według badania zrealizowanego jesienią 2020 roku była to niemal połowa respondentów [2]. W obu badaniach komunikację miejską wybierało około 35% ankietowanych, a rower od 3 do 4%. Pieszko trasę do szkoły lub pracy pokonywało od niespełna 15 do 20% badanych [2, 4].

Wywiady i spotkania z mieszkańcami [1, 3] oraz badanie ankietowe [5b] pozwoliły na uzyskanie dodatkowych informacji o przyczynach formułowania takich ocen. Jeśli chodzi o mocne strony, mieszkańcy często zwracali uwagę na nowoczesny tabor i infrastrukturę przystankową oraz rosnącą liczbę alternatywnych względem tradycyjnych środków transportu. Wiele krytycznych uwag dotyczyło natomiast zakorkowania miasta, trudności związanych ze znalezieniem miejsc parkingowych, blokowania tras pieszych przez zaparkowane auta, brakach w sieci tras rowerowych – zwłaszcza w centralnych częściach miasta. Mieszkańcy dostrzegają rozwój tras poza granicami miasta, jednak sygnalizują potrzebę dalszego wzmocnienia komunikacji z gminami należącymi do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Wskazywali również na potrzebę większej integracji dostępnych form komunikacji. Bardzo istotnym problemem poruszonym za-

równo w wywiadach, jak i spotkaniach z mieszkańcami, jest potrzeba zmian w rozkładach jazdy – zwiększenie częstotliwości kursów (zwłaszcza w godzinach szczytu) oraz zmiany w rozkładach jazdy pozwalające z jednej strony skrócić czas przejazdu, a z drugiej – poprawić skomunikowanie niektórych dzielnic, w tym zwłaszcza obszarów aktywności gospodarczej skupiających zakłady pracy. Jeśli chodzi o dostępność miasta, mieszkańcy pozytywnie oceniali skomunikowanie ze stolicą oraz obecność lotniska. Wskazywali jednak na potrzebę poprawy komunikacji z innymi miastami, rozwój siatki połączeń lotniczych oraz potrzebę rozwoju komunikacji między lotniskiem a miastem.

Urbanistyka

Blisko $\frac{3}{4}$ mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym [2] zauważyło poprawę w zakresie troski samorządu o estetykę przestrzeni, w tym niemal co trzeci – zdecydowaną poprawę. Wyraźnie gorzej oceniono natomiast dostępność przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami – w tym elemencie przeważały oceny negatywne [2]. Podsumowując badania ankietowe aspektów warunków życia w dzielnicach [5a, 5c] można stwierdzić (choć na bardzo dużym poziomie ogólności), że Lublin i zdecydowana większość jego dzielnic jest pozytywnie oceniana pod względem wygody życia, dostępności różnych usług i miejsc spotkań. Badania te ukazują jednak różnice międzydzielnicowe, które wymagają uwagi władz miasta.

Bardziej pogłębionych ocen – zarówno pozytywnych, jak i krytycznych – dostarczają analizy jakościowe [1, 3, 5b]. Wśród mocnych stron Lublina największy akcent został położony na aspekty związane z wielkością miasta – miasto jest postrzegane jako zwarte, którego kompaktowość zapewnia łatwość poruszania się, wygodny dostęp do podstawowych usług i możliwość budowania relacji z innymi. Uwagę mieszkańców ogniskuje również samo Stare Miasto, które jest dla mieszkańców bardzo ważnym punktem tkanki miejskiej – jako punkt charakterystyczny, rekreacyjny oraz tożsamościowy. Mieszkańcy pozytywnie wypowiadają się o niskiej zabudowie w centrum miasta. W ich opinii Lublin jest miastem atrakcyjnym wizualnie (np. Plac Litewski) i interesującym architektonicznie, a estetyka miasta uległa znacznej poprawie. Niewątpliwym atutem jest obecność sztuki miejskiej w przestrzeni publicznej (graffiti, instalacje). Zauważono, że Lublin się powiększył, rozbudował w różnych kierunkach oraz że powstały nowe osiedla mieszkaniowe.

Wywiady z mieszkańcami, a zwłaszcza spotkania będące elementem procesu partycypacyjnego, wskazywały również na słabe strony Lublina w odniesieniu

do urbanistyki i planowania [1, 3]. Krytycznie oceniano dużą ilość reklam zasłaniających przestrzeń i budynki, brak jednolitości stylu budynków, a nawet ich brzydotę (np. elewacja Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli). Bardzo często poruszano w wywiadach fatalny stan dotychczasowego dworca autobusowego PKS i jego okolic, potrzebę rewitalizacji niektórych dzielnic (Tatary, Bronowice, Dziesiąta). Mieszkańców martwił zły stan niektórych kamienic Starego Miasta czy Śródmieścia.

Ważnym wątkiem była polityka mieszkaniowa i rozbudowa miasta. Mieszkańcy Lublina narzekają na wysokie ceny mieszkań. Popierają budowę nowych osiedli mieszkaniowych, ale negatywnie oceniają ich realizację – gęstą zabudowę bloków, ogrodzenia zamykające przestrzeń, brak zieleni, brak ciągłości traktów pieszych oraz niewystarczającą infrastrukturę usługową, edukacyjną i kulturalną (np. brak żłobków, przedszkoli, szkół, bibliotek, domów kultury). Podsumowując – postulują o bardziej zaplanowany i zrównoważony rozwój miasta według spójnej koncepcji, przemyślaną urbanistykę zapewniającą realizację potrzeb mieszkańców [1, 3, 5b].

Turystyka i rekreacja

W wywiadach czy ankiecie internetowej [1, 5b] mieszkańcy zwracali uwagę na walory turystyczne Lublina – obecność wielu zabytków, pomników i miejsc kultu. Mieszkańcy wskazywali na wyjątkowość Starego Miasta, doceniali nowy Plac Litewski z pokazami multimedialnymi czy festiwale organizowane w przestrzeni miejskiej. Bardzo dużą wartość stanowiła dla badanych mieszkańców historia Lublina i związana z nią kultura. Wskazywali jednocześnie, że potencjał turystyczny Lublina należy lepiej promować.

Mieszkańcy Lublina pozytywnie oceniali funkcjonowanie instytucji kultury, boiska sportowe i baseny [2, 4]. W większości dzielnic dominowały pozytywne oceny terenów rekreacyjnych czy placów zabaw, choć niektóre dzielnice Lublina wymagają większego wsparcia [5a, 5c]. Dużą potrzebę tworzenia nowych, wysokiej jakości przestrzeni publicznych łączących pokolenia ujawniły także badania jakościowe i działania partycypacyjne [1, 3, 5b]. Na osobną uwagę zasługują diagnozy zawarte w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych [7]. Zagadnienia przestrzenne były najsilniej obecne w rezultatach prac grup w tematach: miasto zielone, urbanistyka i mobilność miejska, a w nieco mniejszym stopniu także w ustaleniach grupy dobre sąsiedztwo.

Dyskusje w obszarze „miasto zielone” prowadzono w siedmiu zdefiniowanych przez grupę kategoriach problemowych: przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, kształtowanie postaw ekologicznych, zrównoważony transport, odnawialne źródła energii, zieleń w mieście, planowanie urbanistyczne, rewitalizacja obszarów ekologicznych oraz planowanie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami. Wśród słabych stron szczególnie często podnoszono problemy związane z niską świadomością ekologiczną mieszkańców Lublina, niskim udziałem energii pochodzącej z OZE oraz z planowaniem przestrzennym. W tym ostatnim przypadku zwracano w szczególności uwagę na niedostateczne pokrycie miasta planami zagospodarowania przestrzennego oraz nieodpowiednie planowanie zieleni miejskiej. Do słabych stron Lublina zaliczono także kwestie związane z transportem indywidualnym – przywiązanie do indywidualnych środków transportu czy nieadekwatne standardy parkowania. Silne strony Lublina w obszarze zielonego miasta to przede wszystkim jego atrakcyjne przyrodniczo położenie oraz wysoka jakość zieleni miejskiej. Zwrócono także uwagę, że stale rośnie liczba atrakcyjnych alternatyw względem tradycyjnych środków transportu.

Grupa pracująca w obszarze tematycznym „urbanistyka i mobilność miejska” zdefiniowała osiem kategorii problemowych: społeczna rola planowania i urbanistyki, balans pomiędzy kompaktowością a metropolitalnością, jakość komunikacji publicznej oraz integracja sieci transportu, ochrona zabytków i rewitalizacja urbanistyczna, ochrona zieleni i zielona infrastruktura, dbałość o estetykę miasta, ekologia i zrównoważony rozwój miasta, realizacja polityki rozwoju przestrzennego miasta. Wśród słabych stron podnoszono przede wszystkim kwestie związane z niespójnością infrastrukturalną i brakiem holistycznego podejścia w planowaniu, w tym: brak spójności wizualnej i standardów urbanistycznych, niespójność infrastruktury przystosowanej do nowej mobilności, brak ciągłości przestrzeni publicznych, istnienie obiektów psujących panoramę miejską, a także zaśmiecanie krajobrazu miasta reklamami i niespójna estetyka przestrzeni miejskich. Wśród silnych stron wskazano na elementy odnoszące się do dziedzictwa historyczno-kulturowego miasta, postępy w rozwoju komunikacji publicznej oraz aspekty związane z zielenią miejską.

Wiele uwagi kwestiom przestrzennym poświęcili członkowie grupy „dobre sąsiedztwo”. Wśród analizowanych kategorii problemowych (sformułowanych już jako postulaty) znalazły się: wzmocnienie infrastruktury dzielnic (w tym komunikacja, szkoły, zieleń, przestrzenie wspólne i dostępne usługi), szeroko dostępne i współanিমowane przez mieszkańców dzielnic miejsca spotkań, aktywności i samopomocy, współtworzenie najbliższej okolicy, czy dbałość o jakość nowo powstających przestrzeni. Wielokrotnie wymienianymi silnymi stronami Lublina w obszarze dobrego sąsiedztwa były kwestie związane z utrzymaniem zieleni miejskiej, układ urbanistyczny i samowystarczalność starych osiedli, a także istnienie możliwości współtworzenia najbliższego otoczenia – choć towarzyszącym temu mankamentem jest niska świadomość tych możliwości wśród mieszkańców. Wskazywane słabości dotyczyły przede wszystkim zagospodarowania przestrzennego nowych dzielnic: niskiej jakości terenów zielonych i przestrzeni wspólnej, ograniczonej komunikacji publicznej i skomunikowania promującego transport indywidualny oraz nasilającego korki.

Wnioski z diagnoz sporządzonych na potrzeby miejskich dokumentów sektorowych

Pogłębioną diagnozę w odniesieniu do kształtowania przestrzeni Lublina oparto o eksperckie diagnozy tematyczne opracowywane na potrzeby obowiązujących strategii sektorowych oraz raportów tematycznych, obejmujących swoim zakresem rozwój przestrzenny i urbanistykę (Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin; raport Kierunki rozwoju przestrzenno-inwestycyjnego Lublina; Program Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017–2023; Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2021–2024, Program ochrony środowiska przed hałasem), kształtowanie zieleni miejskiej i adaptację do zmian klimatu (Cyrkularna strategia dla Lublina; Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi miasta Lublin; Program ochrony środowiska miasta Lublin na lata 2021–2024 z perspektywą do roku 2028; Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030), bezpieczeństwo energetyczne i mobilność miejską (Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Lublin; Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Lublin na lata 2019–2033; Strategia rozwoju elektromobilności w Lublinie; Plan Mobilności Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2017–2025).

Administracyjnie, Lublin podzielony jest na 27 dzielnic i dziewięć rejonów planistycznych. Blisko 54% obszaru miasta objęte jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Dla pozostałego obszaru wydawane są decyzje o warunkach zabudowy, które, jako narzędzie planistyczne, nie gwarantują kształtowania zrównoważonej zabudowy, a wręcz stwarzają w tym zakresie zagrożenie i przyczyniają się do niekontrolowanego rozwoju zjawiska zwanego *urban sprawl*, czyli rozlewania się miasta na obszary o mniej intensywnej urbanizacji.

Lublin położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie z miastem Świdnik oraz z 7 gminami wiejskimi: Wólką, Niemcami, Jastkowem, Konopnicą, Niedzrzwicą Dużą, Strzyżewicami i Głuskiem. Gminy te są pożądanym kierunkiem migracji nasilając tym sposobem problem eksurbanizacji, przyczyniający się do powstania chaotycznych przestrzeni o niskiej jakości zabudowy. Ma to swoje odzwierciedlenie również w nasilającej się presji urbanistycznej na tereny cenne przyrodniczo i w dewastacji krajobrazu. W Lublinie efekty procesu suburbanizacji nie osiągnęły jeszcze poziomu kryzysowego, dlatego szczególnie ważna dla zatrzymania tego procesu jest świadomość, że w kosztach

suburbanizacji (zarówno środowiskowych, społecznych czy ekonomicznych) partycypują wszyscy mieszkańcy wymienionych gmin.

W Programie Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-2023 przeanalizowano miasto pod kątem wystąpienia m.in. kryzysowych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych. Analiza objęła jednostki urbanistyczne, w których zdiagnozowano negatywne zjawiska społeczne. W wyniku analiz wyznaczono obszar rewitalizacji o powierzchni 491,7 ha (stanowiący 3,34% powierzchni miasta) obejmujący Stare Miasto, rejon Dworca PKP, rejon ul. Kunickiego, rejon ul. Kalinowszczyzna, Śródmieście oraz Podzamcze i Czwartek. Wyznaczone obszary są różnicowane pod kątem przestrzenno-funkcyjnym. Łączy je wystąpienie kryzysu w sferach przestrzenno-funkcyjnej, technicznej i środowiskowej, tj.: zanik dbałości o starą, często historyczną, zabudowę, stan przestrzeni publicznych i zieleni. Do najważniejszych problemów należą m.in.: zanieczyszczenie hałasem, niskie pokrycie planistyczne, zły stan elewacji i ogromna liczba reklam, degradacja zabudowy, niska jakość przestrzeni publicznych, fragmentacja przestrzeni, degradacja zabudowy. Jednocześnie, wskazuje się, że mimo stanu degradacji, obszar ten posiada największy potencjał rozwojowy i, m.in. z uwagi na położenie w centrum, duże znaczenie dla rozwoju miasta. Potencjał ten wynika m.in. z występującego, nie tylko na obszarze rewitalizacji materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2021-2024 wskazano na bardzo duży potencjał miasta ze względu na zachowany zasób dziedzictwa kulturowego, bogatą historię i wyjątkowo ważne dla Polski wydarzenia historyczne. Problemem jest zły stan techniczny części zasobu (czego główną przyczyną jest brak środków finansowych lub nieuregulowany stan prawny nieruchomości) oraz niedostateczna ochrona krajobrazu kulturowego.

Do głównych zagrożeń dla rozwoju przestrzennego i urbanistyki wymienionych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin należą:

- zabudowywanie i przekształcanie terenów wskazanych do ochrony, cennych zarówno pod względem przyrodniczym (w tym dolin rzecznych i suchych), jak i kulturowym (stanowiących o tożsamości miasta);
- zabudowywanie terenów niekorzystnych pod zabudowę (w tym zagrożonych zalewaniem);
- przerost układu komunikacyjnego względem terenów obsługiwanych;

- nadmierne rozproszenie zabudowy oraz rozlewanie się jej na tereny podmiejskie;
- niekorzystne i konfliktowe rozmieszczenie funkcji, w tym deficyt funkcji publicznych na nowych osiedlach, monofunkcyjność dzielnic oraz wyprowadzanie funkcji usługowych na obrzeża miasta – co zwiększa obciążenie ruchem komunikacyjnym i jest jedną z przyczyn „wymierania” centrum;
- nadmierna intensywność nowej zabudowy wielorodzinnej przy braku zabezpieczania miejsc pod przestrzenie publiczne oraz tereny zielone i rekreacyjne;
- niska jakość i niedopasowanie nowej zabudowy do otoczenia;
- niedostosowanie zabudowy do ludzkiej skali – podporządkowanie miasta przede wszystkim użytkownikom samochodów;
- realizacja inwestycji prywatnych na terenach niezbędnych dla funkcji publicznych, infrastruktury czy układu komunikacyjnego, wykluczająca realizację tych potrzeb w przyszłości, albo znacznie podnosząca ich koszty.

Bardzo ważnym aspektem z punktu widzenia urbanistycznego jest dostępność – szczególnie dostępność dla osób z niepełnosprawnościami, ale również dla grup ze szczególnymi potrzebami, w tym seniorów. Lublin od kilku lat wdraża zasady tzw. projektowania uniwersalnego w realizowanych inwestycjach miejskich. Należy w tym miejscu wspomnieć o dostosowywaniu infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, w tym wyposażanie placów zabaw w sprzęty, z których mogą korzystać dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym poruszające się na wózkach. W zakresie infrastruktury technicznej od kilku lat obserwuje się pozytywny trend w postaci:

- obniżenia krawężników w obrębie przejść dla pieszych;
- układania płyt ostrzegawczych (tzw. Braille`a) na chodniku przed wejściem na jezdnię;
- wykonania oznakowania poziomego w technologii grubowarstwowej na przejściach dla pieszych;
- stosowania w zatokach autobusowych: płytek wskaźnikowych symetrycznych koloru białego i żółtego oraz płytek wskaźnikowych z wypustkami koloru żółtego;
- stosowania przy przejściach dla pieszych: płytek wskaźnikowych symetrycznych koloru białego, płytek wskaźnikowych z wypustkami koloru żółtego, płytek wskaźnikowych asymetrycznych koloru białego, płytek wskaźnikowych rozdzielających koloru białego oraz krawężników systemowych;

- sygnalizacji świetlnej wyposażonej w sygnalizację dźwiękową, a także piktogramy na przyciskach;
- sukcesywnie zwiększanej ilości bezpłatnych miejsc parkingowych;
- sukcesywnego znoszenia barier w budynkach użyteczności publicznej.

Warto też wspomnieć, że w 2020 roku powołany został koordynator do spraw dostępności Urzędu Miasta Lublin i jednostek organizacyjnych miasta Lublin, oraz Zespół zadaniowy ds. dostępności Urzędu Miasta Lublin i jednostek organizacyjnych miasta Lublin.

Kolejnym istotnym zagadnieniem jest kształtowanie zieleni miejskiej i adaptacja do zmian klimatu. Miasto przecinają doliny rzek: Bystrzyca, Czechówki, Czerniejówki i Nędznicy (Krężniczanki). Dolina Bystrzycy dzieli miasto na dwie, różne pod względem krajobrazu, części: lewobrzeżną – charakteryzującą się bardzo urozmaiconą rzeźbą terenu z głębokimi dolinami i wąwozami lessowymi oraz prawobrzeżną – o rzeźbie bardziej płaskiej i monotonnej. W obrębie miasta lasy zajmują powierzchnię 1 674,29 ha, co stanowi 11,35% jego ogólnej powierzchni i zlokalizowane są w części południowej i zachodniej miasta. Większość, tj. 1 324,10 ha (powierzchnia zalesiona 1298,51 ha), stanowią lasy państwowe Nadleśnictwa Świdnik, obejmujące przede wszystkim dwa duże kompleksy leśne: „Dąbrowę” i „Stary Gaj”. Lasy prywatne zajmują powierzchnię 350,19 ha. W Lublinie istnieje 13 parków i ogrodów o łącznej powierzchni 195,75 ha. Większość z nich wymaga gruntownej rewitalizacji. Zieleni miejska to nie tylko parki spacerowo-wypoczynkowe, ale również zieleńce, tereny zieleni osiedlowej, zieleń uliczna, które łącznie zajmują powierzchnię 1 305,00 ha, tj. 8,85% powierzchni miasta.

Duże znaczenie dla poprawy jakości powietrza na terenie miasta oraz dla klimatu ma zieleń miejska, dlatego istotna jest dbałość i pielęgnacja terenów zielonych. Biologiczna rola zieleni przejawia się w zatrzymywaniu pyłów, zwłaszcza wzdłuż ruchliwych tras komunikacyjnych i w sąsiedztwie emitujących pyły zakładów przemysłowych. Rośliny wpływają także na skład powietrza atmosferycznego, pochłaniając duże ilości szkodliwych gazów, takich jak tlenki siarki, siarkowodór, dwutlenek węgla, opary kwasów siarkowego, solnego i azotowego oraz rozpraszając je przez ciągły ruch koron. Wykazuje się, że w miastach zawartość szkodliwych gazów w powietrzu nad dużymi parkami jest 2–3 razy mniejsza niż nad terenami ściśle

zabudowanymi. Rośliny pełnią także funkcję filtrującą – zatrzymują spaliny, kumulując w sobie metale ciężkie. Z tego względu w strefie bardzo skażonej powinny być uprawiane jedynie rośliny nieprzeznaczone do konsumpcji. Rośliny nie tylko oczyszczają powietrze z gazów i pyłów, ale również wzbogacają je w tlen. Pozytywnie należy ocenić więc fakt, że powierzchnia zieleni ulicznej w Lublinie sukcesywnie się zwiększa. W 2019 r. zajmowała 530,00 ha, co w porównaniu z 2013 roku daje 13,00% wzrost.

Na terenie miasta, w południowej jego części, położony jest Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu, rezerwat przyrody „Stasin”. Ponadto w mieście ustanowiono 60 pomników przyrody oraz niewielki fragment obszaru Natura 2000 Bystrzyca Jakubowicka. Planowanych do utworzenia jest 7 użytków ekologicznych i 2 zespoły przyrodniczo krajobrazowe¹⁸. Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu został wyznaczony 23 marca 1990 roku i zajmuje powierzchnię 19 510,0 ha. Leży w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego i łączy się z Krzczonowskim Parkiem Krajobrazowym. Rezerwat przyrody Stasin został utworzony 1 stycznia 1984 roku i zajmuje powierzchnię 24,4 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie fragmentu lasu liściastego z dużym udziałem brzozy czarnej. Obszar Natura 2000 Bystrzyca Jakubowicka położony jest na Wyżynie Lubelskiej, w północno-wschodniej części Lublina oraz w gminie Wólka. Obejmuje fragment doliny Bystrzycy, przyujściowy odcinek doliny Ciemięgi wraz z widłami obu rzek, a także fragmenty stoków dolin. Rzeka Bystrzyca, dopływ rzeki Wieprz, drenuje centralną część Wyżyny Lubelskiej. Powierzchnia jej zlewni wynosi 1 315,5 km², a całkowita długość to 70,3 km. Obszar ostoi pokryty jest przeważnie łąkami. Gdziekolwiek występują ponadto kępy zakrzaczeń oraz płaty zbiorowisk łąkowych. Na terenie miasta na północno-wschód od Kolonii Łysaków znajduje się niewielki fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi”. Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi” obejmuje dolinę rzeki Ciemięgi na północ od Lublina, na terenie gmin Jastków, Niemce i Wólka. Jego powierzchnia wynosi 2 627,0 ha. Jest to fragment Równiny Nałęczowskiej, porożcinanej wąwozami lessowymi. Dominuje krajobraz rolniczy, z wilgotnymi łąkami, łągami oraz ciepłolubnymi murawami na zboczach doliny Ciemięgi i licznymi wąwozami. Do obszarów wskazanych do objęcia ochroną prawną w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin należą:

¹⁸ Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030, Urząd Miasta Lublin, Warszawa, Lublin 2018.

- projektowane użytki ekologiczne: Derkaczowe Łąki, Zadębie;
- projektowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Górki Czechowskie, Dolina Cieku spod Konopnicy, Wąwóz Węglinek, Dolina Środkowej Czechówki, Dolina Jakubowicka, Dolina Trześniowska, Jakubowice Murowane, Majdan Wrotkowski, Łysaków, Skarpa Jakubowicka, Meandry Bystrzycy, Uroczysko Krężnickie;
- oraz projektowane pomniki przyrody.

Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030 określa główne zagrożenia wynikające ze zmian klimatu, wrażliwość miasta ze względu na jego zmiany, potencjał adaptacyjny, podatność miasta wynikająca ze zmian klimatu, oraz szanse i ryzyka. Zmiany klimatu, zarówno obserwowane, jak i prognozowane w rejonie Lublina, przekładają się na występowanie coraz bardziej upalnych lat i coraz łagodniejszych, bardziej wilgotnych zim – wzrastają temperatury średnioroczne, temperatury maksymalne latem i minimalne zimą, zwiększa się liczba dni upalnych i gorących, nocy tropikalnych oraz długość trwania okresów upałów, skraca się natomiast okres zalegania pokrywy śnieżnej i zmniejsza liczba dni mroźnych lub z przymrozkiem. Wzrastają roczne sumy opadów i liczba dni z opadem, ale też istotnie zwiększa się liczba okresów upalnych bez opadu. Obserwuje się coraz więcej dni z silnymi porywami wiatru, zwłaszcza w okresie zimowym, a także letnich burz. Jednak narażenie na opad ekstremalny wzrasta tylko nieznacznie, nie ma też wzrostu zagrożenia suszą. Najbardziej groźnymi dla Lublina zjawiskami związanymi ze zmianami klimatu są: upały, mrozy, susze, intensywne opady, wiatr i burze. Zjawiska te stanowią poważne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania miasta oraz zdrowia i życia jego mieszkańców. Przewidywane jest zwiększenie liczby dni upalnych oraz natężenia fal upałów. Prognozowana jest również tendencja spadkowa niekorzystnych zjawisk związanych z występowaniem niskich temperatur w okresie zimowym. W przypadku liczby dni z opadem, jak i wysokości rocznej sumy opadów atmosferycznych, przewiduje się wzrost wartości.

Wrażliwość miasta na zmiany klimatu jest cechą w miarę statyczną, gdyż zdeterminowana jest trwałymi fizycznymi elementami miasta. Jednym z tych stałych elementów jest struktura funkcjonalno-przestrzenna. Uwzględnienie jej w ocenie wrażliwości miasta uzasadnione jest przestrzennym zróżnicowaniem w reagowaniu na zjawiska klimatyczne. Zróżnicowanie to jest przede wszystkim zależne od proporcji terenów zabudowanych i terenów biologicznie czynnych oraz form architektonicznych i urbanistycznych ściśle

związanych z funkcją zabudowy. Dokonanie analizy struktury funkcjonalno-przestrzennej Lublina pozwala nie tylko zidentyfikować miejsca wrażliwe, ale także wskazuje miejsca przyszłych interwencji adaptacyjnych.

Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta i zakładów produkcyjnych decyduje o jakości środowiska wodnego. W 2020 roku 99,2% mieszkańców korzystało z systemu kanalizacji wodno-ściekowej, w tym 95,1% posiadało dostęp do systemu kanalizacyjnego, a 95,8% do sieci wodociągowej. Aglomeracja ściekowa to teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane w celu poprawnego obiegu ścieków. Aglomeracja Lublin o 571 515 RLM swoim zasięgiem obejmuje Lublin, Świdnik, Głusk, Jastków, Konopnicę, Niemce i Wólkę z oczyszczalnią ścieków komunalnych Hajdów Lublin.

Informację na temat stanu gospodarki odpadami dostarcza corocznie opracowywana Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi. Funkcjonujący od 1 lipca 2013 roku w Lublinie system gospodarowania odpadami komunalnymi opiera się na przepisach Ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, co oznacza, że Lublin przejął na siebie obowiązek organizacji odbioru odpadów komunalnych od wszystkich właścicieli nieruchomości z terenu gminy. W mieście istnieje zdecentralizowany system punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, polegający na tym, że różne rodzaje odpadów są przyjmowane w wielu punktach zlokalizowanych na terenie całego miasta.

Na wszystkich nieruchomościach (zamieszkałych i niezamieszkałych) z terenu miasta Lublin w 2020 roku wytworzonych zostało 147 742,200 t odpadów komunalnych. Dla porównania w 2018 roku było to 132 397,273 t odpadów. W 2020 roku z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych odebrano 26 975,0515 t odpadów surowcowych (tj. papier i tektura, tworzywa sztuczne, szkło oraz tekstylia), 22 080,420 t odpadów ulegających biodegradacji, 72 160,720 t odpadów niesegregowanych, 8 700,020 t odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz 6 828,036 t pozostałych. W 2018 roku było to z kolei, 23 407,663 t odpadów surowcowych, 9 309,960 t odpadów ulegających biodegradacji, 82 355,840 t odpadów niesegregowanych, 7 769,680 t odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz 9 554,130 t pozostałych.

Znacznie zwiększyła się ilość odpadów dostarczanych do punktu selektywnej zbiórki odpadów (PSZOK). Do PSZOK oddano w 2020 roku 2 890,643 t odpadów. W 2018 roku było to 1 649,461 t. Wzrost masy oddawanych odpadów świadczy o poprawie świadomości

ekologicznej mieszkańców miasta i skuteczności podejmowanych działań edukacyjno-informacyjnych. PSZOK coraz lepiej spełnia wyznaczoną mu rolę. Jego funkcjonowanie utrwala się w świadomości mieszkańców miasta.

Odpady zmieszane w 2020 r. stanowiły blisko połowę wszystkich odebranych odpadów, tj. 72 160,720 t. Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych w Lublinie w 2020 roku wyniósł 87,02%, w przypadku, gdy obowiązujący poziom ustawowy wynosił 70,00%.

Program ochrony środowiska dla miasta Lublin na lata 2021–2024 z perspektywą do roku 2028 jest dokumentem strategicznym, przedstawiającym aktualny stan środowiska na terenie miasta oraz wskazującym główne problemy z zakresu ochrony środowiska. Przedmiotowy dokument określa cele i kierunki działań na rzecz poprawy stanu środowiska w obrębie analizowanych obszarów interwencji w przyjętej perspektywie czasowej. Dokument ten określa m.in. wpływ na przewietrzanie miasta, a tym samym na stan jakości powietrza jaki mają kierunki i prędkość wiatru, struktura zabudowy oraz ukształtowanie powierzchni. Specyficzna rzeźba terenu Lublina umożliwia przewietrzanie miasta. Szczególnie duże znaczenie mają tu suche doliny znajdujące się w jego zachodniej części. Słońce nagrzewa ściany wąwozów, co powoduje, że ciepłe, zanieczyszczone powietrze unosi się do góry, natomiast zimne czyste powietrze napływa do wąwozów. Ruch powietrza wypływającego z wąwozów przewietrza miasto.

Lublin, stolica województwa lubelskiego, jest największym miastem Polski Wschodniej położonym na skrzyżowaniu ważnych tras komunikacji krajowej – S12, S17, S19, DK82, LK7, LK68 oraz w uzupełniającym Paneuropejskim Korytarzu Drogowym TINA, relacji: Gdańsk-Warszawa-Lublin-Kowel/Lwów-Odessa/Bukareszt. Dostępność Lublina zwiększa również funkcjonujący od 2012 roku Port Lotniczy Lublin, będący częścią krajowego rynku lotniczego usług cargo. Międzynarodowa wymiana handlowa zrzesza głównie trzy branże tj. rolno-spożywczą, przemysłową (maszynową, motoryzacyjną i lotniczą) oraz drzewno-mieblarską. Dużym atutem portu lotniczego jest jego centralne położenie geograficzne w regionie z dobrze skomunikowaną trasą do Lublina. Lotnisko skomunikowane jest ze stacją Lublin Główny połączeniem kolejowym (czasowo wstrzymane w okresie pandemii COVID-19). Stacja końcowa szynobusowa znajduje się

w terminalu co jest jedynym takim rozwiązaniem w Polsce.

Dla zwiększenia dostępności Lublina i rozwoju mobilności miejskiej ma znaczenie budowa Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego (Dworca Metropolitalnego) oraz przebudowa układu komunikacyjnego, które są jednymi z największych inwestycji ostatnich lat. Nowe centrum komunikacyjne ma za zadanie integrować w jednej części miasta różnorodne formy transportu, w tym autobusy miejskie, pozamiejskie i dalekobieżne oraz kolej.

Transportem alternatywnym dla samochodowego jest transport kolejowy, określany jako najbardziej ekologiczny środek podróżowania. Kolej odgrywa ważną rolę w transporcie zbiorowym z uwagi na bezpieczeństwo przemieszczania się, ekologię oraz pojemność przewozową. W celu doskonalenia połączeń PKP Polskie Linie Kolejowe realizują rozszerzenie projektu modernizacji linii nr 7 Warszawa–Lublin, przyczyniając się tym samym do zwiększenia przepustowości regionalnej i centralnej. Trwają również prace nad opracowaniem koncepcji Lubelskiej Kolei Aglomeracyjnej, która w przyszłości usprawni połączenia regionalne m.in. z Chełmem, Biłgorajem, Puławami czy Parczewem.

Organizatorem komunikacji publicznej w Lublinie jest jednostka budżetowa Gminy Lublin – Zarząd Transportu Miejskiego w Lublinie (ZTM). Na zlecenie ZTM, przewoży na terenie Lublina i gmin, z którymi zostało zawarte porozumienie, wykonują: Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Lublin Sp. z o.o., Lubelskie Linie Autobusowe oraz konsorcjum firm Meteor i IREX-1. Komunikację publiczną w Lublinie obsługuje 265 autobusów o napędzie spalinowym i 159 o napędzie elektrycznym, w tym 138 trolejbusów oraz 21 autobusów elektrycznych, co sprawia, że Lublin już dziś, ze wskaźnikiem 37,5%, spełnia 30,0% próg udziału pojazdów zeroemisyjnych w całej flocie, będąc w ścisłej czołówce systemów elektromobilnych w Polsce, a nawet w Europie. Wymóg ten wynika z ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych i dotyczy zapewnienia udziału autobusów zeroemisyjnych w użytkowanej flocie pojazdów. Na terenie miasta funkcjonuje obecnie 50 linii autobusowych – dodatkowo 5 linii zjazdowych i 3 nocne – oraz 12 linii trolejbusowych – dodatkowo jedna zjazdowa.

Na dachach 157 autobusów napędzanych silnikami o zapłonie samoczynnym, eksploatowanych przez MPK Lublin Sp. z o.o., zamontowane zostały panele fotowoltaiczne. Są one dodatkowym źródłem zasilania autobusu w energię elektryczną. W 2021 roku ZTM

podjął decyzję o wprowadzeniu Nowego Systemu Biletu LUBIKA. W skali kraju, Lublin jako pierwsze miasto w Polsce zdecydowało się na innowacyjne rozwiązanie w postaci kompleksowego systemu obejmującego bilety stacjonarne, kasowniki EMV z płatnością zbliżeniową, bilety mobilne, terminale doładowujące, czytniki kontrolerskie, a także dedykowaną aplikację mobilną i stronę internetową.

Liczba samochodów osobowych zarejestrowanych w Lublinie sukcesywnie wzrasta, dla przykładu w 2018 roku wynosiła 189 281, a w 2019 roku – 196 347. Natomiast w latach 2014–2019 liczba zarejestrowanych samochodów osobowych w Lublinie wzrosła o 24%. W celu zmniejszenia prywatnego ruchu kołowego miasto w 2018 r. wprowadziło usługi carsharingowe. Dzięki ekonomii współdzielenia pojazdów nie tylko ograniczana jest ilość aut poruszających się po mieście, ale także znacząco przyczynia się to do budowania postaw proekologicznych i prospołecznych. Od 2018 roku w Lublinie usługę carsharingu świadczy firma Panek S.A. oferując ponad 150 samochodów w 15 różnych modelach.

W październiku 2011 roku, uchwałą Rady Miasta Lublin, przyjęta została Polityka rowerowa miasta Lublin, która jest jednym ze strategicznych dokumentów miasta w zakresie transportu. Polityka rowerowa miasta Lublin jest elementem budowy wizji miasta zapewniającego wysoką jakość życia. Zakłada ograniczenie uciążliwości transportu dla środowiska i mieszkańców oraz zapewnienie bezpieczeństwa ruchu, a także obniżenie ekonomicznych i społecznych kosztów transportu. Operatorem Lubelskiego Systemu Rowerów Miejskich jest spółka Nextbike Polska. Infrastruktura systemu składa się z 700 rowerów (z czego 12 to rowery dziecięce), funkcjonujących na 127 stacjach (82 standardowych na terenie Lublina, 5 standardowych na terenie Świdnika, 2 dziecięcych w Lublinie, 38 pasywnych na terenie Lublina). W okresie zimowym, czyli od 1 listopada do końca marca, następuje ograniczenie floty poprzez pozostawienie w ruchu 210 rowerów. Według danych Urzędu Miast Lublin w 2020 roku trasy rowerowe ogółem wynosiły 181 km, w tym ponad 160 km w pasie ruchu drogowego. Istotny jest fakt, że ich długość wzrosła niemal 3-krotnie w okresie obowiązywania zakończonej Strategii Lublin 2030.

Ważnym zagadnieniem w transporcie regionalnym jest obsługa komunikacji publicznej zarówno Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, jak i całego województwa. Spójny system komunikacji zbiorowej wymaga kształtowania zintegrowanych węzłów prze-

siadkowych, które pozwolą na skojarzenie i lepsze wykorzystanie wszystkich środków komunikacji. Szczególne znaczenie w tym zakresie mają organizacja i optymalne lokalizowanie infrastruktury przesiadkowej (m.in. dworce, przystanki i parkingi) a także dostępność do komunikacji autobusowej, trolejbusowej i kolejowej. Komunikacja zbiorowa w zakresie Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmuje następujące jednostki samorządu terytorialnego: Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Lubartów, Mełgiew, Nierdrzwica Duża, Niemce, Spiczyn, Świdnik, Wólka. Obecnie jedną z największych i najważniejszych inwestycji związanych z integracją różnych form transportu w ramach LOM jest budowa Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego. W przypadku transportu kolejowego główną linią transportową jest linia nr 7, która przebiega na trasie z Lublina w kierunku północno-zachodnim przez Puławy do Warszawy. Łączy również Lublin i gminy Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego ze wschodem – prowadząc przez Chełm, aż do przejścia granicznego z Ukrainą w Dorohusku. Jest to linia o znaczeniu międzynarodowym, która wchodzi w skład sieci kompleksowej TEN-T. Pozycja Lublina jako ośrodka gospodarczego i edukacyjnego, w kontekście zachodzących procesów suburbanizacji, wpływa na rozwój połączeń transportowych umożliwiających komunikację Lublina z gminami ościenymi.

Planowanie energetyczne i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego jest zadaniem własnym gminy wynikającym z ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne i realizowane jest w oparciu o ustalenia zawarte w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub, w przypadku jego braku, na podstawie zapisów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz odpowiednim programem ochrony powietrza.

Na lubelski system ciepłowniczy składa się sieć ciepłownicza, której zarządcą jest Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A., oraz dwie elektrociepłownie: PGE Energia Ciepła S.A. Oddział Elektrociepłownia w Lublinie Wrotków i Elektrociepłownia MEGATEM EC-Lublin Sp. z o.o. W odniesieniu do energii elektrycznej rolę operatorów sieci dystrybucyjnej na terenie gminy Lublin pełnią: Polska Grupa Energetyczna Dystrybucja S.A., Towarzystwo Inwestycyjne „Elektrownia-Wschód” S.A. oraz PKP Energetyka S.A. Operatorem systemu przesyłowego gazu ziemnego jest Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Dystrybucją gazu ziemnego zajmuje się natomiast Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Na terenie Lublina działają ponadto 3 jednostki wytwórcze energii elektrycznej i ciepła: MEGATEM EC-Lublin Sp.

z o.o., Polska Grupa Energetyczna Energia Ciepła S.A. Oddział Elektrociepłownia w Lublinie Wrotków oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie Sp. z o.o.

Zapotrzebowanie energetyczne Lublina stale rośnie. W okresie 2008–2018 zużycie energii elektrycznej w Lublinie wzrosło z wartości 745 688,99 MWh do 951 445,55 MWh, co stanowi 27,60% wzrost. Do największych konsumentów energii należy przemysł. W 2018 roku sektor ten pobierał ponad 41,00% energii. Ponad 27,00% energii zużywane jest w obiektach mieszkalnych, a ponad 26,00% w obiektach handlowo-usługowych. Najmniejszym udziałem w zużyciu energii charakteryzują się obiekty komunalne niemieszkalne – 1,73%. Na cele komunalnego oświetlenia publicznego oraz transportu publicznego zużywane jest kolejno 2,56 i 1,19% energii.

Lublin posiada bardzo korzystne warunki dla rozwoju energii opartej na odnawialnych źródłach energii (OZE) – szczególnie energii słonecznej. Lublin wspiera możliwość rozwoju OZE zgodnie ze Studium uwarun-

kowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin. Rozwiązania szczegółowe dla tego typu instalacji są zawarte w powstających miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego adekwatnie do przeznaczenia terenu. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Raportu z realizacji planu gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Lublin w 2019 roku ilość energii pochodzącej z odnawialnych źródeł wyniosła 14 102,50 MWh/rok. Wysokim udziałem inwestycji w odnawialne źródła energii odznacza się Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie Sp. z o.o., w którym Lublin posiada 100% udziałów. Spółka eksploatuje we wschodniej części miasta oczyszczalnię ścieków Hajdów. Efektem procesu oczyszczania ścieków jest biogaz, z którego produkowana jest energia elektryczna oraz energia cieplna zapewniająca w całości zapotrzebowanie oczyszczalni na ciepło, a także ponad połowę pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną dla oczyszczalni. Dodatkowo uzupełnieniem produkcji energii elektrycznej jest uruchomiona w 2020 roku farma fotowoltaiczna o szacowanej mocy szczytowej 1 998,36 kWp.

Przyszłość Lublina: wizja i misja

Wizja

Lublin w 2030 roku to średniej wielkości polska i europejska metropolia, dobrze postrzegana w kraju i za granicą, wyróżniająca się jako ośrodek akademicki, miasto kultury i przestrzeń rozwoju nowoczesnej gospodarki. Lublin to miasto cieszące się uznaniem wielopokoleniowej i różnorodnej społeczności, skutecznie zarządzane, pełne zieleni i możliwości podejmowania różnorodnych aktywności miejsce do życia, w którym z satysfakcją i w sprzyjających warunkach można realizować swoje aspiracje edukacyjne, zawodowe i twórcze, wychowywać dzieci i starzeć się. Dumę lublinian buduje wyjątkowy klimat miasta, w którym każdy jest mile widziany.

Misja

Misją Lublina jest dążenie do stworzenia możliwie najlepszego miejsca do życia, kształcenia, pracy i wypoczynku poprzez realizację wielu programów i projektów na rzecz mieszkańców i przez nich. Zrównoważony rozwój miasta jest zgodny z oczekiwaniami wielopokoleniowej społeczności i opiera się na wartościach takich jak gościnność, otwartość na różnorodność, gotowość na zmianę, lokalność oraz poszanowanie przyrody i dbałość o ekosystem. Priorytetem jest zdrowie i dobrostan mieszkańców.

Wizja jest wyobrażeniem przyszłości Lublina, wyrażającym marzenia oraz przedstawiającym nadrzędne cele, do których osiągnięcia należy dążyć. Wizja Lublina w 2030 roku znajduje odzwierciedlenie w obszarach rozwojowych Strategii Lublin 2030. Pierwszy obszar to Lublin jako miasto kreatywne, akademickie i przedsiębiorcze. Drugi obszar akcentuje wizję Lublina jako miasta zielonego i zrównoważonego urbanistycznie, zaś trzeci obszar jako miasta otwartego, wielopokoleniowego i społecznie zaangażowanego. Wymienione powyżej obszary rozwojowe Lublina korespondują z trzema filarami zrównoważonego rozwoju miasta: gospodarczym, środowiskowym i społecznym. Koncepcję tę dopełniają dwa kolejne obszary rozwojowe: Lublin jako miasto twórcze, aktywne i gościnne oraz Lublin metropolitalny. Każdy z tych obszarów powinien realizować wizję miasta atrakcyjnego do życia, odpornego na zmiany klimatu, inteligentnego i dobrze zarządzanego.

Misja opisuje kierunek rozwoju, w którym będzie zmierzać Lublin w swoich działaniach, a także udziela odpowiedzi na pytania: co należy osiągnąć, jakie potrzeby zaspokajać oraz jakie działania w tym celu podejmować?

Wizja i misja Lublina, zostały sformułowane w kilku krótkich zdaniach i stanowią syntezę wyobrażeń o przyszłości miasta, wyrażonych bezpośrednio przez kilkanaście tysięcy mieszkańców Lublina w długotrwałym i złożonym procesie konsultacyjnym. U jego podstaw leżało założenie zakładające, że obraz przyszłości miasta powinien powstać przy pełnym zaangażowaniu społeczności Lublina i być legitymizowany przez świadomość, zrozumienie oraz akceptację wspólnoty mieszkańców miasta. Perspektywę mieszkańców uzupełnia wkład ekspertów zaangażowanych w proces tworzenia Strategii Lublin 2030. Wizje przyszłości oraz opinie wyrażone przez społeczność miasta, stały się jednym z najważniejszych źródeł inspiracji dla eksperckich Tematycznych Grup Roboczych, które m.in. na podstawie informacji i opinii zebranych w dialogu z mieszkańcami opracowały katalog rekomendacji w zakresie kierunków rozwoju miasta oraz szczegółowe wizje dla każdego z 12 analizowanych obszarów strategicznych, dając podwaliny pod szkielet Strategii Lublin 2030.

Obszary rozwojowe Strategii Lublin 2030

A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy

Rozwój gospodarczy, obok rozwoju społecznego i środowiskowego, stanowi jeden z trzech filarów zrównoważonego rozwoju, odgrywając fundamentalną rolę w zapewnieniu wysokiej jakości życia i dobrobytu lublinian. Mieszkańcy Lublina doskonale zdają sobie z tego sprawę – w zarysowanej w diagnozach społecznych pożądaną wizji przyszłości, Lublin ma być miastem oferującym atrakcyjne miejsca pracy i możliwości rozwoju. Dziś rozwój gospodarki nie może być jednak postrzegany przez pryzmat wzrostu produkcji, jako prosty efekt rosnących nakładów pracy i kapitału, ilościowego wzrostu inwestycji i konsumpcji. Rozwój przestał być nawet sumą jednostkowych sukcesów osób czy firm, czy obecności wielkiego przedsiębiorstwa osiągającego globalne sukcesy. Fundamentem sukcesu gospodarczego są wiedza, kreatywność i kultura przedsiębiorczości, rozwijane w edukacji przedszkolnej i szkolnej, na uczelniach czy w firmach, ale także w organizacjach społecznych, grupach rówieśniczych, w świecie cyfrowym. Edukacja szkolna i pozaszkolna, uczelnia i sektor przedsiębiorstw, jako ważne i wspierające się podsystemy, mogą wywołać impulsy rozwojowe decydujące o zamożności Lublina i jego mieszkańców w kolejnych dekadach.

Otwartość na zmianę, zdolność do tworzenia innowacji i gotowość podejmowania ryzyka muszą być rozwijane w środowisku sprzyjającym rozwojowi zarówno jednostek, jak i grup, firm czy instytucji, przez swoisty ekosystem oferujący możliwość spotkań, twórczej wymiany wiedzy i współpracy. To w takim środowisku – na stykach osób i organizacji – najczęściej powstają innowacje i przedsiębiorcze inicjatywy, przekładające się na sukcesy biznesowe i naukowe. Miasta są idealną areną tych procesów – oferując bliskość, zagęszczenie i różnorodność ludzi i idei.

Lublin dysponuje zasobami, które – o ile będą umiejętnie wykorzystywane i rozwijane – umożliwią dynamiczny rozwój gospodarczy w obecnej dekadzie. System edukacji w Lublinie osiąga bardzo dobre wyniki, a odsetek mieszkańców z wyższym wykształceniem należy do najwyższych w kraju. Należy jednak dążyć do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia przez całe życie, ukierunkowanego bardziej na rozwój kompetencji i kwalifikacji niż tak łatwo dostępnej dziś wiedzy. Akademickość stanowi dobrze rozpoznawalną markę Lublina i źródło dumy mieszkańców, a same uczelnie pełnią istotną rolę w kreowaniu innowacji i rozwoju kapitału ludzkiego miasta. Dalsze wzmacnianie funkcji akademickich Lublina wymaga zwiększenia jego potencjału jako międzynarodowego ośrodka kształcenia i badań, a dalsze uwalnianie potencjału uczelni – realizacji trzeciej misji uczelni w zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym wraz z jeszcze większą niż dotychczas aktywnością samorządu w tym zakresie. Zasoby te stanowią kapitał miasta, dzięki któremu lubelski biznes może osiągać przewagę konkurencyjną, czego konsekwencją powinna być poprawa jakości życia wszystkich mieszkańców i wzrost dobrobytu. Samorząd może wspierać ten proces współtworząc innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze – powiązane ze specjalizacjami gospodarczymi miasta, jak i rozwijając kulturę przedsiębiorczości, czy zapewniając warunki do tworzenia niezbędnej infrastruktury gospodarczej. Cele te są ze sobą powiązane na tyle silnie, że dopiero postęp w każdym z nich przyczyni się – przez wykreowanie dodatkowych synergii – do podniesienia konkurencyjności gospodarczej Lublina.

Sukces bądź porażka w realizacji tak określonej wizji rozwoju gospodarczego miasta pozostaje w silnej interakcji z celami o charakterze horyzontalnym. Po pierwsze, dziś czy to pojedyncze firmy, czy cała gospodarka nie mogą liczyć na trwały sukces bez wykorzystania szans wynikających z transformacji cyfrowej i rozwoju technologicznego. Po drugie, rozwój gospodarczy musi odbywać się z poszanowaniem zasobów środowiska naturalnego, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, a Lublin powinien być prekursorem w kreowaniu i adaptacji zielonych innowacji oraz zwiększaniu odporności miasta na zmiany klimatu. Po trzecie, rozwój gospodarczy miasta powinien przynosić korzyści wszystkim mieszkańcom, także tym gorzej sytuowanym. W końcu po czwarte, w kontekście zmian demograficznych, sukces gospodarczy jest zarówno czynnikiem, jak i efektem wysokiej atrakcyjności osadniczej Lublina, zwłaszcza potencjału miasta do przyciągania i zatrzymywania najbardziej utalentowanych jednostek.

A.1. Wysoka jakość kształcenia na każdym etapie życia

System edukacji stanowi fundament rozwoju współczesnych krajów i regionów, a publiczne nakłady na edukację są zaliczane do najbardziej produktywnych wydatków publicznych. Szczególna troska o jakość kształcenia okazała się kluczowym czynnikiem rozwoju tych obszarów, które z powodzeniem nadrobiły zapóźnienia rozwojowe i są stawiane obecnie za wzór do naśladowania. Troska o oświatę stanowi także jeden z priorytetów rozwojowych Lublina, na który miasto przeznaczają trzecią część swojego budżetu – zapewniając poziom finansowania dalece przekraczający wielkość przyznawaną przez rząd subwencji oświatowej. Dziś uczniowie osiągają ponadprzeciętne wyniki w nauce, lubelskie szkoły korzystają ze zintegrowanego systemu informatycznego, szkoły zawodowe intensyfikują współpracę z lokalnymi firmami, a polityka edukacyjna Lublina jest regularnie doceniana w ogólnopolskim programie certyfikacji.

Zapewnienie wysokiej jakości kształcenia w kolejnych latach wymaga jednak sprostania wielu wyzwaniom. Świat zmienia się szybciej niż programy szkolne, a zmiany technologiczne z transformacją cyfrową na czele zmuszają do przewartościowania procesu kształcenia i roli jego uczestników. Tymczasem zawód nauczyciela dla wielu wydaje się być coraz mniej atrakcyjnym wyborem ścieżki zawodowej, a subwencja oświatowa dla samorządów jest trwale niedoszacowana. Te i inne wyzwania wydają się szczególnie palące dziś, gdy doświadczenia okresu pandemii i zdalnego kształcenia zakwestionowały dotychczasowe spojrzenie na priorytety w edukacji.

Jakość kształcenia – przede wszystkim dzieci i młodzieży w placówkach publicznych – była częstym tematem poruszonym przez mieszkańców podczas rozmów o przyszłości Lublina. Wiele osób podkreślało, że to właśnie od tego, jak wychowamy dzieci, zależy przyszłość naszego miasta. Mieszkańcy chcieli, by liczba miejsc w żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych zaspokajała potrzeby każdej dzielnicy. W wizji przyszłości mieszkańców przedszkola są dobrze wyposażone i zatrudniają wykwalifikowaną kadrę, a dzieci aktywnie spędzają czas często przebywając na powietrzu, odwiedzają teatry czy muzea lub biorą udział w ciekawych warsztatach. Wizja szkoły przyszłości stworzona przez lublinian obejmuje wiele aspektów: bogatą ofertę zajęć i indywidualizację kształcenia (np. przez przedmioty fakultatywne), nowoczesną bazę dydaktyczną i przyjazną organizację przestrzeni szkolnej, z wieloma okazjami do rozwoju kompetencji społecznych. W opinii mieszkańców zapewnienie wysokiej jakości kształcenia wymaga, by szkoła przyszłości była miejscem bezpiecznym,

wspierającym rozwój emocjonalny i zaangażowanie społeczne dzieci i młodzieży, z kadrą dbającą o potrzeby i talenty każdego ucznia. W wypowiedziach mieszkańców często pojawiał się również temat bezpłatności edukacji oraz korzyści ze współpracy szkół z innymi instytucjami, np. z uczelniami, domami kultury czy organizacjami pozarządowymi.

Perspektywę mieszkańców dopełnia i ukonkretnia wizja przyszłości edukacji w Lublinie sformułowana przez ekspertów pracujących w Tematycznej Grupie Roboczej poświęconej edukacji. Pożądana wizja przyszłości zakłada, że uczniowie wszystkich lubelskich szkół uczą się efektywnie i nie muszą korzystać z korepetycji. Uczestniczą w atrakcyjnych lekcjach prowadzonych przez kompetentnych i przyjaznych nauczycieli, którzy włączają wszystkich uczniów w pracę podczas zajęć, udzielają im przydatnej informacji zwrotnej na temat ich postępów i wykorzystują w nauczaniu nowoczesne technologie. Każda lubelska szkoła oferuje uczniom atrakcyjną ofertę zajęć pozalekcyjnych i realizuje miejski program służący kształceniu uczniów w zakresie kompetencji społecznych oraz dedykowane temu projekty. System rozwoju zawodowego nauczycieli wspiera podnoszenie ich kwalifikacji, a miejski program motywacji nauczycieli pozwala na nagradzanie najlepszych pedagogów i zachęca absolwentów do podjęcia pracy w sektorze edukacji. W każdej z dzielnic dostępna jest wystarczająca liczba miejsc w miejskich żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych. Każda lubelska szkoła dysponuje nowoczesnymi pomocami naukowymi i sprzętem dydaktycznym, a także ergonomicznym i nowoczesnym wyposażeniem. Infrastruktura oświatowa jest wyremontowana i rozbudowana, a uczniowie spoza Lublina mają zapewnioną wystarczającą liczbę miejsc w bursach. W mieście prężnie działa lubelski pozaszkolny ośrodek edukacji – służący rozwijaniu zainteresowań nauką i technologiami. Wszystkie szkoły ponadpodstawowe są objęte systemem współpracy zarówno z lubelskimi uczelniami, których pracownicy akademicy prowadzą część zajęć obowiązkowych i nieobowiązkowych z przedmiotów STEAM (*Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics* – nauka, technologia, inżynieria, sztuka oraz matematyka), jak i z instytucjami kultury. W każdej szkole ponadpodstawowej działa miejski program rozwoju przedsiębiorczości i program planowania kariery. Dorośli mieszkańcy Lublina doskonałą kwalifikację w różnych ośrodkach kształcenia ustawicznego, a szczególny nacisk kładziony jest na rozwój kompetencji przyszłości, w tym poznawanie nowoczesnych technologii.

Wysoka jakość kształcenia na każdym etapie życia

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- A.1.1. Zapewnić wysoką jakość i efektywność edukacji w szkołach i placówkach oświatowych w Lublinie, m.in. przez zapewnienie odpowiednich zasobów kadrowych, stworzenie systemu motywacyjnego i rozwój kompetencji metodycznych nauczycieli, tworzenie bogatej i atrakcyjnej oferty zajęć pozalekcyjnych oraz stosowanie nowoczesnego sprzętu i pomocy dydaktycznych.
- A.1.2. Zapewnić wysoką jakość kształcenia kompetencji, w tym kompetencji przyszłości (m.in. kompetencji STEAM czy programowania), pozwalających na dostosowanie się do potrzeb zmieniającego się rynku pracy, a w szczególności potrzeb rozwijających się w Lublinie specjalizacji gospodarczych – gałęzi nowoczesnego przemysłu i usług opartych na wiedzy.
- A.1.3. Zapewnić nowoczesną infrastrukturę (zarówno dla edukacji szkolnej, jak i pozaszkolnej oraz nieformalnej) odpowiadającą potrzebom wszystkich mieszkańców.
- A.1.4. Tworzyć efektywne systemy współpracy szkół i placówek edukacyjnych z uczelniami, biznesem, instytucjami kultury, sportu, nauki, organizacjami pozarządowymi oraz innymi interesariuszami systemu kształcenia.
- A.1.5. Zapewnić wysoki poziom kształcenia i doradztwa zawodowego odpowiadającego potrzebom zmieniającego się rynku pracy, m.in. przez budowę miejskiego systemu doradztwa zawodowego i zapewnienie wysokich kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego, we współpracy z uczelniami i biznesem.
- A.1.6. Zapewnić wysoką jakość edukacji osób dorosłych w Lublinie przez stworzenie oferty doskonalenia i przekwalifikowania (dostosowanej do potrzeb zmieniającego się rynku pracy i rozwoju technologicznego) oraz zapewnienie wysoko wykwalifikowanej kadry dydaktycznej.

Zadania i projekty kluczowe

- A.1.k.1. Stworzenie (na bazie aktualnie funkcjonujących obiektów oświatowych i po ich doposażeniu i dofinansowaniu) miejskiego ośrodka doskonalenia nauczycieli, zapewniającego kompleksową ofertę kształcenia kompetencji kadr dydaktycznych, m.in. w zakresie rozwoju kompetencji metodycznych, kompetencji przyszłości, kompetencji społecznych, czy obywatelskich.
- A.1.k.2. Stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu w Lublinie – ośrodka popularyzującego naukę, kreatywność i innowacje o regionalnym i ponadregionalnym zasięgu oddziaływania, oraz opracowanie jego programu merytorycznego. Działanie to powinno być realizowane we współpracy z samorządem województwa, uczelniami i partnerami biznesowymi.
- A.1.k.3. Rozwój i unowocześnienie oferty kształcenia i bazy techno-dydaktycznej szkół zawodowych kształcących w branżach istotnych dla regionalnej gospodarki, w szczególności tych wskazanych jako inteligentne specjalizacje Lublina.
- A.1.k.4. Rozwój oferty i infrastruktury centrów kształcenia ustawicznego oraz promocja kształcenia ustawicznego.
- A.1.k.5. Prowadzenie cyklicznych analiz aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania na miejsca w publicznych żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych w poszczególnych dzielnicach, a następnie zapewnienie adekwatnej liczby miejsc dla dzieci w jednakowym standardzie.
- A.1.k.6. Stworzenie miejskich programów współpracy szkół z uczelniami, biznesem i instytucjami kultury. Pierwszy z tych programów mógłby określać udział pracowników uczelni w zajęciach dla uczniów oraz udział uczniów w zajęciach uniwersyteckich; drugi: ramy kształcenia przedsiębiorczości oraz doradztwa i kształcenia zawodowego; trzeci: udział artystów i pracowników instytucji kultury w zajęciach w szkołach oraz udział uczniów w zajęciach realizowanych w instytucjach kultury.
- A.1.k.7. Stworzenie miejskiego systemu doradztwa zawodowego – we współpracy z uczelniami i biznesem.
- A.1.k.8. Zrealizowanie programu grantowego na rzecz organizacji nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych (rozwijających uzdolnienia i zainteresowania oraz wyrównawczych) w szkołach i placówkach oświatowych.
- A.1.k.9. Stworzenie miejskiego programu rozwijania pozaszkolnych zainteresowań uczniów, finansującego ciekawe, nieodpłatne zajęcia pozaszkolne.
- A.1.k.10. Realizacja działań wzmacniających więzi młodych ludzi z miastem. Działania te powinny w szczególności stworzyć okazję do poznawania lubelskich firm (wzorem realizowanego projektu „Przedsiębiorcze

dzieciaki”), ale również ośrodków kultury, organizacji społecznych i uczelni, ukazać możliwości rozwoju w Lublinie oraz wspierać start młodych przedsiębiorców.

Zalecenia i synergie

- Człowiek rozwija się na każdym etapie życia, dlatego różnorodna oferta edukacyjna powinna być dostępna dla osób w różnym wieku – od najmłodszych do seniorów, zarówno w instytucjach szkolnych i akademickich (edukacja formalna), jak i poza nimi (edukacja pozaformalna i nieformalna). Dynamika postępu technologicznego i tempo zmian cywilizacyjnych sprawiają, że realizacja idei kształcenia przez całe życie jest warunkiem *sine qua non* rozwoju produktywnego zatrudnienia i ograniczenia niedopasowań strukturalnych na rynku pracy.
- Zakres kompetencji przyszłości nie jest określony raz na zawsze, gdyż stanowi reakcję na zmieniające się przewidywania kierunków zmian cywilizacyjnych. Aktualnie dużą uwagę (i to już od najwcześniejszych etapów kształcenia) przywiązuje się do rozwoju kompetencji społecznych, obywatelskich i emocjonalnych, umiejętności uczenia się, kreatywności i przedsiębiorczości, kompetencji cyfrowych, a także do kompetencji w obszarach związanych z nauką, technologią, inżynierią, sztuką oraz matematyką (STEAM).
- Realizacja zapisów Strategii Lublin 2030 powinna uwzględnić doświadczenia zdobyte w dobie pandemii, która diametralnie zmieniła spojrzenie na priorytety w edukacji. Nauczanie zdalne zrodziło wiele obaw – o wykluczenie części uczniów bez dostępu do komputerów i Internetu, rosnące zaległości czy dobrostan społeczny i emocjonalny dzieci i młodzieży. Kryzys może jednak stać się szansą na większą cyfryzację nauczania, unowocześnienie metod i technik kształcenia, większą indywidualizację kształcenia i samodzielność uczniów.
- Lublin pełni funkcje wyższego rzędu dla regionu w zakresie edukacji na poziomie ponadpodstawowym, zwłaszcza w technikach i szkołach branżowych, których większość uczniów pochodzi spoza Lublina, oraz szkołach oferujących kształcenie specjalne. Zarówno istniejące elementy infrastruktury oświatowej, jak i planowane do stworzenia w przyszłości (np. Centrum Nauki i Eksperymentu) będą dostępne dla uczniów z całego regionu, a także spoza niego. Pełnienie przez Lublin roli regionalnego ośrodka edukacyjnego stwarza potrzebę rozwoju burs i internatów, jest również ważnym uwarunkowaniem dla polityk ponadlokalnych i regionalnych (np. w zakresie transportu zbiorowego czy koordynacji kierunków kształcenia zawodowego na poziomie regionalnym).
- Synergia szkół i uczelni generuje dodatkowe, obustronne korzyści: dla szkół stwarza szansę na wzbogacenie oferty zajęć obowiązkowych i nieobowiązkowych, zwłaszcza w dyscyplinach STEAM; dla uczelni – okazję do przyciągnięcia w mury uczelni utalentowanej młodzieży.
- Lublin jest miastem otwartym, dlatego powinien stwarzać imigrantom okazję do adaptacji i integracji, nauki języka polskiego i zdobycia kwalifikacji zawodowych pożądaných na rynku pracy. Otwartość oznacza także gotowość do rozwijania współpracy międzynarodowej różnych instytucji edukacyjnych czy wizyt studyjnych (np. w ramach programu Erasmus+), które sprzyjają wymianie doświadczeń pozwalającej na podnoszenie jakości kształcenia w Lublinie.
- System edukacji wpływa nie tylko dobrobyt gospodarczy, ale – co jest równie ważne – przyczynia się do rozwoju społecznego (np. przez kształcenie postaw społecznych i obywatelskich młodych ludzi czy promocję zdrowia i profilaktykę), jak i rozwoju środowiskowego (np. przez upowszechnianie wzorców zrównoważonej konsumpcji).
- Wiele decyzji kluczowych dla osiągnięcia wysokiej jakości kształcenia jest podejmowanych nie przez samorząd miasta Lublin, ale przez organy administracji rządowej, np. przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania czy Kuratorium Oświaty. Dotyczy to zwłaszcza tak newralgicznych obszarów jak finansowanie oświaty czy zmiany podstawy programowej. Miasto Lublin deklaruje otwartość na dialog i gotowość do współpracy z administracją rządową na rzecz wysokiej jakości kształcenia w Lublinie.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) powstanie miejskiego ośrodka doskonalenia nauczycieli;
 - b) stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu w Lublinie;

- c) uruchomienie systemu analiz zapotrzebowania na miejsca w publicznych żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych w dzielnicach;
 - d) stworzenie miejskich programów współpracy z uczelniami, biznesem i instytucjami kultury;
 - e) budowa miejskiego systemu doradztwa zawodowego;
 - f) zrealizowanie programu grantowego na rzecz organizacji nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych;
 - g) stworzenie miejskiego programu rozwijania pozaszkolnych zainteresowań uczniów;
 - h) realizacja działań wzmacniających więzi młodych ludzi z miastem.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
- a) dzieci w wieku 3–5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego;
 - b) średnia liczba uczniów przypadających na oddział w szkołach;
 - c) liczba miejsc w internatach i bursach;
 - d) zdawalność egzaminu maturalnego;
 - e) odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu.
3. Monitorowanie mierników pomocniczych i danych:
- a) liczba i odsetek uczniów szkół spoza Lublina;
 - b) odsetek uczniów objętych systemem doradztwa zawodowego;
 - c) liczba absolwentów szkół średnich i branżowych, którzy nie pracują oraz nie kontynuują edukacji;
 - d) liczba miejsc w bursach i internatach;
 - e) liczba uczniów korzystających z płatnych korepetycji oraz liczba uczniów korzystających z nieodpłatnych zajęć dodatkowych w szkołach i poza nimi;
 - f) mediana wieku nauczycieli.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
- a) wyników jakości kształcenia lubelskich szkół z wykorzystaniem metody edukacyjnej wartości dodanej;
 - b) zasobów kadrowych lubelskiej oświaty;
 - c) systemu motywacyjnego nauczycieli;
 - d) kompetencji metodycznych nauczycieli;
 - e) wykorzystania innowacyjnych metod kształcenia;
 - f) projektów/programów w zakresie kształcenia kompetencji przyszłości;
 - g) infrastruktury dla edukacji pozaszkolnej i nieformalnej oraz oferty zajęć pozalekcyjnych;
 - h) sprzętu i pomocy dydaktycznych.
5. Opinie mieszkańców o:
- a) jakości kształcenia w Lublinie.

A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań

Akademickość jest wciąż marką i znakiem rozpoznawczym Lublina. Dla naszego miasta obecność uczelni wyższych może być ważnym czynnikiem rozwojowym. Ważnym, choć tradycyjnie rozumianym elementem wpływu jest generowanie przez sektor akademicki produktywnych i atrakcyjnych miejsc pracy oraz kreowanie szerokich impulsów miastotwórczych, takich jak tworzenie zaplecza intelektualnego oraz kształcenie wysoko wykwalifikowanych kadr dla gospodarki i społeczeństwa. Współcześnie, ambitne miasta akademickie rozszerzają tradycyjny katalog oferty edukacyjnej o wymiar kształcenia międzynarodowego i badań na skalę światową. Wiodące ośrodki akademickie na świecie pozyskują studentów międzynarodowych oraz uczestniczą w globalnym obiegu publikacyjnym. Miasto Lublin od 2011 roku prowadzi we współpracy ze wszystkim uczelniami ambitny program tworzenia międzynarodowej oferty dydaktycznej i pozyskiwania studentów zagranicznych. W jego efekcie miasto stało się polskim liderem kształcenia obcokrajowców, co przynosi znaczące efekty ekonomiczne uczelniom oraz lokalnej gospodarce. Należy prowadzić taką politykę, aby rozszerzyć program kształcenia na kolejne kraje, przy jednoczesnym zwiększeniu atrakcyjności i jakości oferty międzynarodowej. Towarzyszyć temu powinna intensyfikacja – wspierana przez miasto Lublin – działań uczelni na rzecz większego umiędzynarodowienia badań naukowych i wchodzenia w globalne struktury badawcze. Realizując powyższe zamierzenia, Lublin ma szansę wybić się na rozpoznawalny międzynarodowy ośrodek akademicki, z szeregiem pozytywnych konsekwencji społeczno-gospodarczych i wizerunkowych.

Budowa marki akademickiego Lublina jako międzynarodowego ośrodka badań i kształcenia w nadchodzącej dekadzie wiąże się z szeregiem wyzwań i zagrożeń. Uniwersytety we współczesnym świecie straciły monopol na wiedzę i badania naukowe, co grozi marginalizacją również lubelskiego środowiska, jeśli nie podejmiemy ono radykalnych działań na rzecz poprawy jakości kształcenia i badań naukowych na wybranych kierunkach. Działania te powinny być wspierane przez nieszablonową promocję i efektywną komunikację osiągnięć badawczych i edukacyjnych uczelni w nowych mediach. Pandemia pokazała dobitnie, że niskiej jakości oferta edukacyjna wpływa na decyzje potencjalnych studentów o odłożeniu lub rezygnacji z wyboru ścieżki kształcenia akademickiego. Nakładają się na to także problemy związane z relatywnie niską atrakcyjnością kariery naukowej w Polsce, co grozi drenażem kadr i pojawieniem się luki pokoleniowej.

Lublinianie są dumni z uczelni obecnych w mieście, ale ich przyszłość budzi wiele obaw, m.in. o spadek liczby studentów, w tym studentów zagranicznych, co mogłoby bardzo niekorzystnie przełożyć się zarówno na sytuację finansową mieszkańców, jak i dynamizm życia miejskiego. Wskazują zatem na potrzebę intensyfikacji działań promocyjnych miasta i uczelni w Polsce i za granicą. W programach kształcenia powinno znaleźć się miejsce na kształcenie umiejętności miękkich oraz metody aktywizujące. Z kolei pracodawcy wskazywali na konieczność kształcenia elastycznego, przygotowującego przyszłych pracowników do funkcjonowania w świecie, w którym zapotrzebowania rynku pracy szybko się zmieniają. Badani podkreślali ponadto, że potrzebna jest intensyfikacja prac na rzecz zapobiegania odpływowi zdolnych uczniów z Lublina, poprzez uruchamianie systemowych programów partnerskich uczelni ze szkołami średnimi. W opinii mieszkańców, konieczne jest przygotowywanie nowych kierunków studiów oraz utworzenie dwóch brakujących w Lublinie uczelni na wzór Akademii Sztuk Pięknych oraz Akademii Muzycznej. Mieszkańcy pozytywnie oceniali bogatą ofertę kształcenia w mieście, choć jednocześnie podkreślali, że metody i treści kształcenia wymagają rewizji.

Ekspertci zaangażowani w pracę nad nową Strategią miasta formułują konkretne wizje i rekomendacje dotyczące akademickiego Lublina w 2030 roku. Przede wszystkim spodziewany jest wzrost liczby studentów, w tym zwłaszcza studentów zagranicznych, dzięki alokowaniu znaczących środków na promocję programu Study in Lublin, zarówno przez uczelnie, miasto i region. Możliwe jest, aby lubelskie uczelnie stały się liderami innowacyjnych programów opartych na technologiach cyfrowych, wykorzystując i wypełniając treściami w formule *Teaching Design* platformy kształcenia zdalnego. Zgodnie z wizją zarysowaną przez ekspertów, szkoły wyższe oferują ponadto bardzo szeroką i atrakcyjną ofertę kształcenia zawodowego, zarówno dla rynku polskiego jak też globalnego. W 2030 roku, między innymi dzięki konsolidacji części uczelni lubelskich, w akademickim Lublinie funkcjonuje uczelnie o bardzo wysokim poziomie badawczym, zaś samo miasto utrzymało pozycję jednego z pięciu wiodących ośrodków akademickich w Polsce. Lubelskie uczelnie zdecydowanie poprawiły swoje miejsce w kluczowych rankingach międzynarodowych, w tym na liście szanghajskiej.

Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- A.2.1. Wzmacniać potencjał badawczy uczelni, który pozwoli na realizację najwyższej jakości badań, rozpoznawalnych w skali międzynarodowej.
- A.2.2. Współtworzyć model uniwersyteckiego kształcenia zawodowego na wysokim poziomie według standardów międzynarodowych.
- A.2.3. Doprowadzić do osiągnięcia poziomu umiędzynarodowienia kształcenia analogicznie jak w wiodących krajach OECD.
- A.2.4. Doprowadzić do tego, aby Lublin stał się rozpoznawalnym w świecie i zaawansowanym ekosystemem w branży *Teaching Design*, wzmacnianej przez przemysł kreatywny.
- A.2.5. Osiągnąć status Europejskiej Stolicy Studentów w obszarze kultury, sportu, przedsiębiorczości i kreatywności.

Zadania i projekty kluczowe

- A.2.k.1. Wspieranie procesu wzmacniania i instytucjonalizacji współpracy uczelni lubelskich realizujących wspólne międzynarodowe projekty naukowe, dydaktyczne i promocyjne oraz proefektywnościowa konsolidacja dyscyplin naukowych.
- A.2.k.2. Realizacja programu Visiting Professors in Lublin, koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin we współpracy ze wszystkimi uczelniami lubelskimi (ze wspólnym finansowaniem ze strony wszystkich partnerów) oraz jego międzynarodowa promocja.
- A.2.k.3. Realizacja Programu Lublin Akademicki (koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin) w części wspierającej naukę oraz umiędzynarodowienie kształcenia.
- A.2.k.4. Przygotowanie strategii wejścia wszystkich uczelni lubelskich do konsorcjów europejskich uniwersytetów oraz rozwój europejskich projektów konsorcjalnych z udziałem Lublina i uczelni z krajów UE.
- A.2.k.5. Wybór i przystąpienie do międzynarodowych akredytacji strategicznych uniwersyteckich kierunków kształcenia zawodowego (międzynarodowe konsorcja edukacyjne).
- A.2.k.6. Budowa modelu kształcenia zawodowego na lubelskich uczelniach, który pozwoli na włączenie większej liczby praktyków ze sfery biznesu do kształcenia zawodowego, rozwój systemu praktyk za granicą dla studentów oraz rozwój przedmiotów w siatkach zajęć włączających studentów: warsztaty, debaty, tworzenie nowych rozwiązań.
- A.2.k.7. Wdrożenie programu Study in Lublin 2.0 koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin we współpracy ze wszystkimi uczelniami lubelskimi (ze wspólnym finansowaniem ze strony wszystkich partnerów) oraz rozwój systemu praktyk dla zagranicznych studentów.
- A.2.k.8. Wspieranie uczelni w rozwoju ilościowej i jakościowej oferty anglojęzycznych kierunków studiów w kooperacji z partnerami z zagranicy, organizacji międzynarodowych szkół letnich oraz uzyskania międzynarodowych akredytacji na anglojęzyczną ofertę lubelskich uczelni. Rozwój oferty anglojęzycznej w powiązaniu z inteligentnymi specjalizacjami gospodarczymi miasta.
- A.2.k.9. Wspólne działania miasta, uczelni, biznesu i partnerów międzynarodowych na rzecz utworzenia nowych kierunków studiów w obszarze *Teaching Design* oraz pozyskanie nowej kadry do prowadzenia zajęć na nowo powstałych kierunkach.
- A.2.k.10. Wspólne działania miasta, uczelni, biznesu i partnerów międzynarodowych na rzecz cyfryzacji lubelskich uczelni, samorządu Lublina, miejskich instytucji, szpitali oraz pozostałych zainteresowanych podmiotów (program Lubelska Unia Cyfrowa).
- A.2.k.11. Wspólne działania miasta, uczelni, biznesu i środowiska kultury na rzecz utworzenia nowych kierunków kształcenia artystycznego, teatralnego i kreatywnego, których brakuje dzisiaj w ofercie Lublina (Akademia Artystyczna i Przemysłów Kreatywnych).

Zalecenia i synergie

- Lublin, pomimo iż nie jest organem stanowiącym dla uczelni zlokalizowanych w mieście, od 2011 roku aktywnie koordynuje, za obopólną zgodą, wieloma wspólnymi projektami z uczelniami, których celem jest rozwój środowiska akademickiego, miasta, biznesu oraz lokalnych społeczności. Pomimo autonomii uczelni, udaje się realizować działania na rzecz dobra wspólnego, których miasto jest inicjatorem. Ścisła współpraca nauki, samorządu, biznesu, mieszkańców i organizacji pozarządowych jest dzisiaj znakiem rozpoznawczym Lublina w Polsce i należy podejmować wspólne działania w celu jej dalszego umacniania.
- Jednym z warunków przyciągania studentów polskich i zagranicznych do Lublina, poza atrakcyjnymi kierunkami studiów i możliwościami znalezienia atrakcyjnego zatrudnienia po studiach, jest *genius loci* miasta akademickiego. Rozwój pasji studentów, podejmowanie pierwszej pracy czy też inne formy aktywności społecznej i kulturalnej młodych ludzi są kluczowe dla ich formacji intelektualnej. Miasto akademickie, miasto *genius loci*, ze swoim niepowtarzalnym charakterem, ale także z szeroką ofertą skierowaną do studentów, umożliwi nie tylko przeżycie studiów jako najpiękniejszego okresu w życiu człowieka, ale również pomaga podejmować decyzje o wyborze Lublina jako swojego miejsca na ziemi. Aby utrzymać taki charakter miasta, niezbędna jest synergia działań ze wszystkimi obszarami strategicznymi Strategii Lublin 2030.
- W Lublinie studiują studenci z całego kraju, aczkolwiek zdecydowana większość z nich pochodzi ze wschodniej, południowo-wschodniej oraz południowej części kraju. Należy utrzymać ponadregionalny zasięg oddziaływania ośrodka lubelskiego, oraz podjąć próby jego rozszerzenia o centralną i północną część kraju oraz o maturzystów z dużych ośrodków akademickich zachodniej Polski, zainteresowanych ofertą niszowych kierunków studiów w Lublinie. Sprzyjać temu będzie zarówno promocja potencjału akademickiego miasta, jak i poprawa dostępności transportowej miasta dla młodzieży pochodzącej z regionu, jak i spoza województwa lubelskiego.
- Lublin, jako globalny ośrodek kształcenia, skupia studentów z ponad 100 państw na świecie, co świadczy o dużej atrakcyjności międzynarodowej miasta i lubelskich uczelni. Rynkami docelowymi są dla Lublina kraje Europy Wschodniej, kraje skandynawskie, USA oraz wybrane kraje azjatyckie i afrykańskie. Specjalizacja geograficzna jest dzisiaj optymalna, natomiast wymagać będzie w okresie strategicznym taktycznych dostosowań, związanych z tendencjami edukacyjnymi i migracjami ekonomicznymi.
- Warunkiem utrzymania korzystnej sytuacji Lublina w zakresie jego pozycji na międzynarodowym rynku edukacyjnym jest recepcja i integracja studentów zagranicznych z miastem w różnych obszarach: na rynku pracy, w kulturze, sporcie i aktywności społecznej.
- Lublin powinien wykorzystać szanse płynące ze zdobycia tytułu Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023 do promocji jako europejskiego miasta akademickiego, dlatego w realizowanych przedsięwzięciach należy uwzględniać uczelnie oraz studentów, w tym studentów zagranicznych.
- Koniecznym, choć długotrwałym procesem służącym wzmocnieniu potencjału naukowego uczelni jest promowanie kariery akademickiej wśród najbardziej utalentowanych studentów oraz wspieranie młodych naukowców. Miasto Lublin może wspierać uczelnie w tym zakresie przez realizację programów Visiting Professors in Lublin oraz Lublin Akademicki, realizację programu miejskich stypendiów dla studentów i doktorantów, inicjowanie współpracy z biznesem i stymulowanie komercjalizacji nauki czy działania promocyjne.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) realizacja programu Visiting Professors in Lublin;
 - b) realizacja Programu Lublin Akademicki;
 - c) wdrożenie programu Study in Lublin 2.0;
 - d) powstanie Akademii Artystycznej i Przemysłów Kreatywnych.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) udział studentów zagranicznych w populacji studentów ogółem w Lublinie;
 - b) liczba oferowanych i uruchamianych anglojęzycznych kierunków studiów na lubelskich uczelniach;
 - c) liczba uczelni o bardzo wysokim potencjale badawczym w Lublinie w 2030 roku;
 - d) liczba zagranicznych naukowców i doktorantów w programie Visiting Professors in Lublin;
 - e) liczba akredytacji międzynarodowych kierunków wyższego kształcenia zawodowego w Lublinie.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba konsorcjów europejskich uniwersytetów z udziałem lubelskich uczelni;

- b) liczba profesorów z Lublina będących przewodniczącymi międzynarodowych towarzystw naukowych;
 - c) liczba nowych kierunków studiów artystycznych (np. kierunki teatralne, muzyczne), nowych kierunków studiów projektowych (np. tworzenie gier, grafika 3D , multimedia, projektowanie wnętrz, wzornictwo przemysłowe).
4. Oceny ekspertów w zakresie:
- a) potencjału badawczego uczelni;
 - b) modelu uniwersyteckiego kształcenia zawodowego;
 - c) jakości oferty dydaktycznej i warunków życia w Lublinie studentów-cudzoziemców.
5. Opinie mieszkańców o:
- a) obecności studentów-cudzoziemców w Lublinie.

A.3. Synergia miasta i uczelni

Symbioza uczelni z miastem i jego mieszkańcami stanowi dzisiaj jeden z fundamentów rozwoju współczesnych miast akademickich, a także jedną z trzech misji współczesnych uniwersytetów. W Lublinie proces budowy intensywnych związków w układzie miasto-uczelnia-biznes-mieszkańcy rozpoczął się po 2010 roku – jako element realizacji zapisów poprzedniej strategii rozwoju miasta. Dzisiaj miasto jest postrzegane w Polsce jako wiodący ośrodek wielopłaszczyznowych kontaktów w powyższych układach współzależności, zaś samorząd Lublina umiejętnie inicjuje, koordynuje i zarządza wieloma projektami na styku poczwórnej helisy różnych interesariuszy. Kultura współpracy wspomnianych podmiotów zaczęła być czymś naturalnym w mieście i przedmiotem docenienia, uwagi, a niekiedy zazdrości ze strony innych polskich miast akademickich. Należy utrzymać i wzmacniać ten stan, poprzez inteligentną instytucjonalizację i tworzenie nowych sieci współpracy miasta z uczelniami oraz dalej wspierać uczelnie w budowaniu relacji z biznesem i lokalnymi podmiotami. Proces ten ma już obecnie coraz bardziej naturalny charakter i zaczyna przypominać sytuację znaną z najbardziej zaawansowanych we współpracy na linii miasto-uczelnia-biznes miast i ekosystemów europejskich.

Wzrost złożoności struktur miejskich i koordynowanych przez miasto w ostatniej dekadzie spowodował jednoczesny wzrost dysfunkcji części instytucji, co będzie wymagało tworzenia bardziej inteligentnych rozwiązań, na przykład w formie platform, które „obsłużą” rosnącą złożoność relacji na styku uczelni, miasta i biznesu. Dodatkowo nie wszystkie jednostki uczelni, instytucji samorządowych oraz z pewnością nie cały biznes uczestniczą w tych procesach synergii. Aby zmienić ten stan, konieczna będzie dalej trudna praca organiczna środowiska na rzecz poszerzenia relacji i trwałej współpracy interesariuszy w miejskim ekosystemie współpracy z uczelniami, realizowana przy wsparciu samorządu. Współpraca ta musi z jednej strony mieć charakter pro-biznesowy, zwiększając konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw poprzez udrażnianie kanałów komercjalizacji innowacji tworzonych na uczelniach oraz elastyczne tworzenie nowych kierunków studiów, przedmiotów praktycznych oraz wykorzystanie systemu praktyk i staży. Z drugiej strony uczelnie mają zdecydowanie większy potencjał do realizowania projektów dla mieszkańców w innych obszarach: edukacji, sportu, kultury, opieki społecznej i zdrowia, który należy rozpisać na projekty i wdrożyć.

Mówiąc o mieszkańcach, myślimy także o zagranicznych absolwentach lubelskich uczelni, którzy wybrali Lublin jako swoje miejsce na ziemi.

Podczas rozmów z mieszkańcami o przyszłości współpracy lubelskich uczelni z miastem i biznesem, artykułowanych było wiele oczekiwań w tym zakresie. Wyzwania zaczynają się już na terenie miasteczka akademickiego i samych uczelni, które pomimo ogromnych inwestycji w infrastrukturę naukową, wciąż zdaniem mieszkańców w wystarczającym stopniu nie dbają o mikro udogodnienia dla studentów. Wciąż wadliwie skonstruowany jest system praktyk, zaś zbyt mało praktyków z otoczenia społeczno-gospodarczego zaangażowanych jest w prowadzenie zajęć na uczelniach. Przedstawiciele biznesu zauważają, że zbyt mało jest badań wdrożeniowych, szwankuje komercjalizacja wiedzy i wynalazków, zaś sama współpraca pomiędzy uczelniami a pracodawcami powinna być szersza – warto w tym celu organizować regularne spotkania pracowników naukowych z biznesem, tak aby lepiej poznać swoje potrzeby.

Ekspert z obszaru akademickości sformułował wiele pożądaných wizji przyszłości w obszarze synergii miasta i uczelni. Przede wszystkim akcentowana jest potrzeba wprowadzenia nowego modelu komercjalizacji badań na uczelniach, zorientowanych przede wszystkim na efekt finansowy oraz integracji potencjału aparaturowego i lepszego jego wykorzystania na potrzeby badań wdrożeniowych i usług badawczych. Konieczne jest stworzenie na uczelniach przejrzystego systemu finansowego, który zniechęci pracowników naukowych do podejmowania nieoficjalnej współpracy z otoczeniem. Rekomenduje się, aby miasto Lublin przyciągnęło z kolei kapitał inwestycyjny z kraju i zagranicy, który zaangażuje się finansowo w lokalne spółki odpryskowe i innowacyjne pomysły. W pełni synergiczny z miastem i biznesem akademicki Lublin 2030 to także sytuacja, w której uczelnie angażują się we wszystkie miejskie problemy, tworzą z miastem Centrum Nauki i Eksperymentu, wspierają sport i kulturę oraz migrantów, seniorów i osoby z niepełnościami. Mieszkańcy miasta są w pełni świadomi z istnienia korzyści, jakie daje im silny i otwarty na współpracę z otoczeniem sektor akademicki. Lublin akademicki, dzięki zakorzenieniu w tkance miasta, dzięki licznym wspólnym projektom i wizjonerskim działaniom, staje się stolicą studenckiej kultury, sportu, aktywności społecznej i obywatelskiej oraz innowacyjnej przedsiębiorczości.

Synergia miasta i uczelni

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- A.3.1. Rozwijać akademicki Lublin – zaangażowany i otwarty na potrzeby mieszkańców miasta i metropolii.
- A.3.2. Rozwijać elastyczne kierunki kształcenia w obszarach związanych z inteligentnymi specjalizacjami miasta i metropolii lubelskiej.
- A.3.3. Wdrażać nowy model skutecznej komercjalizacji badań lubelskich uczelni – zarówno dla partnerów biznesowych z Lublina, regionu, Polski i zagranicy.
- A.3.4. Podjąć wspólne działania przez miasto, uniwersytety i biznes na rzecz pozyskiwania kolejnych prestiżowych projektów naukowych przez lubelskie uczelnie (zwłaszcza tych zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami Lublina).
- A.3.5. Rozwijać kształcenie sportowe w Lublinie i na lubelskich uczelniach, integrując środowiska naukowe, kluby sportowe, samorząd oraz biznes wokół tej idei oraz podejmować działania w kierunku pozyskania kadry wykładowców spoza Lublina.
- A.3.6. Wzmacniać kulturę studencką, rozwijając niekomercyjną ofertę skierowaną zarówno do studentów wszystkich uczelni, jak i współtworzoną przez społeczność akademicką.
- A.3.7. Prowadzić konsekwentną promocję akademickiego (studenckiego i naukowego) Lublina wśród mieszkańców, uświadamiającą korzyści i pokazującą efekty funkcjonowania bardzo dużego sektora akademickiego w mieście.

Zadania i projekty kluczowe

- A.3.k.1. Stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu (Eksploratorium) w Lublinie – ośrodka popularyzującego naukę, kreatywność i innowacje o regionalnym i ponadregionalnym zasięgu oddziaływania, oraz opracowanie jego programu merytorycznego. Działanie to powinno być realizowane we współpracy z samorządem województwa, uczelniami, szkołami i partnerami biznesowymi.
- A.3.k.2. Rozwój i promocja Lubelskiego Festiwalu Nauki.
- A.3.k.3. Realizacja Programu Lublin Akademicki (koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin) w części wspierającej inicjatywę uczelni na rzecz mieszkańców miasta, instytucji i organizacji pozarządowych oraz biznesu w Lublinie.
- A.3.k.4. Wspólne działanie miasta, uczelni i biznesu na rzecz tworzenia nowych, przyszłościowych kierunków studiów, zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami miasta i metropolii, oraz ich ewaluacja i aktualizacja.
- A.3.k.5. Zaangażowanie większej liczby praktyków ze sfery biznesu do kształcenia w obszarach związanych z inteligentnymi specjalizacjami miasta oraz pozyskiwanie ekspertów i praktyków z zagranicy do kształcenia w Lublinie.
- A.3.k.6. Wdrożenie programu Spin-off in Lublin (koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin we współpracy ze wszystkimi uczelniami lubelskimi, ze wspólnym finansowaniem ze strony wszystkich partnerów) oraz jego międzynarodowa promocja.
- A.3.k.7. Wspólne działania uczelni i samorządu zachęcające naukowców/innowatorów do zakładania spółek przy lubelskich uczelniach oraz przyciągnięcie aniołów biznesu i Venture Capital inwestujących w spółki odpryskowe i startupy powstające przy lubelskich uczelniach.
- A.3.k.8. Włączanie lubelskich naukowców w gremia eksperckie i doradcze przy samorządzie Lublina i jego jednostkach organizacyjnych oraz spółkach miejskich.
- A.3.k.9. Wprowadzenie przedmiotu „zarządzanie projektami i przedsiębiorczość”, prowadzonego metodą warsztatową, jako obowiązkowego dla wszystkich kierunków studiów w Lublinie.
- A.3.k.10. Opracowanie wspólnego programu praktyk i staży przy współpracy z Biurami Karier, działającymi przy uczelniach oraz z wykorzystaniem kontaktów biznesowych samorządu Lublina (projekt MATCH¹⁹).
- A.3.k.11. Rozwój programów stypendialnych dla wybitnych studentów i doktorantów lubelskich uczelni oraz realizacja Konkursu Prezydenta Miasta Lublin na najlepszą pracę dyplomową poświęconą tematyce rozwoju gospodarczego miasta.

¹⁹ Projekt MATCH polega na sieciowaniu studentów z kierunków i wydziałów artystycznych z przedstawicielami biznesu.

A.3.k.12. Wdrożenie programu doktoratów zamawianych i wdrożeniowych dla samorządu Lublina oraz dla priorytetowych sektorów gospodarki Lublina.

A.3.k.13. Utworzenie w Lublinie, we współpracy z lubelskimi uczelniami oraz administracją rządową, centrum badań i wdrożeń w zakresie sztucznej inteligencji.

Zalecenia i synergie

- Synergia miasta i uczelni – to w dużej mierze synergia uczelni i biznesu. Konieczne staje się ciągłe i nieprzerwane prowadzenie w ekosystemie Lublina projektów pobudzających do przedsiębiorczości studentów, absolwentów, doktorantów oraz pracowników naukowych. Programy te powinny powstawać na styku Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego oraz akademickich centrów transferów wiedzy, inkubatorów przedsiębiorczości, platform startowych, samorządu, organizacji biznesowych i samego biznesu.
- Rozwijanie akademickiego Lublina powinno obejmować konkretne inicjatywy dotyczące różnych dziedzin życia. Jednym z perspektywicznych źródeł synergii między uczelniami a samorządem powinno być wykorzystanie możliwości infrastruktury badawczo-rozwojowej lubelskich uczelni na potrzeby realizacji różnych celów Strategii Lublin 2030. Inspirującymi przykładami takiej synergii mogą być dalszy rozwój badań w zakresie animolopterapii (w tym hipologii), wraz z poszerzeniem oferty hipoterapii i jeździectwa dla mieszkańców i turystów oraz organizacją międzynarodowych wydarzeń jeździeckich (Cavaliada Lublin), czy rozwój badań biotechnologicznych roślin, który może pomóc w utrzymaniu zieleni w warunkach miejskich.
- Transfer wiedzy z uczelni do biznesu wymaga nie tylko istnienia specjalnych do tego dedykowanych przy uczelniach spółek, ale także dobrej infrastruktury miejskiej, zarówno biznesowej, jak też szeroko rozumianej infrastruktury jakości życia. Innowacje i unikalne pomysły powstają często nie w laboratoriach, ale w przestrzeniach co-workingowych, miejskich laboratoriach innowacji, ale także w inspirujących miejscach publicznych, restauracjach czy terenach zielonych.
- Ponad 75% absolwentów lubelskich liceów i techników wybiera studia na lubelskich uczelniach. Jest to wysoki wskaźnik i duży kapitał wyjściowy na przyszłość. Aby utrzymać te proporcje, należy w większym zakresie powiązać uczelnie w mieście i lokalne szkoły średnie programami absolwenckimi i innymi formami współpracy, również angażując w to biznes i samorząd. Młodzież, która już na etapie edukacji w szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych zostanie zainspirowana uczestnictwem w lokalnych projektach, łatwiej będzie ukorzeni i zatrzymać w mieście. Projekty te w coraz większym stopniu będą miały charakter technologiczny, także tworzący i testujący nowe usługi dla mieszkańców.
- Miastotwórcza rola akademii, prawdziwy Lublin akademicki dla mieszkańców, to tworzenie tysięcy relacji, rozwiązań i działań przez uczelnie dla lublinian, niezależnie od ich wieku, statusu społecznego i dzielnicy, którą zamieszkują. Rozwiązania te powinny ułatwiać życie mieszkańców, zmieniać na lepsze publiczne przestrzenie wspólne, optymalizować rozwiązania biznesowe, ale także budować dumę z miasta.
- Modelowa synergia miasta i uczelni, to nie tylko miastotwórcza rola środowiska akademickiego w różnych wymiarach, ale także sytuacja, gdy absolwenci kierunków studiów lubelskich uczelni, chcą zostawać w mieście aby realizować swoje aspiracje życiowe: rodzinne i zawodowe, a pobyt ten nie ogranicza się do pierwszych kilku lat po uzyskaniu dyplomu. Innymi słowy miasto dobrze zintegrowane z uczelniami oferuje na każdym etapie życia jego mieszkańca ciekawe projekty i rozwiązania, dobrą a niekiedy niepowtarzalną atmosferę, inspirujących ludzi przy sobie oraz poczucie samorealizacji i szczęścia. Lublin, w którym jeszcze w 2010 roku zostawało po studiach 10% absolwentów, a obecnie wskaźnik ten wzrósł do 40%, ma jeszcze bardzo duże pole do poprawy tej sytuacji. We współczesnych miastach, o wyborze miejsca zamieszkania nie decyduje już wyłącznie kryterium płacowe i zawodowe, ale zestaw różnych czynników, z których wyłaniają się takie, jak ciekawość miasta i jego mieszkańców, jakość życia oraz otwartość na współpracę. Synergia miasta i uczelni jest kluczowym warunkiem równoległego zaistnienia powyższych elementów.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu (Eksploratorium) w Lublinie;
 - b) realizacja Programu Lublin Akademicki;
 - c) wdrożenie programu Spin-off in Lublin;
 - d) wprowadzenie przedmiotu „zarządzanie projektami i przedsiębiorczość” na wszystkich kierunkach studiów w Lublinie;
 - e) opracowanie wspólnego programu praktyk i staży lubelskich uczelni;
 - f) utworzenie Centrum Sztucznej Inteligencji w Lublinie.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) odsetek absolwentów lubelskich szkół średnich podejmujących studia w Lublinie;
 - b) odsetek absolwentów kierunków studiów licencjackich podejmujących studia magisterskie w Lublinie;
 - c) odsetek absolwentów lubelskich szkół wyższych podejmujących zatrudnienie w Lublinie po studiach;
 - d) liczba powstałych spin-offów przy uczelniach w Lublinie i w całym lubelskim ekosystemie innowacji;
 - e) liczba projektów pozyskanych w ramach prestiżowych krajowych programów naukowych (związanych z inteligentnymi specjalizacjami miasta).
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba zrealizowanych transferów technologii z udziałem lubelskich uczelni;
 - b) liczba inicjatyw promujących studencki i naukowy Lublin wśród mieszkańców;
 - c) liczba projektów pozyskanych w ramach prestiżowych krajowych programów naukowych (związanych z inteligentnymi specjalizacjami miasta);
 - d) liczba studentów na kierunkach studiów powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami Lublina;
 - e) liczba doktoratów wdrożeniowych i zamawianych powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami Lublina.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) modelu komercjalizacji badań lubelskich uczelni oraz jakości zrealizowanych transferów technologii z udziałem lubelskich uczelni;
 - b) wpływu lubelskich uczelni na otoczenie społeczno-gospodarcze;
 - c) rozwoju sportu akademickiego i kultury studenckiej.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) potencjale naukowym i akademickim Lublina;
 - b) wpływie uczelni na rozwój Lublina.

A.4. Innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze

Lublin jako jedno z pierwszych miast w Polsce rozpoczął proces zarządzania swoim rozwojem za pomocą ekosystemów gospodarczych. Doświadczenia ostatniej dekady potwierdziły, że był to słuszny kierunek. Innowacyjne i zrównoważone zarządzanie ekosystemami gospodarczymi było jednym z kluczowych sukcesów najbardziej zamożnych miast i regionów Unii Europejskiej, zwłaszcza z jej niemieckiego rdzenia produkcyjnego. Należy zatem, czerpiąc z powyższych koncepcji, prowadzić polityki publiczne w zakresie rozwoju gospodarczego oparte na ściśle zdefiniowanych ekosystemach innowacji, będących emanacją inteligentnych specjalizacji. Lublin, który zdefiniował w swojej strategii do 2020 roku 8 branż priorytetowych, do 2030 roku będzie rozwijał 7 ekosystemów priorytetowych, z których aż 6 będzie kontynuacją, co świadczy o ciągłości strategii gospodarczej i towarzyszących jej programów działania. Będą to zarówno branże przemysłowe, jak też usługowe, z naciskiem na technologiczny i inżynierski ich charakter. Niniejsza część Strategii, z uwagi na pewną już dojrzałość wybranych ekosystemów gospodarczych Lublina, poświęcona została wsparciu głównie firm już ukształtowanych, zakorzenionych na rynku polskim i rynkach zagranicznych.

W latach 2011–2020, Lublin pozyskał ponad 80 firm, w tym międzynarodowych, które stworzyły ponad 5 000 nowych miejsc pracy, pomimo bardzo ograniczonej dostępności komunikacyjnej. W nowych realiach, wraz z trwającą budową ciągów dróg ekspresowych S-12, S-17 oraz S-19, miasto staje się kluczowym ośrodkiem lokalizacji biznesu w Polsce Wschodniej i spodziewane jest umocnienie tej pozycji. Otwiera to pole do pozyskiwania dużo większej liczby nowych projektów inwestorskich oraz kontynuacji reinwestycji przez biznes zadomowiony już w mieście. Sprzyja temu także przesuwanie się gospodarek i przedsiębiorstw z krajów Europy Środkowej i Wschodniej w górę globalnych łańcuchów wartości, czemu towarzyszy równoległe tendencja do powrotu zaawansowanych technologicznie firm przemysłowych z Azji i Chin do Europy. Będzie to dla Lublina wielkie wyzwanie, aby włączyć się w pozyskanie choć części tego znaczącego strumienia kapitału inwestycyjnego, w dużej mierze płynącego z gospodarki niemieckiej. Aby odnieść sukces, miasto musi się skoncentrować na pozyskiwanie i rozwój biznesu, który jest nastawiony na ciągłe zmiany technologii i ma największy potencjał na kreację nowych zawodów przyszłości. Procesy te są wzmacniane przez coraz szybszą robotyzację i automatyzację w przemyśle, nowe zastosowania sztucznej inteligencji oraz rozkwit e-commerce. Miasto powinno w rozpoczynającym się okresie strategicznym rozpocząć tworzenie swoich

unikalnych domen kompetencji. Dużym wyzwaniem dla inteligentnych ekosystemów Lublina będzie także przyspieszenie tworzenia innowacji na styku z uczelniami, ale też włączenie się w procesy transformacji energetyki i rozwoju odnawialnych źródeł energii, w rozwój gospodarki obiegu zamkniętego (*circular economy*), postulującej minimalizację zużycia surowców oraz powstawania odpadów, a także w realizację idei gospodarki opartej na zasobach (*resource-based economy*) – koncepcji zakładającej wykorzystanie technologii i rozwój wspólnych zasobów do zwiększenia zakresu darmowych dóbr i usług. Z kolei zarządzanie rozwojem gospodarczym nie będzie możliwe bez ogromnej liczby danych, co powoduje konieczność budowy w Lublinie horyzontalnego ekosystemu tworzenia, pozyskiwania i korzystania z unikalnych danych ekonomicznych – metropolitalnego ekosystemu danych.

Mieszkańcy Lublina doceniają zmiany gospodarcze, jakie dokonały się w mieście od 2011 roku. Powodem do dumy jest rozwijająca się Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec Podstrefa Lublin oraz liczne lubelskie firmy i marki, odnoszące sukcesy w Polsce i za granicą. Wciąż jednak percepcja sytuacji ekonomicznej miasta nie jest zadowalająca. Lublinianie zwracają uwagę na relatywnie niskie płace w mieście oraz wciąż niewielką liczbę przedsiębiorstw o dużym potencjale innowacyjnym. Zdaniem mieszkańców wciąż brakuje większej liczby dużych firm, przez co nadal nie została ograniczona w pełni migracja ekonomiczna do innych miast w Polsce. Lublinianie wskazują ponadto, że potencjał biznesu w mieście nie jest jeszcze na tyle duży, aby zatrzymać tu większość absolwentów uczelni wyższych.

Percepcja sytuacji lubelskiego biznesu przez ekspertów jest zauważalnie lepsza niż mieszkańców. W ich opinii w Lublinie w 2030 roku, stopa bezrobocia wyniesie 4% i będzie zbliżona do stopy bezrobocia naturalnego. Miasto istotnie wzmocni swój potencjał kształcenia na licznych kierunkach praktycznych, jednocześnie stając się zauważalnym w skali kraju ośrodkiem IT, bio-tech oraz medycyny. W wyniku coraz bardziej wydajnej współpracy nauki i biznesu miasto będzie miejscem kreowania licznych innowacji, zwłaszcza produktowych i procesowych. Miasto, dzięki swojemu unikalnemu położeniu, staje się także hubem eksportowym i biznesowym – także logistycznym – tej części Europy Środkowo-Wschodniej. Lublin 2030 roku to także miejsce bardzo mocno usieciowione, z intensywnie współpracującymi ze sobą interesariuszami biznesu. W mieście intensywnie rozwijają się także firmy tworzące i korzystające z wyrafinowanych, ekologicznych rozwiązań.

Innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- A.4.1. Rozwijać gospodarkę Lublina w zrównoważony sposób, w oparciu o zdefiniowane inteligentne specjalizacje miasta, prowadząc w tym celu intensywną promocję inwestycyjną w Polsce i na rynkach międzynarodowych – w celu pozyskania do miasta nowych przedsiębiorstw.
- A.4.2. Budować innowacyjne ekosystemy gospodarcze wokół inteligentnych specjalizacji gospodarczych miasta – Lubelskie Wyżyny Gospodarcze (przemysł motoryzacyjny i maszynowy, zdrowe społeczeństwo, inteligentne sieci i ICT, zautomatyzowane przetwórstwo spożywcze i żywność funkcjonalna, procesy chemiczne i produkty chemii specjalistycznej, nowoczesne usługi biznesowe, innowacyjna logistyka). Rozwój ekosystemów oparty zostanie na wysokich technologiach (na przykład ekosystem med-tech, food-tech czy też bio-tech).
- A.4.3. Dostosowywać rynek pracy do potrzeb inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, m.in. przez zapewnienie wysokiej jakości oferty kształcenia zgodnej z aktualnym i prognozowanym zapotrzebowaniem na kompetencje, pomoc osobom bezrobotnym poprzez promocję zatrudnienia, przedsiębiorczości oraz wsparcie procesu aktywizacji zawodowej mieszkańców Lublina poszukujących pracy, czy zapewnienie pracodawcom profesjonalnych usług pośrednictwa pracy.
- A.4.4. Wspierać konkurencyjność i innowacyjność przedsiębiorstw z Lublina i metropolii lubelskiej, m.in. przez kreowanie możliwości współpracy z lokalnym otoczeniem biznesowym, nauką czy samorządem, wsparcie kompetencyjne, czy promocję osiągnięć najbardziej innowacyjnych lubelskich przedsiębiorstw oraz sieciowanie ich z partnerami biznesowymi w kraju i za granicą.
- A.4.5. Przyciągać zewnętrznych inwestorów do Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego – z koncentracją promocji inwestycyjnej i wsparcia procesów inwestycyjnych na innowacyjnych firmach o wysokim potencjale zakorzenienia się w lokalnej gospodarce, których obecność wzmocni rozwijane w Lublinie ekosystemy gospodarcze oraz pozytywnie wpłynie na tempo zielonej i cyfrowej transformacji miasta.
- A.4.6. Stworzyć instytucjonalny system wsparcia internacjonalizacji lubelskich przedsiębiorstw, oferujący profesjonalne wsparcie informacyjne oraz promocję w pierwszej kolejności małych i średnich przedsiębiorstw, działających w ramach zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacji miasta.
- A.4.7. Tworzyć warunki dla rozwoju gospodarki zrównoważonej, sieciowej i cyfrowej.

Zadania i projekty kluczowe

- A.4.k.1. Rozwój programu Lubelska Wyżyna IT – innowacyjnego ekosystemu stworzonego przez samorząd Lublina w 2011 roku, we współpracy z biznesem informatycznym z Polski i ze świata, uczelniami wyższymi, szkołami zarządzanymi przez miasto oraz instytucjami otoczenia biznesu.
- A.4.k.2. Rozwój ekosystemu medycznego w Lublinie na bazie Klastra Lubelska Medycyna (powstałego w 2014 roku), zarządzanego wspólnie przez Urząd Miasta Lublin oraz Uniwersytet Medyczny w Lublinie (wraz z promocją ośrodka lubelskiego jako perspektywicznego miejsca w zakresie turystyki medycznej w Europie).
- A.4.k.3. Budowanie powiązań kooperacyjnych firm biotechnologicznych z innymi podmiotami funkcjonującymi w ramach specjalizacji gospodarczych miasta: zdrowe społeczeństwo, zautomatyzowane przetwórstwo spożywcze i żywność funkcjonalna oraz procesy chemiczne i produkty chemii specjalistycznej, m.in. przez rozwój Lubelskiego Klastra Biotechnologicznego.
- A.4.k.4. Rozwój ekosystemu motoryzacyjnego i maszynowego, w oparciu o powstały w 2018 roku Klaster Wyżyna Motoryzacyjna i Maszynowa.
- A.4.k.5. Budowa i rozwój innowacyjnych ekosystemów gospodarczych dla pozostałych czterech inteligentnych specjalizacji miasta (przetwórstwo żywności i żywność funkcjonalna, nowoczesne usługi biznesowe, chemia oraz logistyka) w sposób dostosowany do specyfiki każdej z tych specjalizacji – wynikającej z rodzaju produkcji, liczby i wielkości firm, zasobów, jakie potrzebują do rozwoju, czy skłonności do innowacji i współpracy.
- A.4.k.6. Realizacja i promocja międzynarodowego cyklu konferencji technologicznych w Lublinie (LubTech), związanych z inteligentnymi specjalizacjami gospodarczymi miasta.

- A.4.k.7. Powiązanie systemu kształcenia w mieście z potrzebami gospodarki (zaangażowanie przez miasto pracodawców do współtworzenia i realizacji programów edukacyjnych) oraz promocja kształcenia i kariery w branżach priorytetowych, zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami gospodarczymi miasta.
- A.4.k.8. Opracowanie programu przyciągania inwestorów zewnętrznych do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, który uwzględni zróżnicowane formy promocji gospodarczej, wskaże preferencje i warunki brzegowe w zakresie rodzajów pozyskiwanych inwestycji oraz tereny inwestycyjne.
- A.4.k.9. Powołanie z udziałem miasta instytucji wspierającej internacjonalizację lubelskich przedsiębiorstw.
- A.4.k.10. Realizacja Programu Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Rynku Pracy Miasta Lublin, z priorytetową rolą działań łagodzących bezrobocie młodzieży oraz staży i szkoleń pozwalających na nabycie kwalifikacji i zawodów deficytowych oraz tych powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami miasta.
- A.4.k.11. Wspieranie poprzez miejskie systemy grantowe organizacji pozarządowych, których celem jest zwiększanie konkurencyjności i innowacyjności mikroprzedsiębiorstw i młodych firm.
- A.4.k.12. Opracowanie i wdrożenie programu integracji z rynkiem pracy zarówno cudzoziemców – absolwentów lubelskich uczelni i migrantów ekonomicznych, jak i obywateli Polski powracających do kraju.
- A.4.k.13. Wsparcie kompetencyjne przedsiębiorstw z Lublina (np. poprzez mechanizmy grantowe dla organizacji pozarządowych) w zakresie zwiększania zdolności biznesu do adaptacji do mega trendów cywilizacyjnych (zielony ład, transformacja energetyczna i cyfrowa, robotyzacja).
- A.4.k.14. Stworzenie instytucjonalnych mechanizmów usprawniających współpracę na linii miasto-biznes-uczelnie.

Zalecenia i synergie

- Miasto Lublin powinno wspierać w swoich projektach bieżących wszystkie działania środowiska akademickiego kreującego rozwiązania naukowe i kształcące na potrzeby inteligentnych specjalizacji. Dodatkowym czynnikiem który wykreuje sukces inteligentnych ekosystemów jest współpraca wszystkich interesariuszy w ekosystemach. Buduje się ją poprzez wspólne projekty, dyskusje i debaty, bezpośrednie i pośrednie wsparcie finansowe, edukacyjne i promocyjne, działalność klastrową oraz lobbying.
- Rozwój poszczególnych ekosystemów gospodarczych – Lubelskich Wyzyn Gospodarczych, charakteryzuje się dzisiaj i będzie opierał się w przyszłości na odmiennych, kontekstowych strategiach dla poszczególnych branż priorytetowych. Te zoperacjonalizowane dokumenty powinny być przyjęte w opisywanym okresie strategicznym. Oznacza to, że działania miasta Lublin i jego partnerów wspierających ekosystem, będą miały charakter w większym lub mniejszym stopniu zinstytucjonalizowany, o różnym zakresie ingerencji i wsparcia ze strony samorządu Lublina. Rozwój inteligentnych ekosystemów gospodarczych Lublina jest ponadto ściśle uzależniony od dostępności terenów inwestycyjnych oraz powierzchni biurowych, infrastruktury badawczo-rozwojowej, mediów, infrastruktury komunikacyjnej, w tym lotniczej. Odniesienia do wspomnianych czynników znajdują się Strategii w celach A.5 i E.3. Bardzo ważnym elementem jest także współpraca międzysektorowa pomiędzy ekosystemami gospodarczymi i funkcjonującymi w ich ramach przedsiębiorstwami, gdyż generuje ona innowacje stykowe, niezmiernie istotne w inteligentnej gospodarce.
- Jednym z podstawowych warunków sukcesu gospodarczego miasta, poza pozyskiwaniem zewnętrznych inwestorów do Lublina, jest lepsze powiązanie systemów kształcenia, przekwalifikowania i włączania na rynek pracy osób nieaktywnych zawodowo. Należy także zwiększyć wysiłki na rzecz pozyskiwania nowych pracowników do szybko rozwijającej się gospodarki miasta z całego województwa lubelskiego i regionów ościennych, a także spoza Polski. Przyszłością dla miasta jest także zatrudnianie pracowników spoza Lublina (z całego kraju i zagranicy) za pomocą narzędzi pracy zdalnej.
- Strategia inteligentnej specjalizacji jest w swojej istocie strategią dywersyfikacji lokalnej gospodarki w oparciu o lokalne przewagi konkurencyjne. Gospodarka Lublina od 2011 roku jest budowana w oparciu o zróżnicowany udział przedsiębiorstw małych, średnich i dużych oraz przedsiębiorstw lokalnych i międzynarodowych, z 8 branż priorytetowych. Strategia ta okazała się sukcesem, gdyż w trakcie pandemii COVID-19 zdywersyfikowana ekonomia miasta oparła się wyzwaniom pandemicznym, a nawet zwiększyła swój potencjał. Kluczowy w tym udział miały rodzime, lubelskie firmy z polskim kapitałem. Do 2030 roku należy podjąć kolejne działania wspierające zwłaszcza lokalne małe i średnie firmy, tak aby umożliwić im szybki rozwój poprzez wzrost aktywów, przychodów i zatrudnienia, a także wspierać procesy ich ekspansji zagranicznej. Są to działania synergiczne z tworzeniem nowych terenów inwestycyjnych, metropolizacją oraz kulturą przedsiębiorczości.

- Rozwój innowacyjnych i zrównoważonych ekosystemów gospodarczych przyczyni się do wzmocnienia metropolitalnych funkcji Lublina w wymiarze gospodarczym. Rozprzestrzenianiu się pozytywnych efektów gospodarczych na obszar województwa lubelskiego będzie sprzyjało wzmocnienie więzi gospodarczych w ramach Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego oraz między Lublinem a mniejszymi miastami regionu, a w szczególności – rozwój infrastruktury komunikacyjnej zwiększający spójność transportową regionu.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) opracowanie programu przyciągania inwestorów zewnętrznych do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego;
 - b) powołanie z udziałem miasta instytucji wspierającej internacjonalizację lubelskich przedsiębiorstw;
 - c) opracowanie i wdrożenie programu integracji z rynkiem pracy cudzoziemców – absolwentów lubelskich uczelni, migrantów ekonomicznych i migrantów powrotnych;
 - d) realizacja międzynarodowego cyklu konferencji technologicznych w Lublinie (LubTech).
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) liczba nowych firm w ramach inteligentnych specjalizacji oraz udział tych firm w całkowitej liczbie przedsiębiorstw;
 - b) liczba przedsiębiorstw w sektorach średnio-wysokich i wysokich technologii;
 - c) liczba przedsiębiorstw oferujących produkty wytworzone w ramach pro-środowiskowych procesów produkcyjnych;
 - d) liczba pozyskanych nowych inwestorów (międzynarodowych i polskich) do Lublina i stworzonych przez nich nowych miejsc pracy;
 - e) wskaźniki umiędzynarodowienia przedsiębiorstw z Lublina;
 - f) liczba klastrów kluczowych w Lublinie w 2030 roku;
 - g) liczba firm w lubelskich inicjatywach klastrowych i ekosystemowych;
 - h) nakłady przedsiębiorstw w sferze B+R.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) stopa bezrobocia oraz poziom zatrudnienia w Lublinie;
 - b) przychody przedsiębiorstw oraz zatrudnienie (w tym przedsiębiorstw przemysłowych) w ramach inteligentnych specjalizacji miasta Lublina;
 - c) nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw z Lublina.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) rozwoju i dojrzałości ekosystemów gospodarczych, w tym jakości współpracy ich uczestników (zwłaszcza na linii biznes-uczelnie);
 - b) promocji inwestycyjnej Lublina oraz oceny lokowanych inwestycji pod względem synergii z istniejącymi ekosystemami, innowacyjności oraz oddziaływania na środowisko;
 - c) działań miasta w zakresie wspierania internacjonalizacji przedsiębiorstw;
 - d) zgodności oferty kształcenia z sytuacją i prognozowanymi zmianami na rynku pracy;
 - e) trafności wyboru specjalizacji gospodarczych miasta (w drugiej połowie okresu obowiązywania Strategii).

A.5. Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu

Stwarzanie korzystnych warunków do powstawania nowych firm oraz zapewnianie im właściwej infrastruktury biznesowej należą do jednych z najważniejszych zadań jakie stoją przed miastami. Dla Lublina, borykającego się w okresie po-transformacyjnym z upadkiem przemysłu i regresem przedsiębiorczości, a także z bardzo słabą infrastrukturą dla przedsiębiorstw, ostatnia dekada była okresem przełomowym, w którym udało się przygotować nie tylko uzbrojone tereny aktywizacji gospodarczej, ale także zmienić nastawienie wielu mieszkańców i studentów, którzy coraz chętniej zakładali swoje mikro-firmy. Tendencje światowe w zakresie kreowania podstaw pod powstawanie lokalnych firm są jednoznaczne: rolą miast i regionów jest tworzenie kompleksowych rozwiązań stymulujących zachowania przedsiębiorcze wśród młodzieży, studentów i mieszkańców, w celu podejmowania ryzyka działalności gospodarczej i wyboru przedsiębiorczej ścieżki kariery. Tylko w takim modelu ośrodki miejskie nie są w pełni uzależnione od napływu kapitału zewnętrznego, o który konkuruje obecnie lawinowo rosnąca liczba lokalizacji na świecie. Powyższa ścieżka umożliwi inkubację konkurencyjnych przedsiębiorstw, z których część może stać się dużymi graczami w skali międzynarodowej.

Do kluczowych wyzwań w tym zakresie należy konsekwentna budowa zarówno przyjaznego ekosystemu przedsiębiorczości, jak też zachęcanie coraz większej liczby osób w mieście do zakładania swoich firm, realizując jednocześnie szerokie programy ich wspierania. Powinno to dotyczyć trzech głównych grup mikro przedsiębiorczości: tradycyjnych biznesów, start-upów oraz niezwykle szybko rozwijających się na świecie firm kreatywnych. Aby zrealizować postawione cele i uczynić Lublin miastem ponadprzeciętnie przedsiębiorczym, należy podejmować także działania związane z instytucjonalizacją projektów pro-biznesowych oraz tworzyć miejsca, gdzie nowy biznes, w tym firmy kreatywne znajdą wsparcie. Miasto powinno także rozwijać swoje tereny inwestycyjne dla działalności produkcyjnej, logistycznej i usługowej,

w innym wypadku będzie tracił przedsiębiorców na rzecz ościennych gmin. Pomimo rozwoju koncepcji pracy zdalnej i rosnącej liczby cyfrowych nomadów, globalne prognozy dla rynku powierzchni biurowych są optymistyczne, co wynika m.in. z powstawania i szybkiego wzrostu nowych spółek w branży IT, fintech oraz usług medycznych. W związku z powyższym w Lublinie musi zostać utrzymana w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotychczasowa rezerwa pod inwestycje biurowe.

Badani lublinianie pozytywnie oceniali potencjał miasta w obszarze przedsiębiorczości, wskazując na rozbudowane zaplecze edukacyjne, wysokiej jakości kreatywny kapitał społeczny, dużą liczbę studentów (w tym także kierunków ścisłych i studentów zagranicznych), co sprawia, że istnieje w mieście duży zasób potencjalnych pracowników i przedsiębiorców. Aby wzmacniać lubelską przedsiębiorczość, należy brać pod uwagę potrzeby różnych grup społecznych. Osoby stawiające swoje pierwsze kroki w biznesie uważały, że zbyt mało jest bezpłatnych szkoleń na temat prowadzenia działalności gospodarczej dotyczących aspektów prawno-finansowych oraz pozyskiwania środków na rozwój. Z kolei przedstawiciele ukształtowanego biznesu uważają, że miasto powinno prowadzić działania dynamizujące przedsiębiorczość poprzez korzystną politykę podatkową, tworzenie nowych stref aktywności gospodarczej, czy też wyznaczanie nowych miejsc pod inwestycje biurowe. Niezbędne jest także przyspieszenie procedur udzielania przez miasto pozwoleń na inwestycje.

Wizja ekspercka dla tego obszaru została sformułowana w bardzo wymierny sposób. W 2030 roku lubelskie mikroprzedsiębiorstwa będą osiągały wyższą dochodowość, a działalność w szarej strefie przestanie być atrakcyjna. Lublin będzie przyciągał nowych przedsiębiorców szeroką dostępnością i jakością zasobów ludzkich, zaś dzięki optymalnej dostępności transportowej zdecydowanie poprawi się atrakcyjność inwestycyjna miasta.

Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- A.5.1. Tworzyć podstawy edukacyjne i nieustannie pracować nad promocją postaw przedsiębiorczych w Lublinie.
- A.5.2. Stworzyć skuteczny system wsparcia całej mikro-przedsiębiorczości, integrując działania różnych instytucji wsparcia biznesu w mieście i regionie i włączając mikrofirmy do sieci współpracy, relacji i ekosystemów gospodarczych Lublina.
- A.5.3. Rozwijać ekosystem przedsiębiorczości innowacyjnej – startupowej.
- A.5.4. Wspierać firmy i organizacje pozarządowe z sektora przemysłów kreatywnych.
- A.5.5. Rozwijać tereny inwestycyjne i infrastrukturę towarzyszącą na potrzeby firm produkcyjnych i z sektora logistyki (w ścisłej współpracy z gminami Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego).
- A.5.6. Rozwijać tereny inwestycyjne i infrastrukturę towarzyszącą pod projekty biurowe, badawczo-rozwojowe, hotelowe, inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne.
- A.5.7. Rewitalizować istniejące, często zdegradowane tereny aktywizacji gospodarczej, pod nowe funkcje biznesowe.

Zadania i projekty kluczowe

- A.5.k.1. Zapewnienie w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych wysokiej jakości oferty edukacyjnej w tematyce przedsiębiorczości, programowania i kompetencji cyfrowych.
- A.5.k.2. Stworzenie metropolitalnej platformy integrującej działania różnych interesariuszy w zakresie wspierania nowych przedsiębiorstw: tradycyjnych, startupów oraz firm kreatywnych.
- A.5.k.3. Realizacja programu Startup in Lublin skierowanego do wszystkich uczestników życia startupowego w Lublinie.
- A.5.k.4. Promocja Lublina jako jednego z wiodących ekosystemów startupowych w Polsce w celu pozyskania nowych młodych firm oraz talentów.
- A.5.k.5. Wspieranie rozwoju prywatnych projektów inwestycyjnych (np. aniołów biznesu, funduszy Venture Capital) skierowanych do młodych przedsiębiorców oraz wspieranie mikroprzedsiębiorców, startupów oraz firm kreatywnych poprzez pośredni mechanizm grantów dla organizacji pozarządowych.
- A.5.k.6. Kontynuacja realizacji zadań wskazanych w Strategii rozwoju sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie i Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym na lata 2020–2030, w tym Stworzenie Centrum Przemysłów Kreatywnych, jako miejsca inkubacji i rozwoju środowiska kreatywnego w Lublinie, wraz z projektem Kreatywni 2.0.
- A.5.k.7. Rozwój infrastruktury wspierającej mikroprzedsiębiorczość, przedsiębiorczość innowacyjną i biznesy kreatywne (medialaby, laboratoria innowacji, przestrzenie coworkingowe, przestrzenie twórcze) poprzez ulokowanie jej w istniejących w dzielnicach instytucjach miejskich (domy kultury, biblioteki, centra seniorów).
- A.5.k.8. Stworzenie Miejskiego Laboratorium Innowacji, jako istotnego elementu ekosystemu startupowego, tworzącego unikalne warunki rozwojowe dla Lublina i jego interesariuszy.
- A.5.k.9. Rozwój strefy gospodarczej „Hajdów-Zadębie” poprzez budowę połączenia ul. Turystycznej z ul. A. Grygowej oraz uzbrojenie, budowę dróg i infrastruktury towarzyszącej.
- A.5.k.10. Budowa strefy gospodarczej i otwarcie terenów inwestycyjnych przy ul. Zemborzyckiej i ul. Abramowickiej).
- A.5.k.11. Rozwój infrastruktury pod inwestycje biurowe w rejonie ul. Nałęczowskiej, ul. Wojciechowskiej, al. Solidarności, ul. T. Szeligowskiego i obszarze przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (Dworcu Metropolitalnym).
- A.5.k.12. Rewitalizacja terenów gospodarczych po dawnej fabryce Daewoo Motor Polska.
- A.5.k.13. Rewitalizacja i nowe inwestycje infrastrukturalne w pozostałych strefach gospodarczych w Lublinie (strefa Bursaki, Wrotków, Chemiczna-Pancerniaków, Podstrefa Lublin SSE Euro-Park Mielec na Felinie, strefa Zadębie).

Zalecenia i synergie

- Wspieranie kultury przedsiębiorczości, inspirowanie i budowanie zainteresowania wśród młodych ludzi podejmowaniem działalności gospodarczej oraz wyposażanie zainteresowanych w niezbędne kompetencje jest procesem wieloletnim, właściwie bez ściśle zarysowanego horyzontu końcowego. Wymaga to zaangażowania wielu podmiotów uczestniczących w powyższych działaniach, zarówno miejskich instytucji edukacyjnych, ale także uczelni, przedsiębiorców, rodziców i mentorów. Tylko pełna synergia i konsekwencja w realizacji tak postawionego celu umożliwi wejście Lublina do ekstraklasy miast przedsiębiorczych w Polsce.
- Działania na rzecz wspierania przedsiębiorców rozpoczynających przygodę z biznesem, zarówno dla tych tradycyjnych, jak też innowacyjnych czy kreatywnych są prowadzone w Lublinie przez wiele instytucji publicznych i prywatnych i nie są kompleksowo koordynowane na poziomie całego miasta. Samorząd Lublina wydaje się najlepszym podmiotem do podjęcia się działań koordynacyjnych i zarządzania zasobami rozproszonymi, co wymagać będzie instytucjonalizacji projektu i konsensusu całego środowiska wspierającego biznes w Lublinie.
- Lublin, jako jeden z wiodących środowisk startupowych w kraju osiągnął już wczesny etap rozwoju tego ekosystemu. Należy zainicjować zatem kompleksowy projekt: Startup in Lublin, który pomoże rozwijać we właściwym kierunku istniejący młody ekosystem startupowy w mieście. Musi on z jednej strony integrować działania dotychczasowych interesariuszy ekosystemu, z drugiej zaś tworzyć nowe wydarzenia promujące lubelskie firmy innowacyjne, włączając je w sieci relacji z ukształtowanym biznesem i instytucjami publicznymi (innowacje stykowe), promować w Polsce i zagranicą w celu pozyskiwania doświadczeń i talentów, a także wspierać prywatny biznes inwestujący w firmy innowacyjne.
- Przemysły kreatywne są coraz szybciej rozwijającym się sektorem w Lublinie, wyrosłym na styku kultury, sztuki, IT, rzemiosła i nowych mediów. Wskazane jest podjęcie nowych form instytucjonalizacji, wsparcia i współpracy na rzecz młodych firm kreatywnych, co wymagać będzie pełnej synergii ze strony miejskich instytucji kultury, twórców, biznesów technologicznych i edukacji artystycznej, w tym nowych, planowanych do powołania uczelni i kierunków studiów (cel A.2). Ponadto, należy wykorzystać szczególnie walory lokalizacyjne dla przemysłów kreatywnych niektórych miejsc w Lublinie – Podzamcza, ul. Lubartowskiej, czy tzw. dolnego Starego Miasta.
- Ekosystem przemysłów kreatywnych wymaga dalszej promocji produktów i usług lokalnych firm oraz włączania je w sieci biznesowe i portfele zamówień większych, ukształtowanych już rynkowo przedsiębiorstw (projekt MATCH). Wskazana jest integracja środowiska poprzez stworzenie Rady Przemysłów Kreatywnych przy Prezydencie Miasta Lublin oraz zabezpieczenie finansowania dla programu Kreatywni 2.0 (vouchery kreatywne, tworzenie przestrzeni kreatywnych oraz stworzenie dedykowanego wydarzenia dla branży kreatywnej). Wsparcie dla sektora kreatywnego powinno się także odbywać poprzez wybór najbardziej perspektywicznych jego podsektorów, posiadających największy potencjał do wzrostu w Lublinie.
- Rozwój terenów i nowoczesnej infrastruktury pod inwestycje produkcyjne, logistyczne, badawczo-rozwojowe i usługowo-biurowe powinien cechować się jej dywersyfikacją w różnych częściach miasta, tak aby uniknąć koncentracji tylko we wschodniej części Lublina i potencjalnie z tym związanych problemów komunikacyjnych Lublina. Dodatkowo należy podjąć intensywną współpracę z gminami ościennymi na rzecz tworzenia i wspólnej promocji terenów inwestycyjnych oraz metropolitalnej sieci zintegrowanego transportu publicznego dla pracowników dojeżdżających do pracy w Lublinie (z i spoza miasta). Wszystkie te działania powinny zostać uwzględnione w tworzonych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego o bardzo wysokiej jakości, poprzez m.in. nielokowanie firm w zielonej tkance miasta oraz zachowanie bezpiecznej odległości od zabudowy mieszkaniowej.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) utworzenie Centrum Przemysłów Kreatywnych na terenie Lubelskiej Dzielnicy Kreatywnej;
 - b) realizacja programu Startup in Lublin;
 - c) stworzenie Miejskiego Laboratorium Innowacji;
 - d) zrewitalizowanie terenu po dawnym Daewoo Motor Polska;
 - e) realizacja ul. Grygowej i ul. Turystyczna oraz ul. Abramowicka ul. Zemborzyckiej.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) odsetek uczniów objętych dodatkowymi zajęciami z przedsiębiorczości oraz programowania;
 - b) powierzchnia nowych uzbrojonych terenów inwestycyjnych w Lublinie;
 - c) powierzchnia biurowa w nowoczesnych obiektach w Lublinie;
 - d) wskaźnik nowo powstałych mikro-przedsiębiorstw, w tym startupów i biznesów kreatywnych.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) wartość środków grantowych przeznaczonych na wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd Lublina;
 - b) nakłady inwestycyjne samorządu miasta na infrastrukturę biznesową;
 - c) liczba utworzonych medialabów, laboratoriów innowacji, przestrzeni coworkingowych.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) kompletności systemu wspierania przedsiębiorczości i jakości oferowanego wsparcia;
 - b) dostępności i jakości oferty edukacyjnej w tematyce przedsiębiorczości, programowania i kompetencji cyfrowych;
 - c) dostosowania infrastruktury biznesowej do potrzeb biznesu w Lublinie i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.

B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie

Miasto zielone to niezwykle pojemna kategoria obejmująca kwestie kształtowania miasta zrównoważonego pod kątem urbanistyki, mobilności, zieleni, bezpieczeństwa energetycznego oraz zarządzania zasobami. Zieleń stanowi niezmiernie ważny element miejskiego ekosystemu, pełniący wielorakie funkcje przyrodnicze, zdrowotne i społeczne. Stanowi barierę izolacyjną, zabezpieczając przed hałasem i smogiem, a także przegrzewaniem się miasta. Jest przestrzenią ochrony różnorodności biologicznej, obszarem występowania wielu gatunków ptaków i roślin, a jako fragment korytarza ekologicznego staje się schronieniem i miejscem bytowania dla migrujących do miasta zwierząt. Z perspektywy zdrowotnej i społecznej, tereny zielone to miejsca kontaktu z naturą, przestrzeń aktywnej rekreacji oraz integracji międzypokoleniowej. W ocenie mieszkańców zieleni to jeden z najważniejszych komponentów miasta budujących dobrostan i komfort życia, kształtujący w ogromnym stopniu ogólną estetykę przestrzeni, dodający miastu uroku i specyficznego mikroklimatu, a także świadczący o jego metropolitalności.

Jednym z obszarów negatywnie wpływających na środowisko jest szeroko pojmowana urbanizacja. Z uwagi na koncentrację ludności i skalę wykorzystywania zasobów miasta, tereny zielone stanowią kluczowy obszar interwencji podejmowanych na rzecz wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju, opracowanej w odpowiedzi na obserwowane negatywne konsekwencje działalności człowieka w środowisku. Pojęcie miasta zrównoważonego jest wielowymiarowe i dotyka wielu dziedzin jego funkcjonowania. W zakresie kształtowania przestrzeni zrównoważony rozwój ma szczególne odzwierciedlenie w ładzie przestrzennym, racjonalnie wykorzystywanych terenach, wysokiej jakości zagospodarowania i infrastruktury technicznej, dbałości o jakość środowiska i zieleni miejską oraz w poszanowaniu dla dziedzictwa kulturowego.

Lublin, mimo pełnionych funkcji metropolitalnych, wyróżnia się na tle innych metropolii kompaktowością i przyjaznym dla mieszkańców rytmem życia – tzw. *slow life*. Mieszkańcy dostrzegają atrakcyjność zieleni miejskiej, rozwój infrastruktury technicznej, coraz lepiej zagospodarowane i zrewitalizowane przestrzenie miejskie. Fakt ten potwierdzają również wysokie miejsca zajmowane przez Lublin w rankingach przeprowadzanych przez niezależnych ekspertów. Nie oznacza to jednak, że przed Lublinem nie stoi wiele wyzwań związanych z rozwiązywaniem konfliktów w relacji społeczność-przestrzeń-środowisko. Nie patrząc na miasto krytycznie, stalibyśmy w miejscu. Nowe wyzwania, często wynikające ze światowych przemian dotyczących wszystkie miasta, a także indywidualne problemy miasta są motywacją do dalszego działania w celu podnoszenia jakości życia mieszkańców. Wszelkie procesy na świecie zachodzą teraz o wiele szybciej. Ostatnie wydarzenia (spowodowane zarówno pandemią COVID-19, jak i zmianami klimatycznymi czy kryzysem zasobów) wymagają, aby jeszcze intensywniej niż do tej pory skupić się na zrównoważonym kształtowaniu miasta.

Głównym wyzwaniem, które wielowymiarowo oddziałuje na aspekty funkcjonowania Lublina, jest ochrona środowiska. Niezadawalająca jakość powietrza, coraz wyższe temperatury, niedobory wody pitnej są nasilającymi się od wielu lat konsekwencjami rozwoju miast – presji urbanistycznej, rozwoju wysokoemisyjnego transportu, większego niż zwykle zapotrzebowania na energię, coraz większej i nieracjonalnej konsumpcji. Ważne jest zatem, aby kształtować te obszary uwzględniając ich wpływ na środowisko. Spójny i rozbudowany system terenów zielonych, układy urbanistyczne ukształtowane z myślą o umożliwieniu swobodnego przepływu powietrza, budynki niskoemisyjne, wysokoefektywny i zeroemisyjny system transportowy oraz poszanowanie dostępnych zasobów są kluczem do funkcjonowania wysokorozwiniętych, zdrowych i odpornych społeczności.

B.1. Spójny system zieleni miejskiej

Zielen miejska stanowi wkomponowane w zurbanizowaną przestrzeń układy zorganizowanej roślinności, występujące w postaci parków, zieleni, skwerów oraz zieleni drogowej, które od lat pełnią bardzo ważną funkcję w mieście – od rekreacyjnej, przez zdrowotną i osłonową, po estetyczną. W ostatnich latach pozycja zieleni miejskiej znacznie się umocniła co związane jest ze wzrostem świadomości mieszkańców miast dotyczącej wpływu zieleni na łagodzenie zmian klimatu. Obszary zielone, a zwłaszcza te, które są urządzone w celach rekreacyjnych, stanowią niezbędny dla zapewnienia odpowiedniego komfortu element życia mieszkańców i współtworzą satysfakcjonujące warunki wypoczynku w mieście. Zielen miejską nazwać można mianem zielonej infrastruktury, bowiem pełni ona tak samo ważną rolę w funkcjonowaniu miasta i poprawy jakości życia jego mieszkańców, co infrastruktura techniczna.

W skład systemu zieleni miejskiej wchodzi nie tylko parki spacerowo-wypoczynkowe, ale również inne, mniejsze obszary zieleni urządzonej bądź nieurządzonej, które w Lublinie zajmują łącznie 1 305 ha, co daje 8,9% udziału w całkowitej powierzchni miasta. Lublin zdecydowanie można zaliczyć do jednych z najbardziej zielonych miast w kraju również z uwagi na potencjał obszarów leśnych leżących w granicach administracyjnych, które zajmują 11,1% jego powierzchni. Utrudnieniem w percepcji zieleni Lublina jest jej fragmentaryczność, dlatego też miasto zmierza do stworzenia spójnego systemu zieleni miejskiej poprzez działania rewaloryzacyjne, wzmocnienie ochrony terenów cennych przyrodniczo oraz zakładanie nowych form terenów zieleni. Potencjał miasta na to pozwala – Lublin przeplatają liczne wąwozy, doliny rzeczne, suche doliny, uzupełniane innymi formami zieleni przenikającymi osiedla i trasy komunikacyjne. Proces ten pozwoli nie tylko na zwiększenie udziału terenów zielonych w mieście, ale przede wszystkim wzmocni ich funkcjonalność.

Główne wyzwanie w kontekście miejskiego środowiska naturalnego stanowią realizowane na terenie Lublina inwestycje budowlane, które wiążą się często

z likwidacją dotychczasowej zieleni i zastępowaniem jej zielenią niespełniającą funkcji przyrodniczych i charakteryzującą się niską jakością kompensacji przyrodniczej. Dlatego szczególnie ważne jest wzmocnienie ochrony zieleni w procesach inwestycyjnych – bardziej restrykcyjna analiza zasadności usuwania szczególnie zieleni wysokiej i narzucanie konieczności nasadzeń zastępczych o wysokich walorach. Zielen towarzysząca inwestycjom mieszkaniowym jest niezwykle cenna nie tylko pod względem estetycznym. Pełni ona też funkcję buforu chroniącego przed hałasem na obszarach miasta szczególnie narażonych na niekorzystne oddziaływania akustyczne oraz funkcję wspierającą przewietrzanie miasta, w tym oczyszczającą powietrze.

W powszechnej opinii mieszkańców, zielen stanowi kluczowy i jeden z najważniejszych aspektów dobrego życia w mieście. Jest potrzebna zdrowiu. Funkcjonuje jako przestrzeń spotkań i aktywności integrujących mieszkańców, jako element kształtujący w ogromnym stopniu ogólną estetykę miasta, przydającego miastu uroku i specyficznego mikroklimatu. Tereny zielone pomiędzy budynkami są warunkiem poczucia komfortu i dobrostanu. Jedną z najczęściej wyrażanych obaw dotyczących przyszłości jest zmniejszenie się ilości zieleni w mieście. Mieszkańcy negatywnie oceniają zabudowę kolejnych terenów zielonych, oczekując zdecydowanie więcej zieleni, zarówno w postaci dużych, reprezentacyjnych parków, jak i terenów rekreacyjnych w dzielnicach, blisko miejsca zamieszkania. Utrzymanie terenów zielonych jest postrzegane w kategoriach globalnych, a odpowiednie zagospodarowanie obszarów przyrodniczych przyczynia się do utrzymania bioróżnorodności.

Perspektywę mieszkańców dopełnia i ukonkretnia wizja przyszłości zielonego Lublina, sformułowana przez ekspertów, zgodnie z którą w kolejnej dekadzie zwiększać się powinna powierzchnia terenów zielonych – w znacznej mierze za sprawą oddolnych inicjatyw lublinian.

Spójny system zieleni miejskiej

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- B.1.1. Utworzyć spójny system powiązań terenów zielonych (*green connection*) z jednoczesnym zwiększeniem ich udziału w całkowitej powierzchni miasta poprzez rewitalizację i rewitalizację obszarów cennych przyrodniczo i tworzenie nowych, w tym pełniących funkcję łączników.
- B.1.2. Wzmocnić ochronę terenów cennych przyrodniczo, w tym dolin rzecznych, wąwozów i suchych dolin oraz powoływać nowe formy ochrony przyrody.
- B.1.3. Stworzyć system ochrony roślinności półnaturalnej (uroczyska miejskie, mini-rezerваты).
- B.1.4. Wzmocnić ochronę zieleni w procesach inwestycyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zieleni wysokiej.
- B.1.5. Zapewnić lepszy dostęp do informacji o środowisku, gromadzonych na podstawie rzetelnego i ciągłego monitoringu środowiska.

Zadania i projekty kluczowe

- B.1.k.1. Opracowanie i sukcesywne wdrażanie koncepcji spójnych powiązań terenów zielonych, w tym terenów zieleni.
- B.1.k.2. Wypracowanie miejskich standardów chroniących zieleń w procesach inwestycyjnych.
- B.1.k.3. Wypracowanie miejskich standardów projektowania zieleni towarzyszącej miejskim trasom komunikacyjnym.
- B.1.k.4. Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy, wraz z dopływami (Czerniejówką i Czechówką), z uwzględnieniem budowy infrastruktury rekreacyjnej.
- B.1.k.5. Wsparcie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w realizacji projektów i działań mających na celu poprawę jakości wód w Zalewie Zemborzyckim oraz w rzekach na terenie Lublina.
- B.1.k.6. Realizacja projektu Parku Nadrzecznego nad Bystrzycą.
- B.1.k.7. Utworzenie parku na Błoniach pod Zamkiem.
- B.1.k.8. Rewitalizacja Parku Bronowice.
- B.1.k.9. Kontynuacja realizacji projektu Zielonego Budżetu w celu zwiększania powierzchni terenów zieleni.
- B.1.k.10. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.

Zalecenia i synergie

- Zieleń miejska ma istotne znaczenie w łagodzeniu skutków zmian klimatycznych, ograniczaniu zjawiska miejskich wysp ciepła czy poprawie wodnej retencji glebowej, dlatego cel ten silnie związany jest z celem B.3 Zrównoważony rozwój urbanistyczny Lublina w kontekście realizacji inwestycji z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury, która stanowi uzupełnienie tradycyjnych form zieleni miejskiej na obszarach charakteryzujących się dużą intensywnością zabudowy.
- Celem utworzenia spójnych terenów zielonych (*green connection*) jest stworzenie sieci bezpiecznych i atrakcyjnych wizualnie tras, którymi można przemieszczać się – bez barier – między terenami zieleni. Tego typu rozwiązanie zachęcają do poruszania się pieszo, rowerem lub urządzeniami transportu osobistego, np. hulajnogą. Zielona sieć powinna być spójnym systemem przyrodniczo-rekreacyjnym, połączonym z terenami otwartymi, które powinny łączyć się z terenami podmiejskimi tworząc kliny przewietrzające, zapewniające wymianę i oczyszczanie powietrza w mieście oraz korytarze ekologiczne chroniące różnorodność biologiczną. By to zrealizować należy przeprowadzić inwentaryzację już istniejącej zieleni we wszystkich dzielnicach Lublina i wyznaczyć tereny, które mogą taką funkcję pełnić w przyszłości. Tworzeniu spójnej sieci terenów zielonych w Lublinie powinny towarzyszyć starania zmierzające do łączenia terenów zielonych w ramach Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.
- Na terenach miejskich obserwowana jest wysoka śmiertelność młodych nasadzeń, szczególnie w odniesieniu do młodych drzew. W tym kontekście należy zwracać większą uwagę na dobór gatunku do panujących warunków, poprawę jakości gleb oraz staranną pielęgnację nasadzonych drzew.
- Duża liczba realizowanych inwestycji budowlanych w mieście stwarza ryzyko kurczenia się zieleni i obniżenia

walorów krajobrazowych przestrzeni miejskiej, dlatego miasto powinno podejść bardziej restrykcyjnie w stosunku do egzekwowania jakości nasadzeń zastępczych.

- Szczególną ochroną planistyczną należy objąć wąwozy, suche doliny i doliny rzeczne – jako tereny ważne dla miasta zarówno z punktu widzenia przewietrzania miasta, wartości rekreacyjnych, jak i bogactwa bioróżnorodności. Głównym zagrożeniem dla wymienionych obszarów jest zabudowa coraz bardziej w nie ingerująca i zaburzająca pełnione funkcje ekologiczne oraz czytelność ich naturalnych struktur.
- W trosce o tereny zielone szczególną rolę powinny odegrać Rady Dzielnic i sami mieszkańcy – jako partner dialogu z władzami miasta, współodpowiedzialny za wygląd lokalnych sąsiedztw.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na ochronę bioróżnorodności, zwłaszcza w kontekście realizacji działań na obszarach, które nie zostały przekształcone. Ochrona bioróżnorodności powinna być powiązana z odpowiednim kanalizowaniem ruchu w celu ograniczenia antropopresji.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) opracowanie i wdrożenie koncepcji spójnych powiązań terenów zielonych;
 - b) wypracowanie instrumentów chroniących zieleń w procesach inwestycyjnych;
 - c) wypracowanie standardów projektowania zieleni towarzyszącej miejskim trasom komunikacyjnym;
 - d) rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy;
 - e) realizacja projektu Parku Nadrzecznego nad Bystrzycą;
 - f) utworzenie parku na Błoniach pod Zamkiem;
 - g) rewitalizacja Parku Bronowice.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) udział terenów zieleni w całkowitej powierzchni miasta;
 - b) udział obszarów prawnie chronionych w całkowitej powierzchni miasta;
 - c) relacja liczby drzew nasadzonych do usuwanych.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba zbiorów danych środowiskowych udostępnianych mieszkańcom;
 - b) liczba pomników przyrody;
 - c) udział terenów zielonych nieujętych w statystyce GUS w całkowitej powierzchni miasta;
 - d) liczba zrealizowanych projektów w ramach Zielonego Budżetu.
4. Oceny ekspertów w zakresie jakości i spójności terenów zielonych.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) ilości i jakości terenów zielonych, z uwzględnieniem różnic przestrzennych.

B.2. Sieć zrównoważonego transportu

Na system transportowy miasta składa się wiele elementów, jednak dziś kluczowe znaczenie ma system zarządzania, który optymalizuje przepływy dbając o bezpieczeństwo użytkowników ruchu. Rozwój systemów zarządzania, organizacji, technologii, produktów i usług stanowi fundament do tworzenia dobrego wizerunku komunikacji miejskiej. Na przestrzeni ostatnich lat wdrożony został w Lublinie Zintegrowany System Transportu Publicznego, którego podstawę stanowi Inteligentny System Transportowy (ITS). System jest ciągle rozbudowywany i optymalizowany, by w przyszłości móc objąć swoim zasięgiem całe miasto.

Lublin aspirując do miasta zeroemisyjnego pozostaje w obowiązku rozwijania dostępności do usług transportowych, zapewniania transportu korzystnego dla środowiska, uwzględniającego zasady równości międzypokoleniowej oraz budowania sieci transportowych, korespondującej z ograniczoną możliwością wykorzystywania przestrzeni. Istotnym aspektem z punktu widzenia sieci zrównoważonego transportu jest uwzględnianie w projektowaniu rozwiązań komunikacyjnych potrzeb ich użytkowników, w tym użytkowników ruchu rowerowego i pieszego, a także nowoczesnych i coraz bardziej popularnych form poruszania się przy pomocy urządzeń transportu osobistego (UTO) – tych indywidualnych i opartych na współdzieleniu. Idea miasta kompaktowego zakłada bliskość najważniejszych usług na wyciągnięcie ręki czyniąc miasta przestrzeniami krótkich odległości. Z tej perspektywy usługi mikromobilności wydają się najlepiej przemyślanym rozwiązaniem. Miasto, idąc za potrzebami mieszkańców, zoptymalizowało system płatności za przejazd miejską komunikacją publiczną o atrakcyjniejszą, w stosunku do poprzedniej, taryfę przystankową. Podnoszenie atrakcyjności miejskiej komunikacji publicznej jest zadaniem realizowanym od kilkunastu lat, tak aby sprostać potrzebom ciągle rozwijającego się miasta. Szczególnie ważna jest dostępność tego typu transportu – zarówno w odniesieniu do równomiernego rozmieszczenia siatki połączeń w granicach miasta, jak i częstości podróży. Jest to związane ze wspomnianą urbanizacją i racjonalnym rozwojem funkcji mieszkaniowej.

Jednym z największych wyzwań urbanistyczno-środowiskowych przed jakimi stoi Lublin jest rozwój systemu zrównoważonej mobilności. Użytkownicy przestrzeni miejskich chcą przemieszczać się sprawnie, bezpiecznie, nie napotykać na bariery i ograniczenia wynikające z braków infrastrukturalnych czy zarządczych – wybierając najlepszy dla siebie środek transportu, często w postaci własnego samochodu osobowego. Zjawisko to prowadzi do nasilającej się kongestii transportowej pociągając za sobą problemy natury ekonomicznej, społecznej, środowiskowej oraz zmiany w strukturze przestrzenno-funkcjonalnej, które negatywnie wpływają na

niezmotoryzowanych użytkowników miasta. Przy kształtowaniu zrównoważonej mobilności miejskiej kluczowe są dwa aspekty – jakość usług i neutralność dla środowiska przyrodniczego. Proces ten wymaga więc zmiany podejścia – gdzie transport z wykorzystaniem indywidualnych samochodów osobowych stanie się mniej atrakcyjny w stosunku do podróży odbywanych przy pomocy środków transportu publicznego, współdzielonego czy niezmotoryzowanego. Zrównoważony transport powinien odzwierciedlać w równomiernym stopniu zróżnicowane cele gospodarcze, społeczne i środowiskowe. Nie jest w tym przypadku celem eliminowanie któregoś z dostępnych środków transportu, lecz ich wzajemne uzupełnianie się, co ma się przyczynić do podniesienia jakości podróży.

W opiniach mieszkańców na temat przyszłości Lublina kluczową rolę odgrywa rosnąca intensywność ruchu samochodowego i dominacja tej formy transportu. Mieszkańcy oczekują dalszego rozwijania infrastruktury drogowej i komunikacyjnej, przy jednoczesnym systematycznym ograniczaniu ilości aut oraz ruchu samochodowego. Służyć temu ma stała poprawa komunikacji miejskiej (poprzez zwiększenie liczby przystanków i częstotliwości połączeń) oraz rozbudowa dobrej jakości i spójnej infrastruktury rowerowej (tak, by jej sieć pokrywała całe miasto). Celem działań jest dobrowolna rezygnacja mieszkańców z transportu samochodowego na rzecz publicznego oraz powszechne korzystanie z alternatywnych form przemieszczania się, takich jak rower czy hulajnogi. Ważną rolę w tym kontekście odgrywa bezpieczeństwo i wygoda przemieszczania się po mieście pieszo.

Perspektywę mieszkańców dopełnia i ukonkretnia wizja przyszłości mobilności miejskiej w Lublinie, sformułowana przez ekspertów pracujących w grupie tematycznej poświęconej urbanistyce i mobilności miejskiej. Zgodnie z nią, korzystanie z różnych systemów komunikacji publicznej jest w Lublinie łatwe, wygodne i bardziej efektywne niż indywidualna komunikacja samochodowa, dzięki czemu wielu mieszkańców rezygnuje z używania samochodów. Rośnie udział pojazdów elektrycznych w transporcie publicznym i prywatnym. Powstają parkingi zintegrowane z systemem transportu publicznego. Przybywa przystanków, połączeń i buspasów. Utrzymywana jest wysoka jakość taboru oraz wprowadzono na stałe zachęty finansowe do korzystania z komunikacji publicznej. Drogi rowerowe tworzą gęstą i spójną sieć pokrywającą całe miasto i zintegrowaną z terenami rekreacyjnymi, sprawiając, że jazda na rowerze jest wygodna i bezpieczna. Przybywa połączeń komunikacji publicznej pomiędzy Lublinem a gminami ościennymi, więc nawet mieszkający pod Lublinem nie są zmuszeni do używania samochodów.

Sieć zrównoważonego transportu

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- B.2.1. Zbudować infrastrukturę niezbędną dla rozwoju i optymalizacji systemu mobilności multimodalnej.
- B.2.2. Poprawić bezpieczeństwo ruchu drogowego.
- B.2.3. Zintegrować systemy obsługujące środki transportu oraz inteligentne strefy parkingowe.
- B.2.4. Rozbudować i rozwijać funkcjonalności Inteligentnego Systemu Transportowego.
- B.2.5. Upowszechnić komunikację zbiorową i zmniejszyć ruch pojazdów, szczególnie pojazdów spalinowych, zwłaszcza w centrum miasta.
- B.2.6. Rozwijać we współpracy z zewnętrznymi operatorami systemy mobilności współdzielonej.

Zadania i projekty kluczowe

- B.2.k.1. Opracowanie analizy ruchu drogowego z uwzględnieniem wszystkich dostępnych form przemieszczania się po mieście (przy pomocy m.in. geoankiety).
- B.2.k.2. Stworzenie nowych standardów inwestycji drogowych, promujących koncepcję ulic uspokojonych, z dużym komponentem zieleni.
- B.2.k.3. Ograniczenie indywidualnego ruchu samochodowego w centralnej części miasta, wraz z uporządkowaniem parkowania, poprzez zmianę organizacji ruchu i wprowadzenie ułatwień dla innych form transportu.
- B.2.k.4. Uruchomienie aplikacji integrującej wszystkie środki transportu.
- B.2.k.5. Opracowanie standardów dla rozwoju mikromobilności.
- B.2.k.6. Wyznaczenie lokalizacji i zasad funkcjonowania stref czystego transportu.
- B.2.k.7. Optymalizacja rozkładów komunikacji publicznej.
- B.2.k.8. Wyznaczenie koncepcji sieci buspasów oraz jej wdrożenie.
- B.2.k.9. Opracowanie koncepcji i budowa wewnętrznych węzłów przesiadkowych.
- B.2.k.10. Wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania miejscami parkingowymi.
- B.2.k.11. Dalsza modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, spójnej ze Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym i przebudową zbiorowego układu komunikacyjnego.
- B.2.k.12. Budowa nowych pętli komunikacji miejskiej.
- B.2.k.13. Rozbudowa dróg wojewódzkich usprawniających dostęp do sieci TEN-T.
- B.2.k.14. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.

Zalecenia i synergie

- Rozwój zrównoważonej mobilności jest ściśle związany z rozwojem elektromobilności uwzględnionej w celu B.4 Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze, w zakresie stworzenia infrastruktury dla elektromobilności oraz zwiększania udziału zeroemisyjnych form transportu zbiorowego, które stanowią będą jeden z głównych elementów systemu zrównoważonej mobilności multimodalnej w Lublinie.
- Miasto w dużej mierze opiera się na przepływach, których kluczowym elementem jest system transportowy pełniący funkcję infrastruktury technicznej poprawiającej jakość życia użytkowników. Sprawny system, ułatwiający szybkie i bezpieczne poruszanie się po mieście jest często kluczowym elementem przyciągającym inwestorów i nowych mieszkańców.
- Nieodzownym aspektem kształtowania systemu mobilności miejskiej jest dbałość o bezpieczeństwo jego użytkowników. W tym obszarze należy skupić się na dwóch uzupełniających się komponentach – edukacji i kształtowaniu odpowiedzialnych zachowań oraz stosowaniu poprawiających bezpieczeństwo urządzeń i rozwiązań inżynierskich. Ważna jest z tego punktu widzenia poprawa bezpieczeństwa w okolicy szkół, celem zachęcenia do budowania nawyków odbywania podróży do i ze szkoły w sposób alternatywny dla samochodu osobowego.

- Dostępność usług miejskich jest kluczowym czynnikiem wpływającym na ich jakość. W ostatnich latach pojawiło się dużo aplikacji, przy pomocy których można korzystać z infrastruktury i usług miejskich. Warto jednak postarać się by w zamian tworzenia odrębnych narzędzi zintegrować je w ramach jednej usprawnionej aplikacji.
- W Lublinie istnieje wiele możliwości poruszania się po mieście, jednak ciągle widać duże różnice przestrzenne w ich dostępie. Wiele miejsc nie posiada dogodnych połączeń komunikacyjnych z resztą miasta. Należy zatem dążyć do wyrównania tych różnic poprzez m.in. dogęszczanie siatki komunikacji publicznej oraz optymalizację rozkładów jazdy. Usprawnić poruszanie się po mieście mogą również wewnętrzne węzły przesiadkowe rozmieszczone równomiernie w granicach miasta umożliwiające np. zmianę środka transportu. Szczególne braki zauważalne są w dostępie do infrastruktury rowerowej łączącej centralne dzielnice Lublina z pozostałymi częściami miasta. Należy zatem zadbać o utworzenie dojazdów rowerowych do centrum miasta na głównych relacjach, przykładowo w oparciu o system bezkolizyjnych kładek.
- Centrum miasta, z uwagi na pełnione funkcje, charakteryzuje się dużym przepływem ludności. Negatywnym tego skutkiem jest zatłoczenie (kongestia transportowa) i wzrost zanieczyszczenia powietrza. Z uwagi na dobre skomunikowanie tej części miasta z pozostałymi obszarami, a także rozwiniętą i częstą siatkę połączeń komunikacją publiczną oraz dostępne stacje wypożyczania rowerów i hulajnóg można rozważyć wyłączenie tego obszaru od indywidualnych samochodów osobowych i utworzenie strefy czystego transportu. Działanie to musi być przeprowadzone przy uwzględnieniu potrzeb różnych grup społecznych – w tym przedsiębiorców i mieszkańców.
- Lubelski system zrównoważonego transportu jest jednym z etapów realizacji kierunku działań E.1.1, czyli dążenia do utworzenia sieci zrównoważonego transportu w całym Lubelskim Obszarze Metropolitalnym. Dużym problemem dla miasta jest napływ samochodów osobowych z sąsiednich gmin. W tym celu przy najważniejszych korytarzach transportowych powstają węzły przesiadkowe typu P&R, B&R, K&R, mające na celu odciążać układ komunikacyjny Lublina od aut osobowych.
- Idea miasta 15-minutowego zakłada tworzenie w jego strukturze wielofunkcyjnych i bardziej efektywnych jednostek urbanistycznych w celu podniesienia atrakcyjności obszarów miejskich i bardziej racjonalnego wykorzystania zasobów. Mieszkaniec miasta powinien mieć dostęp do wszystkich najważniejszych dla niego usług w odległości 15 minut spaceru lub przejazdu rowerem, bez konieczności użycia samochodu. Stopniowa ewolucja miasta w tym kierunku, w tym ewolucja infrastruktury, przyczyni się do priorytetyzacji mikromobilności i podróży pieszych.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) opracowanie analizy ruchu drogowego z uwzględnieniem wszystkich dostępnych form przemieszczania się po mieście – badanie podziału zadań przewozowych m.in. z wykorzystaniem geoankiety (nie rzadziej niż raz na 4 lata);
 - b) opracowanie koncepcji i budowa wewnętrznych węzłów przesiadkowych.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) długość sieci komunikacji miejskiej (ogółem oraz w na 10 km² powierzchni miasta);
 - b) liczba wykonanych wozokilometrów komunikacji miejskiej na terenie Lublina (ogółem oraz na 10 tys. mieszkańców);
 - c) roczna liczba podróży komunikacją miejską (ogółem oraz na mieszkańca);
 - d) długość dróg rowerowych na 10 km² powierzchni miasta;
 - e) odsetek skrzyżowań objętych ITS;
 - f) powierzchnia wyznaczonych stref czystego transportu;
 - g) liczba kolizji i wypadków drogowych na 1 000 mieszkańców.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) długość buspasów;
 - b) liczba zarejestrowanych samochodów osobowych na mieszkańca;
 - c) natężenie ruchu na wybranych drogach dojazdowych do Lublina;
 - d) roczne wydatki na zakup wozokilometrów komunikacji miejskiej na terenie Lublina;
 - e) liczba pojazdów zarejestrowanych w centralnej ewidencji pojazdów;
 - f) dane dotyczące funkcjonowania Lubelskiego Roweru Miejskiego;
 - g) dane dotyczące funkcjonowania systemów mobilności współdzielonej.

4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) jakości transportu publicznego, komunikacji rowerowej i pieszej;
 - b) modernizacji i rozbudowy infrastruktury drogowej;
 - c) rozwoju mobilności multimodalnej w Lublinie i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) systemie mobilności zrównoważonej i jego elementach, z uwzględnieniem różnic przestrzennych; oraz odsetek mieszkańców korzystających z komunikacji publicznej, roweru i poruszających się pieszo (na podstawie badań ankietowych).

B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny

Przestrzeń jest dobrem wspólnym lecz ograniczonym. Dlatego tak ważne jest, aby gospodarować nią w sposób zrównoważony z uwzględnieniem potrzeb wszystkich jej użytkowników i z poszanowaniem dla środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego. Obserwowany i nasilający się od lat kryzys planowania przestrzennego jest przyczyną narastającego chaosu przestrzennego. Nadmierna presja urbanizacyjna, rozlewanie się zabudowy oraz wyludnianie się centrów są kluczowymi wyzwaniami urbanistycznymi miast. Jest to problem prowadzący do wystąpienia wysokich kosztów zarówno ekonomicznych, ekologicznych, jak i społecznych, za które płacimy wszyscy. Konieczna jest – oprócz zwiększających ochronę przestrzeni oczywistych zmian legislacyjnych – zmiana postrzegania miasta, zdefiniowanie na nowo jego struktur oraz funkcji stawiając potrzeby mieszkańców w centrum. Pandemia COVID-19 przyspieszyła zmiany, o których mowa od dłuższego czasu. Dla miast jest to szansa by zmienić się na lepsze, zaprogramować myślenie o przestrzeni miejskiej zaprojektowanej dla mieszkańców i spełniającej ich potrzeby.

Lublin posiada duży potencjał wynikający z posiadanego dziedzictwa kulturowego, zarówno w odniesieniu do zasobu historycznego, jak i dóbr kultury współczesnej. Jednak zasób ten, szczególnie w odniesieniu do dziedzictwa materialnego, charakteryzuje się złym stanem technicznym lub niedostateczną ochroną, a co się z tym wiąże – niewykorzystanym potencjałem. Nie podlega wątpliwości, że należy wzmocnić działania skierowane na ochronę pojedynczych obiektów, jak i całych układów urbanistycznych, wzmacniając ochronę obszarową poprzez odpowiednie zapisy w dokumentach planistycznych. Konieczne jest również podniesienie intensywności pozyskiwania środków zewnętrznych dedykowanych działaniom renowacyjnym.

Przestrzeń bez barier, dostępna dla wszystkich możliwych użytkowników i atrakcyjna zarówno wizualnie, jak i funkcjonalnie, jest gwarancją jej użyteczności. Potrzebne jest zatem wypracowanie jednolitych standardów urbanistycznych i uniwersalnych zasad projektowania, które by to zapewniły. Miasto jest tkanką niejednolitą, różni się od siebie funkcjami, sposobem zagospodarowania, czy kwestiami środowiskowymi. Różnice te czynią dane miejsca wyjątkowymi. Należy jednak dążyć do wyrównania powstałych różnic w odniesieniu do infrastruktury technicznej oraz dostępności różnorodnych usług, w tym usług publicznych. Braki te są często głównym powodem stopniowej degradacji i marginalizacji przestrzeni. Brak atrakcyjnych terenów w mieście powoduje odpływ ludności na tereny peryferyjne, wzmagając zjawisko rozlewania miasta i subur-

banizacji. Podniesienie jakości zagospodarowania terenów miejskich, ich rewitalizacja lub doinwestowanie jest kluczowym działaniem w celu zatrzymania odpływu mieszkańców i wyludniania się centrum.

W oczach mieszkańców zrównoważony rozwój urbanistyczny utożsamiany jest z kontrolowaną rozbudową. Rozbudowa jest z jednej strony oznaką ciągłego rozwoju, z drugiej zaś źródłem narastających wyzwań, związanych z utrzymaniem odpowiedniej ilości terenów zielonych oraz zapewnieniem mieszkańcom dostępu do infrastruktury publicznej i usług. Kontrola rozbudowy ma natomiast wymiar logiczny, gdzie miasto planuje z góry sieci drogowe i piesze, budynki użyteczności publicznej oraz tereny zielone. Miasto funkcjonuje w oparciu o jasny podział funkcjonalny. Nowe osiedla powstają według odgórnej, stworzonej przez samorząd koncepcji, gwarantującej jakość rozwiązań i zakładającej obecność niezbędnej do funkcjonowania infrastruktury. Życie na osiedlach powstających zgodnie z takim założeniem jest wygodne i bezpieczne. Ważną przestrzenią Lublina jest reprezentacyjne i poszerzane o przyległe ulice Stare Miasto – miejsce spędzania wolnego czasu i powód do dumy.

Perspektywę mieszkańców dopełnia i ukonkretnia wizja przyszłości rozwoju urbanistycznego, sformułowana przez ekspertów pracujących w grupie tematycznej poświęconej urbanistyce i mobilności miejskiej. Zgodnie z nią, Lublin w 2030 roku cechuje się wyjątkową dbałością o wysoką jakość planowania i realizacji polityki rozwoju przestrzennego miasta. Opracowania planistyczne są bardziej szczegółowe. Wykorzystywany jest potencjał opracowań 3D. Nowa generacja planów korzysta z procedury scaleń oraz zawiera szczegółowe wytyczne dla przestrzeni publicznych, zwiększone parametry zieleni biologicznie czynnej, ograniczenie intensywności i wysokości zabudowy w strefach zewnętrznych, a także promuje zabudowę „nisko-gęsto”. Dla obszaru całego miasta uchwalono plany miejscowe. Zwiększone zostały nakłady na realizację strategii zarządzania dziedzictwem kulturowym i gminnym programem opieki nad zabytkami. Zwiększa się liczba konkursów urbanistycznych i architektonicznych. Ustanowiono obligatoryjność konkursów na prace projektowe dotyczące budynków użyteczności publicznej realizowanych przez samorząd. Miasto prowadzi wyrazistą politykę mieszkaniową i konsekwentnie ją realizuje. Realizację poprzedza planowanie. Powszechną praktyką stały się planistyczne przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy i preferencje na korzyść uzupełniania istniejącej tkanki miejskiej. Lublin przyszłości to miasto rozwijające się w sposób zrównoważony, estetyczny, o uporządkowanej i przyjaznej środowisku zabudowie.

Zrównoważony rozwój urbanistyczny

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- B.3.1. Poprawiać jakość i dostępność przestrzeni publicznych.
- B.3.2. Wyrównać różnice przestrzenne w dostępie do infrastruktury i usług publicznych z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego i wielofunkcyjności struktur urbanistycznych w duchu idei miasta 15 minutowego.
- B.3.3. Przeciwdziałać rozlewaniu zabudowy poprzez m.in. rewitalizację obszarów zdegradowanych w centralnych częściach miasta, nie dopuszczając do rozwoju procesów gentryfikacyjnych.
- B.3.4. Dążyć do poprawy klimatu akustycznego w mieście.
- B.3.5. Chronić dziedzictwo kulturowe, w tym krajobraz kulturowy oraz dobra kultury współczesnej.
- B.3.6. Chronić naturalne korytarze przewietrzania miasta, a także kształtować struktury urbanistyczne uwzględniające aspekt regeneracji powietrza.
- B.3.7. Uwzględnić w planowaniu urbanistycznym potrzebę zwiększenia odporności miasta na zmiany klimatu.

Zadania i projekty kluczowe

- B.3.k.1. Dążenie do całkowitego pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
- B.3.k.2. Przyjęcie standardów urbanistycznych.
- B.3.k.3. Opracowanie tzw. uchwały krajobrazowej.
- B.3.k.4. Opracowanie planu ochrony dóbr kultury współczesnej.
- B.3.k.5. Przyjęcie katalogu rozwiązań ochronnych wraz z analizą aktualnego stanu klimatu akustycznego w Lublinie
- B.3.k.6. Wykonanie analizy układu urbanistycznego miasta pod względem ryzyka wpływu na zjawisko miejskiej wyspy ciepła oraz ochrony kluczowych korytarzy przewietrzania miasta.
- B.3.k.7. Przygotowanie analiz wdrożenia i standardów projektowania infrastruktury błękitno-zielonej.
- B.3.k.8. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.

Zalecenia i synergie

- Dostęp do dobrej jakości infrastruktury technicznej oraz usług powinien być standardem. W formie urbanistycznej, jaką jest miasto, nie powinno dopuszczać się sytuacji braku dostępu do podstawowych mediów, komunikacji publicznej, dobrej jakości infrastruktury drogowej, zieleni itp. Należy dążyć do jak najszybszego wyrównania tego typu rozbieżności między różnymi obszarami miasta. Istotną rolę w tym działaniu pełnią Rady Dzielnic. Szczególnie należy zadbać o poprawę jakości i komfortu życia mieszkańców dzielnic, w których dominującą lub uzupełniającą funkcję pełni lub pełnił przemysł oraz usługi uciążliwe. Konieczne jest zastosowanie w otoczeniu terenów mieszkaniowych naturalnych i technicznych rozwiązań, które będą zmniejszać negatywne skutki prowadzonych działalności.
- Kształtowaniu miasta w sposób zrównoważony sprzyja koncepcja miasta 15 minutowego, której popularność wzrosła w skutek rozwoju pandemii COVID-19. Ograniczenie poruszania sprawiło, że mieszkańcy docenili swoje najbliższe otoczenie i możliwość zaspokajania potrzeb bez niepotrzebnego przemieszczania się. Miasto kompaktowe jest też odpowiedzią na kryzys środowiskowy – wpływa na efektywniejsze i bardziej zrównoważone zarządzanie zasobami. Lublin ma ogromną szansę by sprostać tym oczekiwaniom z uwagi na kameralny charakter zagospodarowania.
- Miasto powinno wzmocnić swoją rolę w kształtowaniu urbanistycznym. Narzędziem wspomagającym w tym procesie mogą być powszechnie stosowane w największych miastach polskich standardy urbanistyczne. Standardy urbanistyczne powinny wspierać opracowanie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w kształtowaniu zrównoważonego rozwoju przestrzennego miasta. W zakresie praktyk tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy unikać ich fragmentaryczności na rzecz tworzenia planów kompleksowych uwzględniających uwarunkowania otoczenia i obejmujących swoim zasięgiem obszary większe niż pojedyncze działki.
- W celu ochrony dóbr kultury – zarówno dziedzictwa historycznego, jak i dóbr kultury współczesnej oraz kra-

jobrazu miasta, należy podjąć kroki w kierunku wypracowania tzw. uchwały krajobrazowej, będącej konsensem między ochroną tego co najcenniejsze a interesami społecznymi.

- Rewitalizacja niesie za sobą ryzyko wystąpienia zjawiska gentryfikacji, co częściowo można już zauważyć na Krakowskim Przedmieściu. Władze miasta powinny tak programować ten proces, aby dążyć do jak największej różnorodności demograficznej w ramach jednego obszaru.
- Budowa błękitno-zielonej infrastruktury jest kluczowym elementem budowania odporności miasta. Rozwiązuje problemy podtopień, suszy, wspomaga regenerację powietrza, obniża temperaturę miasta, oczyszcza powietrze. Miasto musi prowadzić politykę przestrzenną ukierunkowaną na ochronę terenów (również prywatnych) ważnych dla systemu przyrodniczego. Szczególnie w odniesieniu do ochrony, łagodzących zjawisko miejskiej wyspy ciepła, korytarzy przewietrzających miasto.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) przyjęcie standardów urbanistycznych;
 - b) opracowanie tzw. uchwały krajobrazowej;
 - c) opracowanie planu ochrony dóbr kultury współczesnej;
 - d) przyjęcie katalogu rozwiązań ochronnych wraz z analizą aktualnego stanu klimatu akustycznego w Lublinie;
 - e) wykonanie analizy układu urbanistycznego miasta pod względem ryzyka wpływu na zjawisko miejskiej wyspy ciepła oraz ochrony kluczowych korytarzy przewietrzania miasta;
 - f) przygotowanie standardów projektowania infrastruktury błękitno-zielonej.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) pokrycie powierzchni miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
 - b) wskaźnik hałasu oraz odsetek mieszkańców zamieszkałych na terenach o wysokim poziomie hałasu (nie rzadziej niż co 4 lata);
 - c) mierniki wyspy ciepła (np. różnica między temperaturą w centrum miasta a temperaturą na jego obrzeżach w miesiącach letnich).
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba dokumentów chroniących struktury urbanistyczne.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) jakości standardów urbanistycznych;
 - b) jakości i dostępności wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych;
 - c) przeciwdziałania rozlewania się zabudowy;
 - d) uwzględniania celów środowiskowych w kształtowaniu struktury przestrzennej miasta.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) jakości i dostępności wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych – ogółem i w pobliżu miejsca zamieszkania;
 - b) dostępności infrastruktury i usług publicznych w pobliżu miejsca zamieszkania.

B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze

Zapotrzebowanie na energię stale rośnie. Jednocześnie jej produkcja z tradycyjnych źródeł stanowi zagrożenie dla środowiska naturalnego, a co za tym idzie również dla jakości życia i zdrowia ludzi. Należy zatem podjąć działania w celu promowania wśród mieszkańców produkcji i konsumpcji energii z odnawialnych źródeł. Kluczowe jest również zwiększenie odporności miasta na niespodziewane sytuacje, które mogą wpłynąć na zakłócenie integralności przesyłu, w czym istotną rolę odgrywa dywersyfikacja źródeł energii.

Współczesny rynek transportowy zostaje stopniowo zdominowany i kształtowany przez elektromobilność. Proces ten wpisuje się w konieczność dywersyfikacji źródeł energii i kształtowania systemu zrównoważonego transportu zeroemisyjnego – przyjaznego dla użytkownika i neutralnego dla środowiska. Aby umożliwić realizację opisanego scenariusza należy zapewnić funkcjonowanie niezbędnej infrastruktury technicznej. Najistotniejsza w tym zakresie jest budowa spójnego systemu ładowania pojazdów – szczególnie w dwukierunkowym systemie pojazd-sieć (*Vehicle-to-Grid*), przyczyniającym się do stabilizacji systemu elektroenergetycznego w momencie dużego zapotrzebowania na energię elektryczną. Szczególną uwagę należy poświęcić rozwojowi elektrycznej mikromobilności w modelu „mobilności jako usługi” (*Mobility as a Service – MaaS*). Problemem wielu miast jest szczególnie logistyka funkcjonowania tego typu pojazdów, szczególnie ich ładowania. Idąc śladem Paryża, Lublin mógłby wdrożyć system punktów ładowania mikro pojazdów, również tych na minuty. Popularność tego typu pojazdów będzie rosła, zwłaszcza w sytuacji powstawania stref niskoemisyjnych, czystego transportu oraz stref ograniczenia ruchu samochodowego, których zadaniem, oprócz ograniczenia zanieczyszczenia powietrza i zanieczyszczenia hałasem, jest uspokojenie ruchu oraz oddanie przestrzeni jej pieszym użytkownikom.

Tradycja elektromobilności w Lublinie jest bardzo długa. Już 21 lipca 1953 roku Lublin uruchomił pierwszą linię trolejbusową nr 15. Od tego czasu dużo się

zmieniło, jednak aspiracje dla rozwoju zeroemisyjnego transportu pozostały. Ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z transportu drogowego ma szczególne znaczenie dla osiągnięcia celu neutralności klimatycznej. Zeroemisyjny transport publiczny powinien stać się głównym środkiem poruszania się po Lublinie. Aby tak się stało należy zoptymalizować rozkłady jazdy w celu poprawy dostępności tego środka transportu. Ciągłe nie wszystkie części miasta są dobrze skomunikowane – należy dążyć zatem do równomiernego rozmieszczenia przystanków komunikacji publicznej oraz poprawić funkcjonalność – m.in. o komponenty multimodalne – istniejących w przestrzeni miasta węzłów przesiadkowych o największej intensywności przesiadania się pasażerów transportu publicznego. Niewątpliwie rozwój transportu opartego o autobusy elektryczne jest bardzo dynamiczny jednak należy pamiętać o konieczności dywersyfikacji źródeł ich napędzania. Pomocny w tym celu będzie rozwój technologii wodorowych. Wodór należy traktować jako zeroemisyjne paliwo przyszłości.

Rozwój odnawialnych i zeroemisyjnych źródeł energii dotyczy nie tylko sektora transportu, ale przede wszystkim budownictwa i infrastruktury technicznej. Należy dążyć do ograniczenia niskiej emisji poprzez wdrażanie czystych technologii w budynkach oraz modernizację obiektów i infrastruktury nieefektywnych energetycznie. Miasto od dawna prowadzi działania termomodernizacyjne oraz dofinansowuje wymianę systemów grzewczych, w tym likwidację kotłowni węglowych. Działania te z całą pewnością będą kontynuowane, jednak szczególnie ważne jest budowanie świadomości mieszkańców i przedsiębiorców o inicjatywach, które powinni prowadzić samodzielnie przyczyniając się do dbałości o jakość życia swojego i innych. Ważnym partnerem w tym zadaniu są lubelskie uczelnie, które wspólnie z władzami miasta mogą prowadzić badania nad technologiami zarówno wytwórczymi, optymalizującymi, jak i magazynującymi energię.

Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- B.4.1. Ograniczać emisję zanieczyszczeń do atmosfery, w tym emisję pochodzącą z lokalnych kotłowni węglowych i kotłów indywidualnych.
- B.4.2. Rozbudować infrastrukturę techniczną i stworzyć warunki niezbędne dla rozwoju elektromobilności miejskiej.
- B.4.3. Poszerzyć ofertę przewozową miasta o zeroemisyjne środki transportu zbiorowego.
- B.4.4. Stworzyć warunki i wspierać wytwarzanie i magazynowanie czystej energii.
- B.4.5. Poprawić efektywność energetyczną miejskiej infrastruktury technicznej oraz obiektów publicznych.

Zadania i projekty kluczowe

- B.4.k.1. Kontynuacja i wzmocnienie miejskiego Programu Ograniczania Niskiej Emisji celem likwidacji indywidualnych kotłów węglowych.
- B.4.k.2. Równomierne, względem potrzeb i uwarunkowań, rozmieszczenie czujników monitorujących jakość powietrza na obszarze miasta.
- B.4.k.3. Opracowanie i wdrożenie koncepcji sieci stacji ładowania elektrycznej mikromobilności.
- B.4.k.4. Modernizacja oświetlenia miejskiego przy wykorzystaniu technologii LED oraz inteligentnych systemów sterujących.
- B.4.k.5. Współpraca ze środowiskiem naukowym w celu wypracowania koncepcji rozwoju technologii wodorowych, w tym budowa stacji tankowania wodoru.
- B.4.k.6. Budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasilania transportu publicznego.
- B.4.k.7. Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego na terenie miasta Lublin, w tym wymiana istniejących węzłów grupowych na indywidualne węzły cieplne celem ograniczenia strat ciepła.
- B.4.k.8. Wspieranie tworzenia lokalnych społeczności energetycznych.
- B.4.k.9. Głęboka termomodernizacja istniejących obiektów publicznych przy uwzględnieniu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła, zwiększenia udziału powszechnego stosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach, magazynowania energii oraz wymiany oświetlenia na energooszczędne.
- B.4.k.10. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.

Zalecenia i synergie

- Na jakość powietrza w Lublinie oddziałuje wiele czynników, w tym niska emisja pochodząca z kotłów indywidualnych czy środków transportu, nieodpowiednia termoizolacja budynków, zabudowa i związane z nią możliwości przewietrzania miasta czy ilość terenów zielonych, świadomość ekologiczna samych mieszkańców. Poprawa jakości powietrza w Lublinie wymaga zatem podjęcia wielowymiarowych działań i zintegrowanego podejścia.
- W związku z celami osiągnięcia neutralności klimatycznej należy podjąć działania mające na celu zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, wykorzystując do tego istniejące zasoby i potencjały.
- Przy projektowaniu infrastruktury dla rozwoju elektromobilności należy pamiętać o wiele popularniejszych niż auta pojazdach reprezentujących elektryczną mikromobilność – rowery, hulajnogi itp. Infrastruktura do ładowania tego typu pojazdów w Europie Zachodniej przyczyniła się do uporządkowania rozmieszczenia hulajnóg w miastach. Tego typu infrastruktura mogłaby powstać przy najważniejszych punktach przesiadkowych na terenie miasta i zezwalać na ładowanie również tzw. pojazdów na minuty. Zmniejszy to koszty środowiskowe wynikające z logistyki przewożenia rozładowanych pojazdów przez operatorów.
- Miasto powinno w dalszym ciągu rozwijać zeroemisyjny transport publiczny. W jego rozwoju należy wziąć pod uwagę inne sposoby napędzania, w tym technologie wodorowe. Z uwagi na wysokie koszty tej technologii należy rozważyć budowę ogólnodostępnych stacji tankowania pojazdów.
- W dokumentach planistycznych powinno zostać uwzględnione projektowanie sprzyjające celom energetycznym, tzn. zmniejszeniu zapotrzebowania na energię oraz możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii – płaskie dachy, orientacja budynku względem nasłonecznienia, naturalna wentylacja budynków,

ogrody wertykalne, jasne kolory elewacji itp.

- Szansą na przyspieszenie procesu transformacji energetycznej w miastach są lokalne społeczności energetyczne, zakładane w celu pokrycia lokalnego zapotrzebowania na energię. Posłużyć ma to zwiększeniu udziału energetyki rozproszonej w polskim rynku energii, szczególnie energii odnawialnej. Przykładem mogą być spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe, które dysponują dużym i niewykorzystanym potencjałem energetycznym w postaci powierzchni dachów.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) realizacja Programu Ograniczania Niskiej Emisji;
 - b) stworzenie sieci równomiernie rozmieszczonych czujników monitorujących jakość powietrza na obszarze miasta;
 - c) budowa sieci stacji ładowania elektrycznej mikromobilności;
 - d) budowa stacji tankowania wodoru;
 - e) budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasilania transportu publicznego.
2. Analiza kluczowych wskaźników ilościowych:
 - a) udział energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii w stosunku do całkowitego zużycia;
 - b) wskaźniki emisji zanieczyszczeń gazowych (na 1 mieszkańca) oraz pyłowych (na 1 km²);
 - c) roczna liczba wozokilometrów wykonanych przez autobusy zeroemisyjne komunikacji miejskiej (ogółem oraz na 10 tys. mieszkańców);
 - d) liczba dni ze złymi i bardzo złymi kategoriami indeksu oceny jakości powietrza;
 - e) udział oświetlenia miejskiego z technologią LED i inteligentnymi systemami sterującymi w oświetleniu ogółem.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba stacji monitorowania jakości powietrza na obszarze miasta;
 - b) liczba gospodarstw domowych objętych Programem Ograniczania Niskiej Emisji;
 - c) udział pojazdów zeroemisyjnych w całkowitej liczbie pojazdów zarejestrowanych w mieście;
 - d) udział pojazdów zeroemisyjnych we flocie pojazdów miejskich;
 - e) liczba ogólnodostępnych punktów ładowania pojazdów;
 - f) liczba gminnych budynków użyteczności publicznej poddanych renowacji energetycznej.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) działań podejmowanych przez miasto na rzecz czystego powietrza;
 - b) działań podejmowanych przez miasto w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej oraz na rzecz wytwarzania i magazynowania czystej energii.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) jakości powietrza (badanie ankietowe).

B.5. Łagodzenie zmian klimatu w oparciu o obiegi zamknięte

Mimo że miasta zajmują zaledwie 3% powierzchni Ziemi to zużywają ponad 70% jej wszystkich zasobów naturalnych. Dlatego to właśnie miasta powinny odegrać kluczową rolę w kierunku kształtowania zrównoważonej gospodarki opartej na obiegach zamkniętych. Zasadą gospodarki o obiegu zamkniętym jest staranne zachowywanie wszelkich cennych surowców w taki sposób, aby wzmocnić odporność całego systemu miejskiego na możliwe zakłócenia i umożliwić jego szybką regenerację.

Gospodarka wodna Lublina podatna jest zarówno na susze, będące efektem długotrwanie utrzymujących się wysokich temperatur, jak i na lokalne powodzie, wynikające z krótkotrwałych, lecz intensywnych opadów. Problemy te wzmagane są przez zmniejszoną infiltrację wód opadowych i roztopowych spowodowaną nadmiernym uszczelnieniem terenów, niewydolnymi sieciami kanalizacyjnymi oraz brakiem rozwiązań dla retencjonowania wody. Konieczne jest zatem wdrożenie działań mających na celu poprawę wydajności systemu odprowadzania i gromadzenia wody. Osiągnąć to można poprzez rozwój tzw. infrastruktury błękitno-zielonej stosowanej na szeroką skalę zarówno w inwestycjach publicznych, jak i prywatnych. Rozwiązania oparte na przyrodzie nie tylko ograniczają negatywne skutki ekstremalnych zjawisk hydrologicznych ale również poprawiają mikroklimat i estetykę miasta.

Rozwijające się aglomeracje miejskie poprzez ukształtowane wzorce konsumpcji tworzą szereg negatywnych skutków dla środowiska zarówno w miastach, jak i poza nimi. Do najczęściej marnowanych surowców – oprócz żywności – należą energia i woda oraz odpady budowlane. Należy zatem wprowadzić działania mające na celu zmianę zachowań konsumpcyjnych, jak i zachęcić do podjęcia większych wysiłków na rzecz recyklingu i oszczędzania. Recykling nie kończy się na segregacji odpadów na frakcje. Jest to również świadome kupowanie mające na celu redukcję ilości odpadów oraz zmniejszenie samego wyrzucania przedmiotów nam niepotrzebnych na rzecz ich odnawiania, oddawania czy wymiany.

Strumień obiegu odpadów musi zostać poddany o wiele bardziej dokładnemu monitoringowi ukazującemu jasny obraz możliwości ponownego wykorzystania surowców. Pomoże to zidentyfikować faktyczny poziom recyklingu, a także jego formy. Obecnie system ten nie jest całkowicie przejrzysty co rodzi wiele wątpliwości co do skuteczności ponownego użycia wielu materiałów. Konieczna jest w tym celu współpraca z najważniejszymi interesariuszami miasta: z sektora gospodarki odpadami i mediów, sfery komercyjnej i rządowej, a także z organizacji społecznych.

Miasto wzmocniać będzie efekt skali poprzez wdrażanie polityki zielonych zamówień publicznych mających na celu uzyskanie usługi o znacznie mniejszym oddziaływaniu na środowisko niż w przypadku tradycyjnego zamówienia.

Łagodzenie zmian klimatu w oparciu o obiegi zamknięte

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- B.5.1. Zwiększyć odporność miasta na ekstremalne zjawiska hydrologiczne poprzez zwiększenie wydajności odprowadzania i przechwytywania wody w całym mieście, m.in. przez rozbudowę błękitno-zielonej infrastruktury, kreowanie polityki ochrony i zarządzania glebami.
- B.5.2. Zwiększać udział naturalnych powierzchni roślinnych sprzyjających stabilizacji bilansu cieplnego oraz retencji wody.
- B.5.3. Budować świadomość w kwestii znaczenia polityki „niemarnowania” (*zero waste*) ograniczającej ilości wytwarzanych odpadów oraz zużycia surowców w mieście. Należy wspierać wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym w inwestycjach prywatnych.
- B.5.4. Prowadzić monitoring działań związanych z przetwarzaniem odpadów celem możliwości optymalizacji systemu gospodarki odpadami.
- B.5.5. Wdrożyć politykę zielonych zamówień publicznych jako standard w instytucjach publicznych i promować prozielone zakupy w sektorze prywatnym.
- B.5.6. Zapewnić bezpieczeństwo mieszkańcom w sytuacji wystąpienia ekstremalnych zjawisk związanych ze zmianami klimatu.

Zadania i projekty kluczowe

- B.5.k.1. Przygotowanie analiz wdrożenia i standardów projektowania infrastruktury błękitno-zielonej.
- B.5.k.2. Wypracowanie standardów retencji wody poprzez ochronę gleb oraz właściwe gromadzenie wody w zbiornikach naziemnych i podziemnych.
- B.5.k.3. Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami, m.in. w rejonie ul. Głębokiej, ul. Kunickiego, ul. Nadbystrzyckiej, ul. Morwowej, alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego.
- B.5.k.4. Budowa nowych i podłączenie wybudowanych już zbiorników retencyjnych w rejonie Cieku spod Konopnicy (w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy ul. Raszyńską i Wojciechowską), nowych zbiorników na Sławinie (w rejonie al. Warszawskiej i ul. Skowronkowej) i w rejonie ul. Muzycznej.
- B.5.k.5. Kontynuacja miejskiego programu małej retencji „Złap deszczówkę”.
- B.5.k.6. Budowa stacji wodociągowej Turka wraz z włączeniem do systemu wodociągowego miasta Lublin – w ramach przedsięwzięcia planuje się wzmocnienie efektywności systemu zaopatrzenia w wodę miasta Lublin poprzez budowę stacji wodociągowej zasilanej z nowego ujęcia wody Turka.
- B.5.k.7. Podniesienie bezpieczeństwa zasilania w wodę miasta Lublin i gmin ościennych w sytuacjach kryzysowych, poprzez budowę połączeń tranzytowych.
- B.5.k.8. Przygotowanie i wdrożenie kampanii edukacyjnych w obszarze *zero waste*, m.in.: *szkoła zero waste*, działania w dzielnicach i instytucjach miejskich.
- B.5.k.9. Opracowanie katalogu dobrych praktyk „niemarnowania”.
- B.5.k.10. Promowanie kompostowania m.in. poprzez tworzenie kompostowników na lokalnych terenach zielonych oraz udostępnienie kompostowników mieszkańcom.
- B.5.k.11. Rozwój rolnictwa miejskiego w formie tzw. społecznych ogródków.
- B.5.k.12. Rozbudowa systemu stacjonarnych punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK).
- B.5.k.13. Zakup kontenerów do zbiórki odpadów i sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz kontenerów dla aptek zbierających przeterminowane leki.
- B.5.k.14. Wdrożenie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem miasta Lublin, jako kompleksowej odpowiedzi na problematykę związaną z następstwami zmian klimatu.
- B.5.k.15. Wsparcie grup szczególnie wrażliwych na konsekwencje ekstremalnych zjawisk klimatycznych poprzez m.in. budowę systemu pomocy sąsiedzkiej.

Zalecenia i synergie

- Występowanie ekstremalnych zjawisk meteorologicznych w postaci nagłych i intensywnych opadów lub długotrwałych susz jest zjawiskiem coraz częściej dotykającym Lublin. Dlatego w rozwoju miasta należy uwzględnić działania zapobiegawcze. Lublin posiada dobrze rozwiniętą sieć kanalizacji deszczowych, które mają jednak problem z przyjęciem wody podczas wystąpienia ulewnych deszczów co ma swoje odzwierciedlenie w czasowych podtopieniach. Szczególnie istotne jest wdrożenie działań z zakresu budowy błękitno-zielonej infrastruktury, która powinna być standardem dla inwestycji miejskich. Działanie to pozwoli nie tylko na zapobiegnięcie podtopieniom ale również pozwoli na gromadzenie i przechowywanie wody potrzebnej w okresie suszy.
- Rozszczelnianie nawierzchni i wprowadzanie nowych nasadzeń pomoże zarówno w retencji wody, jak i w łagodzeniu zjawiska miejskiej wyspy ciepła w centralnych obszarach miasta o gęstej zabudowie.
- Lublin ma potencjał by przejść na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Do tego jednak potrzebna jest współpraca i edukacja wszystkich interesariuszy miasta. Władze miasta powinny stworzyć warunki dla rozwoju lokalnych punktów napraw, prowadzić kampanie i warsztaty edukacyjne ucząc zachowań cyrkularnych. Jednak to od mieszkańców zależy czy będą chcieli wdrożyć proekologiczne zachowania z korzyścią dla środowiska. Dobrą praktyką byłoby wdrożenie systemu informacji o ponownym użyciu materiałów poddanych odzyskowi tak, aby mieszkańcy mieli wiedzę i pewność o ponownym wykorzystaniu odzyskanych materiałów.
- Za najczęściej występujące i wpływające na sektor zdrowia publicznego w Lublinie zjawiska przyjmuje się m.in. fale upałów i mrozów, ekstremalne zjawiska pogodowe, tj. intensywne opady zarówno deszczu, jak i śniegu, burze, zanieczyszczenie powietrza oraz zwiększenie populacji owadów. Zjawiska te przyczyniają się do powstawania lub nasilania się szeregu groźnych dla zdrowia i życia dysfunkcji organizmu. Szczególnie wrażliwymi pod tym względem są dzieci poniżej 5 roku życia, osoby powyżej 65 roku życia oraz przewlekle chore. Dużą wrażliwością na ekstremalne zjawiska pogodowe charakteryzują się też osoby niepełnosprawne, o ograniczonej mobilności oraz bezdomne.
- W ramach budowy systemu pomocy sąsiedzkiej przewiduje się tworzenie obiektów infrastruktury społecznej i przyjaznych zazielenionych przestrzeni publicznych, sprzyjających integracji osób starszych i samotnych. Tworzenie sieci pomocy jest szczególnie istotne w przypadku nasilającego się zagrożenia kiedy służby miejskie nie są w stanie dotrzeć do wszystkich potrzebujących. Miasto chce zwiększyć ochronę swoich mieszkańców poprzez wykwalifikowane sąsiedztwo i tym samym zachęcić wolontariuszy do opieki nad osobami starszymi w lokalnej społeczności.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) budowa stacji wodociągowej Turka wraz z włączeniem do systemu wodociągowego miasta Lublin;
 - b) wdrożenie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem miasta Lublin;
 - c) opracowanie koncepcji i wdrożenie systemu pomocy sąsiedzkiej.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) objętość retencjonowanej wody w ciągu roku;
 - b) ilość odprowadzonych i oczyszczonych ścieków;
 - c) długość przebudowanej lub rozbudowanej kanalizacji sanitarnej i deszczowej;
 - d) udział odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem;
 - e) wskaźniki recyklingu wybranych frakcji odpadów;
 - f) udział zrealizowanych przetargów objętych systemem zielonych zamówień publicznych w ogólnej liczbie przetargów.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba i wartość miejskich inwestycji w błękitno-zieloną infrastrukturę;
 - b) liczba gospodarstw domowych objętych programem „Złap deszczówkę”;
 - c) powierzchnia społecznych ogródków;
 - d) liczba akcji edukacyjnych w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego wraz z liczbą uczestników;
 - e) masa zmieszanych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca;
 - f) całkowite zużycie wody na mieszkańca;
 - g) liczba dni z ekstremalnymi temperaturami powietrza – dni upalne i dni bardzo mroźne.
4. Oceny ekspertów w zakresie:

- a) bezpieczeństwa zasilania w wodę Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego;
 - b) działań ukierunkowanych na zwiększenie odporności miasta na zmiany klimatyczne i łagodzenie wpływu miasta na zmiany klimatu;
 - c) systemu zapewniania bezpieczeństwa mieszkańcom w sytuacji ekstremalnych zjawisk klimatycznych.
5. Opinie mieszkańców w zakresie:
- a) świadomości ekologicznej i postaw prośrodowiskowych.

C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany

Samorząd terytorialny pełni szczególną rolę w demokratycznym państwie prawa. Jest organem władzy ulokowanym najbliżej obywateli, sprawuje mandat w sensie formalnym, ponosi odpowiedzialność za sprawy publiczne, a nade wszystko zaspokaja potrzeby mieszkańców. Działania te w całym wachlarzu przyjętych rozwiązań powinny chronić prawa jednostki, opierać się na zasadzie sprawiedliwości, gwarantować bezpieczeństwo, szanować środowisko naturalne, wzmacniać równe traktowanie, dbać o dobro wspólne, gwarantować spójność społeczną.

Polityka miasta Lublin w ramach wszystkich przynależnych samorządowi lokalnemu kompetencji, służy rozwiązywaniu problemów i zarządzaniu sprawami publicznymi. Kierunki działań są zgodne z zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej oraz współodpowiedzialności mieszkańców. Wszelkie podejmowane przedsięwzięcia są prowadzone w oparciu o współdziałanie podmiotów mających wpływ na kreowanie polityki społecznej miasta. Dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju i podniesienia jakości życia kwestiom tym dedykowane są dokumenty określające priorytety i rozwiązania. W zakresie polityki społecznej, miasto Lublin wdraża kompleksowy system zarządzania strategicznego. Jego elementem są polityki sektorowe, określające kierunki rozwoju określonego obszaru aktywności miasta, jak i praktyczne działania. Wśród nich wymieniłem należy strategie, programy i plany na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, ochrony zdrowia, wsparcia psychicznego, integracji mieszkańców z niepełnosprawnościami, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy, profilaktyki uzależnień, aktywizacji seniorów, aktywności lokalnej, współpracy z organizacjami pozarządowymi, poprawy bezpieczeństwa mieszkańców oraz aktywizacji rynku pracy.

W ramach prac nad przygotowaniem Strategii Lublin 2030 określającej wizję miasta na kolejną dekadę, w sposób partycypacyjny zdefiniowane zostały nie tylko obszary problemowe, ale także priorytetowe kierunki działań oraz strategiczne wytyczne. Wyróżnione w tym obszarze cele nie mają charakteru rozłącznego. Są ze sobą powiązane, ze względu na ich występowanie, przenikanie się oraz podejmowane interwencje. Ta styczność pozwala dedykować pojedyncze projekty różnym zadaniom i siećować ze sobą wiele pokrewnych środowisk oraz podmiotów sektora samorządowego czy pozarządowego na rzecz realizacji celu. Poza zdefiniowaniem problemów, sformułowane zostały także propozycje metod i sposobów reagowania na pojawiające się wyzwania.

Idea miasta społecznie zaangażowanego jako wyznacznika programowania rozwoju ma swoje uzasadnienie w dotychczasowej polityce Lublina. Realizowana jest bowiem od lat polityka społeczna, rozumiana jako integracyjna, interdyscyplinarna, bazująca na włączaniu i partycypacji społecznej oraz na współpracy samorządu z partnerami społecznymi. Jest to działanie przemyślane, konsekwentne, trafiające do wszystkich zainteresowanych i potrzebujących grup oraz indywidualnych osób. Udało się stworzyć w Lublinie system powiązanych ze sobą przyczynowo i skutkowo działań, opartych o rozpoznane oczekiwania. Zaspokajanie potrzeb w tym zakresie, zebrane doświadczenia, rozumienie nowych wyzwań, pozwala przejść na wyższy poziom myślenia o rozwoju w tym obszarze. Wiele zagadnień czy problemów, które znalazły swoje odzwierciedlenie w działaniach samorządu, ewoluuje tworząc nowe potrzeby i oczekiwania, pojawiają się również nowe wyzwania. Miasto otwarte, wielopokoleniowe i społecznie zaangażowane to szeroki zakres oddziaływań, wymagających na niektóre zagadnienia spojrzeć inaczej niż dotychczas. Spektrum problemów jest bardzo rozległe, czego odzwierciedleniem są cele szczegółowe Strategii. Zależy nam też na tym, aby mieszkańcy naszego miasta byli aktywnymi uczestnikami i współtwórcami życia społecznego, w każdym obszarze. Miasto otwarte, wielopokoleniowe i społecznie zaangażowane to jednocześnie zbiór aktywnych mieszkańców organizacji społecznych, wnoszących do życia społeczności lokalnej swoje pomysły oraz inicjatywy wynikające z artykułowanych i rozpoznanych rzeczywistych potrzeb. Dostrzegamy potencjał tkwiący w obszarze partycypacji. Tylko dzięki zaangażowaniu mieszkańców, inicjatywy i działania w każdym z obszarów życia społecznego mogą być skutecznie realizowane.

C.1. Miasto otwarte i włączające

Lublin był i jest największym i najprężniej rozwijającym się miastem we Wschodniej Polsce. Na jego bogatą historię składa się wiele elementów. Jednym z nich jest otwartość mieszkańców i różnorodność miasta. W społeczną tkankę Lublina przez wieki z łatwością wtapiali się przedstawiciele innych narodów, wyznań i kultur. Kluczem do zrozumienia zarówno historycznego, jak i dzisiejszego ducha miasta, jest jego historyczna otwartość i dziedzictwo wielokulturowości. Otwartość wyraża się swoistym ukierunkowaniem na innych i zgodą na włączanie innych. Jest postawą opartą na przychylności i aprobachie. Taki duch czyni społeczność lokalną Lublina dostępną i przyjazną wobec innych. Inkluzja zaś wyraża się poprzez postawę włączającą. Ma miejsce wówczas, gdy akceptuje się drugiego człowieka i dąży do jego rzeczywistego włączenia w życie społeczne bez względu na ewentualną odmienność. Oczekiwanym efektem takiego włączenia, jest utworzenie jednej grupy o zróżnicowanych, zindywidualizowanych cechach bez podziału na lepsze i gorsze. W tak rozumianej inkluzji, akceptacja jest przesłanką do zaistnienia autentycznej wspólnoty, tworzy więzi i w efekcie przekłada się na działanie. Miasto otwarte, włączające i dostępne koncentruje się na jakości życia mieszkańców, świadomie i wrażliwie reaguje na sytuacje i procesy, które mogą wpływać na dobrostan grup społecznych, szczególnie tych, które zagrożone są wykluczeniem lub marginalizacją.

Otwartość i włączanie wpisuje się w politykę miasta opartą na gwarancji równych szans i szacunku dla każdego człowieka. Otwarte miasto pozwala wszystkim mieszkańcom w pełni uczestniczyć w życiu społeczności. Wszystkie grupy mieszkańców, włącznie z grupami szczególnie wrażliwymi, posiadają równy dostęp do podstawowych usług publicznych, takich jak edukacja, kultura, usługi społeczne, i opieka zdrowotna.

Mieszkańcy biorący udział w badaniach określali miasto otwarte i dostępne jako miasto skłonne do wprowadzania zmian i przyjmujące osoby, które chcą te zmiany wprowadzać. Jest to miasto, w którym różne kultury i światopoglądy współegzystują, a każdy tu obecny może czuć się swobodnie i bezpiecznie – niezależnie od pochodzenia, wieku czy narodowości. Jest to miasto, gdzie ludzie chętnie nawiązują ze sobą kontakty, okazują sobie życzliwość.

Miasto otwarte, włączające i dostępne będzie kierować się we wszystkich działaniach zasadami poszanowania praw człowieka i obywatela, dążyć do pełnego włączenia w życie społeczne miasta każdego mieszkańca, jak i wszystkich tych, którzy chcą w nim zamieszkać.

Miasto otwarte i włączające

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- C.1.1. Zapewnić nowoczesną edukację włączającą i realizować politykę zarządzania różnorodnością i równością jako czynnika integracji społecznej.
- C.1.2. Podejmować działania z zakresu polityki samorządowej na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu i włączać w życie społeczne seniorów, osoby z niepełnosprawnościami, mniejszości i wszystkich zagrożonych ekskluzją.
- C.1.3. Zapewnić system współpracy miasta z organizacjami oraz mieszkańcami w celu upowszechniania idei tolerancji, przeciwdziałania dyskryminacji oraz wykluczeniu.
- C.1.4. Podejmować działania z zakresu polityki samorządowej na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa oraz przeciwdziałania przemocy w życiu społecznym.
- C.1.5. Dostosowywać infrastrukturę miasta dla osób z różnymi potrzebami.

Zadania i projekty kluczowe

- C.1.k.1. Aktualizacja i kontynuacja miejskich strategii sektorowych oraz programów wsparcia na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, bezdomnych, ofiar przemocy, w zakresie systemu pieczy zastępczej, najczęściej występujących chorób, profilaktyki uzależnień oraz poprawy bezpieczeństwa w mieście.
- C.1.k.2. Stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej, horyzontalnej polityki zarządzania różnorodnością i równością oraz polityki na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji i miejskiego programu edukacji włączającej.
- C.1.k.3. Przebudowa i rozbudowa obiektów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie, utworzenie Centrum kompleksowego wsparcia edukacyjnego, rewalidacyjnego oraz integracyjnego dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.
- C.1.k.4. Rozbudowa i budowa placówek edukacyjnych, terapeutycznych i wspierających, uwzględniających potrzeby różnych grup osób wymagających wsparcia.
- C.1.k.5. Prowadzenie kampanii edukacyjnych dotyczących różnorodności oraz budujących świadomość istnienia „niewidocznych” grup społecznych poprzez kampanie społeczne, lekcje wychowawcze, akcje i wydarzenia.
- C.1.k.6. Rozwój systemu usług społecznych świadczonych w środowisku oraz niezbędnego zasobu usług instytucjonalnych, skierowanych do poszczególnych grup wymagających wsparcia.
- C.1.k.7. Kreowanie postaw zaangażowania społecznego i wolontariatu poprzez kampanie społeczne, lekcje wychowawcze, akcje i wydarzenia.
- C.1.k.8. Promocja i rozwój miejskiego telefonu zaufania poprzez zapewnienie obsługi także w języku angielskim i ukraińskim.
- C.1.k.9. Prowadzenie działań mających na celu likwidację barier oraz wdrażanie racjonalnych usprawnień w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania oraz realizowanie działań inwestycyjnych zgodnie z ideą projektowania uniwersalnego.

Zalecenia i synergie

- Lublin jest liderem zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w instytucjach samorządowych. Konieczne jest utrzymanie tego kierunku i dalsza aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.
- Należy rozwijać narzędzia badania potrzeb mieszkańców miasta, zapewniając stały monitoring potrzeb. W tym zakresie należy lepiej rozpoznać potrzeby poszczególnych grup mniejszościowych, związane zarówno z codziennym funkcjonowaniem, jakością życia, jak i oczekiwaniami na przyszłość. Zgromadzona wiedza i wnioski pozwolą na większe zaangażowanie grup mniejszościowych w tworzenie długofalowej polityki miasta.
- Działania w obszarach kultury, edukacji i akademickości przyczyniają się do ciągłego wzrostu wrażliwości społecznej w związku z nieustannym rozwojem kompetencji kulturalno-edukacyjnych mieszkańców miasta, zapewniając wzrost poczucia bezpieczeństwa i troski o potencjalnie wykluczonych i marginalizowanych, jak również minimalizując negatywne zjawiska oparte na stereotypach.

- Rozwój gospodarczy Lublina może być szansą na zmniejszenie się rozwarstwienia ekonomicznego wśród mieszkańców. Należy wykorzystać poprawę sytuacji na rynku pracy i warunków ekonomicznych do wzmocnienia spójności społecznej i zmniejszenia poczucia wykluczenia i marginalizacji wśród mieszkańców.
- Rozwój systemu usług społecznych powinien być realizowany z wykorzystaniem potencjału podmiotów ekonomii społecznej. Ekonomię społeczną należy traktować jako narzędzie wykorzystywane w różnych obszarach polityki społecznej, aktywizacji zawodowej i rewitalizacji. Pobudzanie rozwoju istniejących i wspieranie powstawania nowych inicjatyw ekonomii społecznej powinno znaleźć odzwierciedlenie w szczegółowych zapisach wieloletnich programów miejskich określających współpracę z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami ekonomii społecznej.
- Dostępne dla wszystkich instytucje kultury i sportu dają możliwość rozwoju, pogłębiania zainteresowań, ekspresji twórczej, aktywności fizycznej i rehabilitacji. Swobodny dostęp do takich instytucji przyczyni się do lepszego wzajemnego zrozumienia i integracji osób narażonych na wykluczenie.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej, horyzontalnej polityki zarządzania różnorodnością i równością oraz polityki na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji i miejskiego programu edukacji włączającej;
 - b) przebudowa i rozbudowa obiektów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych w Lublinie;
 - c) rozwój miejskiego telefonu zaufania poprzez zapewnienie obsługi w języku angielskim i ukraińskim.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) udział inwestycji realizowanych zgodnie z założeniami projektowania uniwersalnego w inwestycjach ogółem;
 - b) liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności na 1 000 mieszkańców;
 - c) liczba osób bezdomnych na 100 000 mieszkańców.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba realizowanych projektów na rzecz mniejszości, osób zagrożonych dyskryminacją, wykluczeniem i marginalizacją;
 - b) wydatki na projekty i działania na rzecz mniejszości, osób zagrożonych dyskryminacją, wykluczeniem i marginalizacją;
 - c) liczba cudzoziemców zameldowanych oraz liczba cudzoziemców pracujących w Lublinie na 1 000 mieszkańców;
 - d) liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w Urzędzie Miasta Lublin i jednostkach organizacyjnych miasta oraz ich udział w ogólnej liczbie zatrudnionych.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) jakości edukacji włączającej;
 - b) bezpieczeństwa mniejszości, osób zagrożonych dyskryminacją, wykluczeniem i marginalizacją;
 - c) działań miasta na rzecz osób zagrożonych dyskryminacją, wykluczeniem i marginalizacją.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) warunkach życia i funkcjonowania w mieście (formułowane przez osoby zagrożone dyskryminacją, wykluczeniem i marginalizacją) – na podstawie badań realizowanych we współpracy ze środowiskiem akademickim nie rzadziej niż raz na 4 lata.

C.2. Miasto wielopokoleniowe

Wielopokoleniowe miasto to takie, które kieruje się w swoich działaniach zasadą pomocniczości, aktywizuje i inicjuje wzajemną współpracę wszystkich grup wiekowych, wzmacnia kapitał społeczny mieszkańców, pogłębia ich lokalną tożsamość, przywiązuje i integruje z miejscem zamieszkania. W takim sensie relacje wielopokoleniowe w ramach lokalnej społeczności rysują się jako sytuacja, w której różne generacje zgadzają się żyć razem i dążą do wspólnych celów. Mając więc na uwadze, że ciągłość pokoleniowa ulega od lat stałej erozji, relacje między generacjami nabierają szczególnego znaczenia. Konieczne w związku z tym wydaje się moderowanie kontaktu wielopokoleniowego tak, by niejako „poznać się na nowo”, stworzyć klimat do dialogu, zrozumieć potrzeby osób należących do różnych pokoleń, wzbudzić motywację do wspólnego działania, w efekcie osiągnąć cel, jakim jest podmiotowa relacja wszystkich stron.

Lublin jest miastem ze złożoną, wielowarstwową strukturą, bogatą historią i inspirującym duchem. Proces poprzedzający pisanie Strategii, oparty na pogłębionym dialogu pokazał jak ważna jest ochrona spójności środowiska lokalnego, jego wzajemne rozumienie się i współpraca, by w konsekwencji zaspokoić potrzeby życiowe i społeczne obecnych mieszkańców oraz przyczynić się do zaspokojenia potrzeb przyszłych generacji.

Przyjęcie takiego założenia pozwoliło sformułować katalog zaleceń, które przełożą się na pogłębienie in-

tegracji wielopokoleniowej i realizację potrzeb poszczególnych grup społecznych. Każde kolejne działanie umożliwiające kontakt, wymianę doświadczeń i usług osób w różnym wieku, pozwoli zagospodarować unikalne zasoby pokoleń. To zaś ma przyczynić się do przełamywania stereotypów, pogłębiania dialogu, dzielenia się wiedzą i doświadczeniami.

Miasto otwarte na młodych, to według prognoz ekspertów miasto stwarzające szanse na rozwój, wspomagające samorealizację młodego pokolenia, oferujące edukację na dobrym poziomie, inwestujące w infrastrukturę czasu wolnego, upodmiotawiające młodych jako obywateli, słuchające ich jako mieszkańców i komunikujące się z nimi. Miasto otwarte i przyjazne dorosłym zapewnia dostęp do żłobków, przedszkoli i szkół. Wspiera w godzeniu życia zawodowego i rodzinnego. Wykorzystuje zasoby przestrzenne i modernizuje infrastrukturę czyniąc go przyjaznym dla mieszkańców. Prowadzi dialog z mieszkańcami, buduje społeczeństwo obywatelskie. Miasto przyjazne seniorom lokuje politykę senioralną wśród kluczowych swoich zadań. Uwzględnia ich potrzeby zgodnie ze standardami dostępności w priorytetowych dla rozwoju miasta obszarach obejmujących przestrzeń publiczną, budynki, transport, mieszkalnictwo, usługi społeczne, ochronę zdrowia. Miasto wielopokoleniowe prowadzi dialog z osobami w wieku senioralnym.

Miasto wielopokoleniowe

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- C.2.1. Wzmacniać pozycję młodych mieszkańców, wspierać ich w zdobywaniu wiedzy i nowych umiejętności, angażować w życie miasta i włączać w podejmowanie decyzji w kwestiach dotyczących ich samych.
- C.2.2. Rozwijać komplementarny i efektywny system wsparcia dla dorosłych, wszechstronnie wspierać rodziny, wzmacniać w wypełnianiu funkcji wychowawczej oraz godzeniu ról rodzicielskich i zawodowych, rozwijać system rodzinnej pieczy zastępczej, wspierać w sytuacjach kryzysowych.
- C.2.3. Kontynuować działania na rzecz seniorów, udzielać im wsparcia i opieki, aktywizować i wykorzystywać drzemiący w tej grupie społecznej potencjał w celu stworzenia miasta jak najbardziej im przyjaznego.
- C.2.4. Rozwijać model współpracy wielopokoleniowej, oparty na rozumieniu potrzeb wszystkich stron i wzajemnym szacunku. W szczególności promować i pogłębiać uczestnictwo młodych, dorosłych i seniorów w podejmowaniu decyzji na wszystkich poziomach oraz zarządzać miastem poprzez dialog z mieszkańcami.
- C.2.5. Troszczyć się o zdrowie (zarówno fizyczne, jak i psychiczne) mieszkańców w każdym wieku.
- C.2.6. Rozwijać infrastrukturę i usługi potrzebne ludziom młodym, rodzinom i seniorom, czyniąc Lublin „miastem dostępnym”.
- C.2.7. Tworzyć nowe lokalizacje, wdrażać pozadeweloperskie instrumenty i zwiększać dostępność przestrzeni mieszkalnych.

Zadania i projekty kluczowe

- C.2.k.1. Rozszerzenie formuły angażowania młodych ludzi w procesy decyzyjne na linii młodzież–miasto, w tym usprawnienie komunikacji oraz profilowanie przekazu adresowanego do tej grupy wiekowej.
- C.2.k.2. Promocja aktywności młodych ludzi na różnych polach, m.in. przez finansowanie w formie grantów i wszechstronne wsparcie ich inicjatyw i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym.
- C.2.k.3. Realizacja programu działań i wydarzeń określonego w aplikacji Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023.
- C.2.k.4. Zwiększanie dostępności żłobków i przedszkoli oraz rozwój form opieki nad dziećmi.
- C.2.k.5. Utrzymanie działalności poradni psychologiczno-pedagogicznych i zwiększanie dostępności do usług przez nie świadczonych.
- C.2.k.6. Zwiększanie dostępności poradnictwa specjalistycznego m.in. psychologicznego oraz interwencji kryzysowej w kontekście problemów jakie wywołała pandemia COVID-19.
- C.2.k.7. Sprawna realizacja programów samorządowych i rządowych na rzecz rodzin.
- C.2.k.8. Rozwój infrastruktury i usług potrzebnych rodzinom.
- C.2.k.9. Kontynuowanie i rozwijanie systemu wszechstronnego wspierania rodzin, w tym rodzinnej pieczy zastępczej.
- C.2.k.10. Rozwój i lepsze wykorzystanie potencjału istniejących miejsc spotkań i aktywnego spędzania czasu, dedykowanych seniorom.
- C.2.k.11. Rozbudowa oferty usług i dóbr dla osób w wieku senioralnym, w tym usług świadczonych w środowisku funkcjonowania seniora.
- C.2.k.12. Wspieranie i wzmacnianie aktywności społecznej seniorów.
- C.2.k.13. Projektowanie działań samorządu z udziałem seniorów.
- C.2.k.14. Opracowanie i wdrożenie programów edukacyjnych podnoszących kompetencje osób w wieku senioralnym w szczególności kompetencji cyfrowych i bezpieczeństwa w sieci.
- C.2.k.15. Usprawnienie kanałów komunikacji z seniorami i organizacjami seniorskimi.
- C.2.k.16. Programowanie działań wspierających pozytywne postawy wobec seniorów, w tym organizacja wolontariatu seniorów i na rzecz seniorów.
- C.2.k.17. Realizacja i promocja nowatorskich rozwiązań, inicjatyw i praktyk wpisujących się w misję współpracy wielopokoleniowej.
- C.2.k.18. Stworzenie sieci mentoringu wielopokoleniowego.
- C.2.k.19. Organizacja spotkań wielopokoleniowych.
- C.2.k.20. Realizacja szkolnych projektów przyjaznych różnym pokoleniom.
- C.2.k.21. Realizacja Programu Zdrowie dla Lublina na lata 2021–2025.

C.2.k.22. Wsparcie w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych rodzin, w tym realizacja programów rządowych, partnerskich i własnych, zwiększających dostępność przestrzeni mieszkalnych.

Zalecenia i synergie

- Polityka młodzieżowa miasta Lublin adresowana jest do szerokiej kategorii społecznej osób młodych. Uwzględnia potrzeby i adresuje ofertę do uczniów, studentów i absolwentów lubelskich szkół i uczelni. Opiera się na partnerstwie, wzmacnia partycypację, wspiera aktywność indywidualną i organizacyjną oraz wyraża się we wspólnym działaniu na rzecz młodych ale i całej społeczności lokalnej.
- Tytuł Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023 powinien przyczynić się do wzmocnienia pozycji młodych ludzi (uczniów, studentów i absolwentów), zwiększenia ich uczestnictwa w podejmowaniu decyzji w mieście oraz wzmocnienia ich tożsamości europejskiej. Jest to dobry sposób na promocję młodej, szeroko pojętej kultury i aktywności młodych ludzi na różnych polach.
- Zwiększanie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 jest powiązane z prowadzeniem cyklicznych analiz aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania na miejsca w publicznych żłobkach w poszczególnych dzielnicach (cel A.1). Poprawę dostępności żłobków w dzielnicach może zapewnić budowa niewielkich, modułowych żłobków dla kilkudziesięciu dzieci. Takie rozwiązanie wpisuje się w ideę miasta 15-minutowego.
- Trzy filary (dostępność, zaangażowanie i pomoc) polityki senioralnej realizowanej przez miasto Lublin, powinny być uzupełnione o równie ważny komponent, jakim jest uczenie się przez całe życie. Potencjał naukowy i dydaktyczny lubelskich uczelni stwarza możliwości przygotowania bogatego wachlarza wykładów, warsztatów i zajęć w oparciu o specjalizację poszczególnych jednostek i ich wydziałów.
- Jednym z horyzontalnych celów Strategii Lublin 2030 jest zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta. Realizując ten cel należy podejmować współpracę w ramach programów rządowych, jak i realizować własne programy mające na celu zwiększenie dostępności przestrzeni mieszkalnych.
- Gwarancją sprawnego działania służby zdrowia jest odpowiednia liczba i stan infrastruktury w postaci aptek, przychodni i szpitali oraz dostępność kadry medycznej – lekarzy i pielęgniarek. Pomimo wąskiego zakresu uprawnień samorządu w tym zakresie, należy podejmować starania na rzecz stałej poprawy w dostępności usług społecznych.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) tworzenie sieci mentoringu wielopokoleniowego;
 - b) organizacja spotkań wielopokoleniowych;
 - c) realizacja Programu Zdrowie dla Lublina na lata 2021–2025.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 000 dzieci w wieku do lat 3,
 - b) dzieci w wieku 3–5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego;
 - c) liczba mieszkań powstałych w ramach budownictwa społecznego, liczba mieszkań w mieszkaniowym zasobie Gminy Lublin (w tym liczba mieszkań chronionych i wytnieniowych) – w relacji do liczby mieszkańców.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba wydarzeń i projektów na rzecz młodzieży, rodzin, seniorów oraz integracji wielopokoleniowej;
 - b) wydatki miasta na działania skierowane do młodzieży, rodzin, seniorów;
 - c) liczba bezrobotnych poniżej 25 r.ż. i odsetek bezrobotnych w grupie osób w wieku 18–24 r.ż.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) działań miasta adresowanych do młodzieży;
 - b) działań miasta adresowanych do rodzin;
 - c) działań miasta adresowanych do seniorów;
 - d) działań miasta na rzecz wzmocnienia dialogu wielopokoleniowego;
 - e) zwiększania aktywności społecznej młodych, rodzin i seniorów i włączania ich w proces współzarządzania miastem.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) przyjazności miasta dla młodych, rodzin i seniorów.

C.3. Aktywne sąsiedztwo

Oczekiwane zmiany w mieście wymagają wszechstronnego zaangażowania mieszkańców Lublina. Rozwój społeczny powinien przyczyniać się do ciągłego umacniania lokalnej demokracji, a co za tym idzie mieszkańcy muszą mieć dostęp do narzędzi umożliwiających wypowiedzenie się na temat spraw i procesów wpływających na ich codzienne życie. Istotnym jest także ciągłe usprawnianie istniejących oraz spontanicznie tworzących się nowych form udziału mieszkańców w życiu miasta i dzielnic. Udział sąsiedztw ma kluczowe znaczenie dla uzyskania odpowiadającej mieszkańcom jakości otoczenia architektonicznego i infrastrukturalnego, ponieważ to właśnie przez nich, miejsca te są codziennie użytkowane. Sąsiedztwa są miejscami, gdzie rozwijają się podstawowe praktyki współpracy, liderstwa oraz narzędzia szybkiego reagowania na potrzeby, a efekty działań są najbardziej odczuwalne. W procesie przemieniania miasta, istotne jest dostrzeżenie nostalgii wiążącej mieszkańców z najbliższą okolicą oraz docenienie siły lokalnych tożsamości. W szczególności doświadczenia pandemii ukazują jak ważne są działające lokalne sieci wsparcia oraz solidarnej, wspólnotowej pomocy.

Oddolna, wewnątrzdzielnicowa aktywność mieszkańców połączona z gęstą siecią przyjacielskich relacji sąsiedzkich jest jedną z podstaw sprawnie rozwijającego się miasta. Dobre miejsce do mieszkania wiąże się z silnymi relacjami międzyludzkimi istniejącymi w najbliższej okolicy, za którymi idzie współpraca i wspólna aktywność oraz poczucie bezpieczeństwa. Łączące mieszkańców relacje sprawiają, że wzrasta skłonność do wzajemnej pomocy, rośnie zaangażowanie w projektowanie otoczenia, a dzięki temu troska o czystość, infrastrukturę oraz aktywny udział w dokonujących się przemianach. Dzięki zawiązanym relacjom szybciej dokonuje się spontaniczna samoorganizacja w celu rozwiązywania pojawiających się, lokalnych problemów, a także chęć do wprowadzania zmian usprawniających wspólne życie. Silne więzi sąsiedzkie i aktywizm lokalny przyczynia się do wzrostu

odpowiedzialności za siebie nawzajem oraz za wspólnie zamieszkiwaną przestrzeń.

Organizowanie wspólnych działań związane jest przede wszystkim z poczuciem więzi oraz przekonaniem, że można polegać na sobie, a do tego niezbędne są miejsca, w których mogą odbywać się spontanicznie nawiązywane relacje. Niezbędne są również przestrzenie, w których można łatwo się zgromadzić. Bez wspólnej, lokalnej agory, w której mieszkańcy mogą się spotkać, trudno jest mówić o prowadzeniu dyskusji i wspólnym podejmowaniu decyzji.

W trakcie przeprowadzonych badań mieszkańcy wszystkich dzielnic zwracali uwagę na brak odpowiedniej ilości przestrzeni oraz obiektów użyteczności społecznej, w których mogą lokalnie nawiązywać się spontaniczne interakcje społeczne, a także zwracali uwagę na potrzebę rewitalizacji już istniejących. Uwagi dotyczyły także braku sal lub większych przestrzeni w lokalnych budynkach użyteczności publicznej, w których można spotkać się w większym gronie, by przeprowadzić debatę i wspólnie podjąć aktywność różnego rodzaju. Dodatkowo, badani wymieniali miejsca i przestrzenie uznawane przez nich za sprzyjające aktywności lokalnej. Po pierwsze, są to wszelkie miejsca spontanicznych, niewymuszonych spotkań, np. centra aktywności obywatelskiej, placówki oświaty, parki, skwery, ścieżki spacerowe. Po drugie, funkcje integrujące pełnią instytucje kultury, przede wszystkim biblioteki, osiedlowe targi oraz kluby i domy kultury.

Badani mieszkańcy miasta doceniają znaczenie silnych więzi międzyludzkich w otoczeniu sąsiedzkim. Z jednej strony oczekują wsparcia ze strony samorządu w inicjowaniu procesów integracyjnych (w szczególności w obrębie nowych osiedli, gdzie tkanka społeczna jest najstąbiej rozwinięta), z drugiej podkreślają potrzebę autonomii i samostanowienia w ramach istniejących wspólnot.

Aktywne sąsiedztwo

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- C.3.1. Budować systemy wspierające tworzenie i podtrzymywanie więzi sąsiedzkich, opierające się na otwartych, odformalizowanych oraz niezinstytucjonalizowanych przestrzeniach nazwanych Miejscami Aktywności Mieszkańców, wzorowanych na m.in. Miejscach Aktywności Lokalnej, wspieranych przez zazielenione przestrzenie publiczne, tzw. Miejsca dla Ciebie.
- C.3.2. Wytwarzać i wzmacniać poczucie sprawczości, możliwości działania oraz odpowiedzialności za wspólną przestrzeń wśród mieszkańców (m.in. poprzez rozwój instytucji dobrego sąsiedztwa).
- C.3.3. Włączać społeczności dzielnic w proces planowania oraz wprowadzania zmian związanych z najbliższą okolicą poprzez rozbudowę systemów partycypacji lokalnej.
- C.3.4. Utrzymać obecny, wysoki poziom bezpieczeństwa w mieście przy jednoczesnym wzmocnieniu wysiłków dążących do jego dalszej poprawy.
- C.3.5. Angażować placówki oświatowe w działania na rzecz lokalnych społeczności, rozwijając kompetencje społeczne i obywatelskie dzieci i młodzieży.

Zadania i projekty kluczowe

- C.3.k.1. Partycypacyjne tworzenie Planów dla Dzielnic, realizujących wizję miasta 15-minutowego.
- C.3.k.2. Kontynuowanie rozwoju bibliotek publicznych w dzielnicach oraz kultywacja ich funkcji kulturotwórczych, wspólnototwórczych oraz więziotwórczych. Ciągłe modernizowanie bibliotek publicznych oraz tworzenie sieci bibliotek multimedialnych (mediateki).
- C.3.k.3. Rozbudowa sieci animatorów, wykonawców i realizatorów działających w dzielnicach oraz ich wspieranie, poprawianie warunków ich pracy oraz możliwości działania jakimi dysponują, wzmocnienie współpracy z mieszkańcami.
- C.3.k.4. Usprawnienie narzędzi i kanałów komunikacji pomiędzy Urzędem Miasta Lublin, przedstawicielami Rad Dzielnic i społecznościami lokalnymi, w tym dopasowanie kanałów komunikacji do potrzeb różnych grup odbiorców tak, by informacje o realizowanych działaniach były sprawnie komunikowane mieszkańcom za pośrednictwem Internetu oraz narzędzi lokalnych.
- C.3.k.5. Zaangażowanie mieszkańców w procesy planistyczne, m.in. poprzez wypracowane procedury prowadzenia dyskusji społecznych.
- C.3.k.6. Ułatwienie dostępu do informacji dotyczących polityki przestrzennej miasta, m.in. poprzez stworzenie na portalach internetowych Urzędu Miasta Lublin (www.lublin.eu) zakładki dotyczącej polityki przestrzennej miasta, gdzie publikowane będą m.in.: standardy piesze i rowerowe, urbanistyczne czy informacje o planowanych inwestycjach.
- C.3.k.7. Usprawnienie funkcjonowania, wszechstronne wsparcie, rozwój lokalnych centrów aktywności obywatelskiej i podmiotów społecznych, takich jak świetlice, kluby, domy kultury czy inne instytucje animujące życie społeczne dzielnic.
- C.3.k.8. Cykliczne monitorowanie potrzeb mieszkańców w dzielnicach.
- C.3.k.9. Stworzenie systemu wspierania inicjatyw sąsiedzkich, w tym finansowego.
- C.3.k.10. Tworzenie infrastruktury służącej budowie i podtrzymywaniu więzi społecznych w nowo powstających osiedlach miasta, w szczególności poprzez otwieranie Miejsc Aktywności Mieszkańców.
- C.3.k.11. Tworzenie narzędzi ułatwiających aktywny udział w życiu dzielnicowym oraz działania na rzecz społeczności.
- C.3.k.12. Organizacja publicznych wydarzeń sąsiedzkich integrujących społeczności sąsiedzkie i budujących dumę z dzielnicą.
- C.3.k.13. Rozwój proekologicznej oferty edukacyjnej skierowanej do mieszkańców i sąsiedztw.
- C.3.k.14. Kontynuowanie i wzmocnienie programów na rzecz poprawy bezpieczeństwa, spadku ilości przestępstw, w tym dalsza realizacja programu Bezpieczny Lublin.

Zalecenia i synergie

- W więziach mieszkańców starych dzielnic z ich otoczeniem, a zwłaszcza aktywnych społeczników, kryje się olbrzymi potencjał związany z aktywnością oddolną, który należy umiejętnie wykorzystać dla rozwoju wspólnot lokalnych i całego miasta.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na wzmacnianie więzi z miejscem mieszkańców napływowych, w szczególności na nowo powstałych osiedlach mieszkaniowych.
- Stwarzanie jak najszerszych możliwości dla mieszkańców do wypowiedzenia się na temat procesów mających wpływ na ich codzienne życie przyczynia się do mocniejszego zakorzenienia w miejscu zamieszkania. Samorząd miasta Lublin powinien kontynuować i usprawniać obecne formy partycypacji oraz tworzyć nowe kanały komunikacji i uczestniczenia w procesach zmieniających miasto, zgodnie z ideą współzarządzania.
- Jakość i estetyka osiedli zależy w dużej mierze od ich mieszkańców, którzy przebywają w nich na co dzień. Działania na rzecz wzmocnienia więzi lokalnych oraz przywiązania do miejsca zamieszkania przyczynią się pozytywnie do zwiększenia troski o zieleń i czystość najbliższej okolicy.
- Bezpieczeństwo jest aspektem niezwykle istotnym przy stymulowaniu rozwoju miasta w wielu obszarach strategicznych, jak m.in. turystyka czy rozwój gospodarczy. Co więcej, rozwój miasta w pozostałych obszarach, w szczególności w zakresie zmniejszania nierówności majątkowych wśród jego mieszkańców, znacząco sprzyja spadkowi przestępczości.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) stworzenie planów rozwoju dla dzielnic;
 - b) utworzenie systemu finansowania inicjatyw lokalnych.
2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych:
 - a) liczba mediotek, dzielnicowych instytucji kultury i bibliotek, Miejsc Aktywności Lokalnej – w relacji do liczby mieszkańców;
 - b) przestępstwa stwierdzone na 1 000 mieszkańców oraz wskaźnik wykrywalności przestępstw.
3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych:
 - a) liczba wydarzeń sąsiedzkich realizowanych w obrębie dzielnic (pikniki rodzinne, festiwale dzielnicowe).
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) poziomu lokalnej aktywności społecznej oraz jej wspierania przez miasto;
 - b) włączania społeczności lokalnej w planowanie przestrzenne i troskę o najbliższe otoczenie.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) warunkach życia (w tym przestrzeniach wspólnych i miejscach spotkań) oraz priorytetach inwestycyjnych w najbliższym otoczeniu – co najmniej na poziomie dzielnic (nie rzadziej niż co 3 lata).

D. Lublin twórczy, aktywny i gościnnie

Tętniące życiem i energią miasta od wieków postrzegane były jako miejsca w których, pomimo relatywnie dużego skupienia populacji, najpełniej realizuje się osobista swoboda i niezależność. Obecnie miasta, ze swoją różnorodnością, ofertą pracy i edukacji, dziedzictwem kulturowym oraz ogromnymi możliwościami spędzania wolnego czasu, stanowią najbardziej odpowiednią i najwyższej ocenianą przestrzeń do życia, rozwoju, realizowania ambicji i planów życiowych, prowadzenia biznesu oraz poznawania świata. Kumulując najbardziej aktywny i kreatywny kapitał ludzki, miasta są siłą napędową gospodarki i postępu technologicznego, a także inkubatorami nowych idei zmieniających świat. Mimo podobieństw je łączących, każde miasto stanowi swoisty organizm z odrębną tożsamością i unikalnymi cechami oraz energią, pomagającymi utrzymać obecnych i przyciągającymi nowych mieszkańców.

Jednym z najważniejszych elementów decydujących o pozycji miasta i sile jego przyciągania jest ocena jakości życia, definiowana jako dobry stan zdrowia, poczucie komfortu oraz możliwość aktywnego uczestniczenia w wydarzeniach życiowych i czerpania z nich satysfakcji. Na tak rozumiany dobrostan wpływają różnorodne, tak materialne, jak i niematerialne parametry. Parametrem najczęściej wskazywanym w kontekście subiektywnego poczucia szczęścia i zadowolenia jest, poza dobrym stanem zdrowia, jakość i częstotliwość relacji społecznych, realizowanych w pracy i edukacji, a przede wszystkim poza nimi. To dzięki interakcjom z innymi ludźmi czujemy się szczęśliwi i spełnieni. Miasta, zapewniając pożądaną anonimowość, są jednocześnie idealnymi przestrzeniami dla budowania i pielęgnowania relacji społecznych. Oferują bliskość, zagęszczenie, a nade wszystko dają dostęp do stale rozbudowywanego katalogu aktywności, jaki stwarza dobrze rozwinięta miejska kultura, sport i rekreacja. Możliwości wyboru poszerza dodatkowo naturalna otwartość i gościnność miast, postrzeganych powszechnie jako atrakcyjne destynacje turystyczne oraz ośrodki kształcenia. Twórcza energia w połączeniu z otwartością na innych, gościnnością oraz inkluzywnością, dzięki której skraca się czas adaptacji nowych mieszkańców, to niezwykle pożądane obecnie cechy, budujące miejski *genius loci*.

Lublin w obszarach kultury, sportu i turystyki dysponuje zasobami i potencjałami, które umiejętnie wykorzystywane i rozwijane w obecnej dekadzie wzmocnią pozycję miasta i ugruntują pozytywną ocenę mieszkańców. Kultura jest traktowana jako ważny element tożsamości i wizerunku miasta, a rozwój sektora kultury i bogactwo bardzo dobrze ocenianej przez mieszkańców i gości oferty kulturalnej jest świadectwem sukcesu Lublina. Kluczową rolę w tym kontekście odegra umiejętnie wykorzystanie potencjału środowisk twórczych i sektora kreatywnego w dążeniu do ugruntowania pozycji miasta jako jednego z najważniejszych ośrodków kulturalnych w tej części Europy. Lubelski sport – dyscypliny, drużyny sportowe o wieloletnich tradycjach, flagowe obiekty i znaczące wydarzenia sportowe, niezwykle ważne dla mieszkańców, wzmocniają poczucie lokalnej dumy i stanowią bardzo istotny element tożsamości miasta o ogromnym potencjale wizerunkowym i promocyjnym. Największym wyzwaniem w tej dekadzie jest zrównoważony rozwój różnych obszarów sportu, jego infrastruktury i wydarzeń, uwzględniający możliwości finansowe i techniczne samorządu. Zadaniem miasta jest przede wszystkim tworzenie dobrych warunków dla rozwoju sportu powszechnego i wyczynowego, wspieranie wychowania fizycznego oraz upowszechnianie aktywności fizycznej jako metody budowania potencjału zdrowotnego. Lublin posiada ogromny potencjał jako destynacja turystyczna. Turystyka staje się istotną siłą napędową rozwoju miasta. Stymuluje gospodarkę, tworzy miejsca pracy, a także skutecznie promuje miasto w kraju i za granicą. W wymiarze społecznym, turystyka podnosi świadomość w zakresie dziedzictwa i kultury lokalnej, a także wzmocnia rozwój tolerancyjnego, inkluzywnego i pełnego szacunku społeczeństwa. Skutkiem wzrostu ruchu turystycznego jest pozytywna atmosfera, ożywienie i międzynarodowy klimat, jaki turyści wnoszą do miasta. Rozwój rozmaitych gałęzi turystyki oraz przemysłu spotkań niesie ze sobą zarówno szanse, jak i zagrożenia. By zminimalizować te ostatnie, należy dążyć do zachowania równowagi rozwoju ruchu turystycznego, przedkładając jakość nad ilość, mając stale na uwadze komfort życia mieszkańców, będących najważniejszą grupą interesariuszy w procesie kreowania i weryfikacji miejskich rozwiązań.

Realizacja wizji rozwoju trzech współoddziałujących na siebie obszarów powiązana jest z celami o charakterze horyzontalnym. Po pierwsze, wszyscy gracze, zarówno po stronie samorządu, kreatorów, jak i użytkowników usług i rozwiązań muszą brać pod uwagę fakt, że bez szybkiej adaptacji do postępującej transformacji cyfrowej i rozwoju technologicznego nie zrealizują zakładanych celów. Po drugie, kluczową rolę w procesie zmian będzie odgrywała demografia – przede wszystkim postępujące starzenie się społeczeństwa, implikujące dostosowanie oferty i rozwiązań do zróżnicowanych potrzeb i grup odbiorców.

D.1. Miasto przemysłów kultury

Kultura, oddziałując na kapitał intelektualny, wyrównywanie szans oraz rozwój ekonomiczny, wpływa na zwiększenie atrakcyjności miasta dla mieszkańców, inwestorów i turystów, a także kształtuje funkcje metropolitalne. W Lublinie kultura od lat jest traktowana jako ważny element tożsamości i wizerunku miasta, budulec i spoiwo nowoczesnego oraz kreatywnego społeczeństwa obywatelskiego. Kształtowana jest w oparciu o wspólną historię i dziedzictwo, przenikająca inne dziedziny życia, wobec których pełni rolę katalizatora i łącznika. Największym wyzwaniem przed jakim stoi kultura w najbliższych latach jest utrzymanie jej różnorodności i potencjału, a przy tym aktywności twórczej jej aktorów oraz wypracowanie rozwiązań organizacyjnych i technologicznych, które pomogą zwiększyć odporność całego systemu kultury na różnego rodzaju zawirowania i kryzysy. Lubelska kultura powinna w związku z tym szybciej i sprawniej adaptować się do nowych trendów, wyzwań i technologii, a także aktywnie się rozwijać poprzez sieciowanie i styk z kulturą globalną. Warunkiem osiągnięcia sukcesu jest także jednocześnie kreowanie własnych, unikalnych rozwiązań.

Z perspektywy mieszkańców na pierwszy plan wysuwają się dwie kwestie dotyczące przyszłości lubelskiej kultury. Pierwsza odnosi się do oddziaływania kultury na otoczenie zewnętrzne, w szczególności pozytywnego wpływu kultury na rozwój turystyki, wizerunek i rozpoznawalność miasta. Mieszkańcy uważają, że rozwój sektora kultury i bogactwo oferty jest świadectwem sukcesu Lublina, a kultura będzie stanowiła istotny wyróżnik Lublina na tle innych polskich miast. Przyczyniają się do tego lubelskie festiwale i wydarzenia uważane za znane oraz cenione w skali całej Polski. W mieście powinno odbywać się w związku z tym więcej jakościowych wydarzeń światowego formatu. By wzmocnić konkurencyjność miasta, należy poprawić system informacji i promocji oferty kulturalnej.

Druga kwestia odnosi się bezpośrednio do lokalności, rozumianej jako potrzeba dostępu do kultury oraz możliwości spędzania wolnego czasu blisko miejsca zamieszkania. Mieszkańcy oczekują znacznego poszerzenia i ulepszenia oferty spędzania czasu – dostępu w każdej dzielnicy do atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej i możliwości spędzania czasu na świeżym powietrzu, z uwzględnieniem potrzeb różnych grup wiekowych, w szczególności seniorów, rodzin z dziećmi oraz osób z niepełnosprawnościami. Mieszkańcy woleliby aby część wydarzeń została

przeniesiona z centrum i śródmieścia w pobliże ich miejsca zamieszkania. Szeroko postulują ożywienie działalności i rozwinięcie oferty zajęć i aktywności dzielnicowych domów kultury, jako centrów animacji otoczenia społecznego i przestrzeni, realizacji pasji oraz tworzenie takich ośrodków tam, gdzie ich brakuje. Ważną rolę w tym kontekście przypisują miejskim bibliotekom publicznym.

Perspektywę mieszkańców dopełnia i ukonkretnia wizja przyszłości kultury i przemysłów kreatywnych w Lublinie, sformułowana przez ekspertów pracujących w grupie tematycznej poświęconej kulturze i przemysłom kreatywnym. Wizja przyszłości Lublina do 2030 roku zakłada, że kultura zajmie strategiczne miejsce w polityce rozwoju Lublina, wpływając na jakość życia mieszkańców i stanowiąc o unikalności miasta. Miasto ma wypracowaną wizję kultury, w oparciu o którą wdraża rozwiązania systemowe sprawiając, że Lublin jest uznawany za jeden z trzech najważniejszych ośrodków kulturalnych w Polsce, tworzących jedno z najlepszych w Polsce warunków do prowadzenia działalności w dziedzinie przemysłów kreatywnych. Miasto zapewnia systemowe wsparcie całego sektora w oparciu o zasady sieciowania, współpracy, autonomii, otwartości i różnorodności. Finansowanie kultury jest transparentne, ma charakter długofalowy i zdywersyfikowany. Kultura w Lublinie jest systemem kształtowanym przez szerokie grono interesariuszy, bardzo zróżnicowanym, zdolnym do autorefleksji otwartym na każdego i stroniącym od jakichkolwiek wykluczeń. Gwarantuje to dostępność kultury dla każdego bez względu na pochodzenie, wiek, religię, orientację i inne czynniki. Urząd Miasta, instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz reprezentanci przemysłów kreatywnych i biznesu działają wspólnie w celu maksymalizacji korzyści i wypracowania wartości istotnych dla jak najszerszego grona odbiorców. Dzięki kulturze Lublin staje się zauważalny z perspektywy geopolitycznej. Organizowane tu kongresy i wydarzenia o randze międzynarodowej pozycjonują Lublin jako wiodące miejsce międzykulturowego dialogu Wschodu z Zachodem, Europy z krajami Partnerstwa Wschodniego. Lublin skutecznie wykorzystuje potencjał kultury na potrzeby edukacyjne i promocyjne, dzięki czemu kultura staje się jedną z najistotniejszych sił napędowych konkurencyjności Lublina.

Miasto przemysłów kultury

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- D.1.1. Wykorzystywać potencjał kultury, środowisk twórczych i przemysłów kreatywnych jako czynnik rozwoju i konkurencyjności Lublina, budujący jego tożsamość, unikalność, funkcje metropolitalne oraz więzi społeczne.
- D.1.2. Wzmacniać rozpoznawalność Lublina jako jednego z najważniejszych ośrodków kulturalnych w tej części Europy, miejsce przyjazne przemysłom kreatywnym.
- D.1.3. Zdefiniować unikalność i jednoznacznie komunikować charakter oferty kulturalnej Lublina,
- D.1.4. Stworzyć i wdrożyć zintegrowany system rozwoju publiczności, traktowany jako strategiczny, dynamiczny i interaktywny proces poszerzania dostępu do sztuki i kultury.
- D.1.5. Zwiększać dostęp do kultury oraz innych możliwości spędzania wolnego czasu blisko miejsca zamieszkania, wykorzystując potencjał organizacji społecznych oraz sieci domów kultury i bibliotek publicznych.
- D.1.6. Doskonalić istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na długofalowym, zdywersyfikowanym i transparentnym systemie finansowania kultury, uwzględniającym potrzeby środowisk twórczych, instytucji kultury, kadry i NGO oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności artystycznej i projektowej w sektorze usług kreatywnych (architektura, projektowanie wnętrz, grafika projektowa, wzornictwo przemysłowe, gry i nowe media).

Zadania i projekty kluczowe

- D.1.k.1. Wytyczenie i wzmocnienie kierunków działalności kulturalnej będących wyznacznikiem metropolitalności miasta, przy zachowaniu równowagi pomiędzy ponadlokalnymi i lokalnymi wydarzeniami kulturalnymi w dzielnicach.
- D.1.k.2. Poszerzanie dostępu do oferty kulturalnej oraz zwiększanie możliwości spędzania wolnego czasu w dzielnicach poprzez tworzenie nowych i rozwijanie oferty już istniejących domów kultury, miejsc aktywności lokalnej i bibliotek publicznych.
- D.1.k.3. Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej, uwzględniającej wartości istotne dla zróżnicowanego wiekowo grona odbiorców oraz włączenie we współkreację osób z utrudnionym dostępem, z niepełnosprawnościami i migrantów.
- D.1.k.4. Rozwój i wykorzystanie nowych technologii i narzędzi do rozwoju publiczności oraz udostępniania produktów kultury na odległość.
- D.1.k.5. Wykorzystanie dostępnych narzędzi poprawiających standardy dostępności wszystkich działań w obszarze kultury, w tym m.in. tłumaczeń na języki obce, polski język migowy (PJM), audiodeskrypcji, tekstu prostego.
- D.1.k.6. Budowanie miejskich sieci współpracy oraz zacieśnianie relacji z miastami partnerskimi Lublina oraz ośrodkami miejskimi o podobnym formacie poprzez współtworzenie i uczestnictwo w projektach o zasięgu międzynarodowym, ogólnokrajowym i międzymiastowym.
- D.1.k.7. Wdrożenie strategii współpracy międzysektorowej na rzecz przemysłów kreatywnych w Lublinie (komunikacja, wizja działania, realne środki i ich źródła), wykorzystującej Analizę stanu przemysłów kreatywnych w Lublinie z 2018 roku oraz Strategię rozwoju sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie i Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym na lata 2020–2030, uwzględniających wprowadzenie zintegrowanego systemu wsparcia pozafinansowego (promocji, szkoleń, tworzenia hubów), zachęt finansowych (m.in. ulgi, lokalowe i czynszowe) oraz działań zachęcających do nawiązywania współpracy między podmiotami sektora kultury i przemysłów kreatywnych (np. platforma do współpracy, baza danych).
- D.1.k.8. Opracowanie i wdrożenie sektorowej strategii kultury oraz jej promocji opartej na marce „Lublin. Miasto Inspiracji” jako desygnacie oferty kulturalnej.
- D.1.k.9. Stworzenie mechanizmów i narzędzi badania zapotrzebowania na ofertę kulturalną, monitorowania uczestnictwa w kulturze w Lublinie oraz śledzenia działań podejmowanych przez inne miasta i ośrodki w ramach Lubelskiego Obserwatorium Kultury.
- D.1.k.10. Aktywna współpraca miasta z uczelniami wyższymi, szkołami, warsztatami i pracowniami oraz innymi podmiotami sektora przemysłów kreatywnych w celu popularyzacji kreatywności oraz dążenia do poszerzenia oferty edukacyjnej i rozbudowy oferty kierunków studiów artystycznych.

- D.1.k.11. Utworzenie Centrum Sztuki Dzieci i Młodzieży w Lublinie na bazie Domu Kultury Kolejarza, którego celem będzie inspirowanie twórczości dzieci i młodzieży, promocja nowych, wartościowych zjawisk artystycznych, popularyzacja i wspieranie rozwoju nowych metod edukacji kulturalnej młodego pokolenia oraz kreowanie wydarzeń artystycznych i edukacyjnych.
- D.1.k.12. Opracowanie i rozwijanie programu edukacji kulturalnej jako elementu działań w ramach Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023.

Zalecenia i synergie

- Kompleksowy rozwój miasta powinien być oparty o rozwój technologiczny, gospodarkę opartą na wiedzy oraz o rozwój sektora kreatywnego, w tym kultury i nowych mediów. Istotną kwestią w tym kontekście jest sprawne połączenie rozwoju kultury z rozwojem gospodarczym oraz sprawna komercjalizacja sektora kultury.
- Sektor kultury powinien być traktowany jako kluczowy zasób w kreowaniu wizerunku miasta, oddziałujący na inne sektory gospodarki, w szczególności na turystykę. Szczególną rolę w tym kontekście odgrywa oferta i produkty kultury, traktowane jako atrakcyjny wyróżnik miasta, mający istotny wpływ na jego rozpoznawalność.
- Sektor kultury powinien budować odporność na kryzys poprzez zrównoważone inwestycje w obecność w sieci oraz dzięki inwestowaniu w budowanie publiczności poprzez nowoczesne technologie. W tym celu niezbędna jest refleksja na temat sposobu wpisania w działania instytucji kultury potencjału technologicznego i połączenia go z potrzebą budowania żywego kontaktu z widzami.
- Ważnym odkryciem czasu pandemii jest rosnąca rola przestrzeni wspólnych i sąsiedzkich, (np. parków i skwerów), sprzyjająca deglomeracji kultury i wzrastaniu jej roli na poziomie mikrospołeczności. Zjawisko to stanowi dla kultury ogromne wyzwanie, ale też szansę w kontekście ulokowania działań.
- Należy aktywnie wykorzystywać potencjał i zaangażowanie ludzi kultury i nauki do przeprojektowywania rzeczywistości i poszukiwania odpowiedzi na pytania: Jak przewyższać zależność od geopolitycznych i klimatycznych zmian, jak umieć sobie radzić w świecie, który nagle stał się mniej bezpieczny, ale być może bardziej niż kiedykolwiek otwarty?
- Obecne modele finansowania kultury wymagają aktualizacji. Punktem wyjścia jest założenie, że jest ona fundamentem dla sukcesu innych pól rozwoju – gospodarki, turystyki, ekologii, społeczeństwa.
- Kultura pełni bardzo istotną rolę w wychowaniu i edukacji dzieci i młodzieży. Dobro przyszłych pokoleń lublińian wymaga stworzenia systemu edukacji, którego cechą jest bliższy i aktywny kontakt z kulturą.
- Niezwykle bogata lecz rozproszona oferta lubelskich instytucji kultury wymaga konsolidacji i skutecznej promocji. Działania konsolidacyjne wzmocnią potencjał instytucji kultury, a także ułatwią dotarcie ze zróżnicowaną ofertą działań i wydarzeń do bardzo rozporozszonego audytorium. Warto w tym kontekście wykorzystać potencjał narracji tkwiący w idei „Nowego Cyrku” budowanej latami przez Carnival Sztukmistrzów i skupione wokół niego środowisko artystów, instytucji i organizacji. Kolejną ideą integrującą lubelskie środowisko kultury jest utworzenie Lubelskiego Centrum Sztuki Współczesnej.
- W nadchodzących latach ogromne znaczenie będzie miała gotowość do zmian i podejmowania wyzwań związanych z globalizacją oraz szybkość adaptacji do dynamicznie zmieniających się warunków. Jednocześnie bardzo istotną kwestią pozostaje zdolność do wypracowania unikalnych i specyficznych rozwiązań, które pozwolą na zagospodarowanie własnej niszy.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) stworzenie strategii współpracy międzysektorowej na rzecz przemysłu kreatywnego w Lublinie;
 - b) stworzenie strategii rozwoju kultury;
 - c) utworzenie Centrum Sztuki Dzieci i Młodzieży w Lublinie;
 - d) stworzenie Lubelskiego Obserwatorium Kultury.
2. Analiza wskaźników i mierników kluczowych:
 - a) liczba wydarzeń i działań kulturalnych (z uwzględnieniem rodzajów i typów) na 10 tys. mieszkańców;
 - b) liczba uczestników wydarzeń kulturalnych oraz imprez artystyczno-rozrywkowych w relacji do liczby mieszkańców;
 - c) udział przemysłów kreatywnych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych.
3. Mierniki pomocnicze i monitorowane dane:

- a) wydatki na kulturę w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz udział wydatków na kulturę w strukturze wydatków budżetowych miasta;
 - b) liczba nowych projektów partnerskich w przestrzeni międzynarodowej;
 - c) liczba wydarzeń/działań kulturalnych w trakcie realizacji których użyto narzędzi poprawiających standard dostępności dla osób z ograniczeniami;
 - d) liczba krajowych kampanii marketingowych Lublina dotyczących produktów kultury;
 - e) liczba międzynarodowych kampanii marketingowych Lublina dotyczących produktów kultury.
4. Jakościowe oceny ekspertów w zakresie:
- a) wykorzystania potencjału kultury, środowisk twórczych i sektora kreatywnego jako czynników rozwoju Lublina;
 - b) rozwoju oraz wykorzystania nowych technologii i narzędzi w kulturze;
 - c) współpracy miasta z uczelniami wyższymi, szkołami, warsztatami i pracowniami oraz innymi podmiotami sektora przemysłów kreatywnych;
 - d) promocji i rozpoznawalności Lublina jako miasta kultury w kraju i za granicą.
5. Opinie mieszkańców o:
- a) ofercie kulturalnej dostępnej w Lublinie oraz w dzielnicy zamieszkania.

D.2. Atrakcyjna oferta sportowa i szerokie możliwości spędzania wolnego czasu

Sport jest jednym z najważniejszych mechanizmów rozwoju miasta, kształtując jego otoczenie społeczne i gospodarcze w takim samym stopniu, jak kultura, edukacja i turystyka. Stanowi także bardzo ważny komponent spędzania wolnego czasu, a co za tym idzie punkt odniesienia dla oceny jakości życia w mieście. Będące skutkiem jego uprawiania zdrowie fizyczne i psychiczne jest jednym z podstawowych warunków udanego życia i rozwoju osobistego mieszkańców. Regularne uprawianie sportu jest uznanym sposobem radzenia sobie ze stresem oraz zapobiegania patologiom. Sport stanowi także niezastąpione narzędzie wychowawcze, a jego wartości edukacyjne przejawiają się w naturalny i niewymuszony sposób, poprzez zabawę i żywiołowy charakter aktywności fizycznej. Podstawy dla aktywnego uprawiania sportu w wolnym czasie, aż do późnego wieku, rodzą się w latach dzieciństwa i wczesnej młodości, gdy sport wywiera znaczny wpływ na rozwój fizyczny, psychiczny, społeczny i intelektualny, kształtując odpowiednie zachowania i siłę charakteru. U osób starszych aktywność fizyczna poprawia ogólną kondycję i poczucie sprawczości. W wymiarze społecznym, sport kształtuje tolerancję, ducha działania zespołowego, poczucie sprawiedliwości. Jest także jedną z niewielu dziedzin, w których możliwa jest sprawna i skuteczna integracja mniejszości etnicznych, osób upośledzonych psychicznie lub fizycznie, a także współpraca pomiędzy młodszym i starszym pokoleniem.

Największym wyzwaniem dla Lublina jest zrównoważony rozwój różnych obszarów sportu, uwzględniający możliwości finansowe i techniczne. Miasto powinno stworzyć dobre warunki dla rozwoju sportu zarówno powszechnego, jak i wyczynowego, wspierać wychowanie fizyczne oraz popularyzować aktywność fizyczną, jako metodę budowania potencjału zdrowotnego. Dyscypliny i drużyny sportowe o wieloletnich tradycjach, flagowe obiekty i znaczące wydarzenia sportowe to istotny element tożsamości miasta o ogromnym potencjale wizerunkowym i promocyjnym, budującym *genius loci* Lublina. Miasto aspiruje do tego by lubelskie kluby reprezentujące najbardziej popularne dyscypliny brały udział w najwyższych klasach rozgrywkowych.

Rozwój lubelskiego sportu jest w opiniach mieszkańców kwestią bardzo ważną, gdyż wzmacnia pozytywny wizerunek miasta, a przez to ma przełożenie na rozwój ekonomiczny i przyczynia się do wzmocnienia tożsamości lokalnej i dumy. Lublinianie doceniają

sukcesy lokalnych drużyn, a inwestycje w infrastrukturę sportową cieszą się ich akceptacją. Wyraźnie w tym kontekście wybrzmiewa poparcie dla budowy stadionu żużlowego i rozwoju lubelskiego żużla. Generalnie Lublin jest pozytywnie oceniany przez mieszkańców, w tym przez seniorów oraz osoby z niepełnosprawnościami, jako miejsce rozwoju aktywności sportowej. Mieszkańcy chcieliby, by w Lublinie odbywało się więcej prestiżowych wydarzeń sportowych. Dobrze wypada ogólna ocena miejskiej infrastruktury sportowej, choć problemem jest jej ograniczona dostępność w niektórych dzielnicach miasta. Dotyczy to szczególnie obiektów zlokalizowanych na świeżym powietrzu, takich jak ogólnodostępne siłownie, boiska, skate parki. Wykorzystanie istniejących obiektów powinno uwzględniać potrzeby zróżnicowanych wiekowo grup mieszkańców oraz ich możliwości czasowe. Na szczególną uwagę zasługuje wsparcie aktywności sportowej osób z niepełnosprawnościami – dostosowanie obiektów do ich potrzeb, wsparcie wolontariuszy/asystentów podczas wydarzeń sportowych oraz poprawa jakości informacji na temat dostępności i możliwości dla osób z ograniczeniami. Bardzo ważną sprawą, często postulowaną w wywiadach, jest zagospodarowanie obszaru i poprawa dojazdu do Zalewu Zemborzyckiego, jako bardzo atrakcyjnego miejsca spędzania wolnego czasu, miejsca o ogromnym potencjale do uprawiania sportu i rekreacji.

Eksperti zaangażowani w pracę nad Strategią Lublin 2030, określając konkretne wizje i rekomendacje dotyczące lubelskiego sportu, sformułowali szereg szczegółowych postulatów. Uogólniona wizja przyszłości zakłada rozwój, modernizację i promocję bazy sportowej, służącej aktywności fizycznej mieszkańców – dróg rowerowych i tras biegowych, boisk, siłowni i basenów oraz rozbudowę infrastruktury sportowej, umożliwiającej realizację prestiżowych wydarzeń sportowych – stadionu żużlowego, halowego obiektu lekkoatletycznego oraz hali widowiskowo-sportowej. Dalszy rozwój sportu wyczynowego, akademickiego oraz szkolnego zakłada uregulowanie zasad finansowania poszczególnych dyscyplin i klubów, zacieśnienie współpracy z lubelskimi uczelniami w zakresie szkolenia i wspierania talentów oraz poprawę jakości i dostępności edukacji sportowej dzieci i młodzieży poprzez rozbudowę infrastruktury, wzmocnienie kadry i programów szkolenia sportowego.

Atrakcyjna oferta sportowa i szerokie możliwości spędzania wolnego czasu

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- D.2.1. Rozwijać w zrównoważony sposób infrastrukturę umożliwiającą szkolenie i uprawianie sportu na poziomie amatorskim i wyczynowym, poprzez modernizację i rozbudowę sportowej infrastruktury przyszkolonej i dzielnicowej oraz wielofunkcyjnych obiektów, spełniających wymogi międzynarodowych federacji sportowych i organizatorów wielkoformatowych imprez kulturalno-rozrywkowych.
- D.2.2. Wspierać i podnosić poziom szkolenia sportowego dzieci i młodzieży we wszystkich dyscyplinach, poprzez systemowe wsparcie rozwoju i poprawę kwalifikacji nauczycieli i trenerów prowadzących sportowe zajęcia pozalekcyjne oraz podnoszenie poziomu atrakcyjności sportowo-organizacyjnej współzawodnictwa szkolnego.
- D.2.3. Wzmocnić finansowanie sportu oraz aktywności fizycznej mieszkańców na poziomie amatorskim poprzez zrównoważone i długoterminowe planowanie wydatków na infrastrukturę i zadania związane ze sportem oraz wprowadzenie przejrzystych kryteriów finansowania i rozliczania wydatków na sport ze środków publicznych.
- D.2.4. Aktywnie wykorzystywać potencjał sportu akademickiego i umiędzynarodowienie środowiska akademickiego poprzez zacieśnienie współpracy z lubelskimi uczelniami w zakresie dostępu do oferty edukacyjno-sportowej, promocję aktywności fizycznej oraz zwiększenie liczby akademickich imprez sportowych (ogólnopolskich i międzynarodowych), które przełożą się na promocję miasta i wzmocnienie jego wizerunku.
- D.2.5. Realizować ramowe działania mające na celu wykreowanie wielopłaszczyznowej społecznej roli sportu wyczynowego poprzez zaangażowanie mieszkańców i grup kibiców drużyn sportowych miasta Lublin w wolontariat oraz pogłębianie współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi, polskimi związkami sportowymi w zakresie szkolenia i organizacji imprez ogólnopolskich i międzynarodowych.
- D.2.6. Realizować atrakcyjne programy aktywizujące mieszkańców o różnicowanych zainteresowaniach i możliwościach do podejmowania aktywności fizycznej w zakresie tzw. „sportów całego życia”, propagujące dbałość o kondycję fizyczną, zdrowe żywienie, zdrowe nawyki, wsparte promocją profilaktyki chorób cywilizacyjnych poprzez aktywność fizyczną.

Zadania i projekty kluczowe

- D.2.k.1. Rozwój bazy sportowej służącej aktywności fizycznej mieszkańców na poziomie amatorskim, m.in.: dróg rowerowych, miękkich ścieżek do biegania przełajowego, siłowni, boisk, całorocznego lodowiska, base-nów.
- D.2.k.2. Modernizacja i rozbudowa ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej, celem poszerzenia oferty oraz podniesienia jakości świadczonych usług na rzecz mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów cieszących się największym zainteresowaniem wśród społeczności lublinian.
- D.2.k.3. Rozwijanie programów i wykorzystanie narzędzi stymulujących wzrost liczby dzieci i młodzieży uprawiających sport oraz rozwój zawodowy i podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej, trenerskiej i instruktorskiej, prowadzącej zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży.
- D.2.k.4. Realizacja działań mających na celu zapewnienie jak najwyższego miejsca w Systemie Sportu Młodzieżowego przez kluby szkolące dzieci i młodzież w Lublinie.
- D.2.k.5. Wzmocnienie i rozwinięcie współpracy uczelni z miastem na poziomie programu Akademickiego Centrum Szkolenia Sportowego, jako głównego źródła i bezpośredniego zaplecza zawodników reprezentujących Lublin w dyscyplinach olimpijskich, a także jako narzędzia dla przyciągnięcia i zatrzymania w Lublinie młodzieży najbardziej uzdolnionej sportowo.
- D.2.k.6. Opracowanie i wdrożenie sektorowej strategii rozwoju sportu oraz systemu promocji sportu opartego na miejskim herbie jako historycznym symbolem integrującym wszystkie dyscypliny sportu amatorskiego i wyczynowego, nośniku tradycji i dumy z miasta.
- D.2.k.7. Międzynarodowa promocja produktowa zasobów i infrastruktury sportowej w celu przyciągnięcia krajowych i międzynarodowych imprez sportowych.

Zalecenia i synergie

- Sport niesie ze sobą ogromne wartości edukacyjne. Wychowanie fizyczne powinno nieustannie rozwijać się we wszystkich szkołach i to w formach atrakcyjnych dla różnych grup wiekowych.
- Tereny rekreacyjne i obiekty sportowe to miejsca spotkań, spędzania czasu wolnego i socjalizowania się w dzielnicach. Należy dbać o ich rozwój i jakość, a także stymulować prowadzone na ich terenie aktywności.
- Zalew Zemborzycy to niezwykle cenione miejsce odpoczynku, spacerów, sportu, życia towarzyskiego pokoleń lublinian. Należy je wszechstronnie zagospodarować, począwszy od poprawy dojazdu, czystości aż po infrastrukturę sportową, gastronomiczną i tereny rekreacyjne.
- Miejska oferta sportowa (kluby sportowe, dyscypliny sportowe w najwyższych klasach rozgrywkowych, infrastruktura sportowa) wymaga aktywnej promocji wśród mieszkańców. Należy popularyzować proaktywne postawy społeczne, w tym czynny udział w pracach przy organizacji imprez sportowych w ramach wolontariatu sportowego.
- Warto współpracować z lokalnym sektorem ochrony zdrowia w celu zwiększenia efektywności działań prozdrowotnych oraz zaangażowania placówek medycznych w programy promujące i oferujące aktywność fizyczną jako sposób zapobiegania chorobom cywilizacyjnym takim jak otyłość, choroby sercowo-naczyniowe, cukrzyca typu II.
- Podmioty organizujące imprezy sportowe i zawody amatorskie dla mieszkańców powinny być wspierane oraz monitorowane w celu stałego podnoszenia poziomu organizacyjnego tych wydarzeń.
- Lublin powinien stać się liczącym w Europie ośrodkiem organizacji imprez masowych dla mieszkańców, w tym maratonów i półmaratonów. Warto zadbać o to, aby ze względu na poziom organizacyjno-finansowy, udział w maratonach organizowanych w Lublinie brała nie tylko „światowa czołówka”, ale przede wszystkim duża ilość biegaczy przyjezdnych spoza Lubelszczyzny.
- Warto upowszechniać sponsoring sportu, w szczególności rozpowszechniać idee tzw. sponsoringu rozproszonego wśród mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców.
- Wskazane byłoby podejmowanie działań promocyjnych, których celem jest identyfikacja mieszkańców z Lublinem jako miastem sprzyjającym aktywności fizycznej i dbającym o postawy prozdrowotne, poprawa znajomości oferty sportowej miasta, znajomości sportowców wyczynowych reprezentujących Lublin oraz przestrzeganie ich w kategoriach ambasadorów miasta, budujących jego prestiż.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) realizacja programu Akademickiego Centrum Szkolenia Sportowego;
 - b) stworzenie strategii rozwoju sportu w Lublinie.
2. Analiza wskaźników i mierników kluczowych
 - a) liczba obiektów sportowych na 10 tys. mieszkańców;
 - b) liczba klubów sportowych na 10 tys. mieszkańców;
 - c) liczba krajowych imprez sportowych organizowanych w mieście o randze co najmniej mistrzostw Polski;
 - d) liczba międzynarodowych imprez sportowych organizowanych w Lublinie;
 - e) liczba osób ćwiczących w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców.
3. Mierniki pomocnicze i monitorowane dane:
 - a) liczba medali zdobywanych przez lubelskich sportowców na zawodach o randze co najmniej mistrzostw Polski;
 - b) liczba krajowych i międzynarodowych kampanii marketingowych Lublina promujących miejskie produkty sportowe.
4. Jakościowe oceny ekspertów w zakresie:
 - a) zasobów infrastruktury sportowej w Lublinie;
 - b) poziomu szkolenia sportowego dzieci i młodzieży we wszystkich dyscyplinach sportowych;
 - c) współpracy miasta z uczelniami wyższymi w zakresie wdrożenia i promocji oferty edukacyjno-sportowej, promocji aktywności fizycznej;
 - d) krajowej i międzynarodowej promocji zasobów i infrastruktury sportowej.
5. Opinie mieszkańców o:
 - a) ofercie sportowej dostępnej w Lublinie.

D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie

Światowe procesy urbanizacyjne doprowadziły do niespotykanego w historii świata wzrostu liczby mieszkańców aglomeracji, w których coraz więcej zamieszkujących czuje się silnie związana z miejskim stylem życia, postrzegając przestrzeń miejską jako naturalne pole swojej aktywności. W konsekwencji coraz więcej osób poszukuje możliwości odwiedzenia innych miast, traktując je jako miejsca eksploracji i wypoczynku oraz źródła inspiracji. Sprzyja temu wzrost zamożności klasy średniej oraz malejące na przestrzeni ostatnich lat koszty podróży, napędzane w dużej mierze przez ekspansywny rozwój tanich linii lotniczych oraz dostępność tanich miejsc noclegowych. Obecnie turystyka miejska stanowi jeden z najszybciej rozwijających się segmentów podróżowania, stając się ważną siłą napędową lokalnej gospodarki, z której wpływy nierzadko przewyższają wpływy generowane przez turystykę krajową. Udział turystyki miejskiej w globalnym rynku turystycznym zwiększa się, a wzrost ten jest napędzany przez czynniki przestrzenne, społeczne, ekonomiczne i technologiczne. Istotną rolę wspomagającą rozwój turystyki miejskiej odgrywa digitalizacja oraz postęp w obszarze technologii informacyjno-komunikacyjnych, wzmocniających marketing i promocję miast, a także ułatwiających samodzielne planowanie oraz rezerwację podróży i noclegów online. W konsekwencji tych procesów, miasta nie są już postrzegane jako zwykłe punkty wejścia, zaokrętowania lub tranzytu w podróży, ale jako atrakcje i cele podróży same w sobie.

W Lublinie zauważalna jest rola turystyki jako jednej z branż sprzyjających rozwojowi miasta – tworzy miejsca pracy, stymuluje wymianę zagraniczną poprzez przychody i podatki, a także promuje inwestycje w infrastrukturę i świadczenie wysokiej jakości usług, tak publicznych, jak i komercyjnych. Coraz większe znaczenie z perspektywy rozwoju miasta odgrywa także turystyka biznesowa związana z rolą, jaką na przestrzeni ostatnich lat zaczęły odgrywać podróże służbowe oraz szkolenia i wyjazdy motywacyjne. Jej kluczowymi zasobami jest stale rozwijająca się infrastruktura przemysłowa spotkań oraz baza hotelowa. Coraz ważniejszą rolę w krajobrazie gospodarczym miasta zaczyna odgrywać turystyka medyczna, ściśle powiązana z dynamicznym rozwojem branży medycznej i usług prozdrowotnych w Lublinie i jego okolicach. Obydwa sektory charakteryzują się trwałością oraz dyskretną, ale regularną ekspansją. Istotną rolę odgrywa też turystyka sportowa – dzięki nowoczesnej infrastrukturze przyciągającej znaczące wydarzenia sportu profesjonalnego – oraz turystyka zakupowa – korzystająca z relatywnej bliskości do granicy wschodniej i dużego ruchu kupujących z Ukrainy, którzy w Lublinie uzyskują dostęp do oferty nieobecnej na ich krajowym rynku. Turystyka podnosi świadomość w zakresie dziedzictwa i kultury lokalnej, a także wnosi wkład w tworzenie tolerancyjnego, inkluzywnego i pełnego szacunku społeczeństwa. Skutkiem wzrostu ruchu turystycznego jest pozytywna atmosfera,żywienie i międzynarodowy klimat, jaki turystyka

wnosi do miasta oraz potrzeba ochrony i rewitalizacji historycznych części miasta i tradycyjnej architektury. W Lublinie ogromnym wyzwaniem jest osiowa koncentracja ruchu turystycznego, coraz bardziej dominującego centrum miasta. Miasto poprzez aktywną politykę alokacji działań i aktywności do dzielnic, do Doliny Bystrzycy i nad Zalew Zemborzycy, powinno otwierać nowe obszary aktywności turystycznej, uwzględniając zasadę zrównoważonego rozwoju. Uznanie turystyki za ważną siłę napędową rozwoju Lublina będzie wymagało jednakże konsekwentnej realizacji długoterminowej polityki, uważnego planowania i zintegrowanego zarządzania, uwzględniającego złożone realia turystyki z jej możliwymi uciążliwościami dla mieszkańców. By sprostać potrzebom, wymaganiom i oczekiwaniom społeczności lublinian i odwiedzających, miasto będzie się musiało nieustannie adaptować i przekształcać, aktywnie reagując na pojawiające się problemy. Zarówno szanse, jak i wyzwania związane z turystyką miejską, muszą być adresowane i zarządzane w procesie współpracy z powiązаныmi interesariuszami i mieszkańcami.

Lublinianie zgodnie oceniają Lublin jako miasto atrakcyjne turystycznie, idealne na weekend, z wieloma walorami, bogatą historią i niepowtarzalnym klimatem. Turystyka jest też uważana za pożądany kierunek rozwojowy miasta, jakkolwiek mieszkańcy zwracają uwagę na to, że Lublin powinien starać się uniknąć błędów, które popełniły inne polskie miasta, pozwalając na nadmierną ekspansję przyjezdnych, prowadzącą do zbyt dużej liczby samochodów, tłoku i zdeptania miasta przez turystów. W swoich wypowiedziach, lublinianie postulują rozwijanie ruchu turystycznego w stronę jakości, nie ilości oraz mądre, strategiczne rozwijanie tego sektora w taki sposób, aby przynosił korzyści przede wszystkim miastu i mieszkańcom.

Perspektywę mieszkańców dopełnia i ukonkretnia wizja przyszłości turystyki sformułowana przez ekspertów pracujących w grupie tematycznej poświęconej temu obszarowi. Jej osią jest oparcie jednego z filarów rozwoju miasta na branży turystycznej i uznanie jej jako dźwigni wzrostu gospodarki Lublina dzięki intensyfikacji współpracy samorządu z branżowym otoczeniem biznesowym. Służyć temu ma rozwój oferty turystycznej opartej na nowych technologiach, czerpiącej z dostępnych zasobów naturalnych, rozwój infrastruktury turystycznej w Lublinie i okolicach, a także wzmożona promocja walorów turystycznych miasta, wsparta efektywnym systemem informacji.

Miasto rozpoznawalne turystycznie

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- D.3.1. Budować potencjał turystyczny Lublina w oparciu o ofertę całego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego oraz wzmocnić znaczenie turystyki jako jednej z kluczowych gałęzi gospodarki, czynnika wzrostu ekonomicznego oraz pożądanego kierunku rozwoju Lublina z poszanowaniem i wykorzystaniem pozostałych funkcji realizowanych przez miasto.
- D.3.2. Dążyć do zachowania równowagi rozwoju ruchu turystycznego, przedkładając jakość nad ilość oraz mając na uwadze komfort życia mieszkańców.
- D.3.3. Wzmacniać obszary turystyki o największej dynamice rozwoju, potencjale wzrostu oraz stopniu powiązań z priorytetowymi dla rozwoju Lublina branżami - w szczególności turystyki zdrowotnej, turystyki medycznej przyjazdowej oraz turystyki biznesowej i sentymentalnej, a także przemysłu spotkań.
- D.3.4. Rozwijać produkty turystyczne wokół osi tematycznych, wykorzystujących dziedzictwo historyczne i kulturowe miasta oraz aktualne narracje, z uwzględnieniem trendów oraz oczekiwań mieszkańców i turystów.
- D.3.5. Zintensyfikować promocję potencjału turystycznego Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego oraz zapewnić lepszy dostęp do informacji na temat oferty turystycznej i możliwości spędzania wolnego czasu w mieście i jego okolicach.
- D.3.6. Inspirować i promować wśród podmiotów branży turystycznej kulturę jakości produktu oraz wysokie standardy obsługi w celu poprawy jakości doświadczeń osób odwiedzających Lublin oraz wzmacniać sieć powiązań i jakość współpracy pomiędzy miastem oraz podmiotami branży turystycznej, w szczególności z wykorzystaniem działań Lokalnej Organizacji Turystycznej Metropolia Lublin oraz Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej.

Zadania i projekty kluczowe

- D.3.k.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej budującej pozycję miasta jako destynacji turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem stymulowania rozwoju siatki połączeń lotniczych i kolejowych.
- D.3.k.2. Rozbudowa infrastruktury targowej, wystawienniczej i konferencyjnej, umożliwiającej rozwój przemysłu spotkań.
- D.3.k.3. Stworzenie kompleksowej, tematycznej oferty turystycznej, realizującej oczekiwania różnych grup oraz uwzględniającej osoby ze szczególnymi potrzebami.
- D.3.k.4. Oparcie systemu informacji turystycznej na portalu internetowym integrującym dane na temat oferty turystycznej oraz sieci stacjonarnych punktów obsługi turysty.
- D.3.k.5. Wypracowanie metodyki zbierania danych oraz wdrożenie systemu stałego i kompleksowego monitorowania oferty i ruchu turystycznego oraz ich wpływu na lokalną gospodarkę, wizerunek miasta oraz rozpoznawalność Lublina.
- D.3.k.6. Opracowanie i wdrożenie sektorowej strategii rozwoju turystyki oraz jej promocji opartej na koncepcji marketingowej „Lublin. Miasto Inspiracji” jako desygnacie oferty turystycznej.
- D.3.k.7. Aktywna promocja w branży turystycznej standardów jakości w ramach programów Miejsce Inspiracji i Przewodnicy Inspiracji.
- D.3.k.8. Kreowanie oferty turystycznej z aktywnym udziałem wszystkich podmiotów branży turystycznej, a także podjęcie działań mających na celu wypracowanie wspólnych rozwiązań i integrację branży.
- D.3.k.9. Wypracowanie atrakcyjnych programów i działań wspartych promocją, zmierzających do zatrzymania turysty w mieście.
- D.3.k.10. Włączenie dzielnic oraz poszerzenie obszaru aktywności turystycznej o oś krzyżową Lubartowska-Podzamcze-Zamojska-Dworzec Metropolitalny jako alternatywy dla koncentracji na linii zamek-Stare Miasto-deptak-Centrum Spotkania Kultur.
- D.3.k.11. Włączenie obszaru i zasobów Zalewu Zemborzyckiego do katalogu podstawowej oferty turystycznej poprzez kreowanie oferty turystycznej wspartej promocją.

Zalecenia i synergie

- Oferta turystyczna wymaga działań promocyjnych odwołujących się do dziedzictwa historycznego i kulturalnego opartych na koncepcji marketingowej „Lublin. Miasto Inspiracji” w ścisłym związku z zasobami kultury.
- Istotną kwestią związaną z napływem turystów zagranicznych są umiejętności komunikacyjne oraz wzrost kompetencji językowych pracowników podmiotów świadczących usługi na rzecz turystów - związek z obszarami edukacja i akademickość.
- Trendy wskazują na dalszy dynamiczny rozwój turystyki miejskiej w nadchodzących latach. Oznacza to, że Lublin, podobnie jak ma to miejsce w przypadku większości dużych europejskich miast, stanie przed ogromnymi wyzwaniami związanymi z zarządzaniem rozwojem ruchem turystycznym i wynikającymi z tego implikacjami ekonomicznymi i społeczno-przestrzennymi. Oprócz ewidentnych korzyści gospodarczych, dynamiczny rozwój oferty turystycznej oraz napływ turystów do miasta może wpływać negatywnie na jakość przestrzeni oraz postrzeganą jakość życia mieszkańców. Dotyczy to w szczególności historycznego centrum miasta, a z czasem także przyległych śródmiejskich obszarów mieszkalnych.
- Dążenie do komercjalizacji i zwiększania zysków z ruchu turystycznego prowadzi do tzw. „festiwalizacji” i „turystyfikacji” przestrzeni miejskiej, której wyrazem jest podporządkowywanie centrów miast inscenizowanej prezentacji dziedzictwa kulturowego oraz wydarzeniom pozwalającym turystom doświadczyć „miejskości” i sztucznie wykreowanej unikalności miasta. Remedium na to wyzwanie stanowi szeroko postulowane dążenie do równowagi pomiędzy centralizacją, a lokalnością oferty turystycznej, sprzyjającej rozproszeniu turystów.
- W Lublinie funkcjonują liczne instytucje kultury zarządzane przez władze regionu oraz instytucje centralne (m.in. Muzeum Wsi Lubelskiej, Centrum Spotkania Kultur, Państwowe Muzeum na Majdanku, Muzeum Narodowe w Lublinie). Stanowią one bardzo ważny i wartościowy element oferty turystycznej miasta, wymagający wsparcia w zakresie rozwoju i komunikacji w ramach działań promocyjnych. Synergia działań w tym zakresie jest bardzo pożądana i wskazana, jak również współpraca w zakresie koordynacji promocji turystycznej w zakresie Lublina pomiędzy miastem a regionem.
- W żywotnym interesie samorządu leży wspieranie podmiotów branży turystycznej z sektora prywatnego i pozarządowego w procesie tworzenia produktów turystycznych budujących katalog metropolitalnej oferty turystycznej. Narzędziem wsparcia powinno być m.in. współdziałanie miasta z pozostałymi członkami lokalnej oraz regionalnej organizacji turystycznej.
- Atrakcyjność turystyczna miasta jest synergicznie powiązana z wieloma celami i zadaniami poprawiającymi komfort życia mieszkańców miasta – np. wygodną komunikacją miejską, siecią dróg rowerowych zapewniających dostępność miejsc atrakcyjnie turystycznie, infrastrukturą sportową czy rewitalizację doliny Bystrzycy. Infrastruktura i przestrzeń miasta powinny być zarządzane z myślą o różnorodnych użytkownikach – zarówno mieszkańcach, jak i gościach odwiedzających Lublin.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) opracowanie katalogu tematycznych produktów turystycznych, tworzących bazową ofertę turystyczną miasta;
 - b) wdrożenie systemu kompleksowego monitoringu oferty i ruchu turystycznego;
 - c) stworzenie strategii rozwoju turystyki;
 - d) realizacja programów Miejsce Inspiracji i Przewodnicy Inspiracji.
2. Analiza wskaźników i mierników kluczowych:
 - a) liczba turystów (z noclegiem) i odwiedzających (bez noclegu), w Lublinie i Lubelskim Obszarze Metropolitalnym, w ujęciu bezwzględny i w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców;
 - b) liczba obiektów i miejsc noclegowych na 10 tys. mieszkańców;
 - c) dzienne wydatki turystów w Lublinie.
3. Mierniki pomocnicze i monitorowane dane:
 - a) liczba osób obsłużonych w punktach informacji turystycznej;
 - b) liczba turystów w podziale na cel wizyty;
 - c) udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie turystów;

- d) struktura i wykorzystanie miejsc noclegowych;
 - e) liczba połączeń lotniczych i kolejowych (międzynarodowych i międzyregionalnych);
 - f) liczba i wartość krajowych i zagranicznych kampanii marketingowych promujących ofertę turystyczną.
4. Jakościowe oceny ekspertów w zakresie:
- a) współpracy miasta z podmiotami branży turystycznej;
 - b) krajowej i międzynarodowej promocji oferty turystycznej;
 - c) równowagi między rozwojem turystyki a jakością życia mieszkańców Lublina.
5. Opinie turystów odwiedzających miasto o:
- a) atrakcyjności Lublina (nie rzadziej niż co 3 lata).

E. Lublin metropolitalny

Lublin wkroczył w fazę rozwoju metropolitalnego, na który istotny wpływ miał w ostatnich latach wzrost pola kultury, sektora akademickiego, przedsiębiorczości o charakterze ponadlokalnym (branża *business process outsourcing* – BPO oraz *high-tech* – wysokich technologii), inwestycje infrastrukturalne oraz polityka miejska sprzyjająca otwartości i różnorodności. Dodatkowo procesy te wzmacniane były przez integrację miasta z jego obszarem funkcjonalnym, poprzez realizację strategii z okolicznymi gminami (Zintegrowane Inwestycje Terytorialne). Przemiany w powyższych obszarach doprowadziły do zmian społecznych, różnicowania się struktury społecznej i wzrostu jej funkcjonalnej złożoności. Ich skutkiem jest także pojawianie się nowych aktorów życia miejskiego, aspirujących do podmiotowości w przestrzeni miasta ze swoimi potrzebami i oczekiwaniami.

Procesy metropolizacji Lublina, niedostrzegane zazwyczaj przez większość mieszkańców, są zauważane przez ekspertów i obserwatorów z zewnątrz. Metropolizacja jest procesem, który jest już dziś praktycznie nie do powstrzymania, a Lublin musi zmierzyć się z jej wyzwaniami i wykorzystać sprzyjający moment w swojej historii. Z drugiej strony nadanie priorytetu budowie metropolitalnego Lublina i zintegrowanej aglomeracji lubelskiej może być ogromnym katalizatorem skoku rozwojowego miasta praktycznie w każdej sferze: gospodarczej, wizerunkowej, akademickiej czy turystyki i kultury; a w rezultacie awansu Lublina nie tylko do ekstraklasy miast polskich, ale także do grona znaczących miast europejskich. Lublin, budując zręby metropolii, wypełnia także pustkę we wschodniej części Polski, równoważąc stopniowo w procesach rozwojowych dotychczasową rolę Warszawy.

Osiągnięcie statusu metropolii nie oznacza, że Lublin stanie się milionowym miastem o niskiej jakości życia i zdegradowanym środowisku naturalnym, miejscem, gdzie kumulują się problemy społeczne i te związane z bezpieczeństwem. Metropolitalność Lublina należy rozumieć jako powstawanie miasta otwartego, rozwijającego swoje liczne funkcje ponadregionalne, krajowe i międzynarodowe, zamożnego, zintegrowanego z otoczeniem podmiejskim licznymi więziami. Miasta o silnym wizerunku i rozpoznawalnego w skali międzynarodowej, przyciągającego talenty z kraju i zagranicy. Wreszcie miasta w swojej wielkości, nieprzekraczającego pół miliona mieszkańców, o bardzo wysokiej jakości życia – porównywalnego ze średniej wielkości europejskimi metropoliami.

Procesy metropolizacji Lublina dotyczą różnych funkcji miasta – gospodarczej, akademickiej, kulturowej, edukacyjnej, turystycznej czy administracyjnej. Procesy te wpływają na poprawę warunków życia mieszkańców – w tym na wzrost powiązań Lublina z regionem w efekcie powstawania nowych miejsc pracy w mieście, atrakcyjnych dla coraz większej liczby zatrudnionych, a prowadzących do spadku bezrobocia w okolicznych gminach. Procesom tym towarzyszą jednak wyzwania związane z potrzebą koordynowania planowania przestrzennego, tworzenia spójnego systemu transportowego z komunikacją publiczną wysokiej jakości, porządkowaniem gospodarki wodnościekowej czy koordynacji ochrony terenów cennych przyrodniczo. Wiele z tych wyzwań i zadań wymagających wspólnego podejścia samorządów zostało zidentyfikowanych w ramach współpracy gmin należących do Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego²⁰.

Metropolizacja powoduje także, że na skutek wzrostu złożoności tkanki społecznej oraz przemiany przestrzeni społecznej, maleje skuteczność dotychczasowych mechanizmów oddziaływania na rzeczywistość miejską ze strony władz i instytucji. Oznacza to, że wsparcie procesów budowy metropolitalnego Lublina musi uwzględniać specyficzne, kontekstowe narzędzia. Mają one w dużej mierze charakter miękkiej, społecznej i relacyjny, a także promocyjny. Z drugiej strony, sprostanie wyzwaniom metropolizacji będzie wymagało dużego wysiłku inwestycyjnego samorządu Lublina, regionu i rządu, stworzenia nowego lokalnego podejścia do planowania przestrzennego i urbanistyki czy wreszcie rozwoju projektów aglomeracyjnych ułatwiających mobilność wewnętrzną i zewnętrzną (lotnisko, sieci obwodnic wewnętrznych, nowe rozwiązania dróg aglomeracyjnych). Wszystkie te działania muszą być realizowane w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju i poszanowaniem interesów wszystkich partnerów, w tym zwłaszcza innych samorządów w aglomeracji lubelskiej.

²⁰Kierunki działań LOF po roku 2020, Lubelski Obszar Funkcjonalny, Lublin 2018.

E.1. Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego

Obszary metropolitalne odgrywają rolę tzw. regionalnych generatorów wzrostu – napędzają rozwój gospodarczy poprawiając tym samym jakość życia ich mieszkańców na wielu płaszczyznach. Naturalnym procesem rozwoju metropolii jest wykształcanie się lidera – ośrodka centralnego, na terenie którego krzyżują się sieci powiązań i współpracy całej metropolii. Ośrodki te stają się miejscem kumulacji potencjałów rozwojowych, kapitału, innowacji i wiedzy, a także kontaktów zarówno krajowych, jak i międzynarodowych z pozostałymi istotnymi ośrodkami miejskimi i metropoliami. Miasta centralne oddziałują na obszary położone w bliskim sąsiedztwie wpływając na wzmacnianie korzyści skali.

W skład Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego (LOM) wchodzi 22 gminy zamieszkałe w 2020 roku przez 616 883 osoby, z których blisko 60% mieszka na terenie Lublina – największego i najważniejszego funkcjonalnie ośrodka miejskiego Polski Wschodniej. Lublin jest jedynym miastem przy wschodniej granicy, zdolnym do pełnienia funkcji metropolitalnych z poziomu lidera, kształtując i oddziałując na pozostałe gminy wchodzące w skład LOM. Mimo mocno ugruntowanej pozycji potencjał Lublina nie jest jednak jeszcze na tyle rozwinięty, by skutecznie wpływać na kształtowanie procesów społeczno-gospodarczych w regionie. Konieczne jest podejmowanie działań inicjujących, mających na celu budowanie spójności metropolitalnej w obrębie całego LOM, a w dalszym kroku wzmocnienie procesu konwergencji z innymi liczącymi się ośrodkami metropolitalnymi, co razem przyczyni się do ukształtowania silnej metropolii do 2030 roku.

Istotnym elementem przyspieszającym proces konwergencji wewnątrz metropolii jest spójny i zrównoważony system transportowy. Poprawa dostępności komunikacyjnej, a szczególnie transportu publicznego, jest kluczem do rozwoju społeczno-gospodarczego, a w szczególności do zwiększenia dostępności do infrastruktury, nauki i biznesu oraz kultury Lublina dla mieszkańców okolicznych gmin. Modernizacja połączeń komunikacyjnych metropolii, zarówno drogowych, jak i kolejowych, ma też korzyści wymierne z punktu widzenia poprawy dostępności krajowej

i międzynarodowej – budując atrakcyjność komunikacyjną wpływa na rozwój powiązań funkcjonalnych integrujących Lublin z pozostałymi ośrodkami miejskimi. Powiązania zewnętrzne i potencjał rozwojowy Lublina wzmacnia obecność Portu Lotniczego Lublin, którego działania, mające na celu zwiększenie jego roli w globalnej siatce połączeń, wymagają zdecydowanego wsparcia ze strony władz samorządowych. Kluczem w tym przypadku jest wdrożenie rozwiązań mających na celu zmianę preferencji w wyborze lotniska przez pasażerów podróżujących w celach biznesowych, turystycznych i prywatnych, jak również firm w zakresie obsługi cargo.

W celu poprawy efektywności funkcjonowania LOM należy ustalić politykę rozwojową wspólną dla wszystkich gmin, z jednoczesnym uwzględnieniem zróżnicowania potencjałów wynikających z indywidualnych uwarunkowań. Określenie priorytetów i potencjałów rozwojowych jest zadaniem niezbędnym dla realizacji wspólnych inwestycji opartych na wewnętrznych zasobach i ich przepływie. W procesie tym nie należy zapominać o budowie powiązań funkcjonalno-przestrzennych z pozostałymi regionalnymi ośrodkami wzrostu w województwie oraz terenami wiejskimi.

Gminy LOM, z Lublinem na czele, powinny podjąć działania w zakresie kształtowania wspólnej polityki przestrzennej. W kontekście planowania przestrzennego obszaru metropolitalnego dużym zagrożeniem jest niekontrolowane rozlewanie się miasta i nasilające się zjawisko suburbanizacji. Zjawisko to niesie za sobą wiele negatywnych skutków (środowiskowych, ekonomicznych i społecznych) zarówno dla Lublina, jak i gmin ościennych. Jedną z możliwości ochrony terenów cennych przyrodniczo i obszarów wiejskich o dużym potencjale produkcyjnym na cele rolnicze, jest wyodrębnienie okalającej Lublin strefy terenów wysoko zurbanizowanych, charakteryzujących się najsilniejszymi powiązaniem z miastem, które w przyszłości mogą znaleźć się w jego granicach administracyjnych. Fuzja ta musi być jednak poprzedzona szczegółowymi analizami wskazującymi na zasadność wprowadzenia takiego działania oraz w pełnym poszanowaniu wszystkich stron tego procesu, w kulturze dialogu i porozumienia.

Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- E.1.1. Rozwijać współpracę międzygminną w celu rozwoju zrównoważonego transportu aglomeracyjnego, w tym integracji miejskiego systemu transportowego z planowaną Lubelską Koleją Aglomeracyjną.
- E.1.2. Prowadzić lobbying na rzecz nowych inwestycji zwiększających krajową dostępność transportową Lublina.
- E.1.3. Wzmocnić funkcje Portu Lotniczego Lublin poprzez wdrożenie rozwiązań stymulujących uruchomienie nowych, międzynarodowych połączeń lotniczych oraz rozbudowę infrastruktury około lotniskowej (cargo, biznes około lotniczy).
- E.1.4. Rozwijać współpracę w celu opracowania i wdrożenia wspólnej polityki rozwojowej LOM, w oparciu o którą realizowane będą przedsięwzięcia partnerskie w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym.
- E.1.5. Wzmocnić współpracę z gminami w ramach LOM w zakresie planowania jego polityki przestrzennej, ograniczającej zjawisko suburbanizacji i niekontrolowanego rozlewania się miasta, a także w celu ochrony środowiska przyrodniczego oraz optymalizacji rozmieszczenia stref aktywności gospodarczej.
- E.1.6. Zagospodarować tereny przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym w zrównoważony sposób, z realizacją funkcji biznesowych, usługowych oraz mieszkaniowych, tak aby stały się wizytówką metropolitalnego Lublina.
- E.1.7. Zagospodarować tereny po dworcu PKS na Podzamczu wraz z jego otoczeniem, realizując w tym obszarze funkcje biznesowe, mieszkaniowe i publiczne, wraz ze stworzeniem zrębów lubelskiej Dzielnicy Kreatywnej.

Zadania i projekty kluczowe

- E.1.k.1. Realizacja inwestycji wspólnie z samorządami Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.
- E.1.k.2. Rozbudowa i modernizacja linii kolejowych na obszarze LOM w celu utworzenia kolei aglomeracyjnej (we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie, PKP Polskimi Liniami Kolejowymi i pozostałymi partnerami projektu) oraz integracja infrastruktury.
- E.1.k.3. Budowa węzłów przesiadkowych P&R (Park & Ride), B&R (Bike & Ride), K&R (Kiss & Ride) na obrzeżach Lublina.
- E.1.k.4. Rozbudowa i powstanie spójnego systemu dróg rowerowych w ramach Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego i włączenie ich do międzynarodowego systemu tras rowerowych.
- E.1.k.5. Budowa drogi od węzła Witosza do węzła Konopnica obsługującej ruch w południowej części miasta i zapewniającej dostęp do Zalewu Zembrzyckiego.
- E.1.k.6. Budowa infrastruktury obsługującej tereny przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (w tym przedłużenie ul. Lubelskiego Lipca '80 oraz inwestycje w zrównoważony transport).
- E.1.k.7. Opracowanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego LOM, określającej wspólną politykę rozwoju samorządów oraz zasady kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.
- E.1.k.8. Stworzenie projektu Lubelska Wyżyna Lotnicza, integrującej lotniczy ekosystem usługowy w Lublinie i regionie.
- E.1.k.9. Rozbudowa terminala towarowego Portu Lotniczego Lublin.
- E.1.k.10. Opracowanie i wdrożenie rozwiązań stymulujących uruchamianie nowych, międzynarodowych połączeń lotniczych, w tym z miastami partnerskimi Lublina.

Zalecenia i synergie

- Obszar metropolitalny potrzebuje silnego lidera by móc kształtować swój rozwój. Lublin stanowi rdzeń Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego i jest największym ośrodkiem miejskim Polski Wschodniej. Wpływają na to spełniane przez miasto funkcje metropolitalne, baza ekonomiczna, nawiązywane kontakty krajowe i międzynarodowe oraz zaplecze naukowe i akademickie. Problemem dla rozwoju metropolii jest jednak brak integracji wewnątrz obszaru i poczucia przynależności do LOM jego mieszkańców. Lublin powinien podejmować inicjatywy, których celem będzie zwiększenie integracji i współpracy między wszystkimi partnerami w celu realizacji wspólnych i korzystnych dla wszystkich projektów.
- Głównym krokiem dla integracji w ramach LOM jest opracowanie wspólnej polityki rozwoju wykorzystującej

potencjały jego członków – produkcyjne, przyrodnicze czy zasoby ludzkie, której podstawy określi Strategia Rozwoju Ponadlokalnego LOM. Strategia ta precyzyjnie nakreśli priorytety współpracy i Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOM. Na bazie dotychczasowych analiz można wskazać wyłaniające się, perspektywiczne kierunki interwencji. Należą do nich: rozwój i integracja systemów transportowych (w tym poprawy dostępności transportowej oraz rozwoju zrównoważonego transportu niskoemisyjnego); ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu (w tym: ochrona wód przez poprawę gospodarki wodno-ściekowej i ochrona dolin rzecznych, gospodarka odpadami, efektywność energetyczna i ochrona powietrza, ochrona bioróżnorodności); rozwój zintegrowanej polityki społecznej (infrastruktura społeczna, włączenie społeczne, oświata, rewitalizacja obszarów zdegradowanych o funkcjach ponadlokalnych); rozwój oferty edukacyjnej, muzealnej i spędzania wolnego czasu w LOM oraz rozwój terenów inwestycyjnych i przedsiębiorczości.

- Zróżnicowanie potencjałów jest dla LOM walorem pozwalającym na dywersyfikację chociażby aktywności gospodarczej i zbudowanie atrakcyjnej marki opartej na wielu produktach.
- Kształtowanie spójnego systemu transportowego w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym powinno być dla wszystkich, należących do niego gmin priorytetem. Poprawa dostępności transportowej, w tym skrócenie czasu podróży, generuje dla mieszkańców wiele korzyści, wpływając na zwiększenie aktywności społeczno-ekonomicznej. Rozwój zrównoważonego i efektywnego systemu komunikacji publicznej – kołowej lub kolejowej – wpływa na zmiany behawioralne, zachęcając do rezygnacji z aut, których użytkowanie staje się coraz bardziej uciążliwe dla środowiska, przeciążonego układu komunikacyjnego oraz negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców metropolii.
- Budowa potencjału metropolitalności Lublina będzie wymagała ponadto przyjęcia nowego podejścia do kwestii urbanistycznych (na przykład dopuszczalna wysokość zabudowy w Lublinie), odzwierciedlonych w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Dobrze rozwijająca się metropolia charakteryzuje się silnymi powiązaniem z miastami i regionami w kraju i poza nim. W ostatnim czasie coraz ważniejsze stają się powiązania wirtualne, jednak nie zastąpią one kontaktów realnych. Dlatego w dalszym ciągu należy podejmować działania w celu poprawy dostępności transportowej Lublina w odniesieniu zarówno do dostępności krajowej, jak i międzynarodowej. Szansą dla Lublina, oprócz trwających inwestycji drogowych, jest obecność Portu Lotniczego Lublin. Skrócenie czasu podróży między największymi miastami oraz zapewnienie dogodności połączeń będzie impulsem dla wzrostu znaczenia lubelskiego lotniska nie tylko na mapie Polski. Uruchomienie połączeń lotniczych umożliwiających realizację podróży we wszystkich kierunkach jest szansą na pozycjonowanie lotniska Lublin jako „lotniska pierwszego wyboru”, nie tylko przez mieszkańców Lubelszczyzny. W osiągnięciu powyższego koniecznym jest, oprócz rozszerzania siatki połączeń bezpośrednich, zapewnienie połączenia Lublina z dużymi, europejskimi hubami lotniczymi, w tym z Warszawą oraz przynajmniej jednym hubem w Niemczech.
- Projekt Lubelskiej Wyżyny Lotniczej nie powinien powielać projektów klastrowych przeznaczonych wyłącznie dla firm z tego sektora i nastawionych na budowę powiązań kooperacyjnych w globalnych łańcuchach wartości. Projekt ten powinien integrować działania Portu Lotniczego Lublin z metropolitalnym i regionalnym otoczeniem, w tym zwłaszcza z firmami zajmującymi się obsługą ruchu lotniczego i cargo, usługami serwisowania i naprawy samolotów, kształceniem pilotów i inżynierów lotnictwa oraz wymianą międzynarodową.
- Lubelski Obszar Metropolitalny charakteryzuje się dużą atrakcyjnością przyrodniczą, szczególnie na terenach o mniejszej gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich. Zagrożeniem dla walorów naturalnych jest nasilający się proces suburbanizacji i rozpraszanie zabudowy. Chaos przestrzenny to problem nie tylko o charakterze środowiskowym, ale także ekonomicznym i społecznym. Należy zatem podjąć działania w celu ukształtowania wspólnej polityki przestrzennej LOM mającej na celu przeciwdziałanie temu zjawisku.
- Wskazywana przez ekspertów i mieszkańców biorących udział w pracach TGR Metropolia konieczność rozszerzenia granic miasta do końca 2030 roku jest zadaniem, które wymagać będzie pogłębionych analiz społeczno-gospodarczych i może generować wiele konfliktów. Należy zatem podjąć wielostronny dialog z gminami i ich mieszkańcami, aby ewentualny proces rozszerzenia odbywał się w atmosferze dialogu i uzyskiwania obopólnych korzyści.
- Cyfryzacja usług publicznych jest elementem Strategii Lublin 2030, ale może być również strategicznym celem Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Współpraca gmin w procesie informatyzacji usług publicznych niesie korzyści ekonomiczne dla samorządów, jak i lepszą dostępność usług dla mieszkańców LOM.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) wybudowanie drogi od węzła Witosza do węzła Konopnica obsługującej ruch w południowej części miasta i zapewniającej dostęp do Zalewu Zembrzyckiego;
 - b) utworzenie kolei aglomeracyjnej dla LOM;
 - c) opracowanie dokumentu strategicznego określającego wspólną politykę rozwojową Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego wraz z zasadami kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej LOM;
 - d) stworzenie projektu Lubelska Wyżyna Lotnicza, integrującej lotniczy ekosystem usługowy w Lublinie i regionie;
 - e) uruchomienie terminala cargo w 2022 roku.
2. Analiza wskaźników i mierników kluczowych:
 - a) pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w LOM;
 - b) wartość inwestycji międzygminnych LOM w zł oraz jako % całkowitych nakładów inwestycyjnych gmin należących do LOM;
 - c) liczba obsłużonych pasażerów Portu Lotniczego Lublin na 10 tys. mieszkańców LOM;
 - d) liczba wozokilometrów wykonywanych przez komunikację miejską na terenie gmin LOM (ogółem oraz na 1 000 mieszkańców gminy);
 - e) odsetek ludności gmin LOM zamieszkałej w zasięgu przystanków komunikacji miejskiej (nie rzadziej niż raz na 4 lata);
 - f) liczba węzłów przesiadkowych P&R na terenie Lublina;
 - g) tonaż cargo obsłużonego w Porcie Lotniczym Lublin.
3. Mierniki pomocnicze i monitorowane dane:
 - a) długość dróg rowerowych na terenie LOM;
 - b) liczba połączeń kolejowych na terenie LOM;
 - c) czas dojazdu do miast wojewódzkich (kolej, samochód);
 - d) liczba i struktura połączeń lotniczych do i z Portu Lotniczego Lublin.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) dostępności transportowej LOM;
 - b) dostępności transportowej Lublina dla mieszkańców LOM;
 - c) współpracy gmin LOM w obszarach rozwoju gospodarczego, społecznego, środowiskowego oraz polityki przestrzennej.

E.2. Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina

Miasto staje się metropolią nie tylko z racji posiadania dużej liczby mieszkańców czy nawet znacznego potencjału gospodarczego, ale przede wszystkim za sprawą pełnienia funkcji o charakterze metropolitalnym, w ramach których metropolia jest powiązana nie tylko z najbliższym otoczeniem, ale także z regionem, innymi metropoliami w kraju i poza jego granicami. Lublin skupia swoje funkcje metropolitalne przede wszystkim w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego, przedsiębiorczości i gospodarki, kultury, edukacji, handlu oraz administracji. Są to funkcje zarówno regionalne, krajowe, jak i coraz silniejsze w ostatnich latach – funkcje międzynarodowe. Dynamiczny rozwój funkcji wyższego rzędu stanowi bardzo dobry prognostyk i jednocześnie przesłankę nadania im wyższego priorytetu w Strategii Lublin 2030. Warte zaakcentowania są zwłaszcza funkcje krajowe oraz międzynarodowe, gdyż regionalnie, jak też w Polsce Wschodniej, Lublin jest zdecydowanym liderem i aglomeracją o największym potencjale demograficznym, społeczno-gospodarczym, akademickim i kulturalnym oraz administracyjnym. Wśród funkcji krajowych na szczególne podkreślenie zasługuje rozwój w ostatniej dekadzie sektora nowoczesnych usług, wyspecjalizowanego przemysłu, kultury oraz sprawdzonego zaplecza administracji centralnej w zakresie sądownictwa (e-sąd, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury) i IT (obsługa informatyczna ministerstw oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa), a także usług medycznych. Lublin rozwijał intensywnie wybrane funkcje międzynarodowe, jako główny w Polsce ośrodek kontaktów samorządowych i uniwersyteckich z Ukrainą, kształcenia zagranicznych studentów oraz międzynarodowych struktur wojskowych (Litewsko-Polsko-Ukraińska Brygada im. Wielkiego Hetmana Konstantego Ostrogińskiego). Stanowi to dobry kapitał początkowy do działań zaplanowanych na nadchodzącą dekadę.

Budowa i rozwój funkcji metropolitalnych niesie ze sobą szereg wyzwań. Jednym z najważniejszych jest wchodzenie miasta na inny – międzynarodowy – poziom konkurencji o zasoby, ze zdecydowanie silniejszą konkurencją miast i układów regionalnych niż

w skali kraju. Dodatkowym problemem jest nienadążanie instytucji miejskich za szybkimi zmianami, które dokonują się w sferze tkanki społecznej i odrywaniem się przestrzeni społecznej od terytorium miasta i aglomeracji. Jakkolwiek procesy te są niezależne od samorządu, to miasto powinno zapobiegać powyższym tendencjom, dostosowując swoje instytucje i koordynowane sieci współpracy do rosnącej złożoności strukturalnej aglomeracji lubelskiej. Wyzwaniem jest ponadto niska aktywność marketingowa Lublina w sferze międzynarodowej oraz braki w siatce połączeń z lubelskiego lotniska.

Wątki związane z metropolitalnością Lublina pojawiały się w wywiadach z mieszkańcami oraz w trakcie spotkań partycypacyjnych stosunkowo rzadko. Wskazywana była przede wszystkim potrzeba ciągłej promocji miasta, tworzenia nowych festiwali kulturalnych. Ankietowani zauważali ponadto potrzebę rozwijania siatki połączeń lotniczych, zwłaszcza w kierunku wschodnim. Zdecydowanie więcej rekomendacji dotyczących funkcji metropolitalnych, a także odpowiadające im wizje Lublina, sformułowali eksperci. Przede wszystkim Lublin ma szansę stać się liderem międzynarodowej współpracy w Europie Środkowej, będąc jednocześnie znaczącym partnerem w europejskich sieciach współpracy. W wizji Lublina w 2030 roku zdecydowanie wzrosła liczba instytucji będących liderami międzynarodowych inicjatyw i projektów. Istotnym elementem budowy wizerunku Lublina za granicą stali się cudzoziemcy mieszkający w mieście oraz absolwenci lubelskich uczelni mieszkający i pracujący na całym świecie. Marka Lublina jest pozytywnie oceniana nie tylko w kraju, ale także za granicą, zaś Lublin jest identyfikowany jako silny ośrodek kultury, turystyki, gospodarki i akademickości, będący bramą na wschód. Samo miasto uzyskało tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2029, co zdecydowanie poszerzyło potencjał turystyczny Lublina. Lublin stał się siedzibą międzynarodowych instytucji i gospodarzem światowych wydarzeń, zaś sama aglomeracja lubelska atrakcyjnym miejscem do lokowania kapitałów zewnętrznych

Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina

Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:

- E.2.1. Rozwijać dotychczasowe oraz budować nowe funkcje metropolitalne miasta (w oparciu o przewagę wynikającą z położenia Lublina oraz posiadanych zasobów, w tym sieci współpracy międzynarodowej).
- E.2.2. Tworzyć i promować nowe rozpoznawalne wydarzenia w skali międzynarodowej (festiwale, konkursy, kongresy i nowe produkty hybrydowe) oraz wspierać takie wydarzenia, realizowane przez inne instytucje w Lublinie (z wykorzystaniem brandingu miasta – „Lublin. Miasto Inspiracji”).
- E.2.3. Przyciągać do Lublina siedziby instytucji centralnych oraz międzynarodowych.
- E.2.4. Wykorzystać potencjał diaspory lublinian mieszkających w zagranicznych i krajowych metropoliach oraz tworzyć warunki sprzyjające do powrotu talentów do Lublina.
- E.2.5. Budować rozpoznawalność miasta i metropolii lubelskiej w kraju i za granicą.
- E.2.6. Wspierać udział przedstawicieli samorządu Lublina, lubelskich uczelni oraz przedstawicieli pozostałych interesariuszy w ważnych wydarzeniach międzynarodowych.
- E.2.7. Budować konsekwentnie strategiczną dyplomację miasta Lublin i tworzyć miejską sieć współpracy międzynarodowej.

Zadania i projekty kluczowe

- E.2.k.1. Stworzenie programu promującego Lublin jako główny ośrodek metropolitalny położony na trasie Via Carpatia wraz z rozwojem jego funkcji gospodarczych, kulturalnych oraz akademickich.
- E.2.k.2. Rozwój funkcji targowych oraz rozbudowa Targów Lublin jako zaplecza biznesowego aglomeracji lubelskiej i współpracy międzynarodowej.
- E.2.k.3. Stworzenie (z udziałem wielu interesariuszy) programu Lublin – Hub Eksportowy na rynki Europy Środkowo-Wschodniej, w tym zwłaszcza na rynek ukraiński.
- E.2.k.4. Stworzenie programu zmierzającego do lokowania w Lublinie siedzib ogólnopolskich organizacji gospodarczych i klastrow, instytucji centralnych, międzynarodowych izb handlowych, think tanków gospodarczych i społecznych oraz instytucji wspierających biznes.
- E.2.k.5. Stworzenie programu wzmacniającego więzi lublinian mieszkających w zagranicznych i krajowych metropoliach z Lublinem, wykorzystującego potencjał mediów społecznościowych (Ambasadorzy Lublina) oraz programu promocji na arenie międzynarodowej poprzez angażowanie wybitnych lublinian mieszkających w naszym mieście (Lublin w Świecie – Świat w Lublinie).
- E.2.k.6. Rozwój i promocja międzynarodowa Kongresu Współpracy Transgranicznej w Lublinie jako wiodącego wydarzenia społeczno-gospodarczego w przestrzeni Europy Środkowo-Wschodniej.
- E.2.k.7. Wdrożenie programu priorytetowych kierunków współpracy międzynarodowej Lublina wraz z weryfikacją i rozbudową systemu miast i instytucji partnerskich na świecie.
- E.2.k.8. Realizacja programów i inicjatyw współpracy transgranicznej w obszarze edukacji, nauki, gospodarki, kultury, organizacji pozarządowych, spraw społecznych, zdrowia i innych.
- E.2.k.9. Stworzenie jednostki miejskiej odpowiedzialnej za kompleksowe działania marketingowe Lublina w kraju i za granicą, integrującej rozproszone struktury promocyjne w samorządzie Lublina.
- E.2.k.10. Realizacja programu Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023 jako narzędzia promocji miasta w skali europejskiej oraz budowy nowych funkcji metropolitalnych Lublina.
- E.2.k.11. Pozycjonowanie Lublina w międzynarodowych rankingach miast.

Zalecenia i synergie

- Program uczynienia Lublina jednym z głównych miast metropolitalnych na trasie Via Carpatia jest niezmiernie ambitny i wymaga zbudowania adekwatnych partnerstw, zarówno krajowych, jak też międzynarodowych, oraz stałego lobbyingu m.in. w kierunku podejmowania decyzji o lokowaniu w Lublinie instytucji międzynarodowych Trójmorza. Konieczna jest w tym zakresie pełna synergia działań na szczeblu samorządowym, w tym regionalnym, rządowym oraz międzynarodowym, niezależnie od barw politycznych.
- Jedną z kluczowych funkcji metropolitalnych, która powinna być rozwijana w najbliższej dekadzie, jest wzmocnienie potencjału miasta jako międzynarodowego miejsca spotkań: biznesu, akademii, turystów oraz

innych gości przyjeżdżających do miasta. Aby osiągnąć ten cel należy stwarzać warunki do rozwoju infrastruktury biznesowej w mieście, w tym hotelowej, wystawienniczej i targowej, sportowej oraz konferencyjnej. Ważną rolę w tym zakresie powinny odegrać Targi Lublin, spółka samorządu Lublina i Międzynarodowych Targów Poznańskich oraz spółki miejskie zarządzające infrastrukturą sportową. Konieczne są ponadto wspólne działania na styku różnych jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Lublin, w tym jednostek odpowiedzialnych za rozwój turystyki i przedsiębiorczości.

- Procesy metropolizacji, w tym rozwój funkcji metropolitalnych Lublina, są silnie skorelowane z rozwojem gospodarczym i napływem inwestycji zagranicznych do miasta. Jednym z czynników, które powodują wzrost znaczenia miasta na arenie międzynarodowej jest eksport nowoczesnych produktów i usług wytwarzanych w danym ośrodku. Lublin posiada obecnie bardzo sprzyjającą pozycję, aby z jednej strony stać się hubem eksportowym na rynki wschodnie (sprzyjają temu rozwój infrastruktury komunikacyjnej oraz wzrost konkurencyjności lokalnego biznesu), a perspektywicznie na inne rynki europejskie. Wymagać to będzie instytucjonalizacji działań wspierających utworzenie takiego huba oraz pozyskanie dużo większej niż obecnie liczby inwestorów zagranicznych, traktujących Lublin jako przyczółek eksportowy.
- Przyciągnięcie do miasta nowych instytucji, zarówno rządowych, jak też innych międzynarodowych, jest niezmiernie trudnym procesem, w którym na decyzje oprócz merytoryki silny wpływ ma polityka. Konieczna jest zatem synergia i współpraca różnych opcji politycznych. Lublin – dzięki bliskości stolicy, wykształceniu specjalistycznego rynku pracy i obecności uczelni – może być atrakcyjną destynacją w procesie deglomeracji i delokalizacji urzędów, co zostało dostrzeżone w analizach ministerialnych²¹. Z drugiej strony, należy podejmować działania wspierające lokalnie tworzące się bądź już istniejące instytucje typu think tank, z uwzględnieniem aktywów miasta i wybranych ścieżek specjalizacji gospodarczej, akademickiej i społecznej.
- Priorytety dyplomacji miejskiej powinny być ustalane w taki sposób, który wynika ze strategicznych interesów Lublina w sferze międzynarodowej. Kluczowymi partnerami są z jednej strony kraje UE, w tym Niemcy, z drugiej natomiast Ukraina i państwa Europy Środkowo-Wschodniej. W tak sformułowanej przestrzeni geopolitycznej należy rozwijać działania międzynarodowe i maksymalizować efekty. Perspektywicznymi państwami do budowy ściślejszych relacji z ich ośrodkami miejskimi są ponadto w nadchodzącej dekadzie USA, Chiny oraz wybrane kraje afrykańskie.
- Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina to także intensywne działania marketingowe towarzyszące realizowanym w mieście programom i projektom, co wymaga nowego podejścia do zarządzania tymi procesami. Nie ułatwia tego rozproszenie komórek zajmujących się marketingiem w samorządzie Lublina. Twarzami nowego metropolitalnego Lublina są nie tylko informacje w mediach społecznościowych, ale także ludzie realizujący projekty za granicą: samorządowcy, uczeni i wykładowcy, biznes czy zwykli mieszkańcy. Konieczne jest zdynamizowanie, pomimo realiów hybrydowej rzeczywistości post-pandemicznej, międzynarodowych kontaktów lublinian, a także wykorzystanie ambasadorów miasta (na przykład absolwentów lubelskich uczelni z całego świata, choć także byłych mieszkańców miasta) do budowy wizerunku Lublina i pozyskiwania nowych zróżnicowanych aktywów do miasta.
- Procesy metropolizacji są silnie związane z obecnością cudzoziemców, zagranicznych specjalistów i studentów czy migrantów w mieście. Dziś innowacje przełomowe na świecie powstają prawie wyłącznie w międzykulturowych zespołach talentów. Lublin, posiadając relatywnie unikalny zasób studentów zagranicznych z ponad 100 państw na świecie, powinien w większym niż dotychczas zakresie realizować programy integracji cudzoziemców z miastem, w tym zwłaszcza z lokalnym rynkiem pracy.
- Niezmiernie ważnym czynnikiem rozwoju miasta oraz budowy i umacniania jego pozycji w Europie jest konsekwentny marketing i promocja międzynarodowa, realizowana w mediach tradycyjnych i społecznościowych, poprzez m.in. udział wybitnych mieszkańców miasta, jego instytucji, przedstawicieli władz w europejskich i globalnych projektach, sieciach, organizacjach czy instytucjach europejskich. Realizacja powyższego zadania powinna odbywać się poprzez długofalowe projekty koordynowane przez Urząd Miasta Lublin.
- Program Europejska Stolica Młodych 2023 może być jednym z czynników wzrostu rozpoznawalności Lublina w Europie. Wymagać to będzie współdziałania samorządu Lublina z liczną grupą interesariuszy, co w konsekwencji powinno wyzwolić nową energię społeczną wśród młodych mieszkańców Lublina. Program ten, aby odniósł pełen sukces, powinien także zinstytucjonalizować działania na rzecz młodych w Lublinie oraz wykreować nowe strategie działania w tym obszarze.

²¹Uwarunkowania delokalizacji centralnych urzędów w Polsce, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Kraków 2019.

Jak ocenimy postęp w realizacji celu?

1. Realizacja zadań i projektów kluczowych:
 - a) stworzenie programu promującego Lublin jako główny ośrodek metropolitalny położony na trasie Via Carpatia;
 - b) stworzenie programu Lublin - Hub Eksportowy na rynki Europy Środkowo-Wschodniej;
 - c) stworzenie programu zmierzającego do lokowania w Lublinie siedzib ogólnopolskich i międzynarodowych instytucji;
 - d) stworzenie programu wzmacniającego więzi lublinian mieszkających w zagranicznych i krajowych metropoliach z Lublinem;
 - e) wdrożenie programu priorytetowych kierunków współpracy międzynarodowej Lublina;
 - f) stworzenie jednostki miejskiej odpowiedzialnej za kompleksowy marketing Lublina w kraju i za granicą integrującej rozproszone struktury promocyjne w samorządzie Lublina;
 - g) utworzenie programu Ambasadorzy Lublina oraz Lublin w Świecie – Świat w Lublinie realizujących założenia kompleksowej międzynarodowej promocji miasta.
2. Analiza wskaźników i mierników kluczowych:
 - a) liczba wydarzeń i kongresów o znaczeniu międzynarodowym wraz z liczbą ich uczestników;
 - b) liczba nowych rządowych i międzynarodowych instytucji ulokowanych w Lublinie, przedsiębiorstw międzynarodowych i innych;
 - c) liczba obcokrajowców pracujących w Lublinie na 1 000 mieszkańców;
 - d) odsetek cudzoziemców zamieszkujących Lublin;
 - e) pozycja Lublina w wiodących rankingach krajowych i międzynarodowych.
3. Mierniki pomocnicze i monitorowane dane:
 - a. liczba nowych miast partnerskich w priorytetowych przestrzeniach międzynarodowych;
 - b. liczba instytucji ulokowanych w Lublinie w związku z realizacją koncepcji Trójmorza;
 - c. liczba międzynarodowych kampanii marketingowych Lublina.
4. Oceny ekspertów w zakresie:
 - a) rozwoju funkcji metropolitalnych Lublina;
 - b) promocji i rozpoznawalności Lublina i metropolii lubelskiej w kraju i zagranicą;
 - c) realizacji strategicznej dyplomacji Lublina.

Cele horyzontalne Strategii Lublin 2030

Cele horyzontalne

Wyznaczenie celów, zadań i oczekiwanych rezultatów – choć stanowi kluczowy element wszelkich strategii rozwoju – może nie wystarczyć do uczynienia Lublina możliwie najlepszym miejscem do życia, zgodnym z oczekiwaniami wielopokoleniowej społeczności, miastem rozwijającym się w sposób zrównoważony, odpornym na kryzysy i gotowym na wyzwania technologiczne. Niekiedy nadmierna koncentracja na realizacji wąskich celów sprawia, że tracimy z oczu ważne, przekrojowe i niemierzalne megatrendy, szczególnie jeśli pozostają one poza możliwością oddziaływania pojedynczych komórek czy jednostek organizacyjnych miasta. Sformułowanie celów horyzontalnych stanowi próbę zaadresowania tego problemu – uzupełnienia dotychczas wskazanych celów i zadań o priorytety wynikające z trendów i wyzwań odczuwalnych w wielu obszarach funkcjonowania miast. Drogowskazem podczas realizacji różnych celów i zadań, wskazanych w pięciu obszarach rozwojowych Strategii Lublin 2030, powinny być zatem następujące cele horyzontalne:

1. Zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta.
2. Zrównoważony rozwój Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego z troską o zasoby środowiska naturalnego i zwiększenie odporności klimatycznej.
3. Wykorzystanie rozwoju technologii i cyfryzacji do budowy inteligentnego miasta.
4. Zintegrowane zarządzanie miastem zgodnie z zasadami partycypacji i modelem współzarządzania.

1. Zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta

Polskie miasta i regiony podlegają intensywnym procesom demograficznym, które w istotny sposób ukształtują ich możliwości i cele rozwojowe w perspektywie kolejnych dekad. Prognozy demograficzne jednoznacznie wskazują na zmniejszenie się potencjału ludnościowego Polski i starzenie się społeczeństwa. Decydującym czynnikiem tych procesów jest niska dzietność, której uwarunkowania w znaczącym stopniu leżą poza sferą oddziaływania polityk publicznych, a dotychczasowe działania realizowane na poziomie krajowym nie przyniosły znaczącej poprawy. Różnice widoczne w skali regionalnej i lokalnej stanowią natomiast przede wszystkim konsekwencję migracji – głównie migracji wewnętrznych.

Przez minione dwie dekady łączna liczba mieszkańców gmin tworzących Lubelski Obszar Metropolitalny pozostawała stabilna, a sam Lublin – po fazie suburbanizacji o sile porównywalnej do większości miast wojewódzkich – w ostatnich latach osiągnął stabilizację liczby mieszkańców na poziomie 340 tys. osób. Prognozy demograficzne wskazują jednak, że w 2030 roku liczba mieszkańców zmniejszy się do 322,6 tys., a co czwarty mieszkaniec będzie miał co najmniej 65 lat. W tym kontekście Lublin powinien – przez wielowymiarowe działania poprawiające jakość życia i atrakcyjność osadniczą miasta – zachęcać obecnych mieszkańców do pozostania w mieście oraz przyciągać nowych, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Wbrew powszechnie formułowanym opiniom, szereg badań (jak np. badanie kilkunastu tysięcy mieszkańców polskich miast w ramach akcji „Przystanek Miasto” Gazety Wyborczej, realizowane przez Urząd Miasta Lublin cykliczne badania ankietowe czy analizy migracji absolwentów), ukazuje także relatywnie niską deklarowaną i faktyczną chęć migracji z Lublina, także osób młodych, a dzięki obecności uczelni do Lublina napływa rocznie ponad 10 tysięcy nowych studentów i roku pochodzących z regionu i Polski oraz 2 tysiące studentów zagranicznych. Miasto już teraz osiąga bardzo dobre wyniki w rankingach różnych aspektów jakości życia w miastach opartych zarówno na miarach subiektywnych, jak i obiektywnych. Realizacja celów rozwojowych wskazanych w Strategii Lublin 2030 powinna prowadzić do utrzymania potencjału ludnościowego Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, na przykład dzięki coraz lepszej ofercie nauki i perspektywom atrakcyjnego zatrudnienia, poprawie dostępności mieszkaniowej, wysokiej jakości infrastruktury i usług publicznych, przyjaznej przestrzeni miejskiej z terenami zieleni i rekreacji, bogatej ofercie spędzania czasu wolnego czy otwartości na nowych mieszkańców z kraju i zagranicy.

2. Zrównoważony rozwój Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego z troską o zasoby środowiska naturalnego i zwiększenie odporności klimatycznej

Realizacja wizji rozwoju zrównoważonego zakłada zarówno równoważenie i integrację trzech wymiarów rozwoju: gospodarczego, społecznego i środowiskowego, jak i zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez ograniczania możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Współcześnie jesteśmy coraz bardziej świadomi, że koncentracja działalności gospodarczej i zagęszczenie ludności poddają presji ekosystemy przyrodnicze obszarów zurbanizowanych, powodują zanieczyszczenie powietrza i powstawanie miejskich wysp ciepła, zagrażają zasobom wodnym, skutkują dużą ilością odpadów. Zmiany środowiskowe i klimatyczne negatywnie oddziałują na warunki życia, zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców, przekładają się na wyższe koszty działalności dla firm, zwiększają presję na infrastrukturę, zmuszają miejskie samorządy do przewartościowania dotychczasowego podejścia do planowania przestrzennego.

Lublin posiada wiele cennych zasobów przyrodniczych, a dotychczasowe przekształcenia środowiska naturalnego nie zaszły tak daleko, jak w wielu obszarach zurbanizowanych w kraju czy zagranicą. Miasto rozwija programy i polityki ukierunkowane na ochronę środowiska, ograniczanie niskiej emisji czy zarządzanie energią. Uchwalone w 2019 roku Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Lublin podniosło poziom ochrony obszarów cennych przyrodniczo, a jako nadrzędną przyjęto zasadę integralności, ciągłości, ochrony przed zabudową oraz wzmacniania funkcji przyrodniczych Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych. Problemy środowiskowe i związane z nimi koszty wciąż narastają, jednak z drugiej strony – mobilizacja wysiłków na rzecz zielonej transformacji w kraju, a przede wszystkim w Unii Europejskiej, stwarzają szansę na podjęcie działań o znacznie szerszym niż do tej pory zakresie i większej sile oddziaływania.

Strategia Lublin 2030 stanowi kolejny, ważny kamień milowy w tym zakresie, a horyzontalny postulat zrównoważonego rozwoju Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego z troską o zasoby środowiska naturalnego i zwiększenie odporności klimatycznej, powinien stanowić punkt odniesienia podczas realizacji wszystkich celów i zadań wskazanych w Strategii. Jego realizacja wymaga prymatu długofalowego myślenia strategicznego nad pokusą osiągnięcia krótkotrwałych korzyści, przyjęcia holistycznej perspektywy

zarządzania miastem, uwzględniającej współzależność gospodarczych, społecznych, środowiskowych i przestrzennych wymiarów rozwoju miasta, a nie jedynie działań pojedynczych komórek organizacyjnych w wąskich dziedzinach i sektorach.

3. Wykorzystanie rozwoju technologii i cyfryzacji do budowy inteligentnego miasta

Koncepcja miasta inteligentnego zakłada ciągły, nieprzerwany rozwój dzięki zastosowaniu nowoczesnych technologii w każdym obszarze funkcjonowania. Standardowy podział wymiarów oddziaływania *smart city* skupiony jest na: gospodarce, mobilności, środowisku, społeczeństwie, zarządzaniu miastem oraz ogólnej jakości życia. Konieczne więc staje się przewartościowanie potrzeb miasta poprzez odejście od skoncentrowania się wyłącznie na technologii i twardej infrastrukturze, a skupienie się na nawiązywaniu efektywnego dialogu i współpracy z mieszkańcami oraz opracowania dobrego podłoża strategicznego.

Miasto Lublin już od czasów poprzedniej Strategii Lublin 2020 konsekwentnie podnosi poziom inteligencji miejskiej oraz realizuje ideę *smart city*, zgodną z paradygmatem Human Smart City 3.0, w ramach którego mieszkańcy współtworzą miasto i mają realny wpływ na podejmowanie decyzji. W ramach dotychczasowych projektów udało się zrealizować m.in. system zarządzania ruchem, zmodernizowano transport publiczny w kierunku zeroemisyjnym, uruchomiono szereg rozwiązań w formie e-usług i systemów wspierających transparentność danych publicznych np. geoportal, model 3d miasta czy portal open data. Realizowano również wiele projektów o charakterze partycypacyjnym, mających na celu włączenie mieszkańców w życie społeczne, dając im odpowiednie narzędzia i możliwości interweniowania w obszarach dla nich najważniejszych. Warto również wspomnieć o rozwiązaniach mających na celu budowanie efektywności energetycznej oraz bezpieczeństwa energetycznego wdrażanych przez spółki miejskie, np. Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie, które poczyniło inwestycje w systemy zarządzania siecią wodno-kanalizacyjną, czy też budowę farmy fotowoltaicznej. Wszelkie zrealizowane projekty umożliwiają dalszy rozwój i wdrażanie nowych elementów w celu stworzenia pełnej inteligentnej infrastruktury miasta.

Strategia Lublin 2030 powinna kontynuować działania zapoczątkowane w poprzednim okresie strategicznym, jednakże uwzględniając przy tym zmiany, globalne trendy oraz nowe kierunki rozwojowe. Koncepcja *smart city* w ujęciu globalnym obecnie nie od-

nosi się tylko do obszarów metropolitalnych i infrastruktury z nią związanych, a przyjmuje charakter ruchu społecznego, który tworzy ekosystemy miejskie skoncentrowane na obywatelach i ich potrzebach.

Zmiana kierunków rozwojowych została również przeformułowana z uwagi na sytuację wywołaną przez pandemię COVID-19, która wymusiła na administracji publicznej większe skupienie na kwestii bezpieczeństwa społecznego oraz cyfryzacji priorytetowych usług, np. administracyjnych, edukacyjnych, czy też związanych z mobilnością miejską. Celem horyzontalnym powinna więc być stopniowa cyfryzacja różnych sfer działalności gospodarczej, społecznej, politycznej, administracyjnej oraz wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych w myśl zasady – *City as a Platform – CaaP* (miasto jako platforma). Cyfryzacja gospodarki i społeczeństwa jest jedną z najbardziej dynamicznych zmian naszych czasów i jako ciągły proces konwergencji rzeczywistego i wirtualnego świata staje się głównym motorem innowacji i zmian w większości sektorów gospodarki, w tym miast. Przy czym technologia jest wyłącznie narzędziem wzrostu – za finalny rozwój odpowiada nowoczesne społeczeństwo.

Realizacja tego celu wymaga zintegrowanego podejścia i strategicznej interwencji w wielu obszarach funkcjonalnych. Rozwój technologiczny miasta w myśl zasady *City as a Platform* powinien skupić się na ścisłej współpracy podmiotów publicznych, prywatnych, uczelni wyższych w ramach jednego miejskiego ekosystemu innowacji oraz tworzyć warunki do wdrażania i testowania nowych technologii poprawiających jakość życia, przynosząc korzyści mieszkańcom. Dodatkowo powinien on wykreować platformę komunikacji na linii mieszkańcy–administracja samorządowa, dzięki której skuteczne będzie partycypowanie w procesach decyzyjnych i współodpowiedzialność za rozwój miasta zgodnie z ideą *smart governance* (inteligentnego zarządzania), spajającą miasto jako jeden system (organizm) za pośrednictwem czynnika ludzkiego i technologicznego. Wiodącą rolę w budowaniu „miejskiej platformy” powinna pełnić administracja publiczna, która stworzy środowisko otwartych działań dla innych podmiotów, a następnie umożliwi wprowadzanie na jej bazie innowacyjnych usług (dla mieszkańców, sektora gospodarki, podmiotów trzecich) katalizując lokalny ekosystem.

Intensywne procesy demograficzne (starzenie się społeczeństwa), konieczność reakcji na zmiany klimatyczne, zmiany na rynku pracy i zapotrzebowanie na kompetencje cyfrowe, rozwój ekonomii współdzielenia, modele zarządzania oparte na analityce Big Data

to tylko jedne z niewielu wyzwań, ale również i szans, przed którymi staną miasta w kontekście cyfryzacji i wdrażania nowych technologii. Dlatego też niezwykle ważne jest objęcie tego obszaru strategiczną interwencją identyfikując możliwości, ale również i problemy, ponieważ tylko wtedy możliwe będzie uwolnienie pełnego potencjału gospodarki cyfrowej, w ramach której technologia będzie włączać wszystkich mieszkańców w życie społeczne, a nie ich wykluczać.

4. Zintegrowane zarządzanie miastem zgodnie z zasadami partycypacji i modelem współzarządzania

We współczesnych realiach realizacja celów rozwojowych w drodze tradycyjnie rozumianego rządzenia, w ramach którego autonomiczny względem otoczenia samorząd realizuje cele i zadania określone prawem, wykorzystując do tego zhierarchizowane instytucje, może doprowadzić jedynie do stagnacji miasta. Rozwój gospodarczy, społeczny, środowiskowy i technologiczny uczynił z obszarów miejskich niezwykle złożony system, coraz bardziej wymykający się spod kontroli władzy publicznej. Zarządzanie rozwojem miasta wymaga dziś wiedzy i zasobów daleko przekraczających zasoby pozostające w dyspozycji samorządu, deficyty te może jednak rekompensować kapitał relacji z mieszkańcami czy instytucjami publicznymi, budowanych przez realizację idei partycypacji i współzarządzania miastem.

Zapisy Krajowej Polityki Miejskiej 2023 czy Nowej Karty Lipskiej zalecają samorządom budowanie miasta otwartego na dialog, traktowanie partycypacji jako metody zarządzania i codziennego działania na rzecz rozwoju. Idea partycypacji przenikała zapisy i realizację Strategii Lublin 2020, była też nadrzędną zasadą procesu tworzenia Strategii Lublin 2030. Tym bardziej realizacji celów Strategii Lublin 2030 powinna towarzyszyć zasada zintegrowanego zarządzania miastem zgodnie z zasadami partycypacji i modelem współzarządzania. Zintegrowane zarządzanie zakłada budowanie sieciowych, a nie hierarchicznych struktur zarządzania. Integracja planowania rozwoju gospodarczego, społecznego, środowiskowego i infrastrukturalnego, pozwala przewyższać silosowość działań fragmentarycznych struktur biurokratycznych. Partycypacja zakłada rozpoznanie potrzeb, dialog i współpracę samorządu z mieszkańcami, którzy angażując się w różne formy partycypacji, nie tylko artykułują swoje potrzeby, ale biorą współodpowiedzialność za miasto. Istotna jest także transparentność władzy publicznej i jej gotowość do wspierania oddolnych inicjatyw obywateli, którzy „biorą sprawy w swoje ręce” w ramach różnego rodzaju organizacji

czy grup nieformalnych. Współzarządzanie cechuje się realizacją polityki miasta przez jego władze w kooperacji z podmiotami znajdującymi się poza jej obszarem formalno-instytucjonalnym, w tym z biznesem, uczelniami, organizacjami pozarządowymi i niezrzeszonymi grupami mieszkańców. Oznacza włączenie w zarządzanie Rad Dzielnic, współpracę z okolicz-

nymi gminami czy samorządem województwa. Partycypacja i współzarządzanie stanowią kierunek, z którego nie można zboczyć nawet pod wpływem różnych niepowodzeń i konfliktów. To współodpowiedzialność za miasto, gotowość do dialogu i kompromisu, do których wciąż dojrzewać musi zarówno samorząd, jak i organizacje pozarządowe, biznes, uczelnie i sami mieszkańcy.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Lublin

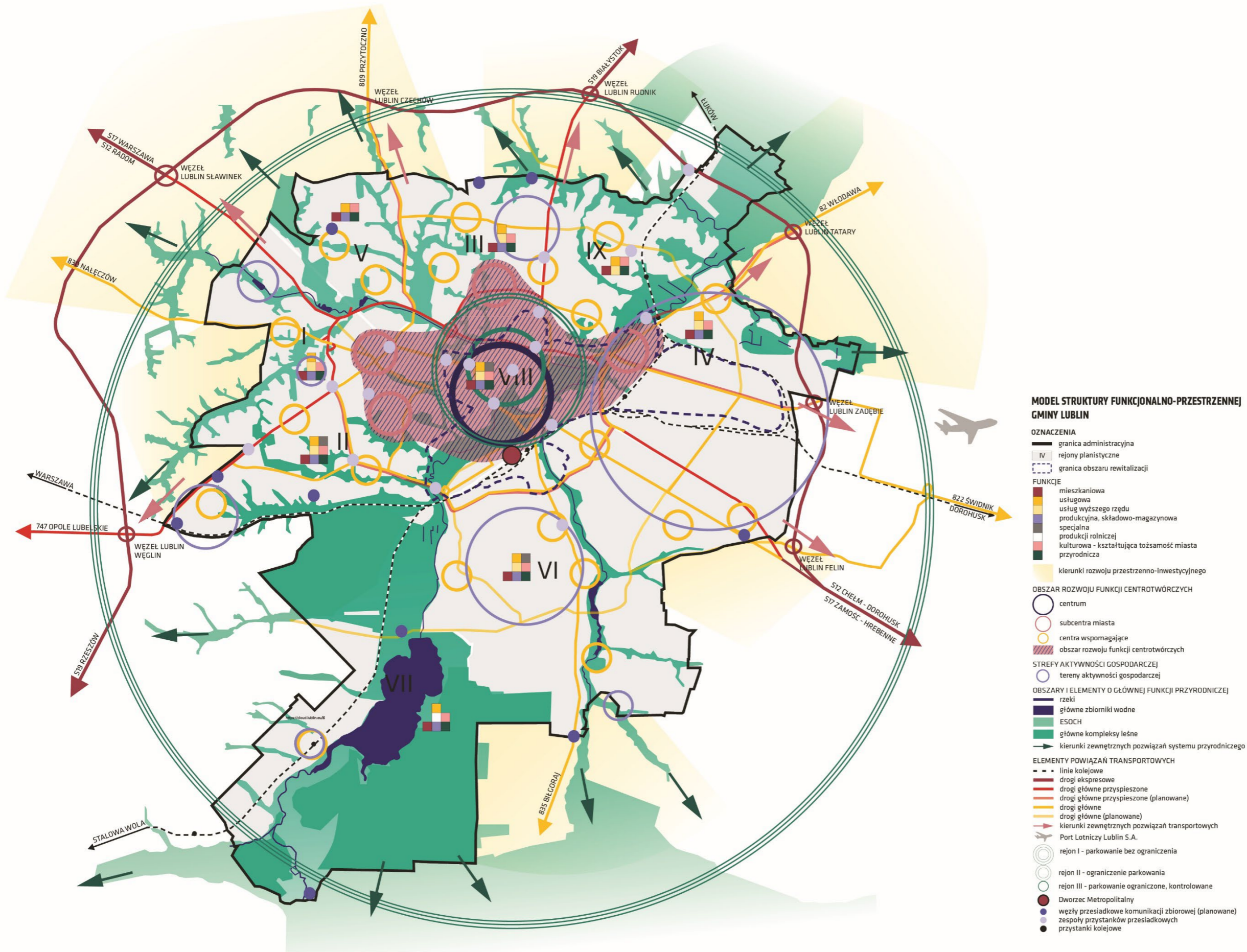
Założenia dla modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej

Strategia rozwoju wymaga podejścia zintegrowanego – połączenia wymiaru społeczno-gospodarczego, środowiskowego i przestrzennego m.in. w celu uzyskania większej przejrzystości procesów decyzyjnych. Podejście tworzenia strategii rozwoju w wymiarze przestrzennym umożliwia spojrzenie na procesy zachodzące w mieście z większą dokładnością i przy uwzględnieniu wszelkich uwarunkowań i różnic rozwojowych. Służyć ma temu model struktury funkcjonalno-przestrzennej, który w sposób obrazowy i osadzony przestrzennie określa strategiczne kierunki rozwoju gminy, powiązania funkcjonalne, uwarunkowania endo- i egzogeniczne, potrzeby rozwojowe i posiadane potencjały. Należy jednocześnie zaznaczyć, że z uwagi na syntetyczny charakter dokumentu jakim

jest strategia rozwoju miasta, model stanowi uproszczoną wizję obszaru Lublina – schematycznie ukazując kierunki najważniejszych interwencji.

Podstawą dla modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Lublina jest przyjęte Uchwałą nr 283/VIII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 1 lipca 2019 r. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin (dalej: „Studium” lub „SUiKZP”), w odniesieniu do kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta oraz do formułowania ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie. Model zawiera zatem uproszczoną wizję opracowaną w Studium, wzbogaconą o treści zidentyfikowane w toku opracowania Strategii Lublin 2030.

Rysunek 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Lublin

Źródło: opracowanie na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin.

Kluczowe funkcje i rozmieszczenie planowanych interwencji w przestrzeni Lublina

Rejon I – zachodni

Dla rejonu I ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo-usługowej o przeznaczeniu równoważnym, realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, zamieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);
- infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Przewiduje się lokalizowanie funkcji usługowych wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.).

Umożliwia się koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Na terenach wskazanych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego możliwa jest realizacja obiektów usługowo-handlowych (w tym obiektów handlowych wielkopowierzchniowych). Wyróżnia się główne tereny aktywności gospodarczej dla obszarów: Wola Sławińska-Szerokie, Konstantynów.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Powyższe ustalenia obejmują:

- tereny zieleni nadrzecznej i łąkowej położone w dolinie rzeki Czechówki oraz w dolinie Cieku spod Konopnicy, w tym wskazane do ochrony zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: „Dolina Środkowej Czechówki” oraz „Dolina Cieku spod Konopnicy”;
- tereny zieleni o charakterze publicznym położone w suchych dolinach, uchodzących do doliny rzecznej Czechówki oraz cieku spod Konopnicy, w tym wskazane do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Środkowej Czechówki” oraz Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Cieku spod Konopnicy”;
- tereny przestrzeni otwartych na stokach doliny rzecznej Czechówki;
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa: w rejonie ul. Wojciechowskiej, ul. Nałęczowskiej, ul. Grabowej, al. Kraśnickiej, ul. Beatrycze, ul. Abelarda, ul. Lipniak;
- tereny parku etnograficznego (skansenu) – Muzeum Wsi Lubelskiej (przy al. Warszawskiej).

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego, tj.: obszar zespołu krajobrazowo-architektonicznego skansenu Muzeum Wsi Lubelskiej (A/813) przy al. Warszawskiej oraz zespół dworsko-parkowy „Sławin” (A/963) przy ul. Agronomicznej;
- stanowiska archeologiczne;
- główne aleje miejskie: al. Warszawska, al. Kraśnicka i ul. Nałęczowska.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny infrastruktury technicznej: stacja wodociągowa „Sławinek” przy ul. Wodnej;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: al. Kraśnicka, al. Solidarności, ul. Boh. Monte Cassino (wraz z planowanym przedłużeniem do al. Solidarności);

- drogi główne: al. Kraśnicka, ul. Nałęczowska, ul. Głęboka (wraz z planowanym przedłużeniem do al. Solidarności);
- drogi zbiorcze: al. Warszawska, ul. Wojciechowska i ul. Morwowa.

Rejon II – południowo-zachodni

Dla rejonu II ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo-usługowej o przeznaczeniu równoważnym realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, zamieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);

Przewiduje się lokalizowanie funkcji usługowych wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu, itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.).

Umożliwia się koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Na terenach wskazanych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego możliwa jest realizacja obiektów usługowo-handlowych (w tym obiektów handlowych wielkopowierzchniowych). Wyróżnia się główne tereny aktywności gospodarczej dla obszaru Węglinek.

Dla rejonu II przewiduje się ponadto lokalizowanie terenów specjalnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację

obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- tereny zieleni o charakterze publicznym znajdujące się w dolinie Bystrzycy oraz w suchych dolinach;
- tereny zieleni o charakterze publicznym położone przy ul. Wapiennej (park), wzdłuż ul. J. Sowińskiego oraz przy ul. Nadbystrzyckiej (łącniki ekologiczne);
- tereny lasu pomiędzy osiedlem mieszkaniowym (Czuby – os. Widok) i terenami kolejowymi;
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie: ul. Kazimierza Wielkiego, ul. Jana Pawła II, ul. Roztocze, ul. Wapiennej, ul. Nadbystrzyckiej.

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego, tj.: zespół dworsko-parkowy na Węglinie (A/849) przy al. Kraśnickiej oraz cmentarz wyznaniowy (rzymsko-katolicki) (A/942) przy ul. Bełżyckiej;
- stanowiska archeologiczne;
- główne aleje miejskie wzdłuż al. Kraśnickiej i ul. Głębokiej.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny cmentarza wyznaniowego (rzymsko-katolickiego) przy ul. Bełżyckiej;
- tereny infrastruktury technicznej: GPZ „Śródmieście”, GPZ „Czuby”;
- tereny infrastruktury technicznej: przepompownia wody „Ruta” przy ul. Dziewanny;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: al. Kraśnicka, ul. Boh. Monte Cassino, ul. Armii Krajowej, ul. Jana Pawła II;
- drogi główne: ul. Jana Pawła II, ul. Filaretów, ul. Głęboka;
- drogi zbiorcze: ul. T. Zana, ul. Wileńska, ul. Nadbystrzycka, ul. W. Orkana, ul. Boh. Monte Cassino, ul. Roztocze, ul. Granitowa, ul. Filaretów, ul. Głęboka, ul. Muzyczna, droga stanowiąca planowane przedłużenie ul. Lubelskiego Lipca '80 w kierunku al. Kraśnickiej;

- tereny kolejowe związane z przebiegiem linii kolejowej nr 7 (relacji Warszawa Wschodnia-Dorohusk) wraz z przystankiem: „Stasin”, „Lublin Zachód”;
- tereny obsługi komunikacji samochodowej: węzły przesiadkowe komunikacji zbiorowej w rejonie ul. Granitowej oraz al. Kraśnickiej, gdzie dopuszcza się realizację usług towarzyszących funkcjonowaniu węzłom przesiadkowy.

Rejon III – północny

Dla rejonu III ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo/usługowej o przeznaczeniu równo-ważnym realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, za-mieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);
- infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Przy czym na terenach usługowych, usług oświaty dopuszcza się realizację obiektów związanych z funkcją mieszkaniową oraz z prowadzeniem działalności gospodarczej (usługowej, rzemiosła bądź drobnej wytwórczości).

Przewiduje się lokalizowanie funkcji usługowych wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.).

Umożliwia się koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Na terenach wskazanych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego możliwa jest realizacja obiektów usługowo-handlowych (w tym obiektów handlowych wielkopowierzchniowych). Wyróżnia się główne tereny aktywności gospodarczej dla obszaru Bursaki.

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków;
- stanowiska archeologiczne;
- aleja w systemie głównych alei miejskich wzdłuż al. Spółdzielczości Pracy.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- tereny zieleni o charakterze publicznym położone w dolinie rzeki Czechówki i suchych dolinach pomiędzy osiedlami na Bursakach, Czechowie oraz w kierunku Rudnika i Doliny Jakubowickiej: Park Czechów, Park na Górkach Czechowskich (w rejonie ul. Poligonowej), wskazany do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Górki Czechowskie”, a także w rejonie ul. J. Mackiewicza (Park Lemszczyzna);
- tereny lasu na Górkach Czechowskich w rejonie ul. Północnej, wskazany do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Górki Czechowskie”;
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie: ul. Kupieckiej, ul. I. Kosmowskiej, ul. Choiny / ul. A. Zelwerowicza, ul. Bursaki.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny infrastruktury technicznej: stacja wodociągowa „Bursaki” przy ul. Związkowej;
- tereny infrastruktury technicznej: GPZ „Północ”, GPZ „Czechów”;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: al. M. Smorawińskiego, ul. gen. B. Duchy, ul. Poligonowa, ul. Bohaterów Września, al. Solidarności;
- drogi główne: al. Solidarności, ul. A. Zelwerowicza, ul. E. Wojtasa, ul. Do Dysa;
- drogi zbiorcze: ul. Choiny, ul. Koncertowa, ul. I. Kosmowskiej, al. Kompozytorów Polskich, ul. J. Elsnera, ul. T. Szelińskiego, ul. M. Biernackiego, ul. Związkowa;

- tereny obsługi komunikacji samochodowej: węzeł przesiadkowy komunikacji zbiorowej w rejonie ul. Choiny oraz ul. Kupieckiej, gdzie dopuszcza się realizację usług towarzyszących funkcjonowaniu węzła przesiadkowego;
- tereny obsługi komunikacji samochodowej (węzeł drogowy) al. Solidarności i al. M. Smorawińskiego.

Rejon IV – wschodni

Dla rejonu IV ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo/usługowej o przeznaczeniu równo-ważnym realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, za-mieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnej rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);
- infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Przy czym na terenach usługowych, usług oświaty oraz usług w zieleni dopuszcza się realizację obiektów związanych z funkcją mieszkaniową oraz z prowadzeniem działalności gospodarczej (usługowej, rzemiosła bądź drobnej wytwórczości).

Przewiduje się lokalizowanie funkcji usługowych wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu, itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.).

Na znacznym obszarze umożliwi się koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych) wraz z infrastrukturą techniczną i komunikacyjną oraz zielenią urządzonej. W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Na terenach wskazanych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego możliwa jest realizacja obiektów usługowo-handlowych (w tym obiektów handlowych wielkopowierzchnio-

wych). Wyróżnia się główne tereny aktywności gospodarczej dla obszarów: Hajdów-Zadębie, Tatary, Majdan Tatarski, Felin.

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego, tj.: zespół dworsko-parkowy „Felin” (A/967) przy ul. Doświadczalnej; budynek tzw. „Czerwona Karczma” (A/268) przy ul. Turystycznej;
- stanowiska archeologiczne;
- aleje w systemie głównych alei miejskich wzdłuż ul. Droga Męczenników Majdanka.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- rzekę Bystrzycę oraz ciek na Zadębciu;
- tereny zieleni nadrzecznej i łąkowej położone w dolinie rzeki Bystrzycy oraz ciek na Zadębciu, w tym wskazane do ochrony: Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Skarpa Jakubowicka”, Użytek ekologiczny „Derkaczowe Łąki”, Użytek ekologiczny „Zadębie”;
- tereny zieleni o charakterze publicznym położone w suchych dolinach, uchodzących do doliny rzecznej Bystrzycy na Zadębciu, Trześniowie, Łysakowie i Jakubowicach Murowanych (w tym wskazane do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Trześniowska”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Jakubowicka”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Jakubowice Murowane”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Łysaków”) do doliny rzeki Czerniejówki, „Park Tatarski” w rejonie ul. Gospodarczej (pomiędzy ul. Łęczyńską/ul. Maszynową a ul. Gospodarczą);
- tereny przestrzeni otwartych na Zadębciu, Trześniowie, Jakubowicach Murowanych, Łysakowie, Pliszczynie, wchodzące w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi” oraz wskazane do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Trześniowska”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Jakubowicka”, Zespół

Przyrodniczo-Krajobrazowy „Jakubowice Murowane”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Łysaków”);

- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleni działkowa w rejonie ul. Zadębie.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny infrastruktury technicznej: tereny cmentarza wyznaniowego (rzymsko-katolickiego) w rejonie ul. Jarmarcznej;
- tereny infrastruktury technicznej: oczyszczalnia ścieków „Hajdów” przy ul. Łagiewnickiej;
- tereny infrastruktury technicznej: punkt zlewny nieczystości ciekłych przy ul. Azaliowej;
- elektrociepłownia „Megatem EC-Lublin” wraz z towarzyszącymi terenami infrastruktury technicznej przy ul. Frazerów;
- tereny infrastruktury technicznej: GPZ „Hajdów”, GPZ „Wschód”, GPZ „FS-1”, GPZ „FS-2”, GPZ „Odlewnia”;
- Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych przy ul. Metalurgicznej;
- tereny infrastruktury technicznej: zajezdnia autobusowo-trolejbusowej „MPK Lublin” przy ul. A. Grygowej;
- tereny obsługi komunikacji samochodowej: węzeł przesiadkowy komunikacji zbiorowej u zbiegu ul. Droga Męczenników Majdanka i planowanej trasy obwodowej (od węzła „Lublin-Felin” w kierunku ul. Abramowickiej), gdzie dopuszcza się realizację usług towarzyszących funkcjonowaniu węzła przesiadkowego;
- tereny obsługi komunikacji samochodowej (węzły drogowe): ul. Mełgiewskiej i ul. A. Grygowej, al. W. Witosa i ul. A. Grygowej, al. Tysiąclecia i ul. E. Graffa;
- droga ekspresowa (S12/S17) – obwodnica Lublina;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: al. W. Witosa, al. Tysiąclecia, ul. E. Graffa, ul. Mełgiewska, ul. Turystyczna;
- drogi główne: ul. Droga Męczenników Majdanka, ul. H. Dekutowskiego (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku ul. Abramowickiej), ul. A. Grygowej, ul. J. Kasprowicza (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku ul. Do Dysa), planowana trasa obwodowa (od węzła „Lublin-Felin” w kierunku ul. Abramowickiej);
- drogi zbiorcze: ul. Doświadczalna (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku ul. Wyzwolenia), ul. Vetterów i ul. Braci Krausse, ul. Chemiczna, ul. Hutnicza, ul. Gospodarcza, ul. Pliszczyńska;

Chemiczna, ul. Hutnicza, ul. Gospodarcza, ul. Pliszczyńska;

- tereny kolejowe związane z przebiegiem linii kolejowej: nr 7 (relacji Warszawa Wschodnia-Dorohusk) wraz ze stacją „Lublin Północny” i przystankiem „Lublin – Specjalna Strefa Ekonomiczna”, nr 30 (relacji Lublin Północny-Łuków) z przystankiem: „Lublin Zadębie”, „Lublin Ponikwoda”, „Rudnik” oraz nr 67 (relacji Lublin-Świdnik) wraz ze stacją towarową „Lublin Tatary”, gdzie dopuszcza się lokalizacji funkcji z zakresu aktywności gospodarczej (usług, produkcji, składów i magazynów) w sposób nie kolidujący z funkcją kolejową, po zapewnieniu właściwej dostępności komunikacyjnej.

Rejon V – wschodni

Dla rejonu V ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo/usługowej o przeznaczeniu równo-ważnym realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, za-mieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);
- infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Przy czym na terenach usługowych dopuszcza się realizację obiektów związanych z funkcją mieszkaniową oraz z prowadzeniem działalności gospodarczej (usługowej, rzemiosła bądź drobnej wytwórczości).

Umożliwia się koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący

przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- rzekę Czechówkę wraz ze zbiornikiem wody otwartej (zbiornikiem retencyjnym);
- tereny zieleni o charakterze publicznym położone w dolinie rzecznej Czechówki i w uchodzących do niej suchych dolinach (Park Sławin, Park Wola Sławińska, Park Dzbenin), w sąsiedztwie cmentarza komunalnego na Sławinie;
- tereny zieleni urządzonej (parkowej) na terenie cmentarza komunalnego na Sławinie;
- tereny lasu na Dzbeninie w rejonie cmentarza komunalnego na Sławinie;
- tereny przestrzeni otwartych na Sławinie (w rejonie lasu Dębówka);
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleni działkowa w rejonie: ul. Zbożowej, ul. Sławinkowska, ul. Dzbenin;
- Ogród Botaniczny UMCS przy ul. Sławinkowskiej.

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego, tj.: Dworek Kościuszków w parku (Ogrodzie Botanicznym) na Sławinku (A/127) przy al. Warszawskiej oraz wille z otaczającym drzewostanem (A/930, A/957) przy al. Warszawskiej;
- stanowiska archeologiczne;
- al. Warszawska w systemie głównych alei miejskich.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny infrastruktury technicznej: tereny cmentarza komunalnego na Sławinie w rejonie ul. Bohaterów Września i planowanym przedłużeniu ul. A. Zelwerowicza;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: al. Solidarności;
- drogi zbiorcze: ul. Zbożowa (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku ul. A. Zelwerowicza), ul. Willowa, ul. Sławinkowska planowanej drogi zbiorczej (pomiędzy ul. Poligonową a przedłużeniem A. Zelwerowicza).

Rejon VI – południowo-wschodni

Dla rejonu VI ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo/usługowej o przeznaczeniu równo-ważnym realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, za-mieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);
- infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Przy czym na terenach usługowych i usług oświaty dopuszcza się realizację obiektów związanych z funkcją mieszkaniową oraz z prowadzeniem działalności gospodarczej (usługowej, rzemiosła bądź drobnej wytwórczości).

Przewiduje się lokalizowanie funkcji usługowych wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.).

Zezwala się na lokalizowanie terenów specjalnych i obiektów związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym.

Umożliwia się koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Wyróżnia się główne tereny aktywności gospodarczej dla obszarów: Bronowice, Kośminek, Majdan Tatarski, Majdanek, Dziesiąta Stara, Dziesiąta II, Wrotków, Abramowice, Abramowice Prywatne, Dominów.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji

przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- rzekę Bystrzycę oraz rzekę Czarniejówkę wraz ze zbiornikami wody otwartej (stawy rybne) w Abramowicach Prywatnych, Głusku i Dominowie;
- tereny zieleni nadrzecznej i łąkowej w dolinie rzecznej Bystrzycy oraz Czarniejówki, w tym wskazany do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Majdan Wrotkowski”;
- tereny zieleni o charakterze publicznym położone w: dolinie Bystrzycy i Czarniejówki – Park Bronowice, Park Nadrzeczny /Bronowice/ wraz z Ogrodem Jordanowskim nad Bystrzycą, Park w Głusku, Park Wyzwolenia (przy ul. Sokolniki), Park Nadrzeczny /Wrotków/ w suchych dolinach uchodzących do doliny Bystrzycy i Czarniejówki – Park Abramowice, Park Felin;
- tereny przestrzeni otwartych w Abramowicach Prywatnych, Abramowicach Kościelnych, Głusku, Dominowie i Wólce Abramowickiej;
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie: ul. Osmolickiej, ul. Wilczej, ul. Nadrzecznej / ul. Robotniczej oraz planowanej trasy obwodowej w Wólce Abramowickiej.

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego, tj.: teren byłego obozu hitlerowskiego na Majdanku wraz z zabudowaniami poobozowymi, pomnikiem Walki i Męczeństwa oraz Mauzoleum (A/1029) przy ul. Droga Męcz. Majdanka; zespół przestrzenny dworsko-parkowy Abramowice (A/815) przy ul. Abramowickiej; Miejski Park Bronowicki (A/848) przy ul. Bronowickiej / ul. Fabrycznej; kościół parafialny p.w. św. Jakuba Apostoła wraz zabytkowymi ruchomościami (A/50) przy ul. Głuskiej; budynek tzw. murowańca oraz otoczenia (A/277) przy ul. Głuskiej / ul. Nektarowej; cmentarz wyznaniowy (rzymsko-katolicki) (A/949) przy ul. Głuskiej / ul. Parafialnej;
- stanowiska archeologiczne;
- Pomnik Zagłady na Majdanku wraz ze strefą ochronną, w tym terenami zieleni o charakterze publicznym (zieleń izolacyjna);

- główne aleje miejskie wzdłuż ul. Droga Męczenników Majdanka (wraz z przedpołem Cmentarza Komunalnego na Majdanku), ul. W. Kunickiego, ul. Abramowickiej.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny infrastruktury technicznej: tereny cmentarza komunalnego na Majdanku (przy ul. Drodze Męczenników Majdanka) wraz z terenami obsługi komunikacji samochodowej (przy ul. Cmentarnej, projektowanej ul. E. Kwiatkowskiego i planowanym przedłużeniu ul. H. Dekutowskiego w kierunku ul. Abramowickiej);
- tereny cmentarza wyznaniowego (rzymsko-katolickiego) przy ul. Głuskiej / ul. Parafialnej;
- tereny infrastruktury technicznej – stacja wodociągowa: „Dziesiąta” przy ul. Nadrzecznej, „Zemborzycka” przy ul. Zemborzyckiej;
- elektrociepłownia „EC Lublin Wrotków” wraz z towarzyszącymi terenami infrastruktury technicznej przy ul. Inżynierskiej i ul. Powojowej;
- tereny infrastruktury technicznej: GSZ „Abramowice”, GPZ „EC-II”, GPZ „Wrotków”, GPZ „Dziesiąta” oraz przy ul. Długiej;
- tereny infrastruktury technicznej z zakresu łączności przy ul. Kosmonautów;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: ul. Krańcowa, ul. Dywizjonu 303 (wraz z planowanym przedłużeniem do ul. Wrotkowskiej), ul. Wrotkowska, ul. Diamentowa ul. Krochmalna;
- drogi główne: ul. Fabryczna, ul. Droga Męczenników Majdanka, ul. W. Kunickiego, ul. Abramowicka, ul. Diamentowa, planowana trasa obwodowa (od węzła „Lublin-Felin” oraz „Lublin-Węglin” w kierunku ul. Abramowickiej);
- drogi zbiorcze: ul. Łęczyńska, ul. Wolska, ul. Wojenna (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku ul. Stadionowej), ul. E. Romera, ul. Nałkowskich, ul. Zemborzycka, ul. Diamentowa (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku trasy obwodowej), ul. Janowska, ul. M. Smoluchowskiego (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku ul. Lubelskiego Lipca '80 oraz trasy obwodowej), ul. S. Sierpińskiego, ul. T. Rejtana, projektowanej ul. E. Kwiatkowskiego, ul. Wyzwolenia, ul. Głuska (wraz z planowanym przedłużeniem do trasy obwodowej), ul. Zorza, ul. Wygodna, ul. F. Strojnowskiego;
- węzeł przesiadkowy komunikacji zbiorowej w rejonie ul. Abramowickiej (w tym w gminie Głusk), gdzie dopuszcza się realizację usług towarzyszących funkcjonowaniu węzła przesiadkowego;

- tereny kolejowe związane z przebiegiem linii kolejowej: nr 7 (relacji Warszawa Wschodnia – Dorohusk) i nr 68 (relacji Lublin–Przeworsk) wraz ze stacją „Lublin Towarowy”, bocznicą kolejowej w kierunku „EC Wrotków Lublin” i bazy paliwowej PKN. Orlen przy ul. Zemborzyckiej (w tym wskazany, wariantowy przebieg bocznic w związku z planowaną przebudową układu drogowego – przedłużeniem ul. Dywizjonu 303 do ul. Wrotkowskiej i ul. Smoluchowskiego do ul. Lubelskiego Lipca '80).

Rejon VII – południowy

Dla rejonu VII ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo/usługowej o przeznaczeniu równoważnym realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, za-mieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);
- infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Przy czym na terenach usługowych i usług oświaty dopuszcza się realizację obiektów związanych z funkcją mieszkaniową oraz z prowadzeniem działalności gospodarczej (usługowej, rzemiosła bądź drobnej wytwórczości).

Przewiduje się zachowanie struktur osadniczych związanych z rolniczą przestrzenią produkcyjną, gdzie możliwe jest prowadzenie działalności z zakresu agroturystyki oraz koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację

objektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- rzekę Bystrzycę wraz ze zbiornikiem wody otwartej – Zalewem Zemborzyckim;
- tereny zieleni nadrzecznej i łąkowej w dolinie rzecznej Bystrzycy, wchodzące w skład Czerniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz wskazane do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Majdan Wrotkowski”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Uroczysko Krężnickie”;
- tereny zieleni o charakterze publicznym położone w: dolinie Bystrzycy – Park Nadrzeczny/Wrotków/ oraz w suchych dolinach uchodzących do doliny Bystrzycy;
- tereny przestrzeni otwartych w Zemborzycach Kościelnych, Zemborzycach Górnych, Majdanie Wrotkowskim i w okolicach Starego Gaju;
- tereny lasów: Las Stary Gaj, Las Dąbrowa oraz Las Krężnicki, wchodzące w skład Czerniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, gdzie znajdują się istniejące formy ochrony – rezerwat „Stasin” oraz wskazany do objęcia ochroną – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Uroczysko Krężnickie”;
- tereny parku leśnego w Zemborzycach;
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie: ul. Krężnickiej przy terenach kolejowych (Zemborzyce Górne, Zemborzyce Kościelne) oraz ul. Janowskiej i Lasu Stary Gaj.

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego, tj.: cmentarz wyznaniowy (rzymsko-katolicki) (A/947) w rejonie ul. Pszczelnej;
- stanowiska archeologiczne.

Rejon VIII – centralny

Dla Rejonu VIII ustala się:

- Kształtowanie obszaru funkcjonalnego śródmieścia – centrum miasta jako wielkomiejskiej struktury osadniczej (Stare Miasto, Śródmieście, Czwartek, Wieniawa, Piaski /cz./), gdzie wystę-

- puje koncentracja zabudowy śródmiejskiej, zabudowy wielorodzinnej (w rejonie ul. Unickiej, ul. Czwartek, ul. Obywatelskiej, ul. Przy Stawie, ul. Głębokiej i ul. H. Wiercieńskiego) oraz usług o funkcjach ogólnomiejskich i ponadlokalnych – metropolitalnych. Obszar funkcjonalnego śródmieścia należy traktować jako potencjalny obszar rozwojowy dla zabudowy śródmiejskiej.
- Kształtowanie terenów zabudowy śródmiejskiej jako wielofunkcyjnych obszarów kwartałowej zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej, usługowej, w tym usług wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu, itp.) nawiązującej swoją formą do historycznego charakteru przestrzennego oraz kompozycji architektoniczno-urbanistycznej Śródmieścia i Starego Miasta.
 - Zachowanie zespołu staromiejskiego jako terenu historycznie ukształtowanej zabudowy śródmiejskiej, gdzie dominującą funkcją są usługi związane z obsługą ruchu turystycznego, w szczególności w zakresie: hotelarstwa, gastronomii, handlu, rzemiosła, kultury i atrakcji turystycznych, gdzie funkcja mieszkaniowa będzie stanowić przeznaczenie uzupełniające. Stare Miasto powinno być wyłączone z ogólnodostępnej komunikacji kołowej (ograniczenia w dostępności samochodowej).
 - Wzmacnianie procesów reurbanizacyjnych zmierzających do „odrodzenia” obszarów centralnych miasta, m.in. poprzez ochronę funkcji mieszkaniowej przed zamianą jej na usługową – za wyjątkiem parterów budynków.
 - Kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta (osiedli), gdzie w ramach terenów zabudowy mieszkaniowej (przeznaczenie podstawowe), mieszkaniowo/usługowej (przeznaczenie równoważne) realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych i ponadpodstawowych potrzeb mieszkańców: usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, zamieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła; zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce); infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.
 - Lokalizowanie funkcji usługowych, w tym usług wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.).
 - Koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Wyróżnia się główne tereny aktywności gospodarczej dla obszaru pomiędzy ul. Krochmalną, ul. Diamentową i terenami kolejowymi.
 - Lokalizowanie elementów struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej o znaczeniu ogólnomiejskim i ponadlokalnym (metropolitalnym).
 - Lokalizowanie terenów specjalnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym.
- Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:
- Pomnik Historii „Lublin – historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny”;
 - obiekty wpisane na Listę Dziedzictwa Europejskiego;
 - obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego;
 - stanowiska archeologiczne;
 - główne aleje miejskie: ul. Krakowskie Przedmieście, ul. Lubartowska, al. Spółdzielczości Pracy, ul. Królewska, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, ul. Zamojska, Al. Racławickie, ul. Weteranów, ul. Sowińskiego, ul. I. Radziszewskiego, ul. Lipowa, Al. Zygmuntofskie, al. J. Piłsudskiego, ul. 1-go Maja, ul. Dworcowa, ul. W. Kunickiego i ul. Fabryczna, ul. Stadionowa, ul. Muzyczna i ul. Głęboka. Należy dążyć do odtworzenia i uzupełnienia alei lip wzdłuż ulicy Lipowej – przynajmniej na odcinku od C. H. „Plaza Lublin” do ul. G. Narutowicza i dalej – do Drogi Męczenników Majdanka i ul. W. Kunickiego.
- Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje system, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji

przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- dolinę rzeki Bystrzycy i Czechówki;
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa oraz zieleni o charakterze publicznym w dolinach rzecznych i uchodzących do nich suchych dolin, w szczególności: Park Ludowy, Park Akademicki, Park Rusałka, Park Kalinowszczyzna, Słomiany Rynek, Błonia pod Zamkiem (Park Podzamcze);
- tereny zieleni o charakterze publicznym (zieleni urządzona): Ogród Saski, założenia parkowo-ogrodowe na Placu Litewskim, na Podzamczu, w rejonie Centrum Kultury przy ul. Peowiaków.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny infrastruktury technicznej: obszar lokalizacji Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego w rejonie Placu Dworcowego w ramach terenu dworca autobusowego oraz terenów kolejowych (dworzec kolejowy), gdzie dopuszcza się wzbogacenie funkcji obsługi komunikacji zbiorowej o funkcje usługowe;
- tereny usług turystyki przy ul. Działkowej;
- tereny usług w zieleni (w tym usług sportu i rekreacji) przy ul. Mełgiewskiej i al. Tysiąclecia;
- tereny usług sportu i rekreacji: „Aqua Lublin” (centrum pływakie z basenem olimpijskim); stadion miejski (piłki nożnej) „Arena Lublin” przy ul. Stadionowej wraz z usługami towarzyszącymi; stadion sportowy przy Al. Zygmunto-wskich (lekkoatletyczny, żużlowy) i ul. S. Leszczyńskiego (piłki nożnej) wraz z usługami towarzyszącymi; tereny sportu w rejonie ul. Rusałka oraz ul. Lubelskiego Lipca '80; tereny usług oświaty w rejonie ul. Muzycznej, ul. Podwale, ul. Spokojnej, ul. K. Jacewskiego; al. J. Długosza, Al. Raclawickich, ul. J. Popiełuszki, ul. J. Poniatowskiego, ul. Lipowej, ul. Sieroczej, ul. Szkolnej, ul. ks. M. Słowikowskiego, ul. Prezydenta G. Narutowicza, ul. Krochmalnej i ul. Farbiarskiej;
- tereny usługowe (usług zdrowia, opieki społecznej) przy ul. Spadochroniarzy, ul. Kalinowszczyzna, ul. B. Głowackiego;
- tereny usług w zieleni w rejonie ul. Lubelskiego Lipca '80;
- tereny zieleni z pojedynczymi obiektami usługowymi w rejonie al. Tysiąclecia, al. Solidarności i ul. Puławskiej;

- tereny cmentarza komunalnego przy ul. Białej wraz terenami obsługi komunikacji samochodowej;
- tereny cmentarza wyznaniowego (rzymsko-katolickiego, prawosławnego, ewangelickiego) przy ul. Lipowej;
- tereny cmentarza wyznaniowego (rzymsko-katolickiego) przy ul. Unickiej / ul. Walecznych;
- tereny cmentarza wyznaniowego (prawosławnego) przy ul. Walecznych;
- tereny cmentarza wyznaniowego (rzymsko-katolickiego) przy ul. F. Kleeberga;
- tereny cmentarza wyznaniowego (żydowskiego) przy ul. Walecznych, ul. Kalinowszczyzna i ul. S. Leszczyńskiego oraz cmentarza (unickiego) przy ul. Unickiej;
- tereny zabudowy śródmiejskiej: siedziba MPWiK w Lublinie wraz ze stacją wodociągową „Centralna” przy al. J. Piłsudskiego;
- tereny infrastruktury technicznej: wieża ciśnień przy Al. Raclawickich;
- tereny infrastruktury technicznej: GPZ „Śródmieście”, GPZ „Działkowa”, GPZ „Solidarności” oraz GPZ „PKP”;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: ul. Diamentowa, ul. Krochmalna;
- drogi główne: ul. Lubelskiego Lipca '80, ul. W. Kunickiego, pl. Bychawski, al. J. Piłsudskiego, Al. Zygmunto-wskie, ul. Lipowa, Al. Raclawickie, ul. J. Sowińskiego, ul. J. Poniatowskiego, al. Solidarności, al. Tysiąclecia, al. Unii Lubelskiej, ul. Podzamcze, ul. Unicka, al. Spółdzielczości Pracy, ul. Fabryczna;
- drogi zbiorcze: ul. Krakowskie Przedmieście, ul. Prezydenta G. Narutowicza, ul. H. Kołłątaja, ul. 3-go maja, ul. Dolna 3-go Maja, ul. Lubartowska, ul. Świętoduska, ul. Królewska, ul. Prymasa S. Wyszyńskiego, ul. Zamojska, ul. Wolska, ul. Lwowska, ul. Ruska, ul. Walecznych, ul. Obywatelska, ul. M. Biernackiego, ul. K. Jacewskiego, ul. B. Prusa, ul. Lubomelska, ul. Czechowska, ul. S. Leszczyńskiego, al. J. Długosza ul. Stadionowa (wraz z planowanym przedłużeniem w kierunku projektowanego przedłużenia ul. Dywizjonu 303), oraz planowanego przedłużenia ul. M. Smoluchowskiego w kierunku ul. T. Zana;
- tereny kolejowe związane z przebiegiem linii kolejowej: nr 7 (relacji Warszawa Wschodnia-Dorohusk) wraz ze stacją „Lublin Główny”;
- tereny obsługi komunikacji samochodowej przy al. Solidarności i ul. J. Poniatowskiego;

- zespoły przystanków przesiadkowych komunikacji lokalnej i dalekobieżnej na Podzamczu w rejonie ronda im. R. Dmowskiego (al. Tysiąclecia, al. Unii Lubelskiej).

Rejon IX – północno-wschodni

Dla rejonu IX ustala się kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta, gdzie w ramach dominujących terenów zabudowy mieszkaniowej o przeznaczeniu podstawowym, mieszkaniowo/usługowej o przeznaczeniu równo-ważnym realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców o przeznaczeniu uzupełniającym:

- usługowe, w tym usług: administracji, oświaty, zdrowia, kultury, kultu religijnego, sportu, rekreacji, za-mieszkania zbiorowego, handlu, gastronomii oraz drobnego rzemiosła;
- zieleni o charakterze publicznym (parki, skwery, zieleńce);
- infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Przy czym na terenach usługowych i usług oświaty oraz usług zieleni dopuszcza się realizację obiektów związanych z funkcją mieszkaniową oraz z prowadzeniem działalności gospodarczej (usługowej, rzemiosła bądź drobnej wytwórczości).

Umożliwia się lokalizowanie funkcji usługowych, w tym usług wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu, ogrodu botanicznego/zoologicznego itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.) oraz Koncentrowanie funkcji usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych). W ramach terenów aktywności gospodarczej oraz usługowych dopuszcza się możliwość realizacji funkcji z zakresu infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleni urządzonej oraz funkcji usługowej i mieszkaniowej w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej. Na terenach wskazanych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego możliwa jest realizacja obiektów usługowo-handlowych (w tym obiektów handlowych wielkopowierzchniowych).

Ochroną dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (kształtujących tożsamość miasta) obejmuje się:

- obiekty i obszary zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym uwzględ-

nieniem wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego, tj.: zespół podworski (A/722) przy ul. Malwowej / ul. Dożynkowej; cmentarz wyznaniowy (żydowski) (A/983) przy ul. Walecznych;

- stanowiska archeologiczne;
- al. Spółdzielczości Pracy w systemie głównych alei miejskich.

Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje system, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują:

- tereny zieleni nadrzecznej i łąkowej w dolinie rzecznej Bystrzycy;
- tereny zieleni o charakterze publicznym w dolinie Bystrzycy i uchodzących do niej suchych dolinach, w tym Park Zawilcowa, Park Rudnik, Park Poniwkoda;
- tereny przestrzeni otwartych w Jakubowicach Murowanych i Marianówki (ul. Torowa / ul. T. Lipieckiego);
- tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie ul. Zawilcovej.

Istniejące i planowane elementy struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej:

- tereny infrastruktury technicznej: tereny cmentarza wyznaniowego (rzymsko-katolickiego, żydowskiego) przy ul. Walecznych, (starokatolickiego Mariawitów) przy ul. Mariańskiej;
- cmentarz dla zwierząt przy ul. Torowej (lokalizacja dopuszczona po eksploatacji odwiertów Ciecierzyn – 10k i Ciecierzyn – 11k);
- tereny infrastruktury technicznej: Centralne Laboratorium MPWiK w Lublinie przy ul. Zawilcovej;
- drogi główne ruchu przyspieszonego: al. Spółdzielczości Pracy, al. W. Andersa, ul. Mełgiewska;
- drogi główne: planowane przedłużenie ul. Do Dysa w kierunku ul. Turystycznej;
- drogi zbiorcze: ul. Walecznych, ul. T. Strzembosza, ul. Cynamonowa, ul. Dożynkowa, ul. Orzechowa, ul. M. Koryznowej, ul. S. Węglarza, ul. Nasturcjowa;
- tereny obsługi komunikacji samochodowej u zbiegu ul. Trzeźniowskiej i ul. Torowej, gdzie

dopuszcza się realizację zespołu przystanków przesiadkowych wraz z usługami towarzyszącymi;

- tereny obsługi komunikacji samochodowej przy ul. Torowej.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

W celu kształtowania właściwego zagospodarowania oraz użytkowania terenów, przyjęto następujące założenia dla kształtowania poszczególnych rodzajów przeznaczenia terenu, w tym terenów wskazanych pod zainwestowanie (mieszkaniowe, usługowe, aktywności gospodarczej, cmentarze) oraz terenów, które powinny być wyłączone z możliwości ich zabudowy – otwarte przestrzenie zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleni działkowa, zieleni o charakterze publicznym, zieleni nadrzecznej i łąkowej.

Mając na uwadze kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta w oparciu o rozwój funkcji miastotwórczych oraz strukturalnych jednostek osadniczych (mieszkaniowych), przewiduje się tworzenie zorganizowanych układów zabudowy mieszkaniowej wraz z programem usług podstawowych (w tym z zakresu wypoczynku) oraz infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, położonych w bliskim otoczeniu zieleni urządzonej, lasów bądź przestrzeni otwartych.

W związku z „naturalną” potrzebą zapewnienia prawidłowego kształtowania i funkcjonowania należy uwzględnić:

- infrastrukturę społeczną z zakresu usług edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych;
- ogólnodostępne tereny zieleni, wypoczynku i sportu (w tym zieleni osiedlowej);
- optymalne relacje intensywności powierzchni zabudowanej do powierzchni zieleni.

Kształtowanie zagospodarowania i użytkowania terenu powinno wynikać z analiz uwarunkowań dla danego miejsca (kulturowych, przyrodniczych, krajobrazowych, kompozycyjno-estetycznych, ekonomicznych). Za generalne, podstawowe wytyczne dla planów miejscowych należy uznać przedstawione poniżej kierunki zagospodarowania i użytkowania terenu.

Komunikacja

Rzeczony systemów komunikacji miasta powinien następować zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, czyli dążenia do równowagi pomiędzy realizacją celów gospodarczych, społecznych, transportowych i ochrony środowiska. Wymaga to uwzględnienia w polityce rozwojowej interesów różnych grup użytkowników i zastosowanie działań, które pozwolą na zapewnienie sprawności i efektywności funkcjonowania systemów komunikacji, spełniających wszystkie oczekiwania użytkowników (mieszkańców miasta,

pracujących w mieście itd.) w warunkach ograniczonych możliwości finansowych, przestrzennych, technicznych i środowiskowych. Należy maksymalizować korzyści społeczne w stosunku do ponoszonych kosztów poprzez zarządzanie popytem użytkowników systemu transportowego w taki sposób, aby zapotrzebowanie na podróżowanie było zaspokajane w sposób jak najbardziej ekonomiczny. Podstawowymi działaniami, które powinny wyprzedzać decyzje o nowych inwestycjach w systemie komunikacyjnym (transportowym) są:

- lepsze wykorzystanie istniejących zasobów (np. poprzez zarządzanie ruchem, zarządzanie eksploatacją infrastruktury, uprzywilejowanie transportu zbiorowego);
- ograniczanie motoryzacji i stwarzanie alternatywnych możliwości odbywania podróży (np. poprzez zwiększanie atrakcyjności transportu zbiorowego, rozwój ruchu rowerowego, ułatwienia w ruchu pieszych, wprowadzanie systemów typu: carpooling, carsharing);
- planowanie przestrzenne i stymulowanie rozwoju zagospodarowania miasta (np. poprzez dogęszczanie zagospodarowania w korytarzach dobrze obsługiwanych przez transport zbiorowy, zwiększanie atrakcyjności funkcjonalnej obszarów śródmiejskich, mieszanie funkcji, przeciwdziałanie eksplozji i suburbanizacji miasta);
- stosowanie mechanizmów fiskalnych (np. opłaty za parkowanie, opłaty za wjazd do obszaru, opłaty za korzystanie z wybranych elementów infrastruktury, podatki od pojazdów, kształtowanie cen biletów w transporcie zbiorowym).

W rozwoju systemów komunikacji miasta zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju priorytetowe znaczenie nadaje się rozwojowi transportu zbiorowego, rozwojowi ruchu rowerowego i pieszego. Za najważniejsze działania dla rozwoju systemów komunikacji Lublina uznaje się uprzywilejowanie transportu zbiorowego, rozwój podstawowego układu drogowego, w tym układu tras obwodowych, rozwoju ruchu rowerowego i zmiany w organizacji ruchu związanej z ograniczeniami ruchu w obszarze centralnym miasta.

Ochrona środowiska

Jako tereny wyłączone z zabudowy (bądź o znacznie ograniczonej możliwości zabudowywania) należy traktować tereny położone wewnątrz Ekologicznego

Systemu Obszarów Chronionych (ESOCH). Tereny te predestynowane są do pełnienia funkcji przyrodniczych i takie funkcje powinny być tu wzmacniane. Ekologiczny System Obszarów Chronionych jest uproszczonym modelem funkcjonowania środowiska i przyrody w skali miasta, który ma zapewnić planistyczną ochronę obszarów decydujących w najwyższym stopniu o warunkach zamieszkiwania w Lublinie. Podstawą prawidłowego funkcjonowania systemu ekologicznego miasta jest jego drożność przestrzenna oraz niezakłócone powiązanie go z terenami otwartymi poza miastem. Pozwala to na swobodną, międzystrefową wymianę ekologiczną oraz gwarantuje ochronę różnorodności siedliskowej i gatunkowej, ochronę ekosystemów wodnych, rzecznych, łąkowych i innych. Jednym z kluczowych elementów ESOCH są doliny rzeczne i suche doliny – bez ich prawidłowego, przyrodniczego funkcjonowania następuje degradacja pozostałych elementów ESOCH, a co za tym idzie – spadek jakości przestrzeni i warunków zdrowotnych zamieszkiwania. Zabudowywanie przestrzeni pełniących w mieście rolę przyrodniczą m.in. zaburza obieg wody, przyczyniając się do przeciążenia kanalizacji miejskiej i wzrostu zagrożeń tzw. powodziami miejskimi, zwiększa wrażliwość na ekstrema pogodowe wzmacniając efekt tzw. wysp ciepła. Ekosystemy miejskie utrzymywane jako niezabudowane tereny zielone mają najniższe średnie temperatury w strukturze miast i obniżają temperaturę wokół nich, co oprócz oczywistych walorów klimatycznych (zdrowotnych) przedkłada się na ograniczenie zużycia energii (np. na klimatyzację). Ograniczenie zabudowy w ESOCH i wspomagających ESOCH obszarach otwartych oznacza obniżenie strat związanych z powodzią, czy podtopieniami. Zawężanie, zabudowywanie, przerywanie ciągłości ESOCH przedkłada się nie tylko na pogorszenie warunków zdrowotnych zamieszkiwania, ale również na kształtowanie negatywnego wizerunku miasta i zmniejszenie jego konkurencyjności. Obniżanie konkurencyjności to zmniejszająca się ilość mieszkańców, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów do budżetu miasta, czyli jego ubożenie i obniżenie możliwości naprawy istniejącego stanu.

Należy chronić wszystkie walory środowiska przyrodniczego, w hierarchii ich wagi w systemie przyrodniczym obszarów, starając się je odpowiednio wykorzystać – w granicach dopuszczalnych ekologicznie – dla rozwoju miasta. W granicach miasta wyklucza się lokalizowanie obiektów, bądź stosowanie rozwiązań powodujących przekroczenia standardów jakości środowiska.

Podstawowym celem ochrony środowiska i jego zasobów oraz przyrody jest nie tylko zabezpieczenie i zachowanie ich dotychczasowego stanu ale wzmocnienie przy równoczesnym rozwoju miasta, co skutkować powinno podniesieniem jakości, w tym warunków zdrowotnych życia mieszkańców i zwiększeniem jego atrakcyjności dla osób z zewnątrz. Polityka przestrzenna w zakresie ochrony środowiska i jego zasobów oraz ochrony przyrody obejmuje:

- utrzymanie i sukcesywne wzmacnianie różnorodności biologicznej;
- zabezpieczenie terenów wartościowych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym;
- zachowanie i wzmacnianie ciągłości wszystkich elementów systemu przyrodniczego miasta (ESOCH);
- ochronę wód podziemnych;
- ochronę wód powierzchniowych i poprawę ich jakości, w tym także poprzez renaturyzację koryt rzecznych;
- zapobieganie osuszaniu/zanikaniu źródeł, zbiorników wodnych, obszarów podmokłych oraz przeciwdziałanie obniżaniu poziomu wód gruntowych;
- poprawę jakości powietrza i klimatu akustycznego;
- kształtowanie korzystnych warunków topoklimatycznych i aerosanitarnych;
- ochronę obszarów występowania złóż poprzez racjonalne ich zagospodarowanie;
- ochronę istniejących lasów i zadrzewień oraz zwiększanie ich potencjału biologicznego (w tym również poprzez zwiększanie ich powierzchni);
- rekultywację terenów zdegradowanych;
- rewaloryzację biologiczną uznanych za zdegradowane odcinków dolin rzecznych Bystrzycy, Czerniejówki i Czechówki m.in. poprzez ich renaturalizację;
- zachowanie istniejących terenów zieleni urzędowej oraz ich ochronę przed przekształcaniem na inne cele (w tym np. na miejsca parkingowe);
- realizację nowych terenów zieleni w miejscach wymagających wzmocnienia ESOCH oraz jako enklaw zieleni w terenach o innym przeznaczeniu, w tym w szczególności w terenach mieszkaniowych.

Zasadę integralności, ciągłości, ochrony przed zabudową oraz wzmacniania funkcji przyrodniczych Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta należy traktować jako nadrzędną, ponieważ prawidłowo ukształtowana i wydolna struktura ekologiczna miasta warunkuje i kształtuje stan higieny atmosfery, ma

zatem bezpośredni wpływ na poprawę warunków aerasanitarnych miasta, a co za tym idzie stan zdrowia mieszkańców.

W odniesieniu do przepisów zewnętrznych określonych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa należy uwzględnić:

- zakazy:
 - lokalizacji zabudowy kubaturowej w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu;
 - przekształcania rzeźby terenu w tym tworzenia nasypów ziemnych oraz zasypywania dolin rzecznych, suchych dolin i wąwozów;
 - składowania odpadów komunalnych, przemysłowych i energetycznych, lokalizacji wyłewisk gnojownicy i nieczystości;
 - eksploatacji surowców mineralnych za wyjątkiem terenów, dla których już udzielono koncesji;
- nakazy:
 - likwidacji obiektów destrukcyjnych;
 - poszerzania (lub wykonywania) przepustów w przecinających korytarze ekologiczne nasypach drogowych i kolejowych;
- dopuszczenia:
 - zachowania istniejącej zabudowy, w tym w szczególności zabudowy zabytkowej;
 - realizacji obiektów budowlanych związanych z ochroną przeciwpowodziową i gospodarką wodną, w tym urządzeń wodnych;
 - realizacji obiektów budowlanych związanych z rekreacją i turystyką, zgodnie z zasadami określonymi poniżej oraz usług, w tym usług kultury, oświaty i innych funkcji wskazanych w Studium;
 - realizacji mikroinstalacji oraz małych instalacji (w rozumieniu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii), w szczególności: paneli fotowoltaicznych, solarnych kolektorów termicznych, małych elektrowni wodnych, mikroturbin wiatrowych i układów hybrydowych, przy zachowaniu priorytetu ochrony środowiska i krajobrazu;
 - realizacji niezbędnych elementów infrastruktury technicznej i komunikacji (dróg), w sposób pozwalający zachować ciągłość systemu i jak najmniej inwazyjny dla środowiska i krajobrazu np. prowadzenie dróg po estakadach;
- zalecenia:
 - kształtowania pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień);

- restytucji użytków zielonych kosztem gruntów ornych;
- zwiększania powierzchni istniejących kompleksów leśnych o grunty nieprzydatne do produkcji rolnej, nieużytki i tereny zreultywowane oraz przeznaczone do rekultywacji.

Ochrona wód

Ochrona ujęć wody służy zapewnieniu odpowiedniej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochronie zasobów wodnych. Zgodnie z obowiązującym prawem, strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej ustanawia właściwy organ Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w drodze decyzji. Natomiast teren ochrony pośredniej i teren ochrony pośredniej ustanawia wojewoda w drodze aktu prawnego. Od 2018 roku systematycznie ustanawiano strefy ochrony bezpośredniej ujęć wód podziemnych. Na ich terenie zakazuje się użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody.

Na obszarze miasta zostały ustanowione strefy ochrony pośredniej dla 3 ujęć MPWiK w Lublinie: Prawiedniki (Rozporządzenie Nr 44 Wojewody Lubelskiego z dnia 1 października 2020 r.), Wrotków (Rozporządzenie Nr 23 Wojewody Lubelskiego z dnia 1 października 2021 r.) i Wilczopole (Rozporządzenie Nr 53 Wojewody Lubelskiego z dnia 11 grudnia 2020 r.).

Obecnie prowadzone są prace nad ustanowieniem obszaru ochronnego dla Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 406 Niecka Lubelska (Lublin). Zakazy i ograniczenia mające na celu ochronę zasobów wód podziemnych przed degradacją zostały określone w Dodatku do „Dokumentacji określającej warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych Niecka Lubelska (GZWP nr 406) w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 406 Zbiornik Niecka Lubelska (Lublin)” wykonanym przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w 2016 roku.

Zgodnie z zapisami zawartymi w Studium, określa się następujące zasady polityki przestrzennej:

1. Zasada komplementarności i strefowania w przestrzeni różnych rodzajów działalności człowieka.
2. Zasada integralności i ciągłości struktur ekologiczno-przestrzennych.

3. Zasada zachowania i ochrony elementów środowiska kulturowego, w tym krajobrazu i krajobrazu kulturowego, stanowiących o historycznej przeszłości i współczesnej tożsamości miasta.

W odniesieniu do powyższych zasad, celem ochrony środowiska i jego zasobów (w tym ochrony przyrody) jest nie tylko zabezpieczenie i zachowanie ich dotychczasowego stanu ale przede wszystkim wzmocnienie struktury przyrodniczej przy równoczesnym zapewnieniu możliwości rozwoju miasta. Rozwój ten nie może być jednak rozumiany jako niekontrolowana ekspansja zabudowy na tereny otwarte, ale jako podnoszenie standardów i jakości zamieszkiwania mieszkańców oraz wzrost konkurencyjności miasta.

Ochrona dziedzictwa kulturowego

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w niniejszym dokumencie ustala się:

- ochronę, konserwację, rewaloryzację i renowację historycznej substancji i struktury zabytkowej,

w tym rehabilitację starych zasobów mieszkaniowych – w szczególności układu urbanistycznego Starego Miasta i Śródmieścia;

- rewaloryzację najcenniejszych założeń kompozycyjnych i krajobrazowych miasta;
- ochronę obiektów i obszarów zabytkowych, w tym założeń sakralnych o znaczeniu krajowym oraz europejskim oraz świadczących o przenikaniu się kultur wschodu i zachodu, np.: Kaplicy Trójcy Świętej, Katedry, zespołów klasztornych, cmentarzy wyznaniowych (katolickich, prawosławnych, protestanckich, żydowskich).

Dla potrzeb ochrony ekspozycji widokowej Starego Miasta wyznacza się strefę ochrony widoków (SOW) oraz wskazuje się na możliwość ustanowienia Lubelskiego Parku Kulturowego.

Zgodnie z zapisami zewnętrznymi wyznacza się elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z dostosowanym kierunkiem w sposobie zagospodarowania terenu i użytkowaniem, które przedstawiają poniższe tabele.

Struktura terenu (osadnictwo, komunikacja)

Element struktury funkcjonalno-przestrzennej	Kierunek w sposobie zagospodarowania terenu i użytkowania
Strefy Ochrony Sanitarnej Cmentarza	Ochrona prawna przed możliwością wywierania szkodliwego wpływu cmentarza na otoczenie – rozdział 4.5 SUIKZP (Kierunki).
Tereny kolejowe (linie kolejowe)	Ograniczenia dotyczące sytuowania budowli, budynków, drzew i krzewów w sąsiedztwie linii kolejowych – rozdział 4.1.5 SUIKZP (Kierunki).
Powierzchnie ograniczające wysokość zabudowy i obiektów naturalnych w rejonie lotniska	Ograniczenia dotyczące wysokości zabudowy i obiektów naturalnych w rejonie lotniska oraz ze względu na źródło żerowania ptaków, wynikające z przepisów prawa – rozdział 4.1.4 SUIKZP (Kierunki).

Źródło: opracowanie na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin.

Infrastruktura techniczna, obronność i bezpieczeństwo publiczne

Element struktury funkcjonalno-przestrzennej	Kierunek w sposobie zagospodarowania terenu i użytkowania
Ujęcia wody	Ograniczenia wynikające z ochrony ujęć wód podziemnych, o których mowa w rozdziale 2.1.3 SUIKZP (Kierunki).
Linie napowietrzne wysokiego napięcia wraz ze strefami uciążliwości	Ograniczenia wynikające z warunków funkcjonowania napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia, o których mowa w rozdziale 4.2.5 SUIKZP (Kierunki).
Odnawialne Źródła Energii (OZE)	Ograniczenia w lokalizacji obiektów OZE w zakresie uniemożliwiającym wywieranie negatywnego wpływu na środowisko – rozdział 4.6 SUIKZP (Kierunki).
Gazociągi wysokoprężne	Ograniczenia wynikające z warunków funkcjonowania gazociągów wysokoprężnych wraz ze strefą kontrolowaną, o których mowa w rozdziale 4.2.3 SUIKZP (Kierunki).
Obszary szczególnego zagrożenia powodzią	Ograniczenia związane z ochroną przed powodzią, wynikające z przepisów prawa – rozdział 10 SUIKZP (Kierunki).
Obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego	Ograniczenia wynikające z potrzeb ochrony przed powodzią – tereny wyłączone z zabudowy.
Zasięg fali awaryjnej	Obszary zagrożone zalaniem w wyniku awarii zapory czołowej zbiornika Zalewu Zemborzyckiego.
Tereny zamknięte i ich strefy ochronne	Ograniczenia wynikające z potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa – rozdział 14 SUIKZP (Kierunki).

Źródło: opracowanie na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin.

Środowisko kulturowe

Element struktury funkcjonalno-przestrzennej	Kierunek w sposobie zagospodarowania terenu i użytkowania
Pomnik Historii „Lublin – historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny”	Zachowanie zespołu urbanistyczno-architektonicznego nierozdzielnie związanego z wieloma wydarzeniami w historii Państwa Polskiego, zgodnie z przepisami prawa, o których mowa w rozdziale 3.3.1 SUIKZP (Kierunki).
Pomnik Zagłady na Majdanku wraz ze strefą ochronną	Ochrona byłego hitlerowskiego obozu zagłady i jego stref ochronnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, lokalizacji obiektów budowlanych oraz wywłaszczeń, wynikająca z przepisów prawa – rozdział 12 SUIKZP (Kierunki).
Lubelski Park Kulturowy	Ochrona krajobrazu kulturowego oraz zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, wynikająca z przepisów prawa – rozdział 3.4 SUIKZP (Kierunki).
Obiekty lub obszary wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Lubelskiego (ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków)	Wynikająca z przepisów prawa ochrona obiektów lub obszarów zabytkowych w oparciu o wytyczne konserwatorskie – rozdział 3.3.3 SUIKZP (Kierunki).
Obiekty lub obszary ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków (nie będące w Rejestrze Zabytków Województwa Lubelskiego)	Ochrona obiektów lub obszarów zabytkowych w oparciu o zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (ochrona planistyczna) – rozdział 3.3.4 SUIKZP (Kierunki).
Stanowiska archeologiczne	Wynikająca z przepisów prawa ochrona zabytków archeologicznych w oparciu o wytyczne konserwatorskie – rozdział 3.3.4 SUIKZP (Kierunki).
Obiekty wpisane na Listę Dziedzictwa Europejskiego	Zachowanie i eksponowanie obiektów posiadających symboliczne znaczenie dla historii i dziedzictwa kulturowego Europy – rozdział 3.3.2 SUIKZP (Kierunki).
Park etnograficzny (skansen)	Ochrona dziedzictwa materialnego środowiska kulturowego, odwzorowującego historyczne formy osadnicze wsi i miasteczek.
Strefa Ochrony Widoków (SOW)	Ochrona ekspozycji widokowej obszaru Starego Miasta – rozdział 3.3.5 SUIKZP (Kierunki).
Krajobrazy priorytetowe	Wynikająca z przepisów prawa ochrona i kształtowanie krajobrazu, w tym form architektonicznych zabudowy.

Źródło: opracowanie na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin.

Środowisko przyrodnicze

Element struktury funkcjonalno-przestrzennej	Kierunek w sposobie zagospodarowania terenu i użytkowania

Ekologiczny System Obszarów Chronionych (ESOCH)	Zachowanie przyrodniczego charakteru i istniejących form ukształtowania terenu, zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 2.1.1 SUIKZP (Kierunki).
Lasy ochronne	Zachowanie i użytkowanie gruntów leśnych dla potrzeb gospodarki leśnej, obronności i bezpieczeństwa kraju oraz ograniczeń wynikających z pełnionych funkcji ochronnych, zgodnie z przepisami prawa – rozdział 9 SUIKZP (Kierunki).
Tereny o spadkach powyżej 15%	Ochrona przed zagrożeniem erozją wodną – tereny wyłączone z zabudowy.
Doliny rzeczne, suche doliny	Ochrona procesów ekologicznych poprzez zachowanie terenów przed intensywną zabudową, zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 2.6 SUIKZP (Kierunki).
Formy ochrony przyrody – istniejące lub projektowane	Zachowanie, zrównoważone użytkowanie oraz odnawianie zasobów, tworów i składników przyrody w oparciu o wymagania wynikające z potrzeb ich ochrony, zgodnie z przepisami prawa – rozdział 2.1.2–4 SUIKZP (Kierunki).
Ogród botaniczny/zoologiczny	Zapewnienie prawidłowej działalności i rozwoju, w tym w zakresie ochrony ex situ i in situ roślin, zwierząt i grzybów zagrożonych wyginięciem, zgodnie z przepisami prawa – rozdział 2.1.4 SUIKZP (Kierunki).
Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP Nr 406 – Niecka Lubelska)	Ochrona zasobów wód podziemnych zbiornika GZWP 406 na terenie miasta w oparciu o ograniczenia wskazane w rozdziale 2.1.3 SUIKZP (Kierunki).
poziom wód gruntowych na głębokości 2 m p.p.t.	Ograniczenie w posadawianiu obiektów budowlanych ze względu na niekorzystne warunki hydrogeologiczne – obszar narażony na możliwość wystąpienia podtopień.
Obszar lub teren górniczy (odwierty)	Zachowanie stref wolnych od zabudowy związanych z lokalizacją i eksploatacją otworów wiertniczych na obszarze udokumentowanego złoża surowców mineralnych, wynikających z przepisów prawa – rozdział 4.4 SUIKZP (Kierunki).
Strefa 30 metrów od ściany lasu	Zachowanie możliwości ekologicznego funkcjonowania lasu oraz bezpieczeństwa przeciwpożarowego – teren wyłączony z nowej zabudowy.

Źródło: opracowanie na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin.

Obszary strategicznej interwencji

Efektywna polityka rozwoju gminy powinna być prowadzona w oparciu o identyfikację potencjałów i barier rozwojowych. Świadomość szans i problemów stanowi istotny punkt przy formułowaniu kluczowych działań i priorytetów rozwojowych, zróżnicowanych terytorialnie pod względem potrzeb i zdolności. Obszary strategicznej interwencji (OSI) są to obszary, które ze względu na posiadane szczególne warunki społeczne, gospodarcze lub przestrzenne charakteryzują się wyjątkowym potencjałem rozwojowym lub wręcz przeciwnie – mogą powodować sytuację kryzysową. Identyfikacja OSI jest kluczowa dla prawidłowego podejmowania decyzji w celu prowadzenia zrównoważonej terytorialnie polityki rozwoju. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym określa konieczność uwzględnienia w strategii rozwoju gminy obszarów strategicznej interwencji określonych w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań oraz, w przypadku zidentyfikowania, obszarów strategicznej interwencji kluczowych dla gminy wraz z zakresem planowanych działań.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Lublin zidentyfikowany został jako największy ośrodek Polski Wschodniej, koncentrujący funkcje gospodarcze, naukowe, kulturalne i społeczne istotne dla całego regionu. Lublin uznany został jako obszar charakteryzujący się wyjątkowym potencjałem rozwojowym z uwagi na silne oddziaływanie na rozwój Lubelskiego Ośrodka Metropolitalnego, zidentyfikowanego jako obszar strategicznej interwencji, co znalazło odzwierciedlenie w celu operacyjnym 2.2 Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych). W ramach powyższego celu Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku zakłada:

- rozwijanie funkcji metropolitalnych Lublina, w tym gospodarczych, edukacyjnych, naukowych, turystycznych, kulturalnych, konferencyjno-wystawienniczych o charakterze regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
- rozwój funkcji ponadlokalnych (usług ponadpodstawowych) i specjalistycznych w miastach powiatowych;
- organizację terenów inwestycyjnych, w tym służących rozwijaniu logistyki (m.in. w oparciu o potencjał Portu Lotniczego Lublin S.A.);
- stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;

- integrowanie systemów transportowych w miejskich obszarach funkcjonalnych, przyjaznych środowisku, z uwzględnieniem infrastruktury sprzyjającej elektromobilności;
- wspieranie działań w tym infrastrukturalnych w zakresie dostosowania do zmian klimatu i odporności na klęski żywiołowe oraz redukcji wielkości emisji zanieczyszczeń na terenach miejskich w tym z wykorzystaniem zielonej i niebieskiej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie;
- wprowadzanie rozwiązań opartych na idei smart city, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji społecznej;
- wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym rewitalizacja);
- integrowanie działań na rzecz efektywnego świadczenia usług społecznych.

Działania te mają przyczynić się do podniesienia pozycji stolicy województwa w skali krajowej i międzynarodowej, w tym wpłynąć na wzmacnianie i rozwijanie funkcji metropolitalnych Lublina, a tym samym stymulować i oddziaływać na wzrost całego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.

Ustawową definicję obszaru strategicznej interwencji na szczeblu gminy spełnia obszar rewitalizacji. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji definiuje obszar rewitalizacji jako obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz wstąpienia ponadto co najmniej jednego z następujących zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Obszar rewitalizacji wyznaczony został Uchwałą nr 248/VII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Lublin i obejmuje 15 podobszarów o łącznej powierzchni 1 511,59 ha (10,25% powierzchni miasta), tj.: Czwartek, Hajdów-Zadębie, Kośminek, Osiedle Tatarskie, Osiedle Przyjaźni, Podzamcze, Rejon Dworca PKP, Rejon ul. Kalinowszczyzna, Rejon ul. Krochmalnej, Rejon ul. Kunickiego, Rejon ul. Łęczyńskiej, Stare Miasto, Śródmieście, Turystyczna, Żmigród/Rusałka. Został on wyznaczony na podstawie diagnozy delimitacyjnej, w której posłużono się przede wszystkim danymi ilościowymi, głównie w oparciu o dane ze sfery społecznej, stanowiącej podstawę do jego wyznaczenia. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji wykonana została w ramach Gminnego programu rewitalizacji dla miasta Lublin na lata 2021–2030 (projekt),

w którym zdefiniowany został cel strategiczny oraz cele rewitalizacyjne, kierunki działań i kluczowe przedsięwzięcia – 7 przedsięwzięć kluczowych i 30 podstawowych, tj.:

Przedsięwzięcia kluczowe

- Program organizacji domów sąsiedzkich i miejsc aktywności lokalnej.
- Program organizacji placówek kultury i ośrodków kulturalno-społecznych oraz podejmowania lokalnych działań kulturalnych.
- Pilotażowy program modernizacji gminnego zasobu komunalnego.
- Program wsparcia lokalnych przedsiębiorców.
- Program nadania przestrzeni publicznej lokalnego wymiaru.
- Program kształtowania lokalnych przestrzeni zieleni i rekreacyjnych.
- Program poprawy dostępności obszaru rewitalizacji pieszo lub rowerem.

Przedsięwzięcia podstawowe

- Zielono-błękitna infrastruktura na obszarze rewitalizacji.
- Centrum Sztuki Dzieci i Młodzieży w Lublinie.
- Przebudowa / rozbudowa Domu Słów.
- Przebudowa i rozbudowa obiektów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie przy ul. Wyścigowej 31 – utworzenie Centrum kompleksowego wsparcia edukacyjnego, rewalidacyjnego oraz integracyjnego dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.
- Kompleksowy system bezpieczeństwa w placówkach oświatowych.
- Laboratorium Innowacji Miejskich.
- Warsztat Medialabowy.

- Coroczny cykl wydarzeń kulturalnych Warsztatów Kultury na obszarze rewitalizacji.
- Wolontariusz Kultury.
- „W aktywności siła” – wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób z niepełnosprawnościami.
- Klub Seniora JESTEM.
- „Klasztor w sercu miasta” – Klub Samopomocy przy Klasztorze OO. Dominikanów.
- Klub Seniora – Integracja poprzez kulturę.
- LUBInclusiON – działania profilaktyczne i usamodzielniające w środowisku lokalnym oraz utworzenie nowych miejsc usług społecznych.
- Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w mieście Lublin;
- Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w wieku 30 lat i więcej zarejestrowanych w MUP w Lublinie.
- Coroczny cykl wydarzeń kulturalnych Centrum Kultury na obszarze rewitalizacji.
- Kompleksowa opieka domów.
- Opracowanie dokumentacji służącej przygotowaniu inwestycji w budynkach komunalnych.
- Termomodernizacja miejskich budynków użyteczności publicznej.
- Społeczna Agencja Najmu.
- Plan restrukturyzacji zadłużenia wspierany narzędziami polityki społecznej.
- Park Kulturowy dla Starego Miasta.
- Renowacja Trybunału Koronnego.
- Renowacja konserwatorska z termomodernizacją budynku Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie.
- Nowa przestrzeń w dzielnicy Tatary.
- Brama Krakowska – przebudowa, prace remontowe, aranżacyjne i wystawiennicze.
- Przebudowa Pałacu Lubomirskich na Muzeum Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej.
- Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza.
- „Przystanek Sempre” – placówka wsparcia dziennego z oddziaływaniami socjoterapeutycznymi.

System realizacji Strategii Lublin 2030

Zarządzanie rozwojem miasta

Strategia Lublin 2030 jest dokumentem wyznaczającym zasadnicze cele rozwojowe Lublina w bieżącej dekadzie. Ich realizacja przyczyni się do zmian społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Przeważająca część zadań związanych z rozwojem miasta znajduje się w kompetencjach władz samorządowych. Zadania niemieszczące się w zakresie ustawowych kompetencji i możliwości władz samorządowych, stanowią platformę do działania dla szerokiego grona innych podmiotów, organizacji formalnych i nieformalnych, osób zaangażowanych społecznie i wielu pozostałych grup interesariuszy. W konsekwencji w proces realizacji Strategii Lublin 2030 zostaną zaangażowane nie tylko władze samorządowe i jednostki organizacyjne oraz pomocnicze miasta, ale także m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, środowisko akademickie, instytucje otoczenia biznesu, lokalni społecznicy oraz wszyscy mieszkańcy, którzy wyrażą taką wolę. W przypadku części zadań kluczowa będzie współpraca z samorządem wojewódzkim i sąsiadującymi samorządami, a także administracją rządową w regionie. Ważne jest, by w realizację wyznaczonych celów włączyło się możliwie jak najwięcej mieszkańców i innych osób, którym dobro wspólnoty samorządowej i jakość otaczającej przestrzeni nie jest obojętne.

Istotnym kapitałem rozwojowym Lublina, którego nie sposób pominąć, są jego mieszkańcy. Mieszkańcy, którzy aktywnie włączają się życie miasta i w myśl zasad partycypacji chcą współzarządzać miastem. Już teraz katalog narzędzi z zakresu partycypacji społecznej oferowany mieszkańcom Lublina jest znaczący. Lublin konsekwentnie realizuje działania zachęcające mieszkańców do współdecydowania o przyszłości miasta i najbliższej okolicy. W dyspozycji mieszkańców są takie instrumenty jak: Budżet Obywatelski²², Zielony Budżet²³ oraz Inicjatywa Lokalna²⁴. Również jednostki pomocnicze miasta – Dzielnice – mają możliwość współzarządzania miastem. Wskazują one priorytety do realizacji w swoim najbliższym otoczeniu poprzez możliwość rozdysponowywania środków finansowych pochodzących z tzw. rezerwy celowej. To

²² Budżet Obywatelski w Lublinie rozumiany jest jako demokratyczny proces konsultacji społecznych i podejmowania decyzji przez wszystkie osoby mieszkające w mieście, w zakresie corocznego wydatkowania wyodrębnionej na ten cel części środków z budżetu miasta. W 2014 roku decyzją Prezydenta Krzysztofa Żuka, Lublin, jako jedno z pierwszych miast w Polsce, wprowadził Budżet Obywatelski, czyli dedykowany mieszkańcom fundusz partycypacyjny.

²³ W 2016 roku decyzją Prezydenta Krzysztofa Żuka, Lublin jako pierwsze miasto w Polsce wprowadził Zielony Budżet, czyli dedykowany zieleni fundusz partycypacyjny. Była to odpowiedź na sugestie mieszkańców zgłaszane podczas spotkań oraz rosnącą liczbę związanych z zielenią, wniosków składanych do Budżetu

swoisty sposób zgłaszania zadań do budżetu miasta przez Rady Dzielnic.

Wdrażanie Strategii Lublin 2030 odbywać się będzie również poprzez szereg dokumentów wykonawczych (tzw. dokumentów sektorowych – strategii, programów, polityk, planów), które sukcesywnie w ramach aktualizacji już obowiązujących lub poprzez uchwalenie nowych, należy maksymalnie skorelować z celami Strategii Lublin 2030. Przy dużej ilości dokumentów wykonawczych kluczowe jest stworzenie warunków umożliwiających jeszcze lepszą koordynację działań władz samorządowych w zakresie zarządzania strategicznego. Zwiększeniu efektywności i sprawności realizacji usług publicznych, a także prowadzeniu określonej polityki rozwoju, służyć będą opracowane i wdrożone zasady w zakresie zarządzania strategicznego w oparciu o dokumenty wykonawcze. Zasady określone w ramach odrębnego dokumentu, zostaną przyjęte w formie zarządzenia Prezydenta Miasta Lublin.

W celu efektywnego wdrażania Strategii Lublin 2030 niezbędne jest podjęcie szerokich działań promocyjnych i informacyjnych propagujących idee, wartości i cele zapisane w niniejszym dokumencie. Podstawowym zadaniem władz samorządowych w tym zakresie jest upowszechnienie dokumentu wśród mieszkańców, pracowników samorządu (Urzędu Miasta Lublin oraz jego jednostek organizacyjnych i pomocniczych), przedsiębiorców, środowiska akademickiego, organizacji społecznych, a także wszelkich innych instytucji i organizacji. Ważne jest, aby ze Strategią Lublin 2030 zapoznały się także władze wyższego szczebla (powiatowe i wojewódzkie), administracja rządowa w województwie, a także samorządy tworzące Lubelski Obszar Metropolitalny. Wspólne zrozumienie wytyczonych w perspektywie bieżącej dekady kierunków rozwoju Lublina sprawi, że łatwiej będzie osiągać nie tylko cele istotne dla lokalnej społeczności, ale także te kluczowe dla całego regionu. Ponadto treści Strategii Lublin 2030 przez najbliższe lata będą stanowić przedmiot nieustannej dyskusji w trakcie

Obywatelskiego. Dzięki temu pomysłowi, każdy mieszkaniec miasta może mieć wpływ na tworzenie nowych terenów zieleni lub rewitalizację już istniejących.

²⁴ Inicjatywa lokalna jest narzędziem umożliwiającym realizację działań zgłaszanych przez mieszkańców w ich bezpośrednim otoczeniu. Uzupełnia już funkcjonujące instrumenty - rezerwę celową na zadania realizowane przez Rady Dzielnic, Budżet Obywatelski oraz Zielony Budżet. W ramach Inicjatywy Lokalnej mieszkańcy zgłaszają swoje pomysły i deklarują udział w ich realizacji, który może mieć formę wkładu rzeczowego, finansowego lub pracy społecznej.

wszelkich spotkań i wydarzeń poruszających tematykę rozwoju lokalnego i regionalnego oraz rozwoju miast przyszłości (*smart city*).

Monitorowanie rezultatów i ewaluacja realizacji Strategii Lublin 2030

Mierzenie rezultatów jest koniecznym elementem cyklu zarządzania strategicznego każdej organizacji, pozwalającym na osiągnięcie lub korektę założonych celów i realizowanych zadań. Postulat obrania i monitorowania wskaźników realizacji celów strategicznych stanowi – podobnie jak sama idea tworzenia strategii rozwoju – element podejścia menedżerskiego stosowanego w przedsiębiorstwach prywatnych, a wprowadzanych do administracji samorządowej zgodnie z paradygmatem nowego zarządzania publicznego (*New Public Governance*). Co więcej, dziś monitorowanie rezultatów strategii nie jest już jedynie dobrą praktyką stosowaną przez polskie samorzady, ale obowiązkiem ustawowym. Od 2018 roku Ustawa o samorządzie gminnym obowiązuje wóldarzy do corocznego opracowania raportu o stanie gminy, obejmującego m.in. realizację polityk, programów i strategii, a następnie do publicznej debaty na sesji rady gminy z udziałem radnych i mieszkańców. Nowelizacja Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju jasno określa, że każda strategia rozwoju powinna wskazać oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Miasto jest jednak znacznie bardziej złożonym i wielowymiarowym organizmem niż jakakolwiek firma, co utrudnia tworzenie i monitorowanie realizacji celów określonych w strategii rozwoju. Kolejny problem wynika z faktu, że wiele celów i procesów rozwojowych nie poddaje się wycenie czy jakiegokolwiek kwantyfikacji. Tymczasem realizacja polityk publicznych i wykorzystywanie środków publicznych są przesłanką znacznie większej transparentności niż ma to miejsce w sektorze prywatnym. Organizacjom biznesowym relatywnie łatwo gromadzić informacje o swojej organizacji, natomiast instytucje samorządowe napotykają na znacznie większe ograniczenia w monitorowaniu procesów zachodzących na terytorium swojej gminy – zarówno natury prawnej, jak i finansowej, czy też technologicznej. Świadomość trudności w stworzeniu kompleksowego i wiarygodnego systemu monitorowania realizacji celów Strategii Lublin 2030 nie oznacza jednak rezygnacji samorządu Lublina z dołożenia wszelkich starań w tym zakresie. Jedynie efektywne sprzężenie zwrotne w postaci monitoringu i ewaluacji uruchamiają proces uczenia się i doskonalenia realizacji polityk publicznych.

Lublin posiada wiele cennych doświadczeń zarówno w zakresie monitorowania strategii rozwoju miasta,

jak i realizacji badań i analiz miejskich. Niektóre rozwiązania, jak realizowane cykliczne badania społeczne, monitorowanie rozwoju inteligentnych specjalizacji gospodarczych miasta czy coroczne badania migracji absolwentów szkół średnich, to inicjatywy rzadkie lub unikalne w skali krajowej, czy nawet międzynarodowej. Doświadczenia te zostały wykorzystane najpierw w opracowaniu planu badań i analiz na potrzeby diagnozy Lublin 2030, a następnie – po ich wzbogaceniu opiniami ekspertów zaangażowanych w proces tworzenia Strategii Lublin 2030 – w sformułowanie złożeń i wytycznych zarówno do monitorowania i ewaluacji realizacji celów Strategii Lublin 2030, jak i szerzej – do monitorowania rozwoju Lublina. Na system monitorowania i ewaluacji składają się cztery główne elementy, wzajemnie uzupełniające się i kompensujące swoje słabości:

- monitorowanie ilościowych wskaźników i mierników;
- monitorowanie realizacji zadań i projektów kluczowych;
- badania społeczne;
- ewaluacja w formie debat eksperckich poświęconych ocenie realizacji celów w pięciu obszarach rozwojowych.

Wytyczne w zakresie analizy ilościowych wskaźników i mierników

- Wskaźniki wskazane w Strategii Lublin 2030 powinny zostać przedstawione i opatrzone komentarzem analitycznym w corocznie opracowywanym Raporcie o stanie miasta Lublin.
- Wskaźniki i mierniki należy ukazać w szeregach czasowych. Wartością bazową w ocenach postępów powinny być dane za rok poprzedzający uchwalenie Strategii Lublin 2030, jednak dla pełniejszej oceny dynamiki w pierwszych latach monitorowania Strategii Lublin 2030 zaleca się, by wskaźniki prezentować w szeregach czasowych obejmujących okres co najmniej 5 lat.
- Tam, gdzie jest to możliwe, należy stosować ilościowe wskaźniki rozwoju, a wynik Lublina odnosić do miar centralnych (średniej lub mediany) dla grupy miast wojewódzkich, ze wskazaniem pozycji Lublina i jej zmian w hierarchii miast. Racje stojące za takim podejściem można wyjaśnić następująco. Po pierwsze, wskaźnik – w przeciwieństwie do mierników wyrażonych często w liczebnościach absolutnych, powinien zawsze umożliwiać porównanie zjawisk w czasie lub przestrzeni.

Na przykład, porównanie Lublina z innymi miastami umożliwia analiza wskaźników takich jak stopa bezrobocia czy liczba przedsiębiorstw na 1 000 mieszkańców, a nie liczba bezrobotnych czy liczba przedsiębiorstw. Po drugie, przyczyny wahań wartości wskaźników dla Lublina często mają źródła w procesach ogólnokrajowych lub nawet szerszych (np. dobra koniunktura gospodarcza, nowe transfery socjalne czy dostępność funduszy unijnych). Uwarunkowania te oddziałują jednak na polskie miasta z różną intensywnością, a ich wykorzystanie i zmiany w hierarchii miast mogą być już w znacznie większym stopniu kształtowane czynnikami o charakterze lokalnym, w tym jakością prowadzonej polityki rozwoju.

- Ewaluacja realizacji celów Strategii Lublin 2030 w oparciu o wskaźniki ilościowe niesie ze sobą różne problemy praktyczne i interpretacyjne. Po pierwsze, należy zdawać sobie sprawę z istnienia różnego rodzaju wskaźników wykorzystywanych w monitorowaniu polityk publicznych – niektóre są definiowane jako miary zaangażowanych zasobów (np. wydatki na kulturę w przeliczeniu na mieszkańca) inne odnoszą się do powstałych produktów (np. wybudowanie drogi rowerowej określonej długości). Na poziomie strategii rozwoju miasta kluczowe są wskaźniki rezultatu, które oddają istotę celu strategicznego oraz zmieniają wartość w wyniku interwencji publicznej. W praktyce interwencja ta nie jest tylko jednym z czynników wpływających na wartości wskaźników, a efekty tej interwencji ujawniają się po dłuższym czasie. Po drugie, należy także mieć na uwadze fakt, że wiele celów Strategii Lublin 2030 wiąże się z postulatem zmiany jakościowej, do której nie można przypisać wskaźnika ilościowego. Problemy te zaadresowano na dwa sposoby. Pierwszym i najważniejszym zabiegiem jest oparcie monitorowania realizacji Strategii Lublin 2030 nie na jednym, ale na czterech, komplementarnych filarach. Drugim jest wskazanie w celach Strategii Lublin 2030 nie tylko kluczowych wskaźników ukazujących sytuację Lublina na tle miast wojewódzkich, ale także mierników pomocniczych i monitorowanych danych – które mają często kontekstowy charakter, a mogą pozwolić na skorygowanie wniosków z analizy wskaźników kluczowych.
- Lista wskaźników i mierników wskazanych w Strategii Lublin 2030 w uzasadnionych sytuacjach może ulec zmianie. Niektóre wskaźniki lub mierniki mogą przestać być publikowane, w kolejnych latach mogą też pojawić się wskaźniki nowe i bardziej trafne, czyli lepiej wyrażające

istotę celu. Zmiany wskaźników zawsze powinny być jednak oparte na rygorystycznych przesłankach merytorycznych, z troską o rzetelną ewaluację wdrażania Strategii Lublin 2030. Elastyczność jest rekomendowana zwłaszcza w zakresie mierników pomocniczych i monitorowanych danych, których zmiany i uzupełnianie powinny być naturalnym rezultatem zwiększania zasobów danych w dyspozycji miasta czy procesów uczenia się.

- Lista wskaźników i mierników Strategii Lublin 2030 nie jest i nie powinna być nadmiernie rozbudowana, zawierać wskaźników bardzo specjalistycznych, wskaźników nakładu czy produktu odnoszących się do wąskich zakresów działalności miasta. Tego typu wskaźniki powinny natomiast znaleźć się w strategiach sektorowych, programach i politykach miejskich, adekwatnie do szczegółowości celów i oczekiwanych rezultatów wskazywanych w tych dokumentach.
- W Strategii Lublin 2030 świadomie nie określono wartości docelowych wskaźników, gdyż realizacja samorządowej polityki rozwoju jest jedynie jednym z czynników oddziałujących na zmienność wskaźników wykorzystanych w Strategii Lublin 2030. Okres pandemii dobrze ukazał, jak zmiana zewnętrznych uwarunkowań może doprowadzić do silnych i po części trwałych zmian trajektorii wskaźników rozwoju. Rezygnacji z określania wartości docelowych towarzyszy również założenie, że czynnikiem mobilizującym samorząd do realizacji celów rozwojowych będzie czwarty filar systemu monitorowania rezultatów – niezależna i transparentna ocena ekspertów.

Wytyczne w zakresie analizy realizacji zadań i projektów kluczowych

- Strategia Lublin 2030 ukazuje nie tylko listę ogólnych i szczegółowych celów rozwojowych, ale także zobowiązanie miasta do realizacji przypisanych do tych celów konkretnych zadań i projektów kluczowych. Część tych zadań można traktować jako rzeczowe efekty lub produkty działań miasta, możliwe do monitorowania i oceny w kategoriach zero-jedynkowych (zadanie wykonane bądź nie), w sposób analogiczny do praktyki określania w projektach unijnych wskaźników produktu. Monitoring realizacji Strategii Lublin 2030 będzie w sposób syntetyczny ukazywał status realizacji tych zadań oraz – jeśli jest taka możliwość – wskazywał na źródła pozwalające na uzyskanie pełniejszej i bardziej aktualnej informacji o zadaniu lub projekcie.

- Oceniając postępy miasta w zakresie realizacji zadań i projektów kluczowych należy mieć na uwadze, że ich realizacja nie skupi się na pierwszych latach obecnej dekady, ale będzie rozłożona w całym horyzoncie czasowym obowiązywania Strategii Lublin 2030 – co jest naturalne biorąc pod uwagę zarówno wysoką czasochłonność i zasobochłonność niektórych projektów, jak i ograniczone zasoby finansowe czy wieloletnie programowanie polityki spójności.
- Racjonalne wieloletnie planowanie rozwoju terytorialnego musi dopuszczać możliwość zmiany listy kluczowych projektów i zadań na skutek istotnych zmian otoczenia, a w szczególności – niemożliwych do przewidzenia zmian źródeł finansowania. Nowe, a nieujęte w Strategii Lublin 2030 projekty o istotnym wpływie na realizację celów Strategii 2030 również należy objąć monitorowaniem. Z kolei rezygnacja lub istotna modyfikacja zadań i projektów wpisanych w Strategię Lublin 2030 powinna zostać zakomunikowana i wiarygodnie wyjaśniona.
- Sprawozdanie z realizacji zadań i projektów kluczowych dla całej Strategii Lublin 2030, lub alternatywnie osobne sprawozdania dla poszczególnych obszarów rozwojowych, będzie sporządzane nie rzadziej niż co 2 lata i zamieszczane w Raporcie o stanie miasta Lublin.

Wytyczne w zakresie badań społecznych

- Realizacja strategii rozwoju miasta powinna prowadzić nie tylko do poprawy wskaźników czy realizacji projektów, ale przede wszystkim – do poprawy odczuwalnych przez mieszkańców Lublina warunków życia, dlatego realizacja badań społecznych stanowi integralny element systemu monitorowania rezultatów Strategii Lublin 2030. Badania te mają szczególny walor poznawczy – o ile opinie najbardziej aktywnych mieszkańców i organizacji pozarządowych, artykułowanych w ramach różnych działań partycypacyjnych, są już łatwe do uzyskania, to zdobycie wiedzy o opiniach i potrzebach mniej zaangażowanych mieszkańców jest trudniejszym w realizacji, ale koniecznym elementem oceny postępów realizacji Strategii Lublin 2030.
- Głównym elementem monitorowania realizacji Strategii Lublin 2030 w tym obszarze będzie coroczne badania społeczne, realizowane na reprezentatywnej²⁵ próbie nie mniejszej niż 500

mieszkańców, czerpiące najlepsze wzorce z badań realizowanych dotychczas w Biurach Obsługi Mieszkańców. Raport z badań powinien być publicznie dostępny, a najważniejsze wnioski z badań należy zamieścić w Raporcie o stanie miasta Lublin.

- Dotychczasowe doświadczenia ukazały, że wartościową poznawczo i efektywną kosztowo strategią badawczą jest badanie internetowe towarzyszące głosowaniu w ramach Budżetu Obywatelskiego, które pozwoliło na zdobycie wartościowych opinii i ocen na wielotysięcznych próbach zaangażowanych społecznie mieszkańców w takich kwestiach, jak zróżnicowania warunków życia i priorytetów inwestycyjnych w dzielnicach, ewaluacja Budżetu Obywatelskiego czy działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu. W kolejnych latach należy wykorzystywać potencjał badań internetowych, szczególnie tych powiązanych z narzędziami partycypacji obywatelskiej, do pozyskania ocen i rekomendacji mieszkańców w zakresie różnych celów i zadań strategicznych wskazanych zarówno w Strategii Lublin 2030, jak i sektorowych strategiach i programach miejskich.

²⁵ W praktyce badań społecznych założenie reprezentatywności najczęściej jest realizowane nie przez reprezentatywność proceduralną (losowy dobór próby) ustępuje miejsca reprezentatywności przedmiotowej (próba kwotowa).

Wytyczne w zakresie ewaluacji realizacji celów rozwojowych

- Wykorzystanie ewaluacji bieżącej (*on-going*) w systemie oceny realizacji Strategii Lublin 2030 wynika z kilku ważnych przesłanek. Po pierwsze, adresuje niedoskonałości monitorowania realizacji celów i zadań Strategii Lublin 2030, pozwalając zwłaszcza na ocenę jakościowych aspektów realizacji celów oraz zagadnień przekrojowych, w tym celów horyzontalnych. Po drugie, stanowi kontynuację dobrych praktyk z tworzenia Strategii Lublin 2030, w których istotną rolę odegrały prace 12 Tematycznych Grup Roboczych. Skoro Strategia Lublin 2030 została opracowana metodą partycypacyjno-ekspercką, to i monitorowanie jej realizacji powinno angażować szersze grono ekspertów, stanowiąc przykład realizacji zasad partycypacji i współzarządzania.
- Przedmiotem każdej ewaluacji będzie ocena realizacji celów w każdym z 5 obszarów rozwojowych Strategii Lublin 2030. Nie stoi to jednak na przeszkodzie, by – kiedy zajdą ku temu uzasadnione przesłanki – dokonać również ewaluacji pojedynczych celów, realizacji celów horyzontalnych czy rekomendacji w zakresie polityki przestrzennej.
- Każda ewaluacja powinna mieć formę dyskusji z udziałem przedstawicieli samorządu, uczelni, organizacji pozarządowych. Proporcje te nie mogą być z góry ustalone – zależą bowiem w istotnej mierze od ocenianej problematyki, jednak reprezentacja samorządu nie powinna być większa niż połowa liczby uczestników. Szczególnie istotna jest tutaj aktywna rola uczelni – jako praktyczny wyraz realizacji ich misji w zakresie wspierania rozwoju społeczeństwa i gospodarki, jako wykorzystanie wiedzy dla dobra lokalnej społeczności Lublina. W zależności od tematyki należy również dołączyć do tej grupy bądź wyłonionych w otwartej rekrutacji mieszkańców dysponujących wiedzą, kompetencjami i doświadczeniem w danej tematyce, lub reprezentacji biznesu. Optymalnie grupa powinna liczyć 10–15 uczestników. Ważne, by wielkość grupy zapewniła z jednej strony zasób wiedzy i kompetencji wystarczający do rzetelnej oceny postępów w danym obszarze, a z drugiej – możliwość swobodnej i wielokrotnej wypowiedzi każdego uczestnika oraz wzajemnych interakcji.
- Ewaluacja powinna ocenić postępy w realizacji każdego celu Strategii Lublin 2030 z jego elementami składowymi i zadaniami, a w razie potrzeby – zidentyfikować przyczyny opóźnień i bariery w realizacji celu, a także wskazać rekomendacje działań udoskonalających. Szczególną uwagę należy poświęcić na realizację celów postulujących zmiany jakościowe, których monitorowanie za pomocą wskaźników ilościowych jest obciążone poważnymi słabościami lub w ogóle niemożliwe. Ustalenia ewaluacji mogą jednak obejmować inne aspekty, np. weryfikację listy wskaźników (zwłaszcza w pierwszych latach realizacji Strategii Lublin 2030), wskazanie istotnych zmian uwarunkowań zewnętrznych, czy propozycję modyfikacji lub uzupełnienia priorytetów strategicznych (zwłaszcza w końcowym okresie wdrażania Strategii Lublin 2030).
- Każda ewaluacja musi opierać się na informacjach zgromadzonych w ramach pozostałych elementów systemu monitorowania i ewaluacji Strategii Lublin 2030, tj.: monitoringu wskaźników, pomocniczych mierników oraz realizowanych zadań, a także wynikach badań społecznych.
- Ewaluacja realizacji celów w każdym obszarze rozwojowym będzie przeprowadzana nie rzadziej niż co 2 lata i zostanie przekazana komórkom i jednostkom organizacyjnym odpowiedzialnym za realizację celów Strategii Lublin 2030, a wnioski z tej ewaluacji zostaną zamieszczone w Raporcie o stanie miasta Lublin.

Finansowanie

Realizacja Strategii Lublin 2030 wymaga poniesienia w kolejnych latach znacznych nakładów finansowych na szereg zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. Koszty związane z realizacją Strategii Lublin 2030 są w zasięgu budżetu miasta, wynikającego z gromadzonych dochodów własnych, subwencji i dotacji celowych z budżetu państwa, przy jednoczesnym efektywnym wykorzystaniu wsparcia finansowego ze zwrotnych i bezzwrotnych źródeł/mechanizmów (np. kredytów, pożyczek, obligacji komunalnych, obligacji przychodowych, faktoringu samorządowego i innych).

Finansowanie zadań wynikających ze Strategii Lublin 2030 możliwe jest dzięki programom krajowym i międzynarodowym związanym z środkami finansowymi Unii Europejskiej z perspektywy finansowej na lata 2021–2027.²⁶ Środki europejskie dystrybuowane są w oparciu o założenia wynikające z Umowy Partnerstwa²⁷. Realizacji Umowy Partnerstwa służą programy krajowe i regionalne. Określają one priorytetowe obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Kolejny instrument wsparcia to Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*). Jest on odpowiedzią Komisji Europejskiej na pandemię COVID-19. Wsparcie w ramach RRF ma charakter dodatkowy w stosunku do wsparcia udzielanego w ramach innych funduszy i programów unijnych i musi być z nim spójne oraz skoordynowane. Środki finansowe z powyższego instrumentu będą dystrybuowane w oparciu o Krajowy Plan Odbudowy. Dodatkowe możliwości pozyskania środków finansowych kreują liczne programy zarządzane przez Komisję Europejską, zapewniające wsparcie w różnych obszarach tematycznych.²⁸

Władze Lublina mogą również korzystać z bezzwrotnej pomocy finansowej w ramach dwóch instrumentów (tzw. funduszy norweskich): Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Środki finansowe pochodzą z trzech krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, będących zarazem członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego – Norwegii, Islandii i Liechtensteinu. Oba Mechanizmy zostały objęte jednolitymi zasadami

i procedurami oraz podlegają jednemu systemowi zarządzania i wdrażania w Polsce.

Kolejnym źródłem finansowania przedsięwzięć wynikających ze Strategii Lublin 2030, mogą być środki pochodzące z programów priorytetowych realizowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Programy określają m.in. formy i warunki dofinansowania oraz szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć.²⁹

Miasto Lublin może także skorzystać z programów finansujących różnorodne, dziedzinowe przedsięwzięcia, opracowywanych przez poszczególne krajowe ministerstwa. Środki dystrybuowane w ramach tych programów zazwyczaj pochodzą z budżetu państwa. Znowelizowana ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wprowadziła również mechanizmy uzgadniania działań rozwojowych pomiędzy samorządami: kontrakt programowy, kontrakt sektorowy i porozumienie terytorialne, które mogą być zawierane pomiędzy rządem a samorządami.

Jednak pozyskiwanie źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się wyłącznie do ubiegania się o środki pochodzące z programów UE i programów krajowych. Władze Lublina pod rozważę muszą brać też możliwość angażowania kapitału prywatnego, zaciągania zobowiązań na rynku finansowym oraz bieżące gospodarowanie mieniem gminy.

Możliwości inwestycyjne miasta Lublin mogą być zwiększone także w wyniku zaciągnięcia zobowiązań finansowych w postaci kredytu, pożyczki lub emisji obligacji komunalnych, w tym obligacji przychodowych. Instrumenty wspierające rozwój lokalny i regionalny oferują takie instytucje finansowe jak: Bank Światowy, Bank Rozwoju Rady Europy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Bank Gospodarstwa Krajowego oraz szereg banków komercyjnych. W przypadku korzystania ze zwrotnych źródeł finansowania zasadniczym kryterium wyboru oferty powinny być koszty pozyskania środków pieniężnych, ale również warunki współpracy z daną instytucją finansową.

²⁶ Szczegółowe informacje na temat funduszy europejskich w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021–2027 publikowane są na bieżąco na Portalu Funduszy Europejskich, www.funduszeueuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach.

²⁷ Umowa Partnerstwa określa strategię wykorzystania funduszy europejskich w ramach polityk unijnych: polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2021–2027.

²⁸ Szczegółowe informacje na temat programów i funduszy UE finansowanych z budżetu UE i NextGenerationEU publikowane są na Portalu Komisji Europejskiej, www.ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_pl.

²⁹ Szczegółowe informacje publikowane są na portalu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, www.gov.pl/web/nfosigw.

Szansą realizacji zadań inwestycyjnych samorządu jest również partnerstwo publiczno-prywatne. Odpowiednia alokacja ryzyka i sposób ujmowania zobowiązań wynikających z umowy stwarza możliwość ujęcia wydatków finansowych poza deficytem i długiem publicznym. Przeprowadzenie procedury wyboru partnera prywatnego i sformalizowanie umowy nie jest łatwym przedsięwzięciem, ale z punktu widzenia ograniczeń związanych z możliwością zadłużania się jednostek samorządu terytorialnego, może przynieść wymierne korzyści. Dobrze przemyślane i skonstruowane partnerstwo publiczno-prywatne pozwoli zrealizować daną inwestycję bez nadmiernego obciążania budżetu miasta.

Powyższej zaprezentowane źródła kapitału pieniężnego nie wyczerpują całego katalogu możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zamierzeń wynikających ze Strategii Lublin 2030. Konieczne jest nieustanne monitorowanie rynku w zakresie pojawiających się sposobności zdobywania kapitału pieniężnego. Niekiedy pewnym ograniczeniem może być zdolność miasta do zapewnienia kapitału własnego. Niemniej rozmaite opcje w zakresie inżynierii finansowej pozwalają skutecznie radzić sobie także z takimi ograniczeniami.

Spójność Strategii Lublin 2030 z dokumentami wyższego rzędu

Spójność Strategii Lublin 2030 z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego i regionalnego

Zarządzanie strategiczne z perspektywy samorządu powinno być zgodne i spójne z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, w celu zachowania poprawności metodologicznej, spójności pełnionych ról oraz komplementarności kierunków rozwojowych. Strategia Lublin 2030 bazuje na ustaleniach kierunkowych, wynikających z aktualnej polityki regionalnej i krajowej, wpisując się równocześnie w prowadzoną politykę rozwoju przez Unię Europejską. Zaproponowane cele rozwojowe i horyzontalne miasta Lublin są zbieżne z założeniami tych dokumentów. Strategia Lublin 2030 zachowuje spójność ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), jako dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, a także Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku (SRWL 2030) – jako dokumentem strategicznym szczebla regionalnego.

Analizę spójności Strategii Lublin 2030 z dokumentami wyższego rzędu dokonano na podstawie oceny zgodności celów zawartych w porównywanych dokumentach i określeniu jej stopnia od pełnej zgodności,

poprzez stwierdzenie synergii, stwierdzenie sprzeczności, aż po uznanie braku odniesienia:

- Pełna zgodność – oznacza maksymalny stopień zgodności/integralności celów w porównywanych dokumentach. Cele osiągające pełną zgodność, w swojej treści są tożsame, realizują takie same założenia/kierunki.
- Synergia – oznacza sytuację, w której porównywalne cele/kierunki nie są tożsame pod względem konkretnych działań ale pozytywnie oddziałują na siebie, a uzyskany efekt interakcji między sobą jest znacznie szerszy niż pojedyncze efekty każdego z określonych celów.
- Sprzeczność – oznacza sytuację, gdy porównywalne cele/kierunki wykluczają się co do swojej treści.
- Brak odniesienia – oznacza sytuację, w której porównywalny cel/kierunek znajduje się tylko i wyłącznie w jednym dokumencie i nie jest możliwe jego zweryfikowanie pod względem zgodności.

Poniższe tabele zawierają szczegółową analizę powiązań i spójności celów Strategii Lublin 2030 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.

**Spójność celów Strategii Lublin 2030 ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020
(z perspektywą do 2030 r.)**

Strategia Lublin 2030	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy			
A.1. Wysoka jakość kształcenia na każdym etapie życia	Cel szczegółowy I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w narodowym systemie innowacji Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Edukacja i uczenie się	Pełna zgodność	Działania kierunkowe koncentrują się na wprowadzeniu zmian w systemie edukacji ukierunkowanych na kształtowanie postaw i cech sprzyjających innowacyjności oraz dopasowaniu szkolnictwa do potrzeb nowoczesnej gospodarki. Ponadto wdrażanie programów promujących uczenie się w różnych formach przez całe życie.
A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań	Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Kapitał ludzki i społeczny	Pełna zgodność	Jednym z działań zaproponowanych w SOR jest umiędzynarodowienie i otwarcie polskich szkół wyższych na innowacje np. poprzez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej, której zadaniem będzie wspieranie międzynarodowej wymiany naukowej i edukacyjnej oraz promocji polskiego szkolnictwa wyższego, stworzenie otoczenia prawnego sprzyjającego innowacyjności i komercjalizacji wyników badań naukowych przez uczelnie i jednostki naukowe.
A.3. Synergia miasta i uczelni	Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Synergia	Cele osiągają synergię dzięki działaniom mającym na celu wdrożenie mechanizmów transferu wiedzy z sektora edukacji do sektora przedsiębiorstw oraz stymulowanie popytu na innowacje ze strony sektora publicznego.
A.4. Innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze	Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Pełna zgodność	Komplementarność tych celów zachodzi poprzez działania mające na celu wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe, dopasowanie sektora przedsiębiorstw i edukacji do potrzeb inteligentnej i zrównoważonej gospodarki oraz wzmocnienie otoczenia prawo-instytucjonalnego dla innowacyjnych przedsiębiorstw.
A.5. Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu	Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Pełna zgodność	Pełna zgodność celów zachowana jest dzięki zaproponowanym działaniom skupiającym się na aktywnym promowaniu kultury przedsiębiorczości na uczelniach wyższych oraz w sektorach biznesu i administracji publicznej, wzmocniając przy tym kompetencje i zdolność do animowania przedsięwzięć innowacyjnych z udziałem wszystkich uczestników procesu innowacji.
B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie			
B.1. Spójny system zieleni miejskiej	Brak	Brak odniesienia	-
B.2. Sieć zrównoważonego transportu	Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Transport Cel - Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów	Pełna zgodność	Działania przewidziane w SOR skupiają się na wdrożeniu nowego systemu planowania rozwoju infrastruktury transportowej w sposób zintegrowany, uwzględniając zmieniające się wzorce mobilności. Dodatkowo działania skupiają się na obniżeniu negatywnego oddziaływania transportu na środowisko poprzez wdrażanie transportu zeroemisyjnego.
B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny	Cel 1. Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów	Pełna zgodność	Zawarty cel w SOR dotyczący zrównoważonego rozwoju kraju jako kierunek działania przyjmuje racjonalną urbanizację w obszarach metropolitalnych za pomocą narzędzi prawnych oraz pogłębioną współpracę pomiędzy samorządami

Strategia Lublin 2030	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
			w obrębie obszaru funkcjonalnego w zakresie wspólnego planowania inwestycji.
B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze	Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Energia	Pełna zgodność	Zaproponowane kierunki interwencji w SOR odnoszą się do konieczności wypracowania długofalowej, przewidywalnej polityki energetycznej, wdrożonej na podstawie strategii sektorowych i systemu regulacji prawno-instytucjonalnych. Dodatkowo działania kierunkowe wskazują na zachowanie priorytetowej roli poprawy efektywności energetycznej gospodarki i zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację źródeł, surowców, dystrybucję oraz sposób wytwarzania energii.
B.5. Łagodzenie zmian klimatu w oparciu o obiegi zamknięte	Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Środowisko Gospodarka odpadami	Pełna zgodność	SOR wskazuje na konieczność rozwoju nowoczesnej gospodarki odpadami w kierunku modelu gospodarczego opartego na obiegu zamkniętym, poprzez działania takie, jak: rozwój recyklingu odpadów, dążenie do maksymalizacji wykorzystania odpadów jako surowców.
C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany			
C.1. Miasto otwarte i włączające	Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Pełna zgodność	Pełna zgodność celów jest zachowana przez działania takie, jak: uspołnienie systemu programowania i realizacji polityki integracji społecznej, tworzenie i wdrażanie sieci usług i programów aktywizacyjnych, rehabilitacyjnych, resocjalizacyjnych (w szczególności dla osób z niepełnosprawnością) – od aktywizacji społecznej do włączenia społecznego i zawodowego oraz wzmacnianie więzi międzypokoleniowych i międzysąsiedzkich w otoczeniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
C.2. Miasto wielopokoleniowe	Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Pełna zgodność	Pełna zgodność celów jest zachowana przez działania mające na celu wzmacnianie więzi międzypokoleniowych i międzysąsiedzkich szczególnie w otoczeniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zapewnienie dostępu do taniego mieszkalnictwa oraz rozwój usług asystenckich i opiekuńczych.
C.3. Aktywne sąsiedztwo	Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Kapitał społeczny	Pełna zgodność	Cele zachowują pełną zgodność w ramach zaproponowanych działań mających na celu podejmowanie działań służących poprawie świadomości demograficznej społeczeństwa, promocji aktywności zawodowej i społecznej seniorów (wolontariat, pomoc sąsiedzka) oraz zwiększeniu partycypacji społecznej i wpływu obywateli (oraz organizacji pozarządowych) na życie publiczne.
D. Lublin twórczy, aktywny i gościnny			
D.1. Miasto przemysłów kultury	Cel szczegółowy I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Pełna zgodność	Realizacja celu odbywać się będzie za pośrednictwem pakietu projektów skierowanych dla przemysłów kreatywnych, ukierunkowanych na wsparcie innowacyjności produktów kultury i kreatywnych. Projekty umożliwiać będą budowanie przewagi konkurencyjnej w sektorze i przeciwdziałać odpływowi kapitału kreatywnego.
D.2. Atrakcyjna oferta sportowa i szerokie możliwości spędzania wolnego czasu	Obszar wpływający na osiągnięcie celów Strategii – Kapitał ludzki i społeczny Rozwój kapitału społecznego	Pełna zgodność	Realizacja celu poprzez działania skupiające się na wykorzystaniu sportu i aktywności fizycznej jako narzędzia budowy kapitału społecznego (lokalne inicjatywy sportowe, włączanie społeczne poprzez sport grup defaworyzowanych – np. osoby z niepełnosprawnościami, ubogie).

Strategia Lublin 2030	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie	Cel szczegółowy I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Synergia	Realizacja celu poprzez stworzenie systemowych i kompleksowych rozwiązań prawnych, organizacyjnych, finansowych i narzędziowych w zakresie integracji, koordynacji, komercjalizacji i internacjonalizacji polskich, markowych produktów turystycznych opartych na potencjale kulturowym i przyrodniczym kraju. Dodatkowo realizacja celu zachodzi poprzez budowę zintegrowanego systemu promocji polskiej kultury za granicą w ramach marki „Polska”.
E. Lublin metropolitalny			
E.1. Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego	Cel 1. Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów	Pełna zgodność	Kierunki działań przyjęte w SOR wskazują na wypracowanie i upowszechnianie elastycznych rozwiązań organizacyjnych i prawnych, ułatwiających współpracę pomiędzy miastami oraz wewnątrz miejskich obszarów funkcjonalnych.
E.2. Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina	Cel 1. Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów	Pełna zgodność	Kierunki działań przyjęte w SOR wskazują na wypracowanie i upowszechnianie elastycznych rozwiązań organizacyjnych i prawnych, ułatwiających współpracę pomiędzy miastami oraz wewnątrz miejskich obszarów funkcjonalnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Spójność celów Strategii Lublin 2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Strategia Lublin 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy			
A.1. Wysoka jakość kształcenia na każdym etapie życia	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Kierunek interwencji 1.2 Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Kierunek interwencji 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Pełna zgodność	Zakres interwencji zaproponowanej przez KSRR 2030 w obszarze jakości kształcenia odnosi się do wykorzystania potencjału lokalnych szkół wyższych oraz wspieraniu rozwoju kształcenia w szczególności w sektorach wpisujących się w zdefiniowane specjalizacje gospodarcze danego obszaru funkcjonalnego.
A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań	Cel 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Kierunek interwencji 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo	Pełna zgodność	Cele KSRR 2030 zakładają działania mające na celu rozwój współpracy ponadregionalnej w sektorze nauki i badań oraz tworzenie oferty edukacyjnej do działań spoza regionu (krajowych i zagranicznych) w celu podniesienia jakości kształcenia i prowadzonych badań, lepszego dostosowania profilu kształcenia do potrzeb rynku pracy.
A.3. Synergia miasta i uczelni	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Kierunek interwencji 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Kierunek interwencji 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Pełna zgodność	Cele KSRR 2030 wskazują na konieczność wzmacniania kapitału społecznego poprzez wzmacnianie procesu sieciowania i tworzenia partnerstw międzysektorowych oraz wspieranie rozwoju kształcenia w szczególności w sektorach wpisujących się w zdefiniowane specjalizacje gospodarcze danego obszaru funkcjonalnego.
A.4. Innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Kierunek interwencji 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo Kierunek interwencji 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach Kierunek interwencji 2.3.1. Koncentracja na działaniach proinnowacyjnych Kierunek interwencji 2.3.2. Stymulowanie wzrostu innowacyjności w regionach	Pełna zgodność	KSRR 2030 wskazuje na wspieranie działań mających na celu tworzenie wspólnej, komplementarnej oferty gospodarczej, opartej o endogeniczne potencjały makroregionu, w tym inteligentne specjalizacje. W celu 2 skupia się na stymulowaniu innowacji poprzez ośrodki naukowo-badawcze, zwłaszcza poprzez rozwój B+R i współpracę sektora przedsiębiorstw z uczelniami wyższymi. W tym celu również zwrócono uwagę na promowanie innowacji w obszarze smart city i smart villages, tworzenie kultury otwartości na eksperymentowanie oraz rozwijanie gospodarki sieciowej i cyfrowej.

Strategia Lublin 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
A.5 Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Kierunek interwencji 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Kierunek interwencji 2.2.1. Usługi Instytucji Otoczenia Biznesu dla MŚP Kierunek interwencji 2.2.2. Wsparcie dla biznesu	Pełna zgodność	KSRR 2030 zakłada wspieranie działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, w tym startupowej, uzupełnienie braków w wyposażeniu infrastrukturalnym, wdrażanie innowacji gospodarczych i technologii informacyjno-komunikacyjnych. Jednym z kierunków interwencji są również działania ukierunkowane na rozwój instrumentów wspierania dla firm oraz odrębnych instrumentów dedykowanych dla MŚP.
B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie			
B.1. Spójny system zieleni miejskiej	Brak	Brak odniesienia	-
B.2. Sieć zrównoważonego transportu	Brak	Brak odniesienia	-
B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Kierunek interwencji 1.1.2 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją	Pełna zgodność	Cel 1 obejmuje działania mające za zadanie racjonalne gospodarowanie przestrzenią i zapobieganie konfliktom dla osiągnięcia ładu przestrzennego i dostosowania przestrzeni lokalnej do potrzeb zrównoważonego rozwoju gospodarczo-społecznego.
B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze	Brak	Brak odniesienia	-
B.5. Łagodzenie zmian klimatu w oparciu o obiegi zamknięte	Brak	Brak odniesienia	-
C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany			
C.1. Miasto otwarte i włączające	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie Kierunek interwencji 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym	Pełna zgodność	Pełna zgodność celów jest zapewniona poprzez zaproponowane działania, mające na celu wspieranie powstawania i rozwoju lokalnych organizacji społecznych, budujących kapitał społeczny, sieciowanie ich, wspieranie profesjonalizacji ich działania, szczególnie gdzie potrzeby w tym zakresie są największe.
C.2. Miasto wielopokoleniowe	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Kierunek interwencji 1.1.2 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją Kierunek interwencji 1.5.3 Infrastruktura społeczna	Pełna zgodność	Cele zachowują wobec siebie pełną zgodność ze względu na przyjęte komplementarne działania skupiające się na aktywizacji lokalnej społeczności na rzecz pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego w zakresie podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców oraz wzmacnianiu poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej za pośrednictwem infrastruktury społecznej.
C.3. Aktywne sąsiedztwo	Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Pełna zgodność	Pomiędzy celami zachodzi pełna zgodność z uwagi na przyjęte działania komplementarne mające na celu zwiększenie partycypacji spo-

Strategia Lublin 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
	Kierunek interwencji 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego		tecznej i wpływu obywateli (oraz organizacji pozarządowych) na życie i przestrzeń publiczną, wypracowanie warunków do rozwoju srebrnej gospodarki oraz ekonomii społecznej zakorzenionej lokalnie oraz wzmacnianie poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej.
D. Lublin twórczy, aktywny i gościnny			
D.1. Miasto przemysłów kultury	Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Kierunek interwencji 2.1.3 Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego	Pełna zgodność	Zgodność celów strategicznych jest zachowana poprzez zaproponowanie działań mających na celu zwiększanie dostępu mieszkańców do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu kreatywnego oraz zwiększanie stopnia wykorzystania technologii informatycznych w dostępie do dóbr kultury.
D.2. Atrakcyjna oferta sportowa i szerokie możliwości spędzania wolnego czasu	Brak	Brak zgodności	-
D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie	Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Kierunek interwencji 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego Kierunek interwencji 2.2.3. Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych	Pełna zgodność	KSRR 2030 w ramach celu 3 wskazuje na działania interwencyjne polegające na tworzeniu oferty turystycznej, kulturalnej bazującej na walorach danego regionu bazując na narzędziach marketingu terytorialnego.
E. Lublin metropolitalny			
E.1. Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	Pełna zgodność	KSRR 2030 w ramach celu 3 wskazuje na konieczność przyjęcia roli katalizatora wzrostu przez największe aglomeracje w skali województw. Cel 3 mówi również o ukierunkowaniu polityki na współpracę samorządów wojewódzkich z samorządami dużych miast przy wykorzystaniu platform współpracy oraz nowo powstałych powiązań pomiędzy JST.
E.2. Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina	Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Pełna zgodność	Cel 2 przyjmuje kierunek działania mający na celu budowanie i rozwijanie funkcji metropolitalnych (w sferze gospodarczej, społecznej, naukowej i kulturowej) jako warunek poprawy zdolności ośrodków miejskich do kreowania rozwoju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Spójność celów Strategii Lublin 2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Strategia Lublin 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy			
A.1. Wysoka jakość kształcenia na każdym etapie życia	Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego Cel operacyjny 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego	Pełna zgodność	Kierunki działań SRWL 2030, zakładają wspieranie działań na rzecz uczenia się przez całe życie, służących poprawie wiedzy, kompetencji, umiejętności i zmianom kwalifikacji, w tym na rzecz osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań	Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Cel operacyjny 3.1. Wykorzystanie potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych oraz wspieranie transferu wiedzy i technologii Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego Cel operacyjny 4.4. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej	Pełna zgodność	Kierunki działań SRWL 2030, zakładają wspieranie rozwoju edukacji, kształcenia oraz wykorzystania specjalistycznych zasobów siły roboczej w kontekście współpracy międzynarodowej. Dodatkowo elementem interwencji zaproponowanym w dokumencie strategicznym jest podnoszenie jakości badań naukowych, m.in. poprzez współpracę zespołów badawczych jednostek naukowo-badawczych, wzmacnianie ich powiązań w układzie krajowym i międzynarodowym oraz włączenie w międzynarodowe sieci współpracy naukowo-badawczej i dydaktycznej.
A.3. Synergia miasta i uczelni	Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Cel operacyjny 3.1. Wykorzystanie potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych oraz wspieranie transferu wiedzy i technologii Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego Cel operacyjny 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego	Pełna zgodność	Kierunki interwencji w SRWL 2030 skierowane są na rozwijanie szkolnictwa w zakresie współpracy uczelni, szkół i placówek oświatowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym.
A.4. Innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze	Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Cel operacyjny 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego Cel operacyjny 4.6. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania	Pełna zgodność	Kierunki interwencji SRWL 2030 zakładają wspieranie sieciowych inicjatyw ponadlokalnych wpływających na pobudzenie rozwoju gospodarczego, ale także budowanie zdolności do wdrażania innowacji oraz stosowania nowoczesnych rozwiązań podnoszących konkurencyjność przedsiębiorstw (w tym automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja procesów produkcyjnych, usługowych i organizacyjnych). Ponadto dokument wskazuje działania mające na celu ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do doradztwa biznesowego (w tym proinnowacyjnego) oraz usług służących rozwijaniu kompetencji i umiejętności niezbędnych w nowoczesnej gospodarce.
A.5 Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Cel operacyjny 3.1. Wykorzystanie potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych oraz	Pełna zgodność	Kierunki interwencji SRWL 2030 zakładają stworzenie przyjaznego klimatu i warunków do inwestowania (w tym organizacji terenów inwestycyjnych) oraz wspieranie firm typu startup.

Strategia Lublin 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
	wspieranie transferu wiedzy i technologii Cel operacyjny 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw		
B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie			
B.1. Spójny system zieleni miejskiej	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.4. Ochrona walorów środowiska	Synergia	Cel B.1 posiada synergię z celem operacyjnym SRWL 2030 w ramach którego wskazano działania w postaci ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych, siedlisk i bioróżnorodności.
B.2. Sieć zrównoważonego transportu	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej Cel operacyjny 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych)	Pełna zgodność	Pełna zgodność ze SRWL 2030 zachowana jest ze względu na przyjęte w dokumencie kierunki działań w postaci integrowania systemów transportowych w miejskich obszarach funkcjonalnych, przyjaznych środowisku, z uwzględnieniem infrastruktury sprzyjającej elektromobilności.
B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych)	Synergia	Pomiędzy przyjętymi celami zachodzi synergia z uwagi na przyjęty kierunek w SRWL 2030, obejmujący zintegrowane planowanie rozwoju obszarów podmiejskich w wymiarze ponadlokalnym.
B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej Cel strategiczny 2.4. Ochrona walorów środowiska	Pełna zgodność	Działania kierunkowe przyjęte w SRWL 2030 wskazują na konieczność wspierania rozwiązań na rzecz zwiększania efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej ograniczając przy tym niską emisję. Dodatkowo zakłada się w ramach tego celu opracowanie planu określającego kierunki rozwoju energetyki w województwie lubelskim wraz z aspektami bezpieczeństwa energetycznego.
B.5. Łagodzenie zmian klimatu w oparciu o obiegi zamknięte	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.4. Ochrona walorów środowiska	Pełna zgodność	Kierunki działań określone w SRWL 2030 wskazują na potrzebę działań zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym dotyczącej oszczędzania zasobów i energii w ramach idei gospodarki obiegu zamkniętego. Dodatkowo jeden z kierunków interwencji dotyczy działań polegających na wdrażaniu systemu racjonalnej gospodarki odpadami nastawionej na zwiększanie ponownego ich wykorzystania, recyklingu i odzysku surowców i energii.
C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany			
C.1. Miasto otwarte i włączające	Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego Cel operacyjny 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego Cel operacyjny 4.3. Włączanie i integracja społeczna	Pełna zgodność	Pełna zgodność z celami SRWL 2030 wynika z komplementarności działań skupiających się na wspieraniu przedsięwzięć na rzecz integracji społecznej i aktywizacji społeczności marginalizowanych, cudzoziemców i reemigrantów, wspieraniu seniorów, sprzyjając utrzymaniu ich samodzielności oraz kształtowaniu i wzmacnianiu postaw obywatelskich, prospołecznych.
C.2. Miasto wielopokoleniowe	Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego Cel operacyjny 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego	Pełna zgodność	Pełna zgodność z celami SRWL 2030 wynika z komplementarności działań ukierunkowanych na wspieranie seniorów, sprzyjających utrzymaniu ich aktywności oraz potencjału intelektualnego, aktywizacji lokalnych społeczności oraz

Strategia Lublin 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku		
Cele	Cele zawarte w dokumencie wyższego rzędu	Ocena	Uzasadnienie
	Cel operacyjny 4.3. Włączanie i integracja społeczna		wzmacnianiu tożsamości i integracji, wspieraniu rodzin w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, promując również działania zmierzające do efektywnego funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej.
C.3. Aktywne sąsiedztwo	Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego Cel operacyjny 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego Cel operacyjny 4.3. Włączanie i integracja społeczna	Pełna zgodność	Pełna zgodność z celami SRWL 2030 wynika z komplementarności działań ukierunkowanych na wspieranie integracji międzypokoleniowej, aktywizację lokalnych społeczności oraz wzmacnianie poczucia tożsamości i integracji, a także kształtowanie i wzmacnianie postaw obywatelskich, prospołecznych (np. wolontariat).
D. Lublin twórczy, aktywny i gościnny			
D.1. Miasto przemysłów kultury	Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Cel operacyjny 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu	Pełna zgodność	W ramach celu operacyjnego 3.4 SRWL 2030 wskazuje na kierunki interwencji w postaci wspierania rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych.
D.2. Atrakcyjna oferta sportowa i szerokie możliwości spędzania wolnego czasu	Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Cel operacyjny 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu	Pełna zgodność	W ramach celu operacyjnego 3.4 SRWL 2030 wskazuje na działania mające na celu rozwój usług i infrastruktury sportowej, rekreacyjnej, upowszechnianie sportu wśród różnych grup społecznych i środowiskowych oraz wspieranie przedsięwzięć sportowych.
D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie	Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Cel operacyjny 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu	Pełna zgodność	W ramach celu operacyjnego 3.4 SRWL 2030 wskazuje na działania skupiające się na wspieraniu tworzenia kompleksowej oferty turystycznej w oparciu o marki regionalne i terytorialne, poprzez rozwijanie produktów wykorzystujących unikalne zasoby lokalne, dziedzictwo kulturowe.
E. Lublin metropolitalny			
E.1. Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych)	Pełna zgodność	SRWL 2030 zakłada realizowanie działań mających na celu podniesienie pozycji stolicy województwa w skali krajowej i międzynarodowej, z uwagi na ośrodek koncentrujący funkcje społeczno-gospodarcze istotne dla całości regionu.
E.2. Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina	Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych Cel operacyjny 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych)	Pełna zgodność	SRWL 2030 w jednym z działań kierunkowych bezpośrednio określa konieczność rozwijania funkcji metropolitalnych Lublina w szczególności gospodarczych, edukacyjnych, naukowych, turystycznych, kulturalnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Bibliografia

Bibliografia

I. Dokumenty strategiczne (unijne, krajowe i regionalne)

1. Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju – implementacja w Polsce, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.
2. Agenda Miejska dla Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Bruksela 2016.
3. Agenda Terytorialna 2030. Przyszłość dla wszystkich miejsc, Berlin 2020.
4. Europejska konwencja krajobrazowa, Florencja 2000.
5. Europejski zielony ład, Bruksela 2019.
6. Konwencja o różnorodności biologicznej, Rio de Janeiro 1992.
7. Krajowa polityka miejska, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015.
8. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa 2019.
9. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2021.
10. Kultura, miasta i tożsamość w Europie, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, Unia Europejska 2016.
11. Nowa Karta Lipska. Transformacyjna siła miast na rzecz wspólnego dobra, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Departament Strategii, Warszawa 2020.
12. Nowa strategia leśna UE 2030, Bruksela 2021.
13. Nowa strategia przemysłowa dla Europy, Komisja Europejska, Bruksela 2020.
14. Performance, monitoring and evaluation of the European Regional Development Fund, the Cohesion Fund and the Just Transition Fund in 2021–2027, Komisja Europejska, Bruksela 2021.
15. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2015.
16. Porozumienie paryskie, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Paryż 2015.
17. Program rozwoju sportu do roku 2020. Aktualizacja, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2019.
18. Przekształćmy nasz świat: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, ONZ, Londyn 2015.
19. Regionalna polityka miejska Województwa Lubelskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Lublin 2021.
20. Strategia dla sektora młodzieży 2030, Rada Europy, Strasburg 2020.
21. Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017.
22. Strategia produktywności 2030, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2020.
23. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2021.
24. Ten years after the Leipzig Charter. The enduring relevance of integrated urban development in Europe, Federal Institute for Research on Building, Urban Affairs and Spatial Development, Bonn 2017.
25. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, Bruksela 2020.
26. Uwarunkowania delokalizacji centralnych urzędów w Polsce, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Kraków 2019.

II. Dokumenty miejskie

1. Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi miasta Lublin za rok 2018, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.
2. Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi miasta Lublin za rok 2021, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
3. Cyrkularna strategia dla Lublina, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
4. Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Lublin na lata 2021–2024, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
5. Gminny program rewitalizacji dla miasta Lublina na lata 2021–2030, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
6. Kierunki działań LOF po roku 2020, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2018.
7. Plan adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2018.
8. Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Lublin, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2015.
9. Plan Mobilności Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2017–2025, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2017.
10. Program działań Miasta Lublin na rzecz mieszkańców z niepełnosprawnościami na lata 2021–2025, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
11. Program ochrony środowiska dla Miasta Lublin na lata 2021–2024 z perspektywą do roku 2028, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
12. Program ochrony środowiska przed hałasem miasta Lublin, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.
13. Program Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017–2023, Biuro Rewitalizacji, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2017.
14. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021–2030, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
15. Strategia rozwoju elektromobilności w Lublinie, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
16. Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2013.
17. Strategia rozwoju Lublina na lata 2013–2020, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2013.
18. Strategia rozwoju sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie i Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym na lata 2020–2030, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.

19. Strategia Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2014.
20. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.
21. Uchwała nr 248/VII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Lublin.
22. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Lublin na lata 2019–2033, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.

III. Podręczniki

1. Bluj A., Stokłuska E., Budżet partycypacyjny (obywatelski) krok po kroku. Poradnik dla praktyków, Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa 2015.
2. Hoinkis D. i in., Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2021.
3. Inteligentne miasto. Inteligentny region. Praktyczny podręcznik, Bee smart city, Mulheim an der Ruhr 2018.
4. Kot, T., Weremiuk, A., & Regionalnego, M. R., Wskaźniki w zarządzaniu strategicznym. Poradnik dla pracowników administracji publicznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

IV. Książki i artykuły

1. Bazylak M. i in., Alert samorządowy 12: Finanse samorządów, OEEŚ, 2020.
2. Broński W., Mełgieś K. (red.), Własność intelektualna i jej efektywne wykorzystanie w przedsiębiorstwie. Aktualne problemy, Konsorcjum Bezpieczeństwo Gospodarcze Polski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019.
3. Cagnin C., Muench S., Scapolo F., Stoermer E., Vesnic Alujevic L, Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond, [w:] Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021.
4. Danielewicz J., Sikora-Fernandez D. (red.), Zarządzanie rozwojem współczesnych miast. Uniwersytet Łódzki, Łódź 2019.
5. Dębkowska K., Kłosiewicz-Gorecka U., Szymańska A., Ważniewski P., Zybortowicz K., Foresight Polska 2035. Eksperti o przyszłości przez pryzmat pandemii, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2020.
6. Dijkstra L., Garcilazo E., McCann P., The economic performance of European cities and city regions: Myths and realities, "European Planning Studies" 2013, Vol. 21 nr 3.
7. Fioretti, C., Pertoldi, M., Busti, M., & Van Heerden, S., Handbook of Sustainable Urban Development Strategies, nr JRC118841, Joint Research Centre, Seville 2020.
8. Kociuba D., Sagan M., Metropolia Lublin 2030, [w:] Janicki W. (red.), Lublin. Historia-Społeczeństwo-Gospodarka, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2018.
9. Krzysztofik R. (red.) Przemiany demograficzne miast Polski. Wymiar krajowy, regionalny i lokalny, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa-Kraków 2019.
10. Książek E., Pruvot J.-M., Budowa sieci współpracy i partnerstwa dla komercjalizacji wiedzy i technologii, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Poznań/Lille 2011.
11. Landry Ch., Advanced Introduction to the Creative City, Edward Elgar Publishing, 2019.
12. Landry Ch., Cities of Ambition, Paperback, 2015.
13. Maleszyk P., Kędra A., Intention to move and residential satisfaction: Evidence from Poland. Equilibrium, "Quarterly Journal of Economics and Economic Policy" 2020, Vol. 15, nr 2.
14. Maleszyk P., Sagan M. (red.), Lublin 2030. Europejska metropolia?, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2018.
15. Maleszyk, P., Migracje edukacyjne absolwentów szkół średnich. Przykład Lublina, „Studia Regionalne i Lokalne” 2021, T. 23, nr 84.
16. Maleszyk, P., Recognizing intra-urban disparities in smart cities: An example from Poland, [w:] Smart Cities and the un SDGs, Elsevier, 2021.
17. Mironko A., Determinants of FDI Flows within Emerging Economies. A Case Study of Poland, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2014.
18. Noworól A., Ku nowemu paradygmatowi planowania terytorialnego, CeDeWu, Warszawa 2013.
19. Poniatowska-Jaksch M., Uprzemysławianie w erze digitalizacji a rozwojowe specjalizacje Lublina, [w:] Sagan M., Żuk K, Lublin 2020. Cztery oblicza przyszłości miasta, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014.
20. Postma A., Buda, D.-M., Gugerell K., The future of city tourism, [w:] Postma A., Hartman S., Yeoman I, Journal of Tourism Futures, Emerald Publishing Limited, Bingley 2017, t. 3.
21. Radło M. J., Sagan M., Awans krajów Europy Środkowo-Wschodniej w łańcuchach wartości przed pandemią i po jej wygaśnięciu – szanse i wyzwania na przyszłość, [w:] Raport SGH i Forum Ekonomicznego 2021, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2021.
22. Radło M., Baranowski M., Napiórkowski T. M., Chojecki J., Komercjalizacja, wdrożenia i transfer technologii. Definicje i pomiar. Dobre praktyki wybranych krajów, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2020.
23. Sagan M, Olchowska P, Procesy deindustrializacji i reindustrializacji przestrzeni miejskich na przykładzie Lublina, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2019, nr 49.

24. Sagan M, Wiśniewska E, Tworzenie ekosystemu start-upowego w Lublinie jako narzędzie przełamania peryferyzacji regionu, „Zeszyty Naukowe WSEI: Seria Ekonomia” 2018, 15(1).
25. Sagan M., Żuk K., (red.), Lublin 2020. Cztery oblicza przyszłości miasta, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014.
26. Sobotka B., Kompetencje jutra, Osmpower, Warszawa 2020.
27. Stam E., van de Ven A., Entrepreneurial ecosystem elements, “Small Business Economics” 2019.
28. Szołtysek, J. (red.), Jakość życia w mieście: poglądy interdyscyplinarne, CeDeWu, Warszawa 2018.
29. Szomburg J. i inni (red.), Siła sąsiedztwa i lokalności dla budowy lepszej Polski, Kongres Obywatelski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2021.
30. Tosoni, I., Innovation Capacity and the City: The Enabling Role of Design, Springer International Publishing, Londyn 2019.
31. Wurth B., Stam E., Spigel B., Toward an entrepreneurial ecosystem research program, [w:] Entrepreneurship Theory and Practice, 2021.

V. Raporty

1. Analiza stanu przemysłów kreatywnych w Lublinie, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2018.
2. Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności miast wojewódzkich za okres 2017–2020, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2020.
3. Badanie innowacji w wybranych jednostkach administracji publicznej w Polsce, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018.
4. City Challenges and Innovations, Global Smart Solution Report 2019, Tajpej 2019.
5. Creative Industries Strategy for Austria, Federal Ministry of Science, Research and Economy, Wiedeń 2016.
6. Czego potrzebuje Lublin? Raport z badania jakości życia w dzielnicach Lublina, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.
7. Diagnoza Lublin 2030. Kierunki rozwojowe miasta Lublin do 2030 roku. Perspektywa lubelskiego biznesu, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
8. Diagnoza Lublin 2030. Opinie mieszkańców Lublina o swoim mieście. Raport z badań przeprowadzonych w 2021 r., Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
9. Diagnoza Lublin 2030. Raport z ankietowego badania warunków życia w dzielnicach, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
10. Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań ankietowych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
11. Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
12. Diagnoza Lublin 2030. Wnioski z jakościowej analizy materiałów zebranych podczas Punktów Mobilnych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
13. Jak rozwija się Lublin? Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Lublina na lata 2013–2020, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2016, 2017, 2018, 2020.
14. Kierunki rozwoju przestrzenno-inwestycyjnego Lublina. Raport., Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.
15. Kształcenie zawodowe w Lublinie dopasowane do potrzeb gospodarki i zmian na rynku pracy. Analiza możliwości wspierania rozwoju szkolnictwa zawodowego – perspektywa pracodawców i rynku pracy, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2016.
16. Opinie mieszkańców Lublina o swoim mieście, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2016, 2017, 2018, 2019.
17. Potencjał rozwojowy Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego w latach 2006–2016, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2018.
18. Przyszłość edukacji. Scenariusze przyszłości 2046, Collegium Da Vinci i infuture.institute, Poznań 2021.
19. Raport Foresight Lublin 2050, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2018.
20. Raport Future Game, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
21. Raport końcowy z prac Tematycznych Grup Roboczych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
22. Raport Kultura. Pierwsza do zamknięcia, ostatnia do otwarcia. Kultura w czasie pandemii COVID-19, Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej, Kraków 2020.
23. Raport o stanie miasta Lublin za 2018 r., Urząd Miasta Lublin, Lublin 2019.
24. Raport o stanie miasta Lublin za 2019 r., Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
25. Raport o stanie miasta Lublin za 2020 r., Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
26. Raport z warsztatów przyszłości 14–15.11.2020, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.
27. Smart City Roadshow. Lublin, Raport, Pracownia Miejska, Lublin 2018.
28. Specjalizacje gospodarcze Lublina – w nowym europejskim układzie współzależności ekonomicznych (w perspektywie do 2030 r.), Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021.
29. Strategia Lublin 2030. Podsumowanie warsztatów (28.02.2019 r.), infuture.hatalska foresight institute, Lublin 2019.
30. Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Raport z analiz pytań otwartych ankiety internetowej, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020.

VI. Źródła internetowe

1. Dane Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>.
2. Portal Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach.
3. Portal Komisji Europejskiej, www.ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_pl.
4. Portal Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, www.gov.pl/web/nfosigw.

VII. Inne

1. Gazeta Wyborcza, „Przystanek Miasto” – baza danych, 2017 r.
2. Miasto musi pokazać twarz, Wywiad z Danielem A. Bell, „Rzeczpospolita” z 17 kwietnia 2018.
3. Ochrona środowiska w Polsce. Perspektywy najbliższych lat, Teraz Środowisko.pl, Warszawa 2020.
4. Polskie Startupy 2020: COVID Edition Startup Poland, Fundacja Startup Poland, Warszawa 2020.
5. Ranking Polskich Miast Zrównoważonych (2018 oraz 2021), ARCADIS., Europolis.
6. Stanowisko KPZK PAN w sprawie: Zmiany ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i zmianie innych ustaw, Warszawa 2019.
7. Ustawa o z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.
8. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne.
9. Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych.
10. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
11. Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw.
12. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
13. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne.
14. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.
15. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.
16. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze.
17. Wilk P., Miasta warto odbudować, „Polityka” 2020, nr 47.
18. Zmiany dochodów własnych JST w 2020 roku. Ranking, Wspólnota, www.wspolnota.org.pl.

Urząd Miasta Lublin
Wydział Strategii i Przedsiębiorczości
Plac Litewski 1, 20-080 Lublin
tel.: 81 466 25 00
e-mail: biznes@lublin.eu
2030@lublin.eu
www.2030.lublin.eu

Projekt „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030” realizowany jest przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności – Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz z budżetu państwa.

Załącznik nr 2
do uchwały nr 1088/XXXV/2022
Rady Miasta Lublin
z dnia 27 stycznia 2022 r.

Strategia Lublin 2030

Ewaluacja *ex-ante* projektu Strategii Lublin 2030

Opracowanie

Autorzy opracowania

Bartosz Tyrna – Koordynator
Dawid Zieliński

Wykonano na zlecenie

Gminy Lublin
Urząd Miasta Lublin
Wydział Strategii i Przedsiębiorczości
Plac Litewski 1, 20-080 Lublin
tel.: 81 466 25 00
mail: biznes@lublin.eu
www.2030.lublin.eu

Opracowanie powstało w ramach projektu „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030” realizowanego przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności – Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz z budżetu państwa.

Spis treści

1. Cel i zakres ewaluacji	4
2. Metodyka ewaluacji	4
3. Kompletność i zgodność konstrukcji oraz procesu tworzenia dokumentu z wymogami ustawowymi	5
3.1. Proces przygotowania dokumentu	5
3.2. Zawartość dokumentu	6
4. Spójność wewnętrzna Strategii	10
4.1. Część diagnostyczna	10
4.2. Konstrukcja części strategicznej	16
5. Zgodność zapisów Strategii z dotychczasową polityką rozwoju	21
6. Podsumowanie	22

1. Cel i zakres ewaluacji

Konieczność przeprowadzenia ewaluacji *ex-ante* projektu Strategii Lublin 2030 to wynik zapisów ustawowych zawartych w aktualnych przepisach prawa, w tym w szczególności znowelizowanej ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, które wprowadziły nowe obowiązki wobec gmin, w zakresie opracowywania Strategii rozwoju.

Ustawodawca w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w art. 10a ust. 2 zawarł zapis, iż podmiot opracowujący projekt Strategii rozwoju przeprowadza uprzednią ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii rozwoju – przed jej przyjęciem. Celem przedmiotowej ewaluacji zgodnie z wytycznymi zawartymi w opracowaniu pt. „Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny” dostępnym na stronie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, jest zatem ocena jakości i wartości procesu oraz potencjalnych efektów wdrażania Strategii. W założeniu przeprowadzona ewaluacja służy nie tylko rewizji dokumentu, lecz pozwala także uzyskać odpowiedź na pytanie czy działania, które zostały zaplanowane w ramach Strategii, pozwolą w przyszłości na osiągnięcie zakładanych efektów, w oparciu o zestaw dedykowanych im instrumentów i zasobów. Efektem ewaluacji ma być zatem ocena trafności i spójności przyjętych założeń oraz planowanego sposobu realizacji Strategii. Docelowo ma ona na celu służyć poprawie jakości planowanej interwencji.

Zakresem ewaluacji objęto w szczególności:

- zapisy projektu Strategii Lublin 2030;
- dokumenty kontekstowe składające się na przeprowadzoną diagnozę strategiczną;
- wyniki prac konsultacyjnych zawarte w udostępnionych raportach pokonsultacyjnych.

Wyniki przeprowadzonych analiz zgodnie z przyjętą metodyką pracy zaprezentowane zostały w kolejnych rozdziałach opracowania.

2. Metodyka ewaluacji

Koncepcja przyjętej metodyki ewaluacji, to wypadkowa zapisów zawartych w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz wytycznych dotyczących ewaluacji *ex-ante* zawartych w dokumencie pt. „Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”.

Zgodnie z zapisami wymienionych dokumentów, elementami które poddane zostały ewaluacji są w szczególności:

- kompletność i zgodność konstrukcji i procesu tworzenia dokumentu z wymogami ustawowymi, w tym w szczególności procedury opracowania dokumentu i jego zawartości;
- kompletność, poprawność, adekwatność, trafność i aktualność wniosków wynikających z przeprowadzonej diagnozy;
- spójność wewnętrzna Strategii Lublin 2030 odnosząca się do poprawności wniosków wynikających z przeprowadzonej diagnozy oraz ich powiązań z zaproponowanymi celami i działaniami.
- zgodność zapisów Strategii Lublin 2030 z dotychczasową polityką rozwoju oraz zapisami dokumentów nadrzędnych.

Wobec powyższego przyjęto cztery kluczowe kryteria ewaluacyjne, którymi są:

- trafność celów strategicznych i planowanych działań względem zidentyfikowanych problemów lub wyzwań;
- przewidywana skuteczność działań na rzecz realizacji celów oraz metod ich wdrażania i zabezpieczenia odpowiednich zasobów;
- przewidywana efektywność sumy zasobów przeznaczonych na realizację działań;
- spójność wewnętrzną między celami a priorytetami i działaniami oraz zewnętrzną między założeniami Strategii Lublin 2030 a założeniami dokumentów wyższego rzędu lub równorzędnymi.

Na potrzeby przeprowadzonego badania ewaluacyjnego wykorzystano kilka różnych, wzajemnie uzupełniających się metod badawczych. Znalazły się wśród nich:

- analiza desk research, obejmująca przede wszystkim dokumenty diagnozy strategicznej i raporty o stanie gminy, dostępne zbiory danych statystycznych, adekwatne analizy, ekspertyzy itp.;
- analiza statystyczna, wykorzystująca aktualne dane dostępne w ramach baz JST oraz statystyki publicznej;
- analiza i ocena dotychczas realizowanej polityki rozwoju, działań i instrumentów realizacyjnych (ewaluacja dotychczasowej Strategii rozwoju lub programów branżowych);
- doświadczenia i dobre praktyki zidentyfikowane w tym zakresie w innych gminach.

3. Kompletność i zgodność konstrukcji oraz procesu tworzenia dokumentu z wymogami ustawowymi

3.1. Proces przygotowania dokumentu

Strategia Lublin 2030 to dokument, który powstawał zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi, odnoszącymi się do zasad planowania strategicznego zawartymi w:

- ustawie o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 i 1834),
- ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057).

Ustawy te, po dokonanych w ostatnich latach modyfikacjach, określiły nowe zasady planowania strategicznego w jednostkach samorządu terytorialnego. Określiły także nowe wymagania w zakresie procesu tworzenia i zawartości dokumentów strategicznych. Dlatego w przedmiotowym rozdziale zarówno proces przygotowywania Strategii Lublin 2030, jak i jej zawartość, poddane zostały ewaluacji pod kątem zgodności z procedurami ustawowymi i wymaganą zawartością.

Działania związane z przygotowaniem nowej Strategii Lublin 2030 rozpoczęły się we wrześniu 2018 r., a zatem przed okresem, w którym dokonano modyfikacji ustaw wymienionych powyżej. Niemniej jednak, zarówno zawartość Strategii Lublin 2030, jak i proces jej przygotowania, jest zgodny z literą i duchem zapisów ustawowych.

Istotnym punktem w pracach nad Strategią, było docenienie i dofinansowanie koncepcji tworzenia Strategii Lublin 2030 w konkursie „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców”, zorganizowanym przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Dzięki temu w proces przygotowania Strategii włączony został szeroki przekrój mieszkańców, przedstawiciele poszczególnych grup interesariuszy, specjalistów, instytucji publicznych i niepublicznych. Szacuje się, że w proces przygotowawczy Strategii włączonych zostało co najmniej 13 tys. osób. Fakt ten w sposób istotny pozytywnie wpływa na jakość diagnozy i wniosków, jakie wykorzystane zostały w celu przygotowania dokumentu.

Kolejnym kamieniem milowym w procesie tworzenia dokumentu, był luty 2021 r., kiedy to przyjęta została uchwała nr 861/XXVI/2021 Rady Miasta Lublin w sprawie przystąpienia do sporządzenia projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2021–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji. Analiza zapisów uchwały oraz przyjętego harmonogramu pozwala stwierdzić, iż proces ten przygotowany został zgodnie z obowiązującą ustawą o samorządzie gminy (art. 10 f).

Biorąc pod uwagę powyższe zapisy należy uznać, że proces przygotowania dokumentu przebiegał nie tylko zgodnie z wymogami ustawowymi, lecz wykraczał daleko poza nie, ze względu na szeroki zestaw działań partycypacyjnych i eksperckich na etapie tworzenia diagnozy i konsultowania zapisów dokumentu.

3.2. Zawartość dokumentu

W przedmiotowym rozdziale analizie poddano zgodność zawartości dokumentu z wymogami ustawowymi, które definiują zakres zawartości dokumentów strategicznych. Analizie poddano zatem kompletność zawartości dokumentu, zgodność z wymogami ustawowymi i dobrymi praktykami sporządzania dokumentów strategicznych w kraju.

1. Czy strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju?

Tak, Strategia Lublin 2030 zawiera wnioski z przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Co więcej, diagnoza prowadzona była za pomocą triangulacji metod i technik badawczych, wykorzystując szczegółowe analizy desk research, badania ilościowe i jakościowe, w tym angażujące ekspertów z różnych branż.

Wykorzystane na potrzeby opracowania części diagnostycznej informacje zawierają analizę porównawczych i wieloletnich danych statystycznych, pozwalających na porównanie sytuacji Lublina do 18 miast wojewódzkich w Polsce. Ponadto, diagnoza w każdym z trzech obszarów prowadzona była metodami partycypacyjnymi, przez co na kształt diagnozy wpłynęły głosy około 13 tys. uczestników procesu badawczego, w tym mieszkańców, przedstawicieli podmiotów gospodarczych, środowisk naukowych, organizacji pozarządowych itd. Dla każdego z obszarów opracowano szczegółowe raporty badawcze, analizy eksperckie oraz materiały wypracowane w trakcie konsultacji i warsztatów. W samej Strategii Lublin 2030 zawiera się wyłącznie streszczenie/synteza i najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonych prac. Elementem, który mógłby wpłynąć korzystnie na opracowanie, mogłoby być jedynie zawarcie krótkiego podsumowania przeprowadzonej diagnozy w formie analizy SWOT, lub przynajmniej zestawienia mocnych i słabych stron miasta w każdym z analizowanych obszarów.

2. Czy strategia zawiera cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym?

Strategia Lublin 2030 zawiera 5 obszarów rozwojowych odnoszących się do wymiaru społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Obszary rozwojowe to:

- A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy.
- B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie.
- C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany.
- D. Lublin twórczy, aktywny i gościnny.
- E. Lublin metropolitalny.

Dla każdego z 5 obszarów rozwojowych przygotowano zestaw celów, wraz ze sposobami ich osiągnięcia, zadaniami i projektami kluczowymi. Oprócz celów strategicznych, w dokumencie zaproponowane zostały także cele horyzontalne, wpływające na całościowe funkcjonowanie miasta w kolejnych latach, po to by Lublin stał się „*możliwie najlepszym miejscem do życia, zgodnym z oczekiwaniami wielopokoleniowej społeczności, miastem rozwijającym się w sposób zrównoważony, odpornym na kryzysy i gotowym na wyzwania technologiczne*”. Zagadnienia te zostały szerzej opisane w rozdziale 4 przedmiotowego opracowania.

3. Czy strategia posiada kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych?

Tak, Strategia Lublin 2030 zawiera kierunki działań przypisane do każdego z celów strategicznych oraz 5 obszarów rozwojowych. Zaproponowane w dokumencie kierunki działań mają charakter wieloaspektowy i odnoszą się wprost do celu strategicznego. Ponadto, w ramach kierunków działań pojawiają się zapisy odnoszące się do współpracy międzysektorowej, nakierowanej na wykorzystanie potencjału instytucji publicznych i niepublicznych funkcjonujących na terenie miasta. Wskazano także uzasadnienia celowości realizacji poszczególnych przedsięwzięć związanych z realizacją celów strategicznych. Tak przygotowane opracowanie pozwala na zrozumienie ciągu logicznego zidentyfikowanych w mieście deficytów oraz planów związanych z ich ograniczeniem w kolejnych latach. Zagadnienie zostało szerzej opisane w rozdziale 4 przedmiotowego opracowania.

4. Czy strategia posiada oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia?

Tak, Strategia Lublin 2030 posiada zestawienie oczekiwanych rezultatów planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym wraz z listą wskaźników do ich osiągnięcia. System monitorowania i ewaluacji dla każdego z celów obejmuje cztery główne elementy, które wzajemnie się uzupełniają. Do elementów tych zalicza się:

- monitorowanie ilościowych wskaźników i mierników;
- monitorowanie realizacji zadań i projektów kluczowych;
- badania społeczne;
- ewaluacja w formie debat eksperckich poświęconych ocenie realizacji celów w pięciu obszarach rozwojowych.

Dla każdego z elementów składających się na całokształt monitoringu i ewaluacji, przygotowano szczegółowy opis zaleceń i procedur nakierowanych na ich poprawną realizację. Jak wskazują autorzy Strategii „*W Strategii Lublin 2030 świadomie nie określono wartości docelowych wskaźników, gdyż realizacja samorządowej polityki rozwoju jest jedynie jednym z czynników oddziałujących na zmienność wskaźników wykorzystanych w Strategii Lublin 2030. Okres pandemii dobrze ukazał, jak zmiana zewnętrznych uwarunkowań może doprowadzić do silnych i po części trwałych zmian trajektorii wskaźników rozwoju. Rezygnacji z określania wartości docelowych towarzyszy również założenie, że czynnikiem mobilizującym samorząd do realizacji celów rozwojowych będzie czwarty filar systemu monitorowania rezultatów – niezależna i transparentna ocena ekspertów.*” Założenie to co prawda nie pozwala wprost na mierzenie postępu realizacji wskaźników w odniesieniu do wartości założonych na początku realizacji Strategii Lublin 2030, lecz nie wyklucza możliwości mierzenia postępu realizacji zadań i zmian zachodzących z mieście w okresie realizacji Strategii. Tym samym ocena postępu realizacji założeń Strategii będzie miała wymiar mocno jakościowy, a nie tylko ilościowy. Jednocześnie zaznacza się, że warto rozważyć przygotowanie na początku realizacji Strategii Lublin 2030 zestawienia wskaźników bazowych, które w kolejnych latach może ułatwić pracę osób prowadzących monitoring realizacji Strategii.

5. Czy strategia zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy?

Tak, Strategia Lublin 2030 posiada model struktury przestrzenno-funkcjonalnej miasta Lublin. Model zawarty w Strategii stanowi uproszczoną wizję obszaru Lublina – schematycznie ukazując kierunki najważniejszych interwencji. Podstawą dla opracowania modelu jest przyjęte Uchwałą nr 283/VIII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 1 lipca 2019 r. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin, w odniesieniu do kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta oraz do formułowania ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie. Model zawiera zatem uproszczoną wizję opracowaną w Studium, wzbogaconą o treści zidentyfikowane w toku opracowania Strategii Lublin 2030. W ramach modelu miasto podzielono na IX rejonów. Każdy z rejonów opisano wykorzystując ich charakterystykę i przeznaczenie, a także przewidywane lokalizowanie funkcji. W ramach modelu oprócz opisu funkcji przestrzeni, wskazano także obszary rozwoju funkcji centrotwórczych, obszary o głównej funkcji przyrodniczej, elementy i powiązania transportowe, strefy parkowania, węzły przesiadkowe itd. Model bardzo dobrze obrazuje obecną i przyszłą koncepcję rozwoju miasta.

6. Czy strategia zawiera ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie?

Tak, Strategia Lublin 2030 zawiera ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie. Opisano w nich założenia dla kształtowania poszczególnych rodzajów przeznaczenia terenu, w tym terenów wskazanych pod zainwestowanie (mieszkaniowe, usługowe, aktywności gospodarczej, cmentarze) oraz terenów, które powinny być wyłączone z możliwości ich zabudowy – otwarte przestrzenie zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa, zieleni o charakterze publicznym, zieleni nadrzecznej i łąkowej. W opisie zawarto także odniesienia do zorganizowanych układów zabudowy mieszkaniowej wraz z programem usług podstawowych (w tym z zakresu wypoczynku) oraz infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, położonych w bliskim otoczeniu zieleni urządzonej, lasów bądź przestrzeni otwartych. Osobno opisano wytyczne w zakresie komunikacji, ochrony środowiska, ochrony wód, ochrony dziedzictwa kulturowego. Wyznaczono także strefę ochrony widoków (SOW) dla potrzeb ochrony ekspozycji widokowej Starego Miasta. Ustalenia i rekomendacje znajdujące się w dedykowanym rozdziale opisane zostały precyzyjnie i posiadają odniesienia do przeprowadzonej diagnozy oraz wyznaczonych celów strategicznych.

7. Czy strategia określa obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województw, wraz z zakresem planowanych działań?

Tak, Strategia Lublin 2030 określa obszary interwencji strategicznej zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, w której to Lublin zidentyfikowany został jako największy ośrodek Polski Wschodniej, koncentrujący funkcje gospodarcze, naukowe, kulturalne i społeczne istotne dla całego regionu. W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Lublin uznany został jako obszar charakteryzujący się wyjątkowym potencjałem rozwojowym z uwagi na silne oddziaływanie na rozwój Lubelskiego Ośrodka Metropolitalnego (LOM), który określony został jako Obszar Strategicznej Interwencji (OSI). Element ten znalazł odzwierciedlenie w celu operacyjnym 2.2 Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych). W ramach tego celu przewidziano m.in. rozwój funkcji metropolitalnych Lublina, rozwój funkcji ponadlokalnych miast powiatowych LOM, organizację terenów inwestycyjnych, a także rozwijanie lokalnej przedsiębiorczości i inne. Działania przewidziane w Strategii wojewódzkiej, znajdują odzwierciedlenie w Strategii Lublin 2030.

8. Czy strategia wyznacza obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań?

Tak, w Strategii Lublin 2030 wyznaczono obszary interwencji strategicznej, które w przypadku Lublina pokrywają się z obszarem rewitalizacji miasta. Obszar Rewitalizacji Lublina wyznaczony został Uchwałą nr 248/VII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Lublin i obejmuje 15 podobszarów o łącznej powierzchni 1 511,59 ha (10,25% powierzchni miasta). Gminny program rewitalizacji dla miasta Lublin przygotowany został na lata 2021–2030 (projekt). Zdefiniowano w nim cel strategiczny oraz cele rewitalizacyjne, kierunki działań i kluczowe przedsięwzięcia (łącznie 7 przedsięwzięć kluczowych i 30 podstawowych). Wyznaczony obszar strategicznej interwencji spełnia wymogi ustawowe.

9. Czy strategia posiada system realizacji Strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych?

Tak, w dokumencie Strategii Lublin 2030 zawarto zapisy o tym, iż jej wdrażanie powiązane będzie z szeregiem dokumentów wykonawczych (tzw. dokumentów sektorowych – strategii, programów, polityk, planów). Dokumenty obowiązujące i nowotworzone będą sukcesywnie aktualizowane i dopasowywane do założeń i celów Strategii rozwoju miasta. Założenie to ma na celu skorelowanie i koordynację działań władz samorządowych w zakresie zarządzania strategicznego, podniesienie efektywności i sprawności realizacji usług publicznych oraz prowadzonej polityki rozwoju. Zapisy Strategii zawierają także założenie, że w kolejnych latach wypracowane zostaną zasady w zakresie zarządzania strategicznego oparte o dokumenty wykonawcze, które zostaną przyjęte w formie zarządzenia przez Prezydenta Miasta Lublin. Można zatem przyjąć, że zarówno Strategia, jak i planowane działania przyczynią się do lepszego i pełniejszego skorelowania planów rozwojowych miasta zarówno w wymiarze realizacji całościowej polityki rozwojowej, jak i rozwoju w poszczególnych elementach polityk sektorowych.

10. Czy strategia posiada wyszczególnione ramy finansowe i źródła finansowania?

Strategia Lublin 2030 posiada określone źródła finansowania realizacji celów strategicznych oraz składających się na nie zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. Jak wskazują autorzy Strategii „Koszty związane z realizacją Strategii Lublin 2030 są w zasięgu budżetu miasta, wynikającego z gromadzonych dochodów własnych, subwencji i dotacji celowych z budżetu państwa, przy jednoczesnym efektywnym wykorzystaniu wsparcia finansowego ze zwrotnych i bezzwrotnych źródeł/mechanizmów (np. kredytów, pożyczek, obligacji komunalnych, obligacji przychodowych, faktoringu samorządowego i innych).” Oprócz wymienionych powyżej źródeł finansowania, wskazano szereg źródeł związanych z programami krajowymi i funduszami europejskimi, środkami ministerialnymi, ale także możliwościami angażowania kapitału prywatnego, realizacją zadań w formie partnerstw publiczno-prywatnych i in. Nie wskazano jednakże ścisłych ram finansowych związanych z planowanymi działaniami. Przedstawienie szczegółowego planu finansowego nie jest co prawda wymagane, lecz oszacowanie ogólnej skali wydatków może służyć ocenie realności realizacji zaplanowanych działań. Określenie ram finansowych realizacji Strategii na chwilę obecną co prawda byłoby możliwe, jednakże biorąc pod uwagę blisko 10 letnią perspektywę czasową oraz aktualną, szybko zmieniającą się sytuację gospodarczą, szacunki te musiałyby być poddawane częstym aktualizacjom. Dlatego braku ram finansowych Strategii nie można uznać za uchybienie.

11. Czy strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę?

Spójność Strategii Lublin 2030 z dokumentami wyższego rzędu, wykazana została w odniesieniu do kluczowych dokumentów, jakimi są:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Analizę spójności Strategii Lublin 2030 z wymienionymi dokumentami oparta została o opinię stwierdzającą zgodność celów Strategii z celami zawartymi w analizowanych dokumentach, z oceną od pełnej zgodności, poprzez stwierdzenie synergii, stwierdzenie sprzeczności, aż po uznanie braku odniesienia. Wyniki analizy zaprezentowane zostały w zestawieniu tabelarycznym dla każdego z celów Strategii Lublin 2030 oraz odpowiadającym im celom zawartym poszczególnych dokumentach, wraz z uzasadnieniem zgodności. W przypadku każdego z analizowanych celów i dokumentów, większość założeń Strategii Lublin 2030 odznacza się pełną zgodnością albo synergią. Jedynie w pojedynczych przypadkach odnotowano brak odniesienia. Żaden z celów strategicznych Strategii Lublin 2030 nie jest natomiast sprzeczny z celami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu. Oznacza to zgodność celów Strategii Lublin 2030 zarówno z celami polityki regionalnej, jak i polityki krajowej.

4. Spójność wewnętrzna Strategii

4.1. Część diagnostyczna

Zgodnie z przyjętą metodyką opracowania, analiza części diagnostycznej Strategii obejmuje weryfikację jej kompletności, poprawności, adekwatności, trafności oraz aktualność wniosków wynikających z diagnozy. Analiza ta ma na celu przedstawienie ewentualnych przesłanek do wprowadzenia zmian/korekt w dokumencie.

Część diagnostyczna strategii w świetle wymogów ustawowych, powinna zawierać diagnozę społeczną, gospodarczą i przestrzenną gminy. Każdy z tych elementów Strategii Lublin 2030 ze względu na swą złożoność i wieloaspektowość zasługuje na szersze omówienie. Zrealizowana na potrzeby opracowania Strategii diagnoza, prowadzona była przez okres kilku lat (2018–2021), przez szereg ekspertów i specjalistów branżowych. Proces ten prowadzony był w sposób, który zapewniał szeroki udział mieszkańców i przedstawicieli zróżnicowanego grona interesariuszy z obszaru dotyczącego kwestii społecznych, gospodarczych oraz przestrzennych miasta.

Na potrzeby opracowania wniosków z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, wykorzystano dane odzwierciedlające perspektywę mieszkańców opracowaną na podstawie badań społecznych i działań partycypacyjnych, syntetyczny przegląd trendów identyfikowanych w krajowych, europejskich i globalnych strategiach rozwoju, benchmarking ukazujący pozycję Lublina na tle grupy miast wojewódzkich w Polsce. Każdy z obszarów diagnozy dodatkowo uzupełniony został o wnioski płynące z prac Tematycznych Grup Roboczych oraz diagnozy zawarte w dokumentach samorządowych i analizach zleconych. Tak przeprowadzony proces diagnostyczny, pozwolił na opracowanie bardzo szczegółowych informacji na temat aktualnej kondycji miasta i opracowanie wniosków zawierających dane na temat potencjałów i obszarów stanowiących wyzwania rozwojowe Lublina.

W trakcie prowadzonej ewaluacji skupiono się w szczególności na:

- sprawdzeniu poprawności przeprowadzenia diagnozy;
- zakresie danych oraz okresie objętym analizą;
- adekwatności źródeł danych;
- wiarygodności trendów prezentowanych w Strategii.

Wnioski z przeprowadzonej analizy zawarte zostały w końcowej części rozdziału.

1. Diagnoza społeczna

Przeprowadzona diagnoza zawiera szeroki kontekst jakości życia w mieście. Zakres opracowania zdecydowanie wykracza poza podstawowy poziom diagnozy strategicznej, opartej wyłącznie na danych statystycznych. Diagnoza uwzględnia szerokie spectrum badań ilościowych prowadzonych wśród mieszkańców, przedstawicieli podmiotów gospodarczych, środowisk naukowych, organizacji pozarządowych itd. Oparta jest o triangulację metod i technik badawczych, dzięki czemu zapewniona jest wieloaspektowość elementów składających się na ocenę sytuacji panującej w mieście.

Zaprezentowana w Strategii Lublin 2030 diagnoza, to synteza wyników i wniosków z kompleksowej diagnozy społecznej Lublina, która prowadzona była za pomocą zróżnicowanych i uzupełniających się podejść badawczych. Na całokształt diagnozy złożyło się wiele szczegółowych opracowań tworzących trzy filary.

Pierwszy z nich to kluczowy element prac badawczych odznaczający się najbardziej partycypacyjnym charakterem. W ramach prac podjęto rozbudowane badania społeczne i działania partycypacyjne, które pozwoliły na włączenie w proces diagnozy i formułowania priorytetów rozwojowych zarówno szerokiego grona mieszkańców Lublina, jak również osób nie mieszkających w Lublinie, jednak w różny sposób powiązanych z miastem. W ramach prowadzonych badań zgromadzono łącznie ponad 13 tysięcy opinii respondentów. Dane te zawarto w następujących raportach:

- Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych, który podsumowuje wyniki zarówno 123 wywiadów indywidualnych (IDI) oraz 11 wywiadów grupowych (FGI) realizowanych w 2020 roku z przedstawicielami różnorodnych grup społecznych w różnym wieku, pełniących różne role społeczne i zawodowe, a także ustalenia 40 spotkań z mieszkańcami (otwartych spotkań tematycznych lub wywiadów ulicznych).
- Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań ankietowych, opracowany na podstawie reprezentatywnego badania ankietowego zrealizowanego jesienią 2020 roku techniką mix-mode na próbie 1 053 mieszkańców Lublina;
- Diagnoza Lublin 2030. Wnioski z jakościowej analizy materiałów zebranych podczas Punktów Mobilnych, który podsumowuje rozmowy z 677 mieszkańcami na przełomie 2019 i 2020 roku, przeprowadzane przez Lubelską Grupę Badawczą w 15 punktach mobilnych;
- cykl raportów Opinie mieszkańców Lublina o swoim mieście, opracowanych w latach 2016–2019 na podstawie corocznych badań ankietowych realizowanych techniką PAPI w Biurach Obsługi Mieszkańców na reprezentatywnych próbach mieszkańców Lublina;
- trzy raporty z badań internetowych realizowanych podczas głosowania na Budżet Obywatelski (edycje BO 2019 i BO 2020). Raport Czego potrzebuje Lublin? Raport z badania jakości życia w dzielnicach Lublina, opracowany na podstawie odpowiedzi 5 753 mieszkańców głosujących na BO 2019. Dwa kolejne: Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Raport z analiz pytań otwartych ankiety internetowej oraz Diagnoza Lublin 2030. Raport z ankietowego badania warunków życia w dzielnicach, prezentujące wyniki analiz opinii i ocen blisko 3 tysięcy respondentów.

Drugi filar diagnozy społecznej stanowiły ustalenia zespołów eksperckich oraz analizy zawarte w dokumentach samorządowych. Kluczowe opracowania, które zostały wzięte pod uwagę to: diagnoza zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021–2030, wnioski z diagnoz zawartych w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych, Raport o stanie miasta Lublin za 2020 r. oraz cykliczne raporty Jak rozwija się Lublin? monitorujące realizację Strategii Lublin 2020.

Trzecim, uzupełniającym filarem diagnozy są: syntetyczny przegląd trendów w zakresie rozwoju społecznego identyfikowanych w europejskich i krajowych dokumentach strategicznych, Foresight Lublin 2050 oraz benchmarking ukazujący pozycję Lublina na tle grupy miast wojewódzkich w Polsce.

W trakcie prac badawczych i analitycznych, szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom takim jak demografia, bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność itd. Wskazano przyczyny i skutki obserwowanych tendencji i zagrożeń z nimi związanych, konkretne braki w infrastrukturze i rozwiązaniach dostępnych w mieście. Przeprowadzona w ten sposób diagnoza spełnia kryterium kompletności, poprawności, adekwatności, trafności i aktualności danych. Przeprowadzona została w sposób bardzo rozległy i wieloaspektowy, dzięki czemu zaprezentowane wnioski odnoszą się do szeregu zagadnień związanych z funkcjonowaniem miasta. Pozwalają także na odniesienie i porównanie sytuacji Lublina, do innych miast w kraju.

Zagadnienia, które poddane zostały analizie statystycznej to m.in.:

- wydatki na pomoc społeczną – świadczenia dla osób fizycznych, na 1 mieszkańca;
- odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy;
- współczynnik Giniego;
- przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1 000 mieszkańców;
- odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem;
- relacja liczby rozwodów do liczby zawartych małżeństw;
- dzieci w wieku 3–5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego;
- zgony osób w wieku do 65 lat na 1 000 ludności w tej grupie wiekowej;
- przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto;
- fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców;
- dostępność mieszkaniowa (relacja przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia do średniej ceny za 1 m² lokali mieszkalnych);
- wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (dział 921 budżetu);
- członkowie grup artystycznych, kół, klubów i sekcji na 1 000 mieszkańców;
- wskaźnik wykrywalności przestępstw;
- miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 000 dzieci w wieku do lat 3;
- lekarze pracujący wg podstawowego miejsca pracy na 10 tys. ludności;
- przychodnie na 10 tys. Ludności;
- prognoza ludności gmin w 2030 roku GUS (jako % ludności w 2020 roku).

Zaprezentowane powyżej zestawienie analizowanych zagadnień, stanowi jedynie wrywek całości kształtu prac badawczych.

Kluczowe wnioski z diagnozy odnoszą się między innymi do jakości życia w mieście, poziomu identyfikacji mieszkańców z miastem, aspektów życia w mieście takich jak: poziom bezpieczeństwa, poziomu kształcenia dzieci, infrastruktury dla sportu i rekreacji, troski o czystość miasta, oferty kulturalnej i działalności instytucji kultury, komunikacji publicznej czy poruszania się po mieście pieszo i rowerem. Wskazywane przez mieszkańców problemy dotyczyły kwestii zatrudnienia i wynagrodzenia, dostępu do usług medycznych, a także przemieszczanie się po mieście, grodzone osiedla, tereny zielone etc. Elementy te stały się bazą do wypracowania części strategicznej dokumentu i znajdują odzwierciedlenie w celach i kierunkach interwencji.

2. Diagnoza gospodarcza

Podobnie jak diagnoza społeczna, część odnosząca się do diagnozy gospodarczej to synteza wyników i rekomendacji kompleksowej diagnozy gospodarczej miasta opartej o szereg prac badawczych i analitycznych. Prace te także składały się z trzech filarów/etapów.

Pierwszym z nich były opracowania specjalistyczne, wśród których kluczową rolę pełnił raport pt. Specjalizacje gospodarcze Lublina – w nowym europejskim układzie współzależności ekonomicznych (w perspektywie do 2030 r.). Jego uzupełnienie stanowi wydana w 2018 roku monografia Lublin 2030 – europejska metropolia?, pełniącą zarówno rolę ewaluacji mid-term Strategii Lublin 2020, jak i prospektywnej diagnozy gospodarczej Lublina w perspektywie do 2030 roku. Trzecim elementem były wnioski z diagnoz zawartych w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych. Podobnie jak w przypadku diagnozy społecznej, ten filar diagnozy dopełniają analizy zawarte w dokumentach samorządowych o charakterze sprawozdawczym: Raporcie o stanie miasta Lublin za 2020 r. oraz cyklicznych raportach Jak rozwija się Lublin? monitorujących realizację Strategii Lublin 2020.

Drugi filar diagnozy gospodarczej stanowiły wyniki badań społecznych i działań partycypacyjnych. Na diagnozę złożyły się przede wszystkim wnioski z 90 wywiadów przeprowadzonych przez pracowników Urzędu Miasta Lublin z przedsiębiorcami i kadrą menedżerską firm oraz lokalnych instytucji otoczenia biznesu, a także 15 indywidualnych pogłębionych wywiadów zrealizowanych z kadrą zarządzającą dużych przedsiębiorstw, przedsiębiorcami branż IT i przemysłów kreatywnych, właścicielami innowacyjnych startupów, małych, lokalnych firm oraz osobami samodzielnie prowadzącymi działalność gospodarczą.

Trzecim filarem diagnozy są: syntetyczny przegląd trendów w zakresie rozwoju gospodarczego identyfikowanych w europejskich i krajowych dokumentach strategicznych oraz benchmarking ukazujący potencjał gospodarczy i finanse Lublina na tle grupy miast wojewódzkich w Polsce.

W trakcie prac badawczych uwzględnione zostały trendy opisane w dokumentach strategicznych wyższego rzędu, idee i cele zawarte w dokumentach takich jak np. Agenda 2030 uchwalona przez ONZ, Agenda Miejska dla UE, Nowej Karcie Lipskiej, Strategii Produktyności 2030, czy też w Krajowym Planie Odbudowy.

Przeprowadzona została także analiza porównawcza Lublina na tle 18 miast wojewódzkich w kraju, w trakcie których porównano takie elementy jak:

- dochody budżetu miasta na 1 mieszkańca;
- środki z UE na finansowanie programów i w przeliczeniu na 1 mieszkańca (średnia z lat 2014–2020);
- udział wydatków inwestycyjnych gmin i powiatów w wydatkach ogółem (średnia z lat 2014–2020);
- wydatki w dziale 757 Obsługa długu publicznego na 1 000 zł dochodów budżetowych ogółem;
- podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności;
- jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności;
- instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej;
- nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (podmioty o liczbie pracujących>9);
- produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (podmioty o liczbie pracujących>9);
- pracujący na 1 000 ludności (podmioty o liczbie pracujących>9);
- osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w wieku 25–64 lata;
- udział absolwentów studiów magisterskich jednolitych oraz absolwenci studiów drugiego stopnia w ludności ogółem;
- uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych;
- zdawalność egzaminu maturalnego (po wszystkich sesjach).

Podobnie jak w przypadku diagnozy społecznej, diagnoza gospodarcza obejmowała bardzo szeroki zakres analizowanych zagadnień. W ramach analizy podjęta została próba wskazania przyczyn i skutków analizowanych zjawisk. Szeroki i wielowątkowy zakres analizy spełnia zatem kryteria kompletności, poprawności, adekwatności, trafności i aktualności danych. Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy gospodarczej wykorzystane zostały w części strategicznej dokumentu.

3. Diagnoza przestrzenna

W przypadku diagnozy przestrzennej, prace badawcze prowadzono w oparciu o eksperckie diagnozy tematyczne opracowywane na potrzeby obowiązujących Strategii sektorowych oraz raportów tematycznych obejmujących swoim zakresem rozwój przestrzenny i urbanistykę, kształtowanie zieleni miejskiej i adaptację do zmian klimatu, bezpieczeństwo energetyczne i mobilność miejską.

Kluczowym elementem diagnozy były dane zawarte w miejskich dokumentach strategicznych, wśród których znalazły się:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin;
- Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030;
- Cyrkularna strategia dla Lublina;
- Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi miasta Lublin za rok 2018 i 2021;
- Program ochrony środowiska dla Miasta Lublin na lata 2021–2024 z perspektywą do roku 2028;
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Lublin;
- Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Lublin na lata 2019–2033;
- Strategia rozwoju elektromobilności w Lublinie;
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2021–2024;
- Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017–2023;
- Gminny program rewitalizacji dla miasta Lublina na lata 2021–2030 (projekt);
- Programu ochrony środowiska przed hałasem miasta Lublin;
- Plan Mobilności Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2017–2025.

Drugi etap prac diagnostycznych stanowiły ustalenia wynikające z badań społecznych i działań partycypacyjnych. Dane te zawarte zostały w następujących raportach:

- Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych, który podsumowuje wyniki zarówno 123 wywiadów indywidualnych (IDI) oraz 11 wywiadów grupowych (FGI) realizowanych w 2020 roku z przedstawicielami różnorodnych grup społecznych w różnym wieku, pełniących różne role społeczne i zawodowe, a także ustalenia 40 spotkań z mieszkańcami (otwartych spotkań tematycznych lub wywiadów ulicznych);
- Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań ankietowych, opracowany na podstawie reprezentatywnego badania ankietowego zrealizowanego jesienią 2020 roku techniką mix-mode na próbie 1 053 mieszkańców Lublina;
- Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Wnioski z jakościowej analizy materiałów zebranych podczas Punktów Mobilnych, podsumowujący rozmowy z 677 mieszkańcami na przełomie 2019 i 2020 roku, przeprowadzanych przez Lubelską Grupę Badawczą w 15 Punktach Mobilnych;
- cykl raportów Opinie mieszkańców Lublina o swoim mieście, opracowanych w latach 2016–2019 na podstawie corocznych badań ankietowych realizowanych techniką PAPI w Biurach Obsługi Mieszkańców na reprezentatywnych próbach mieszkańców Lublina;
- trzy raporty z badań internetowych realizowanych podczas głosowania na Budżet Obywatelski (edycje BO 2019 i BO 2020). Raport Czego potrzebuje Lublin? Raport z badania jakości życia w dzielnicach Lublina, który został opracowany na podstawie odpowiedzi 5 753 mieszkańców głosujących na Budżet Obywatelski 2019. Dwa kolejne: Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Raport z analiz pytań

otwartych ankiety internetowej oraz Diagnoza Lublin 2030. Raport z ankietowego badania warunków życia w dzielnicach, prezentujące wyniki analiz opinii i ocen blisko 3 tysięcy respondentów;

- wnioski z diagnoz zawartych w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych.

Na trzeci etap prac składały się: syntetyczny przegląd trendów w zakresie rozwoju gospodarczego identyfikowanych w europejskich i krajowych dokumentach strategicznych oraz benchmarking ukazujący wybrane wskaźniki rozwoju Lublina na tle grupy miast wojewódzkich w Polsce.

W trakcie prowadzonych badań i analiz, szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom takim jak: zieleń i ekologia, drogowa infrastruktura techniczna i mobilność miejska, urbanistyka, turystyka i rekreacja.

Ponadto przeprowadzona została analiza benchmarkingowa, odnosząca sytuację Lublina do 18 miast wojewódzkich w kraju. W analizie uwzględniono takie wskaźniki jak:

- udział powierzchni miasta pokrytej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- udział terenów zielonych w powierzchni miasta ogółem;
- udział terenów chronionych w powierzchni miasta ogółem;
- udział terenów leśnych w powierzchni miasta ogółem;
- poziom recyklingu;
- gęstość dróg rowerowych na 10 km²;
- wskaźnik ruchu drogowego (natężenie);
- emisja zanieczyszczeń pyłowych (na km²);
- odpady zmieszane na 1 mieszkańca;
- zużycie wody m³ na 1 mieszkańca.

Wykorzystano również zapisy i analizy zawarte w Programie Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017–2023, Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2021–2024, a także Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin oraz Planie Adaptacji do zmian klimatu Miasta Lublin do roku 2030.

Zakres przeprowadzonych prac badawczych i analitycznych zrealizowanych na potrzebę opracowania diagnozy przestrzennej, także spełniał warunki kompletności, poprawności, adekwatności, trafności i aktualności danych. Wszystkie przeprowadzone prace pozwoliły na szeroką diagnozę problematyki przestrzennej Lublina, uwzględniające opinie mieszkańców, zachodzące na przestrzeni lat zmiany oraz odnosiły się do licznych prac zawierających aktualne i specjalistyczne opracowania. Diagnoza przygotowana została w sposób wyczerpujący i obiektywny.

4. Wnioski i uwagi do diagnozy

Całością przeprowadzonej analizy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Lublina, zasługuje na bardzo pozytywną opinię w zakresie metodyki opracowania, zróżnicowanych i kompleksowych metod analizy i prowadzonych badań. Dużą wartością zastosowanego podejścia jest przede wszystkim partycypacyjny charakter prowadzonych prac badawczych, który pozwolił na włączenie w proces około 13 tys. mieszkańców i przedstawicieli szerokiego grona interesariuszy.

Zgromadzone na potrzeby diagnozy dane spełniają zatem warunek kompletności, ponieważ uwzględniają szeroki zakres analizowanych zagadnień oraz punkt widzenia i potrzeby zróżnicowanych grup społecznych.

Przeprowadzona diagnoza spełnia również warunek poprawności i adekwatności, ponieważ oparta jest o liczne materiały źródłowe, triangulację metod badawczych, a także wykorzystanie przekrojowych danych statystycznych i analizę trendów zawartych w dokumentach wyższego rzędu.

Podobnie spełnione zostało kryterium trafności i aktualności danych, które nie tylko odzwierciedlają aktualną sytuację miasta, ale także uwzględniają wieloletnie trendy obserwowane zarówno w Lublinie, jak i porównywanych jednostkach miejskich. Zawarte w materiałach źródła danych są mocno zróżnicowane i niezależne względem siebie, co pozwala na zaprezentowanie obiektywnego obrazu miasta. Ponadto analizując dane uwzględniono nie tylko potencjał Lublina, lecz wzięto także pod uwagę Lubelski Obszar Metropolitalny, którego Lublin stanowi integralną i kluczową część.

Jednocześnie proponuje się, aby w przypadku zaprezentowanej w rozdziale analizy porównawczej Lublina na tle miast wojewódzkich w Polsce, rozważono uproszczenie stosunkowo skomplikowanej metodologii obliczania i prezentacji wyników badań statystycznych, która może okazać się trudna do interpretacji dla przeciętnego mieszkańca.

W podsumowaniu diagnozy można wskazać na brak zbiorczego podsumowania np. w postaci analizy SWOT, lub innego rozwiązanie pozwalającego na uproszczone wskazanie kluczowych mocnych i słabych stron miasta, a także elementów które powinny zostać poprawione w przyszłości. Zestawienie takie pomogłoby mniej wprawnemu czytelnikowi w sposób łatwy zrozumieć kwintesencję przeprowadzonej diagnozy.

Ponadto proponuje się przygotowanie uproszczonego i bardziej przejrzystego streszczenia kluczowych elementów diagnozy, napisanego prostym i przyjaznym językiem dla mieszkańców. Wniosek ten pojawił się także jako jedna z opinii i uwag do prezentowanego dokumentu w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych.

4.2. Konstrukcja części strategicznej

Kolejnym etapem prac związanych z przeprowadzeniem ewaluacji *ex-ante* projektu Strategii Lublin 2030, była próba oceny i uzyskania odpowiedzi na pytania, o to:

- czy cele zawarte w Strategii są dobrze wyznaczone i możliwe do osiągnięcia wskutek realizacji zaplanowanych działań?
- czy te działania są możliwe do zrealizowania przy wykorzystaniu dostępnych zasobów?

Ponadto podjęto próbę uzyskania odpowiedzi na pytania, o to czy w dokumencie występuje:

- spójność wyników diagnozy z wizją, celami i proponowanymi kierunkami działań;
- adekwatność głównych celów rozwojowych do zdiagnozowanych problemów;
- adekwatność zaproponowanych działań/przedsięwzięć do zdiagnozowanych wyzwań/problembów;
- adekwatność systemu monitoringu, ewaluacji i zarządzania Strategią, do przyjętych wskaźników realizacji Strategii.

1. Analiza zawartości i przyjętej koncepcji – spójność celów strategicznych z diagnozą

Część strategiczna opracowania posiada wszystkie elementy składające się na zaprezentowanie docelowej wizji planowanej interwencji, katalog celów strategicznych, związanych z nimi kierunków działań oraz planowanych przedsięwzięć.

Rdzeń tej części stanowi 5 obszarów rozwojowych Lublina, które zdefiniowane zostały jako:

- A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy.
- B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie.

- C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany.
- D. Lublin twórczy, aktywny i gościnny.
- E. Lublin metropolitalny.

Dla wymienionych 5 obszarów rozwojowych, opracowano 18 celów, którym nadano ujednoliconą strukturę zawierającą:

- opis elementów kluczowych świadczących o potencjale Lublina w danym obszarze rozwojowym, poparty odwołaniami do przeprowadzonej diagnozy strategicznej;
- kierunki działań wraz z listą kluczowych zadań i projektów, które często wprost podają nazwy instytucji, projektów i przedsięwzięć, jakie miasto powinno podjąć w kolejnych latach;
- zalecenia i synergie, które uzasadniają celowość podejmowania poszczególnych działań i realizacji przedsięwzięć kluczowych, wraz z sugestiami możliwych połączeń i relacji poziomych pomiędzy celami;
- zbiór wskaźników, które pozwolą ocenić postęp realizacji danego celu, w podziale na wskaźniki odnoszące się do: realizacji zadań i projektów kluczowych, kluczowych wskaźników i mierników ilościowych, wskaźników i danych pomocniczych, ocen eksperckich, opinii mieszkańców.

Uzupełnieniem przyjętych w dokumencie obszarów rozwojowych i przypisanych do nich celów strategicznych, są cele horyzontalne, które zdaniem autorów Strategii powinny stanowić drogowskaz podczas realizacji różnych celów i zadań wskazanych w pięciu obszarach rozwojowych Strategii Lublin 2030. Zaproponowane w dokumencie cele horyzontalne to:

1. Zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta.
2. Zrównoważony rozwój Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego z troską o zasoby środowiska naturalnego i zwiększenie odporności klimatycznej.
3. Wykorzystanie rozwoju technologii i cyfryzacji do budowy inteligentnego miasta.
4. Zintegrowane zarządzanie miastem zgodnie z zasadami partycypacji i modelem współzarządzania.

Biorąc pod uwagę zawartość części strategicznej dokumentu, konstrukcję głównych celów rozwojowych zaproponowanych działań/przedsięwzięć, a także wyznaczone cele horyzontalne należy stwierdzić, że w pełni odnoszą się one do głównych wyzwań wynikających z przeprowadzonej diagnozy strategicznej Lublina. Obejmują zakres wyzwań demograficznych, urbanizacyjnych, gospodarczych, środowiskowych, cyfryzacji, partycypacji itd. Stanowią zatem bezpośrednie nawiązanie do problemów wynikających z przeprowadzonych prac diagnostycznych, a także bazują na posiadanych przez miasto potencjałach. Mocno akcentują kwestie związane z pozycją Lublina w wymiarze lokalnym i regionalnym, a także jego pozycję krajową i międzynarodową. Wiele uwagi poświęcono potencjałowi gospodarczemu i akademickiemu Lublina, kwestiom dotyczącym potencjału kulturowego, branżom innowacyjnym, ofercie sportowej, rekreacyjnej itd. Dlatego można stwierdzić, że wyznaczone cele rozwojowe oraz poszczególne kierunki działań określone zostały adekwatnie do wyników przeprowadzonej diagnozy. Co więcej, nawiązują do obserwowanych w świecie tzw. megatrendów, czyli zmian, które stopniowo następują w miastach na całym świecie i dotyczą stosowania technologii w życiu codziennym mieszkańców, zmian w obszarze urbanistyki i transportu, ekologii, jakości życia, partycypacji społecznej, obywatelskiej itd. Dlatego cele te nie są zgodne wyłącznie z diagnozą przeprowadzoną na potrzeby lokalne, ale mają odniesienie znacznie szersze i nawiązują do trendów globalnych w zakresie zarządzania miastami.

2. Misja i wizja a cele rozwojowe i proponowane działania

Kolejnym elementem ewaluacji, jest ocena spójności pomiędzy przyjętą w dokumencie misją i wizją a proponowanymi celami strategicznymi i przedsięwzięciami. Poniżej przytoczono zapisy dotyczące misji i wizji przyjęte w Strategii Lublin 2030.

Wizja

„Lublin w 2030 roku to średniej wielkości polska i europejska metropolia, dobrze postrzegana w kraju i za granicą, wyróżniająca się jako ośrodek akademicki, miasto kultury i przestrzeń rozwoju nowoczesnej gospodarki. Lublin to miasto cieszące się uznaniem wielopokoleniowej i różnorodnej społeczności, skutecznie zarządzane, pełne zieleni i możliwości podejmowania różnorodnych aktywności miejsce do życia, w którym z satysfakcją i w sprzyjających warunkach można realizować swoje aspiracje edukacyjne, zawodowe i twórcze, wychowywać dzieci i starzeć się. Dumę lublinian buduje wyjątkowy klimat miasta, w którym każdy jest mile widziany.”

Misja

„Misją Lublina jest dążenie do stworzenia możliwie najlepszego miejsca do życia, kształcenia, pracy i wypoczynku poprzez realizację wielu programów i projektów na rzecz mieszkańców i przez nich. Zrównoważony rozwój miasta jest zgodny z oczekiwaniami wielopokoleniowej społeczności i opiera się na wartościach takich jak gościnność, otwartość na różnorodność, gotowość na zmianę, lokalność oraz poszanowanie przyrody i dbałość o ekosystem. Priorytetem jest zdrowie i dobrostan mieszkańców.”

Analizując przytoczone zapisy można zatem wskazać, że zarówno przyjęta na potrzeby realizacji założeń dokumentu misja i wizja pokrywają się wprost z zapisami zawartymi w 5 obszarach rozwojowych Lublina:

- A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy.
- B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie.
- C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany.
- D. Lublin twórczy, aktywny i gościnny.
- E. Lublin metropolitalny.

Obszary te jak wykazano powyżej, dookreślone zostały szczegółowo na poziomie celów strategicznych, kierunków działań i konkretnych projektów i zadań. Zgodnie z powyższym zarówno misja, wizja oraz cele rozwojowe, są spójne oraz odnoszą się do wymaganych ustawowo obszarów związanych z kwestiami społecznymi, gospodarczymi i przestrzennymi. Co istotne, zdefiniowane w dokumencie przedsięwzięcia określone i dostosowane zostały w taki sposób, aby przybliżyć możliwość realizacji zdefiniowanych wyzwań w perspektywie 2030 roku. W tym kontekście warto podkreślić także spójność występującą pomiędzy celami a priorytetami i działaniami Strategii oraz założeniami dokumentów wyższego rzędu oraz obserwowanymi w ujęciu globalnym megatrendami. Spójność ta może mieć istotne znaczenie w zakresie możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację założeń Strategii oraz realnie przekładać się na ich stopniowe/konsekwentne wdrażanie.

3. Zarządzanie, zasoby, monitorowanie i finansowanie – realność realizacji założeń

Szczegóły dotyczące zarządzania procesem wdrażania Strategii opisane zostały w rozdziale pt. „System realizacji Strategii Lublin 2030”. W rozdziale tym w sposób szczegółowy opisano założenia dotyczące:

- zarządzania rozwojem miasta,

- monitorowania rezultatów i ewaluacja realizacji Strategii Lublin 2030,
- finansowania realizacji Strategii.

Analiza zapisów wskazanego rozdziału ma na celu uzyskanie odpowiedzi na pytania o to czy:

- przyjęta koncepcja zarządzania Strategią Lublin 2030 będzie przekładała się na skuteczność jej wdrażania, w tym skuteczność realizacji przewidzianych celów i działań?
- zabezpieczono odpowiednie instrumenty i zasoby na realizację założeń Strategii?

Zarządzanie rozwojem miasta

W opisie koncepcji zarządzania wdrażaniem i realizacją założeń Strategii, znaczą część założeń obejmują kwestie dotyczące szerokiego zaangażowania przedstawicieli organizacji formalnych i nieformalnych, osób zaangażowanych społecznie, jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych miasta, ale także m.in. organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, środowiska akademickiego, instytucji otoczenia biznesu, lokalnych społeczności oraz wszystkich mieszkańców, którzy wyrażą taką wolę. Innymi słowy cała koncepcja zarządzania rozwojem miasta, a zatem i wdrażaniem założeń Strategii oparta jest o zarządzanie partycypacyjne, angażujące zasoby szerokiego grona interesariuszy. Ponadto przyjmuje się, że część zadań będzie realizowana w oparciu o współpracę z samorządem wojewódzkim i sąsiadującymi samorządami, a także administracją rządową w regionie.

Zakłada się także, że wdrażanie Strategii Lublin 2030 odbywać się będzie równolegle poprzez szereg dokumentów wykonawczych (tzw. dokumentów sektorowych – strategii, programów, polityk, planów), które w okresie realizacji Strategii będą aktualizowane w taki sposób, aby były zbieżne z celami Strategii Lublin 2030.

Zarządzanie tak rozległymi zadaniami jakie ujęto w Strategii Lublin 2030 powoduje, że w dokumencie wprost nie określono podmiotów odpowiedzialnych za zarządzanie realizacją/wdrażaniem poszczególnych celów i zadań. Jednocześnie przyjmuje się, że w celu zwiększenia efektywności i sprawności realizacji usług publicznych przewidzianych w Strategii, a także prowadzenia określonej polityki rozwoju, służyć będą opracowane i wdrożone zasady w zakresie zarządzania strategicznego w oparciu o dokumenty wykonawcze. Zasady określone w ramach odrębnego dokumentu, zostaną przyjęte w formie zarządzenia Prezydenta Miasta Lublin.

Podsumowując powyższe założenia można przyjąć, że tak przyjęta koncepcja zarządzania wdrażaniem Strategii, przyczyni się do możliwie szerokiego wykorzystania zasobów i potencjałów, którymi dysponują podmioty funkcjonujące w Lublinie. Istotną rolę w tym zakresie będą pełnili także mieszkańcy oraz organizacje ich reprezentujące. Dlatego też system ten na poziomie założeń pozwala na synergię zasobów znajdujących się nie tylko w kompetencjach władz miasta, ale wykracza daleko poza nie, przyczyniając się tym samym do większej efektywności realizacji założeń Strategii. Jest to ważne założenie, ponieważ koncentracja wyłącznie na zasobach będących w dyspozycji miasta, nie pozwoliłaby na realne wdrażanie przyjętych założeń, które w wielu aspektach odwołują się do partnerstwa, współpracy i zaangażowania szerokiego otoczenia.

Ważnym elementem uzupełniającym powyższe założenia, mają być działania nakierowane na promocję, informowanie i włączanie poszczególnych instytucji i zasobów w proces realizacji Strategii. Innymi słowy, przyjęte założenie zarządzania partycypacyjnego ma kompleksowy charakter i jeśli w rzeczywistości w taki sposób będzie realizowane, ma szansę przyczynić się do skutecznego wdrażania Strategii.

Monitorowanie rezultatów i ewaluacja realizacji Strategii Lublin 2030

W ślad za przyjętą koncepcją zarządzania określono szczegółową procedurę monitorowania wdrażania Strategii, która również ma partycypacyjny charakter i wykracza dalece poza proste agregowanie danych statystycznych.

Na system monitorowania i ewaluacji zaproponowany w Strategii składają się cztery główne elementy, które względem siebie są komplementarne i kompensują słabości przynależne każdej z zaproponowanych metod. Na system składa się:

- monitorowanie ilościowych wskaźników i mierników;
- monitorowanie realizacji zadań i projektów kluczowych;
- badania społeczne;
- ewaluacja w formie debat eksperckich poświęconych ocenie realizacji celów w pięciu obszarach rozwojowych.

Mając na uwadze złożoność procesów zarządzania miastem, autorzy Strategii przyjęli założenie, które pozwala na agregowanie ilościowych i jakościowych informacji o zachodzących w trakcie realizacji Strategii zmianach. Ponadto szczegółowo opisali procedury włączenia głosu mieszkańców w ocenę procesu za pomocą badań społecznych (coroczne badanie prowadzone na próbie nie mniejszej niż 500 mieszkańców) i debat eksperckich. Każda z przyjętych metod badawczych została szeroko opisana i odnosi się wprost do przyjętych wskaźników monitoringu, określonych i dostosowanych pod kątem mierzenia stopnia wdrażania założeń każdego z celów strategicznych.

Ponadto przewidziano szczegółowe procedury dotyczące sprawozdawczości i reagowania na zdiagnozowane w trakcie monitoringu i ewaluacji nieprawidłowości. Sama procedura monitoringu i ewaluacji realizowana będzie metodą *on-going*, zakładającą cykliczne badania i ponawianie przyjętych procedur. Dzięki tak rozbudowanej procedurze możliwe będzie bieżące monitorowanie realizacji Strategii i odpowiednio szybkie reagowanie na pojawiające się nieprawidłowości i zagrożenia.

Jedyną wątpliwość z punktu widzenia analitycznego może budzić fakt, że w Strategii Lublin 2030 nie określono wartości bazowych i docelowych wskaźników. O ile brak wartości docelowych autorzy Strategii argumentują m.in. znaczącą zmiennością czynników wpływających na postęp realizacji założeń i osiąganym wskaźników, których przewidywalność w okresie do 2030 roku jest bardzo problematyczna. O tyle warto rozważyć opracowanie zestawu wskaźników bazowych aktualnych na okres rozpoczęcia wdrażania Strategii. Zestaw wskaźników bazowych wraz z określonymi dla nich definicjami oraz sposobem agregacji danych, może w sposób znaczący przyczynić się do łatwiejszego gromadzenia identycznych danych w kolejnych latach.

Finansowanie Strategii

Jak wskazano w rozdziale 3.2 punkt 10 niniejszego opracowania, Strategia posiada określone źródła finansowania realizacji celów strategicznych oraz składających się na nie zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. W opisie wymieniono szeroki zakres potencjalnych źródeł finansowania oraz możliwości wykorzystania instrumentów zwrotnych, partnerstwa publiczno-prywatnego itd. Szeroki wachlarz źródeł finansowania Strategii zbieżny jest zatem z koncepcją partycypacyjną przejawiającą się w całościowym podejściu do zarządzania Strategią i zwiększa tym samym szanse na pozyskanie i zabezpieczenie niezbędnych środków na urealnienie założeń Strategii. Jak wynika z danych dostępnych w sprawozdaniach z realizacji Strategii Rozwoju Lublina na lata 2013–2020, miasto na zadania związane z realizacją założeń Strategii w okresie jej obowiązywania wydatkowało około 4,6 mld zł, w tym około 3 mld zł

w ramach dofinansowań uzyskanych z Unii Europejskiej. Dlatego można przyjąć, iż dotychczasowe doświadczenia Lublina w zakresie prowadzenia procesu inwestycji i pozyskiwania środków finansowych, mogą korzystnie przełożyć się na realizację założeń Strategii Lublin 2030.

W dokumencie nie wskazano jedynie ścisłych ram finansowych związanych z planowanymi działaniami i kosztami realizacji poszczególnych celów strategicznych. Jednocześnie warto zaznaczyć, że określenie ram finansowych realizacji Strategii dla tak rozległych celów i zadań, jest bardzo problematyczne i wymagałoby stałej aktualizacji. Dlatego braku ram finansowych Strategii nie można uznać za uchybienie.

5. Zgodność zapisów Strategii z dotychczasową polityką rozwoju

Analizując zgodność zapisów Strategii z dotychczasową polityką rozwoju, uwagę zwrócono na zapisy celów zawartych w dokumencie Strategii Lublin 2020. W dokumencie tym zaproponowano 4 obszary rozwojowe Lublina oraz 18 podległych im celów. Na koncepcję rozwojową miasta w okresie 2013–2020 składały się:

- A. Otwartość
 - A.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej Lublina
 - A.2. Rozwój relacji zewnętrznych
 - A.3. Wzmacnianie otwartości kulturowej
 - A.4. Budowanie więzi regionalnych i metropolitalnych

- B. Przyjazność
 - B.1. Poprawa infrastruktury technicznej
 - B.2. Zwiększenie komfortu życia
 - B.3. Dbłość o kulturę przestrzeni
 - B.4. Wspieranie rozwoju kultury czasu wolnego
 - B.5. Podnoszenie jakości edukacji
 - B.6. Partycypacja społeczna

- C. Przedsiębiorczość
 - C.1. Rozwój sektora przemysłu
 - C.2. Rozwój sektora usług
 - C.3. Kultura przedsiębiorczości
 - C.4. Wspieranie przemysłów kreatywnych

- D. Akademickość
 - D.1. Umiędzynarodowienie uczelni
 - D.2. Symbioza z otoczeniem
 - D.3. Genius loci miasta uniwersyteckiego
 - D.4. Przyciąganie i zatrzymywanie talentów w Lublinie

Można zatem stwierdzić, że zaproponowana koncepcja rozwojowa miasta przedstawiona w Strategii Lublin 2030 w znacznej mierze stanowi kontynuację i rozszerzenie/uzupełnienie dotychczasowej strategii rozwoju. W perspektywie do 2030 roku, podobnie jak w Strategii Lublin 2020, pojawiają się odniesienia do potencjałów miasta związanych z kulturą, przedsiębiorczością, akademickością, pozycją Lublina w ujęciu lokalnym, regionalnym i międzynarodowym, a także partycypacją, komunikacją czy jakością życia. Oprócz zbieżności celów rozwojowych, zaobserwować można także korelacje pomiędzy projektami i rezultatami wypracowanymi do 2020 roku oraz działaniami zaplanowanymi w perspektywie

2030 roku. Politykę rozwojową miasta można zatem określić jako spójną i ukierunkowaną, realizowaną w sposób kompleksowy, z uwzględnieniem kwestii społecznych, gospodarczych, przestrzennych oraz środowiskowych. Ważnym elementem procesu planowania rozwoju w Lublinie, jest rozbudowany proces partycypacyjny, który obserwowany był także na etapie tworzenia Strategii Lublin 2020.

6. Podsumowanie

Podsumowując przeprowadzoną ewaluację *ex-ante* można stwierdzić, że opracowana Strategia Lublin 2030 przygotowana została zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym w szczególności zapisami znowelizowanej ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Zgodność Strategii ze wskazanymi ustawami, prześledzono także w oparciu o wytyczne zawarte w dokumencie pt. „Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”.

Zgodnie z przyjętą koncepcją ewaluacji, całość dokumentu przeanalizowano pod względem kompletności i zgodności z wymaganiami ustawowymi i nie stwierdzono uchybień. Prawidłowo został przeprowadzony także proces konsultowania i procedowania dokumentu, przyjęty uchwałą Rady Miasta Lublin.

Następnie analizie poddano kompletność, poprawność, adekwatność, trafność i aktualność wniosków wynikających z przeprowadzonej diagnozy. W tym zakresie także nie wskazano żadnych uchybień. Co istotne na pozytywną ocenę zasługuje całość prowadzonego procesu diagnostycznego, który realizowany był przez okres kilku lat, z wykorzystaniem wielu uzupełniających się metod i technik badawczych, licznych źródeł danych, opracowań, analiz, przy zapewnieniu szerokiej partycypacji mieszkańców. W całość procesu diagnostycznego włączonych zostało łącznie około 13 tys. osób, co stanowi ewenement na skalę kraju. Wnioski wynikające z przeprowadzonej diagnozy, mają walor kompletności i kompleksowości. Zastosowane metody pozyskiwania danych, zagwarantowały uchwycenie szerokiego aspektu zjawisk związanych z funkcjonowaniem miasta, spełniają kryteria trafności, adekwatności oraz aktualności.

Wnioski z badań stały się podstawą do wypracowania celów i działań strategicznych, dzięki czemu spełnione zostało kryterium spójności wewnętrznej dokumentu. Każdy z celów strategicznych został szeroko omówiony w kontekście potencjałów i zagrożeń miasta w analizowanym obszarze. Wypracowane w ten sposób cele i działania, mają zatem pokrycie w przeprowadzonych analizach. Analizując zapisy dokumentu, warto także zwrócić uwagę na spójność pomiędzy celami i działaniami, a przyjętą wizją i misją rozwoju oraz zgodnością z celami horyzontalnymi, które nawiązują do tzw. światowych megatrendów w obszarze transportu, urbanistyki, ekologii itd.

Przyjęta w dokumencie koncepcja zarządzania wdrażaniem Strategii, oparta została o zasady partycypacji. Założenie to pozwala na szerokie włączenie w koncepcje rozwojowe miasta nie tylko zasobów samorządu, ale także podmiotów funkcjonujących na jego terenie oraz potencjału tkwiącego w mieszkańcach Lublina. Koncepcja ta może przyczynić się do zwiększenia skuteczności prowadzonej interwencji oraz sprzyjać efektywności prowadzonych inwestycji, za sprawą wykorzystywania mechanizmów partnerstwa publiczno-prywatnego, czy angażowania kapitału interesariuszy poszczególnych przedsięwzięć.

Zakres celów i działań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii, stanowi kontynuację działań prowadzonych na etapie wdrażania Strategii Lublin 2020 oraz jest spójny z dokumentami wyższego rzędu o czym świadczy przeprowadzona w dokumencie analiza.

Biorąc pod uwagę całościowy kształt przeprowadzonej analizy można wskazać, że w zakresie zmian w dokumencie rozważyć można:

1. Dodanie w części diagnostycznej krótkiego, syntetycznego podsumowania np. w formie analizy SWOT, lub przynajmniej zestawienia mocnych i słabych stron z odniesieniem do każdego z analizowanych obszarów (społeczny, gospodarczy, przestrzenny). Element ten może wpłynąć na zwiększenie przejrzystości głównych wniosków płynących z diagnozy oraz przyczynić się do lepszego zrozumienia intencji autorów przez odbiorców.
2. Opracowanie zestawu wskaźników bazowych na potrzeby monitorowania wdrażania Strategii, aktualnych na okres rozpoczęcia realizacji Strategii. Opracowanie zestawu wskaźników bazowych wraz z określonymi dla nich definicjami oraz sposobem agregacji danych, może w sposób znaczący przyczynić się w kolejnych latach do uproszczenia i przyspieszenia procesu gromadzenia danych.

Urząd Miasta Lublin
Wydział Strategii i Przedsiębiorczości
Plac Litewski 1, 20-080 Lublin
tel.: 81 466 25 00
e-mail: biznes@lublin.eu
2030@lublin.eu
www.2030.lublin.eu

Projekt „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030” realizowany jest przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności – Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz z budżetu państwa.

Załącznik nr 3
do uchwały nr 1088/XXXV/2022
Rady Miasta Lublin
z dnia 27 stycznia 2022 r.

Lublin 2030

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Lublin 2030

Autorzy

Mgr Paweł Czupryn

Mgr inż. Agnieszka Szostok

Mgr inż. Karolina Ioannidis

Zakład Analiz Środowiskowych Eko-precyzja

43-450 Ustroń, ul. Sikorskiego 10

tel. +48 512 110 314; fax (33) 487 63 98

biuro@eko-precyzja.eu

Korekta i redakcja:

Mgr Dominika Jamroga

Wykonano na zlecenie

Gmina Lublin

Urząd Miasta Lublin

Wydział Strategii i Przedsiębiorczości

Plac Litewski 1, 20-080 Lublin

tel.: 81 466 25 00

mail: biznes@lublin.eu

www.2030.lublin.eu

Lublin, listopad 2021 r.

Ocena oddziaływania na środowisko powstała w ramach projektu „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030”, realizowanego przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców”, zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności – Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz z budżetu państwa.

Spis treści

1.	Przedmiot i zakres opracowania.....	5
2.	Cel i zakres merytoryczny opracowania	5
3.	Zakres prognozy	5
4.	Metody pracy i materiały źródłowe	6
5.	Opis projektu Strategii Lublin 2030 oraz główne cele i kierunki działań	7
5.1.	Zawartość Strategii	8
5.2.	Wizja rozwoju Miasta	8
5.3.	Misja.....	8
5.4.	Cele Strategii	9
5.5.	Spójność strategii z dokumentami wyższego rzędu	9
5.5.1.	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).....	9
5.5.2.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.....	10
5.5.3.	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.....	11
6.	Istniejący stan środowiska.....	13
6.1.	Klimat	13
6.2.	Jakość powietrza.....	14
6.3.	Wody.....	16
6.4.	Zasoby przyrodnicze i obszary chronione	19
6.4.1.	Lasy.....	19
6.4.2.	Formy ochrony przyrody	20
6.4.3.	Ekologiczny System Obszarów Chronionych Miasta Lublin.....	30
6.5.	Problemy ochrony środowiska dotyczące obszarów podlegających ochronie.....	31
7.	Przewidywane oddziaływanie na środowisko w wyniku realizacji zapisów dokumentu.....	34
8.	Przewidywany wpływ działań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 na wybrane elementy środowiska	76
8.1.	Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko.....	76
8.2.	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody	80
8.3.	Ekologiczny System Obszarów Chronionych miasta	81
8.4.	Środowisko przyrodnicze, różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	85
8.5.	Ludzie.....	86
8.6.	Powietrze atmosferyczne.....	86
8.7.	Klimat	87
8.8.	Zabytki oraz dobra materialne	89
8.9.	Zasoby naturalne	90
8.10.	Wody.....	90
8.11.	Krajobraz i powierzchnia ziemi.....	91
8.12.	Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne	92
9.	Analiza rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu	94
9.1.	Ochrona powierzchni ziemi i wód.....	94
9.2.	Ochrona powietrza	95

9.3.	Różnorodność biologiczna (w tym fauna, flora, obszary chronione).....	95
9.4.	Ochrona przed hałasem i drganiami.....	95
10.	Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategii.....	98
11.	Propozycja działań alternatywnych	98
12.	Potencjonalne oddziaływanie transgraniczne.....	98
13.	Monitorowanie realizacji Strategii	99
14.	Podsumowanie i wnioski	99
15.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	101
16.	Spis tabel i rysunków	105
17.	Bibliografia.....	106

1. Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko projektu *Strategii Lublin 2030*. Opracowanie zostało wykonane w oparciu o art. 46 oraz art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389).

Zgodnie z zapisami artykułów 46 Ustawy OOŚ, przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty następujących dokumentów strategicznych:

1. koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, planu zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
2. polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywany lub przyjmowany przez organy administracji, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;

3. polityki, strategii, planu i programu innego niż wymienione w pkt 1 i 2, którego realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie jest on bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Zgodnie z artykułem 47 Ustawy OOŚ przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektu dokumentu innego niż wymieniony w art. 46 ust. 1 oraz w przypadku projektu zmiany takiego dokumentu, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57 ustawy OOŚ, organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów, innych niż wymienione powyżej, jeżeli wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko. Projekt *Strategii Lublin 2030* wpisuje się w powyższy katalog dokumentów

2. Cel i zakres merytoryczny opracowania

Głównym celem prognozy jest ustalenie czy zapisy projektu *Strategii Lublin 2030* nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego, a cele ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju są spójne z celami i priorytetami zaplanowanymi w dokumentach wyższego szczebla. Prognoza ma za zadanie także ułatwić

identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

3. Zakres prognozy

Zakres prognozy powinien być zgodny z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389).

Prognoza oddziaływania na środowisko zawiera:

1. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami.
2. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzeniu prognozy.
3. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania.
4. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.
5. Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Prognoza ponadto określa, analizuje i ocenia:

1. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu.
2. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem.
3. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
4. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.
5. Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,

- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne.

Z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Prognoza przedstawia:

1. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarowych form ochrony przyrody.
2. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zakres i stopień szczegółowości Prognozy oddziaływania na środowisko został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie (pismo znak: WOOŚ.411.46.2021.MH) oraz z Lubelskim Państwowym Inspektorem Sanitarnym (pismo znak: DNS-NZ.7016.68.2021).

4. Metody pracy i materiały źródłowe

Prognoza została opracowana zgodnie z zaleceniami zawartymi w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389). Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu zastosowano metody statystyczne i porównawcze, analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy. Autor kierował się swoją wiedzą i doświadczeniem, stosownie

do stanu wiedzy współczesnej. Wszystkie zastosowane metody oceny są dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu. Część dotycząca oceny oddziaływania na środowisko w projektowanym opracowaniu przedstawiono tabelarycznie. Oceny dokonano w oparciu o analizę poszczególnych elementów środowiska w zależności od zagrożeń stwarzanych przez oddziaływanie na środowisko planowanych inwestycji.

Opis projektu Strategii Lublin 2030 oraz główne cele i kierunki działań

5. Opis projektu Strategii Lublin 2030 oraz główne cele i kierunki działań

5.1. Zawartość Strategii

Projekt Strategii Lublin 2030 składa się z następujących elementów:

1. Wstęp
 - 1.1. Jak powstała Strategia Lublin 2030 i jak ją czytać?
 - 1.2. Strategia Lublin 2030 w nowych ramach planowania strategicznego
2. Wnioski z diagnoz
 - 2.1. Diagnoza społeczna
 - 2.2. Diagnoza gospodarcza
 - 2.3. Diagnoza przestrzenna
3. Przyszłość Lublina: wizja i misja
4. Obszary rozwojowe Strategii Lublin 2030
 - 4.1. A. Lublin kreatywny, akademicki i przedsiębiorczy
 - 4.2. B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie
 - 4.3. C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany
 - 4.4. D. Lublin twórczy, aktywny i gościnnie
 - 4.5. E. Lublin metropolitalny
5. Cele horyzontalne Strategii Lublin 2030
6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Lublin
 - 6.1. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie
 - 6.2. Obszary strategicznej interwencji
7. System realizacji Strategii Lublin 2030
 - 7.1. Zarządzanie rozwojem miasta
 - 7.2. Monitorowanie rezultatów i ewaluacja realizacji Strategii Lublin 2030
 - 7.3. Finansowanie
8. Spójność Strategii Lublin 2030 z dokumentami wyższego rzędu
9. Bibliografia

Zgodnie ze wstępem do *Strategii Lublin 2030* zawartość dokumentu przedstawia się następująco:

Strategia Lublin 2030 to dokument stanowiący syntezę wyobrażeń mieszkanek i mieszkańców Lublina o przyszłości miasta oparty na wnikliwej diagnozie. Strategia definiuje wizję przyszłości Lublina, opisując postęp jaki należy wykonać by uczynić go możliwie najlepszym miejscem do życia, pracy i nauki w blisko 10-letniej perspektywie. Dokument identyfikuje największe potencjały miasta, definiuje politykę rozwoju, wyznacza cele do osiągnięcia oraz określa ramy

działań. Wzmacniając spójność decyzji administracyjnych Strategia Lublin 2030 jest punktem wyjścia do planowania działań operacyjnych, projektów i programów sektorowych. Nie jest wyłącznie dokumentem wewnętrznym Urzędu Miasta stosowanym do zarządzania budżetem. Wiele z celów Strategii już od dawna jest realizowanych przez innych operatorów albo leżą one poza formalną jurysdykcją samorządu, dlatego ich ostateczne osiągnięcie jest możliwe tylko dzięki współpracy i synergii działań. Założeniem Strategii Lublin 2030 jest jak najszersze zaangażowanie w jej realizację wszystkich interesariuszy rozwoju miasta, zarówno na jego terenie, jak i poza nim – od indywidualnych mieszkańców, poprzez grupy społeczne i nieformalne, organizacje pozarządowe, po instytucje, firmy i inne urzędy. Oznacza to, że Strategia Lublin 2030 jest wspólnym dobrem społeczności Lublina. Stopniowe dążenie samorządu i potencjalnych partnerów do wzmocnienia współpracy ma wpływ na ustalenie priorytetu działań. Te przedsięwzięcia, którym będą towarzyszyć dobre partnerstwa, w sposób naturalny zdobędą większe szanse na realizację.

5.2. Wizja rozwoju Miasta

Lublin w 2030 roku to średniej wielkości polska i europejska metropolia, dobrze postrzegana w kraju i za granicą, wyróżniająca się jako ośrodek akademicki, miasto kultury i przestrzeń rozwoju nowoczesnej gospodarki. Lublin cieszy się uznaniem wielopokoleniowej i różnorodnej społeczności jako skutecznie zarządzane, pełne zieleni i możliwości podejmowania różnorodnych aktywności miejsce do życia, w którym z satysfakcją i w sprzyjających warunkach można realizować swoje aspiracje edukacyjne, zawodowe i twórcze, wychowywać dzieci i starzeć się. Dumę Lublinian buduje wyjątkowy klimat miasta, w którym każdy jest mile widziany [1].

5.3. Misja

Misją Lublina jest dążenie do stworzenia możliwie najlepszego miejsca do życia, kształcenia, pracy i wypoczynku poprzez realizację wielu programów i projektów na rzecz mieszkańców i przez nich. Zrównoważony rozwój miasta jest zgodny z oczekiwaniami wielopokoleniowej społeczności i opiera się na wartościach takich jak gościnność, otwarcie na różnorodność, gotowość na zmianę, lokalność oraz poszanowanie przyrody i dbałość o ekosystem. Priorytetem jest zdrowie i dobrostan mieszkańców [1].

5.4. Cele Strategii

W Strategii Lublin 2030 sformułowano 5 obszarów rozwojowych rozgałęziających się na łącznie 18 celów:

1. A.1. Wysoka jakość kształcenia na każdym etapie życia
2. A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań
3. A3 Synergia miasta i uczelni
4. A.4. Innowacyjne i zrównoważone ekosystemy gospodarcze
5. A.5. Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu
6. B.1. Spójny system zieleni miejskiej
7. B.2. Sieć zrównoważonego transportu
8. B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny
9. B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze
10. B.5. Łagodzenie zmian klimatu w oparciu o obiegi zamknięte
11. C.1. Miasto otwarte i włączające
12. C.2. Miasto wielopokoleniowe
13. C.3. Aktywne sąsiedztwo
14. D.1. Miasto przemysłów kultury
15. D.2. Atrakcyjna oferta sportowa i szerokie możliwości spędzania wolnego czasu
16. D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie
17. E.1. Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego
18. E.2. Rozwój funkcji metropolitalnych Lublina

W Strategii Lublin 2030 sformułowano również cele horyzontalne:

1. Zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta.
2. Zrównoważony rozwój Lublina i LOM z troską o zasoby środowiska naturalnego i zwiększenie odporności klimatycznej.
3. Wykorzystanie rozwoju technologii i cyfryzacji dla budowy inteligentnego miasta.
4. Zintegrowane zarządzanie miastem zgodnie z zasadami partycypacji i modelem współzarządzania [1].

5.5. Spójność strategii z dokumentami wyższego rzędu

W ramach Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko dokumentu Strategia Lublin 2030 Strategia została poddana analizie oraz kompleksowej weryfikacji w zestawieniu z kluczowymi dokumentami strategicznymi i operacyjnymi o wymiarze ogólnoeuropejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Przedmiotowe opracowanie jest w pełni zgodne z założeniami, priorytetami oraz celami artykułowanymi w dokumentach przedstawionych poniżej.

5.5.1. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. Strategia jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej.

Zarówno cel główny, jak i cele szczegółowe Strategii Lublin 2030 są komplementarne wobec zaproponowanych zapisów w SOR.

Postulowany cel główny SOR-u to „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Jego realizacja odbywać się winna w oparciu o następujące cele szczegółowe:

1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: reindustrializacja, rozwój innowacyjnych firm, małe i średnie przedsiębiorstwa, kapitał dla rozwoju, ekspansja zagraniczna).
2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: spójność społeczna, rozwój zrównoważony terytorialnie).
3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: prawo w służbie obywatelom i gospodarce, instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, e-państwo, finanse publiczne, efektywność wykorzystania środków UE).

Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii to:

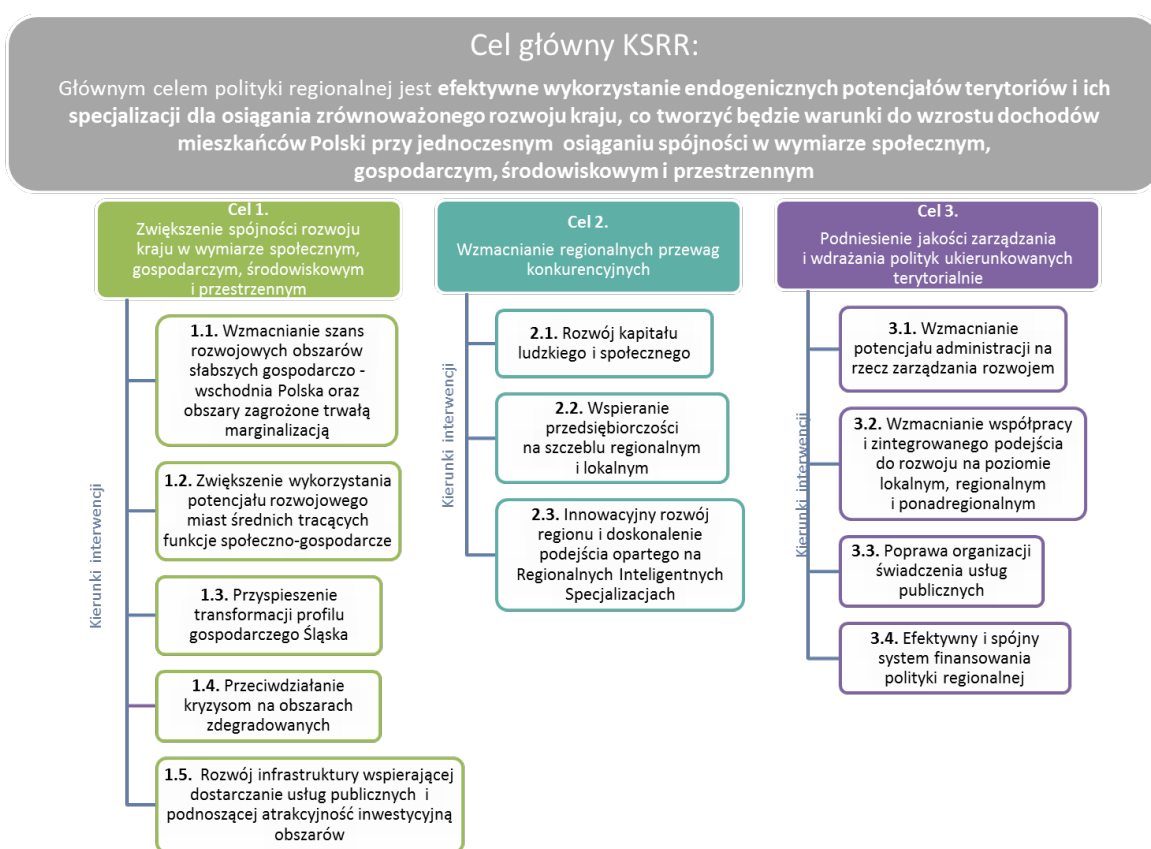
1. Kapitał ludzki i społeczny,
2. Cyfryzacja,
3. Transport,
4. Energia,
5. Środowisko,
6. Bezpieczeństwo Narodowe.

5.5.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Dokument został przyjęty Uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. (w sprawie przyjęcia „Krajowej

Strategii Rozwoju Regionalnego 2030”, M.P. 2019 poz. 1060). Dokument przedstawia aktualne cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie powinny być realizowane przez rząd oraz jednostki samorządowe: wojewódzkie, powiatowe, gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030 KSRR 2030 zastąpi obowiązującą „Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie”.

Rysunek 1: Układ celów i priorytetów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030

Źródło: www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego.

Zasadniczo dokument doprecyzowuje założenia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR na poziomie regionalnym. Podobnie, kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich.

W Strategii wskazuje się na konieczność prowadzenia pogłębionych diagnoz potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Dzięki nim natomiast będzie można tworzyć skuteczniejsze i bardziej adekwatne narzędzia interwencji (np. programy).

W dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia, jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności.

W Strategii nacisk kładzie się na rozwijanie kompetencji administracji publicznej oraz zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Mając na uwadze powyższe, przedmiotowa Strategia Lublin 2030 jest odpowiedzią na wskazane zalecenia.

5.5.3. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Sejmik Województwa Lubelskiego 29 marca 2021 r. przyjął uchwałą Nr XXIV/406/2021 Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Określona w Strategii wizja rozwoju oraz cele strategiczne wynikają z rozpoznania najważniejszych wyzwań, potrzeb i oczekiwań mieszkańców regionu. Fundamentalnym wyzwaniem w tym zakresie jest rozwój zrównoważony terytorialnie, skoncentrowany na wykorzystywaniu lokalnych i regionalnych potencjałów, wzmacnianiu specjalizacji regionalnych oraz wspieraniu innowacji i wykorzystaniu potencjału nauki. Kluczowym zadaniem jest optymalne wykorzystanie potencjału rolniczego, rozwoju miast, poprawy jakości życia oraz poprawa konkurencyjności w otoczeniu krajowym i międzynarodowym.

Wizje rozwoju województwa wskazano jako:

Województwo lubelskie racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich rozwija się w sposób zrównoważony. Kreatywność i otwartość mieszkańców, aktywność naukowo-badawcza, tworzenie i stosowanie rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwo w zarządzaniu kształtują nowoczesny charakter regionu. Wzrasta jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów bazujących na surowcach rolniczych, dostawcy usług prozdrowotnych i czasu wolnego. W efekcie, region oferuje atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu.

Realizacja wizji będzie odbywać się w oparciu o cztery cele strategiczne:

1. Cel strategiczny 1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych.
2. Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych.
3. Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu.
4. Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Wskazana wizja jak i cele strategiczne są zgodne ze Strategią Lublin 2030.

Istniejący stan środowiska

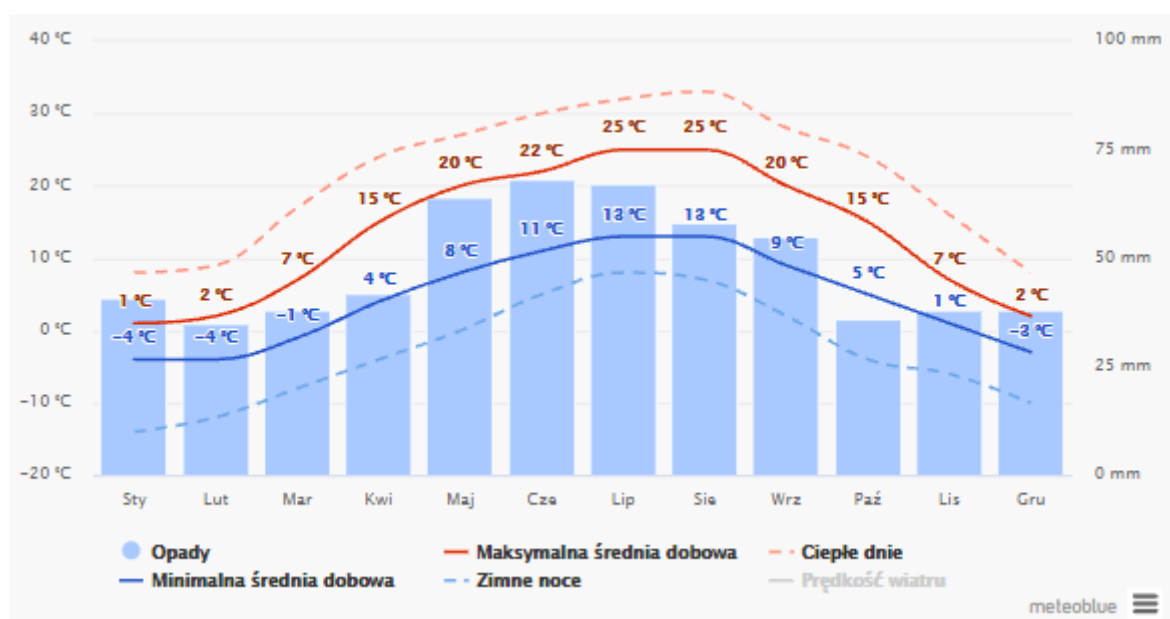
6. Istniejący stan środowiska

6.1. Klimat

Zgodnie z danymi zawartymi w Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Lublin (autor: prof. dr hab. Bogusław

Kaszewski, UMCS): klimat Lublina i jego okolic, podobnie jak klimat całej wschodniej Polski, można określić jako typ klimatu umiarkowanego, przejściowego między klimatem oceanicznym a kontynentalnym.

Rysunek 2: Średnie temperatury i opady występujące na terenie Lublina

Źródło: Średnie temperatury i opady występujące na terenie Lublina.

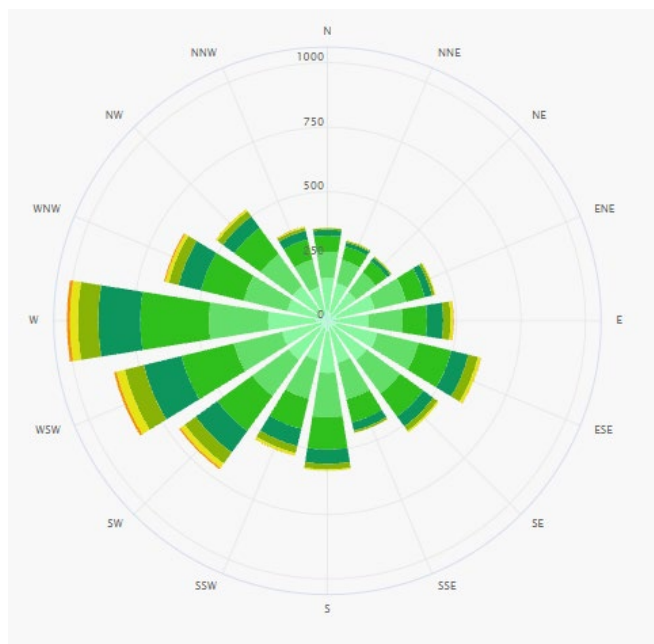
Średnia roczna temperatura powietrza w Lublinie w okresie 2001-2014 wynosi 9,2°C i zmieniała się od 8,5°C w roku 2010 do 10,0°C w latach 2008 i 2014. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, ze średnią temperaturą 20,9°C, a najchłodniejszy styczeń, ze średnią -2,1°C. Ujemne średnie temperatury mają także grudzień i luty.

Na terenie Lublina notuje się średnio w roku 551,5 mm opadu (dane za lata 2001-2014). Sumy roczne opadów charakteryzują się dużą zmiennością. W roku 2012 zanotowano 420,9 mm opadu, a w roku 2001 800,9 mm. W ciągu roku przeważają opady letnie (VI-VIII) z wartością 210,5 mm. W okresie wiosny (III-V) i jesieni (IX-XI) spada odpowiednio 139,0 mm i 112,3 mm. Najmniejsze opady występują w zimie (XII-II) 89,7 mm. Opady w poszczególnych porach roku różnią się zarówno intensywnością jak i okresem trwania. Opady zimowe i jesienne są najczęściej długotrwałe, natomiast opady letnie są krótsze i bardziej intensywne. W przebiegu rocznym opadów według miesięcy największą ich sumę

notuje się w lipcu (83,0 mm), a najmniejszą w lutym i grudniu (po 27,7 mm) [2].

Czynniki cyrkulacyjne sprawiają, że podobnie jak w całej Polsce, w Lublinie przeważa wiatr z sektora południowo zachodniego (S, SW, W). Łączna częstość wiatru z tych trzech kierunków wynosi 48%. Wiatr z tego sektora ze względu na dolinę Bystrzycy (o kierunku SW NE) i dolinę Czerniejówki (o kierunku SN) sprzyja dobremu przewietrzaniu przede wszystkim niżej położonych obszarów Lublina. Podobnie dolina Czechówki (o kierunku WE) sprzyja dobremu przewietrzaniu północnej części Lublina. Najrzadziej notowany jest wiatr z kierunku północno wschodniego. Warto zauważyć bardzo małą częstość ciszy, wynoszącą tylko 2,6%. Średnia prędkość wiatru w Lublinie nie jest duża i wynosi 2,7 m/s. Największa średnia prędkość wiatru występuje od listopada do marca, z maksimum w grudniu (3,1 m/s). Najmniejsza średnia prędkość notowana jest w sierpniu (2,3 m/s) [2].

Rysunek 3: Róża wiatrów Lublina

Źródło: www.meteoblue.com.

6.2. Jakość powietrza

Zgodnie z art. 88 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020, poz. 2127), oceny jakości powietrza i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w powietrzu oraz wyników ocen jakości powietrza.

W celu oceny jakości powietrza na terenie województwa lubelskiego wyznaczono 2 strefy:

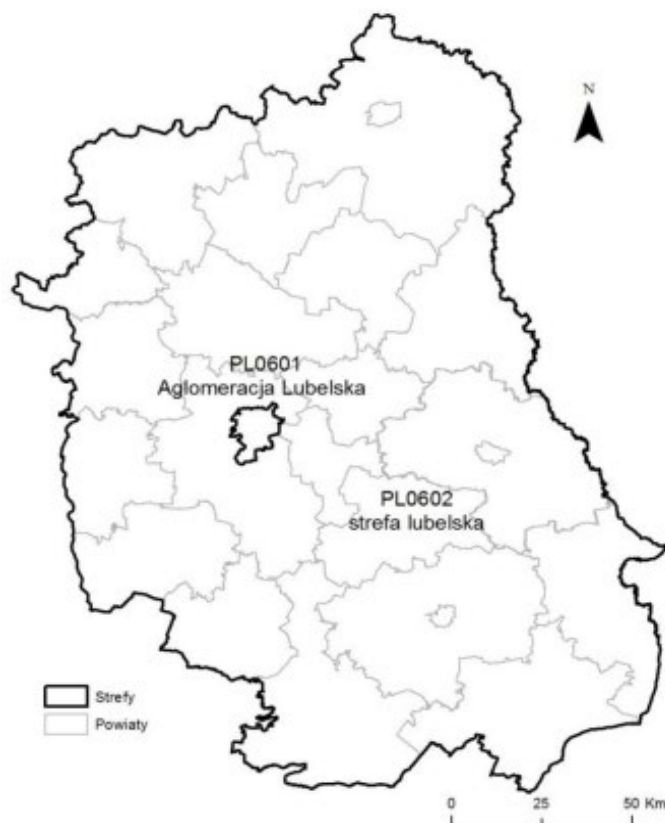
1. Aglomeracja Lubelska (kod strefy: PL0601) – w której znajduje się Lublin,
2. Strefa lubelska (kod strefy: PL0602).

Ocenie jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi podlegają 2 strefy: Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska, ocenie jakości powietrza ze względu na ochronę roślin – strefa lubelska.

Roczna ocena jakości powietrza, dokonywana przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, jest prowadzona w odniesieniu do wszystkich substancji, dla których obowiązek taki wynika z Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. 2018, poz. 1119 i 1479). Są to równocześnie substancje, dla których w prawie krajowym (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012r. w sprawie poziomów niektórych substancji w

powietrzu) i w dyrektywach UE (2008/50/WE i 2004/107/WE) określono normatywne stężenia w postaci poziomów dopuszczalnych/docelowych/celu długoterminowego w powietrzu, ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin.

Rysunek 4: Podział województwa lubelskiego na strefy ochrony powietrza

Źródło: Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie.

Lista zanieczyszczeń, jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia ludzi, obejmuje 12 substancji:

- dwutlenek siarki SO_2 ,
- dwutlenek azotu NO_2 ,
- benzen C_6H_6 ,
- ozon O_3 ,
- pył PM_{10} ,
- pył $PM_{2.5}$,
- ołów Pb w PM_{10} ,
- arsen As w PM_{10} ,
- kadm Cd w PM_{10} ,
- nikiel Ni w PM_{10} ,
- benzo(a)piren B(a)P w PM_{10} .

W ocenach dokonywanych pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin uwzględnia się 3 substancje:

- dwutlenek siarki SO₂,
- tlenki azotu NO_x,
- ozon O₃.

Wynik oceny i klasyfikacji strefy dla danego zanieczyszczenia zależy od stężeń tego zanieczyszczenia występujących na terenie strefy - zwykle w rejonach o najwyższym stopniu zanieczyszczenia daną substancją. Uzyskany wynik przekłada się na określone wymagania w zakresie działań na rzecz poprawy jakości powietrza (w przypadku, gdy nie są spełnione odpowiednie kryteria) lub na rzecz utrzymania tej jakości (jeżeli spełnia ona przyjęte standardy. Poniżej ze-

stawiono klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza:

- **Klasa A** – poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekracza poziomu dopuszczalnego/docelowego,
- **Klasa C** – poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom dopuszczalny/docelowy,
- **Klasa D1** – poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekracza poziomu celu długoterminowego (dotyczy tylko ozonu),
- **Klasa D2** – poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziomu celu długoterminowego (dotyczy tylko ozonu).

Tabela 1: Klasyfikacja stref zanieczyszczeń powietrza w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza

Poziom stężenie	Zanieczyszczenie	Klasa strefy	Wymagane działania
W przypadku, gdy dla zanieczyszczenia określony jest poziom dopuszczalny			
nie przekracza poziomu dopuszczalnego		A	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz dążenie do utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem
powyżej poziomu dopuszczalnego	ochrona zdrowia ludzi: dwutlenek siarki SO ₂ , dwutlenek azotu NO ₂ , tlenek węgla CO, benzen C ₆ H ₆ , pył PM10, pył PM2.5 ołów Pb (zawartość w PM10) ochrona roślin: dwutlenek siarki SO ₂ , tlenki azotu NO _x	C	– określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych, – opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu, – kontrolowanie stężeń zanieczyszczenia na obszarach przekroczeń i prowadzenie działań mających na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych
W przypadku, gdy dla zanieczyszczenia określony jest poziom docelowy			
nie przekracza poziomu docelowego		A	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia w powietrzu poniżej poziomu docelowego
powyżej poziomu docelowego	ochrona zdrowia ludzi i ochrona roślin ozon O ₃ ochrona zdrowia ludzi arsen As (zawartość w PM10), kadm Cd (zawartość w PM10), nikiel Ni (zawartość w PM10), benzo(a)piren B(a)P (zawartość w PM10)	C	– dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego substancji w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych, – określenie obszarów przekroczeń poziomów docelowych, – opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza, w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych w powietrzu
W przypadku, gdy dla ozonu określony jest poziom celu długoterminowego			
poniżej poziomu celu długoterminowego	ochrona zdrowia ludzi i ochrona roślin ozon O ₃	D1	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia w powietrzu poniżej poziomu celu długoterminowego
powyżej poziomu celu długoterminowego		D2	– dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego do 2020 r.

* z uwzględnieniem dozwolonych częstości przekroczeń określonych w rozporządzeniu MŚ w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

Źródło: Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie.

Tabela 2: Wynikowe klasy strefy Aglomeracja Lubelska dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2020 r., dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia

Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej											
	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	O ₃	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM _{2,5}
strefa pomorska	A	A	A	A	A D2*	A	A	A	A	A	C	A1

* D2 – klasa strefy O₃ wg poziomu celu długoterminowego

* A1 – klasa strefy dla PM_{2.5} II faza

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim Raport Wojewódzki za rok 2020.

Jak wynika z *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za rok 2020* na terenie strefy Aglomeracja Lubelska, stwierdzono występowanie w ciągu roku przekroczenia poziomu stężenia średniorocznego poziomu benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀.

Stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy lubelskiej ze względu na ochronę roślin, nie zostały przekroczone w przy-

padku tlenków siarki i azotu. Stwierdzono przekroczenie poziomów celu długoterminowego określonego w odniesieniu do stężenia ozonu. Zestawienie wszystkich wynikowych klas strefy lubelskiej z uwzględnieniem kryterium ochrony roślin, zostało przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 3: Klasy strefy lubelskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2019 r., dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej		
	SO ₂	NO _x	O ₃
strefa lubelska	A	A	D2*

* D2 – klasa strefy O₃ wg poziomu celu długoterminowego

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskiej raport wojewódzki za rok 2020.

6.3. Wody

Na zasoby wodne składa się sieć rzeczna oraz zbiorniki wód powierzchniowych oraz zbiorniki wód podziemnych. Idea zrównoważonego rozwoju w znacznym stopniu opiera się o racjonalne prowadzenie gospodarki wodnej, czyli taką eksploatację zasobów wodnych, która zapewnia ochronę przed zanieczyszczeniem i nadmiernym wykorzystaniem. Przez Lublin przepływa pięć naturalnych cieków. Są to: Bystrzyca, Czechówka, Czarniejówka, Krężniczanka, Ciek spod Konopnicy. Wody powierzchniowe zajmują na obszarze Miasta Lublin około 2,1% jego powierzchni. Lublin charakteryzuje się wysoce rozwiniętą siecią hydrologiczną. Przez miasto, z południa na północny wschód, przepływa rzeka Bystrzyca, będąca jedną z największych rzek na Wyżynie Lubelskiej. Dolina Bystrzycy, biegnąca z SW na NE, dzieli miasto na dwie części, o odmiennych cechach krajobrazowych:

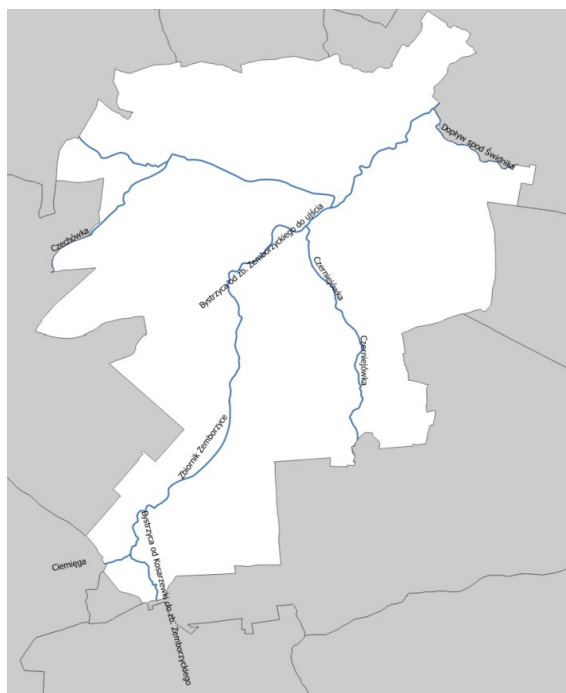
- lewobrzeżną, ukształtowaną w procesach akumulacji lessów, falistą równinę Płaskowyzu Nałęczowskiego, poprzecinaną głębokimi suchymi dolinami, wąwozami i parowami (o szerokości 100-200 m), powstałymi w następstwie procesów erozyjno-denudacyjnych, uchodzącymi do dolin rzecznych. Wysoczyzna lessowa łączy się na południu z piaszczystą powierzchnią denudacyjną Równiny Bełżyckiej;
- prawobrzeżną, w formie dość płaskiej równiny denudacyjnej Płaskowyzu Świdnickiego, wymodelowanej w marglach kredowych. Bystrzyca przepływa przez granice dzielnic: Zemborzycze, Wrotków, Czuby Południowe i Północne, Za Cukrownią, Rury, Śródmieście, Stare Miasto, Bronowice, Kalinowszczyzna, Tatary, Ponikwoda oraz Hajdów Zadębie. Bystrzycę zasilają trzy dopływy: Czechówka, Czarniejówka oraz Krężniczanka.

W obrębie dorzecza Bystrzycy wyodrębnić należy zlewnię Zalewu Zemborzyckiego. Znajduje się on w południowej części Lublina. Jest to zbiornik retencyjny o powierzchni 278

ha oraz średniej głębokości 2,3 m. Jego linia brzegowa ma około 12 km. Zalew powstał w 1974 r.

W ciągu ostatnich lat władze Lublina podejmują działania, mające na celu zwiększenie znaczenia wód powierzchniowych dla mieszkańców miasta, poprzez zagospodarowanie rzek i ich dolin oraz tworzenie przestrzeni publicznych w ich obrębie [2].

Rysunek 5: Główne ciek wodne na terenie Miasta Lublin

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>, opracowanie własne.

Na terenie Lublina znajdują się następujące jednolite części wód powierzchniowych (JCWP):

Nazwa	Kod
▪ Zbiornik Zemborzycy	RW2000024653
▪ Bystrzyca od zb. Zemborzycy do ujścia	RW20001524699
▪ Ciemięga	RW2000624649
▪ Czarniejówka	RW2000624669
▪ Czechówka	RW20006246729
▪ Doływ spod Świdnika	RW2000624674
▪ Bystrzyca od Kosarzewki	RW2000924651

Nazwa **Kod**
do zb. Zemborzycy

Podtopienia i powodzie

Na terenie miasta istnieje ryzyko podtopień spowodowanych nagłym topnieniem mas śnieżnych lub wystąpieniem deszczów nawalnych. Niektóre części obszaru zagrożone mogą być występowaniem lokalnych podtopień związanych z zaleganiem wód roztopowych lub opadowych (stagnowania wody przy braku możliwości odpływu i/lub infiltracji).

Zgodnie z wymogami Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim Prezes Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (dawniej Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej) przygotowuje mapy zagrożenia powodziowego (MZP) oraz mapy ryzyka powodziowego (MRP). Na mapach przedstawiono obszary o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi:

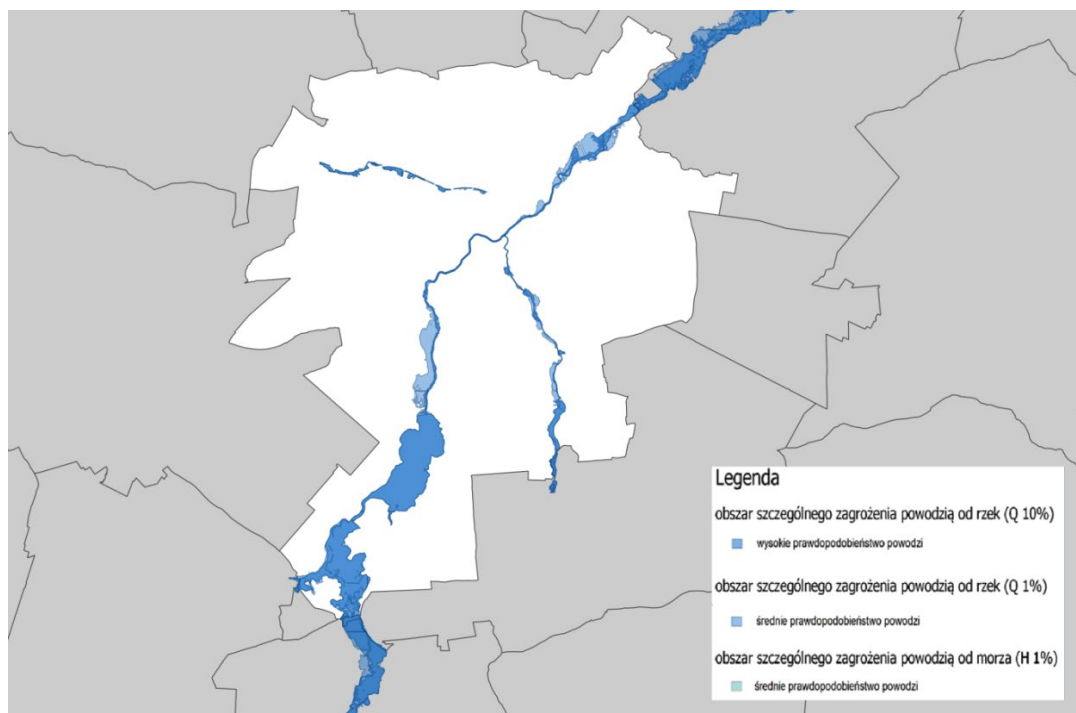
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q 0,2%);
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%);
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q 10%).

W przypadku MZP wskazuje się także obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku:

- zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego;
- zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwsztormowego (budowli ochronnych pasa technicznego – według ustawy Prawo wodne, obowiązującej przed 12 lipca 2014 r.).

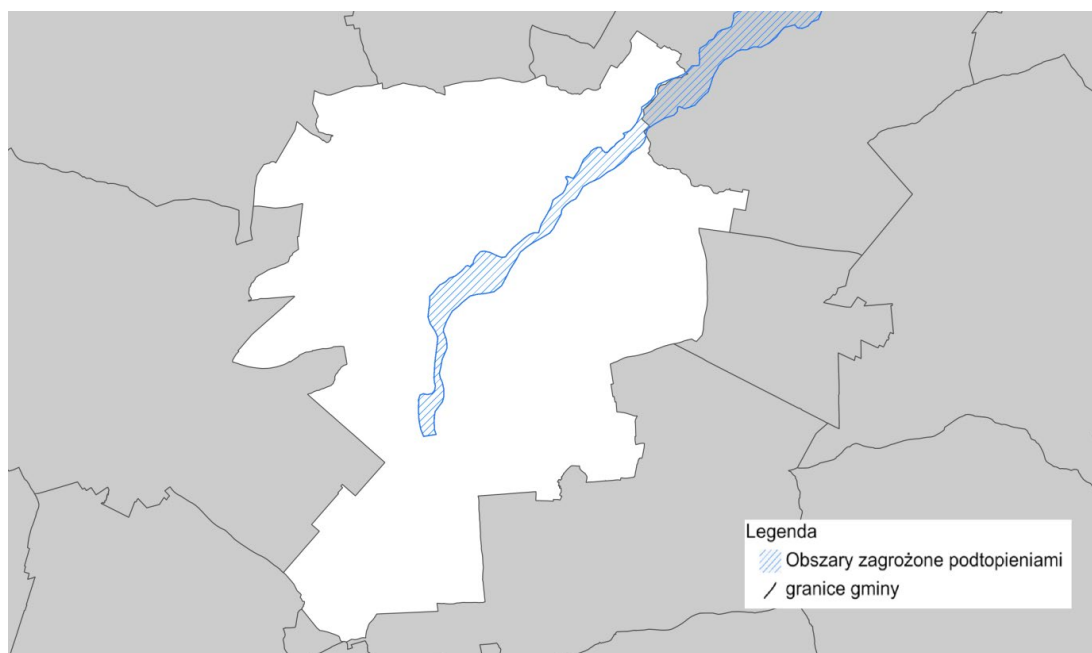
MRP określają natomiast wartości potencjalnych strat powodziowych, gdzie uwzględniane są obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia. Obiekty te pozwalają na ocenę ryzyka powodziowego dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej. Poniżej przedstawiono fragmenty MZP oraz MRP dla Lublina.

Rysunek 6: Obszary zagrożone powodzią na terenie miasta Lublin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PGWWP.

Rysunek 7: Obszary zagrożone podtopieniami na terenie miasta Lublin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PGWWP.

na 172 jednolite części wód podziemnych) – JCWPd PLGW200089.

Wody podziemne

Miasto Lublin położone jest w granicach jednej jednolitej części wód podziemnych (JCWPd zgodnie z podziałem kraju

Tabela 4: Wyniki oceny stanu JCWPd zlokalizowanego na terenie miasta Lublin

Kod JCWPd	Stan ilościowy	Stan chemiczny	Status JCWPd	Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych
PLGW600089	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

6.4. Zasoby przyrodnicze i obszary chronione

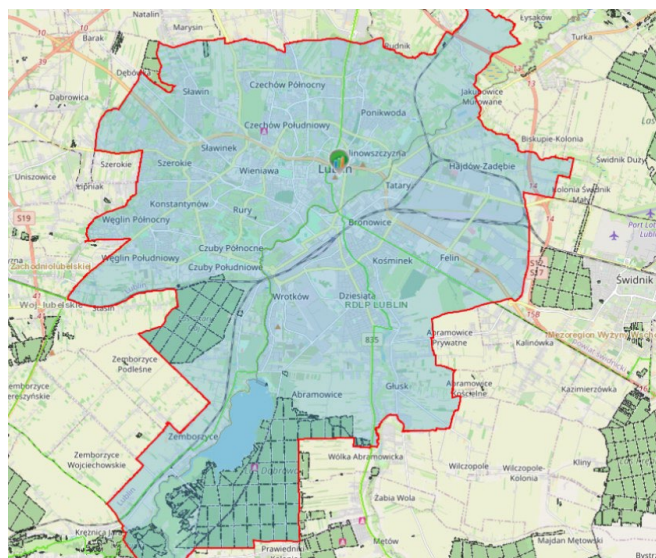
6.4.1. Lasy

Największe kompleksy leśne znajdujące się na terenie miasta Lublin to:

1. Las Dąbrowa,
2. Las Rudki (część),
3. Las Stary Gaj.

Powierzchnia lasów państwowych na terenie miasta Lublin wynosi: 1330,06 ha. Znajdują się one w zarządzie nadleśnictwa Świdnik (informacje zgodnie z dokumentem Program ochrony środowiska dla Miasta Lublin na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027).

Rysunek 8: Lasy na terenie miasta Lublin

Źródło: Źródło: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy>.

Tabela 5 Wyniki oceny stanu JCWPd zlokalizowanego na terenie miasta Lublin

Wskaźnik	Jed.	2019	2020
ogółem	ha	1 674,07	1 674,35
lesistość w %	%	11,1	11,1
grunty leśne publiczne ogółem	ha	1 332,03	1 332,31
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	1 330,06	1 330,06
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	1 330,06	1 330,06
grunty leśne prywatne	ha	342,04	342,04

Źródło: GUS.

6.4.2. Formy ochrony przyrody

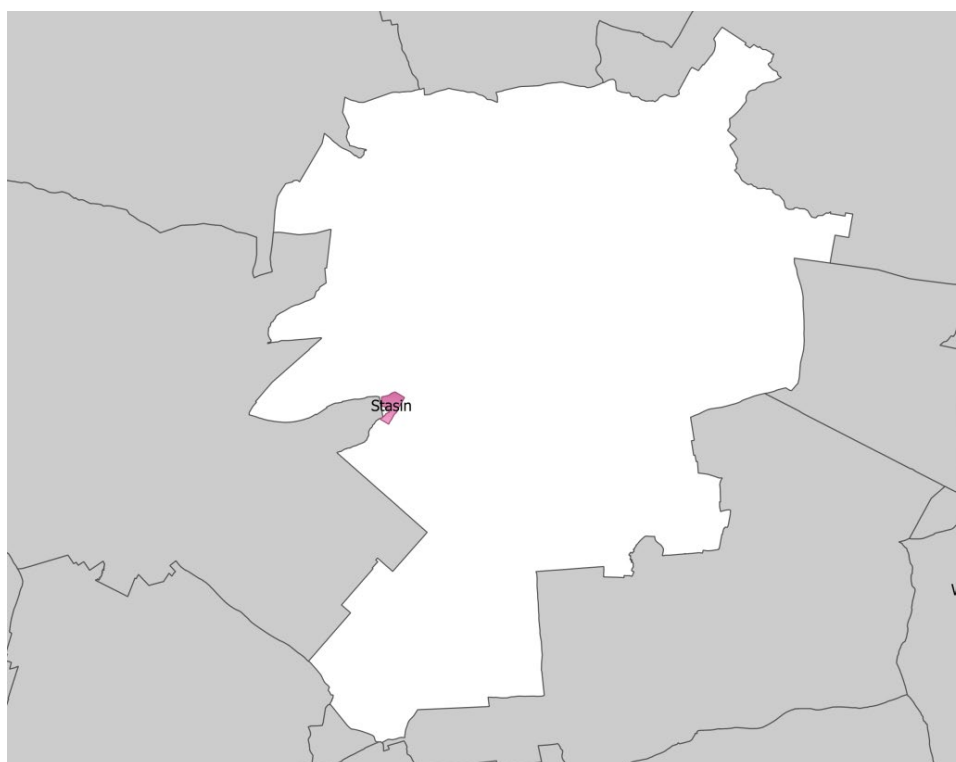
Na terenie miasta znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- rezerwat przyrody;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszar natura 2000;
- pomniki przyrody.

Rezerwat przyrody

Nazwa:	Stasin
Data uznania:	1.01.1982
Powierzchnia [ha]:	24,4000
Rodzaj rezerwatu:	leśny
Typ rezerwatu:	fitocenotyczny
Podtyp rezerwatu:	zbiorowisk leśnych
Typ ekosystemu:	leśny i borowy
Podtyp ekosystemu:	lasów mieszanych nizinnych
Opis celów ochrony:	Celem ochrony jest zachowanie fragmentu lasu liściastego z dużym udziałem brzozy czarnej.

Rysunek 9: Rezerwat Stasin na terenie miasta Lublin

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

Obszary chronionego krajobrazu

Nazwa: Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu
Data wyznaczenia: 23.03.1990
Powierzchnia [ha]: 19510,0000

Opis wartości przyrodniczej i krajobrazowej: Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu leży w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego i łączy się

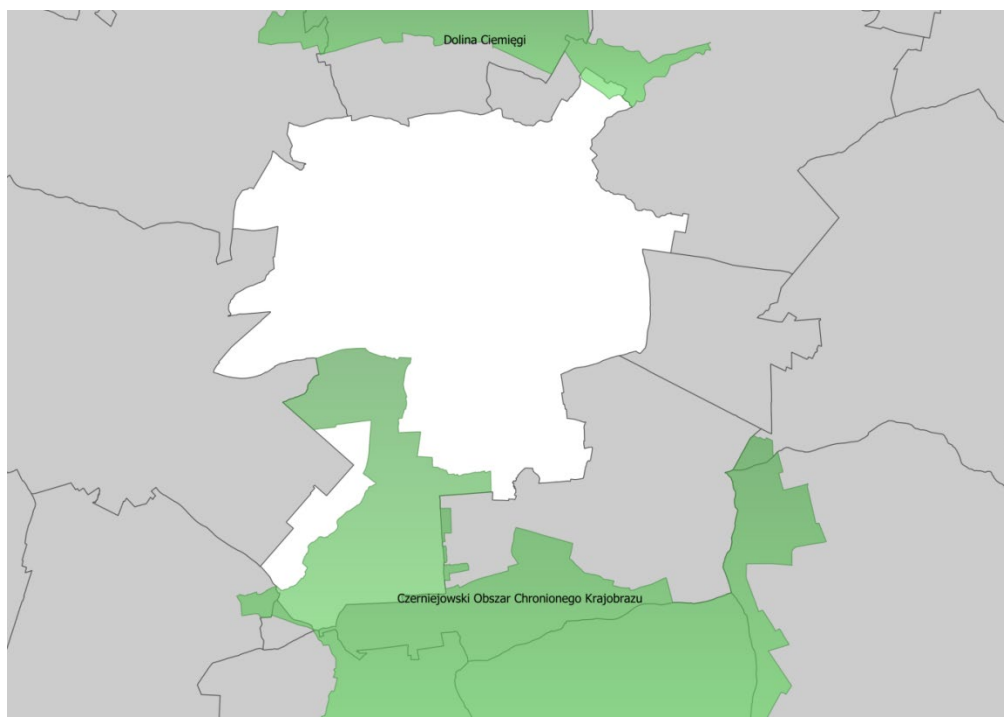
z Krzczonowskim Parkiem Krajobrazowym. Jego powierzchnia wynosi 19 510 ha. Charakteryzuje go krajobraz rolniczy, ale z dość dużymi kompleksami leśnymi i urozmaiconym krajobrazem (liczne źródła i doliny rzeczne).

Nazwa: Dolina Ciemięgi
Data wyznaczenia: 23.03.1990
Powierzchnia [ha]: 2627,0000

Opis wartości przyrodniczej i krajobrazowej: Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Ciemięgi obejmuje dolinę rzeki Ciemięgi na północ od Lublina. Jego powierzchnia wynosi 2627

ha. Jest to fragment Równiny Nałęczowskiej, porozcinanej wąwozami lessowymi. Dominuje krajobraz rolniczy, z wilgotnymi łąkami, łąkami oraz ciepłolubnymi murawami na zboczach doliny Ciemięgi i licznych wąwozów.

Rysunek 10: Obszary chronionego krajobrazu na terenie miasta Lublin

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

Obszar natura 2000

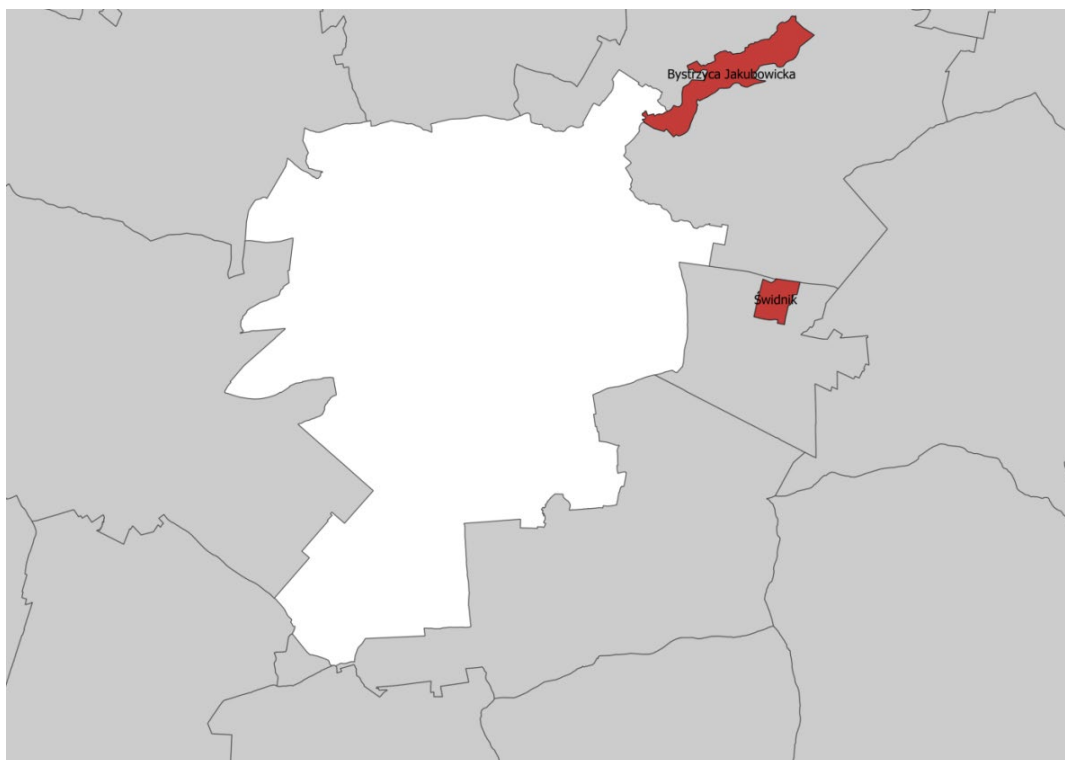
Nazwa: Bystrzyca Jakubowicka
Kod obszaru: PLH060096
Rodzaj ochrony: Dyrektywa siedliskowa
Data wyzn. w Polsce: 1.03.2011
Powierzchnia [ha]: 456,1800

Ostoja położona jest na Wyżynie Lubelskiej, na północny wschód od miasta Lublina. Obejmuje fragment doliny Bystrzycy, przyujściowy odcinek doliny Ciemięgi wraz z widłami obu rzek, a także fragmenty stoków dolin. Rzeka Bystrzyca, dopływ rzeki Wieprz, drenuje centralną część Wyżyny Lubelskiej. Powierzchnia jej zlewni wynosi 1315,5 km², a całkowita długość 70,3 km. Na obszarze ostoi tworzy dosyć szeroką dolinę wysłaną cienkimi pokładami torfów, ograniczoną stromymi skarpami. W północnej części występują utwory lessowe, w których wytworzyły się głębokie wąwozy, w południowej natomiast margle kredowe. Lewobrzeżne zbocza Bystrzycy i Ciemięgi porośnięte są murawami kserotermicznymi. Rzeki tworzą liczne meandry. Płaskie dno doliny pokryte jest siecią kanałów melioracyjnych, o różnym stopniu drożności. Zachowały się tu też pojedyncze starorzecza.

Obszar ostoi pokryty jest przeważnie łąkami. Gdzieśkolwiek występują ponadto kępy zakrzaceń oraz płaty zbiorowisk łągowych. Przy ujściu Ciemięgi, w powiązaniu z kompleksem stawów hodowlanych, znajduje się jaz. W tym rejonie obserwuje się znaczne poniesienie poziomu wód gruntowych, pozytywnie wpływające na obszar i przyległy płat łąk zmiennowilgotnych. Dolina Bystrzycy w rejonie ostoi przecięta jest w poprzek trzema drogami na nasypach, z czego jedna z nich biegnie przez ostoję, a druga stanowi jej północno-wschodnią granicę. Obszar doliny niemal pozbawiony jest zabudowy, jednak otaczające dolinę rejonu zajęte są przez nią w znacznej części. Tworzą je wsie: Bystrzyca, Sobianowice, Zawadów, Łysaków, Turka oraz

Osiedle Borek. Narasta presja budownictwa mieszkaniowego, zwłaszcza ze strony dynamicznie rozwijających się przedmieści miasta Lublina.

Rysunek 11: Obszar natura 2000 na terenie miasta Lublin

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

Pomniki Przyrody

Tabela 6. Pomniki przyrody zlokalizowane na terenie Lublina

Data utworzenia	Opis granicy	Typ tworu	Podtyp tworu	Opis pomnika
1990-07-18	Rosną w pasie ulicznym, w odległości ok. 10 m od siebie	Wieloobiektowy	Grupa drzew	W poszyciu krzewy bzu czarnego, gleba urodzajna
1983-03-17	Rośnie na terenie zabytkowego zespołu pałacowo - ogrodowego w Jakubowicach Murowanych	Jednoobiektowy		-
1983-03-17	Rośnie na terenie zabytkowego zespołu pałacowo - ogrodowego w Jakubowicach Murowanych	Jednoobiektowy		-
1987-11-06	W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się rezerwat przyrody Stasin, las miejski oddział 146 c i 149 a	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Korona zdeformowana przez sąsiadujące niższe drzewa, silniej rozwinięta od strony południowej
1993-08-24	Wschodnia część parku przyszpitalnego w odległości 15 m od granicy posesji	Jednoobiektowy		Liście wachlarzowate, korona zwarta, posusz śladowy, pień o szaro-brunatnej korowinie
1997-03-11	Wzdłuż drogi gruntowej, przy ogrodzeniu POD „Węglinek”	Wieloobiektowy	Aleja	Korony zwarte, zachodzą na siebie, pnie o brunatno-brązowej korowinie, od strony pn-zach. część korzeni zredukowana przez uprawy
1997-03-11	Rośnie w trzymetrowym pasie zieleni, między chodnikiem a ogrodzeniem posesji nr 2A, 6,5 m od pnia znajduje się asfaltowa jezdnia, a 5 m w kierunku półd-zach znajduje się brama wejściowa do posesji nr 2A	Jednoobiektowy		Korona zwarta z niewielkim posuszem, pień o brunatno szarej korowinie, głęboko popękanej.
1997-03-11	Teren Parku „Węgliń”, zachodnia część parku ok. 35 m od granicy POD „Węglinek”	Jednoobiektowy		Pień o korowinie brunatno-brązowej, od wysokości 2,2 m dwa pnie
1997-03-11	Południowa część Ogrodu Saskiego ok. 40 m na północ od Al. Racławickich i 70 m od głównego budynku Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego	Jednoobiektowy		Liście z wierzchu ciemnozielone, spodem białe, pień o szarobiałej korowinie, od wys. 3,5 m 3 pnie
1997-03-11	5 m od drzewa znajduje się frontowa ściana kaplicy przyszpitalnej oo. Karmelitów	Jednoobiektowy		Liście matowo zielone, pień o brunatno-szarej korowinie, od wys. 1,7 m rozgałęzienie na 2 pnie
1997-03-11	Wzdłuż posesji w odległości 40 m od ulicy	Jednoobiektowy		Pień szarobrązowy, liście wachlarzowate
1979-12-29	Ul. Lipowa obok cmentarza	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Korona dwukonarowa, wysmukła
1997-03-11	Wzdłuż posesji w odległości 40 m od ulicy	Jednoobiektowy		Znajduje się najdalej na zachód
1997-03-11	Wzdłuż posesji w odległości 40 m przy ul. Trześciowskiej 42	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Szpaler 10 drzew, w odległości 10 m od siebie
1997-03-11	Drzewa rosną po obu stronach utwardzonej drogi prowadzącej od ulicy Bryńskiego do brzegu Zalewu Zemborzyckiego na działce ewidencyjnej o nr 37/34 obręb 49 Zemborzycze Kościelne II	Wieloobiektowy	Inny	Dwa szpalery lip drobnolistnych, składają się z 35 i 15 drzew. Lipy drobnolistne o obwodzie pnia od 120 do 470 cm
1997-03-11	Drzewo rośnie w pn-zach. części skweru, ok. 20 m od skrzyżowania ul. Ewangelickiej i Armii Wojska Polskiego	Jednoobiektowy		Pień o brunatnej korowinie, na wysokości 4,5 m pozostałość po ściętym konarze

1997-03-11	Drzewo rośnie na środku posesji Kliniki Okulistycznej w odległości 15 m od budynku Izby Przyjęć	Jednoobiektowy	
2012-12-12	Rośnie na terenie posesji nr 1 przy ul. Bolesława Chrobrego, dz. ew. nr 12/1, obręb 21 – Osiedla LSM	Jednoobiektowy	Topola holenderska (<i>Populus x canadensis</i> 'Marilandica'), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm – 427 cm
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym ul. Jana Kasprowicza na wys. Posesji nr 15. (w pasie zieleni w odległości 0,6 m od ciągu pieszego), dz. ew. nr 98/1, obręb 46 Zadębie III	Jednoobiektowy	Topola czarna (<i>Populus nigra</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm – 570 cm. Pień drzewa prosty, od strony południowej u podstawy pnia widoczny ubytek. Korona drzewa niesymetryczna, powyżej 10 m z silnie skróconymi konarami od strony posesji
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym ul. Mikołaja Kopernika na wys. Posesji nr 31 (pas zieleni szerokości 2 m). Dz. ew. nr 125, obręb 9 – Dziesiąta II	Jednoobiektowy	Klon srebrzysty (<i>Acer saccharinum</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm – 250 cm. Pień drzewa pochylony w kierunku S, wygięty na wysokości 1,5 m. Korona szeroka, rozłożysta, osadzona powyżej 8 m, zbudowana z 3 głównych konarów szkieletowych
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym ul. Franciszki Arnsztajnowej na wys. Posesji nr 10. Dz. ew. nr 23, obręb 4 – Czechów II	Jednoobiektowy	Lipa szerokolistna (<i>Tilia platyphyllos</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm – 303 cm. Pień drzewa przechylony w kierunku wschodnim, u podstawy pnia wlot ubytku kominowego. Na pniu widoczna listwa mrozowa, korona drzewa wąska, zredukowana, od wysokości 5 m zbudowana z 2 głównych konarów szkieletowych.
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym ul. Franciszki Arnsztajnowej na wys. Posesji nr 6. Dz. ew. nr. 23, obręb 4 - Czechów II	Jednoobiektowy	Lipa szerokolistna (<i>Tilia platyphyllos</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130cm – 318 cm. Pień drzewa prosty. korona drzewa zbudowana od wysokości 3 m z 2 głównych konarów szkieletowych. Korona wąska, zredukowana, z licznymi odrostami pędowymi wytworzonymi po cięciu koron
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym ul. Franciszki Arnsztajnowej na wys. Posesji nr 4 (pomiędzy ulicami Partyzantów i Dudzińskiego), dz. ew. nr 23, obręb 4 – Czechów II	Jednoobiektowy	Lipa szerokolistna (<i>Tilia platyphyllos</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm – 285 cm. Pień drzewa prosty. Korona drzewa zbudowana z 4 głównych konarów szkieletowych. Do jednego konara przymocowana jest budka lęgowa
1990-07-18	Rośnie w pasie drogowym alei Kraśnickiej na wysokości posesji nr 2 (vis a vis ronda im. Honorowych Dawców Krwi, w sąsiedztwie ogrodzenia Jednostki Wojskowej). Dz. ew. nr 88/2, obręb 3 – Czechów I	Jednoobiektowy	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm – 305 cm
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym alei Kraśnickiej na wysokości posesji nr 2 (vis a vis ronda im. Honorowych Dawców Krwi, w sąsiedztwie ogrodzenia Jednostki Wojskowej, w odległości 0,2 m od ciągu pieszego Al. Raławickich). Dz.	Jednoobiektowy	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm – 318 cm

	ew. nr 88/2, obręb 3 - Czechów I			
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym alei Kraśnickiej na wysokości posesji nr 2 (pomiędzy ciągiem pieszym al. Kraśnickiej a ogrodzeniem Jednostki Wojskowej, w rzędzie drzew), dz. ew. nr 88/2, obręb 3 - Czechów I	Jednoobiektowy		Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm - 253 cm
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym alei Kraśnickiej na wysokości posesji nr 2A (wąski pas trawnika od północy 0,5 m od ciągu pieszego, 2,5 m na zachód od ogrodzenia posesji), dz. ew. nr 19, obręb 33 - Sławin-Helenów	Jednoobiektowy		Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm - 302 cm
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym alei Kraśnickiej na wysokości posesji nr 4 (pomiędzy ciągiem pieszym a ogrodzeniem posesji nr 4, w sąsiedztwie wjazdu na teren posesji), dz. ew. nr 19, obręb 33 - Sławin-Helenów	Jednoobiektowy		Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm - 285 cm
2012-12-12	Rośnie w pasie drogowym alei Kraśnickiej na wysokości posesji nr 4 (pomiędzy ciągiem pieszym a ogrodzeniem posesji nr 4, w odległości 4 m od ogrodzenia, 0,4 m od ciągu pieszego, 6 m od pasa jezdni), dz. ew. nr 19, obręb 33 - Sławin-Helenów	Jednoobiektowy		Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia na wysokości 130 cm - 351 cm
1987-11-06	Cmentarz	Jednoobiektowy		
1987-11-06		Jednoobiektowy		drzewo dwupniowe
1987-11-21	Rośnie na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.	Jednoobiektowy		Dąb czerwony o obwodzie pnia 335 cm
1987-11-06	Plac Litewski	Wieloobiektowy	Grupa drzew	W koronie drobny posusz, powierzchnia gleby zadarniona
2015-12-08	Dz. ew. nr 45/4, obręb 34 - Stare Miasto, własność Skarbu Państwa (błonie zamkowe)	Jednoobiektowy		Wierzba biała (<i>Salix alba</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 671 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, na skarpie, w odległości 2 m od ciągu pieszego i 1,7 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy		Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 459 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, na skarpie, w odległości 2,4 m od ciągu pieszego i 2,4 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy		Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 525 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, na szczycie skarpy, w odległości 2 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy		Klon zwyczajny (<i>Acer platanoides</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 343 cm

2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, na szczycie skarpy, w odległości 1,9 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy	Klon zwyczajny (<i>Acer platanoides</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 385 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, na skarpie, w odległości 1,6 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 287 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, na skarpie, w odległości 1,6 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 338 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, na skarpie, w odległości 1,7 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 426 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, w odległości 1,2 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 288 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, w odległości 1,5 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 292 cm
2015-12-08	W obrębie pasa drogowego al. Warszawskiej (między ulicami Zbożową i Skowronkową, w odległości 1,9 m od ciągu pieszego i 5,5 m od skrajni jezdni) na terenie dz. ew. nr 6, obręb 33 - Sławin-Helenów, własność Skarbu Państwa	Jednoobiektowy	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 357 cm
2015-12-08	Przy ul. Hieronima Łopacińskiego na terenie dz. ew. nr 23/13, obręb 26 - Rury Brygidowskie (drzewo rośnie w pobliżu garaży i nieopodal budynku ul. H. Łopacińskiego 3, w odległości ok. 1,2 m od ściany garażu i ok. 25 m od rogu budynku H. Łopacińskiego 3), własność Gminy Lublin	Jednoobiektowy	Topola czarna (<i>Populus nigra</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 463 cm

2015-12-08	Rośnie przy ul. Lwowskiej 22 na terenie dz. ew. nr 6/12 i 6/8, obręb 14 - Kalinowszczyzna (drzewo rośnie na trawniku w odległości 11 m od narożnika budynku ul. Lwowska 22, 8 m od ul. J. Kuronia, w bezpośrednim sąsiedztwie traktu pieszego), własność Gminy Lublin	Jednoobiektowy		Topola czarna (<i>Populus nigra</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 452 cm -
2015-12-08	Rośnie w obrębie pasa drogowego ul. Szmaragdowej (w ciągu pieszym, po zachodniej stronie budynku nr 36, w misce z betonowych elementów o wymiarach 330x240, wyniesionej ponad powierzchnię gruntu - 60 cm), na terenie dz. ew. nr 14/1, obręb 27 - Rury Bonifraterskie, własność Gminy Lublin	Jednoobiektowy		Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 460 cm
2015-12-08	Drzewo rośnie na dz. ew. nr. 2/68, obręb 26 - Rury Brygidowskie, zlokalizowanej przy ul. Spadochroniarzy 9 (teren parkingu, w pasie zieleni o szerokości 2,5 m), własność Grupy Hoteli WAM Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie, właściciel nieruchomości wyraził zgodę na ustanowienie przedmiotowego drzewa jako pomnik przyrody	Jednoobiektowy		Topola czarna (<i>Populus nigra</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 468 cm
2015-12-08	Drzewo rośnie na dz. ew. nr 19/4, obręb 42 - Wiktoryn, zlokalizowanej przy ul. Bazylianówka 8 (po wschodniej stronie działki, w sąsiedztwie komórek gospodarczych), własność Gminy Lublin	Jednoobiektowy		Topola holenderska (<i>Populus x canadensis</i> 'Marilandica'), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 457 cm
2015-12-08	Drzewa rosną na terenie dz. ew. nr 61 i 62/2, obręb 4 - Czechów II stanowiącej własność Skarbu Państwa (rosną po obu stronach jezdni o jednym pasie ruchu, w odległości 0,5 m od krawężników i 2 m od linii posesji. Pomiedzy linią posesji a drzewami po lewej stronie ulicy znajduje się ciąg pieszy. Odległość pomiędzy rzędami drzew wynosi 3 m, drzewa sadzono w rzędach co 4 m)	Wieloobiektowy	Aleja	Aleja kasztanowców białych (<i>Aesculus hippocastanum</i>) składająca się z 48 drzew przy ul. Ignacego Solarza. Obwody pni drzew mierzonych na wysokości 130 cm - 154 cm, 130 cm, 196 cm, 192 cm, 144 cm, 165 cm, 213 cm, 212 cm, 218 cm, 135 cm, 147 cm, 182 cm, 175 cm, 143 cm, 163 cm, 186 cm, 200 cm, 130 cm, 167 cm, 166 cm, 215 cm, 178 cm, 189 cm, 120 cm, 162 cm, 146 cm, 141 cm, 191 cm, 196 cm, 182 cm, 123 cm, 178 cm, 172 cm, 157 cm, 224 cm, 115 cm, 178 cm, 153 cm, 209 cm, 189 cm, 153 cm, 113 cm, 176 cm, 157 cm, 144 cm, 156 cm, 124 cm, 170 cm
1997-03-11	Dz. 2/70, ul. Kraśnicka 2b	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Grupa 5 buków, w 2016 r zniesiono 1 szt.
2017-03-01	Drzewo rośnie na terenie dz. ew. nr 73/86 (obręb 27 - Rury Bonifraterskie, ark. 11) przy ul. Onyksowej 21 w Lublinie, własność: Gmina Lublin - numer GRPP - 31	Jednoobiektowy		Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 420 cm
2017-03-01	Drzewo rośnie w obrębie pasa drogowego ul. Mieczysława Romanowskiego 58; na terenie dz. ew. nr 56/4 (obręb 25 - Rury, ark. 5) w Lublinie, własność: Gmina Lublin - numer GRPP - 32	Jednoobiektowy		Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 200 cm
2017-03-01	Drzewo rośnie w obrębie pasa drogowego ul. Mieczysława Romanowskiego 58; na terenie dz. ew. nr 56/4 (ob-	Jednoobiektowy		Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm - 245 cm

	ręb 25 – Rury, ark. 5) w Lublinie, własność: Gmina Lublin – numer GRPP – 33			
2017-03-01	Drzewo rośnie w obrębie pasa drogowego ul. Mieczysława Romanowskiego 56; na terenie dz. ew. nr 20/5 (obręb 25 – Rury, ark. 5) w Lublinie, własność: Gmina Lublin – numer GRPP – 34	Jednoobiektowy		Klon pospolity (<i>Acer platanoides</i>), o obwodzie pnia mierzonego na wysokości 130 cm – 245 cm
1997-03-11	Skwer pomiędzy ulicami: Krakowskie Przedm., Ewangelicka, I Armii WP, ok. 20 m od skrzyż. ul. Ewangelickiej i I Armii WP	Jednoobiektowy		-
1997-03-11	Skwer pomiędzy ulicami: Krakowskie Przedm., Ewangelicka, I Armii WP, ok. 15 m od skrzyż. ul. Ewangelickiej i I Armii WP	Jednoobiektowy		-
2018-01-25	Na terenie działki nr ew. 37/34 (obręb 49 – Zemborzyce Kościelne II, arkusz 5) przy ul. Krężnickiej w Lublinie na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „BYSTRZYCA” Sp. z o.o. w Lublinie	Wieloobiektowy	Aleja	-
2018-01-25	Przy ul. Krężnickiej w Lublinie na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „BYSTRZYCA” Sp. z o.o. w Lublinie	Wieloobiektowy	Aleja	-
2021-01-14	Rośnie na dz. ew. nr 109/1, ark. 6, obręb 36 – Śródmieście, stanowiącej własność Gminy Lublin, będącej w trwałym zarządzie Przedszkola nr 28, położonej przy ul. Kruczej 6 w Lublinie	Jednoobiektowy		Kłęk amerykański (<i>Gymnocladus dioica</i>)
2021-01-14	Rośnie na dz. ew. nr 4/13, ark. 3, obręb 41 – Wieniawa, stanowiącej własność Województwa Lubelskiego, położonej przy pl. Teatralnym nr 1 w Lublinie	Jednoobiektowy		Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) o obwodzie pnia mierzonym na wysokości 130 cm – 444 cm
2021-01-14	Rośnie na dz. ew. nr 266/3, ark. 1, obręb 27 – Rury Bonifratskie, stanowiącej własność Skarbu Państwa, położonej przy ul. Jana Pawła II w Lublinie	Jednoobiektowy		Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>) o obwodzie pnia mierzonym na wysokości 130 cm – 312 cm
2021-01-14	Rośnie na dz. ew. nr 85/2, ark. 12, obręb 21 – Osiedla LSM, stanowiącej własność Gminy Lublin, położonej przy ul. Głębokiej w Lublinie	Jednoobiektowy		Klon pospolity (<i>Acer platanoides</i>) o obwodzie pnia mierzonym na wysokości 130 cm – 354 cm
2021-01-14	Rośnie na dz. ew. nr 37/62, ark. 5, obręb 49 – Zemborzyce Kościelne II, stanowiącej własność Gminy Lublin, obecnie dzierżawionej przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji „Bystrzyca” Sp. z o.o., numer GRPP – 41.	Jednoobiektowy		Grusza pospolita (<i>Pyrus communis</i>) o obwodzie pnia mierzonym na wysokości 130 cm – 279 cm

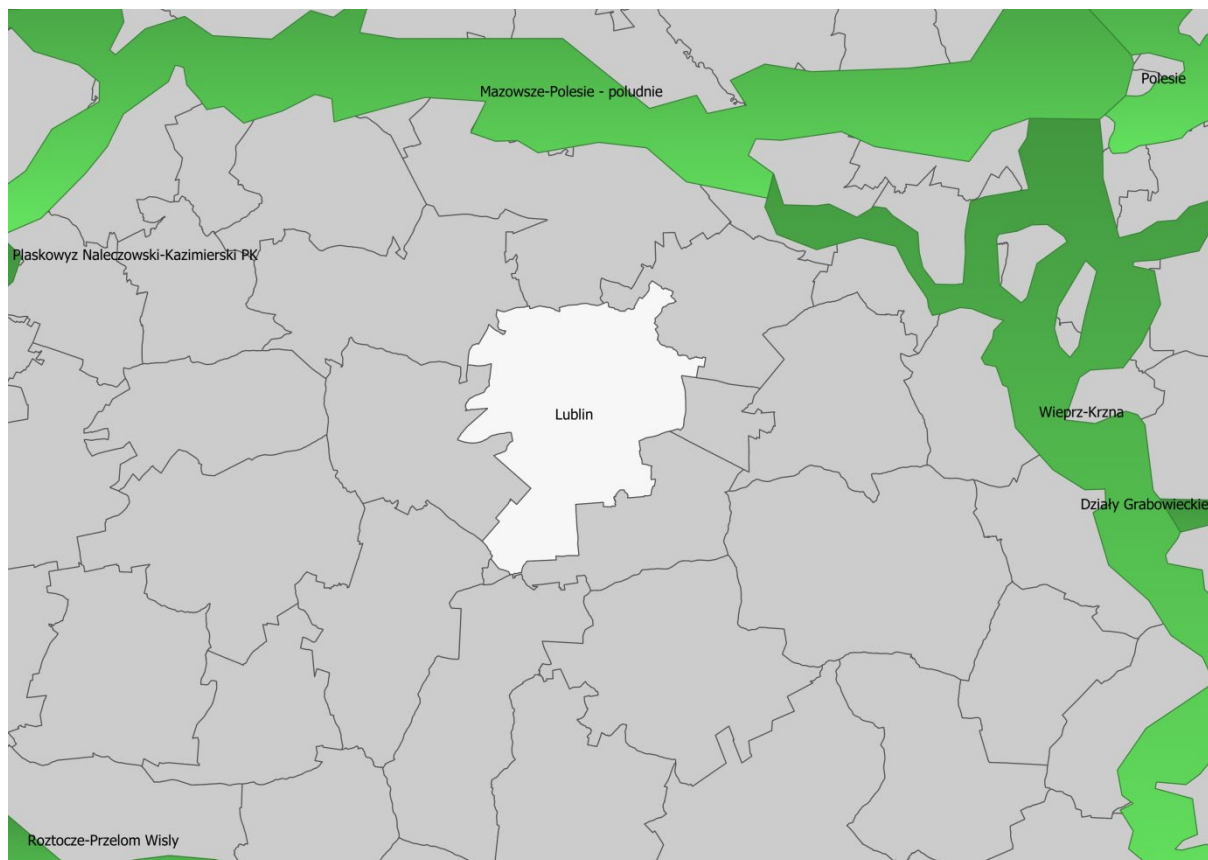
Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>, opracowanie własne.

Korytarze ekologiczne

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska na stronie na terenie Lublina nie wy-

znaczono korytarze ekologicznych, co można zobaczyć na poniższym rysunku.

Rysunek 12: Korytarze ekologiczne wokół miasta Lublin

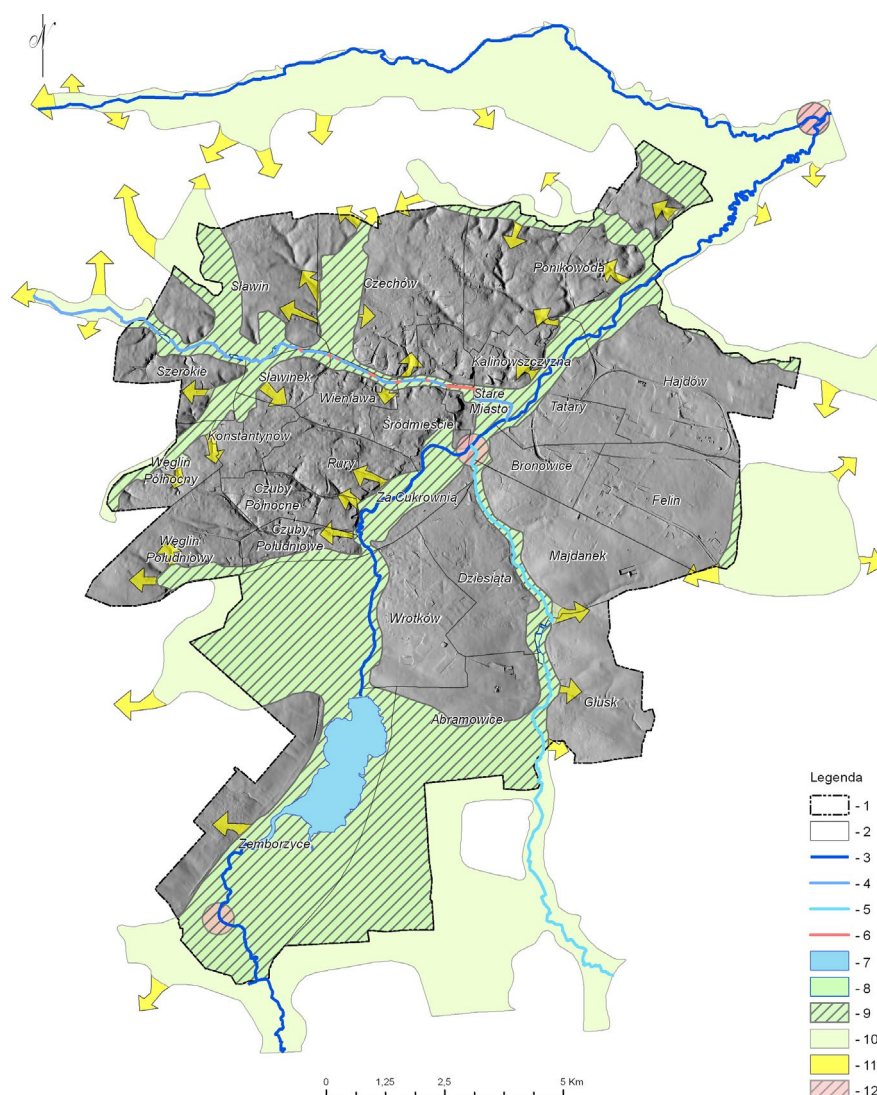
Źródło: <https://www.gov.pl/web/gdos/dostep-do-danych-geoprzestrzennych>, opracowanie własne.

6.4.3. Ekologiczny System Obszarów Chronionych Miasta Lublin

System ekologiczny miasta Lublin nierozzerwalnie związany jest z trzema dolinami rzecznyymi, stanowiącymi jego główne korytarze ekologiczne. Najważniejszym takim korytarzem jest dolina rzeki Bystrzycy, o przebiegu południkowym – od południowej do północnej części miasta. Z Bystrzycą łączą się dwa pozostałe ciekі Lublina: rzeka Czechówka oraz Czerniejówka. W latach 70. XX w. na Bystrzycy zbudowany został zbiornik retencyjny (Zalew Zemborzycki), znajdujący się obecnie w południowej części miasta. Jest to jedno

z najpopularniejszych miejsc wykorzystywanych rekreacyjnie przez mieszkańców Lublina. Rekreacyjna funkcja Zalewu Zemborzyckiego stopniowo rozszerzana jest na całą dolinę Bystrzycy – sukcesywnie rozbudowywana jest tu sieć ścieżek rowerowych, wyznaczono również trasę spływu kajakowego. Całkowita długość odcinka Bystrzycy znajdującego się w administracyjnych granicach miasta Lublin wynosi 18,5 km [3].

Rysunek 13: Ekologiczny System Obszarów Chronionych miasta Lublin

1 - granica administracyjna Lublina, 2 - dzielnice miasta, 3- rzeka Bystrzyca, 4 - rzeka Czechówka, 5 - rzeka Czerniejówka, 6 - skanalizowane odcinki rzek, 7 - Zalew Zemborzycki, 8 - stawy, 9 - obszar badań (ESOCh w granicach administracyjnych Lublina), 10 - zasięg ESOCh zgodnie z uchwałą nr 165/XI/2011, 11 - kierunki powiązań ekologicznych lubelskiego ESOCh, 12 - główne węzły ekologiczne Lublina

Źródło: Szymon Chmielewski, Anna Łukasik, Paulina Owczarek, *Ekologiczny System Obszarów Chronionych miasta Lublin a miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego*, http://telegeo.wgsw.uw.edu.pl/Teledetekcja_Srodowiska/czasopismo_pl.html.

6.5. Problemy ochrony środowiska dotyczące obszarów podlegających ochronie

Głównym problemem w omawianym obszarze na terenie Lublina jest wysoki wskaźnik antropopresji wynikający z funkcjonowania dużego miasta (m.in. komunikacji, przemysłu, rekreacji, chemizacji, zmiany stosunków wodnych). Sumarycznym efektem ludzkiego oddziaływania jest wzrost skażenia i obciążenia środowiska, co może prowadzić do

degradacji terenów chronionych. Skutki antropopresji, czyli antropogeniczne obciążenie środowiska objawia się głównie poprzez:

- zmiany jakości powietrza,
- zmiany zasobów wodnych,
- zmiany gleb,
- zmiany zasobów biologicznych,
- zmiany estetyki krajobrazu.

Przewiduje się, że nastąpi wzrost wskaźnika antropopresji wynikający z rozwoju gospodarczego Lublina, co może skutkować zagrożeniem terenów chronionych.

Istotnym problemem w obszarze zasobów przyrodniczych jest niska lesistość omawianego terenu – dla Lublina zgod-

nie z danymi GUS wynosi 11,1%.

Przewidywane oddziaływanie na środowisko w wyniku realizacji zapisów dokumentu

7. Przewidywane oddziaływanie na środowisko w wyniku realizacji zapisów dokumentu

Projekt Strategii Lublin 2030 wyznacza cele, kierunki interwencji i działania, które są zadaniami zarówno o charakterze inwestycyjnym i nieinwestycyjnym (organizacyjno-edukacyjne), które ujmują ogół potrzeb wynikających z rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, społecznej, funkcjonalno-przestrzennej itp.

Niektóre zadania wyznaczone w projekcie Strategii mogą kwalifikować się jako przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz. 1839), dla których konieczne może być przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania na środowisko na zasadach określonych w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389).

W ramach powyższej procedury prowadzona będzie wówczas szczegółowa ocena oddziaływania zadań pod kątem środowiskowym przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Ocena oddziaływania na środowisko na etapie sporządzenia niniejszej Prognozy oddziaływania na środowisko jest utrudniona, a czasami wręcz niemożliwa. Strategia zawiera zadania zgłoszone przez samorząd miasta, których realizacja przewidziana jest w perspektywie lat 2022-2030. Duża część zadań inwestycyjnych nie ma określonego zakresu, sposobu i charakteru prowadzenia prac, w związku z czym podanie konkretnych oddziaływań jest dosyć problematyczne. Zgodnie z powyższym w niniejszej Prognozie przedstawiono potencjalne oddziaływania, zidentyfikowane na podstawie oceny oddziaływania dla innych przedsięwzięć o zbliżonym zakresie. Zatem w ramach oceny skutków realizacji projektu Strategii Lublin 2030 na etapie opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przedstawiono potencjalne oddziaływanie bezpośrednie (B) pośrednie (P), wtórne (W), skumulowane (Sk), stałe/długoterminowe (S), chwilowe/krótkoterminowe (Ch), pozytywne, negatywne i neutralne na powierzchnię ziemi i krajobraz, wody, różnorodność biologiczną, rośliny, zwierzęta, formy ochrony przyrody, zasoby naturalne, powietrze atmosferyczne i klimat, klimat akustyczny, krajobraz kulturowy i zabytki,

ludzi i dobra materialne, wykorzystując metodę macierzy interakcji.

W przypadku miasta Lublin istnieje niewielkie prawdopodobieństwo bezpośredniego lub pośredniego ryzyka oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo. Należy jednak nadmienić, iż stopień, zakres oraz skutek oddziaływania (negatywny, pozytywny, neutralny) będzie mógł zostać oceniony z chwilą ustalenia dokładnego zakresu oraz rodzaju prowadzonych przedsięwzięć. W zależności od ich rodzaju może zostać nałożony obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, która może zakończyć się wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub odmową jej wydania, z uwagi na znaczne negatywne oddziaływania.

Projekt Strategii Lublin 2030 jest dokumentem o charakterze ogólnym i nie wskazuje zakresu ani szczegółów technicznych poszczególnych inwestycji. Strategia określa jedynie konieczność ich realizacji w celu poprawy jakości różnych komponentów funkcjonowania miasta oraz wdrażania zaleceń dokumentów wyższego szczebla. W związku z powyższym, efekty poszczególnych zadań mogą być przewidziane tylko w ograniczonym zakresie. Należy mieć na uwadze uwzględnianie zasad ochrony środowiska podczas projektowania i planowania poszczególnych inwestycji.

Projekt Strategii Lublin 2030 przewiduje szereg działań edukacyjno-promocyjnych. Wyznaczone działania edukacyjne mają głównie charakter organizacyjny i informacyjny. Potrzeba prowadzenia ciągłej edukacji społeczeństwa, szczególnie z zakresu ekologii, wynika z ciągle zmieniających się przepisów ochrony środowiska oraz powstawania nowych zagrożeń i problemów przyrodniczych. Edukacja jest elementem wspierającym – opisuje, informuje i wyjaśnia zagadnienia, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia założonego efektu zrównoważonego rozwoju i spełnienia odpowiednich standardów ochrony środowiska. Dlatego większość wyznaczonych zadań z zakresu edukacji oraz działań organizacyjnych odznacza się pośrednim, stałym i pozytywnym wpływem na poszczególne komponenty ochrony środowiska, stąd zrezygnowano w dalszej części z interpretacji tego zagadnienia w ramach poszczególnych grup oddziaływań. Podobna sytuacja dotyczy działań polegających na aktualizacji dokumentów planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zago-

spodarowania przestrzennego) o zapisy sprzyjające osiągnięciu lepszych standardów środowiskowych.

Poniższa tabela przedstawia ocenę i analizę oddziaływania na poszczególne elementy środowiska działań zaplanowanych do realizacji w ramach projektu Strategii Lublin 2030.

LEGENDA:

	Potencjalne pozytywne oddziaływanie
	Potencjalne neutralne oddziaływanie
	Potencjalne negatywne oddziaływanie

B	Bezpośrednie
P	Pośrednie
S	Stałe
Ch	Chwilowe
W	Wtórne
Sk	Skumulowane

Tabela 7. Ocena oddziaływania na środowisko działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu Strategii Lublin 2030

Lp.	Tytuł zadania/przedsięwzięcia/projektu	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
1.	A.1.k.1. Stworzenie (na bazie aktualnie funkcjonujących obiektów oświatowych i po ich doposażeniu i dofinansowaniu) miejskiego ośrodka doskonalenia nauczycieli, zapewniającego kompleksową ofertę kształcenia kompetencji kadr dydaktycznych, m.in. w zakresie rozwoju kompetencji metodycznych, kompetencji przyszłości, kompetencji społecznych, czy obywatelskich.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
2.	A.1.k.2. Stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu w Lublinie – ośrodka popularyzującego naukę, kreatywność i innowacje o regionalnym i ponadregionalnym zasięgu oddziaływania, oraz opracowanie jego programu merytorycznego. Działanie to powinno być realizowane we współpracy z samorządem województwa, uczelniami i partnerami biznesowymi.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

3.	A.1.k.3. Rozwój i unowocześnienie oferty kształcenia i bazy techno-dydaktycznej szkół zawodowych kształcących w branżach istotnych dla regionalnej gospodarki, w szczególności tych wskazanych jako inteligentne specjalizacje Lublina	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
4.	A.1.k.4. Rozwój oferty i infrastruktury centrów kształcenia ustawicznego oraz promocja kształcenia ustawicznego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
5.	A.1.k.5. Prowadzenie cyklicznych analiz aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania na miejsca w publicznych żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych w poszczególnych dzielnicach, a następnie zapewnienie adekwatnej liczby miejsc dla dzieci w jednakowym standardzie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
6.	A.1.k.6. Stworzenie miejskich programów współpracy z uczelniami, biznesem i instytucjami kultury. Pierwszy z tych programów mógłby określać udział pracowników uczelni w zajęciach dla uczniów oraz udział uczniów w zajęciach uniwersyteckich; drugi:	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	ramy kształcenia przedsiębiorczości oraz doradztwa i kształcenia zawodowego; trzeci: udział artystów i pracowników instytucji kultury w zajęciach w szkołach oraz udział uczniów w zajęciach realizowanych w instytucjach kultury.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
7.	A.1.k.7. Stworzenie miejskiego systemu doradztwa zawodowego – we współpracy z uczelniami i biznesem.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
8.	A.1.k.8. Zrealizowanie programu grantowego na rzecz organizacji nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych (rozwijających uzdolnienia i zainteresowania oraz wyrównawczych) w szkołach i placówkach oświatowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
9.	A.1.k.9. Stworzenie miejskiego programu rozwijania pozaszkolnych zainteresowań uczniów, finansującego ciekawe, nieodpłatne zajęcia pozaszkolne.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
10.	A.1.k.10. Realizacja działań wzmacniających więzi młodych ludzi z miastem. Działania te powinny w szczególności stworzyć okazję do poznawania lubelskich firm (wzorem realizowanego projektu „Przedsiębiorcze dzieciaki”), ale również ośrodków kultury, organizacji społecznych i uczelni, ukazać możliwości rozwoju w Lublinie oraz wspierać start młodych przedsiębiorców.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

11.	A.2.k.1. Wspieranie procesu wzmocnienia i instytucjonalizacji współpracy uczelni lubelskich realizujących wspólne międzynarodowe projekty naukowe, dydaktyczne i promocyjne oraz proefektywnościowa konsolidacja dyscyplin naukowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
12.	A.2.k.2. Realizacja programu Visiting Professors in Lublin, koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin we współpracy ze wszystkimi uczelniami lubelskimi (ze wspólnym finansowaniem ze strony wszystkich partnerów) oraz jego międzynarodowa promocja.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
13.	A.2.k.3. Realizacja Programu Lublin Akademicki (koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin) w części wspierającej naukę oraz umiędzynarodowienie kształcenia.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
14.	A.2.k.4. Przygotowanie strategii wejścia wszystkich uczelni lubelskich do konsorcjów europejskich uniwersytetów oraz rozwój europejskich projektów konsorcjalnych z udziałem Lublina i uczelni z krajów UE.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
15.	A.2.k.5. Wybór i przystąpienie do międzynarodowych akredytacji strategicznych uniwersyteckich kierunków kształcenia zawodowego (międzynarodowe konsorcja edukacyjne).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

16.	A.2.k.6. Budowa modelu kształcenia zawodowego na lubelskich uczelniach, który pozwoli na włączenie większej liczby praktyków ze sfery biznesu do kształcenia zawodowego, rozwój systemu praktyk za granicą dla studentów oraz rozwój przedmiotów w siatkach zajęć włączających studentów: warsztaty, debaty, tworzenie nowych rozwiązań.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
17.	A.2.k.7. Wdrożenie programu Study in Lublin 2.0 koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin we współpracy ze wszystkimi uczelniami lubelskimi (ze wspólnym finansowaniem ze strony wszystkich partnerów) oraz rozwój systemu praktyk zagranicznych studentów.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
18.	A.2.k.8. Wspieranie uczelni w rozwoju ilościowej i jakościowej oferty anglojęzycznych kierunków studiów w kooperacji z partnerami z zagranicy, organizacji międzynarodowych szkół letnich oraz uzyskania międzynarodowych akredytacji na anglojęzyczną ofertę lubelskich uczelni. Rozwój oferty anglojęzycznej w powiązaniu z inteligentnymi specjalizacjami gospodarczymi miasta.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

19.	A.2.k.9. Wspólne działania miasta, uczelni, biznesu i partnerów międzynarodowych na rzecz utworzenia nowych kierunków studiów w obszarze Teaching Design oraz pozyskanie nowej kadry do prowadzenia zajęć na nowo powstałych kierunkach.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
20.	A.2.k.10. Wspólne działania miasta, uczelni, biznesu i partnerów międzynarodowych na rzecz cyfryzacji lubelskich uczelni, samorządu Lublina, miejskich instytucji, szpitali oraz pozostałych zainteresowanych podmiotów (program Lubelska Unia Cyfrowa).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
21.	A.2.k.11. Wspólne działania miasta, uczelni, biznesu i środowiska kultury na rzecz utworzenia nowych kierunków kształcenia artystycznego, teatralnego i kreatywnego, których brakuje dzisiaj w ofercie Lublina (Akademia Artystyczna i Przemysłów Kreatywnych).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
22.	A.3.k.1. Stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu (Eksploratorium) w Lublinie – ośrodka popularyzującego naukę, kreatywność i innowacje o regionalnym i ponadregionalnym zasięgu oddziaływania, oraz opracowanie jego programu merytorycznego. Działanie to powinno być realizowane we współpracy z samorządem województwa, uczelniami, szkołami i partnerami biznesowymi.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
23.	A.3.k.2. Rozwój i promocja Lubelskiego Festiwalu Nauki.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
24.	A.3.k.3. Realizacja Programu Lublin Akademicki (koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin) w części wspierającej inicjatywy uczelni na rzecz mieszkańców miasta, instytucji i organizacji pozarządowych oraz biznesu w Lublinie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
25.	A.3.k.4. Wspólne działanie miasta, uczelni i biznesu na rzecz tworzenia nowych, przyszłościowych kierunków studiów, zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami miasta i metropolii, oraz ich ewaluacja i aktualizacja.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
26.	A.3.k.5. Zaangażowanie większej liczby praktyków ze sfery biznesu do kształcenia w obszarach związanych z inteligentnymi specjalizacjami miasta oraz pozyskiwanie ekspertów i praktyków z zagranicy do kształcenia w Lublinie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
27.	A.3.k.6. Wdrożenie programu Spin-off in Lublin (koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin we współpracy ze wszystkimi uczelniami lubelskimi, ze wspólnym finansowaniem ze strony wszystkich partnerów) oraz jego międzynarodowa promocja.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
28.	A.3.k.7. Wspólne działania uczelni i samorządu zachęcające naukowców/innovatorów do zakładania spółek przy lubelskich uczelniach oraz przyciągnięcie aniołów biznesu i Venture Capital inwestujących w spółki odpryskowe i startupy powstające przy lubelskich uczelniach..	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

29.	A.3.k.8. Włączanie lubelskich naukowców w gremia eksperckie i doradcze przy samorządzie Lublina i jego jednostkach organizacyjnych oraz spółkach miejskich.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
30.	A.3.k.9. Wprowadzenie przedmiotu „zarządzanie projektami i przedsiębiorczość”, prowadzonego metodą warsztatową, jako obowiązkowego dla wszystkich kierunków studiów w Lublinie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
31.	A.3.k.10. Opracowanie wspólnego programu praktyk i staży przy współpracy z Biurami Karier, działającymi przy uczelniach oraz z wykorzystaniem kontaktów biznesowych samorządu Lublina (projekt MATCH).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
32.	Rozwój programów stypendialnych dla wybitnych studentów i doktorantów lubelskich uczelni oraz realizacja Konkursu Prezydenta Miasta Lublin na najlepszą pracę dyplomową poświęconą tematyce rozwoju gospodarczego miasta.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
33.	A.3.k.12. Wdrożenie programu doktoratów zamawianych i wdrożeniowych dla samorządu Miasta Lublin oraz dla priorytetowych sektorów gospodarki Lublina..	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
34.	A.3.k.13. Utworzenie w Lublinie, we współpracy z lubelskimi uczelniami oraz administracją rządową, centrum badań i wdrożeń w zakresie sztucznej inteligencji.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
35.	A.4.k.1. Rozwój programu Lubelska Wyżyna IT – innowacyjnego ekosystemu stworzonego przez samorząd Lublina w 2011 roku, we współpracy z biznesem informa-	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	tycznym z Polski i ze świata, uczelniami wyższymi, szkołami zarządzanymi przez miasto oraz instytucjami otoczenia biznesu.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
36.	A.4.k.2. Rozwój ekosystemu medycznego w Lublinie na bazie Klastra Lubelska Medycyna (powstałego w 2014 roku), zarządzanego wspólnie przez Urząd Miasta Lublin oraz Uniwersytet Medyczny w Lublinie (wraz z promocją ośrodka lubelskiego jako perspektywicznego miejsca w zakresie turystyki medycznej w Europie).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
37.	A.4.k.3. Budowanie powiązań kooperacyjnych firm biotechnologicznych z innymi podmiotami funkcjonującymi w ramach specjalizacji gospodarczych miasta: zdrowe społeczeństwo, zautomatyzowane przetwórstwo spożywcze i żywność funkcjonalna oraz procesy chemiczne i produkty chemii specjalistycznej, m.in. przez rozwój Lubelskiego Klastra Biotechnologicznego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
38.	A.4.k.4. Rozwój ekosystemu motoryzacyjnego i maszynowego, w oparciu o powstały w 2018 roku Klaster Wyzyna Motoryzacyjna i Maszynowa.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
39.	A.4.k.5. Budowa i rozwój innowacyjnych ekosystemów gospodarczych dla pozostałych czterech inteligentnych specjalizacji miasta (przetwórstwo żywności i żywność funkcjonalna, nowoczesne usługi bizneso-	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	we, chemia oraz logistyka) w sposób dostosowany do specyfiki każdej z tych specjalizacji – wynikającej z rodzaju produkcji, liczby i wielkości firm, zasobów, jakie potrzebują do rozwoju czy skłonności do innowacji i współpracy.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
40.	A.4.k.6. Realizacja i promocja międzynarodowego cyklu konferencji technologicznych w Lublinie (LubTech), związanych z inteligentnymi specjalizacjami gospodarczymi miasta.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
41.	A.4.k.7. Powiązanie systemu kształcenia w mieście z potrzebami gospodarki (zaangażowanie przez miasto pracodawców do współtworzenia i realizacji programów edukacyjnych) oraz promocja kształcenia i kariery w branżach priorytetowych, zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami gospodarczymi miasta.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
42.	A.4.k.8. Opracowanie programu przyciągania inwestorów zewnętrznych do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, który uwzględni zróżnicowane formy promocji gospodarczej, wskaże preferencje i warunki brzegowe w zakresie rodzajów pozyskiwanych inwestycji oraz tereny inwestycyjne.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
43.	A.4.k.9. Powołanie z udziałem miasta instytucji wspierającej internacjonalizację lubelskich przedsiębiorstw.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

44.	A.4.k.10. Realizacja Programu Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Rynku Pracy Miasta Lublin, z priorytetową rolą działań łagodzących bezrobocie młodzieży oraz staży i szkoleń pozwalających na nabycie kwalifikacji i zawodów deficytowych oraz tych powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami miasta.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
45.	A.4.k.11. Wspieranie poprzez miejskie systemy grantowe organizacji pozarządowych, których celem jest zwiększanie konkurencyjności i innowacyjności mikroprzedsiębiorstw i młodych firm.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
46.	A.4.k.12. Opracowanie i wdrożenie programu integracji z rynkiem pracy zarówno cudzoziemców - absolwentów lubelskich uczelni i migrantów ekonomicznych, jak i obywateli Polski powracających do kraju.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
47.	A.4.k.13. Wsparcie kompetencyjne przedsiębiorstw z Lublina (na przykład poprzez mechanizmy grantowe dla organizacji pozarządowych) w zakresie zwiększania zdolności biznesu do adaptacji do megatrendów cywilizacyjnych (zielony ład, transformacja energetyczna i cyfrowa, robotyzacja).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
48.	A.4.k.14. Stworzenie instytucjonalnych mechanizmów usprawniających współpracę na linii miasto-biznes-uczelnie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
49.	A.5.k.1. Zapewnienie w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych wysokiej jakości oferty edukacyjnej w tematyce przedsiębiorczości, programowania i kompetencji cyfrowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

50.	A.5.k.2. Stworzenie metropolitalnej platformy integrującej działania różnych interesariuszy w zakresie wspierania nowych przedsiębiorstw: tradycyjnych, start-upów oraz firm kreatywnych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
51.	A.5.k.3. Realizacja programu Start-up in Lublin skierowanego do wszystkich uczestników życia start-upowego w Lublinie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
52.	A.5.k.4. Promocja Lublina jako jednego z wiodących ekosystemów start-upowych w Polsce w celu pozyskania nowych młodych firm oraz talentów.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
53.	A.5.k.5. Wspieranie rozwoju prywatnych projektów inwestycyjnych (np. aniołów biznesu, funduszy Venture Capital) skierowanych do młodych przedsiębiorców oraz wspieranie mikroprzedsiębiorców, start-upów oraz firm kreatywnych poprzez pośredni mechanizm grantów dla organizacji pozarządowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
54.	A.5.k.6. Kontynuacja realizacji zadań wskazanych w Strategii rozwoju sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie i Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym na lata 2020-2030, w tym Stworzenie Centrum Przemysłów Kreatywnych, jako miejsca inkubacji i rozwoju środowiska kreatywnego w Lublinie, wraz z projektem Kreatywni 2.0.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

55.	A.5.k.7. Rozwój infrastruktury wspierającej mikroprzedsiębiorczość, przedsiębiorczość innowacyjną i biznesy kreatywne (medialaby, laboratoria innowacji, przestrzenie coworkingowe, przestrzenie twórcze) poprzez ulokowanie jej w istniejących w dzielnicach instytucjach miejskich (domy kultury, biblioteki, centra seniorów).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
56.	A.5.k.8. Stworzenie Miejskiego Laboratorium Innowacji, jako istotnego elementu ekosystemu start-upowego, tworzącego unikalne warunki rozwojowe dla Lublina i jego interesariuszy.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
57.	A.5.k.9. Rozwój strefy gospodarczej „Hajdów-Zadębie” poprzez budowę połączenia ulicy Turystycznej z ul. Grygowej oraz uzbrojenie i budowę dróg i infrastruktury towarzyszącej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
58.	A.5.k.10. A.5.k.10. Otwarcie terenów inwestycyjnych przy ul. Zembrzyckiej i ul. Abramowickiej – Budowa strefy gospodarczej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
59.	A.5.k.11. Rozwój infrastruktury pod inwestycje biurowe w rejonie ul. Nałęczowskiej, ul. Wojciechowskiej, ul. Solidarności, ul. Szeligowskiego i obszarze przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (Dworcu Metropolitalnym).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B

60.	A.5.k.12. Rewitalizacja terenów gospodarczych po dawnej fabryce Daewoo Motor Polska.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
61.	A.5.k.13. Rewitalizacja i nowe inwestycje infrastrukturalne w pozostałych strefach gospodarczych w Lublinie (strefa Bursaki, Wrotków, Chemiczna-Pancerniaków, Podstrefa Lublin SSE Euro-Park Mielec na Felinie, strefa Zadębie).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
62.	B.1.k.1. Opracowanie i sukcesywne wdrażanie koncepcji spójnych powiązań terenów zielonych, w tym terenów zieleni.	S, B	S, B	S, P	S, B	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P
		Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P
63.	B.1.k.2. Wypracowanie miejskich standardów chroniących zieleń w procesach inwestycyjnych.	S, B	S, B	S, P	S, B	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P
		Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P
64.	B.1.k.3. Wypracowanie miejskich standardów projektowania zieleni towarzyszącej miejskim trasom komunikacyjnym.	S, B	S, B	S, P	S, B	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P
		Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P
65.	B.1.k.4. Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy, wraz z dopływami (Czerniejówką i Czechówką), z uwzględnieniem budowy infrastruktury rekreacyjnej.	S, B	S, B	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, B	S, P	S, P
		Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, P
66.	B.1.k.5. Wsparcie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w realizacji projektów i działań mających na celu poprawę jakości wód w Zalewie Zemborzyckim oraz w rzekach na terenie Lublina.	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P

67.	B.1.k.6. Realizacja projektu Parku Nadrzecznego nad Bystrzycą.	S, P	S, B	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P
68.	B.1.k.7. Utworzenie parku na Błoniach pod Zamkiem.	S, P	S, B	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P
69.	B.1.k.8. Rewitalizacja Parku Bronowice.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
70.	B.1.k.9. Kontynuacja realizacji projektu Zielonego Budżetu obywatelskiego w celu zwiększania powierzchni terenów zieleni.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
71.	B.1.k.10. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
72.	B.2.k.1. Opracowanie analizy ruchu drogowego z uwzględnieniem wszystkich dostępnych form przemieszczania się po mieście (przy pomocy m.in. geoankiety).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
73.	B.2.k.2. Stworzenie nowych standardów inwestycji drogowych, promujących koncepcję ulic uspokojonych, z dużym komponentem zieleni.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, B	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
74.	B.2.k.3. Ograniczenie indywidualnego	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	ruchu samochodowego w centralnej części miasta, wraz z uporządkowaniem parkowania, poprzez zmianę organizacji ruchu i wprowadzenie ułatwień dla innych form transportu.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
75.	B.2.k.4. Uruchomienie aplikacji integrującej wszystkie środki transportu.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
76.	B.2.k.5. Opracowanie standardów dla rozwoju mikromobilności.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
77.	B.2.k.6. Wyznaczenie lokalizacji i zasad funkcjonowania stref czystego transportu.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, B	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
78.	B.2.k.7. Optymalizacja rozkładów komunikacji publicznej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
79.	B.2.k.8. Wyznaczenie koncepcji sieci buspasów oraz jej wdrożenie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
80.	B.2.k.9. Opracowanie koncepcji i budowa wewnętrznych węzłów przesiadkowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P
81.	B.2.k.10. Wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania miejscami parkingowymi.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
82.	B.2.k.11. Dalsza modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, spójnej ze Zinte-	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	growanym Centrum Komunikacyjnym i przebudową zbiorowego układu komunikacyjnego.	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
83.	B.2.k.12. Budowa nowych pętli komunikacji miejskiej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
84.	B.2.k.13. Rozbudowa dróg wojewódzkich usprawniających dostęp do sieci TEN-T.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
85.	B.2.k.14. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
86.	B.3.k.1. Dążenie do całkowitego pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P
87.	B.3.k.2. Przyjęcie standardów urbanistycznych.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P
88.	B.3.k.3. Opracowanie tzw. uchwały krajo-brazowej.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P
89.	B.3.k.4. Opracowanie planu ochrony dóbr kultury współczesnej.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
90.	B.3.k.5. Przyjęcie katalogu rozwiązań ochronnych wraz z analizą aktualnego stanu klimatu akustycznego w Lublinie.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

91.	B.3.k.6. Wykonanie analizy układu urbanistycznego miasta pod względem ryzyka wpływu na zjawisko miejskiej wyspy ciepła oraz ochrony kluczowych korytarzy przewietrzania miasta.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
92.	B.3.k.7. Przygotowanie analiz wdrożenia i standardów projektowania infrastruktury błękitno-zielonej.	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
93.	B.3.k.8. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
94.	B.4.k.1. Kontynuacja miejskiego Programu Ograniczania Niskiej Emisji celem likwidacji indywidualnych kotłów węglowych.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
95.	B.4.k.2. Równomierne, względem potrzeb i uwarunkowań, rozmieszczenie czujników monitorujących jakość powietrza na obszarze miasta.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
96.	B.4.k.3. Opracowanie i wdrożenie koncepcji sieci stacji ładowania elektrycznej mikromobilności.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
97.	B.4.k.4. Modernizacja oświetlenia miejskiego przy wykorzystaniu technologii LED oraz inteligentnych systemów sterujących.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

98.	B.4.k.5. Współpraca ze środowiskiem naukowym w celu wypracowania koncepcji rozwoju technologii wodorowych. Budowa stacji tankowania wodoru.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
99.	B.4.k.6. Budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasilania transportu publicznego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
100.	B.4.k.7. Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego na terenie miasta Lublin, w tym wymiana istniejących węzłów grupowych na indywidualne węzły ciepłe celem ograniczenia strat ciepła.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
101.	B.4.k.8. Wspieranie tworzenia lokalnych społeczności energetycznych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
102.	B.4.k.9. Głęboka termomodernizacja istniejących obiektów publicznych przy uwzględnieniu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła, zwiększenia udziału powszechnego stosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach oraz magazynowania energii, wymiany oświetlenia na energooszczędne.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
103.	B.4.k.10. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
104.	B.5.k.1. Przygotowanie analiz wdrożenia i standardów projektowania infrastruktury	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, B	S, P	S, B	S, P	S, P

	błękitno-zielonej.	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
105.	B.5.k.2. Wypracowanie standardów retencji wody – poprzez ochronę gleb oraz właściwe gromadzenie wody w zbiornikach naziemnych i podziemnych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P
106.	B.5.k.3. Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami, m.in. w rejonie ul. Głębokiej, ul. Kunickiego, ul. Nadbystrzyckiej, ul. Morwowej, alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B
107.	B.5.k.4. Budowa nowych i podłączenie wybudowanych już zbiorników retencyjnych w rejonie Cieku spod Konopnicy (w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy ul. Raszyńską i ul. Wojciechowską), nowych zbiorników na Sławinie (w rejonie ul. Warszawskiej i ul. Skowronkowej) i w rejonie ul. Muzycznej.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B
108.	B.5.k.5. Kontynuacja miejskiego programu małej retencji „Złap deszczówkę”.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B

109.	B.5.k.6. Budowa stacji wodociągowej Turka wraz z włączeniem do systemu wodociągowego miasta Lublin – w ramach przedsięwzięcia planuje się wzmocnienie efektywności systemu zaopatrzenia w wodę miasta Lublin, poprzez budowę Stacji Wodociągowej zasilanej z nowego ujęcia wody Turka.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
110.	B.5.k.7. Podniesienie bezpieczeństwa zasilania w wodę miasta Lublin i gmin ościennych w sytuacjach kryzysowych, poprzez budowę połączeń tranzytowych.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, B	S, P	S, B	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
111.	B.5.k.8. Przygotowanie i wdrożenie kampanii edukacyjnych w obszarze zero waste, m.in.: szkoła zero waste, działania w dzielnicach i instytucjach miejskich.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B
112.	B.5.k.9. Opracowanie katalogu dobrych praktyk „niemarnowania”.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B
113.	B.5.k.10. Promowanie kompostowania, m.in. poprzez tworzenie kompostowników na lokalnych terenach zielonych oraz udostępnienie kompostowników mieszkańcom.	S, P	S, B	S, B	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B
114.	B.5.k.11. Rozwój rolnictwa miejskiego tzw. społecznych ogródków.	S, P	S, B	S, B	S, B	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B
115.	B.5.k.12. Rozbudowa systemu stacjonarnych punktów selektywnej zbiórki odpadów (PSZOK).	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B

116.	B.5.k.13. Zakup kontenerów do zbiórki odpadów sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz kontenerów dla aptek zbierających przeterminowane leki.	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B
117.	B.5.k.14. Wdrożenie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Miasta Lublin, który stanowi próbę kompleksowej odpowiedzi na problematykę związaną z następstwami zmian klimatu.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
118.	B.5.k.15. Wsparcie grup szczególnie wrażliwych na konsekwencje ekstremalnych zjawisk klimatycznych, poprzez m.in. budowę systemu pomocy sąsiedzkiej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
119.	C.1.k.2. Stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej, horyzontalnej polityki zarządzania różnorodnością i równością oraz polityki na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji i miejskiego programu edukacji włączającej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
120.	C.1.k.3. Przebudowa i rozbudowa obiektów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie, utworzenie Centrum kompleksowego wsparcia edukacyjnego, rewalidacyjnego oraz integracyjnego dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
121.	C.1.k.4. Rozbudowa i budowa placówek edukacyjnych, terapeutycznych i wspierających, uwzględniających potrzeby różnych	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	grup osób wymagających wsparcia.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
122.	C.1.k.5. Prowadzenie kampanii edukacyjnych dotyczących różnorodności oraz budujących świadomość istnienia „niewidocznych” grup społecznych poprzez kampanie społeczne, lekcje wychowawcze, akcje i wydarzenia.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
123.	C.1.k.6. Rozwój systemu usług społecznych świadczonych w środowisku oraz niezbędnego zasobu usług instytucjonalnych, skierowanych do poszczególnych grup wymagających wsparcia.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
124.	C.1.k.7. Kreowanie postaw zaangażowania społecznego i wolontariatu poprzez kampanie społeczne, lekcje wychowawcze, akcje i wydarzenia.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
125.	C.1.k.8. Promocja i rozwój miejskiego telefonu zaufania poprzez zapewnienie obsługi także w języku angielskim i ukraińskim.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

126.	C.1.k.9. Prowadzenie działań mających na celu likwidację barier oraz wdrażanie racjonalnych usprawnień w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania oraz realizowanie działań inwestycyjnych zgodnie z ideą projektowania uniwersalnego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
127.	C.2.k.1. Rozszerzenie formuły angażowania młodych ludzi w procesy decyzyjne na linii młodzież - miasto, w tym usprawnienie komunikacji oraz profilowanie przekazu adresowanego do tej grupy wiekowej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
128.	C.2.k.2. Promocja aktywności młodych ludzi na różnych polach, m.in. przez finansowanie w formie grantów i wszechstronne wsparcie ich inicjatyw i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
129.	C.2.k.3. Realizacja programu działań i wydarzeń określonego w aplikacji Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
130.	C.2.k.4. Zwiększanie dostępności żłobków i przedszkoli oraz rozwój form opieki nad dziećmi.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
131.	C.2.k.5. Utrzymanie działalności poradni psychologiczno-pedagogicznych i zwiększanie dostępności do usług przez nie świadczonych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
132.	C.2.k.6. Zwiększanie dostępności poradnictwa specjalistycznego m.in. psychologicznego oraz interwencji kryzysowej w kontekście problemów jakie wywołała pandemia COVID-19.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

133.	C.2.k.7. Sprawna realizacja programów samorządowych i rządowych na rzecz rodzin.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
134.	C.2.k.8. Rozwój infrastruktury i usług potrzebnych rodzinom.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
135.	C.2.k.9. Kontynuowanie i rozwijanie systemu wszechstronnego wspierania rodzin, w tym rodzinnej pieczy zastępczej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
136.	C.2.k.10. Rozwój i lepsze wykorzystanie potencjału istniejących miejsc spotkań i aktywnego spędzania czasu, dedykowanych seniorom.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
137.	C.2.k.11. Rozbudowa oferty usług i dóbr dla osób w wieku senioralnym, w tym usług świadczonych w środowisku funkcjonowania seniora.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
138.	C.2.k.12. Wspieranie i wzmacnianie aktywności społecznej seniorów.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
139.	C.2.k.13. Projektowanie działań samorządu z udziałem seniorów.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
140.	C.2.k.14. Opracowanie i wdrożenie programów edukacyjnych podnoszących kompetencje osób w wieku senioralnym w szczególności kompetencji cyfrowych i bezpieczeństwa w sieci.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
141.	C.2.k.15. Usprawnienie kanałów komunikacji z seniorami i organizacjami seniorskimi.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
142.	C.2.k.16. Programowanie działań wspierających pozytywne postawy wobec seniorów, w tym organizacja wolontariatu seniorów i na rzecz seniorów.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
143.	C.2.k.17. Realizacja i promocja nowatorskich rozwiązań, inicjatyw i praktyk wpisujących się w misję współpracy wielopokoleniowej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
144.	C.2.k.18. Stworzenie sieci mentoringu wielopokoleniowego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
145.	C.2.k.19. Organizacja spotkań wielopokoleniowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
146.	C.2.k.20. Realizacja szkolnych projektów przyjaznych różnym pokoleniom.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
147.	C.2.k.21. Realizacja Programu Zdrowie dla Lublina na lata 2021-2025.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
148.	C.2.k.22. Wsparcie w zaspokojeniu potrzeb	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	mieszkańców rodzin, w tym realizacja programów rządowych, partnerskich i własnych, zwiększających dostępność przestrzeni mieszkalnych.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
149.	C.3.k.1. Partycypacyjne tworzenie Planów dla Dzielnic, realizujących wizję miasta 15-minutowego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
150.	C.3.k.2. Kontynuowanie rozwoju bibliotek publicznych w dzielnicach oraz kultywacja ich funkcji kulturotwórczych, wspólnotwórczych oraz więziotwórczych. Ciągłe modernizowanie bibliotek publicznych oraz tworzenie sieci bibliotek multimedialnych (Mediateki).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
151.	C.3.k.3. Rozbudowa sieci animatorów, wykonawców i realizatorów działających w dzielnicach oraz ich wspieranie, poprawianie warunków ich pracy oraz możliwości działania jakimi dysponują, wzmocnienie współpracy z mieszkańcami.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
152.	C.3.k.4. Usprawnienie narzędzi i kanałów komunikacji pomiędzy Urzędem Miasta Lublin, przedstawicielami Rad Dzielnic i społecznościami lokalnymi, w tym dopasowanie kanałów komunikacji do potrzeb różnych grup odbiorców tak, by informacje o realizowanych działaniach były sprawnie komunikowane mieszkańcom za pośrednictwem Internetu oraz narzędzi lokalnych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
153.	C.3.k.5. Zaangażowanie mieszkańców w procesy planistyczne, m.in. poprzez wypracowane procedury prowadzenia dyskusji społecznych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

154.	C.3.k.6. Ułatwienie dostępu do informacji dotyczących polityki przestrzennej miasta, m. in. poprzez stworzenie na portalach internetowych Urzędu Miasta Lublin (www.lublin.eu) zakładki dotyczącej polityki przestrzennej miasta, gdzie publikowane będą m.in.: standardy piesze i rowerowe, urbanistyczne czy informacje o planowanych inwestycjach.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
155.	C.3.k.7. Usprawnienie funkcjonowania, wszechstronne wsparcie, rozwój lokalnych centrów aktywności obywatelskiej i podmiotów społecznych, takich jak świetlice, kluby, domy kultury czy inne instytucje animujące życie społeczne dzielnic.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
156.	C.3.k.8. Cykliczne monitorowanie potrzeb mieszkańców w dzielnicach.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
157.	C.3.k.9. Stworzenie systemu wspierania inicjatyw sąsiedzkich, w tym finansowego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
158.	C.3.k.10. Tworzenie infrastruktury służącej budowie i podtrzymywaniu więzi społecznych w nowo powstających osiedlach mia-	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	sta, w szczególności poprzez otwieranie Miejsc Aktywności Mieszkańców.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
159.	C.3.k.11. Tworzenie narzędzi ułatwiających aktywny udział w życiu dzielnicowym oraz działanie na rzecz społeczności.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
160.	C.3.k.12. Organizacja publicznych wydarzeń sąsiedzkich integrujących społeczności sąsiedzkie i budujących dumę z dzielnicy.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
161.	C.3.k.13. Rozwój proekologicznej oferty edukacyjnej skierowanej do mieszkańców i sąsiedztw.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
162.	C.3.k.14. Kontynuowanie i wzmocnienie programów na rzecz poprawy bezpieczeństwa, spadku ilości przestępstw, w tym dalsza realizacja programu Bezpieczny Lublin.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
163.	D.1.k.1. Wytyczenie i wzmocnienie kierunków działalności kulturalnej, będących wyznacznikiem metropolitalności miasta, przy zachowaniu równowagi pomiędzy ponadlokalnymi i lokalnymi wydarzeniami kulturalnymi w dzielnicach.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

164.	D.1.k.2. Poszerzanie dostępu do oferty kulturalnej oraz zwiększanie możliwości spędzania wolnego czasu w dzielnicach poprzez tworzenie nowych i rozwijanie oferty już istniejących domów kultury, miejsc aktywności lokalnej i bibliotek publicznych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
165.	D.1.k.3. Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej, uwzględniającej wartości istotne dla zróżnicowanego wiekowo grona odbiorców oraz włączenie we współkreację osób z utrudnionym dostępem, z niepełnosprawnościami i migrantów.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
166.	D.1.k.4. Rozwój i wykorzystanie nowych technologii i narzędzi do rozwoju publiczności oraz udostępniania produktów kultury na odległość.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
167.	D.1.k.5. Wykorzystanie dostępnych narzędzi poprawiających standardy dostępności wszystkich działań w obszarze kultury, w tym m.in. tłumaczeń na języki obce, polski język migowy (PJM), audiodeskrypcji, tekstu prostego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
168.	D.1.k.6. Budowanie miejskich sieci współpracy oraz zacieśnianie relacji z miastami partnerskimi Lublina oraz ośrodkami miejskimi o podobnym formacie poprzez współtworzenie i uczestnictwo w projektach o zasięgu międzynarodowym, ogólnokrajowym i międzymiastowym.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

169.	D.1.k.7. Wdrożenie strategii współpracy międzysektorowej na rzecz przemysłów kreatywnych w Lublinie (komunikacja, wizja działania, realne środki i ich źródła), wykorzystującej Analizę stanu przemysłów kreatywnych w Lublinie z 2018 roku oraz Strategię rozwoju sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie i Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym na lata 2020-2030, uwzględniających wprowadzenie zintegrowanego systemu wsparcia pozafinansowego (promocji, szkoleń, tworzenia hubów), zachęt finansowych (m.in. ulgi, lokalowe i czynszowe) oraz działań zachęcających do nawiązywania współpracy między podmiotami sektora kultury i przemysłów kreatywnych (np. platforma do współpracy, baza danych).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
170.	D.1.k.8. Opracowanie i wdrożenie sektorowej strategii kultury oraz jej promocji opartej na marce „Lublin Miasto Inspiracji” jako desygnacie oferty kulturalnej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
171.	D.1.k.9. Stworzenie mechanizmów i narzędzi badania zapotrzebowania na ofertę kulturalną, monitorowania uczestnictwa w kulturze w Lublinie oraz śledzenia działań podejmowanych przez inne miasta i ośrodki w ramach Lubelskiego Obserwatorium Kultury.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
172.	D.1.k.10. Aktywna współpraca miasta z uczelniami wyższymi, szkołami, warsztatami i pracowniami oraz innymi podmiota-	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	mi sektora przemysłów kreatywnych w celu popularyzacji kreatywności oraz dążenia do poszerzenia oferty edukacyjnej i rozbudowy oferty kierunków studiów artystycznych.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
173.	D.1.k.11. Utworzenie Centrum Sztuki Dzieci i Młodzieży w Lublinie na bazie Domu Kultury Kolejarza, którego celem będzie inspirowanie twórczości dzieci i młodzieży, promocja nowych, wartościowych zjawisk artystycznych, popularyzacja i wspieranie rozwoju nowych metod edukacji kulturalnej młodego pokolenia oraz kreowanie wydarzeń artystycznych i edukacyjnych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
174.	D.1.k.12. Opracowanie i rozwijanie programu edukacji kulturalnej jako elementu działań w ramach Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
175.	D.2.k.1. Rozwój bazy sportowej służącej aktywności fizycznej mieszkańców na poziomie amatorskim, m.in.: ścieżek rowerowych, miękkich ścieżek do biegania przełajowego, siłowni, boisk, całorocznego lodowiska, basenów.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
176.	D.2.k.2. Modernizacja i rozbudowa ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej, celem poszerzenia oferty oraz podniesienia jakości świadczonych usług na	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	rzecz mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów cieszących się największym zainteresowaniem wśród społeczności lublinian.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
177.	D.2.k.3. Rozwijanie programów i wykorzystanie narzędzi stymulujących wzrost liczby dzieci i młodzieży uprawiających sport oraz rozwój zawodowy i podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej, trenerskiej i instruktorskiej, prowadzącej zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
178.	D.2.k.4. Realizacja działań mających na celu zapewnienie jak najwyższego miejsca w Systemie Sportu Młodzieżowego przez kluby szkolące dzieci i młodzież w Lublinie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
179.	D.2.k.5. Wzmocnienie i rozwinięcie współpracy uczelni z miastem na poziomie programu Akademickiego Centrum Szkolenia Sportowego, jako głównego źródła i bezpośredniego zaplecza zawodników reprezentujących Lublin w dyscyplinach olimpijskich, a także jako narzędzia dla przyciągnięcia i zatrzymania w Lublinie młodzieży najbardziej uzdolnionej sportowo.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
180.	D.2.k.6. Opracowanie i wdrożenie sektorowej strategii rozwoju sportu oraz systemu promocji sportu opartego na miejskim herbie jako historycznym symbolem integrującym wszystkie dyscypliny sportu amatorskiego i wyczynowego, nośniku tradycji i dumy z miasta.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

181.	D.2.k.7. Międzynarodowa promocja produktowa zasobów i infrastruktury sportowej w celu przyciągnięcia krajowych i międzynarodowych imprez sportowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
182.	D.3.k.1. Stymulowanie rozwoju dostępności komunikacyjnej budującej pozycję miasta jako destynacji turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem siatki połączeń lotniczych i kolejowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
183.	D.3.k.2. Rozbudowa infrastruktury targowej, wystawienniczej i konferencyjnej, umożliwiającej rozwój przemysłu spotkań.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
184.	D.3.k.3. Stworzenie kompleksowej, tematycznej oferty turystycznej, realizującej oczekiwania różnych grup oraz uwzględniającej osoby ze szczególnymi potrzebami.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
185.	D.3.k.4. Oparcie systemu informacji turystycznej na portalu internetowym integrującym dane na temat oferty turystycznej oraz sieci stacjonarnych punktów obsługi turysty.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
186.	D.3.k.5. Wypracowanie metodyki zbierania danych oraz wdrożenie systemu stałego i kompleksowego monitorowania oferty i ruchu turystycznego oraz ich wpływu na lokalną gospodarkę, wizerunek miasta oraz rozpoznawalność Lublina.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
187.	D.3.k.6. Opracowanie i wdrożenie sektorowej strategii rozwoju turystyki oraz jej	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	promocji opartej na koncepcji marketingowej „Lublin. Miasto Inspiracji” jako desygnaście oferty turystycznej.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
188.	D.3.k.7. Aktywna promocja w branży turystycznej standardów jakości w ramach programów Miejsce Inspiracji i Przewodnicy Inspiracji.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
189.	D.3.k.8. Kreowanie oferty turystycznej z aktywnym udziałem wszystkich podmiotów branży turystycznej, a także podjęcie działań mających na celu wypracowanie wspólnych rozwiązań i integrację branży.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
190.	D.3.k.9. Wypracowanie atrakcyjnych programów i działań wspartych promocją, zmierzających do zatrzymania turysty w mieście.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
191.	D.3.k.10. Włączenie dzielnic oraz poszerzenie obszaru aktywności turystycznej o oś krzyżową Lubartowska-Podzamcze-Zamojska-Dworzec Metropolitalny jako alternatywy dla koncentracji na linii zamek-Stare Miasto-deptak-Centrum Spotkania Kultur.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
192.	D.3.k.11. Włączenie obszaru i zasobów Zalewu Zemborzyckiego do katalogu podstawowej oferty turystycznej poprzez kreowanie oferty turystycznej wspartej promocją.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
193.	E.1.k.1. Realizacja inwestycji wspólnie z samorządami Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
194.	E.1.k.2. Rozbudowa i modernizacja linii kolejowych na obszarze LOM w celu utworzenia kolei aglomeracyjnej (we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie, PKP Polskimi Liniami Kolejowymi i pozostałymi partnerami projektu) oraz integracja infrastruktury.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
195.	E.1.k.3. Budowa węzłów przesiadkowych P&R (Park & Ride), B&R (Bike & Ride), K&R (Kiss & Ride) na obrzeżach Lublina .	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
196.	E.1.k.4. Rozbudowa i powstanie spójnego systemu ścieżek rowerowych z Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego i włączenie ich do międzynarodowego systemu tras rowerowych.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
197.	E.1.k.5. Budowa drogi od węzła Witosa do węzła Konopnica obsługującej ruch w południowej części miasta i zapewniającej dostęp do Zalewu Zembrzyckiego.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
198.	E.1.k.6. Budowa infrastruktury obsługującej tereny przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (w tym przedłużenie ul. Lubelskiego Lipca '80 oraz inwestycje w zrównoważony transport).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B
199.	E.1.k.7. Opracowanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego LOM, określającej wspólną	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	politykę rozwoju samorządów oraz zasady kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
200.	E.1.k.8. Stworzenie projektu Lubelska Wyżyna Lotnicza, integrującej lotniczy ekosystem usługowy w Lublinie i regionie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
201.	E.1.k.9. Rozbudowa terminala towarowego Portu Lotniczego Lublin.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
202.	Opracowanie i wdrożenie rozwiązań stymulujących uruchamianie nowych, międzynarodowych połączeń lotniczych, w tym z miastami partnerskimi Lublina.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
203.	E.2.k.1. Stworzenie programu promującego Lublin jako główny ośrodek metropolitalny położony na trasie Via Carpatia wraz z rozwojem jego funkcji gospodarczych, kulturalnych oraz akademickich.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
204.	E.2.k.2. Rozwój funkcji targowych oraz rozbudowa Targów Lublin jako zaplecza biznesowego aglomeracji lubelskiej i współpracy międzynarodowej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, B	Ch, P
205.	E.2.k.3. Stworzenie (z udziałem wielu interesariuszy) programu Lublin - hub eksportowy na rynki Europy Środkowo-Wschodniej, w tym zwłaszcza na rynek ukraiński.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

206.	E.2.k.4. Stworzenie programu zmierzającego do lokowania w Lublinie siedzib ogólnopolskich organizacji gospodarczych i klastrów, instytucji centralnych, międzynarodowych izb handlowych, think tanków gospodarczych i społecznych oraz instytucji wspierających biznes.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
207.	E.2.k.5. Stworzenie programu wzmacniającego więzi lublinian mieszkających w zagranicznych i krajowych metropoliach z Lublinem, wykorzystującego potencjał mediów społecznościowych (Ambasadorzy Lublina) oraz programu promocji na arenie międzynarodowej poprzez angażowanie wybitnych lublinian mieszkających w naszym mieście (Lublin w Świecie - Świat w Lublinie).	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
208.	E.2.k.6. Rozwój i promocja międzynarodowa Kongresu Współpracy Transgranicznej w Lublinie jako wiodącego wydarzenia społeczno-gospodarczego w przestrzeni Europy Środkowo-Wschodniej.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
209.	E.2.k.7. Wdrożenie programu priorytetowych kierunków współpracy międzynarodowej Lublina wraz z weryfikacją i rozbudową systemu miast i instytucji partnerskich na świecie.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
210.	E.2.k.8. Realizacja programów i inicjatyw współpracy transgranicznej w obszarze	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P

	edukacji, nauki, gospodarki, kultury, organizacji pozarządowych, spraw społecznych, zdrowia i innych.	Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
211.	E.2.k.9. Stworzenie jednostki miejskiej odpowiedzialnej za kompleksowe działania marketingowe Lublina w kraju i za granicą, integrującej rozproszone struktury promocyjne w samorządzie Lublina.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
212.	E.2.k.10. Realizacja programu Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023 jako narzędzia promocji miasta w skali europejskiej oraz budowy nowych funkcji metropolitalnych Lublina.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P
213.	E.2.k.11. Pozycjonowanie Lublina w międzynarodowych rankingach miast.	S, P	S, P	S, B	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P	S, P
		Ch, P	Ch, P	Ch, B	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P	Ch, P

Przewidywany wpływ działań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 na wybrane elementy środowiska

8. Przewidywany wpływ działań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 na wybrane elementy środowiska

8.1. Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko

Przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko określone zostały w §3 ust. 1 Rozporządzenia (Dz. U. 2019 poz. 1839). Spośród nich do realizacji w Strategii wyznaczono:

1. Budowa stacji wodociągowej Turka wraz z włączeniem do systemu wodociągowego Miasta Lublin. W ramach przedsięwzięcia planuje się wzmocnienie efektywności systemu zaopatrzenia w wodę Miasta Lublin poprzez budowę stacji wodociągowej zasilanej z nowego ujęcia wody Turka.
2. Budowa stacji tankowania wodoru.
3. Budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasilania transportu publicznego.
4. Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego na terenie Miasta Lublin, w tym wymiana istniejących węzłów grupowych na indywidualne węzły ciepłe celem ograniczenia strat ciepła.
5. Głęboka termodernizacja istniejących obiektów publicznych przy uwzględnieniu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła, zwiększenia udziału powszechnego stosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach oraz magazynowania energii, wymiany oświetlenia na energooszczędne.
6. Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami, m.in. w rejonie ul. Głębokiej, Kunickiego, Nadbystrzyckiej, Morwowej, Alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego.
7. Budowa nowych i podłączenie wybudowanych już zbiorników retencyjnych w rejonie Ciekę spod Konopnicy (w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy ul. Raszyńską i Wojciechowską), nowych zbiorników na Sławinie (w rejonie ul. Warszawskiej i Skowronkowej) i w rejonie ul. Muzycznej.
8. Budowa drogi od węzła Witosa do węzła Konopnica, obsługującej ruch w południowej części miasta i zapewniającej dostęp do Zalewu Zembrzyckiego.
9. Budowa infrastruktury obsługującej tereny przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (w tym prze-

- dłużenie ulicy Lubelskiego Lipca oraz inwestycje w zrównoważony transport).
10. Rozbudowa terminala towarowego Portu Lotniczego Lublin.
11. Rozbudowa i modernizacja linii kolejowych na obszarze LOM w celu utworzenia kolei aglomeracyjnej (we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, PKP PLK oraz pozostałymi partnerami projektu) oraz integracja infrastruktury.
12. Budowa węzłów przesiadkowych P&R, B&R, K&R na obrzeżach Lublina.
13. Dalsza modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, spójnej ze Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym i przebudową zbiorowego układu komunikacyjnego.
14. Budowa nowych pętli komunikacji miejskiej.
15. Rozbudowa dróg wojewódzkich usprawniających dostęp do sieci TEN-T.
16. Realizacja projektu Parku Nadrzecznego nad Bystrzycą.
17. Opracowanie koncepcji i budowa wewnętrznych węzłów przesiadkowych.
18. Rewitalizacja terenów gospodarczych po dawnej fabryce Daewoo Motor Polska.
19. Rewitalizacja i nowe inwestycje infrastrukturalne w pozostałych strefach gospodarczych w Lublinie (strefa Bursaki, Wrotków, Chemiczna-Pancerniaków, Podstrefa Lublin SSE Euro-Park Mielec na Felinie, strefa Zadębie).
20. Otwarcie terenów inwestycyjnych przy ul. Zembrzyckiej i ul. Abramowickiej – budowa strefy gospodarczej.

Budowa stacji wodociągowej Turka wraz z włączeniem do systemu wodociągowego Miasta Lublin. W ramach przedsięwzięcia planuje się wzmocnienie efektywności systemu zaopatrzenia w wodę Miasta Lublin poprzez budowę stacji wodociągowej zasilanej z nowego ujęcia wody Turka.

W przypadku zadania „Budowa stacji wodociągowej Turka (...)” wskazano na bezpośrednie negatywne oddziaływanie na zasoby naturalne poprzez zużycie surowców naturalnych do prac budowlanych. Przewiduje się, jednak, że oddziaływanie te będzie jedynie chwilowe (ustanie po zakończeniu oraz budowlanych), a w dłuższej perspektywie zadanie będzie miało pozytywny wpływ na zasoby naturalne (wzmocnienie efektywności systemu zaopatrzenia

w wodę zmniejszy straty i wzmoże oszczędność wody). Bezpośrednie negatywne oddziaływanie przewiduje się również wobec powierzchni ziemi, ale ono także ustąpi po zakończeniu prac. W przypadku budowy stacji wodociągowej i nowego ujęcia wody Turka może nastąpić również chwilowe negatywne oddziaływanie na zasoby wodne poprzez prace wykonywane w trakcie budowy, ale za sprawą wzmocnienia efektywności systemu zaopatrzenia w wodę zasoby wodne będą mniej eksploatowane a co za tym idzie lepiej chronione, dlatego też przewiduje się pozytywny wpływ na ten element środowiska naturalnego. Pozytywnie bezpośrednio na stałe zadanie te będzie oddziaływać na ludzi – poprawa w zakresie systemu wodociągowego zapewni stałe dostawy wody o dobrej jakości. Pośrednie chwilowe skutki dla pozostałych elementów środowiska określono jako negatywne (jeśli wzmożona emisja zanieczyszczeń, hałas lub chwilowe przeobrażenia środowiska ustaną po zakończeniu prac) lub neutralne (jeśli nie przewiduje się ingerencji w dany komponent środowiska).

Budowa stacji tankowania wodoru.

Zadanie „Współpraca ze środowiskiem naukowym w celu wypracowania koncepcji rozwoju technologii wodorowych. Budowa stacji tankowania wodoru” będzie miało negatywny chwilowy wpływ na większość elementów środowiska naturalnego, jednak w każdym przypadku chwilowy negatywny wpływ ustanie zaraz po zakończeniu części inwestycyjnej. Negatywny chwilowy wpływ odnosi się tylko i wyłącznie do drugiej części zadania, czyli budowy stacji tankowania wodoru. W przypadku pierwszej części zadania (Współpraca ze środowiskiem naukowym w celu wypracowania koncepcji rozwoju technologii wodorowych) nie będzie zachodził żaden negatywny wpływ, ze względu na charakter – organizacyjny. Ponadto rekomenduje się, aby w czasie wypracowywania koncepcji budowy stacji tankowania wodoru szczególną uwagę zwrócić na minimalizowanie negatywnych skutków wpływu na środowisko naturalne. Przewiduje się, że zadanie może mieć pozytywny stały wpływ na ludzi poprzez stworzenie nowych perspektyw w zakresie wykorzystania paliw. W przypadku wodoru produkowanego z energii odnawialnej prognozuje się pozytywny wpływ na klimat. Prognozuje się również, że budowa stacji tankowania wodoru spowoduje wzrost udziału pojazdów korzystających z tego paliwa, co z kolei przełoży się na poprawę jakości powietrza atmosferycznego na terenie miasta.

Budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasilania transportu publicznego.

Powyższe zadanie bardzo koresponduje z powyższym zadaniem dotyczącym rozwoju technologii wodorowych oraz budowy stacji tankowania wodoru. Dlatego też prognozowany wpływ jest tożsamy z opisanym powyżej. Dodatkowo przewiduje się, że zadanie „Budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasilania transportu publicznego” będzie miało stały wpływ na poprawę klimatu akustycznego poprzez zatasowanie obok technologii wodorowej samochodów elektrycznych, które emitują znacznie mniej hałasu od tradycyjnych. Ze względu na wykorzystanie źródeł odnawialnych stały bezpośredni pozytywny wpływ będzie widoczny w komponencie „zasoby naturalne”. Dzięki wykorzystaniu źródeł OZE nastąpi zmniejszenie wykorzystanie paliw kopalnych co przełoży się na ich ochronę.

Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego na terenie Miasta Lublin, w tym wymiana istniejących węzłów grupowych na indywidualne węzły cieplne celem ograniczenia strat ciepła.

Podobnie jak w powyżej opisanych zadaniach chwilowe negatywne oddziaływanie prognozuje się na etapie działań modernizacyjnych i budowlanych. Niegodności te ustaną po zakończeniu robót. Stałe pozytywne oddziaływanie w przypadku zadania Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego na terenie miasta Lublin, w tym wymiana istniejących węzłów grupowych na indywidualne węzły cieplne celem ograniczenia strat ciepła nastąpi w komponencie ‘zasoby naturalne’ – dzięki ograniczeniu strat mniej paliwa trzeba będzie spalić, co przełoży się na jego racjonalne wykorzystanie. Pozytywny stały wpływ przewiduje się również na klimat i powietrze (ze względu na podwyższenie efektywności przesyłu i mniejszemu zużyciu paliwa, nastąpi mniejsza emisja spali i gazów cieplarnianych do środowiska) oraz ludzi (dla których nastąpi poprawa warunków życia).

Głęboka termomodernizacja istniejących obiektów publicznych przy uwzględnieniu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła, zwiększenia udziału powszechnego stosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach oraz magazynowania energii, wymiany oświetlenia na energooszczędne.

Zadanie „Głęboka termomodernizacja istniejących obiektów publicznych przy uwzględnieniu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła, zwiększenia udziału powszechnego stosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach oraz magazynowania energii, wymiany oświetlenia na energooszczędne” w zakresie oddziaływania na komponenty środowiska jest tożsame z zadaniem opisanym powyżej. Tutaj także oddziaływanie negatywne będzie chwilowe i będzie dotyczyć fazy modernizacyjnej lub budowlanej. W zakresie pozytywnego stałego wpływu wybrano te same elementy w zadaniu powyższym. Oszczędność w zakresie paliw kopalnych, poprawa efektywności oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii przysłuży się w pozytywny sposób ludziom, powietrzu, klimatowi oraz zasobom naturalnym.

Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami, m.in. w rejonie ul. Głębokiej, Kunickiego, Nadbystrzyckiej, Morwowej, Alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego.

Prognozuje się, że zadanie „Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej oraz budowa zbiorników retencyjnych (...)” będzie miało negatywny chwilowy wpływ na większość komponentów środowiska (negatywne skutki, jak opisywano powyżej, będą wiązać się z prowadzeniem robót budowlanych i remontowych i ustaną po ich zakończeniu). Stałe oddziaływanie będzie w większości pozytywne. Ludzie odczują poprawę warunków życia po przez niwelację problemu podtopień. Budowa zbiorników retencyjnych wpłynie dobrze bezpośrednio na wody (zwiększając retencje), powierzchnię ziemi (zmniejszając spływ powierzchniowy) oraz zasoby naturalne (zwiększając miejscowe zasoby słodkiej wody). Pośredni pozytywny wpływ będzie dotyczył między innymi klimatu (przeciwdziałanie zmianą klimatu poprzez zwiększanie retencji), zwierząt, roślin, różnorodności biologicznej (poprzez zatrzymanie wody potrzebnej do rozwoju ekosystemów), powietrza (zapewnienie dobrych warunków rozwoju organizmom żywym, szczególnie rośliną będzie skutkować poprawą jakości powietrza) oraz krajobrazu (przeciwdziałanie podtopieniom i powodzią zmniejszy lub zlikwiduje zniszczenia, które wywołują w krajobrazie).

Budowa nowych i podłączenie wybudowanych już zbiorników retencyjnych w rejonie Ciekłu spod Konopnicy (w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy ul. Raszyńską i Wojciechowską), nowych zbiorników na Sławinie (w rejonie ul. Warszawskiej i Skowronkowej) i w rejonie ul. Muzycznej.

Ze względu na podobny zakres jak w przypadku zadania *Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami, m.in. w rejonie ul. Głębokiej, Kunickiego, Nadbystrzyckiej, Morwowej, Alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego* prognozuje się takie samo oddziaływanie na komponenty środowiska.

Zadania związane z Rozbudową lub budową infrastruktury drogowej

- Budowa drogi od węzła Witosa do węzła Konopnica, obsługującej ruch w południowej części miasta i zapewniającej dostęp do Zalewu Zembrzyckiego.
- Budowa infrastruktury obsługującej tereny przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (w tym przedłużenie ul. Lubelskiego Lipca oraz inwestycje w zrównoważony transport).
- Budowa węzłów przesiadkowych P&R, B&R, K&R na obrzeżach Lublina.
- Dalsza modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, spójnej ze Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym i przebudową zbiorowego układu komunikacyjnego.
- Budowa nowych pętli komunikacji miejskiej.
- Rozbudowa dróg wojewódzkich usprawniających dostęp do sieci TEN-T.
- Opracowanie koncepcji i budowa wewnętrznych węzłów przesiadkowych.
- Rozbudowa i modernizacja linii kolejowych na obszarze LOM w celu utworzenia kolei aglomeracyjnej (we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, PKP PLK oraz pozostałymi partnerami projektu) oraz integracja infrastruktury

Powyżej wymienione zadania skupiają się na rozwoju infrastruktury drogowej na terenie miasta Lublin. We wszystkich wypadkach przewiduje się chwilowy negatywny wpływ na większość komponentów środowiska, który ustanie po zakończeniu prac budowlanych lub modernizacyjnych. Stały bezpośredni pozytywny wpływ będzie także wspólny w przypadku ludzi – poprzez rozwój systemu komunikacyjnego nastąpi wzrost poziomu życia mieszkańców. W przypadku działań zmierzających do rozwoju komunikacji zbiorowej (autobusowej, kolejowej itd.) oraz inwestycji w zrównoważony transport (idea efektywnej komunikacji, korzystnej ekonomicznie i minimalizującej szkodliwy wpływ pojazdów na środowisko) przewiduje się pozytywny wpływ na klimat akustyczny (poprzez zmniejszenie

szenie ilości spalinowych pojazdów indywidualnych na rzecz komunikacji miejskiej, rowerów itd.), klimat (mniejsza emisja gazów cieplarnianych) i powietrza (poprawa jakości powietrza jako skutek mniejszej ilości samochodów). Do tego typu zadań można zaliczyć:

1. Budowa infrastruktury obsługującej tereny przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (w tym przedłużenie ulicy Lubelskiego Lipca oraz inwestycje w zrównoważony transport).
2. Budowa węzłów przesiadkowych P&R, B&R, K&R na obrzeżach Lublina.
3. Dalsza modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, spójnej ze Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym i przebudową zbiorowego układu komunikacyjnego..
4. Budowa nowych pętli komunikacji miejskiej.
5. Opracowanie koncepcji i budowa wewnętrznych węzłów przesiadkowych.
6. Rozbudowa i modernizacja linii kolejowych na obszarze LOM w celu utworzenia kolei aglomeracyjnej (we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, PKP PLK oraz pozostałymi partnerami projektu) oraz integracja infrastruktury.

W przypadku pozostałych zadań dotyczących infrastruktury drogowej stały wpływ na klimat akustyczny, klimat i powietrze będzie neutralny. Przeważnie budowa nowej drogi prowadzi do przeniesienia natężenia ruchu z jednego obszaru na drugi lub rozkładowi natężenia na dawny i nowy odcinek drogi, a więc suma emisji hałasu, zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych będzie globalnie porównywalna dlatego też przewiduje się neutralny wpływ na wymienione komponenty środowiska.

Rozbudowa terminala towarowego Portu Lotniczego Lublin

W ramach inwestycji planuje się wykonanie m.in. następujących zadań:

1. Budowa centrum transportowo-logistycznego CARGO , budynków magazynowych parkingów, placów manewrowych.
2. Rozbudowa płyty postojowej samolotów, niezbędnej infrastruktury technicznej.
3. Budowa równoległej drogi kołowania.
4. Rozbudowa dróg serwisowych i manewrowych.

Wybudowanie CARGO i obiektów towarzyszących spowoduje zwiększoną ilość lądowań i startów dla 2-4 statków powietrznych w ciągu doby. Zakłada się, że w ramach transportu masy towarowej Port będzie zdolny docelowo do przyjęcia tego rodzaju ładunków w ilości do około 6.000 ton w ciągu roku.

Wpływ na środowisko zadania Rozbudowa terminalna towarowego Portu Lotniczego Lublin został szczegółowo opisany w Raporcie oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięcia pn. „Budowa centrum transportowo-logistycznego (CARGO) wraz z rozbudową infrastruktury obsługowo-magazynowej, technicznej i komunikacyjnej na terenie Portu Lotniczego Lublin S.A.” Raport został złożony w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie i jest aktualnie procedowany. Efektem tego działania ma być decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, która pozwoli na wykonanie dokumentacji technicznej, wydania pozwolenia na budowę i przystąpienia do realizacji tej inwestycji.

Realizacja projektu Parku Nadrzecznego nad Bystrzycą.

Projekt Parku Nadrzecznego nad Bystrzycą przewiduje utworzenie nowego parku wraz z plażami, ruinami młyna wraz ze sceną, ścieżkami spacerowymi, rowerowymi, dydaktycznymi oraz miejscami do aktywności. Planuje się naturalistyczny charakter parku ze względu na cenne właściwości ekologiczne i krajobrazowe obszaru. W prognozie określono chwilowy negatywny wpływ na wszystkie komponenty środowiska, które będą związane z pracami budowlanymi, zagospodarowaniem itd. i ustaną po zakończeniu prac. Stały pozytywny wpływ przewiduje na wszystkie także na wszystkie komponenty środowiska: rośliny, zwierzęta, różnorodność biologiczną, obszary chronione (dzięki utrzymaniu naturalistycznego charakteru parku przewiduje się pozytywny wpływ na ochronę i rozwój ekosystemów), ludzi (dzięki poprawie warunków życia), klimatu, powietrza (poprzez ochronę obszaru generowania czystego, chłodnego powietrza), klimatu akustycznego (poprzez zachowanie niezurbanizowanego obszaru na terenie miasta oraz rozwój ciągów pieszych i rowerowych), wody (ochrona doliny rzeki Bystrzycy), zasobów naturalnych (zachowanie i rozwój drzewostanu, wzrost retencji itd.), krajobrazu (utrzymanie i ochrona obszaru cennego krajobrazowego) oraz zabytków (koncepcja zakłada utrzymanie wartości historycznej obszaru).

Rewitalizacja terenów gospodarczych po dawnej fabryce Daewoo Motor Polska.

Rewitalizacja i nowe inwestycje infrastrukturalne w pozostałych strefach gospodarczych w Lublinie (strefa Bursaki, Wrotków, Chemiczna-Pancerniaków, Podstrefa Lublin SSE Euro-Park Mielec na Felinie, strefa Zadębie).

Zadania rewitalizacyjne mogą mieć chwilowy negatywny wpływ na następujące komponenty środowiska: różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, ludzi, powietrze, klimat, klimat akustyczny, wody, powierzchnia ziemi, krajobraz, zasoby naturalne w przypadku przeprowadzania działań o charakterze inwestycyjnym tj. budowie, modernizacji itd. Przewiduje się, że ustaną one po zakończeniu prac i przejdą w oddziaływanie neutralne pośrednie w przypadku wszystkich komponentów środowisk oprócz ludzi. Tutaj nastąpi stały, bezpośredni, pozytywny wpływ wynikający z poprawy jakości życia mieszkańców

Otwarcie terenów inwestycyjnych przy ul. Zemborzyckiej i ul. Abramowickiej – budowa strefy gospodarczej.

Jako działanie inwestycyjne zadanie *Otwarcie terenów inwestycyjnych przy ul. Zemborzyckiej i ul. Abramowickiej – budowa strefy gospodarczej* wpławać będzie chwilowo negatywnie na prawie wszystkie komponenty środowiska, ale oddziaływanie te ustąpią po zakończeniu prac budowlanych. Oddziaływanie te przekształci się w pozytywne w przypadku ludzi (poprawa warunków i perspektyw ekonomicznych mieszkańców), neutralne lub negatywne. Negatywne oddziaływanie może wiązać się z prowadzoną na strefie gospodarczej działalnością (np. emisja hałasu, zanieczyszczeń itd. z nowo powstałych obiektów przemysłowych/gospodarczych), jednak na tym etapie nie jest możliwe stwierdzenie dokładnego rodzaju oddziaływania.

Należy podkreślić, że dla każdego opisanego powyżej zadania rekomenduje się przeprowadzenie osobnej oceny oddziaływania na środowisko przed przystąpieniem do jego realizacji.

Przedstawione powyżej przedsięwzięcia będą miały charakter lokalny, tzn. będą one terytorialnie realizowane w obrębie jednej miejscowości – Lublina. W związku z tym, przedsięwzięcia te charakteryzować się będą ograniczonym przestrzennie oddziaływaniem na środowisko. Ponadto, w przypadku takich przedsięwzięć jak rozwój budownictwa, budowa i modernizacja dróg, działania rewitalizacyjne, budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej, gazowniczej czy sieci wodociągowej, budowa i modernizacja obiektów i infrastruktury, główne oddziaływanie na środowisko występuje w fazie realizacji przedsięwzięcia i ma ono również czasowo ograniczony charakter. Są za-

zwyczaj realizowane w obrębie terenów zmienionych antropogenicznie, tj. w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy.

Realizacja wyżej wymienionych przedsięwzięć może potencjalnie prowadzić do negatywnego oddziaływania na środowisko, ale można takie oddziaływanie wyeliminować lub znacznie zmniejszyć pod warunkiem właściwej lokalizacji inwestycji, ich wykonania oraz przeprowadzania osobnej analizy wpływu na środowisko dla konkretnego przedsięwzięcia.

W konsekwencji realizacja powyższych przedsięwzięć skutkować będzie poprawą stanu środowiska na danym terenie. Ponadto ich realizacja:

- posiada związek z rozwiązywaniem problemów ochrony środowiska na terenie miasta,
- służy wspieraniu zrównoważonego rozwoju,
- służy wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska.

W poniższych podrozdziałach przedstawiono podsumowanie ocen cząstkowych dla poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego oraz obszarów chronionych

8.2. Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody

Na terenie Miasta Lublin występują następujące formy ochrony przyrody:

- rezerwat przyrody,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszar natura 2000,
- pomniki przyrody.

Szczegółową analizę wymienionych obszarów chronionych przedstawiono w podpunkcie 7.4. *Zasoby przyrodnicze i obszary chronione*. Odpowiednia lokalizacja przedsięwzięć oraz przeprowadzanie ich zgodnie z wytycznymi zawartymi w aktach prawnych dotyczących poszczególnych obszarów chronionych (wymieniono je we wspomnianym podpunkcie 7.4.) zapewni pozytywny lub neutralny wpływ na środowisko przyrodnicze, w tym na obszary chronione, a także korytarze migracji, w szczególności wyznaczone przez Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk oraz zintegrowany system przyrodniczy mający zapewnić ciągłość między obszarami chronionymi.

Utrzymanie powiązań ekologicznych pomiędzy ekosystemami, czyli korytarzy ekologicznych, jest istotne, bowiem jest jednym z warunków zachowania równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, jednego z aspektów realizacji zrównoważonego rozwoju. Utrzymanie tych powiązań jest jednak w wielu przypadkach zagrożone przez różnego rodzaju przeszkody – bariery ekologiczne, przegradzające korytarze ekologiczne i utrudniające przemieszczanie się organizmów. Bariery ekologicznymi są m.in.:

- drogi o dużym natężeniu ruchu,
- linie kolejowe,
- linie energetyczne,
- zapory na rzekach,
- odcinki rzek o silnie zanieczyszczonych wodach,
- zwarta zabudowa,
- długie ogrodzenia,
- rozległe tereny pól uprawnych pozbawione za-
drzewień i zakrzewień śródpolnych.

Ochrona korytarzy ekologicznych musi następować poprzez określanie w planach zagospodarowania przestrzennego ograniczeń w ich zagospodarowaniu i użytkowaniu, wskazywaniu miejsc i sposobów przejść przez istniejące bariery ekologiczne, unikanie tworzenia nowych barier [4]. Na etapie planowania oraz realizacji zapisów zwartych w Strategii Lublin 2030 należy wdrożyć takie rozwiązania, aby zapobiec powstawaniu barier ekologicznych przegradzających korytarze ekologiczne na terenie miasta Lublin, a także wpływać negatywnie na inne formy ochrony przyrody poprzez przemyślany wybór lokalizacji przedsięwzięć.

8.3. Ekologiczny System Obszarów Chronionych miasta

Wpływ na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta może być zarówno

pozytywny jak i negatywny. Chwilowe negatywne oddziaływanie na wspomniany system będzie wiązała się głównie z realizacją inwestycji. Prace związane z budową lub modernizacją obiektów, przebudową i budową ciągów komunikacyjnych itd. mogą chwilowo negatywnie oddziaływać na faunę i florę Systemu Obszarów Chronionych.

Jak wspomniano powyżej w ramach opisywania wpływu na Obszary Chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody bardzo istotny będzie wybór lokalizacji oraz sposobu realizacji przedsięwzięć. Zadania należy wdrażać tak, aby nie powodowały powstawania barier ekologicznych i niwelowały istniejące, tak aby poprawić funkcjonowanie i spójność Systemu Obszarów Chronionych na terenie miasta Lublin.

Należy jednak podkreślić, że długofalowy wpływ części przedsięwzięć będzie pozytywny. Zwiększenie retencji na obszarze miasta czy rozwój terenów zielonych są przykładami kierunków działań, które poprawią funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta Lublin.

Poniżej oceniono szczegółowo wpływ poszczególnych planowanych zadań inwestycyjnych na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta oraz na środowisko przyrodnicze Lublina. Ocenę wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta oparto na obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin (Uchwała nr 283/VIII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 1 lipca 2019 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin) opublikowanym na Geoportalu Miejskim (Systemie Informacji Przestrzennej miasta Lublin).

Tabela 8. Wpływ poszczególnych planowanych zadań inwestycyjnych na środowisko przyrodnicze miasta Lublin, w tym na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCh) miasta

Lp.	Zadanie inwestycyjne	Określenie wpływu poszczególnych planowanych zadań inwestycyjnych na środowisko przyrodnicze miasta Lublin, w tym na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCh) miasta.
1	Budowa stacji wodociągowej Turka wraz z włączeniem do systemu wodociągowego Miasta Lublin. W ramach przedsięwzięcia planuje się wzmocnienie efektywności systemu zaopatrzenia w wodę Miasta Lublin poprzez budowę stacji wodociągowej zasila-	Budowa stacji wodociągowej jako obiektu punktowego nie będzie wpływać na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Przewiduje się chwilowe negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze poprzez roboty budowlane, ale ustąpi ono zaraz po zakończeniu prac.

	nej z nowego ujęcia wody Turka.	
2	Budowa stacji tankowania wodoru.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. W czasie budowy mogą wystąpić negatywne skutki dla środowiska przyrodniczego, ale ustaną po zakończeniu robót.
3	Budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasilania transportu publicznego.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze przewiduje się w czasie budowy.
4	Modernizacja i rozbudowa systemu ciepłowniczego na terenie Miasta Lublin, w tym wymiana istniejących węzłów grupowych na indywidualne węzły cieplne celem ograniczenia strat ciepła.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta, jednak w przypadku rozbudowy systemu ciepłowniczego inwestycja będzie dotyczyć obszarów zabudowanych czyli poza terenami ESOCh. Podobnie jak w poprzednich zadaniach negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze będzie występować na etapie prac modernizacyjnych i budowlanych.
5	Głęboka termomodernizacja istniejących obiektów publicznych przy uwzględnieniu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła, zwiększenia udziału powszechnego stosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach oraz magazynowania energii, wymiany oświetlenia na energooszczędne.	Lokalizacja istniejących obiektów publicznych miasta rozstała uwzględniona przy opracowywaniu Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta, dlatego nie przewiduje się zakłócenia funkcjonowania i spójności systemu. Negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze będzie chwilowy i ustanie po zakończeniu prac remontowych.
6	Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami, m.in. w rejonie ul. Głębokiej, Kunickiego, Nadbystrzyckiej, Morwowej, Alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego.	Położenie wymienionych obszarów wobec Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych: ▪ część ulicy Głębokiej znajduje się na terenie ESOCh, ▪ Ulica Stanisława Kunickiego przebiega wzdłuż obszaru ESOCh, ▪ ulica Nabystrzańska przebiega blisko obszaru ESOCh oraz wchodzi w jego granice, ▪ ulica Morowa nie znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie ESOCh, ▪ aleja Solidarności przebiega przez ESOCh, ▪ rondo Płk. R. Kuklińskiego znajduje się na terenie ESOCh. Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, nie będzie jednak stwarzała barier komunikacyjnych więc nie wpłynie negatywnie na funkcjonowanie i spójność ESOCh. Wpływ niniejszego zadania na środowisko przyrodnicze został opisany w punkcie 8
7	Budowa nowych i podłączenie wybudowanych już zbiorników retencyjnych w rejonie Cieku spod Konopnicy (w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy ul. Raszyńską i Wojciechowską), nowych zbiorników na Sławinie (w rejonie ul. Warszawskiej i Skowronkowej) i w rejonie ul. Muzycznej.	Położenie wymienionych obszarów wobec Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych: ▪ pomiędzy ul. Raszyńską i Wojciechowską znajdują się obszary objęte ESOCh, ▪ w rejonie ul. Warszawskiej i Skowronkowej znajdują się obszary objęte ESOCh, ▪ ulica Muzyczna leży w rejonie objętym ESOCh. Wpływ na funkcjonowanie i spójność ESOCh zadania będzie zależny od dokładnej lokalizacji zbiorników retencyjnych oraz technologii ich wykonania, jednak nie prognozuje się negatywnego wpływu na ESOCh i środowisko przyrodnicze.

8	Budowa drogi od węzła Witosa do węzła Konopnica, obsługującej ruch w południowej części miasta i zapewniającej dostęp do Zalewu Zembrzyckiego.	W Strategii Lublin 2030 nie określono dokładnego przebiegu drogi jednak prognozuje się, że będzie ona przebiegać przez tereny ESOCh i może zakłócić funkcjonowanie i spójność systemu. Dlatego rekomenduje się przed przystąpieniem do realizacji działania dokładną analizę jego wpływu na ESOCh oraz zaproponowanie odpowiednich działań mających na celu zmniejszenie lub eliminację negatywnego wpływu. Oddziaływanie na środowisko przyrodnicze zadania opisano w punkcie 8.
9	Budowa infrastruktury obsługującej tereny przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym (w tym przedłużenie ulicy Lubelskiego Lipca oraz inwestycje w zrównoważony transport).	Położenie wymienionych obszarów wobec Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych: ▪ Obszar przy Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym zlokalizowany jest poza ESOCh, ▪ ul. Lubelskiego Lipca przebiega wzdłuż ESOCh. Nie przewiduje się naruszenia spójności i funkcjonowania ESOCh w związku z realizacją tego zadania. Negatywny chwilowy wpływ na środowisko przyrodnicze będzie miał miejsce w trakcie prowadzenia prac budowlanych i ustąpi po ich zakończeniu.
10	Rozbudowa terminala towarowego Portu Lotniczego Lublin.	Port Lotniczy Lublin położony jest 10 km na wschód od centrum Lublina w mieście Świdnik wobec tego lokalizacja zadania jest poza ESOCh Wpływ na poszczególne komponenty środowiska, w tym środowisko przyrodnicze opisano w punkcie 8.
11	Rozbudowa i modernizacja linii kolejowych na obszarze LOM w celu utworzenia kolei aglomeracyjnej (we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, PKP PLK oraz pozostałymi partnerami projektu) oraz integracja infrastruktury.	Lubelski Obszar Metropolitalny (LOM) obejmuje miasto Lublin oraz gminy położone w promieniu 70 km. Ze względu na nieokreślenie w strategii dokładnej lokalizacji rozbudowywanych lub modernizowanych linii kolejowych nie możliwe jest określenie wpływu zadania na ESOCh. Wpływ na środowisko przyrodnicze zawarto w punkcie 8.
12	Budowa węzłów przesiadkowych P&R, B&R, K&R na obrzeżach Lublina.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Wpływ na środowisko przyrodnicze zawarto w punkcie 8.
13	Dalsza modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej, spójnej ze Zintegrowanym Centrum Komunikacyjnym i przebudową zbiorowego układu komunikacyjnego.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Wpływ na środowisko przyrodnicze zawarto w punkcie 8.
14	Budowa nowych pętli komunikacji miejskiej.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Wpływ na środowisko przyrodnicze zawarto w punkcie 8.
15	Rozbudowa dróg wojewódzkich usprawniających dostęp do sieci TEN-T.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Wpływ na środowisko przyrodnicze zawarto w punkcie 8.
16	Realizacja projektu Parku Nadrzecznego nad Bystrzycą.	Lokalizacja zadania ma miejsce na obszarach Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Nie przewiduje się negatywnego wpływu zadania na funkcjonowanie i spójność systemu, a wprost przeciwnie: planowana koncepcja zakłada utrzymanie walorów ekologicznych terenu a tym samym ochronę ESOCh. Wpływ na środowisko przyrodnicze będzie negatywny na etapie prac budowlanych i ustąpi po ich zakończeniu.
17	Opracowanie koncepcji i budowa wewnętrznych węzłów przesiadkowych.	Brak określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia nie pozwala na określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta. Wpływ na środowisko przyrodnicze zawarto w punkcie 8.

18	Rewitalizacja terenów gospodarczych po dawnej fabryce Daewoo Motor Polska.	Położenie wymienionych obszarów wobec Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych: ▪ tereny aktywności gospodarczej po dawnej fabryce Daewoo – obszar ograniczony ul. Gospodarczą (za torami), Mełgiewską i Grygową oraz torami kolejowymi od południa jest położony poza ESOCh. Wobec powyższego nie przewiduje się negatywnego wpływu na funkcjonowanie i spójność ESOCh. Środowisko przyrodnicze będzie obciążone negatywnym wpływem chwilowo i ustąpi on zaraz po zakończeniu robót.
19	Rewitalizacja i nowe inwestycje infrastrukturalne w pozostałych strefach gospodarczych w Lublinie (strefa Bursaki, Wrotków, Chemiczna-Pancerniaków, Podstrefa Lublin SSE Euro-Park Mielec na Felinie, strefa Zadębie).	Położenie wymienionych obszarów wobec Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych: ▪ Strefa aktywności gospodarczej Bursaki – obszar ograniczony po przez ul. Choiny - Związkową - Edwarda Wojasa/Do Dysa - Spółdzielczości Pracy leży poza obszarem ESOCh. ▪ Strefa aktywności gospodarczej Wrotków obszar ograniczony ul. Wrotkowską Diamentową, Zemborzyczą i Smoluchowskiego leży poza obszarem ESOCh, ▪ Tereny aktywności gospodarczej pomiędzy Mełgiewską od południa a Hajdowską od północy leżą poza obszarem ESOCh. ▪ Tereny aktywności gospodarczej pomiędzy Al. Witosy-ul. Chemiczną/Rataja-ul. Grygowej leżą poza obszarem ESOCh. ▪ Podstrefa Lublin SSE Euro-Park Mielec na Felinie i pobliskie Zadębie w kwadracie ul. Grygowej-Al. Wincentego Witosy-droga ekspresowa S17-ul. Macieja Rataja leży poza obszarem ESOCh. Wobec powyższego nie przewiduje się negatywnego wpływu na funkcjonowanie i spójność ESOCh. Środowisko przyrodnicze będzie obciążone negatywnym wpływem chwilowo i ustąpi on zaraz po zakończeniu robót
20	Otwarcie terenów inwestycyjnych przy ul. Zemborzyczej i ul. Abramowickiej – budowa strefy gospodarczej.	Położenie wymienionych obszarów wobec Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych: ▪ brak dokładnej lokalizacji strefy gospodarczej pozwala jedynie na orientacyjne określenie położenia – zgodnie z informacjami z UM Lublin przyjęto teren w okolicach ulicy Żeglarskiej jako najbardziej prawdopodobne miejsce lokalizacji przedsięwzięcia – ulica Żeglarska przebiega przez ESOCh, dlatego po określeniu dokładnej lokalizacji przedsięwzięcia należy dokonać analizy wpływu na spójność i funkcjonowanie Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych. Wpływ na środowisko przyrodnicze zadania został zawarty w rozdziale 8.

Uwaga: W przypadku braku określenia konkretnego miejsca lokalizacji przedsięwzięcia na etapie wyznaczania zadań w Strategii Rozwoju Lublin 2030 (co wiąże się z wysokim stopniem ogólności dokumentu) określenie wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych oraz środowisko przyrodnicze miasta należy wykonać po wyborze dokładnej lokalizacji i przed przystąpieniem do realizacji zadania. Rekomenduje się również wykonanie analizy wpływu na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych oraz środowisko przyrodnicze miasta dla pozostałych zadań po wyznaczeniu szczegółowego zakresu tych zadań.

Źródło: Opracowanie własne.

8.4. Środowisko przyrodnicze, różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta

Realizacja zapisów Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 w przypadku typowych działań inwestycyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, infrastruktury technicznej, infrastruktury drogowej, gospodarki wodami, termomodernizacji budynków może powodować wystąpienie negatywnych, bezpośrednich, chwilowych oddziaływań na środowisko przyrodnicze.

Prace budowlane mogą wpływać bezpośrednio i negatywnie na bioróżnorodność poprzez: możliwe zniszczenie siedlisk roślin i zwierząt, zmiany stosunków gruntowo-wodnych, tworzenie barier w migracji zwierząt, zmianę warunków siedliskowych oraz wycinkę drzew i krzewów. Będą to jednak oddziaływania chwilowe.

Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych z rozbudową infrastruktury przesyłowej oraz transportowej można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań.

Ponadto, na wykonawcach poszczególnych inwestycji, spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi. Szerokość strefy oddziaływania drogi na strukturę, skład i kluczowe procesy ekologiczne kształtujące dane siedlisko uzależniona jest od zasięgu zmian stosunków wodnych, dyspersji biogenów, zanieczyszczeń i wrażliwości siedlisk.

Negatywne skutki funkcjonowania ciągów komunikacyjnych to:

- utrudnienie przemieszczania się zwierząt i roślin,
- zniszczenie siedlisk w zasięgu przebiegu i oddziaływania drogi,
- wypadki i kolizje drogowe z dzikimi zwierzętami,
- ekspansja gatunków obcych na danym terenie związanych z człowiekiem,
- przekształcanie terenu przyległego do drogi (osiedlanie się człowieka wzdłuż dróg).

W perspektywie długoterminowej działania związane z budową np. systemów kanalizacyjnych czy deszczowych, retencjonowaniem wód, tworzeniem i rewitalizacją parków i innych terenów będą miały stały, pozytywny wpływ na

bioróżnorodność zwłaszcza organizmów żyjących w glebie i w wodzie. Racjonalna gospodarka wodno-ściekowa zmniejsza udział zanieczyszczeń bezpośrednio kierowanych do wód i do ziemi, co w konsekwencji zwiększy zasobność i jakość gleb oraz poprawi stan wód powierzchniowych i podziemnych na terenie miasta Lubin.

Przed rozpoczęciem prac związanych z budowami, remontami, modernizacjami oraz innymi pracami w obrębie budowanych lub istniejących obiektów zarządca powinien wykonać ekspertyzę przyrodniczą stwierdzającą obecność lub brak chronionych gatunków ptaków i nietoperzy w danym obiekcie budowlanym. Ekspertyzę powinna wykonać osoba merytorycznie związana z ornitologią (ptaki) i chiropterologią (nietoperze). W przypadku konieczności zniszczenia podczas prac budowlanych siedlisk ptaków objętych ochroną, należy uzyskać zezwolenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, przy jednoczesnym zapewnieniu zastępczych miejsc lęgowych np.: poprzez zawieszenie budek lęgowych dla ptaków i budek lub schronów dla nietoperzy. Poza tym termin i sposób wykonania prac należy dostosować do okresów lęgowych zwierząt.

Wskazano potencjalne negatywne oddziaływania pośrednie chwilowe na rośliny i zwierzęta oraz potencjalne pozytywne oddziaływanie stale pośrednie na rośliny i zwierzęta. Zróżnicowanie te (oddzielenie chwilowego i stałego oddziaływania) wynika z przebiegu analizowanych zadań. W fazie początkowej tj. budowie, modernizacji itd. przewiduje się negatywne oddziaływanie na elementy środowiska. Prace budowlane czy remontowe mogą wiązać się z emisją zanieczyszczeń (np. z spalin z pojazdów czy maszyn) i hałasem, które może chwilowo negatywnie oddziaływać na zwierzęta ta i rośliny. Składowanie materiałów w pobliżu drzew, na terenach zielonych itd. może doprowadzić do chwilowego uszczelnienia powierzchni i zaburzać procesy odbywające się w glebie. Zwierzęta chwilowo mogą opuścić teren objęty robotami ze względu na pojawienie się ludzi lub ich zwiększona ilość. Przytoczone powyżej przykłady chwilowych negatywnych oddziaływań ustąpią po właściwie przeprowadzonych pracach i mogą przejść w stałe pozytywne oddziaływanie np. jeśli dane zadanie będzie stwarzać potencjał do rozwoju środowiska przyrodniczego. Do tego typu zadań możemy zaliczyć między innymi:

1. Rewitalizacja Parku Bronowice.
2. Utworzenie parku na Błoniach pod Zamkiem.
3. Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami, m.in. w rejonie ul. Głębokiej, Kunickiego, Nadby-

strzyckiej, Morwowej, Alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego.

4. Budowa nowych i podłączenie wybudowanych już zbiorników retencyjnych w rejonie Cieku spod Konopnicy (w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy ul. Raszyńską i Wojciechowską), nowych zbiorników na Sławinie (w rejonie ul. Warszawskiej i Skowronkowej) i w rejonie ul. Muzycznej.

Zadania te na etapie prac mogą stwarzać problemy dla elementów środowiska naturalnego, jednak w dłuższej perspektywie będą miały pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, rośliny i zwierzęta.

W ramach oceny rozróżniono również typy oddziaływań. Oddziaływania bezpośrednie rozumiane są jako oddziaływania wynikające z bezpośredniej interakcji między planowanym działaniem w ramach zadania a środowiskiem realizacji zadania. Oddziaływania pośrednie są trochę trudniejsze do uchwycenia, ponieważ mogą wystąpić z opóźnieniem lub w oddaleniu od źródła, np. stres związany ze zwiększonym ruchem pojazdów lub ludzi, wytworzenie poprzez działanie inwestycyjne sztucznego lub różniącego się od pierwotnego habitatu, powodującego zmianę struktury gatunkowej danego obszaru, emisje gazów cieplarnianych związane z przedsięwzięciem a powodowane m.in.: infrastrukturą związaną z przedsięwzięciem, większym zapotrzebowaniem na energię, przekształcaniem siedlisk zapewniających sekwestrację dwutlenku węgla itd.

8.5. Ludzie

Działania realizowane w ramach Strategii zarówno w perspektywie średnio, jak i długoterminowej, wpłyną pozytywnie na zdrowie ludności, jakość oraz komfort ich życia. Mogą wystąpić chwilowe niedogodności związane z przeprowadzaniem prac inwestycyjnych czy remontowych, ale ustąpią wraz z zakończeniem danego przedsięwzięcia. Jednym z ważnych elementów będzie rozwój infrastruktury technicznej (dróg, sieci, terenów zielonych, terenów inwestorskich, infrastruktury transportowej, parkingów, ciągów pieszych i rowerowych). Pozytywny wpływ na środowisko będą miały także działania związane z innymi działaniami w obszarze infrastruktury i gospodarki oraz edukacja. Bardzo istotne będą działania organizacyjne, skierowane na rozwój społeczny, kulturalny i naukowy miasta. Podjęcie wymienionych w Strategii działań pozwoli na zaspokojenie potrzeb mieszkańców, a także zmniejszy negatywny wpływ na środowisko, zarówno w sposób pośredni, jak i bezpośredni. Jak już wspomniano oddziaływaniami negatywnymi dla mieszkańców, znajdu-

jących się w najbliższym sąsiedztwie obszarów objętych inwestycjami, będą prace remontowo-budowlane. Będzie to związane z użyciem maszyn i urządzeń budowlanych (emisja hałasu, pyłu i wibracji) oraz utrudnieniami komunikacyjnymi. Oddziaływania te będą bezpośrednie, krótkotrwałe i odwracalne, jak również ustaną po zakończeniu robót.

8.6. Powietrze atmosferyczne

Oceniono, że wyznaczone w projekcie Strategii działania nie będą mieć znaczącego negatywnego wpływu na jakość powietrza atmosferycznego. Ograniczając emisję zanieczyszczeń, także niską, która jest najważniejszym problemem, spowoduje się również zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w ramach oddziaływania ponadlokalnego. Planowane działania zmierzające do zmniejszenia niskiej emisji i jej uciążliwości będą zdecydowanie pozytywnie oddziaływać na poszczególne komponenty środowiska.

Do potencjalnych pozytywnych, pośrednich i stałych działań nieinwestycyjnych (organizacyjnych) zaliczyć można zadania związane z wdrażaniem lokalnych polityk ograniczania emisji gazów i pyłów do powietrza, do których należą zapisy Programu Ochrony Powietrza. Pozytywny i stały wpływ na powietrze atmosferyczne i klimat będą miały zadania typowo inwestycyjne tj. termomodernizacja obiektów, przebudowa infrastruktury drogowej, przedsięwzięcia z zakresu rozbudowy komunikacji miejskiej, elektromobilności, odnawialnych źródeł energii, inwestycje w zakresie sieci ciepłowniczej itd.

Głównym zagrożeniem powietrza atmosferycznego jest niska emisja z instalacji grzewczych budynków. Termomodernizacja budynków pozwoli na znaczące ograniczenie zużycia materiału opałowego niezbędnego do ogrzania obiektu. W konsekwencji wpłynie to na redukcję emisji szkodliwych zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego. Przeprowadzone prace termomodernizacyjne budynków, dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię cieplną, minimalizują emisję zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł spalania energetycznego. W okresie realizacji przedsięwzięć będą miały miejsce uciążliwości związane z emisją do powietrza substancji z procesu spalania paliw w silnikach maszyn budowlanych i pojazdów transportowych, prac montażowych. Powyższe emisje będą miały charakter okresowy i odwracalny, a uciążliwości z nimi związane ustaną wraz z zakończeniem prac budowlanych.

Na terenie Lublina planowane jest zwiększenie stopnia wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych np. w ramach zadania „Budowa instalacji produkujących i akumulujących energię ze źródeł odnawialnych do zasila-

nia transportu publicznego”. W projekcie Strategii nie wykazano konkretnych inwestycji mających na celu wzrost wykorzystania energetyki odnawialnej pochodzącej z wiatru, wody czy też realizacji wielkoobszarowych farm fotowoltaicznych.

Realizacja przedsięwzięć w formie elektrowni wiatrowej, wodnej czy wielkoobszarowej farmy fotowoltaicznej może potencjalnie prowadzić do negatywnego oddziaływania na środowisko, ale można takie oddziaływanie wyeliminować lub znacznie zmniejszyć pod warunkiem właściwej lokalizacji inwestycji, ich wykonania oraz przeprowadzenia osobnej analizy wpływu na środowisko dla konkretnego przedsięwzięcia. W ramach Strategii dopuszcza się również realizację mikroinstalacji oraz małych instalacji (w rozumieniu Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii), w szczególności: paneli fotowoltaicznych, solarnych kolektorów termicznych, małych elektrowni wodnych, mikroturbin wiatrowych i układów hybrydowych, przy zachowaniu priorytetu ochrony środowiska i krajobrazu.

Instalacja pojedynczych baterii fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych nie stanowi zagrożenia dla środowiska. Niemniej jednak montaż baterii fotowoltaicznych może stanowić zagrożenie dla ptaków gniazdujących w budynkach (np. jerzyki, jaskółki, wróble). Dlatego też przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków. Prace montażowe powinny być prowadzone poza okresem lęgowym ptaków. Okres lęgowy większości ptaków w Polsce przypada w terminie od 1 marca do 15 października. Należy jednak zaznaczyć, iż dla niektórych gatunków ptaków okres lęgowy przypada w innym okresie np. dla wróbli – od lutego/marca do sierpnia, a jeżyków – od maja do sierpnia. Ponadto, w poszczególnych latach okresy lęgowe dla konkretnych gatunków ulegają nieznacznym przesunięciom, w zależności od panujących warunków pogodowych. Negatywnego oddziaływania można się spodziewać w odniesieniu do dzikich gatunków. Problem będzie dotyczył głównie ptaków i owadów, a zależny będzie w znacznej mierze od lokalizacji inwestycji fotowoltaicznych.

8.7. Klimat

Skutki zmian klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych, występujące w ostatnich kilku dekadach pogłębiają się. Wyniki badań naukowych jednoznacznie wskazują, że zjawiska powodowane przez zmiany klimatu stanowią zagrożenie

dla społecznego i gospodarczego rozwoju, co wymusza wprowadzanie odpowiednich działań adaptacyjnych.

„Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” został opracowany z myślą o zapewnieniu warunków stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w obliczu ryzyka związanego ze zmianą klimatu, ale również z myślą o wykorzystaniu pozytywnego wpływu, jakie niosą działania adaptacyjne, mogące mieć wpływ nie tylko na stan polskiego środowiska, ale również na wzrost gospodarczy. Realizacja ustaleń niektórych zaproponowanych działań może mieć wpływ na mikroklimat. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii powinien uwzględniać pogorszenie warunków wiatrowych (długie okresy bezwietrznej pogody, lub krótkotrwałe okresy z wiatrami o sile huraganu). Produkcja biomasy będzie podlegać takim samym ograniczeniom jak cała produkcja rolna ze względu na zmniejszenie dostępności wody, ograniczenie wydajności produkcji.

W przypadku energii słonecznej można spodziewać się poprawy warunków w lecie ze względu na wydłużone okresy pogody słonecznej i zmniejszenie w zimie ze względu na dłuższe okresy z zachmurzeniem. W zakresie upraw roślin energetycznych kluczowy będzie rozwój nowych gatunków roślin, bardziej odpornych na zmienne warunki pogodowe oraz innowacyjnych technik upraw do wykorzystywania w bardzo suchym oraz wilgotnym środowisku. Zmiany klimatu będą miały różnorodny wpływ na sektor energetyczny, uwzględniając w szczególności prognozowane wahanie średniej temperatury. Konieczne będzie dostosowanie systemu energetycznego do warunków zapotrzebowania zarówno na energię elektryczną, jak i ciepłą, m.in. poprzez wdrożenie stabilnych niskoemisyjnych źródeł energii. Ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu jest niezwykle ważnym zagadnieniem, ponieważ problem utraty bioróżnorodności narasta wraz z postępującymi zmianami klimatu. Z punktu widzenia ochrony siedlisk najistotniejsze są działania związane z utrzymaniem obszarów wodno-błotnych i ich odtwarzaniem wszędzie tam, gdzie jest to możliwe. Jednocześnie istotne będą działania sprzyjające prowadzeniu zrównoważonej gospodarki leśnej w warunkach zmian klimatu, jak również przygotowaniu ekosystemów leśnych na zwiększoną presję wynikającą z nasilenia ekstremalnych zjawisk pogodowych, m.in. okresów suszy, fal upałów, gwałtownych opadów deszczu, porywistych wiatrów.

Zmiany klimatyczne będą prowadziły do zmniejszenia zasobów przestrzeni dostępnej dla danego typu prowa-

dzionej lub planowanej działalności – m.in. wzrost ryzyka osuwiskowego, nasilenie procesów erozji wodnej i wietrznej, deficyt wody, podniesienie, a także obniżenie poziomu wód gruntowych. Zmiany klimatu w kontekście przestrzennym oddziałują na cały kompleks problemów zagospodarowania przestrzennego.

Miasta zagrożone są bezpośrednio szczególnie trzema zjawiskami: intensyfikacją miejskiej wyspy ciepła, silnymi ulewami powodującymi podtopienia oraz suszą sprzyjającą deficytowi wody w miastach. W mniejszym stopniu zagrożenie stanowią silne wiatry, które z uwagi na dużą szorstkość podłoża w miastach tracą swoją siłę (zagrożenie to może dotyczyć małych miast oraz przedmieść o zabudowie rozproszonej).

Miejska wyspa ciepła jest efektem zaburzonego przez powierzchnie sztuczne (asfalt, beton, pokrycia dachów itp.) przebiegu procesów wymiany energii między podłożem a atmosferą. Dodatkowo wzmacnia ją wzrastająca temperatura co sprzyja stresowi cieplnemu, stagnacji powietrza nad miastem, wzrostowi koncentracji zanieczyszczeń powietrza, w tym pyłu zawieszonego i smogu. Niewłaściwa gospodarka przestrzenna, w szczególności inwestowanie na terenach zagrożonych, w tym w strefach zalewowych rzek oraz zbyt niska pojemność retencyjna naturalna, jak i sztucznych zbiorników, nie tylko w dolinach rzek, ogranicza skuteczne działania w sytuacjach nadmiaru lub deficytu wód powierzchniowych. Istnieje ryzyko, że w przyszłości zjawiska te będą występować ze zwiększoną częstotliwością.

Część działań ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 będzie charakteryzowała się zarówno oddziaływaniami pozytywnymi lub neutralnymi, jak i negatywnymi w odniesieniu do zmian klimatu. Działanie obejmujące przebudowę i remonty dróg, obok bezpośredniej i długotrwałej poprawy stanu powietrza w zakresie ilości emitowanych zanieczyszczeń (na skutek upłynnienia ruchu, skutkującego mniejszym spalaniem paliw) powodują z reguły przeniesienie negatywnego oddziaływania z jednego miejsca w inne (z terenów zabudowanych na tereny zlokalizowane poza terenami zabudowanym (które wcześniej charakteryzowały się o wiele lepszymi warunkami aerosanitarnymi). Ponadto zmiany pokrycia powierzchni ziemi oraz zwiększenia retencji bezpośrednio wpływają na mikroklimat. Zwiększenie powierzchni terenów zielonych polepsza lokalny klimat, obniżając znacznie temperaturę. Do zadań przyjaznych klimatowi można zaliczyć zadania takie jak: rozwój ciągów pieszych, rowerowych, rewitalizacja i rozwój powierzchni terenów zielonych w mieście (działania te również znalazły się w omawianym projekcie Strategii). Pozwolą one zmniejszyć ne-

gatywne oddziaływanie dróg oraz przyczynią się do niwelowania oddziaływania miejskiej wyspy ciepła.

W Strategii Lublin 2030 położono zasadniczy nacisk na problematykę związaną ze zmianami klimatu:

Strategia Rozwoju Lublin 2030 stanowi ważny kolejny kamień milowy w tym zakresie, a horyzontalny postulat rozwoju Lublina i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, z troską o zasoby środowiska naturalnego i zwiększenie odporności klimatycznej, powinien stanowić punkt odniesienia podczas realizacji wszystkich celów i zadań wskazanych w Strategii Lublin 2030. Jego realizacja wymaga prymatu długofalowego myślenia strategicznego nad pokusą osiągnięcia krótkotrwałych korzyści, wymaga przyjęcia holistycznej perspektywy zarządzania miastem – uwzględniającej współzależność gospodarczych, społecznych, środowiskowych i przestrzennych wymiarów rozwoju miasta – a nie jedynie działań pojedynczych komórek organizacyjnych w wąskich dziedzinach i sektorach [1].

W przygotowaniu i opracowaniu Strategii Lublin 2030 uwzględniono cele i kierunki adaptacji do zmian klimatu, o których mowa w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 opracowanym przez Ministerstwo Środowiska. Wyrażeniem tego było oparcie się na dokumencie lokalnym, czyli Planie Adaptacji do zmian klimatu Lublin do roku 2030, który określa główne zagrożenia wynikające ze zmian klimatu, wrażliwość miasta ze względu na jego zmiany, potencjał adaptacyjny, podatność miasta wynikająca ze zmian klimatu, oraz szanse i ryzyka [1]. W Strategii uwzględniono problematykę zmieniającego się klimatu i antropogenicznego wpływu na ten proces oraz wyrażono potrzebę podjęcia zadań adaptacyjnych, czego odzwierciedlenie możemy znaleźć w wielu planowanych działaniach, mających na celu zaangażować Miasto Lublin do wyzwań związanych z wyzwaniem nowych warunków klimatycznych. Wśród takich działań można wymienić rozwój elektromobilności, działania ograniczające spalanie paliw kopalnych, rozwój terenów zielonych, błękitno-zielonej infrastruktury itd.

Strategia Lublin 2030 zrealizuje cele i kierunki adaptacji do zmian klimatu, o których mowa w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA 2020). Celem głównym SPA jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Cel ten znajduje odzwierciedlenie w zadaniach zarówno inwestycyjnych jak i organizacyjnych Strategii, dążąc do zrównoważonego rozwoju Lublina oraz

efektywnego funkcjonowania wszystkich komponentów miasta w zmieniających się warunkach klimatycznych. Cele szczegółowe SPA 2020 realizowane poprzez zapisy Strategii to:

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska.

Cel 2. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu.

Cel 3. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu.

Cel 4. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

Cel 5. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

Przewidziane w ramach powyżej wymienionych celów kierunki działań znajdują odzwierciedlenie w zadaniach wyznaczonych przez Strategię.

Osiąganie celów związanych z klimatem i różnorodnością biologiczną definiowane za pomocą poradnika opublikowanego przez Komisję Europejską pt. „Poradnik dotyczący uwzględniania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko” znajduje wyrażenie między innymi w następujących działaniach podejmowanych przez Strategię:

1. Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i spalania paliw kopanych poprzez rozwój komunikacji miejskiej, elektromobilności, ciągów rowerowych.
2. Działania skierowane na racjonalne gospodarowanie wodami takie jak zwiększenie retencjonowania na terenie miasta.
3. Zadania skierowane na rozwój terenów zielonych, a tym samym wpływające na wzrost bioróżnorodności i rozwój obszarów biologicznie czynnych.

Należy zauważyć, że zmiany klimatu i środowiska mogą mieć wpływ na realizację projektowanego dokumentu. Dlatego też zaleca się ciągły monitoring i ewaluację podejmowanych działań oraz analizę zmian zachodzących w środowisku naturalnym związanych z zmianami klimatu i ciągłe dostosowywanie. Konieczne będzie uwzględnianie prawdopodobnych długofalowych zagrożeń związanych ze zmianami klimatu w trakcie przystępowania do realizacji danego zadania. W ramach strategii Lublin definiowany jest jako miasto twórcze, aktywne i gościnne oraz Lublin metropolitalny. Każdy z tych obszarów, jak podkreślono w Strategii, powinien realizować wizję miasta atrakcyjnego do życia, odpornego na zmiany klimatu, inteligentnego i dobrze zarządzanego. Zgodnie ze Strategią rozwój gospodarczy musi odbywać się z poszanowaniem zasobów środowiska naturalnego, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, a Lublin powinien być prekursorem w kreowaniu

i adaptacji zielonych innowacji oraz zwiększania odporności miasta na zmiany klimatu. W Strategia Lublin 2030 zakłada się uwzględnianie w planowaniu urbanistycznym potrzeby zwiększenia odporności miasta na zmiany klimatu. *Budowa błękitno-zielonej infrastruktury jest kluczowym elementem budowania odporności miasta. Rozwiązuje problemy podtopień, suszy, wspomaga regenerację powietrza, obniża temperaturę miasta, oczyszcza powietrze. Miasto musi prowadzić politykę przestrzenną ukierunkowaną na ochronę ważnych dla systemu przyrodniczego miasta terenów, również terenów prywatnych. Szczególnie w odniesieniu do ochrony, łagodzących zjawisko miejskiej wyspy ciepła, korytarzy przewietrzających miasto [1].* Zwiększenie odporności miasta na ekstremalne zjawiska hydrologiczne będzie odbywać się poprzez zwiększenie wydajności odprowadzania i przechwytywania wody w całym mieście, m.in. przez rozbudowę błękitno-zielonej infrastruktury, kreowanie polityki ochrony i zarządzania glebami.

8.8. Zabytki oraz dobra materialne

Działania wyznaczone w projekcie Strategii mają w większości neutralne lub pozytywne oddziaływanie na dobra materialne i zabytki. Zadania inwestycyjne w zakresie infrastruktury komunikacyjnej bezpośrednio wpłyną pozytywnie na występujące w bliskim sąsiedztwie tych terenów zabytki nieruchomości, poprzez minimalizację występowania drgań spowodowanych złym stanem technicznym nawierzchni lub szlaku. Prowadzenie założonych działań infrastrukturalnych w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów zabytkowych (zabytków nieruchomości, stanowisk archeologicznych) będzie wymagało od inwestora uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków postępowania i właściwego zabezpieczenia na etapie wykonywania robót budowlanych.

Negatywne, bezpośrednie i chwilowe oddziaływania na zabytki oraz dobra materialne mogą wystąpić jedynie na etapie realizacji zadań inwestycyjnych lub wówczas, gdy działanie dotyczyć będzie obiektów objętych ochroną kulturową lub historyczną. Negatywne oddziaływanie może wiązać się ze zniszczeniem obiektu zabytkowego lub naruszeniem jego pierwotnego stanu. W chwili przygotowania niniejszego opracowania brak jest możliwości stwierdzenia, które z zadań inwestycyjnych będą prowadzone w pobliżu obiektów chronionych i czy ich zakres prac spowoduje zniszczenie lub degradację danego obiektu historycznego. Konsekwencją realizacji zadań inwestycyjnych będzie dbałość o walory historyczno-kulturowe poprzez

zastosowanie takich rozwiązań projektowych, aby środowisko kulturowe nie zostało zdegradowane.

Reasumując, działania wyznaczone w ramach projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 przyczynią się do ochrony wartości kulturowych i pozytywnego wpływu na zabytki i stanowiska archeologiczne.

8.9. Zasoby naturalne

Z dokonanej analizy wynika, że na etapie realizacji zadań typowo inwestycyjnych wyznaczonych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 będą wykorzystywane zasoby naturalne tj. woda, gleba, zasoby kopalin. Największe zużycie surowców naturalnych będą generowały inwestycje związane z budową/przebudową infrastruktury drogowej oraz budową/modernizacją obiektów, dlatego działania te mogą wiązać się z krótkotrwałym negatywnym i bezpośrednim oddziaływaniem na ten komponent środowiska. Nieuniknionym negatywnym oddziaływaniem na zasoby naturalne będzie zajęcie terenów biologicznie czynnych pod realizację zaplanowanych zadań infrastrukturalnych. Wielkość zapotrzebowania będzie wynikała jednak z rodzaju inwestycji i zastosowanej technologii. Na etapie sporządzania niniejszej Prognozy nie jest możliwe oszacowanie wielkości zużytych zasobów, jednak mając na względzie lokalny charakter zaplanowanych inwestycji oraz stosowane rozwiązania proekologiczne nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na ten komponent środowiska.

Pozytywnym długoterminowym i skumulowanym oddziaływaniem będzie minimalizacja zużycia zasobów naturalnych (w szczególności węgla, wody, paliw energetycznych) poprzez realizację zadań związanych z ochroną powietrza i klimatu. Ważnym pozytywnym oddziaływaniem na zasoby naturalne będą działania z zakresu retencjonowania wód i rozwoju terenów zielonych, które będą powodowały utrzymanie i rozwój na terenie miasta użytecznych komponentów środowiska tj. woda czy biomasa.

8.10. Wody

Działania zaplanowane do realizacji w ramach projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 nie będą wywierały znaczącego negatywnego wpływu na stan wód powierzchniowych i podziemnych. W czasie realizacji zamierzeń może dojść do chwilowego zaburzenia stosunków wodnych, jednak długotrwały efekt inwestycji przyniesie korzyści zarówno dla stanu wód, jak i komfortu życia mieszkańców miasta. Oceniono, że wyznaczone w projekcie Strategii zadania nie będą mieć znaczącego

negatywnego wpływu na jakość i ilość wód powierzchniowych i podziemnych, w tym jednolite części wód.

Realizacja ustaleń Strategii wpisuje się w realizację głównych celów środowiskowych dla wód podziemnych określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW):

- zapobieganie dopływowi lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych,
- zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych,
- wdrożenie działań niezbędnych do odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego w skutek działalności człowieka.

Natomiast w przypadku wód powierzchniowych działania zapisane w Strategii powinny realizować następujące cele RDW:

- zapobieganie pogorszeniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych,
- poprawa i przywracanie wszystkie części wód powierzchniowych dla sztucznych i silnie zmienionych części wód, mając na celu osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych,
- ochrona i poprawa wszystkich sztucznych i silnie zmienionych części wód w celu osiągnięcia dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych,
- stopniowe redukcje zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi i zaprzestanie lub stopniowa eliminacja emisji, zrzutów i strat niebezpiecznych substancji priorytetowych.

Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej podlega najczęściej analizie jej opłacalności, jednak dla ochrony środowiska jest ona rozwiązaniem bardziej korzystnym. W przypadku obszarów, na których występuje zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych, a tym samym także gruntowych, budowa indywidualnych rozwiązań gospodarki ściekowej nie jest korzystnym podejściem do problemu odprowadzania ścieków. Właściciele takich urządzeń nie są w stanie zagwarantować właściwego oczyszczenia ścieków lub prawidłowego eksploataowania urządzenia. Budowa sieci wyeliminuje przedostawanie się zanieczyszczeń z możliwych nieszczelnych zbiorników bezodpływowych do gruntu. W ten sposób zmniejszy się zagrożenie mikrobiologiczne i eutrofizacji. Ograniczy to także rozproszone zanieczyszczenie gleb i wód podziemnych.

Oddziaływania negatywne związane będą z etapem budowy i po zakończeniu prac ustąpią. Prace budowlane

mogą wpływać negatywnie na wody poprzez: możliwe zniszczenie siedlisk roślin i zwierząt żyjących w wodach, zmiany stosunków gruntowo-wodnych. Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych z rozbudową sieci kanalizacyjnej oraz sieci drogowej można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto, na wykonawcach poszczególnych inwestycji, spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi. Zakres oddziaływania oraz jego wielkość będzie można oszacować dopiero na etapie sporządzania szczegółowego zakresu prac np. Studium wykonalności. W przypadku, kiedy przedsięwzięcie będzie kwalifikować się do przedsięwzięć wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, ocena wpływu wraz z podaniem rodzaju oddziaływań zostanie przeprowadzona na etapie opracowania Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia lub Raportu oddziaływania na środowisko. Realizacja inwestycji nie wpłynie na pogorszenie stanu wód i nie będzie stanowić zagrożenia nieosiągnięcia celów środowiskowych. Inwestycje mają na celu poprawę warunków sanitarnych, uporządkowanie gospodarki ściekowej poprzez podłączenie istniejących i planowanych budynków do zbiorowego systemu odprowadzania ścieków.

Pozytywnym wpływem na wody będzie miała realizacja zadań z zakresu retencjonowania wód np.:

1. Przebudowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej, w tym budowa zbiorników retencyjnych, na obszarach szczególnie zagrożonych lokalnymi podtopieniami – m.in. w rejonie ul. Głębokiej, Kunickiego, Nadbystrzyckiej, Morwowej, Alei Solidarności, Ronda Płk. R. Kuklińskiego.
2. Budowa 2 nowych i podłączenie 2 wybudowanych już zbiorników retencyjnych w rejonie Cieku spod Konopnicy (w północno-zachodniej części miasta, pomiędzy ul. Raszyńską i Wojciechowską), 2 nowych zbiorników na Sławinie (w rejonie ul. Warszawskiej i Skowronkowej) i 1 zbiornika w rejonie ul. Muzycznej.
3. Kontynuacja miejskiego programu małej retencji „Złap deszczówkę”.
4. Budowa stacji wodociągowej Turka wraz z włączeniem do systemu wodociągowego Miasta Lublin. W ramach przedsięwzięcia planuje się wzmocnienie efektywności systemu zaopatrzenia w wodę miasta

Lublin poprzez budowę Stacji Wodociągowej zasilanej z nowego ujęcia wody Turka.

5. Podniesienie bezpieczeństwa zasilania w wodę Lublina i gmin ościennych w sytuacjach kryzysowych, poprzez budowę połączeń tranzytowych.

8.11. Krajobraz i powierzchnia ziemi

Wśród kierunków działań przewidzianych w Strategii znajdują się takie, które będą wiązać się z naruszeniem istniejącej struktury gruntów oraz wprowadzeniem zmian krótkookresowych lub długookresowych w krajobrazie naturalnym, w efekcie czego przewiduje się wystąpienie oddziaływań negatywnych oraz pozytywnych. Należą do nich szczególnie zadania związane z przebudową lub budową infrastruktury.

Na krajobraz oddziaływać będą głównie działania o charakterze inwestycyjnym. Inwestycje polegające na budowie dróg, budowie, modernizacji i termomodernizacji obiektów, rozbudowie infrastruktury wodno-ściekowej, budowie ciągów pieszych i rowerowych, powstania zbiorników retencyjnych, terenów zielonych itd. powodują stałą zmianę w krajobrazie. Rodzaj oddziaływania (pozytywny bądź negatywny) jest uzależniony od lokalizacji danej inwestycji i otaczającego je terenu. Właściwie zaprojektowany i zlokalizowany w przestrzeni nie powinien negatywnie oddziaływać na środowisko.

Inwestycje budowlane w sposób trwały wpiszą się w krajobraz, dlatego istotny jest wybór lokalizacji oraz odpowiedniej technologii z zachowaniem ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Budowa nowych dróg może potencjalnie negatywnie wpłynąć na krajobraz z uwagi na pojawienie się nowej formy w przestrzeni. Niemniej jednak, z uwagi na powierzchniowy charakter dróg nie stanowią one dominanty krajobrazowej, a ich przebieg jest w większości dostosowany do lokalnego ukształtowania terenu. Sporadyczne przypadki tj. budowa obiektu inżynierskiego lub inżynierskiego, skrzyżowań itp. mogą powodować zaburzenia w lokalnym krajobrazie z uwagi na ich rozmiary w przestrzeni. Na etapie realizacji inwestycji drogowych negatywne chwilowe oddziaływanie może wystąpić z uwagi na prowadzone wykopy, przemieszczanie mas ziemnych, prace „wysokich” maszyn tj. żurawie, dźwigi, które mogą być widoczne z dużych odległości.

Część z tych czynników można zminimalizować poprzez stosowanie działań ograniczających, a część zupełnie wyeliminować poprzez wdrożenie odpowiedniego systemu edukacji ekologicznej i prowadzenie działań naprawczo-

prewencyjnych. Istotą jest więc zaplanowanie takich działań ochronnych, które ograniczą zjawisko degradacji powierzchni ziemi i przywrócą stan zgodny ze standardami w tym zakresie. Oceniono, że wyznaczone w projekcie Strategii zadania nie będą mieć znaczącego negatywnego wpływu na powierzchnię ziemi i krajobraz.

8.12. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne

Kierunki działań przewidziane w Strategii są związane z podjęciem nowych inwestycji i zadań na obszarze miasta, co będzie skutkowało budową lub rozbudową obiektów, a także zabiegami modernizacyjno-remontowymi. Oddziaływanie to będzie krótkotrwałe, odwracalne i występujące tylko na terenie prowadzonych prac i w ich najbliższym sąsiedztwie. Prace realizowane w ramach tych zadań będą źródłem hałasu, którego głównym emitorem będzie praca urządzeń mechanicznych. Zadania, których realizacja będzie się wiązać z użyciem ciężkiego sprzętu powinny być prowadzone w dzień, aby nie zakłócać ciszy w porze nocnej. Dla zminimalizowania emisji hałasu i spalin, podczas prac zostaną użyte maszyny w pełni sprawne, które zostaną wykorzystane do prac zgodnych z ich przeznaczeniem i możliwościami, tak aby nie powstały inne zagrożenia, np. dla pracowników i osób postronnych znajdujących się w pobliżu. Oddziaływanie to będzie krótkotrwałe i ustąpi z chwilą zakończenia prac. Modernizacja istniejących odcinków dróg przyczyni się do poprawy ich stanu oraz komfortu jazdy. Pośrednio zmniejszy to poziom hałasu drogowego.

Zadanie, które należy w szczególny sposób rozpoznać pod względem wpływu na klimat akustyczny jest zadanie pod nazwą E.1.k.9. Rozbudowa terminala towarowego Portu Lotniczego Lublin. Port Lotniczy Lublin planuje rozbudowę lotniska m.in o terminal towarowy CARGO. Na tą okoliczność został opracowany raport oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięcia pn." Budowa centrum transportowo - logistycznego (CARGO) wraz z rozbudową infrastruktury obsługowo - magazynowej, technicznej i komu-

nikacyjnej na terenie Portu Lotniczego Lublin S.A. " Raport został złożony w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie i jest aktualnie procedowany. Efektem tego działania ma być decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, która pozwoli na wykonanie dokumentacji technicznej, wydania pozwolenia na budowę i przystąpienia do realizacji tej inwestycji.

Wpływ funkcjonowania bazy CARGO na klimat akustyczny został opisany w raporcie oddziaływania na środowisko. Z dokonanej analizy i oceny wynika, że obecność bazy CARGO i jej funkcjonowanie nie spowoduje przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Negatywne oddziaływanie w postaci promieniowania elektromagnetycznego może nastąpić w ramach pośredniego skutku kierunku działań: wspieranie przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie miasta opartych na energii słońca. Dotyczy to linii łączących instalacje z siecią energetyczną. Właściwa lokalizacja oraz zastosowanie odpowiednich zabezpieczeń może niemal całkowicie wyeliminować narażenie na promieniowanie elektromagnetyczne. Przewidywalne uciążliwości związane z promieniowaniem elektromagnetycznym oraz dźwiękami wydawanymi podczas pracy takich urządzeń będą marginalne.

Podczas prac ziemnych i montażowych, w sąsiedztwie placu budowy wystąpią potencjalne bezpośrednie i krótkotrwałe uciążliwości, w tym: emisja hałasu, zanieczyszczeń do powietrza oraz wytwarzanie odpadów. Oceniono je jako krótkoterminowe. Prace związane z budową przedsięwzięć wiązać się będą ze wzrostem poziomu hałasu, którego źródłem będzie praca sprzętu budowlanego, środków transportu. Hałas będzie miał zasięg lokalny. Praca przedsięwzięć przebiega częściowo w obrębie terenów chronionych akustycznie, zatem mieszkańcy i użytkownicy najbliższej zabudowy odczuwać mogą okresowe uciążliwości związane z realizacją inwestycji. Ewentualne uciążliwości będą minimalizowane poprzez prowadzenie prac w porze dziennej w godz. 6.00-22.00 oraz zastosowanie urządzeń i maszyn w pełni sprawnych.

**Analiza rozwiązań mających na celu zapobieganie,
ograniczanie lub kompensację przyrodniczą nega-
tywnych oddziaływań na środowisko, mogących być
rezultatem realizacji projektowanego dokumentu**

9. Analiza rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu

Prognoza oddziaływania na środowisko wykazała, że niektóre z przedsięwzięć realizowanych w ramach projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 mogą negatywnie wpłynąć na środowisko. Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych m.in. z rozbudową sieci, budową i modernizacją obiektów czy modernizacją i rozbudową ciągów komunikacyjnych można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależnie będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań.

Wykaz inwestycji zamieszczonych w Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 powinien być realizowany zgodnie z zaleceniami wynikającymi z wydanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (dotyczy inwestycji, które rozpoczęły się w latach poprzednich i są obecnie kontynuowane). Podczas podejmowania nowych działań inwestycyjnych należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, uchwał powołujących dane formy ochrony przyrody lub planów zadań ochronnych i planów ochrony ww. obszarów. Każdorazowe podjęcie działań inwestycyjnych wymaga przeprowadzenia postępowania określającego wpływ na środowisko w drodze odrębnej procedury (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach).

Do ogólnych działań ograniczających oddziaływanie należą:

- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, **w tym** zwłaszcza w miejscach styku ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych;
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu;
- odpowiedni wybór lokalizacji inwestycji, uwzględniający zapisy dokumentów lokalnych oraz dokumentów wyższego szczebla.

W przypadku gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej

działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji; tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i różnorodnych tras migracji zwierząt.

W wyniku realizacji projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 może potencjalnie dojść do oddziaływania na obszary chronione, dlatego ważne jest, aby wszelkie przedsięwzięcia wynikające ze Strategii były przeprowadzone zgodnie z przepisami dotyczącymi gospodarowania na obszarach objętych prawną formą ochrony przyrody.

Minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko możliwa jest m.in. poprzez prowadzenie świadomej polityki przestrzennej popartej stosownymi zapisami w dokumentach prawa lokalnego oraz zachowanie walorów przyrodniczych miasta.

Poniżej przedstawiono propozycje zapobiegania, łagodzenia negatywnego wpływu na środowisko, będącego konsekwencją realizacji działań ujętych w Strategii na poszczególne komponenty środowiska.

9.1. Ochrona powierzchni ziemi i wód

1. Na etapie projektowania należy rozważyć koncepcję organizacji placu budowy i jego zaplecza z uwzględnieniem zasady minimalizacji zajęcia terenu i przekształcenia jego powierzchni.
2. W projekcie i wykonawstwie należy minimalizować zakres robót powodujących zdejmowanie warstw próchnicznych gleby, a także zaplanować wykorzystanie nadmiarów ziemi pochodzącej z wykopów.
3. Po zakończeniu prac budowlanych, w razie konieczności, należy przeprowadzać rekultywację.
4. W opisach technicznych projektów budowlanych należy zaplanować miejsca przeznaczone do składowania substancji podatnych na migrację wodną.
5. Prawidłowe przechowywanie substancji ropopochodnych oraz innych materiałów.
6. Właściwe postępowanie z odpadami.
7. Prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów nadających się do odzysku lub unieszkodliwiania, a odpady nie-

bezpieczne gromadzić w szczelnych, oznakowanych pojemnikach, w wydzielonym miejscu.

8. Opracowanie procedury na wypadek wystąpienia awarii na placu budowy, by nie doprowadzić do zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego.
9. Powstające podczas realizacji inwestycji oraz eksploatacji obiektu odpady należy przekazywać tylko wyspecjalizowanym jednostkom posiadającym zezwolenie na odzysk, utylizację, zbieranie i transport tych odpadów.
10. Materiał pozostały po robotach ziemnych w miarę możliwości należy wykorzystywać na miejscu.

9.2. Ochrona powietrza

1. Wykonawcy wybierani do realizacji poszczególnych zadań powinni używać nowoczesnego sprzętu i wykazać się dbałością o prawidłową eksploatację i właściwą konserwację sprzętu i środków transportu. Takie zapisy mogą znaleźć się na odpowiednich etapach procedur przetargowych.
2. Zminimalizowaniu ryzyka awarii poprzez stosowanie sprawdzonych rozwiązań i nowoczesnego sprzętu.
3. Pogłębiona analiza lokalizacji przedsięwzięcia.
4. Prowadzenie prac budowlanych poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów.
5. Niedopuszczalne jest palenie na terenie budowy papy, opon, rozpuszczalników, farb itp.
6. Prowadzenie prac budowlanych i rozbiórkowych w porze dziennej.
7. Zastosowanie do budowy nowoczesnego sprzętu, który emituje mniejsze ilości spalin.
8. Stosowanie przepisów BHP.
9. Na etapie eksploatacji - prowadzenie monitoringu powietrza.

9.3. Różnorodność biologiczna (w tym fauna, flora, obszary chronione)

1. W przypadku prac termomodernizacyjnych budynków czy remontów elewacji bądź pokrycia dachowego budynków należy przeprowadzić inwentaryzację ornitologiczną i chiropterologiczną.
2. Wykorzystanie rozwiązań technologicznych umożliwiających zachowanie istniejących stosunków wodnych.
3. Minimalizacja negatywnych oddziaływań inwestycji infrastrukturalnych wymaga (oczywiście nie jest to

konieczne w przypadku każdej inwestycji) wcześniejszych terenowych inwentaryzacji zasobów środowiska przyrodniczego. Inwentaryzacja pozwoli na precyzyjne dostosowanie ogólnych zaleceń do realiów danego zadania inwestycyjnego i uniknięcie spowodowania znaczących szkód w środowisku przyrodniczym i wiążących się z tym komplikacji w trakcie realizacji poszczególnych inwestycji.

4. Ograniczenie na etapie planowania i wykonawstwa wycinki drzew i krzewów oraz naruszania cennych siedlisk.
5. W przypadku braku możliwości nienaruszenia siedlisk rzadkich/chronionych gatunków, należy wziąć pod uwagę możliwość przeniesienia populacji.
6. W przypadku istotnego zagrożenia hałasem, mogącego płoszyć chronione gatunki zwierząt w okresie rozrodczym (i/lub powodujące ponadnormatywną emisję na terenach mieszkaniowych), należy rozważyć zastosowanie ekranów.
7. Nie należy prowadzić robót budowlanych w okresie lęgowym, jeśli na obszarze inwestycji lub w jej pobliżu gniazdują ptaki.

9.4. Ochrona przed hałasem i drganiami

1. Ograniczenie prac związanych z wykorzystaniem głośnego sprzętu, do pory dziennej między 7:00 a 20:00.
2. Projektanci powinni zwrócić uwagę na propozycję lokalizacji baz zaplecza technicznego budowy tak, aby planować je możliwe z dala od okien budynków mieszkalnych.
3. W miejscach szczególnie wrażliwych, obok zabudowy mieszkaniowej należy ograniczyć prędkość pojazdów dowożących materiały budowlane ze względu na drgania przenoszące się na konstrukcje budynków oraz wpływ na klimat akustyczny otoczenia.
4. Na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej należy tak planować roboty budowlane w ramach poszczególnych zadań by prowadzić prace związane z emisją hałasu w tym samym czasie tylko po jednej stronie budynku, aby w mieszkaniu były pomieszczenia nie narażone na emisję hałasu.
5. Stosowanie harmonogramów prac, ograniczających narażenie na hałas.
6. Organizacja pracy, ograniczająca liczbę osób i czas ekspozycji na hałas.
7. Stosowanie tzw. cichych nawierzchni.

8. Racjonalna gospodarka materiałami i minimalizacja powstawania odpadów.
9. Ograniczenie do minimum strefy bezpośredniej ingerencji w środowisko.
10. Sprawne przeprowadzenie prac.
11. Dobór gatunków roślin pełniących rolę dźwiękochronną dostosowanych do wymogów siedliska.
12. Ograniczenie do niezbędnego minimum usuwania drzew i krzewów będących w kolizji z planowaną inwestycją.

Zapisy końcowe oceny oddziaływania na środowisko Strategii Lublin 2030

10. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategii

W przypadku zaprzestania dalszego inwestowania na terenie Lublina nastąpi utrzymywanie się istniejących problemów lub ich pogłębienie. Brak realizacji zapisów Strategii może prowadzić do utrzymania się na omawianym obszarze m.in. następujących uciążliwości:

- zanieczyszczenie powietrza (m.in. z indywidualnych gospodarstw domowych, ciągów komunikacyjnych itd.);
- problemów z wodą – suszą i podtopieniami;
- hałas (głównie komunikacyjny);
- emisja zanieczyszczeń związanych z gospodarką komunalną;
- degradacja krajobrazu i środowiska naturalnego związana z brakiem zarządzania rozwojem budownictwa.

11. Propozycja działań alternatywnych

Art. 51, ust. 2, pkt. 3b Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389) nakłada obowiązek przedstawienia rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

Dla zadań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 można zaproponować następujące działania alternatywne:

- zmiana lokalizacji danego działania;
- zmiana technologii realizacji zadania;
- wybór alternatywnych materiałów do realizacji zadania;
- rozważenie różnych wariantów organizacyjnych realizacji zadania i dobór odpowiedniego;
- modyfikacja zakresu zadania, częściowe lub całkowite odstąpienie od realizacji zadania, jeśli decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla danego zadania będzie wskazywać na taką potrzebę.

W przypadku projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 nie ma możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych działań ze względu na wysoki stopień ogólności dokumentu. Projekt jest koncepcją rozwoju i przebudowy społecznej, infrastrukturalnej i przestrzennej obszaru miasta, która jako wizja całościowa i spójna pozwoli osiągnąć zamierzone efekty. Dlatego też wprowadzanie na tym etapie rozwiązań alternatywnych zaburzałoby spójność wspomnianej wizji. Należy jednak podkreślić, że istnieją duże możliwości w doborze najlepszych pod względem oddziaływania na środowisko wariantów lokalizacyjnych, technologicznych czy organizacyjnych.

Podkreślając charakter dokumentu, o wysokim stopniu ogólności oraz brak możliwości precyzyjnego wskazania działań alternatywnych należy w przypadku wszystkich przedsięwzięć przeanalizować działania alternatywne na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

12. Potencjonalne oddziaływanie transgraniczne

Zgodnie z przepisami zawartymi w ustawie z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389), z rozdziału 3, działu VI dotyczącego postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku projektów polityk, strategii, planów

i programów, opracowywany dokument nie będzie wywierał znaczącego oddziaływania transgranicznego.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach dokumentu ma charakter regionalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny. Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 nie wskazuje możliwości negatywnego trans-

granicznego oddziaływania na środowisko, mogącego

objąć terytorium innych państw.

13. Monitorowanie realizacji Strategii

By móc skutecznie wdrażać strategię rozwoju, istotnym jest posiadanie wiedzy na temat postępu w realizacji wskazanych założeń i kierunków. Monitoring prowadzony jest w celu zapewnienia ciągłości i prawidłowości realizacji Strategii. Na system monitorowania i ewaluacji składają się cztery główne elementy, wzajemnie uzupełniające się i kompensujące swoje słabości:

1. Monitorowanie ilościowych wskaźników i mierników.
2. Monitorowanie realizacji zadań i projektów kluczowych.
3. Badania społeczne.
4. Ewaluacja w formie debat eksperckich poświęconych ocenie realizacji celów w pięciu obszarach rozwojowych.

W Strategii podano dokładne wytyczne w zakresie analizy ilościowych wskaźników i mierników, analizy realizacji zadań i projektów kluczowych, badań społecznych oraz ewaluacji realizacji celów rozwojowych. Przedstawiono zakres i horyzont czasowy stosowania poszczególnych elementów. Wskaźniki i mierniki należy ukazać w szeregach czasowych. Wartością bazową w ocenach postępów powinny być dane za rok poprzedzający uchwalenie Stra-

tegi Lublin 2030, jednak dla pełniejszej oceny dynamiki w pierwszych latach monitorowania Strategii Lublin 2030 zaleca się, by wskaźniki prezentować w szeregach czasowych obejmujących okres co najmniej 5 lat. Sprawozdanie z realizacji zadań i projektów kluczowych dla całej Strategii Lublin 2030 lub – alternatywnie – osobne sprawozdania dla poszczególnych obszarów rozwojowych, będzie sporządzane nie rzadziej niż co 2 lata i zamieszczane w Raporcie o stanie miasta Lublin. Głównym elementem monitorowania realizacji Strategii Lublin 2030 w obszarze badań społecznych będzie coroczne badanie społeczne, realizowane na reprezentatywnej próbie nie mniejszej niż 500 mieszkańców, czerpiące najlepsze wzorce z badań realizowanych dotychczas w Biurach Obsługi Mieszkańców. Raport z badań powinien być publicznie dostępny, a najważniejsze wnioski z badań należy zamieścić w Raporcie o stanie miasta Lublin. Ewaluacja realizacji celów w każdym obszarze rozwojowym będzie przeprowadzana nie rzadziej niż co 2 lata i zostanie przekazana komórkom odpowiedzialnym za realizację celów Strategii Lublin 2030, a wnioski z tej ewaluacji zostaną zamieszczone w Raporcie o stanie miasta Lublin.

14. Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona Prognoza Oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Lublin 2030 przyniosła następujące wnioski:

1. Strategia Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 jest zgodna ze strategicznymi dokumentami obowiązującymi na szczeblu europejskim i krajowym.
2. Strategia Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 jest zgodna ze strategicznymi dokumentami obowiązującymi na szczeblu lokalnym.
3. Przeprowadzone w ramach niniejszej Prognozy analizy zgodności celów Strategii z celami nadrzędnych dokumentów strategicznych oraz podstawowych dokumentów opracowywanych na szczeblu regionalnym, wskazują na znaczną ich spójność oraz zharmonizowanie.
4. Wykazano, że spójność regionalnej polityki ekologicznej ze strategicznymi celami rozwoju miasta jest podstawą równoważenia rozwoju w horyzoncie średnio i długookresowym, co sprawia, że Strategia może stać się skutecznym narzędziem koordynacji działań

na rzecz wdrożenia rozwoju zrównoważonego w regionie.

5. Strategia określa obszary problemowe i wyzwania w zakresie rozwoju społecznego, gospodarczego oraz ochrony środowiska na terenie Lublina oraz wyznacza cele i kierunki interwencji, mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz środowiska.
6. Niektóre z zadań zaplanowanych do realizacji w ramach projektowanej Strategii mogą wywierać negatywny wpływ na środowisko, w tym na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne.
7. Uwzględniając zależności między wszystkimi elementami środowiska podano przykłady rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu.

8. W wyniku oceny wpływu planowanych zadań inwestycyjnych na środowisko przyrodnicze miasta Lublin, w tym na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych miasta, stwierdzono zarówno negatywne, jak i pozytywne oddziaływanie zaplanowanych do realizacji zadań.
9. Analiza i ocena wpływu realizacji ustaleń projektu Strategii na zmiany klimatyczne oraz różnorodność biologiczną wykazała dużą uważność zapisów Strategii wobec przewidywanych zmian klimatu oraz wobec zachowania bioróżnorodności.
10. W niniejszej prognozie zaproponowano szereg działań ograniczających negatywne oddziaływanie zaplanowanych zadań na środowisko oraz przykłady kompensacji przyrodniczej.
11. Podczas podejmowania działań inwestycyjnych należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, uchwał powołujących dane formy ochrony przyrody lub planów zadań ochronnych i planów ochrony ww. obszarów.
12. Każdorazowe podjęcie działań inwestycyjnych wymaga przeprowadzenia postępowania określającego wpływ na środowisko w drodze odrębnej procedury.

15. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Przedmiotem opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030. Opracowanie zostało wykonane w oparciu o art. 46 oraz art. 47 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389).

Głównym celem prognozy jest ustalenie czy zapisy projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego, a cele ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju i adaptacji wobec zmian klimatu są spójne z celami i priorytetami zaplanowanymi w dokumentach wyższego szczebla. Prognoza miała za zadanie także ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza ponadto określa i analizuje:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na środowisko.

Przy sporządzaniu Prognozy zastosowano metody statystyczne i porównawcze, analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy. Autor kierował się swoją wiedzą i doświadczeniem stosownie do stanu wiedzy współczesnej.

W projekcie Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 obrano kierunki interwencji wynikające z dokumentów wyższego szczebla oraz dokumentów lokalnych. Na ich podstawie wyznaczono cele Strategii, a także strategię ich realizacji na poziomie gminnym.

W rozdziale 7. Prognozy opisano szczegółowo istniejący stan środowiska na terenie miasta Lublin z uwzględnieniem klimatu, jakości powietrza, wody, hałasu oraz zasobów przyrodniczych oraz obszarów chronionych (z uwzględnieniem Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych Miasta Lublin).

W ramach tworzenia dokumentu prowadzona była szczegółowa ocena oddziaływania zadań pod kątem środowiskowym. Duża część zadań inwestycyjnych nie ma określonego zakresu, sposobu i charakteru prowadzenia prac, w związku z czym podanie konkretnych oddziaływań jest dosyć trudne i problematyczne. Zgodnie z powyższym w niniejszej Prognozie przedstawiono potencjalne oddziaływania, zidentyfikowane na podstawie oceny oddziaływania dla innych przedsięwzięć o zbliżonym zakresie. Zatem w ramach oceny skutków realizacji projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 na etapie opracowania Prognozy przedstawiono potencjalne oddziaływanie bezpośrednie pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe/długoterminowe, chwilowe/krótkoterminowe, pozytywne, negatywne i neutralne na następujące komponenty środowiska wykorzystując metodę macierzy interakcji:

- obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000,
- różnorodność biologiczna,
- ludzie,
- rośliny,
- zwierzęta,
- powietrze,
- klimat,
- klimat akustyczny,
- wody (w tym jednolite części wód – JCW),
- powierzchnia ziemi,
- krajobraz,
- zasoby naturalne,
- zabytki.

W przypadku Lublina istnieje prawdopodobieństwo bezpośredniego lub pośredniego ryzyka oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo. Należy jednak nadmienić, iż stopień, zakres oraz skutek oddziaływania (negatywny, pozytywny, neutralny) będzie mógł zostać oceniony

z chwilą ustalenia dokładnego zakresu oraz rodzaju prowadzonych przedsięwzięć. W zależności od ich rodzaju może zostać nałożony obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, która może zakończyć się wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub odmową jej wydania, z uwagi na znaczne negatywne oddziaływania.

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 jest dokumentem o charakterze ogólnym i nie wskazuje zakresu ani szczegółów technicznych poszczególnych inwestycji. Należy mieć na uwadze uwzględnianie zasad ochrony środowiska podczas projektowania i planowania poszczególnych inwestycji.

Przedstawione przedsięwzięcia będą miały charakter lokalny, tzn. będą one terytorialnie realizowane w obrębie jednego miasta.

W związku z powyższym, przedsięwzięcia te charakteryzować się będą ograniczonym przestrzennie oddziaływaniem na środowisko. Ponadto, w przypadku takich przedsięwzięć jak budowa sieci czy modernizacje główne oddziaływanie na środowisko występuje w fazie realizacji przedsięwzięcia i ma ono również czasowo ograniczony charakter. Zadania inwestycyjne są zazwyczaj realizowane w obrębie terenów zmienionych antropogenicznie, tj. w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy. Do negatywnych oddziaływań na środowisko podczas realizacji inwestycyjnych można zaliczyć:

- zmiany stosunków gruntowo-wodnych,
- zmianę warunków siedliskowych,
- tworzenie barier w migracji zwierząt,
- wycinkę roślinności,
- użycie maszyn i urządzeń budowlanych (emisja hałasu, pyłu i wibracji),
- naruszeniem pierwotnego stanu obiektów zabytkowych,
- zajęcie terenów pod realizację zaplanowanych zadań infrastrukturalnych,
- Pozytywne skutki realizacji planowanych zadań:
 - rozwój terenów zielonych,
 - pozytywny wpływ na bioróżnorodność,
 - zapewnienie stabilności siedlisk przyrodniczych,
 - mniejszy udział zanieczyszczeń bezpośrednio kierowanych do wód, ziemi i powietrza,
 - poprawa stanu środowiska i jego elementów, w perspektywie długoterminowej,
 - zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza,
 - zmniejszenie zanieczyszczenia hałsem,
 - wzrost retencji,

- zminimalizowanie negatywnego oddziaływania podtopień,
- minimalizacja zużycia zasobów naturalnych.

Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych m.in. z rozbudową sieci wodno-kanalizacyjnej czy modernizacją i rozbudową ciągów komunikacyjnych można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań.

Wykaz inwestycji zamieszczonych w Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 powinien być realizowany zgodnie z zaleceniami wynikającymi z wydanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (dotyczy inwestycji, które rozpoczęły się w latach poprzednich i są kontynuowane). Podczas podejmowania nowych działań inwestycyjnych należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, uchwał powołujących dane formy ochrony przyrody lub planów zadań ochronnych i planów ochrony ww. obszarów. Każdorazowe podjęcie działań inwestycyjnych wymaga przeprowadzenia postępowania określającego wpływ na środowisko w drodze odrębnej procedury (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach).

Do ogólnych działań ograniczających oddziaływanie należą:

- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych;
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu;
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- odpowiedni wybór lokalizacji inwestycji, uwzględniając zapisy dokumentów lokalnych oraz dokumentów wyższego szczebla;

W przypadku gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji; tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i różnorodnych tras migracji zwierząt.

W kolejnych rozdziałach omówione zostały oddziaływania transgraniczne oraz rozwiązania alternatywne. W przypadku projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030, rozwiązaniem alternatywnym jest brak realizacji Strategii lub modyfikacja niektórych jej elementów zgodnie ze wskazanymi ujętymi w rozdziale *Propozycja działań alternatywnych*. Wszystkie działania zaproponowane do realizacji w ramach projektowanego dokumentu z założenia mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców, a także stanu środowiska na terenie Lublina, a co za tym idzie pozytywnie wpływać będą na zdrowie człowieka.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach dokumentu ma charakter regionalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny. Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja projektu Strategii Lublin 2030 nie wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

Przewidywane oddziaływanie działań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2022-2030 wybrane elementy środowiska oddziaływania w formie opisowej zawarto w rozdziale 9. Przeanalizowano: przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, oddziaływanie na różnorodność biologiczną, rośliny i zwierzęta, ludzi, powietrze atmosferyczne, klimat, zabytki oraz dobra materialne, zasoby naturalne, wody, krajobraz i powierzchnię ziemi, hałas i promieniowanie elektromagnetyczne.

Kolejnym etapem przeprowadzenia prognozy oddziaływania na środowisko była analiza rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu. Zgodnie z Art. 51, ust. 2, pkt. 3b Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 2373 i 2389) przedstawiono rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

W niniejszej Prognozie oddziaływania na środowisko opisano potencjalne oddziaływanie transgraniczne oraz przedstawiono sposoby monitorowania realizacji Strategii Lublin 2030.

Bibliografia i spisy

16. Spis tabel i rysunków

Tabela 1: Klasyfikacja stref zanieczyszczeń powietrza w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza	15
Tabela 2: Wynikowe klasy strefy Aglomeracja Lubelska dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2020 r., dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.....	16
Tabela 3: Klasy strefy lubelskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2019 r., dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin	16
Tabela 4: Wyniki oceny stanu JCWPd zlokalizowanego na terenie miasta Lublin.....	19
Tabela 5 Wyniki oceny stanu JCWPd zlokalizowanego na terenie Miasta Lublin.....	19
Tabela 6. Pominiki przyrody zlokalizowane na terenie Lublina	23
Tabela 7. Ocena oddziaływania na środowisko działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu Strategii Lublin 2030	36
Tabela 8. Wpływ poszczególnych planowanych zadań inwestycyjnych na środowisko przyrodnicze miasta Lublin, w tym na funkcjonowanie i spójność Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCh) miasta.....	81
Rysunek 1: Układ celów i priorytetów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030	10
Rysunek 2: Średnie temperatury i opady występujące na terenie Lublina.....	13
Rysunek 3: Róża wiatrów Lublina.....	14
Rysunek 4: Podział województwa lubelskiego na strefy ochrony powietrza	14
Rysunek 5: Główne ciek wodne na terenie Miasta Lublin	17
Rysunek 6: Obszary zagrożone powodzią na terenie miasta Lublin	18
Rysunek 7: Obszary zagrożone podtopieniami na terenie miasta Lublin.....	18
Rysunek 8: Lasy na terenie miasta Lublin.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Rysunek 9: Rezerwat Stasin na terenie miasta Lublin.....	20
Rysunek 10: Obszary chronionego krajobrazu na terenie miasta Lublin	21
Rysunek 11: Obszar natura 2000 na terenie miasta Lublin	22
Rysunek 12: Korytarze ekologiczne wokół miasta Lublin	30
Rysunek 13: Ekologiczny System Obszarów Chronionych miasta Lublin	31

17. Bibliografia

- [1] „Strategia Lublin 2030,” Gmina Lublin, Lublin, 2021.
- [2] Urszula Chmura, Magdalena Jaśkiewicz, Dorota Kawulka, Aneta Lochno, Piotr Łuczak, Iwona Rackiewicz, Ewelina Wikarek - Paluch, Magdalena Załupka, „Program ochrony środowiska dla miasta Lublin na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027,” 2019.
- [3] Szymon Chmielewski, Anna Łukasik, Paulina Owczarek, „Ekologiczny System Obszarów Chronionych Miasta Lublin a miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,” http://telegeo.wgsr.uw.edu.pl/Teledetekcja_Srodowiska/czasopismo_pl.html.
- [4] Agnieszka Rozenau-Rybowicz, Maria Baranowska-Janota, „Korytarze ekologiczne w planowaniu przestrzennym,” http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-ce04c2f9-669e-4121-9723-a7dd8d3f7b43/c/PRM_2007-1-2_09_Rozenau-Rybowicz_Baranowska-Janota.
- [5] „Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2021 poz. 1973).”.
- [6] „Rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz. 1839).”.
- [7] Roma Strulak-Wójcikiewicz, Małgorzata Łatuszyńska, „Metody oceny oddziaływania przedsięwzięć inwestycyjnych na środowisko naturalne,” *Studia i Prace WNEiZ US*.
- [8] Jacek Engel, „Natura 2000 w ocenach oddziaływania przedsięwzięć na środowisko,” Ministerstwo Środowiska, 2009.
- [9] Włodzimierz Jędrzejewski, Dorota Ławreszuk, „Ochrona łączności ekologicznej w Polsce, Zakład Badania Ssaków,” PAN, 2009.
- [10] Bartosz Rakoczy, „Oceny oddziaływania na środowisko w praktyce,” Wolters Kluwer Polska SA, 2017.
- [11] Jacek Krystek, „Ocena oddziaływania na środowisko,” Wydawnictwo Naukowe PWN, 2020.

Urząd Miasta Lublin
Wydział Strategii i Przedsiębiorczości
Plac Litewski 1, 20-080 Lublin
tel.: 81 466 25 00
e-mail: biznes@lublin.eu
2030@lublin.eu
www.2030.lublin.eu

Projekt „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030” realizowany jest przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności - Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020 oraz z budżetu państwa.

Załącznik nr 4
do uchwały nr 1088/XXXV/2022
Rady Miasta Lublin
z dnia 27 stycznia 2022 r.

Strategia Lublin 2030

**Sprawozdanie z przeprowadzonych działań konsultacyjnych
dotyczących projektu dokumentu Strategii Lublin 2030 wraz
ze sporządzoną prognozą oddziaływania na środowisko dla
projektu Strategii**

1. Przedmiot sprawozdania

Przedmiotem sprawozdania jest opis przebiegu drugiego etapu konsultacji społecznych, przeprowadzonych w ramach realizacji projektu „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030”, w których mieszkanki i mieszkańcy oraz przedstawiciele instytucji/organizacji wyrażali swoje uwagi dotyczące projektu Strategii Rozwoju Lublina na lata 2022–2030 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Lublin 2030. Sprawozdanie podsumowuje przeprowadzone działania komunikacyjne i konsultacyjne, a także prezentuje zestawienie zgłoszonych uwag. Pierwszy etap konsultacji społecznych został przeprowadzony przez Wydział Strategii i Przedsiębiorczości Urzędu Miasta Lublin na przełomie maja i czerwca 2021 r. Jego przedmiotem były kierunki rozwoju Gminy Lublin, stanowiące założenia do projektu Strategii Lublin 2030, podsumowane w Raporcie Końcowym z prac Tematycznych Grup Roboczych. Ich wyniki przedstawia „Sprawozdanie z I etapu konsultacji społecznych kierunków rozwoju Gminy Lublin, stanowiących założenia do projektu Strategii Lublin 2030, zrealizowanych przez Urząd Miasta Lublin”, które dostępne jest na Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Lublin oraz stronie www.2030.lublin.eu.

2. Formalna podstawa konsultacji

Formalną podstawę przeprowadzenia konsultacji stanowi Uchwała nr 861/XXVI/2021 Rady Miasta Lublin z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia projektu Strategii Rozwoju Gminy Lublin na lata 2021–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji. Konsultacje Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Lublin 2030, odbywały się w oparciu o art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

3. Założenia konsultacji

Celem drugiego etapu konsultacji społecznych było włączenie mieszkanki i mieszkańców w proces tworzenia Strategii Lublin 2030 oraz zebranie uwag do udostępnionego publicznie projektu Strategii Rozwoju Lublina na lata 2022–2030 oraz do Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Lublin 2030.

Komórką organizacyjną Urzędu Miasta Lublin odpowiedzialną za przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu Strategii Lublin 2030 był Wydział Strategii i Przedsiębiorczości.

W ramach konsultacji społecznych trwających od 15 listopada do 20 grudnia 2021 r., które odbywały się w trybie korespondencyjnym, zdalnym oraz stacjonarnym, mieszkanki i mieszkańcy Lublina mogli wziąć udział w spotkaniach otwartych, przeprowadzonych w formie debat i wysłuchań publicznych, a także zgłosić swoje uwagi za pośrednictwem dedykowanego formularza. Spotkania z mieszkankami i mieszkańcami uzupełniły spotkania dedykowane Radnym Rady Miasta Lublin, Członkom Rad Dzielnic oraz Radnym Młodzieżowej Rady Miasta Lublin. Dokument opiniowały i konsultowały równolegle: Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie, Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, Zarząd Województwa Lubelskiego, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, samorzady tworzące Lubelski Obszar Metropolitalny.

4. Komunikacja konsultacji

Głównym punktem referencyjnym integrującym wszystkie informacje dotyczące procesu i przebiegu konsultacji społecznych była strona internetowa www.2030.lublin.eu, na której w wersji elektronicznej dostępne były objęte konsultacjami dokumenty. Na stronie opublikowane zostały także informacje na temat zasad prowadzenia konsultacji i zbierania uwag oraz szczegółowy harmonogram debat, wysłuchań publicznych i pozostałych spotkań.

Konsultacjom społecznym w całym okresie ich trwania towarzyszyły rozbudowane działania komunikacyjne realizowane przez Wydział Strategii i Przedsiębiorczości we współpracy z Kancelarią Prezydenta. Ich celem było dotarcie do możliwie szerokiego grona interesariuszy oraz zogniskowanie uwagi mieszkańców na możliwości odniesienia się do dokumentu, a tym samym wpływu na politykę rozwoju miasta. W komunikacji wykorzystane zostało szerokie spektrum kanałów i narzędzi promocyjnych:

- ekspozycja plakatów promujących konsultacje w autobusach, na przystankach autobusowych oraz na tzw. trójnogach i nośnikach typu Citylight zlokalizowanych w najważniejszych ciągach pieszych Śródmieścia; grafiki informacyjne były także wyświetlane na monitorach w autobusach miejskich oraz na ekranach obiektów sportowych MOSiR „Bystrzyca” w Lublinie;
- emisja 200 spotów reklamowych w 3 lubelskich rozgłośniach radiowych (*Radio Free, Radio Puls, Radio Lublin*);
- publikacja 7 artykułów prasowych poświęconych Strategii Lublin 2030 w 4 lokalnych dziennikach (*Kurier Lubelski, Gazeta Wyborcza, Dziennik Wschodni, Nowy Tydzień*);
- publikacja kilkudziesięciu wysokozasięgowych postów na profilach *Strategia Lublin 2030, Miasto Lublin, Obywatelski Lublin, Akademicki Lublin, Przedsiębiorczy Lublin, Klaster Lubelska Medycyna, Kreatywny Lublin*; informacje na temat konsultacji były publikowane również na miejskich stronach internetowych (www.lublin.eu, www.biznes.lublin.eu);
- dystrybucja informacji prasowych do lokalnych mediów o kolejnych etapach/działaniach związanych z prowadzonymi konsultacjami społecznymi;
- informacja prasowa w dniu opublikowania ogłoszenia o konsultacjach społecznych.

Równoległe, Fundacja Pole Dialogu, podmiot współpracujący przy realizacji debat tematycznych i wystuchań publicznych, przeprowadził kampanię informacyjną, której celem było zachęcenie społeczności Lublina do wzięcia udziału w debatach tematycznych oraz wysłuchaniach publicznych, poświęconych Strategii Lublin 2030. Narzędzia komunikacji zostały dobrane tak, by dopuścić do wyrażenia swojej opinii wszystkie zainteresowane osoby i podmioty/organizacje. Przy promocji debat położono nacisk na ukazaniu różnorodności projektu Strategii Lublin 2030 w celu zainteresowania instytucji i organizacji o odmiennych profilach działalności (jak edukacja, klimat, kontrola obywatelska) poruszonymi tematami. Przy komunikacji wystuchań publicznych nacisk położono na komunikaty typu *call to action*, które dotyczyły włączenia się i zabrania głosu. Przy promocji wydarzeń zastosowano nieco zróżnicowane kanały dotarcia dla debat i inne dla wysłuchania publicznego:

- materiały informacyjne publikowane na stronie www.2030.lublin.eu;
- papierowe zaproszenie rozesłane do 240 osób;
- grafiki zgodne z SIW Strategii Lublin 2030, wykorzystane podczas wydarzenia oraz promocji internetowej;
- zaproszenie skierowane do lokalnych mediów wraz z krótką informacją prasową;
- 30” reklama w *Radio Free* – 20 emisji;
- promowane posty z grafikami na portalu Facebook (kanał Strategia Lublin 2030);
- posty niepromowane z grafikami/linkami na portalu Facebook (kanał Strategia Lublin 2030);
- identyfikatory rozdawane podczas wydarzenia;
- graficzna agenda spotkania;
- baner reklamowy 750x250 mm na portalu *Dziennik Wschodni* – 10 000 odsłon dziennie;
- transmisja publiczna dwóch dni debat tematycznych na portalu YouTube.

5. Przebieg konsultacji

Zgłaszanie uwag do konsultowanych dokumentów

Zgłaszanie uwag trwało od 15 listopada do 20 grudnia 2021 r. Zgłoszenia zbierane były w formie pisemnej przy pomocy ustrukturalizowanego formularza konsultacyjnego, traktowanego jako podstawowe narzędzie pozyskiwania uwag. Formularz wraz ze szczegółowymi informacjami dotyczącymi trybu składania uwag był dostępny na stronie www.2030.lublin.eu przez cały okres trwania konsultacji, w formacie aktywnej ankiety online, jako edytowalny plik „.docx” oraz w formacie „.pdf”. Wydrukowane formularze były także dostępne do pobrania w placówkach Biur Obsługi Mieszkańców Urzędu Miasta Lublin. Uwagi można było zgłaszać:

- wypełniając formularz w formie online na stronie www.2030.lublin.eu;

- przesyłając wypełniony i podpisany elektronicznym podpisem kwalifikowanym lub podpisem zaufanym formularz na adres e-mail: 2030@lublin.eu;
- pozostawiając wypełniony i podpisany formularz w placówce Biura Obsługi Mieszkańców;
- przesyłając wypełniony i podpisany formularz pocztą tradycyjną na adres: Urząd Miasta Lublin, Wydział Strategii i Przedsiębiorczości, plac Litewski 1, 20-080 Lublin.

Formularz można było także wypełnić anonimowo. Jednak skutkiem niepodania danych był brak możliwości bezpośredniego kontaktu w celu skonsultowania lub wyjaśnienia przekazanych uwag, a także brak możliwości udzielenia bezpośredniej odpowiedzi w związku ze zgłaszanymi uwagami.

Uwagi zgłoszone po terminie, tj. po 20 grudnia 2021 r., lub z pominięciem wymaganej formy zgłoszenia w postaci formularza, nie zostały rozpatrzone w sposób analogiczny do uwag zgłoszonych prawidłowo i w terminie. Uwagi te znalazły się mimo to w zestawieniu uwag i zostały przeanalizowane, a w przypadku zasadności uwzględnione.

Debaty tematyczne

Debaty tematyczne zostały zrealizowane przez Fundację Pole Dialogu w trybie stacjonarnym, w formie 2 odrębnych spotkań które odbyły się w dniach 1 i 2 grudnia 2021 r. w godz. 12:00–20:00 w sali konferencyjnej Hotelu Arche przy ul. Zamojskiej 30 w Lublinie. Spotkania były otwarte i bezpłatne dla wszystkich osób, które zarejestrowały się uprzednio przy pomocy formularza dostępnego na stronie internetowej www.2030.lublin.eu. Osoby zarejestrowane otrzymały pełny program wydarzenia oraz szczegóły logistyczne wydarzenia. Organizatorzy uwzględnili także szczególne potrzeby osób z niepełnosprawnościami, które zostały poproszone o zaznaczenie takiej opcji w formularzu. W związku z sytuacją sanitarno-epidemiologiczną spotkania odbyły się w reżimie sanitarnym – z zachowaniem bezpiecznych odległości oraz obowiązkiem noszenia maseczek przez cały czas trwania wydarzeń.

Debaty stanowiły okazję do przybliżenia chętnym mieszkankom i mieszkańcom Lublina treści Strategii oraz stworzenia przestrzeni do pogłębionej dyskusji i zadawania pytań na temat obszarów rozwojowych. Każdego dnia odbywało się oddzielne spotkanie – każde z nich przybliżało inne zagadnienia związane ze Strategią Lublin 2030. W poszczególnych dniach wyróżniono dwie ścieżki uczestnictwa: pierwsza dla mieszanek i mieszkańców, których obowiązki zawodowe umożliwiały udział w wydarzeniu w ciągu godzin pracy; druga dla mieszanek i mieszkańców, którzy woleli spotkać się i porozmawiać o dokumencie po swoich aktywnościach zawodowych. Pozwoliło to na zaproszenie do rozmowy zarówno środowisk aktywistycznych, jak i osoby niezaangażowane intensywnie w życie społeczne miasta. Osoby, które nie były w stanie osobiście uczestniczyć w debatach miały możliwość oglądania i zadawania pytań w formie online, poprzez transmisję spotkań na kanałach YouTube, tłumaczonych na Polski Język Migowy.

Każdą ścieżkę, każdego dnia rozpoczynały prezentacje o procesie tworzenia Strategii Lublin 2030 i jej założeń w wykonaniu przedstawicieli Urzędu Miasta Lublin. W ramach paneli dyskusyjnych 1 grudnia rozmawiano m.in. o roli uczelni w Lublinie, wspieraniu przedsiębiorczości w mieście, sektorze kreatywnym, kulturze, sporcie, turystyce oraz sytuacji młodych. Z kolei 2 grudnia tematami paneli były współpraca metropolitalna w aglomeracji lubelskiej, urbanistyka, zieleń miejska, zrównoważony rozwój oraz społeczne zaangażowanie miasta i współpraca z NGO. Wyjątek stanowiła sesja A.1 „O misji, wizji i celach horyzontalnych rozwoju miasta – dlaczego nie powinniśmy skupiać się wyłącznie na obszarach rozwojowych?“, która z uwagi na swój kluczowy charakter wprowadzający do rozważań o planowaniu strategicznym została powtórzona zarówno na początku pierwszego, jak i drugiego dnia spotkań.

Łącznie w debatach tematycznych udział wzięło blisko 90 osób. Podczas spotkań ze strony ekspertów i uczestników padło wiele istotnych pytań oraz wniosków dotyczących założeń projektu Strategii Lublin 2030.

Szczegółowe podsumowanie debat tematycznych, tj. agenda spotkań, linki do nagrań poszczególnych spotkań oraz szczegółowa transkrypcja rozmów panelowych wraz z głównymi тезami przedstawionymi podczas sesji, znajduje się w repozytorium na stronie internetowej www.2030.lublin.eu.

Wysłuchania publiczne

Wysłuchania publiczne zostały zrealizowane w dniach 9–11 grudnia 2021 r. przez Wydział Strategii i Przedsiębiorczości Urzędu Miasta Lublin we współpracy z Fundacją Pole Dialogu w trybie zdalnym. Wydarzenia w formie trzech spotkań z mieszkańcami w ramach formuły wysłuchania publicznego odbyły się w trybie online. W tym celu wykorzystana została aplikacja Zoom Webinar. Wszystkie części wysłuchania były transmitowane na dedykowanych kanałach YouTube oraz w portalu Facebook wraz z opcją zadawania pytań w czasie wydarzenia oraz z tłumaczeniem na Polski Język Migowy.

Wysłuchanie publiczne jest jedną z metod prowadzenia konsultacji społecznych dotyczących ważnych rozstrzygnięć w sferze polityk publicznych. W trakcie wysłuchania publicznego wszystkie instytucje i osoby zainteresowane przedmiotem konsultacji uznające, że mają do przekazania istotne argumenty w przedmiocie, wygłaszają swoje stanowiska względem konsultowanych treści czy zagadnień. Omawiane zagadnienia zostały przyporządkowane do bloków tematycznych odpowiadającym 5 obszarom rozwojowym Strategii Lublin 2030. Zgodnie z przyjętymi zasadami, wystąpienie mówców nie mogło trwać dłużej niż 8 minut (ze względu na niską liczbę zgłoszeń zasada ta nie była rygorystycznie przestrzegana), a kolejność wystąpień była losowana. Mówcy wybierali w formularzu zgłoszeniowym preferowany blok tematyczny, którego dotyczyło ich wystąpienie. Każdy dzień wysłuchania planowany był na minimum trzy godziny, choć jego ostateczna długość była krótsza ze względu na liczbę mówców. Podczas wysłuchania przedstawiciele Urzędu Miasta Lublin przysłuchiwali się wypowiedziom mówców, a dodatkowo drugiego i trzeciego dnia wzięli udział w odwróconym wysłuchaniu, podczas którego mieli okazję odpowiedzieć na pytania, które padły w trakcie wysłuchania oraz na te, które zostały sformułowane *ad hoc* w czasie transmisji wysłuchania.

W 3 dniach wysłuchań publicznych głos zabrało 8 zarejestrowanych uczestników. W spotkaniach udział wzięło również 14 przedstawicieli reprezentujących komórki organizacyjne Urzędu Miasta Lublin.

Szczegółowe podsumowanie wysłuchań publicznych, tj. agenda wydarzenia, linki do nagrań poszczególnych bloków tematycznych oraz szczegółowa transkrypcja wypowiedzi mówców, znajduje się w repozytorium na stronie internetowej www.2030.lublin.eu.

Spotkanie z Radnymi Rad Dzielnic

Spotkanie odbyło się w dniu 3 grudnia 2021 r. i zostało zrealizowane przez Wydział Strategii i Przedsiębiorczości przy wsparciu Referatu ds. Samorządności (Kancelaria Prezydenta) w trybie stacjonarnym w Ratuszu. W związku z sytuacją sanitarno-epidemiologiczną spotkanie odbyło się w reżimie sanitarnym – z zachowaniem bezpiecznych odległości oraz obowiązkiem noszenia maseczek przez cały czas trwania spotkania. Tematem spotkania było przedstawienie głównych założeń oraz struktury dokumentu projektu Strategii Lublin 2030 oraz zachęcenie Radnych do zgłaszania uwag. W spotkaniu wzięło udział 4 Członków Rad Dzielnic.

Spotkanie z Radnymi Rady Miasta Lublin

Spotkanie odbyło się w dniu 8 grudnia 2021 r. i zostało zrealizowane przez Wydział Strategii i Przedsiębiorczości Urzędu Miasta Lublin w trybie stacjonarnym w Ratuszu. W związku z sytuacją sanitarno-epidemiologiczną spotkanie odbyło się w reżimie sanitarnym – z zachowaniem bezpiecznych odległości oraz obowiązkiem noszenia maseczek przez cały czas trwania spotkania. Tematem spotkania było przedstawienie głównych założeń oraz struktury dokumentu projektu Strategii Lublin 2030 oraz zachęcenie Radnych do zgłaszania uwag. W spotkaniu wzięło udział 1 Radny Rady Miasta Lublin.

Spotkanie z Młodzieżową Radą Miasta Lublin

Spotkanie odbyło się w dniu 13 grudnia 2021 r. i zostało zrealizowane przez Wydział Strategii i Przedsiębiorczości przy wsparciu Biura Rady Miasta i Kancelarii Prezydenta w trybie stacjonarnym w Ratuszu. Tematem spotkania było przedstawienie głównych założeń oraz struktury dokumentu projektu Strategii Lublin 2030 oraz zachęcenie Radnych do zgłaszania uwag. W trakcie spotkania odbyła się sesja pytań i odpowiedzi oraz dyskusja nad uwagami. W spotkaniu wzięło udział 25 Radnych Rady Miasta Lublin.

6. Wyniki konsultacji

W ramach konsultacji społecznych uwagi wobec projektu dokumentu Strategii Lublin 2030 zgłosiło łącznie 59 osób fizycznych oraz organizacji. Z pominięciem formularza zgłoszeniowego, uwagi złożyły 4 osoby i instytucje. Dodatkowo 2 formularze wpłynęły po terminie. Uwagi złożyło 31 osób fizycznych i 28 instytucji/organizacji. Wpłynęło 13 formularzy w formie anonimowej. W trybie online wpłynęło 36 formularzy, a 17 formularzy wpłynęło za pośrednictwem poczty elektronicznej. Za pośrednictwem skrzynki ePUAP wpłynęły 3 formularze wpłynęły, a kolejne 2 formularze wpłynęły w formie papierowej. Wszystkie formularze zostały zarejestrowane w systemie obsługi spraw i dokumentów Mdok. Nie złożono żadnych formularzy w Biurze Obsługi Mieszkańców Urzędu Miasta Lublin.

Zestawienie wszystkich uwag wniesionych w konsultacjach społecznych wraz ze stanowiskiem Urzędu Miasta Lublin zawiera załącznik nr 2 „Zestawienie uwag z drugiego etapu konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Lublina na lata 2022-2030 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Lublin 2030”. Zestawienie jest wiernym odzwierciedleniem wniesionych uwag.

7. Załączniki

1. Zestawienie uwag z drugiego etapu konsultacji społecznych projektu Strategii Lublina 2030 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii Lublin 2030.

Urząd Miasta Lublin
Wydział Strategii i Przedsiębiorczości
Plac Litewski 1, 20-080 Lublin
tel.: 81 466 25 00
e-mail: biznes@lublin.eu
2030@lublin.eu
www.2030.lublin.eu

Projekt „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030” realizowany jest przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności - Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020 oraz z budżetu państwa.

1. Uwagi zgłoszone poprawnie w terminie, poprzez formularz wymagany procedurą

Wszystkie uwagi znajdujące się w zestawieniu przytoczone zostały w oryginalnym brzmieniu.

Lp.	Wnoszący uwagę			Stanowisko Urzędu Miasta Lublin wobec uwagi	
	Zapis wymagający zmiany	Proponowane brzmienie zapisu	Uzasadnienie proponowanej zmiany	Akceptacja	Komentarz
(...) Wydział Funduszy Europejskich					
1.	1) Str. 21 - W związku ze zmianami demograficznymi należy również rozwijać formy opieki dla osób wymagających całodobowego wsparcia, np. poprzez pobyt w domach pomocy społecznej.	1) „W związku ze zmianami demograficznymi należy również rozwijać formy opieki dla osób wymagających całodobowego wsparcia, np. poprzez pobyt w domach pomocy społecznej, przy jednoczesnym promowaniu i rozwijaniu pozainstytucjonalnych form wsparcia jako najbardziej pożądanych.”	1) Przesłanki deinstytucjonalizacji mają zarówno charakter ekonomiczny (koszt opieki stacjonarnej), jak i społeczny (preferencje klientów). Nie bez znaczenia są również wytyczne Komisji Europejskiej wskazujące kierunki współczesnego myślenia o usługach społecznych. Komisja Europejska propaguje odchodzenie od instytucjonalnych form wsparcia na rzecz opieki świadczonej w środowisku funkcjonowania seniora. Wydaje się, że także Strategia 2030 powinna wskazywać preferencję dla tego typu opieki.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Fragment wniosków z diagnoz syntetyzuje diagnozę zawartą w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021-2030. Cel operacyjny 3 na str. 95 tego dokumentu koncentruje się na opiece instytucjonalnej osób wymagających całodobowego wsparcia i wskazuje na wsparcie instytucjonalne. Proponowany zapis preferujący opiekę pozainstytucjonalną dla tej grupy seniorów jest zatem sprzeczny z zapisami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021-2030. Zapis ten jest elementem diagnozy, a nie sformułowanym celem, a swoją treścią nie zaprzecza potrzebom deinstytucjonalizacji oraz nie daje preferencji dla opieki instytucjonalnej. Postulat potrzeby wzmocnienia pozainstytucjonalnych form opieki wpłynął natomiast na zmianę zapisu zadania C.2.k.11. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030: Rozbudowa oferty usług i dóbr dla osób w wieku senioralnym, w tym usług świadczonych w środowisku funkcjonowania seniora.</i>
2.	2) Str. 21-22 - Słabością istniejącego systemu wsparcia są: niska dostępność opieki wytechnieniowej dla opiekunów, uboga oferta zajęć dla dzieci i młodzieży w okresie wakacyjnym, niewystarczająco rozwinięte e-usługi oraz wysokość środków na szkolenie kadry. Mankamentem miasta jest również niewystarczająca dostępność przestrzeni miejskich, w tym budynków użyteczności publicznej.	2) „Słabością istniejącego systemu wsparcia są: niska dostępność opieki wytechnieniowej dla opiekunów, uboga oferta zajęć dla dzieci i młodzieży w okresie wakacyjnym, niewystarczająco rozwinięte e-usługi oraz wysokość środków na szkolenie kadry. Mankamentem miasta jest również niewystarczająca dostępność przestrzeni miejskich, w tym budynków użyteczności publicznej, niewystarczająca infrastruktura umożliwiająca pracę z uczniem niepełnosprawnym	2) Wskazane zagadnienia są od lat przedmiotem dyskusji na poziomie władz miasta. W kontekście placówki edukacyjnej rozwiązanie może stanowić rozbudowa Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Fragment wniosków z diagnoz syntetyzuje diagnozę zawartą w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021-2030 w rozdziale 3.5. Zmiana zapisu pod wpływem uwagi przyjęła treść zgodną z diagnozą zawartą na s. 150. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030:</i>

		oraz brak placówki świadczącej pomoc osobom z niepełnosprawnościami po zakończeniu przez nich edukacji.”			<i>Słabością istniejącego systemu wsparcia są: niska dostępność opieki wychowawczej dla opiekunów, uboga oferta zajęć dla dzieci i młodzieży w okresie wakacyjnym, niewystarczająco rozwinięte e-usługi oraz wysokość środków na szkolenie kadry. Mankamentem miasta jest również niewystarczająca dostępność przestrzeni miejskich, w tym budynków użyteczności publicznej, oraz brak ośrodka zapewniającego kompleksowe wsparcie edukacyjne, rewalidacyjne oraz rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.</i>
3.	5) Str. 54 - Zapewnić nowoczesną infrastrukturę (zarówno dla edukacji szkolnej, jak i pozaszkolnej oraz nieformalnej) odpowiadającą potrzebom wszystkich mieszkańców.	5) „Zapewnić nowoczesną infrastrukturę (zarówno dla edukacji szkolnej, jak i pozaszkolnej oraz nieformalnej) odpowiadającą potrzebom wszystkich mieszkańców, z uwzględnieniem kształcenia specjalnego.”	5) W planach inwestycyjnych miasta znajduje się stworzenie nowoczesnego ośrodka szkolenia specjalnego, w którym prowadzona byłaby edukacja z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Uwzględnienie tego rodzaju zapisu jest z jednej strony zasadne w kontekście wysokiej jakości kształcenia dla każdej z grup, a z drugiej może mieć pozytywny wpływ na możliwości aplikacyjne Gminy Lublin w przyszłości.	Tak	Uwaga nieuwzględniona. Kierunek wskazany w zapisie jest już uwzględniony w zapisach dokumentu w części C (cel C.3.5 i C.3.k.3)
4	6) Str. 57-63 – Rozdziały A.2 i A.3	6) Połączenie rozdziałów.	6) Wydaje się, że rozdziały związane z rolą uczelni w rozwoju miasta są nieadekwatnie rozbudowane w stosunku do innych zagadnień związanych z jego zadaniami. Choć nie można nie docenić tego aspektu, zasadnym jest przemyślenie czy nie warto byłoby połączyć rozdziałów w jeden jako pokrewne merytorycznie, a rozważyć rozbudowanie kwestii związanych z budową/rozbudową/przebudową dróg na terenie miasta, transportem, gospodarowaniem odpadami czy spraw związanych z ochroną środowiska.	Nie	Uwaga nieuwzględniona.
5.	7) Str. 58 - Zadania i projekty kluczowe	7) (Stara uwaga) „Promowanie i inicjowanie współpracy wyższych szkół oferujących kształcenie zawodowe z prowadzącymi tego rodzaju naukę szkołami średnimi.”	7) Wydaje się, że w tym punkcie wśród planowanych działań powinny być bardziej wzmocnione elementy związane ze współpracą lubelskich szkół zawodowych z uczelniami. Jest to o tyle istotne, że ma być wdrażany program Study in Lublin 2.0, który nie tylko powinien się skupiać na przyciągnięciu	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Treść uwagi znajduje odzwierciedlenie w dotychczasowych zapisach strategii: A.1.4, A.1.5, A.1.k.6 oraz piątej synergii w celu A.1.

			studentów spoza Lublina ale także zatrzymać mieszkańców miasta i regionu. Fakt studiowania na lubelskich uczelniach 75% absolwentów lubelskich szkół zawodowych powinien wzmocnić i wygenerować działania związane z wykorzystaniem potencjału absolwentów na lokalnym rynku pracy. Stąd proponowana treść zapisu.		
6.	21) Str. 91 - c. liczba kolizji i wypadków drogowych na 1000 mieszkańców.	1) Wykreślić.	21) Wskazane w zamierzeniach, zadaniach, projektach kluczowych, zaleceniach i synergii aktywności nie obejmują spraw związanych z bezpieczeństwem ruchu drogowego, a jedynie bardzo ogólnie traktuje o bezpieczeństwie. Nie wydaje się zatem zasadne, aby jednym z kluczowych wskaźników i mierników jakościowych była liczba kolizji i wypadków drogowych, a raczej inny wskaźnik, który miałby coś wspólnego z proponowanymi działaniami.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Wskaźnik został przeniesiony do celu B.2. i odpowiada z nowym, dodanym kierunkiem działań B.2.2. B.2.1.B.2.2. Poprawić bezpieczeństwo ruchu drogowego, /wskaźnik usunięty z części C.2./.
7.	25) Str. 108 - c. dzienne wydatki turystów w Lublinie.	25) Rozważyć wykreślenie	25) Czy istnieje rzeczywista możliwość monitorowania tak określonego miernika?	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uzyskanie takich danych jest możliwe dzięki badaniom ankietowym.
8.	C.1.1.	Budować systemy pomocy sąsiedzkiej, w ramach których tworzone są m.in. obiekty infrastruktury społecznej i przyjazne zazielenione przestrzenie publiczne, sprzyjające integracji mieszkańców, w tym przede wszystkim osób starszych i samotnych.	Wydaje się, że w kontekście rozwoju infrastruktury społecznej i aktywnego sąsiedztwa należy mieć na względzie także osoby z niepełnosprawnościami.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Kwestie dotyczące osób z niepełnosprawnościami akcentuje część C.3.
9.	C.2.	Miasto międzypokoleniowe	Wskazanie działań ukierunkowanych także na zabezpieczenie potrzeb osób borykających się z różnymi formami niepełnosprawności a będących w różnym wieku mogą tylko wzmocnić zapisy ostatecznej wersji dokumentu, pozwalając jednocześnie na jej odbiór jako dokumentu mogącego stworzyć realne warunki do realizacji zawartych w nim celów.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Kwestie dotyczące osób z niepełnosprawnościami akcentuje część C.3.
10.	C.2.6.	Rozwijać infrastrukturę i usługi potrzebne ludziom młodym, rodzinom i seniorom, czyniąc Lublin „miastem dostępnym	Wydaje się, że w kontekście rozwoju infrastruktury i usług należy mieć na względzie także osoby z niepełnosprawnościami. Zwłaszcza jeżeli mówimy o infrastrukturze i usługach mających czynić Lublin „miastem dostępnym”.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Kwestie dotyczące osób z niepełnosprawnościami akcentuje część C.3.

11.	C.3.k.3.	Przebudowa i rozbudowa obiektów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej oraz doposażenie placówki, pozwalające na dostosowanie Ośrodka do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami i rozwój funkcjonalności placówki.	Należy postąpić się ostateczną wersją tytułu w przedstawionym brzmieniu. Projekt zgłoszony przez Prezydenta Miasta Lublin do Strategii Województwa Lubelskiego do roku 2030 jako przedsięwzięcie strategiczne i priorytetowe.	Tak	Uwaga uwzględniona.
(...) (Biuro Partycypacji Społecznej)					
12.	Strony: 74 i 75	Zielonego Budżetu	W Lublinie nie ma Zielonego Budżetu Obywatelskiego.	Tak	Uwaga uwzględniona.
13.	Strona 90	Budować systemy wspierające tworzenie i podtrzymywanie więzi sąsiedzkich, opierającego się na otwartych i odformalizowanych oraz niezinstytucjonalizowanych przestrzeniach nazwanych „MAM - Miejsce Aktywności Mieszkańców”, wzorowanych na m.in. „Miejscach Aktywności Lokalnej”, wspieranego przez zazielenione przestrzenie publiczne „Miejsca dla Ciebie”.	Wiele polskich miast od kilkunastu lat rozwija sieć centrów aktywności sąsiedzkiej, które odchodzą od schematów domów kultury, bibliotek itp. Najbardziej znana sieć to warszawskie Miejsca Aktywności Lokalnej, których jest już ponad 100 w całym mieście czy wrocławskie Centra Aktywności Lokalnej, których obecnie jest 18. Miejsca takie są tworzone od lat w Gdańsku, Gdyni, Płocku, Krakowie, Nowym Sączu, Łodzi, Poznaniu oraz wielu innych miastach w kraju. Doświadczenia tych miast pokazują, że są to kluczowe miejsca dla tworzenia więzi społecznych we współczesnym, zatowimowanym i zanonimizowanym społeczeństwie, które jednocześnie poszukuje swojej tożsamości lokalnej. Koncepcja Miejsc Aktywności Mieszkańców została opracowana kilka lat temu przez PS.	Tak	Uwaga uwzględniona. Ostateczna wersja zapisu została przeredagowana przez autorów części C.
14.	Strona 90. Zadania i projekty kluczowe	C.1.k.1. Partycypacyjne tworzenie „Planów dla Dzielnic”, realizujących wizję miasta 15-minutowego	Brak uzasadnienia	Tak	Uwaga uwzględniona.
15.	Strona 90. Zadania i projekty kluczowe	C.1.k.4. Usprawnienie narzędzi i kanałów komunikacji pomiędzy Urzędem Miasta Lublin, przedstawicielami Rad Dzielnic i społeczności lokalnymi. Realizacja tego zadania powinna uwzględniać dopasowanie kanałów komunikacji do potrzeb różnych grup odbiorców tak, by informacje o realizowanych działaniach były sprawnie komunikowane mieszkańcom za pośrednictwem Internetu oraz narzędzi lokalnych.	Brak uzasadnienia	Tak	Uwaga uwzględniona.

16.	Strona 90. Zadania i projekty kluczowe	C.1.k.9. Stworzenie systemu wspierania, w tym finansowego, inicjatyw sąsiedzkich.	Brak uzasadnienia	Tak	Uwaga uwzględniona.
17.	Strona 90. Zadania i projekty kluczowe	C.1.k.10. Tworzenie infrastruktury w nowo budowanych dzielnicach miasta, służącej budowie i podtrzymywaniu więzi społecznych, w szczególności poprzez otwieranie Miejsc Aktywności Mieszkańców.	Brak uzasadnienia	Tak	Uwaga uwzględniona. C.1.k.10 w ostatecznym brzmieniu zmodyfikowany przez autora części C.
18.	Strona 90. Zadania i projekty kluczowe	C.1.k.12. Organizacja publicznych wydarzeń sąsiedzkich integrujących społeczności sąsiedzkie i budujących dumę z dzielnicy.	Brak uzasadnienia	Tak	Uwaga uwzględniona.
(...) Biuro Partycypacji Społecznej)					
19.	1) strona 22 zapis: W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa socjalno-bytowego, mocną stroną instytucjonalnego systemu wsparcia w mieście jest doświadczona kadra służb społecznych, różnorodność form pomocy, skuteczność w pozyskiwaniu środków finansowych ze źródeł zewnętrznych system pomocy osobom bezdomnym i cudzoziemcom (...)	1) strona 22 korekta zapisu w sposób umożliwiający identyfikację konkretnej grupy cudzoziemców, jakiej dotyczy - cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.	1) strona 22 Zapis ten jest mylący, ponieważ wskazuje na istnienie systemu zapewniania bezpieczeństwa socjalno-bytowego wszystkim grupom cudzoziemców, co nie ma miejsca w aktualnie funkcjonującym w Polsce systemie prawnym.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej wskazano w zmienionym zadaniu C.3.k.2.
20.	2) strona 23 Sformułowane na podstawie diagnozy rekomendacje dotyczyły zapewnienia wsparcia materialnego (przez pracę socjalną i świadczenia) osobom w szczególnej sytuacji materialnej i bytowej, wzmacnianie działań ukierunkowanych na przezwyciężenie problemu bezdomności oraz organizacja systemowych działań na rzecz cudzoziemców, ze szczególnym uwzględnieniem działań integracyjnych.	2) strona 23 jak wyżej - rekomendacje te dotyczyły zapewne wyłącznie cudzoziemców objętych statusem uchodźcy lub ochroną uzupełniającą.	2) strona 23: jak wyżej	Częściowo	Ad. 5) Uwaga uwzględniona częściowo. Termin wielokulturowy zastąpiono terminem międzykulturowy. Ze względu na ogólniejszy zakres Strategii Lublin 2030, poszukując równowagi między rozmiarem dokumentu, a jego szczegółowością przyjęto generalną zasadę, że zapisy o wysokim poziomie szczegółowości powinny znaleźć się w dokumentach - strategiach, programach lub politykach miejskich, w tym przypadku - zapisach Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej.
21.	3) strona 59 Warunkiem utrzymania korzystnej sytuacji Lublina w zakresie jego pozycji na międzynarodowym rynku edukacyjnym jest recepcja i integracja studentów zagranicznych z miastem w różnych obszarach: na rynku pracy, w kulturze, sporcie i aktywności społecznej.	3) strona 59 zmiana zapisu na: recepcja umożliwiająca nabycie przez studentów i studentki zagraniczne wiedzy i umiejętności niezbędnych do samodzielnego poruszania się po rzeczywistości społecznej Lublina (lekcje języka polskiego, oprowadzanie po mieście, wiedza na temat praw i obowiązków a także możliwości związanych z funkcjonowaniem w mieście, wsparcie psychologiczne oraz opieka tutorska z ramienia uczelni) a także budowanie mechanizmów integracji studentów i studentek zagranicznych z miastem w różnych obszarach: na	3) Proponowane zapisy są zbyt lakoniczne w stosunku do realnych potrzeb, nie uwzględniają również kluczowego z punktu widzenia integracji elementu współdecydowania. Pisząc o cudzoziemcach i cudzoziemkach powinniśmy korzystać z zaplecza teoretycznego Programu Miast Międzykulturowych Rady Europy a także z wiedzy na temat dokonań innych ośrodków akademickich w Polsce i na świecie.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo zmodyfikowano wskaźnik 1.a, uwzględniając zmianę zadania C.3.k.2.

		rynku pracy, w kulturze, sporcie, aktywności społecznej a także partycypacji społecznej, w tym samoorganizacji. Proponowane działania mogłyby być prowadzone systemowo w ramach Centrum Międzykulturowego.			
22.	4) strona 96 Zadania i projekty kluczowe: Dodanie punktu: Uruchomienie Lubelskiego Centrum Międzykulturowego jako przestrzeni budowania dialogu i powiązań pomiędzy różnorodnymi grupami mieszkańców i mieszkańek Lublina. Dodanie punktu: Stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej	4) strona 96 Zadania i projekty kluczowe: Dodanie punktu: Uruchomienie Lubelskiego Centrum Międzykulturowego jako przestrzeni budowania dialogu i powiązań pomiędzy różnorodnymi grupami mieszkańców i mieszkańek Lublina. Dodanie punktu: Stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej	4) Realizowanie polityki włączania międzykulturowego bez stworzonej do tego celu instytucji oraz dokumentu wytyczającego ramy i priorytety działania, nie jest w pełni możliwe. Dysponujemy narzędziami dzięki Programowi Miast Międzykulturowych Rady Europy, zaś wieloletnia współpraca z partnerami społecznymi (od tego roku prowadzona w ramach Komisji Dialogu Obywatelskiego jest gwarantem sukcesu przedsięwzięcia, pod warunkiem, że prowadzone będzie ono kompleksowo i systematycznie .	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej wskazano w zmienionym zadaniu C.3.k.2. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030: C.3.k.2.Stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej, horyzontalnej polityki zarządzania różnorodnością i równością oraz polityki na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji miejskiego programu edukacji włączającej.</i>
23.	5) Strona 117 Procesy metropolizacji są silnie związane z obecnością cudzoziemców, zagranicznych specjalistów i studentów czy migrantów w mieście. Dziś innowacje przełomowe na świecie powstają prawie wyłącznie w wielokulturowych środowiskach talentów. Lublin, posiadając relatywnie unikalny zasób studentów zagranicznych z ponad 100 państw na świecie, powinien w większym niż dotychczas zakresie realizować programy integracji cudzoziemców z miastem, w tym zwłaszcza z lokalnym rynkiem pracy.	5) strona 117: Procesy metropolizacji są silnie związane z obecnością cudzoziemców i cudzoziemek w mieście - specjalistów, studentów, osób szukających w Lublinie schronienia. Nie od dziś wiadomo, że innowacje i przełomowe rozwiązania na świecie powstają w dużej mierze w międzykulturowych środowiskach talentów. Lublin, w którym edukację wyższą pobierają studenci zagraniczni z ponad 100 państw na świecie, powinien w większym niż dotychczas zakresie realizować programy integracyjne - zarówno cudzoziemców i cudzoziemek z miastem, jak i miasta z cudzoziemcami, nie zapominając o tym, że jest to zawsze proces dwutorowy, wymagający zaangażowania zarówno ze strony cudzoziemców, jak i społeczności przyjmującej. Konieczne jest więc zwiększenie wysiłków na rzecz zaangażowania społeczności przyjmującej (tzn. mieszkańców i mieszkańek Lublina) w proces budowania relacji ze społecznością cudzoziemską miasta, co wymaga zaprojektowania i wdrożenia opierającej się na realnej diagnozie stanu faktycznego i potrzeb polityki międzykulturowej miasta.	5) Proponowana zmiana jest w zgodzie z polityką miasta w obszarze integracji międzykulturowej wynikającą z członkostwa w Programie Miast Międzykulturowych Rady Europy (ICC) oraz Zespołu ds. Migracji i Integracji Unii Metropolii Polskich. Współcześnie nie mówimy o wielokulturowości (zakładającej odrębne i nieprzenikające się ze sobą społeczności), lecz o międzykulturowości i korzyściach wynikających z budowania warunków do współpracy, współdziałania, przenikania wpływów a także kreowania rozwiązań będących wynikiem świadomego, wspólnego namysłu, który możliwy jest w sytuacji zaangażowania i umocnienia obu stron. Pamiętać należy również, że cudzoziemcy w mieście nie są grupą jednorodną, dlatego procesy integracyjne powinny być prowadzone w oparciu o rzetelną diagnozę i politykę międzykulturową miasta, która przygotowywana jest między innymi przez Komisję Dialogu Obywatelskiego ds. miejskiego systemu integracji imigrantów i imigrantek w Lublinie.	Częściowo	Ad. 5) Uwaga uwzględniona częściowo. Termin wielokulturowy zastąpiono terminem międzykulturowy. Ze względu na ogólniejski zakres Strategii Lublin 2030, poszukując równowagi między rozmiarem dokumentu a jego szczegółowością przyjęto generalną zasadę, że zapisy o wysokim poziomie szczegółowości powinny znaleźć się w dokumentach - strategiach, programach lub politykach miejskich, w tym przypadku - zapisach Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030: Ad. 5) Procesy metropolizacji są silnie związane z obecnością cudzoziemców, zagranicznych specjalistów i studentów czy migrantów w mieście. Dziś innowacje przełomowe na świecie powstają prawie wyłącznie w międzykulturowych zespołach talentów.</i>

24.	6) strona 117: Jak ocenimy postęp realizacji celu? dodanie podpunktu do punktu 1: Realizacja zadań i projektów kluczowych: stworzenie polityki integracji międzykulturowej Miasta Lublin	6) strona 117: Jak ocenimy postęp realizacji celu? dodanie podpunktu do punktu 1: Realizacja zadań i projektów kluczowych: stworzenie polityki integracji międzykulturowej Miasta Lublin	6) uzasadnienie jw.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Zmodyfikowano wskaźnik 1.a, uwzględniając zmianę zadania C.3.k.2. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030: a. stworzenie Lubelskiej Polityki Integracji Międzykulturowej, horyzontalnej polityki zarządzania różnorodnością i równością oraz polityki na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji i miejskiego programu edukacji włączającej;</i>
(...) (Biuro Partycypacji Społecznej)					
25.	Wizja - Lublin w 2030 roku to średniej wielkości polska i europejska metropolia, dobrze postrzegana w kraju i za granicą, wyróżniająca się jako ośrodek akademicki, miasto kultury i przestrzeń rozwoju nowoczesnej gospodarki. Lublin to miasto cieszące się uznaniem wielopokoleniowej i różnorodnej społeczności, skutecznie zarządzane, pełne zieleni i możliwości podejmowania różnorodnych aktywności miejsce do życia, w którym z satysfakcją i w sprzyjających warunkach można realizować swoje aspiracje edukacyjne, zawodowe i twórcze, wychowywać dzieci i starzeć się. Dumę lublinian buduje wyjątkowy klimat miasta, w którym każdy jest mile widziany.	Wizja - Lublin w 2030 roku to średniej wielkości polska i europejska metropolia, dobrze postrzegana w kraju i za granicą, wyróżniająca się jako ośrodek akademicki, miasto kultury i przestrzeń rozwoju nowoczesnej gospodarki. Lublin to miasto cieszące się uznaniem wielopokoleniowej i różnorodnej społeczności, skutecznie zarządzane, pełne zieleni i możliwości podejmowania różnorodnych aktywności. To miejsce, w którym osoba w każdym wieku, z satysfakcją i w sprzyjających warunkach może rozwijać się zgodnie ze swoimi potrzebami, spełniać swoje aspiracje edukacyjne, zawodowe, twórcze, rozwijać talenty i pasje. Dumę lublinian buduje wyjątkowy klimat miasta przyjaznego i dostępnego, w którym każda osoba jest mile widziana.	Wizja - uzupełnienie wizji miasta o wizję miasta dostępnego. Kwestie dostępności pojawiały się na większości spotkań partycypacyjnych: Miasto zielone, przyjazne, dostępne, włączające. O potrzebie dostępności do usług, infrastruktury, informacji, przestrzeni, przyjazności mówiły osoby w każdym wieku. Podobnie o potrzebie współdecydowania o mieście bez względu na wiek, sprawność, pochodzenie etc. W związku z tym, że dostępność jest ważnym elementem miasta dla osób w wieku senioralnym proponuję uwzględnić tę kwestie zamiast pisać o wizji miasta, w którym chcemy się starzeć. Możliwości rozwijania się, spełniania aspiracji edukacyjnych, zawodowych, twórczych oraz innych indywidualnych potrzeb w duchu dostępności i przyjazności dla osób w każdym wieku powinno zawierać w sobie potrzeby związane z potrzebami ze wszystkich etapów życia, dla dzieci, młodzieży, młodych dorosłych zakładających rodziny, oraz tych wybierających inny model życia, dla osób pracujących i osób, które decydują się przejść na emeryturę.	Częściowo	Uwaga nieuwzględniona częściowo. Autorzy celowo wymieniają etapy życia mieszkańców aby zaadresować potrzeby różnych grup społecznych.
26.	A.1.2. Zapewnić wysoką jakość kształcenia kompetencji, w tym kompetencji przyszłości (m.in. kompetencji STEAM czy programowania), pozwalających na dostosowanie się do potrzeb zmieniającego się rynku pracy, a szczególności potrzeb rozwijających się w Lublinie specjalizacji gospodarczych - gałęzi	A.1.2. Zapewnić wysoką jakość kształcenia kompetencji, w tym kompetencji przyszłości (m.in. umiejętności budowania relacji i komunikacji, współpracy w zespołach, w tym międzynarodowych, zdolność do adaptacji gotowość do nabywania wiedzy oraz krytycznego myślenia, kompetencji STEAM czy	Brak	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zakres kompetencji przyszłości wyjaśnia druga w kolejności uwaga wskazana w zaleceniach i synergiach, co w znacznej mierze pokrywa się z treścią proponowanej zmiany. Ponadto elementy tej sugestii odzwierciedlają już zapisy narracyjnego wstępu z postulowaną wizją przyszłości w kierunku działań A.1.5 oraz C.1.5.

	nowoczesnego przemysłu i usług opartych na wiedzy.	programowania), pozwalających na dostosowanie się do potrzeb zmieniającego się rynku pracy, a w szczególności potrzeb rozwijających się w Lublinie specjalizacji gospodarczych - gałęzi nowoczesnego przemysłu i usług opartych na wiedzy i umiejętnościach, opartych o analizę zasobów i potrzeb.			
27.	A.1.k.6. Stworzenie miejskich programów współpracy z uczelniami, biznesem i instytucjami kultury.	A.1.k.6. Stworzenie miejskich programów współpracy z uczelniami, biznesem i instytucjami kultury, sportu, nauki, rozwoju, instytucjami społecznymi, organizacjami pozarządowymi etc.	Brak	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Na podstawie uwagi oraz jej uzasadnienia zmieniono brzmienie zapisu kierunku działań A.1.4. W przypadku organizacji pozarządowych, instytucji społecznych czy instytucji sportu włączenie zagadnień współpracy ze szkołami może nie wiązać się z tworzeniem osobnych programów, ale włączaniem tych zagadnień do innych dokumentów sektorowych i programów (np. Programu współpracy Gminy Lublin z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).
28.	A.1.k.8. Zrealizowanie programu grantowego na rzecz organizacji nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych (rozwijających uzdolnienia i zainteresowania oraz wyrównawczych) w szkołach i placówkach oświatowych.	A.1.k.8. Zrealizowanie programu grantowego na rzecz organizacji nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych (rozwijających uzdolnienia i zainteresowania oraz wyrównawczych) w szkołach i placówkach oświatowych oraz innych miejskich instytucjach.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Proponowane sformułowanie "innych miejskich instytucjach" jest nieprecyzyjne i może nadmiernie rozszerzyć katalog potencjalnych beneficjentów programu grantowego także o te podmioty, których główną misją nie jest kształcenie.
29.	A.1.k.10. Realizacja działań wzmacniających więzi młodych ludzi z miastem. Działania te powinny w szczególności stworzyć okazję do poznawania lubelskich firm (wzorem realizowanego projektu „Przedsiębiorcze dzieciaki”), ale również ośrodków kultury, organizacji społecznych i uczelni, ukazać możliwości rozwoju w Lublinie oraz wspierać start młodych przedsiębiorców.	A.1.k.10. Realizacja działań wzmacniających więzi młodych ludzi z miastem. Działania te powinny w szczególności stworzyć okazję do szerokokorumianego poznawania miasta, w tym: poznawania lubelskich firm (m.in. wzorem realizowanego projektu „Przedsiębiorcze dzieciaki”), Urzędu Miasta Lublin, miejskich instytucji i społeczności (Szkolny Budżet Obywatelski i inne programy grantowe), organizacji pozarządowych i uczelni. Ukazać funkcjonowanie miasta, możliwości uczestnictwa i współpracy, możliwości rozwoju w Lublinie oraz wspierania startu młodych przedsiębiorców, osób zaangażowanych społecznie, zajmujących się sportem,		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Powodem nieuwzględnienia uwagi są konsekwencje struktury strategii i dążenie do unikania nadmiernego powielania się celów. Zgodnie z przyjętą logiką, cel A.1. jest powiązany przede wszystkim z wymiarem rozwoju gospodarczego miasta (obszar A), natomiast wymiar rozwoju społecznego odzwierciedla obszar C, przede wszystkim kierunku działań C.1.5, C.2.1 i C.2.4. Zapisy tych celów obejmują swoim zakresem zagadnienia wskazane w propozycji nowego sformułowania zadania A.1.k.10.

		kulturą oraz innymi obszarami rozwoju. Działania te powinny budować metody i narzędzia współpracy pomiędzy dziećmi, młodzieżą a osobami pracującymi w miejskich instytucjach, biznesie, na uczelniach, w organizacjach pozarządowych etc.			
30.	1. Realizacja zadań i projektów kluczowych: punkt d) stworzenie miejskich programów współpracy z uczelniami, biznesem i instytucjami kultury;	1. Realizacja zadań i projektów kluczowych: punkt d) stworzenie miejskich programów współpracy z uczelniami, biznesem, miejskimi instytucjami i organizacjami pozarządowymi.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Brak zmiany jest konsekwencją sposobu uwzględnienia uwagi dotyczącej zadania A.1.k.6.
31.	2. Realizacja zadań i projektów kluczowych: punkt d) stworzenie miejskich programów współpracy z uczelniami, biznesem i instytucjami kultury;	2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych dodać wskaźniki ilościowe, roczne obrazujące realizację miejskich programów współpracy (1.d)), programu grantowego na rzecz organizacji nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych (1.f)), miejskiego programu rozwijania pozaszkolnych zainteresowań uczniów (1.g)) oraz działań wzmacniającymi więzi młodych ludzi z miastem	2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych. Realizacja miejskich programów wymaga wskaźników do monitorowania mierników danych będących podstawą do ewaluacji i rozwijania tych programów.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Realizacja wskazanych zadań jest już monitorowana wskaźnikami ujętymi w grupie I, których logika jest wyjaśniona na s. 150. dokumentu. Monitorowanie realizacji tych zadań dodatkowo wskaźnikami ilościowymi nie zawsze jest możliwe ze względu na niemierzalny charakter niektórych działań, a czasem wymagałoby przyjęcia bardzo szczegółowych wskaźników lub mierników ilościowych - co nadmiernie komplikowałoby system monitorowania. Sposób podejścia jest szerzej wyjaśniany na s. 149 dokumentu (m.in. w punkcie 6).
32.	A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań. Dodać punkt A.2.6.	dodać punkt A.2.6. Wzmocnić partycypację młodzieży studenckiej i organizacji młodzieżowych, zapewnić uczestnictwo w podejmowaniu decyzji o mieście, wyrównywać szanse, w ramach działań Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023 a następnie Polityki Młodzieżowej. dodać punkt A.2.k.12. Wspólne działania miasta, uczelni na rzecz rozwijania wiedzy o mieście i partycypacji młodzieży studenckiej w działaniach miastotwórczych	punkt A.2.6. Zwycięska aplikacja Lublina o tytuł europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023 zakłada działania dla grupy wiekowej 10 - 30 lat, a więc także dla młodzieży studenckiej i młodych dorosłych. W aplikacji ujęto szereg działań w obszarze akademickim i studenckim mających na celu zwiększenie partycypacji i synergii z miastem. Spuścizna programu ESM 2023 dla miasta i mieszkańców w nim młodych ludzi za co najmniej pięć lat po tym, jak miasto otrzyma ten tytuł zakłada m.in. wdrożoną strategię polityki młodzieżowej spójną z głównymi dokumentami dotyczącymi strategii miasta, wiele lokalnych inicjatyw młodzieżowych prowadzonych przez młodych ludzi, dobrze rozwinięte partnerstwo pomiędzy miastem a organizacjami młodzieżowymi.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Proponowane zapisy wpłynęły na zmianę zapisów zalecenia i synergii w celu C.2. Zapis w proponowanym kształcie nie znalazł się w części celu A.2, gdyż zgodnie z przyjętą konstrukcją strategii, cel A.1. jest powiązany przede wszystkim z wymiarem rozwoju gospodarczego miasta (obszar A), natomiast wymiar rozwoju społecznego odzwierciedla obszar C. Wskazany zapis silnie koresponduje z celem kierunku działań C.2.1., który dotyczy młodych mieszkańców - także studentów. Ponadto wzmocnienie partycypacji dotyczy różnych grup mieszkańców oraz celów strategii, co znalazło odzwierciedlenie w zapisie horyzontalnego celu nr 4.

33.	Dodać punkt A.2.k.12.	dodać punkt A.2.k.12. Wspólne działania miasta, uczelni na rzecz rozwijania wiedzy o mieście i partycypacji młodzieży studenckiej w działaniach miastotwórczych	dodać punkt A.2.k.12. Młodzież studencka to często osoby przyjezdne, w tym studenci i studentki zagraniczne, w związku z tym warto rozwijać programy umożliwiające jak najszersze poznanie miasta, jej społeczności i umożliwienie uczestnictwa w działaniach na partycypacyjnych, wspólnego działania na rzecz miasta i społeczności lokalnych.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Proponowane zapisy wpłynęły na zmianę zapisów celu C.2. - dodanie zalecenia i synergii nr 1 Zapis w proponowanym kształcie nie znalazł się w części A.2, gdyż zgodnie z przyjętą konstrukcją strategii, cel A.1. jest powiązany przede wszystkim z wymiarem rozwoju gospodarczego miasta (obszar A), natomiast wymiar rozwoju społecznego odzwierciedla obszar C. Synergia proponowanego zadania z celami A.2. i A.3. jest jednak odzwierciedlona w piątym punkcie zaleceń i synergii w celu A.2. oraz w piątym punkcie zaleceń i synergii w celu A.3., które zawierają treści dobrze korespondujące z proponowanym zapisem.
34.	Jak ocenimy postęp w realizacji celu? 2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych Dodać punkt f.	Jak ocenimy postęp w realizacji celu? 2. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych Dodać punkt f) dodać wskaźniki ilościowe, roczne obrazujące realizację inicjatyw studenckich w ramach programu/konkursu „Lublin Akademicki”.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Realizacja wskazanych zadań jest już monitorowana wskaźnikami ujętymi w grupie I, których logika jest wyjaśniona na s. 150. dokumentu. Monitorowanie realizacji tych zadań dodatkowo wskaźnikami ilościowymi nie zawsze jest możliwe ze względu na niemierzalny charakter niektórych działań, a czasem wymagałoby przyjęcia bardzo szczegółowych wskaźników lub mierników ilościowych - co nadmierne komplikowałoby system monitorowania. Sposób podejścia jest szerzej wyjaśniany na s. 149 dokumentu (m.in. w punkcie 6)
35.	A.3. Synergia miasta i uczelni. Lublin akademicki, dzięki zakorzenieniu w tkance miasta, dzięki licznym wspólnym projektom i wizjonerskim działaniom, staje się stolicą studenckiej kultury, sportu i innowacyjnej przedsiębiorczości.	A.3. Synergia miasta i uczelni. Lublin akademicki, dzięki zakorzenieniu w tkance miasta, dzięki licznym wspólnym projektom i wizjonerskim działaniom, staje się stolicą studenckiej kultury, sportu, aktywności społecznej i obywatelskiej oraz innowacyjnej przedsiębiorczości.	A.3. Synergia miasta i uczelni. Zakorzenienie w tkance miasta powinno przekładać się również na aktywność społeczną i obywatelską. Poczucie bycia częścią miasta przekłada się integrację	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Lublin akademicki, dzięki zakorzenieniu w tkance miasta, dzięki licznym wspólnym projektom i wizjonerskim działaniom, staje się stolicą studenckiej kultury, sportu, aktywności społecznej i obywatelskiej oraz innowacyjnej przedsiębiorczości.
36.	A.5. Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu Zadania i projekty kluczowe A.5.k.1. Zapewnienie w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych wysokiej jakości oferty edukacyjnej w tematyce przedsiębiorczości, programowania i kompetencji cyfrowych.	A.5. Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu. Zadania i projekty kluczowe. A.5.k.1. Zapewnienie w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych wysokiej jakości oferty edukacyjnej w tematyce kompetencji przyszłości, w tym z zakresu efektyw-	A.5. Kultura przedsiębiorczości i nowoczesna infrastruktura biznesu zadania i projekty kluczowe A.5.k.1. Wdrażanie kultury przedsiębiorczości jest powiązane z rozwijaniem kompetencji miękkich, w tym komunikacji, umiejętno-	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Proponowany katalog kompetencji jest już odzwierciedlony w zapisach A.1.2 oraz synergii 2 w celu A.1 dotyczącym wysokiej jakości kształcenia. Cel A.5. koncentruje się natomiast na problematyce przedsiębiorczości.

		nej komunikacji, współpracy w zespole, kreatywności, przedsiębiorczości, programowania i kompetencji cyfrowych.	ści współpracy w zespole, szeroko rozumianej kreatywności. Warto ująć te aspekty w realizowanych projektach, programach.		
37.	B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie 1. Realizacja zadań i projektów kluczowych: Dodać punkt h) Inwentaryzacja terenów zieleni w dzielnicach, wycena wartości zieleni miejskiej i wypracowanie planów nasadzeń w partycypacji z mieszkańcami i mieszkańcami.	B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie 1. Realizacja zadań i projektów kluczowych: Partycypacja w kontekście spójnego systemu zieleni miejskiej może wymagać wsparcia dzielnic w zakresie inwentaryzacji stanu istniejącego i planowania nasadzeń oraz działań edukacyjnych, na rzecz zwiększenia wiedzy i umiejętności w tym zakresie.		Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. W obszarze B, celu B.1, w zaleceniach i synergiach dodano zapis "By to zrealizować należy przeprowadzić inwentaryzację już istniejącej zieleni we wszystkich dzielnicach Lublina i wyznaczyć tereny, które mogą taką funkcję pełnić w przyszłości."
38.	B.2. Sieć zrównoważonego transportu B.2.k.3. Uruchomienie aplikacji integrującej wszystkie środki transportu. Dostępność usług miejskich jest kluczowym czynnikiem wpływającym na ich jakość. W ostatnich latach pojawiło się dużo aplikacji, przy pomocy których można korzystać z infrastruktury i usług miejskich. Warto jednak postarać się by w zamian tworzenia odrębnych narzędzi zintegrować je w ramach jednej usprawnionej aplikacji.	B.2. Sieć zrównoważonego transportu B.2.k.3. Uruchomienie aplikacji integrującej wszystkie środki transportu w minimum 3 wersjach językowych: polski, angielski, ukraiński z rozwiązaniami dostępności w rozumieniu (WCAG) w wersji 2.1. Dostępność usług miejskich jest kluczowym czynnikiem wpływającym na ich jakość. W ostatnich latach pojawiło się dużo aplikacji, przy pomocy których można korzystać z infrastruktury i usług miejskich. Z uwagi na działania mające na celu zachęcanie do studiowania w Lublinie studentów i studentki zagraniczne oraz obchody Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023 należy jak najszybciej, w miejsce tworzenia odrębnych narzędzi, zintegrować je w ramach jednej usprawnionej aplikacji również z aplikacją turystyczną.	B.2. Sieć zrównoważonego transportu B.2.k.3. W związku z działaniami mającymi na celu zapraszanie do Lublina młodzieży szkolnej i studenckiej należy stworzyć i uruchomić narzędzie zapewniające bardzo łatwy sposób pozyskiwania informacji na temat możliwości poruszania się po mieście oraz obsługiwanie wszystkich narzędzi powiązanych z mobilnością. Ponadto wszystkie rozwiązania powinny spełniać wymogi dostępności treści internetowych (WCAG) w wersji 2.1 a nawet już wersji 2.2.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Jest to bardzo ważna kwestia i z uwagi na praktyki Urzędu Miasta Lublin odnoszące się do dostępności z pewnością będzie wdrożona jednak na tym etapie zapis ten jest zbyt szczegółowy. Wybór języka, jak i innych równie ważnych parametrów, rozstrzygnięta będzie na etapie prac nad aplikacją.
39.	Dodać punkt B.2.6. Wdrożyć rozwiązania zapewniające bezpieczeństwo osób korzystających z transportu miejskiego oraz poprawiające bezpieczeństwo sieci komunikacyjnej	Dodać punkt B.2.6. Wdrożyć rozwiązania zapewniające bezpieczeństwo osób korzystających z transportu miejskiego oraz poprawiające bezpieczeństwo sieci komunikacyjnej Dodać do Zalecenia i synergie. Zapewnienie bezpieczeństwa na przystankach autobusowych, w autobusach oraz na przejściach i innych trasach komunikacyjnych jest jednym z warunków korzystania z niej chętniej przez	Dodać punkt B.2.6. Wdrożyć rozwiązania zapewniające bezpieczeństwo osób korzystających z transportu miejskiego oraz poprawiające użytkownika bezpieczeństwo sieci komunikacyjnej Dodać do Zalecenia i synergie. W ramach badań aktywności młodych ludzi w Lublinie oraz spotkań partycypacyjnych w ramach Lublin 2030 wielokrotnie pojawiały się głosy	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Uwaga uwzględniona została poprzez dodanie kierunku działań o brzmieniu: "B.2.2 Poprawić bezpieczeństwo ruchu drogowego." Oraz zapis w zaleceniach i synergiach: "Nieodzownym aspektem kształtowania systemu mobilności miejskiej jest dbałość o bezpieczeństwo jego użytkowników. W tym obszarze należy skupić się na dwóch uzupełniających się komponentach – edukacji i kształtowaniu odpowiedzial-

		społeczność Lublina. Mocniejsze oświetlenia przystanków, przejść dla pieszych, chodników w miejscach postrzeganych jako niebezpieczne, wypracowanie i uruchomienie systemu przywoływania pomocy na przystankach, w autobusach etc. oraz równoległe systematyczne realizowanie kampanii społecznych na rzecz bezpieczeństwa komunikacyjnego może wpłynąć na zwiększenie użytkowania transportu alternatywnego dla samochodów osobowych przez osoby obawiające się o swoje bezpieczeństwo, bezpieczeństwo swoich rodzin. Warunkiem jest również zapewnienie bezpiecznego poruszania się po ścieżkach i drogach rowerowych oraz chodnikach za pomocą urządzeń transportu osobistego. Bezpieczeństwa komunikacyjne do placówek i przy placówkach oświatowych może być realizowane poprzez ograniczenie prędkości, uspokojenie lub zamykanie ruchu. Całość działań powinna być realizowana równoległe z kampanią edukacyjno-informacyjną. Skuteczność zastosowanych rozwiązań powinny być poddawane corocznym badaniom i ewaluacji.	o potrzebie poprawy bezpieczeństwa zarówno na przystankach autobusowych, w autobusach oraz na przejściach i innych trasach komunikacyjnych. Były to zarówno kwestie związane z potrzebą lepszego oświetlenia przystanków, przejść dla pieszych, chodników w miejscach ale także np.: wypracowania i uruchomienia systemu przywoływania pomocy na przystankach, w autobusach etc. Druga bardzo ważną kwestią było zapewnienie bezpiecznego dojazdu dzieci i młodzieży za pomocą rowerów, hulajnog, deskorolek do placówek oświatowych, zapewnienie bezpiecznych ścieżek rowerowych, wyniesionych przejść, osób przeprowadzających przez przejście, bezpieczeństwa komunikacyjnego przy samych placówkach oświatowych, uspokojenie lub zamykanie ruchu, zapewnienie bezpiecznego przechowywania środków transportu osobistego w placówkach oświatowych. Jedynie przyjazne, dostępne i bezpieczne rozwiązania komunikacyjne mogą przyczynić się do zmniejszenia transportu samochodowego, a tym samym do poprawienia przepustowości systemu.		nych zachowań oraz stosowaniu poprawiających bezpieczeństwo urządzeń i rozwiązań inżynierskich. Ważna jest z tego punktu widzenia poprawa bezpieczeństwa w okolicy szkół celem zachęcenia do budowania nawyków odbywania podróży do i z szkoły w sposób alternatywny dla samochodu osobowego."
40.	Zalecenia i synergia Idea miasta 15-minutowego zakłada tworzenie w jego strukturze wielofunkcyjnych i bardziej efektywnych jednostek urbanistycznych w celu podniesienia atrakcyjności obszarów miejskich i bardziej racjonalnego wykorzystania zasobów. Mieszkaniec miasta powinien mieć dostęp do wszystkich najważniejszych dla niego usług w odległości 15 minut spaceru lub przejazdu rowerem, bez konieczności użycia samochodu. Stopniowa ewolucja miasta w tym kierunku, w tym ewolucja infrastruktury, przyczyni się do priorytetyzacji mikromobilności i podróży pieszych.	Zalecenia i synergia. Idea miasta 15-minutowego zakłada tworzenie w jego strukturze wielofunkcyjnych i bardziej efektywnych jednostek urbanistycznych w celu podniesienia atrakcyjności obszarów miejskich i bardziej racjonalnego wykorzystania zasobów. Każdy mieszkaniec i mieszkanka miasta, bez względu na poziom sprawności powinna mieć dostęp do wszystkich najważniejszych dla niego usług w odległości 15 minut spaceru lub przejazdu rowerem, bez konieczności użycia samochodu. Wszystkie rozwiązania mobilności, w tym budowy, remonty, modernizacje powinny być projektowane zgodnie ze standardami dostępności dla wszystkich, tj. na zasadach projektowa-	Zalecenia i synergia. Pełna dostępność infrastruktury i usług i usług komunikacyjnych powinna być priorytetem miasta przyjaznego swoim mieszkańcom i mieszkańcom. Dlatego jak najszybciej powinny zostać opracowane i wdrożone Standardy dostępności infrastruktury, budynków i usług miejskich dla Miasta Lublin.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Kwestia dostępności została poruszona w innych częściach dokumentu tj.: "Przestrzeń bez barier, dostępna dla wszystkich możliwych użytkowników i atrakcyjna zarówno wizualnie, jak i funkcjonalnie, jest gwarancją jej użyteczności. Potrzebne jest zatem wypracowanie jednolitych standardów urbanistycznych i uniwersalnych zasad projektowania, które by to zapewniły." oraz w kierunkach działań "B.3.1. Poprawiać jakość i dostępność przestrzeni publicznych." i "B.3.2. Wyrównać różnice przestrzenne w dostępie do infrastruktury i usług publicznych z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego i wielofunkcyjności struktur urbanistycznych w duchu idei miasta 15-minutowego." Zapisy te w sposób jasny wskazują

		nia uniwersalnego. Skuteczność zastosowanych rozwiązań powinny być poddawane corocznej ewaluacji. Analiza kluczowych wskaźników i mierników ilościowych: Dodać h) Ilość wypadków komunikacyjnych na przejściach dla pieszych, na ścieżkach i drogach rowerowych oraz w sąsiedztwie szkół w podziale na grupy wiekowe: dzieci, młodzież, osoby dorosłe.			na konieczność wdrożenia standardów dostępności dla wszystkich przestrzeni publicznych.
41.	B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny Zalecenia i synergie. Dostęp do dobrej jakości infrastruktury technicznej oraz usług powinien być standardem. W formie urbanistycznej, jaką jest miasto, nie powinno dopuszczać się sytuacji braku dostępu do podstawowych mediów, komunikacji publicznej, dobrej jakości infrastruktury drogowej itp.	B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny Zalecenia i synergie. Dostęp do dobrej jakości infrastruktury technicznej oraz usług powinien być standardem. W formie urbanistycznej, jaką jest miasto, nie powinno dopuszczać się sytuacji braku dostępu do podstawowych mediów, komunikacji publicznej, dobrej jakości infrastruktury drogowej, rowerowej i pieszej z oświetleniem zapewniającym bezpieczeństwo.	B.3. Zrównoważony rozwój urbanistyczny Zalecenia i synergie. Ze względu na obecny brak bezpiecznych oświetlonych, dostępnych dla mieszkańców, mieszkańek, szczególnie osób z niepełnosprawnościami i trudnościami z poruszaniem się chodników, ścieżek i dróg rowerowych warto nie pozostawiać kwestii zapewnienia bezpiecznej sieci komunikacji pieszej i rowerowej w domyśle (itp). Rady Dzielnic nie mają wystarczających środków dla rozwijania sieci komunikacyjnej rowerowej i pieszej, w tym do placówek oświatowych, kulturalnych i innych miejsc integracji społeczności lokalnej dlatego warto, żeby rozwiązania te były projektowane na etapie planowania przestrzennego, a środki na ich realizację były pozyskiwane w ramach projektów infrastrukturalnych.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Oświetlenie drogowe, drogi rowerowe, chodniki są ważnymi elementami infrastruktury drogowej poprawiającej bezpieczeństwo i zawierają się w określeniu "infrastruktura drogowa", a nie w domyśle "itp.". Rola Rad Dzielnic jest tu istotna z uwagi na wskazywanie potrzeb mieszkańców dzielnic i priorytetów inwestycyjnych. Finansowanie tych inwestycji rozpatrywane powinno być indywidualnie w zależności od charakteru i nie należy roli Rad Dzielnic pojmować w aspekcie źródła finansowania.
42.	Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego Dodać punkt E.1.7. Zbudowanie pozycji Lublina jako regionalnego i krajowego lidera w realizacji polityki młodzieżowej	Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego Dodać punkt E.1.7. Zbudowanie pozycji Lublina jako regionalnego i krajowego lidera w realizacji polityki młodzieżowej. Dodać punkt E.1.8. Zbudowanie wizerunku Lublina jako najbardziej przyjaznego młodzieży polskiego miasta, miejsca spotkań młodych ludzi z regionu, kraju, UE i Europy Wschodniej	Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego Zbudowanie pozycji Lublina jako silnego regionalnego i krajowego lidera w realizacji polityki młodzieżowej zostało zadeklarowane przez Lublin w zwycięskiej aplikacji o tytułu Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023.	Nie	Uwaga nieuwzględniona Sugerowana intencja znajduje odzwierciedlenie w zapisie zadania E.2.k.10.
43.	C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy, społecznie zaangażowany	C. Lublin otwarty, wielopokoleniowy i społecznie zaangażowany. Wśród nich wymienić należy strategie, programy i plany na		Nie	Uwaga nieuwzględniona Cyklicznie realizowane są badania społeczne, prowadzony jest monitoring realizacji celów poszczególnych strategii (m.in. raport o stanie

		rzecz zapobiegania problemom społecznym, ochrony zdrowia, wsparcia psychicznego, opieki paliatywnej, odżywiania, szczepień, integracji mieszkańców z niepełnosprawnościami, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy, profilaktyki uzależnień, aktywizacji seniorów, aktywności lokalnej, współpracy z organizacjami pozarządowymi, poprawy bezpieczeństwa mieszkańców oraz aktywizacji rynku pracy. W razie wystąpienia problemów z zakresu wymienionych obszarów, wypracowania i wdrażania kompleksowych rozwiązań na rzecz zapobiegania ich wystąpienia w przyszłości w przyszłości. Będzie to możliwe poprzez systematyczne badanie zasobów i potrzeb oraz ocenę realizowanych strategii, programów i planów oraz wdrażanie wniosków z ewaluacji.			miasta), każda kolejna wersja opiera się na diagnozie.
44.	C.1.k.7.	Rozwój, renowacje i usprawnienie funkcjonowania lokalnych centrów społecznych takich jak targi, kluby, domy kultury, lokalne instytucje kultury, sportu, edukacji oraz uruchamianie lub wspieranie otwierania nowych miejsc aktywności lokalnej.		Nie	Uwaga nieuwzględniona Oryginalny zapis jest na tyle "szeroki", że uwzględnia także perspektywę tworzenia nowych miejsc integracji mieszkańców.
45.	Dodać punkt C.2.k.25.	Kontynuowanie działań rozpoczętych w ramach Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023, w tym m.in.: badań zasobów i potrzeb młodych ludzi w Lublinie, rozwijanie młodzieżowego wolontariatu, sieci przestrzeni młodzieżowych, systemu grantów i stypendiów skierowanych do młodzieży, działań na rzecz wspierania aktywności społecznej młodzieży i młodzieżowych organizacji pozarządowych, rozwijania zainteresowań i pasji oraz wsparcia psychologicznego.		Nie	Uwaga nieuwzględniona Wszystkie wymienione kwestie omawiają poszczególne zapisy strategii, bądź są stałą praktyką Miasta Lublin.
46.	Dodać punkt C.2.k.24.	Realizacja i rozwijanie Polityki Młodzieżowej		Tak	Uwaga uwzględniona Kwestia ta oraz kilka innych kontekstów sugerowanych przez autorkę zostało uwzględnione w postaci nowej treści. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030:</i>

					<i>Polityka młodzieżowa miasta Lublin adresowana jest do szerokiej kategorii społecznej osób młodych. Uwzględnia potrzeby i adresuje ofertę do uczniów, studentów i absolwentów lubelskich szkół i uczelni. Opiera się na partnerstwie, wzmacnia partycypację, wspiera aktywność indywidualną i organizacyjną oraz wyraża się we wspólnym działaniu na rzecz młodych ale i całej społeczności lokalnej.</i>
47.	C.1.5.	Angażować społeczność placówek oświatowe w działania na rzecz lokalnych społeczności, rozwijając kompetencje społeczne i obywatelskie dzieci i młodzieży oraz kadry placówek.		Tak	Uwaga uwzględniona Zapis w strategii otrzymał nowe brzmienie.
48.	Dodać punkt C.2.k.23.	Rozwój infrastruktury i usług potrzebnym młodzieży i młodym dorosłym.		Nie	Uwaga nieuwzględniona Kwestiom tym poświęcony jest opis ogólny części C.
49.	D.1. Miasto przemysłów kultury. Mieszkańcy oczekują znacznego poszerzenia i ulepszenia oferty spędzania czasu - dostępu w każdej dzielnicy do atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej i możliwości spędzania czasu na świeżym powietrzu, z uwzględnieniem potrzeb różnych grup wiekowych, w szczególności seniorów, rodzin z dziećmi oraz osób z niepełnosprawnościami.	D.1. Miasto przemysłów kultury Mieszkańcy oczekują znacznego poszerzenia i ulepszenia oferty spędzania czasu - dostępu w każdej dzielnicy do atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej i możliwości spędzania czasu na świeżym powietrzu, z uwzględnieniem potrzeb różnych grup wiekowych, w szczególności seniorów, rodzin z dziećmi, młodzieży oraz osób z niepełnosprawnościami w każdym wieku.	D.1. Miasto przemysłów kultury W czasie spotkań partycypacyjnych, konsultacji aplikacji Lublina o tytuł Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023 młodzi ludzie wskazywali na brak przestrzeni dedykowanych młodzieży i młodym dorosłym, brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu, zajęć rozwojowych. Jest to jedna z grup w dużej mierze dotychczasowo defaworyzowanych. Infrastruktura placów zabaw w większości przypadków jest dedykowana małym dzieciom, w wielu dzielnicach w ogóle nie ma miejsc gdzie mogłaby spotykać się młodzież. Szkoły są często zamknięte. Zajęcia sportowe są płatne, zajęcia w domach kultury są dedykowane głównie dzieciom i osobom w wieku senioralnym. Młodsza młodzież 13 - 15 lat oczekuje też atrakcyjnej dla siebie oferty w dzielnicach, tak, żeby móc uczestniczyć w koncertach, turniejach, zajęciach plenerowych w sąsiedztwie.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Strategia adresuje postulowane przez autorkę kwestie.
50.	Dodać punkt D.1.k.12. Opracowanie i realizacja Programu edukacji kulturalnej	Dodać punkt D.1.k.12. Opracowanie i realizacja Programu edukacji kulturalnej	Dodać punkt D.1.k.12. Opracowanie i rozwijanie Programu edukacji kulturalnej. Program jest elementem zwycięskiej aplikacji Lublina o tytuł Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin	Tak	Uwaga uwzględniona. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030:</i>

			2023. Uruchomienie i realizowanie takiego programu zapewnia edukację kulturalną społeczności Lublina a więc nie tylko wspieranie placówek oświatowych w realizowaniu edukacji ale także pomaga rozwijać świadomych odbiorców i odbiorczynie kultury a być może rozwijać umiejętności i talenty osób, które będą w przyszłości współtworzyły ofertę kulturalną miasta.		<i>D.1.k.12. Opracowanie i rozwijanie programu edukacji kulturalnej jako elementu działań w ramach Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023.</i>
51.	Cele horyzontalne Strategii Lublin 2030 Zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta. Uzpełnić o informacje związane z Europejską Stolicą Młodzieży Lublin 2023	Cele horyzontalne Strategii Lublin 2030 Zwiększenie atrakcyjności Lublina jako miejsca do życia, a przez to stabilizacja potencjału ludnościowego miasta. Uzpełnić o informacje związane z Europejską Stolicą Młodzieży Lublin 2023. Konieczność uwzględnienia tytułu Europejskiej Stolicy Młodzieży Lublin 2023 oraz wynikającej ze zwycięskiej aplikacji Lublina Polityki Młodzieżowej jako kluczowego elementu Strategii Lublin 2030 oraz istotnego czynnika rozwojowego miasta. Elementy związane z ESM Lublin 2023 zostały uwzględnione w Strategii natomiast należy wzmocnić ich znaczenie. Także ze względu na deklaracje programowe i finansowe Lublina zawarte w aplikacji, konieczność zainwestowania oraz pozyskania istotnych środków finansowych (łącznie 29732800,00 PLN w okresie 2021 - 2024) na ich realizację. Tytuł Europejskiej Stolicy Młodzieży jest szczególnym wyróżnieniem nie tylko w skali lokalnej, czy regionalnej. To także wyróżnienie dla całego kraju i działanie o wymiarze europejskim. Tytuł jest przyznawany przez Europejskie Forum Młodzieży w celu wspierania rozwoju miast na rzecz osiągnięcia jakościowej zmiany wizerunku miasta - jako miejsca przyjaznego młodzieży: - Otwartego - zwiększającego inwestycje w młodzież - wspierającego młodych ludzi i organizacje młodzieżowe		Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Uwagi wpłynęły na zmianę zapisów celu C.2 (nowe zalecenie i synergia nr 1 oraz zmodyfikowana nr 2). Ponadto, wiele z sugerowanych zapisów jest już odzwierciedlonych w zapisach strategii. Ponadto, ze względu na okołomiejski zakres Strategii Lublin 2030, poszukując równowagi między rozmiarem dokumentu a jego szczegółowością przyjęto generalną zasadę, że zapisy o wysokim poziomie szczegółowości powinny znaleźć się w dokumentach - strategiach, programach lub politykach miejskich, w tym przypadku - zapisach polityki młodzieżowej, której opracowanie zostało uwzględnione wśród zadań i projektów kluczowych w ramach celu C.2.

		- zapewniającego uczestnictwo w podejmowaniu decyzji o mieście - przekonującego, że warto być aktywnym mieszkańcem/mieszkanką - stającego się przestrzenią międzynarodowych spotkań, sieciowania i wymiany dobrych praktyk łączące młodych ludzi - lidera polityki młodzieżowej. Dlatego cele zawarte w zwycięskiej aplikacji Lublina o tytuł Europejskiej Stolicy Młodzieży powinny być zawarte bezpośrednio w Strategii Lublin 2030. Tworzenia miasta przyjaznego młodym ludziom ma szczególne znaczenie zarówno ze względu na obserwowane od lat wyzwania demograficznych naszego miasta ale także niepokojące, narastające problemy zdrowia psychicznego młodych ludzi. Problemy te znacząco pogłębiła pandemia COVID-19 oraz wynikająca z niej zdalna edukacja. Potwierdzają to liczne badania prowadzone w całym kraju. Tworzenie i realizowanie polityk mających na celu przyciąganie i inwestowanie w młodych ludzi z pomysłami to ogólnością tendencja w rozwoju miast. Dlatego niezwykle ważne jest uwzględnienie w Strategii Lublin 2030 opracowania i realizowania w naszym mieście Polityki młodzieżowej. Zgodnie z informacjami z grudnia 2021 roku "Komisja Europejska, Parlament Europejski i Rada osiągnęły porozumienie w sprawie ogłoszenia roku 2022 Europejskim Rokiem Młodzieży." Uruchomione zostaną specjalne, dedykowane programy i środki finansowe, powiązania ze Strategią miasta są tu kluczowe. https://www.miasta.pl/aktualnosci/rok-2022-europejskim-rokiem-młodziezy?fbclid=IwAR1eduaRe_I25nMiY-ZaDrHZoLL10_rbjFThMBjFhvbvO_aRkA2D46A8Tep4 Unia Metropolii Polskich, wiele miast, organizacji polskich i europejskich jest zainteresowanych współpracą z Lublinem w zakresie współrealizowane Europejskiej Stolicy			

		Młodzieży. Te działania mają rozpocząć się od 2022 roku ale ich skutki, mają być trwałe po 2023 roku i wpływać dalej znacząco na rozwój Lublina. Europejską Stolicą Młodzieży pozostaniemy już na zawsze. Jeżeli potraktujemy to wyzwanie jako kluczowy bodziec rozwojowy na rzecz stworzenia miasta przyjaznego młodzieży to podjęcie tego wyzwania może dać nam miejsce w czołówce miast europejskich. W zwycięskiej aplikacji Lublina o tytuł Europejskiej Stolicy Młodzieży wprost odnoszono się do Strategii Miasta. “W jaki sposób program ten spełni kluczowe cele aplikacji i zapewni długoterminową spuściznę ESM 2023? Naszą wizją jest uczynienie z Lublina polskiej Stolicy Młodzieży jako najbardziej przyjaznego młodzieży miasta w Polsce, ale także lidera w realizacji polityki młodzieżowej nie tylko w Polsce, ale i w Europie Wschodniej. Chcemy to osiągnąć do 2030 roku (...) Konkretnie cele wewnętrzne (skoncentrowane na sytuacji wewnętrznej miasta): - stworzenie spójnego i kompleksowego miejskiego systemu informacji młodzieżowej (strony internetowe, etykietowanie, aplikacje itp.) - utworzenie nowoczesnej, miejskiej przestrzeni młodzieżowej, która zaspokoi potrzeby młodych ludzi - stworzenie spójnej struktury polityki młodzieżowej miasta - opracowanie programu dla młodzieży - spójnej oferty Lublina dla młodych ludzi odpowiadającej na ich konkretne potrzeby, w tym niektórych istniejących mechanizmów i programów, a także nowych (np. projekty młodzieżowe, portfolio kulturalne, możliwości wolontariatu i inne), opracowanych wspólnie z mieszkańcami i organizacjami.			

		Konkretne cele zewnętrzne (skoncentrowane na środowisku zewnętrznym miasta) - Lublin jako lider polityki młodzieżowej i dialogu między młodymi ludźmi a decydentami w Polsce - pierwsza w Polsce Europejska Stolica Młodzieży – jako szansa na przeprowadzenie „zmiany młodzieżowej” i stworzenie najbardziej przyjaznego młodzieży polskiego miasta. - „Centrum Kongresowe” dla młodych ludzi z UE i spoza niej: ze Wschodu i Zachodu, jako szansa i możliwości międzynarodowej współpracy na rzecz młodzieży (...) Program ESM Lublin 2023 koncentruje i opiera się na trzech obszarach polityki EFM: Spójność - program jest szczegółowy, ale pozostaje w zgodzie z wizją, celem głównym i celami kluczowymi Wiarygodność - program jest realistyczny, tzn. wykonalny, ponieważ opiera się na wiarygodnych obliczeniach i zawiera szczegółowy i realistyczny budżet. Zobowiązanie długoterminowe - każde działanie jest zaprojektowane i opisane jako zobowiązanie długoterminowe na lata 2021-2024, a następnie jako część zobowiązania w ramach Strategii Lublin 2030” Całość aplikacji dostępna jest na stronie Urzędu Miasta Lublin https://lublin.eu/lublin/esm2023/ W związku z powyższym wnoszę o uwzględnienie zapisów aplikacji w Strategii Miasta Lublin 2023 na poziomie wizji, misji, obszarów rozwojowych i celów. Uwagi ogólne: Dokument wymaga opracowania skróconej, przyjaznej wersji w języku niespecjalistycz-			

		nym. Jeśli ma być tak, jak założono na wstępie dokumentu "Strategia Lublin 2030 jest wspólnym dobrem społeczności Lublina." to powinna być ona możliwa do przeczytania i zrozumienia przez każdego mieszkańca i mieszkankę miasta oraz wszystkich innych zainteresowanych tematem osób. Warto też w części "Jak powstała Strategia Lublin 2030 i jak ją czytać?" napisać, że strategia jest skierowana do wszystkich użytkowników i użytkowników miasta i osób zainteresowanych jego rozwojem, bez względu na wiek, płeć, kraj pochodzenia, język, którym się posługują. Jeśli całość nie jest pisana językiem równościowym, włączającym, warto w tej części napisać dlaczego, np.: dla uproszczenia etc. Skrót powinien zawierać kilku zdaniowe wprowadzenie Prezydenta oraz infografiki z bardzo krótkimi opisami dotyczącymi procesu tworzenia strategii, jej interesariuszy i interesariuszek, wizji, misji, obszarów rozwojowych i głównych celach oraz podziękowań. Całość skrótu powinna być opracowana w języku równościowym, językiem prostym, dostępnym, z grafikami oferującymi treść. Następnie dokument powinien zostać przetłumaczony na język angielski i ukraiński. W 3 wersjach językowych umieszczony na stronie internetowej UM Lublin. Zapewnienie materiału w formie przystępnej, zrozumiałej dla mieszkańców i mieszkanki miasta oraz innych interesariuszy i interesariuszek jest warunkiem możliwości nawiązania współpracy na rzecz realizowania zapisów strategii.			
Zarząd Transportu Miejskiego w Lublinie					
52.	Błędnie podano, że w Lublinie funkcjonują 73 linie autobusowe (s.50). Należy rozróżnić, że w Lublinie jest obecnie 50 linii autobusowych (i dodatkowo 5 linii zjazdowych i 3 nocne), 12 linii trolejbusowych (i dodatkowo jedna zjazdowa).	Błędnie podano, że w Lublinie funkcjonują 73 linie autobusowe (s.50). Należy rozróżnić, że w Lublinie jest obecnie 50 linii autobusowych (i dodatkowo 5 linii zjazdowych i 3 nocne), 12 linii trolejbusowych (i dodatkowo jedna zjazdowa).		Tak	Uwaga uwzględniona.

49.	Błędne podano, że „Już 21 lipca 1953 Lublin, jako drugie miasto w Polsce uruchomił pierwszą linię trolejbusową nr 15.” (s.82). Kiedy uruchamiano lubelskie trolejbusy, istniały już sieci trolejbusowe w Gdyni, Legnicy, Olsztynie, Poznaniu, Wałbrzychu i Warszawie.	Błędne podano, że „Już 21 lipca 1953 Lublin, jako drugie miasto w Polsce uruchomił pierwszą linię trolejbusową nr 15.” (s.82). Kiedy uruchamiano lubelskie trolejbusy, istniały już sieci trolejbusowe w Gdyni, Legnicy, Olsztynie, Poznaniu, Wałbrzychu i Warszawie		Tak	Uwaga uwzględniona.
50.	Nieprecyzyjnie podano, że „Lublin spełnia 30% próg udziału pojazdów zeroemisyjnych w całej flocie” (s.47). Należy uzupełnić, że wymóg ten wynika z ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych i dotyczy zapewnienia udziału autobusów zeroemisyjnych w użytkowanej flocie pojazdów.	Nieprecyzyjnie podano, że „Lublin spełnia 30% próg udziału pojazdów zeroemisyjnych w całej flocie” (s.47). Należy uzupełnić, że wymóg ten wynika z ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych i dotyczy zapewnienia udziału autobusów zeroemisyjnych w użytkowanej flocie pojazdów.		Tak	Uwaga uwzględniona.
51.	Nieprecyzyjnie wymieniono gminy LOF obsługiwane komunikacją miejską (s.48), pominięto trzy gminy: Jabłonna, Mełgiew i Spiczyn. Ponadto, komunikacja miejska ZTM nie obejmuje Gminy Lubartów.	Nieprecyzyjnie wymieniono gminy LOF obsługiwane komunikacją miejską (s.48), pominięto trzy gminy: Jabłonna, Mełgiew i Spiczyn. Ponadto, komunikacja miejska ZTM nie obejmuje Gminy Lubartów.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Charakter opisu znajdującego się na stronie 82 nie przewiduje zagłębienia się w wymogi ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych. Szczegóły pozostawia się dla strategii sektorowych.
52.	Zauważono długoterminową wizję osiągnięcia neutralności klimatycznej wybiegającej poza rok 2030 (s. 82), zatem należy również przytoczyć wymogi ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych.	Zauważono długoterminową wizję osiągnięcia neutralności klimatycznej wybiegającej poza rok 2030 (s. 82), zatem należy również przytoczyć wymogi ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych wyróżnia infrastrukturę ładowania drogowego transportu publicznego, którą definiuje jako punkty ładowania lub tankowania (...) autobusów (...) wykorzystywanych w transporcie publicznym; ogólnodostępna stacja ładowania czyli stację ładowania dostępną na zasadach równoprawnego traktowania dla każdego posiadacza pojazdu elektrycznego i pojazdu hybrydowego; punkt ładowania zdefiniowany jako urządzenie umożliwiające ładowanie pojedynczego pojazdu elektrycznego, pojazdu hybrydowego i autobusu zeroemisyjnego. W projekcie Strategii Lublin 2030 wymienione pojęcia nie są używane zamiennie lecz jako odrębne, różnorodnie zdefiniowane, pojęcia.
53.	W dokumencie zamiennie używane są pojęcia „stacja ładowania”, „punkt ładowania” i „infrastruktura ładowania”. Należy unikać zamiennego stosowania tych pojęć, biorąc za punkt odniesienia ustawę o elektromobilności i paliwach alternatywnych.	W dokumencie zamiennie używane są pojęcia „stacja ładowania”, „punkt ładowania” i „infrastruktura ładowania”. Należy unikać zamiennego stosowania tych pojęć, biorąc za punkt odniesienia ustawę o elektromobilności i paliwach alternatywnych.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych wyróżnia infrastrukturę ładowania drogowego transportu publicznego, którą definiuje jako punkty łado-

					wania lub tankowania (...) autobusów (...) wykorzystywanych w transporcie publicznym; ogólnodostępna stacja ładowania czyli stację ładowania dostępną na zasadach równoprawnego traktowania dla każdego posiadacza pojazdu elektrycznego i pojazdu hybrydowego; punkt ładowania zdefiniowany jako urządzenie umożliwiające ładowanie pojedynczego pojazdu elektrycznego, pojazdu hybrydowego i autobusu zeroemisyjnego. W projekcie Strategii Lublin 2030 wymienione pojęcia nie są używane zamiennie lecz jako odrębne, różnorodnie zdefiniowane, pojęcia.
54.	Zalecamy ponowne przeanalizowanie rozdziału „B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze” pod kątem merytorycznego opisu rozwoju transportu zbiorowego. Punktem odniesienia w tej kwestii powinien być dokument pn. „Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gminy Lublin ...” (Uchwała nr 674/XXVII/2013 Rady Miasta Lublin z 17 stycznia 2013 r. ze zm.) określający w rozdziale 8 „Pożądany standard usług przewozowych w przewozach o charakterze użyteczności publicznej”.	Zalecamy ponowne przeanalizowanie rozdziału „B.4. Transformacja energetyczna miasta i czyste powietrze” pod kątem merytorycznego opisu rozwoju transportu zbiorowego. Punktem odniesienia w tej kwestii powinien być dokument pn. „Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gminy Lublin ...” (Uchwała nr 674/XXVII/2013 Rady Miasta Lublin z 17 stycznia 2013 r. ze zm.) określający w rozdziale 8 „Pożądany standard usług przewozowych w przewozach o charakterze użyteczności publicznej”.		Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Na potrzeby opracowywania projektu Strategii Lublin 2030 przeanalizowana została uchwała nr 128/IV/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie aktualizacji „Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gminy Lublin i gmin sąsiadujących, z którymi Gmina Lublin zawarła porozumienie w zakresie organizacji publicznego transportu zbiorowego”. Najbardziej ambitnym i oczekiwanym przez mieszkańców wariantem rozwoju miejskiej komunikacji publicznej w Lublinie jest wariant "rozszerzony 2 W2" zakładający "znaczące zwiększenie przewagi liczbowej taboru zeroemisyjnego nad autobusami napędzanymi silnikami o zapłonie samoczynnym zasilanymi olejem napędowym." Wariant ten znalazł odzwierciedlenie w zapisach projektu Strategii Lublin 2030.
55.	W dokumencie stosowane są różne określenia dla tego samego pojęcia. Zauważyliśmy kilka grup takich określeń, których ujednoczenie byłoby zasadne (w zależności od kontekstu, w którym są używane) dla czytelności dokumentu: 16. Komunikacja zbiorowa (np. s.77), komunikacja miejska (np. s.108), miejska komunikacja publiczna (np. s.78), komunikacja publiczna (np. s.47), transport zbiorowy (np. s.139), transport publiczny (np. s.48), system	W dokumencie stosowane są różne określenia dla tego samego pojęcia. Zauważyliśmy kilka grup takich określeń, których ujednoczenie byłoby zasadne (w zależności od kontekstu, w którym są używane) dla czytelności dokumentu: 16. Komunikacja zbiorowa (np. s.77), komunikacja miejska (np. s.108), miejska komunikacja publiczna (np. s.78), komunikacja publiczna (np. s.47), transport zbiorowy (np. s.139), transport publiczny (np. s.48), sys-		Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Wskazane wyrażenia w części używane są jako synonimy i nie jest to błędem, a raczej uniknięciem utrudniającego odbiór tekstu powtórzeń. Natomiast część z nich nie jest używana w sposób zamienny i oznacza różne pojęcia, np. komunikacja zbiorowa i komunikacja miejska. Komunikacja zbiorowa jest szerszym pojęciem i obejmuje również te formy transportu zbiorowego, które nie służą tak jak komunikacja miej-

komunikacji zbiorowej (np. s.48), system komunikacji publicznej (np. s.76), system transportu publicznego (np. s.76), komunikacja autobusowa i trolejbusowa (np. s.48). 17. Punkty przesiadkowe (np. s.83), węzły przesiadkowe P&R, B&R, K&R (np. s.112), węzły przesiadkowe typu P&R, B&R, K&R (np. s.78), węzły przesiadkowe (np. s.77), zintegrowane węzły przesiadkowe (np. s.48). 18. Lubelski system zrównoważonego transportu [jest jednym z etapów do utworzenia sieci zrównoważonego transportu w LOM] (np. s.77), system zrównoważonej mobilności multimodalnej w Lublinie (np. s.77), system mobilności multimodalnej (np.s.77). 19. Sieć zrównoważonego transportu w LOM (s.81), zrównoważony transport aglomeracyjny (s.117), zrównoważony transport publiczny (s.45). 20. Połączenia komunikacyjne (np. s.77), częsta siatka połączeń komunikacją publiczną (np. s.77), siatka komunikacji publicznej (np. s.77), siatka połączeń (np. s.76), połączenia (np. s.76), połączenia komunikacji publicznej (np. s.76). 21. Indywidualne samochody osobowe (np. s.76), indywidualna komunikacja samochodowa (np. s.76), indywidualne środki transportu (np. s. 41), transport indywidualny (np. s.41), auta (np. s.83), auta osobowe (np. s.78), samochody (np. s.39), samochody osobowe (np. s.47), motoryzacja (np. s.138), motoryzacja indywidualna (np. s.39), transport samochodowy (np. s.47), transport prywatny (np. s.76), prywatny ruch kołowy (np. s.47). 22. Zeroemisyjne formy transportu zbiorowego (np. s.77), zeroemisyjne środki transportu zbiorowego (np. s.83), zrównoważony transport zeroemisyjny (np. s.82), zeroemisyjny transport (np. s.82), zeroemisyjny transport publiczny (np. s.83).	tem komunikacji zbiorowej (np. s.48), system komunikacji publicznej (np. s.76), system transportu publicznego (np. s.76), komunikacja autobusowa i trolejbusowa (np. s.48). 17. Punkty przesiadkowe (np. s.83), węzły przesiadkowe P&R, B&R, K&R (np. s.112), węzły przesiadkowe typu P&R, B&R, K&R (np. s.78), węzły przesiadkowe (np. s.77), zintegrowane węzły przesiadkowe (np. s.48). 18. Lubelski system zrównoważonego transportu [jest jednym z etapów do utworzenia sieci zrównoważonego transportu w LOM] (np. s.77), system zrównoważonej mobilności multimodalnej w Lublinie (np. s.77), system mobilności multimodalnej (np.s.77). 19. Sieć zrównoważonego transportu w LOM (s.81), zrównoważony transport aglomeracyjny (s.117), zrównoważony transport publiczny (s.45). 20. Połączenia komunikacyjne (np. s.77), częsta siatka połączeń komunikacją publiczną (np. s.77), siatka komunikacji publicznej (np. s.77), siatka połączeń (np. s.76), połączenia (np. s.76), połączenia komunikacji publicznej (np. s.76). 21. Indywidualne samochody osobowe (np. s.76), indywidualna komunikacja samochodowa (np. s.76), indywidualne środki transportu (np. s. 41), transport indywidualny (np. s.41), auta (np. s.83), auta osobowe (np. s.78), samochody (np. s.39), samochody osobowe (np. s.47), motoryzacja (np. s.138), motoryzacja indywidualna (np. s.39), transport samochodowy (np. s.47), transport prywatny (np. s.76), prywatny ruch kołowy (np. s.47). 22. Zeroemisyjne formy transportu zbiorowego (np. s.77), zeroemisyjne środki transportu zbiorowego (np. s.83), zrównoważony			ska do podróży głównie po terenie miasta i należą do nich również busy/autobusy dalekobieżne czy szynobus.

	23. Zintegrowany Intermodalny Dworzec Metropolitalny (np. s.69), Dworzec Metropolitalny (np. s.47), intermodalny Zintegrowany Dworzec Komunikacyjny (np. s.136).	transport zeroemisyjny (np. s.82), zeroemisyjny transport (np. s.82), zeroemisyjny transport publiczny (np. s.83). 23. Zintegrowany Intermodalny Dworzec Metropolitalny (np. s.69), Dworzec Metropolitalny (np. s.47), intermodalny Zintegrowany Dworzec Komunikacyjny (np. s.136).			
56.	Długość sieci komunikacji publicznej na 10 km ² powierzchni miasta. (s. 78)	Długość tras linii komunikacji miejskiej na terenie Lublina	zastosowane wskaźniki powinny być przede wszystkim łatwe do obliczenia oraz stosowane w praktyce w branży transportowej.	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Zasadnie jest podawanie zarówno miernika (wyrażonego w liczebnościach absolutnych), jak i wskaźnika. Pozostawienie odniesienia do liczby mieszkańców lub powierzchni miasta umożliwia zapewnia porównywalność wskaźnika z wartościami w innych miastach wojewódzkich.
57.	Liczba wykonanych wozokilometrów na 10 tys. mieszkańców (s. 78)	Liczba wykonanych wozokilometrów komunikacji miejskiej na terenie Lublina	zastosowane wskaźniki powinny być przede wszystkim łatwe do obliczenia oraz stosowane w praktyce w branży transportowej.	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Zasadnie jest podawanie zarówno miernika (wyrażonego w liczebnościach absolutnych), jak i wskaźnika. Pozostawienie odniesienia do liczby mieszkańców lub powierzchni miasta umożliwia zapewnia porównywalność wskaźnika z wartościami dla innych miast wojewódzkich.
58.	Roczna liczba podróży komunikacją publiczną na mieszkańca (s. 78)	Roczna liczba podróży komunikacją miejską	zastosowane wskaźniki powinny być przede wszystkim łatwe do obliczenia oraz stosowane w praktyce w branży transportowej.	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Zasadnie jest podawanie zarówno miernika (wyrażonego w liczebnościach absolutnych), jak i wskaźnika. Pozostawienie odniesienia do liczby mieszkańców lub powierzchni miasta umożliwia zapewnia porównywalność wskaźnika z wartościami dla innych miast wojewódzkich.
59.	Wydatki z budżetu miasta na transport i łączność (s. 78)	Roczne wydatki na zakup wozokilometrów komunikacji miejskiej na terenie Lublina	zastosowane wskaźniki powinny być przede wszystkim łatwe do obliczenia oraz stosowane w praktyce w branży transportowej.	Tak	Uwaga uwzględniona.
60.	Liczba zeroemisyjnych pasażerokilometrów transportu zbiorowego (s.84)	Roczna liczba wozokilometrów wykonanych przez autobusy zeroemisyjne (w rozumieniu ustawy o elektromobilności).	Proponujemy jako wskaźnik przyjąć „Roczną liczbę wozokilometrów wykonanych przez autobusy zeroemisyjne (w rozumieniu ustawy o elektromobilności)”. Wspomniana ustawa wprowadziła definicję autobusu zeroemisyjnego, według której do tej kategorii zaliczane są trolejbusy, autobusy elektryczne i autobusy wodorowe.	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Zrezygnowano z podawania źródła ustawowego w brzmieniu wskaźnika dla zachowania konsekwencji w całym systemie wskaźników - wiele z nich ma swoje źródło w ustawach.

61.	Liczba połączeń komunikacji publicznej do i z Lublina na 1 000 mieszkańców gminy (s. 114)	Liczba wozokilometrów wykonywanych przez komunikację miejską na terenie gmin LOM	zastosowane wskaźniki powinny być przede wszystkim łatwe do obliczenia oraz stosowane w praktyce w branży transportowej.	Tak	Uwaga uwzględniona. Dla zachowania spójności wartość będzie podawana również w relacji do liczby mieszkańców.
62.	Odsetek ludności gmin LOM zamieszkałej w zasięgu przystanków komunikacji publicznej (s.114).	/usunięcie zapisu/	Obliczenie tego wskaźnika jest dość skomplikowane i czasochłonne. Ponadto, bez szczegółowego opisanie metodologii jego obliczenia, może nie być zachowana porównywalność wyników w poszczególnych latach. Proponujemy zrezygnować z tego wskaźnika.	Tak	Uwaga uwzględniona. W ocenie redaktorów dokumentu przedstawiona argumentacja jest zasadna, jednak całkowite zrezygnowanie ze wskaźnika uniemożliwi monitorowanie realizacji celu E.1.1. Ponadto, dokonywanie takich analiz ułatwiają rozwijające systemy informacji geograficznej. Modyfikacja wskaźnika objęła jego zawężenie do komunikacji miejskiej oraz zmianę częstotliwości opracowywania wskaźnika.
63.	Liczba węzłów przesiadkowych P&R, B&R, KR na obrzeżach Lublina (s.114)	Liczba węzłów przesiadkowych P&R na terenie Lublina	Wskaźnik nie precyzuje, co oznacza lokalizacja „na obrzeżach Lublina”, jednocześnie nasuwając wątpliwość, które z obecnych węzłów są na „obrzeżach”.	Tak	Uwaga uwzględniona.
Teatr Stary w Lublinie (...)					
64.	1. "Lubelska kultura powinna (...) szybciej i sprawniej adaptować się do nowych trendów, wyzwań i technologii, a także aktywnie rozwijać się poprzez sieciowanie i styk z kulturą globalną. Warunkiem osiągnięcia sukcesu jest też jednocześnie kreowanie własnych, unikalnych rozwiązań"	1. W żadnym z poniższych działań ("Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:, Zadania i projekty kluczowe, " Zalecenie i synergie, "Jak ocenimy postęp w realizacji celu?") nie znajduję bezpośrednich połączeń ze stwierdzeniem zacytowanym pod punktem.	Wszystkie wyżej zaproponowane zmiany mają na celu jak największe skonkretyzowanie Strategii Lublin 2030 w obszarze kultury, a także nadanie jej w tym obszarze spójności. By faktycznie była ona dokumentem, w oparciu o który powstanie Strategia Kultury i by łącznie oba dokumenty były faktycznym narzędziem pracy, a nie tylko dokumentem	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zapis w strategii ma charakter stwierdzenia o charakterze ogólnym, meta celu odwołującego się do trendów i kierunków w jakich powinna zmierzać lubelska kultura. Stwierdzenie nie wymaga odzwierciedlenia w projektach kluczowych.
65.	2. „Z perspektywy mieszkańców na pierwszy plan wysuwają się...”	2. W oparciu o jakie badania używacie Państwo tego sformułowania?		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma formę pytania i nie została uwzględniona. Źródła opinii mieszkańców: Bielecka-Prus J, Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021 Kołtun A., Wnioski z jakościowej analizy materiałów zebranych podczas Punktów Mobilnych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020
66.	3. „W mieście powinno odbywać się w związku z tym więcej jakościowych wydarzeń światowego formatu”.	3. Czy jest to opinia Państwa, czy mieszkańców, bo nie jest to dla mnie jasne. A jeśli Państwa – skąd ma pochodzić finansowanie, kto ma być organizatorem?		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma formę pytania i nie została uwzględniona. Źródła: Bielecka-Prus J, Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2021, Kołtun A., Wnioski z jakościowej analizy materiałów zebranych podczas

					Punktów Mobilnych, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2020
67.	4. „Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy:”	4. Kto zamierza?		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma formę pytania i nie została uwzględniona. Strategia jest zapisem zamierzeń i zobowiązań samorządu miasta Lublin.
68.	5. „Zdefiniować unikalność i jednoznacznie komunikować charakter oferty kulturalnej”	5. Kultura z natury rzeczy trudna jest do zdefiniowania. Kto miałby cokolwiek definiować i komunikować? Jak to się ma do niezależności instytucji kultury i innych podmiotów oraz wolności artystycznej?		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Kultura jest jednym z kluczowych obszarów rozwojowych Miasta Lublin. Oferta kulturalna jest złożonym rezultatem działalności twórczej niezależnych jednostek oraz podmiotów miejskich tworzących środowisko kultury. Za definicję, integrację i komunikację oferty kulturalnej odpowiadają menadżerowie pracujący w instytucjach kultury oraz jednostki organizacyjne Miasta Lublin sprawujące nadzór nad kulturą-min. Wydział Kultury.
69.	6. Pkt D.1.6, a w szczególności zapis: „Dokonać istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na (...) transparentnym systemie finansowania kultury (...) oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności artystycznej.”	6. Obecnie brak jest przejrzystych zasad przyznawania dotacji podmiotowych dla instytucji, a zatem należy je stworzyć. Jak miałyby być i przez kogo komercjalizowana działalność artystyczna? Jak się to ma do wciąż rosnącej ilości wydarzeń darmowych dla mieszkańców i turystów, która negatywnie wpływa na możliwości pozyskania wpływów z biletów przez takie instytucje jak Teatr Stary?		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Wydatki na kulturę stanowią znaczącą pozycję w budżecie miasta. Proponowany zapis odnosi się do stałego udoskonalania systemu finansowania kultury, uzależnionego wprost od zmieniających się stale warunków finansowania polskiego samorządu.
70.	7. „Wykorzystywanie dostępnych narzędzi poprawiających standardy dostępności wszystkich działań w obszarze kultury, w tym m.in. tłumaczeń na języki obce, polski język migowy (PJM), audio deskrypcji, tekstu prostego”	7. Kto i z jakich środków ma to realizować wobec nie rosnących dotacji podmiotowych, rosnących kosztów oraz nakładanych nowych obowiązków na instytucje takie jak instytucje kultury?		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Poprawa dostępności dla grup defaworyzowanych jest postulatem o charakterze społecznym, a jego realizacja jest obecnie standardem cywilizacyjnym. Rolą Strategii Lublin 2030 jest wyznaczanie kierunków, programowanie rozwoju oraz definiowanie standardów do jakich zmierza miasto oraz reprezentujące je instytucje. Strategia jako dokument kierunkowy nie określa precyzyjnie źródeł finansowania wdrażania standardów o jakich mowa w zapisie. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
71.	8. „Stworzenie mechanizmów i narzędzi badania zapotrzebowania na ofertę kulturalną...” (do końca punktu D1.k.9)	8. W jaki sposób i skąd pozyskać na to środki, skoro mowa jest o tym od czasu staralną...”		Nie	Uwaga nieuwzględniona.

		rań Miasta o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury, zapisywane jest to w kolejnych dokumentach i nic w tej sprawie, o ile mi wiadomo, się nie dzieje?			Jednym z postulatów Strategii Lublin 2030 jest powołanie "Obserwatorium Kultury", odpowiedzialnego min. za monitorowanie oferty. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
72.	9. „Kompleksowy rozwój miasta powinien być oparty o (...) Istotną kwestią w tym kontekście jest sprawne połączenie rozwoju kultury z rozwojem gospodarczym oraz sprawna komercjalizacja kultury”.	9. Już drugi raz w strategii pojawia się hasło 'komercjalizacji' kultury. Takie sformułowania uważam za bardzo niebezpieczne, zagrożające wolności twórczej i poszukiwaniom, bez których nie może być mowy o rozwoju kultury i o których w tej strategii w ogóle się - co gorsza - nie mówi. Artyści i podmioty zajmujące się działalnością kulturalną, nie mogą działać pod przymusem spieniężenia swojej pracy. Czym innym jest ekonomia kultury, odpowiedzialne wydatkowanie środków publicznych, itp., a czym innym komercjalizacja sektora kultury. Jest to też sprzeczne z wciąż rosnącą ilością wydarzeń darmowych dla mieszkańców i turystów, która negatywnie wpływa na możliwości pozyskania wpływów z biletów przez takie instytucje jak Teatr Stary?		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Postulat komercjalizacji kultury jest związany ze wzrostem kompetencji twórców w zakresie pozyskiwania finansowania zewnętrznego oraz bardziej efektywnej monetyzacji podejmowanych działań i inicjatyw. Ma to bezpośredni związek z dywersyfikacją źródeł przychodów jako mechanizmu bezpieczeństwa. Oparcie się wyłącznie na subwencjach i dotacjach ze środków publicznych stanowi w obecnym stanie finansów publicznych potencjalne zagrożenie dla stabilności funkcjonowania twórców oraz instytucji kultury. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
73.	„Analiza wskaźników i miedników kluczowych a. Liczba wydarzeń i działań kulturalnych (z uwzględnieniem rodzajów i typów) na 10 tys. Mieszkańców b. Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych oraz imprez artystyczno-rozrywkowych - w relacji do liczby mieszkańców c. Udział przemysłów kreatywnych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych”	Nie można oceniać oferty kulturalnej tylko w oparciu o liczby. Nie można pomijać jakości oferowanych wydarzeń. Idąc Państwa tokiem myślenia, mogłoby okazać się, że najlepiej byłoby organizować dużo koncertów disco-polo. Przemysły kreatywne w Lublinie obecnie raczkują. A zatem najpierw należy je wspomóc, a dopiero potem oceniać.	Wszystkie wyżej zaproponowane zmiany mają na celu jak największe skonkretyzowanie Strategii Lublin 2030 w obszarze kultury, a także nadanie jej w tym obszarze spójności. By faktycznie była ona dokumentem, w oparciu o który powstanie Strategia Kultury i by łącznie oba dokumenty były faktycznym narzędziem pracy, a nie tylko dokumentem.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie wskazuje na kierunek zmiany treści dokumentu. Należy jednak zauważyć, że konstrukcja systemu monitorowania i ewaluacji Strategii Lublin 2030 (s. 148-151) adresuje słabości wskaźników jakościowych, a ocena realizacji celu D.1. obejmuje nie tylko wskaźniki ilościowe, ale także jakościowe oceny ekspertów oraz opinie mieszkańców Lublina.
74.	„Wydatki na kulturę w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz udział wydatków na kulturę w strukturze wydatków budżetowych miasta”	Sugeruję określenie choćby docelowego poziomu - w ujęciu procentowym w stosunku do całości budżetu Miasta.	Wszystkie wyżej zaproponowane zmiany mają na celu jak największe skonkretyzowanie Strategii Lublin 2030 w obszarze kultury, a także nadanie jej w tym obszarze spójności. By faktycznie była ona dokumentem, w oparciu o który powstanie Strategia Kultury i by łącznie oba dokumenty były faktycznym narzędziem pracy, a nie tylko dokumentem.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. W strategii 2030 przyjęto generalną zasadę, że wskazanie docelowych wartości wskaźników nie jest celowe w warunkach zmienności otoczenia i znaczącego wpływu na wartości wskaźników czynników innych niż realizacja celów Strategii Lublin 2030. Dotyczy to także wskaźników finansowych - ze względu na zmienne otoczenie regulacyjne. Brak wartości docelowych jest rekompensowany dwojako: przez zalecenie uwzględnienia pozycji Lublina

					na tle innych miast w corocznym opracowaniu poświęconym monitorowaniu realizacji celów oraz przez zalecenie ewaluacji ekspertów co dwa lata. Ponadto, przyjęto zasadę, że nakłady środków finansowych na różne cele i zadania samorządu mogą być co najwyżej miernikami pomocniczymi.
(...) (Lubelska Regionalna Organizacja Turystyczna)					
75.	1. D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie	Uwaga zasadnicza: Planowanie rozwoju turystyki należy oprzeć o badania potrzeb turystów, branży turystycznej, mieszkańców, JST, stowarzyszeń zajmujących się turystyką, itp.	1. Miasto turystycznych inspiracji. Pozostałe zmiany powinny być zredagowane na podstawie uwag.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Urząd Miasta Lublin od lat prowadzi i udoskonala narzędzia badania ruchu turystycznego. W strategii znalazł się zapis o potrzebie stworzenia spójnego systemu monitoringu ruchu turystycznego opartego na systematycznych badaniach rynku. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
77.	2. Światowe procesy urbanizacyjne doprowadziły do niespotykanego w historii świata wzrostu liczby mieszkańców aglomeracji, których mieszkańcy czują się silnie związani z miejskim stylem życia, a jednocześnie szukają miejsc unikalnych, pozwalających na coraz liczniej, postrzegając przestrzeń miejską jako naturalne pole swojej aktywności.	2. Wg. mnie ta teza jest tylko częściowo uzasadniona w kontekście turystyki. Mieszkańcy dużych miast podróżują do innych miast w następujących celach: udział w kulturze (zwiedzanie, udział w wydarzeniach kulturalnych (wystawy, koncerty, festiwale, wydarzenia ludyczne, jarmarki, itp.)), realizacja celów biznesowych (konferencje, szkolenia, spotkania), realizacja celów medycznych, realizacja celów edukacyjnych. Ostatnie dwa lata zmieniły tę sytuację – Pandemia COVID – 19 ograniczyła zainteresowanie dużymi miastami, szczególnie w zakresie turystyki konferencyjnej...		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga w formie autorskiego komentarza odnosząca się do opinii na temat tez prezentowanych w strategii.
78.	3. Sprzyja temu wzrost zamożności klasy średniej oraz malejące na przestrzeni ostatnich lat koszty podróży, napędzane w dużej mierze przez ekspansywny rozwój tanich linii lotniczych oraz dostępność tanich miejsc noclegowych.	3. Koszty podróży w ostatnich dwóch latach znacznie wzrosły. Przyczyniły się do tego następujące elementy (pandemia i konieczność testowania i zachowania środków ostrożności, mniejsze obłożenia transportu i obiektów noclegowych, koszty energii, programy typu Bon Turystyczny")		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
79..	4. Obecnie turystyka miejska stanowi jeden z najszybciej rozwijających się segmentów podróżowania, stając się ważną siłą napędową lokalnej gospodarki, z której wpływy nierzadko przewyższają wpływy generowane przez turystykę krajową.	4. Wg. mnie błędna teza. Zwiększenie ruchu turystycznego wpływa na rozwój gospodarczy poprzez tworzenie nowych przedsiębiorstw związanych z bezpośrednią i pośrednią obsługą turystów, tworzenie no-		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.

		wych miejsc pracy, rozwój kompetencji zawodowych pracowników, wykorzystanie istniejącego unikalnego potencjału miasta, rozbudowywanie go, zaangażowanie mieszkańców w działania zmierzające do budowania korzystnej i przyjaznej atmosfery dla przyjeżdżających, aktywizacja różnych grup społecznych, itp.			
80.	5. Skutkiem wzrostu ruchu turystycznego jest pozytywna atmosfera, ożywienie i międzynarodowy klimat, jaki turystyka wnosi do miasta oraz potrzeba ochrony i rewitalizacji historycznych części miasta i tradycyjnej architektury.	5. Wg. mnie turystyka miejska i krajowa nie wykluczają się, a turyści krajowi podróżują również do miast.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
81.	6. W Lublinie ogromnym wyzwaniem jest osiowa koncentracja ruchu turystycznego, coraz bardziej dominującego centrum miasta. Miasto poprzez aktywną politykę alokacji działań i aktywności do dzielnic, do Doliny Bystrzycy i nad Zalew Zemborzycy, powinno otwierać nowe obszary aktywności turystycznej.	6. Wg. mnie konieczne jest uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju turystyki w Lublinie oraz współpraca ze wszystkimi interesariuszami rynku turystycznego oraz mieszkańcami. Warto też wykorzystać zasoby, które już istnieją i które mogą być rozwijane, a niekonieczne tworzone od nowa. Warto zwrócić uwagę na łączenie potencjałów i efektywne wykorzystywanie narzędzi i środków.		Tak	Uwaga uwzględniona. Na końcu akapitu dodane zostało zdanie" z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju"
82.	7. Turystyka jest też uważana za pożądany kierunek rozwojowy miasta, jakkolwiek mieszkańcy zwracają uwagę na to, że Lublin powinien starać się uniknąć błędów, które popełniły inne polskie miasta, pozwalając na nadmierną ekspansję przyjezdnych, prowadzącą do zbyt dużej liczby samochodów, tłoku i zdeptania miasta przez turystów. W swoich wypowiedziach, lublinianie postulują rozwijanie ruchu turystycznego w stronę jakości, nie ilości oraz mądre, strategiczne rozwijanie tego sektora w taki sposób, aby przynosił korzyści przede wszystkim miastu i mieszkańcom. Perspektywę mieszkańców dopełnia i ukonkretnia wizja przyszłości turystyki sformułowana przez ekspertów pracujących w grupie tematycznej poświęconej temu obszarowi. Jej osią jest oparcie jednego z filarów rozwoju miasta na branży turystycznej i uznanie jej jako dźwigni wzrostu gospodarki Lublina dzięki intensyfikacji współpracy samorządu	7. Wg. mnie konieczne jest uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju turystyki w Lublinie oraz współpraca ze wszystkimi interesariuszami rynku turystycznego oraz mieszkańcami. Warto też wykorzystać zasoby, które już istnieją i które mogą być rozwijane, a niekonieczne tworzone od nowa. Warto zwrócić uwagę na łączenie potencjałów i efektywne wykorzystywanie narzędzi i środków.		Tak	Uwaga nieuwzględniona. Przywoływany akapit mówi o zrównoważonym rozwoju turystyki, choć sam termin nie pojawia się w jego treści.

	z branżowym otoczeniem biznesowym. Służyć temu ma rozwój oferty turystycznej opartej na nowych technologiach, czerpiącej z dostępnych zasobów naturalnych, rozwój infrastruktury turystycznej w Lublinie i okolicach, a także wzmocniona promocja walorów turystycznych miasta, wsparta efektywnym systemem informacji.				
83.	Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: 8.D.3.1. Budować potencjał turystyczny Lublina oraz wzmocnić znaczenie turystyki jako jednej z kluczowych gałęzi gospodarki, czynnika wzrostu ekonomicznego oraz pożądanego kierunku rozwoju Lublina z poszanowaniem pozostałych funkcji realizowanych przez miasto.	8. Generalnie się zgadzam, jednak ostatnią część uzupełniłabym w sposób następujący: z wykorzystaniem pozostałych funkcji realizowanych przez miasto.		Tak	Uwaga uwzględniona. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030: D.3.1. Budować potencjał turystyczny Lublina w oparciu o ofertę całego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego oraz wzmocnić znaczenie turystyki jako jednej z kluczowych gałęzi gospodarki, czynnika wzrostu ekonomicznego oraz pożądanego kierunku rozwoju Lublina z poszanowaniem i wykorzystaniem pozostałych funkcji realizowanych przez miasto.</i>
84.	9. D.3.2. Dążyć do zachowania równowagi rozwoju ruchu turystycznego, przedkładając jakość nad ilość oraz mając na uwadze komfort życia mieszkańców.	9. Wg. mnie ten temat załatwia zrównoważony rozwój turystyki w Lublinie.		Tak	Uwaga uwzględniona wyżej
85.	10. D.3.3. Wzmacniać obszary turystyki o największej dynamice rozwoju, potencjale wzrostu oraz stopniu powiązań z priorytetowymi dla rozwoju Lublina branżami - w szczególności turystyki zdrowotnej, turystyki medycznej przyjazdowej oraz turystyki biznesowej i sensorycznej, a także przemysłu spotkań.	10. Wg. mnie należy wprowadzić zasadę zrównoważonego rozwoju, oprócz planowania rozwoju na badaniach i przyjęć konkretne założenia na podstawie badań i analiz. Można wziąć kilka obszarów pod uwagę, które mogą funkcjonować komplementarnie w stosunku do siebie, np.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
86.	11. D.3.4. Rozwijać produkty turystyczne wokół osi tematycznych, wykorzystujących dziedzictwo historyczne i kulturowe miasta oraz aktualne narracje, z uwzględnieniem trendów oraz oczekiwań mieszkańców i turystów.	11. Działania na rzecz rozwoju turystyki powinny głównie uwzględniać potrzeby i oczekiwania turystów. To oni będą głównymi odbiorcami naszej oferty. Mieszkańcy są bardzo ważni i przy każdym działaniu należy ich uwzględniać, ale nie da się przygotować wszystkiego dla wszystkich. Mieszkańcy mają dedykowane sobie działania w strategii.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii. Postulaty autorki wybrzmiewają wyraźnie w różnych częściach dokumentu.
87.	12. D.3.5. Zintensyfikować promocję potencjału turystycznego Lublina oraz zapewnić lepszy dostęp do informacji na temat oferty turystycznej i możliwości spędzania wolnego czasu w mieście i jego okolicach.	12. Należy prowadzić przemyślaną, opartą na rzetelnej wiedzy, przy współpracy ze wszystkim interesariuszami rynku turystycznego i współpracy z regionem dedykowaną i skuteczną, promocję wizerunkową		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga w formie autorskiego komentarza. Postulaty autorki wybrzmiewają w różnych częściach dokumentu.

		oraz produktową na rynkach krajowym i zagranicznych.			
88.	13. D.3.6. Inspirować i promować wśród podmiotów branży turystycznej kulturę jakości produktu oraz wysokie standardy obsługi w celu poprawy jakości doświadczeń osób odwiedzających Lublin oraz wzmacniać sieć powiązań i jakość współpracy pomiędzy miastem oraz podmiotami branży turystycznej.	13. Wspierać działania edukacyjne, informacyjne, poprawiające jakość obsługi klienta oraz wzmacniać współpracę różnych podmiotów w celu tworzenia zgodnych z koncepcją miasta inspiracji produktów turystycznych i atrakcji turystycznych.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii. Postulaty autorki wybrzmiewają w różnych częściach dokumentu.
89.	Zadania i projekty kluczowe 14. D.3.k.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej budującej pozycję miasta jako destynacji turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem stymulowania rozwoju siatki połączeń lotniczych i kolejowych.	14. Warto rozpocząć od zbudowania atrakcyjnej siatki połączeń z atrakcjami w mieście i w jego bezpośredniej bliskości, które mogą wpłynąć na wydłużenie pobytu turystów w Lublinie (np. połączenie z Kozłówką) – współpraca z regionem		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Najważniejszymi komponentami sieci komunikacyjnej z perspektywy poprawy dostępności Lublina w kontekście rozwoju turystyki są międzynarodowe oraz krajowe połączenia lotnicze, kolejowe i samochodowe. Transport lokalny ma w tym kontekście drugorzędne znaczenie.
90.	15. D.3.k.2. Rozbudowa infrastruktury targowej, wystawienniczej i konferencyjnej, umożliwiającej rozwój przemysłu spotkań.	15. Wg. mojej opinii ta infrastruktura w Lublinie nie wymaga rozbudowy, bo nie jest wykorzystywana w pełni obecnie.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
91.	16. D.3.k.3. Stworzenie kompleksowej, tematycznej oferty turystycznej, realizującej oczekiwania różnych grup oraz uwzględniającej osoby ze szczególnymi potrzebami.	16. Wg. mnie raczej rozbudowa i dostosowanie do odpowiednich grup odbiorców.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
92.	17. D.3.k.4. Oparcie systemu informacji turystycznej na portalu internetowym integrującym dane na temat oferty turystycznej oraz sieci stacjonarnych punktów obsługi turysty.	17. Wg. mnie warto wykorzystać i wesprzeć rozwój narzędzi funkcjonujących prawidłowo i unikać powielania działań. Ważna jest tutaj współpraca z regionem i unikanie niepotrzebnego finansowania tych samych działań.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Priorytetem Lublina jako największego ośrodka metropolitalnego i turystycznego centrum region jest integracja i inwentaryzacja danych dotyczących własnych zasobów oraz skutecznego zarządzania informacją turystyczną przy pomocy własnych narzędzi promocyjnych. Oferta turystyczna regionu, a w szczególności obszaru metropolitalnego jest w tym kontekście istotna lecz z punktu widzenia komunikacji walorów turystycznych Lublina, stanowi zasób komplementarny.
93.	18. D.3.k.5. Wypracowanie metodyki zbierania danych oraz wdrożenie systemu stałego i kompleksowego monitorowania oferty i ruchu turystycznego oraz ich wpływu na lokalną gospodarkę, wizerunek miasta oraz rozpoznawalność Lublina.	18. Takie działania powinny być skoordynowane na poziomie ogólnopolskim tak, żeby zbierane dane mogły być porównywane z pozostałymi miastami i regionami w Polsce.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zgodnie z sugestią autorki, inicjatywa działań na poziomie ogólnopolskim powinna być podjęta przez Polską Organizację Turystyczną i przez nią koordynowana. W przypadku braku takiej inicjatywy, Lublin powinien stworzyć swój własny system monitoringu, co postulują

					zapisy w dokumencie Strategii. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
94.	19. D.3.k.6. Opracowanie i wdrożenie sektorowej strategii rozwoju turystyki oraz jej promocji opartej na koncepcji marketingowej „Lublin Miasto Inspiracji” jako desygnacie oferty turystycznej.	19. Wg. mnie jest to słuszna koncepcja, należy jednak uwzględnić dotychczasowe działania podjęte w tym zakresie oraz przeanalizować poprzednią strategię rozwoju turystyki.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
95.	20. D.3.k.8. Kreowanie oferty turystycznej z aktywnym udziałem wszystkich podmiotów branży turystycznej, a także podjęcie działań mających na celu wypracowanie wspólnych rozwiązań i integrację branży.	20. Aktywny udział wszystkich podmiotów branży turystycznej powinien być brany pod uwagę w każdym działaniu.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Przytaczany zapis strategii odnosi się wprost do postulatu autorki. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
96.	21. D.3.k.9. Wypracowanie atrakcyjnych programów i działań wspartych promocją, zmierzających do zatrzymania turysty w mieście.	21. Współpraca i profesjonalne działania w oparciu o wiedzę i kompetencje.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
97.	22. D.3.k.10. Włączenie dzielnic oraz poszerzenie obszaru aktywności turystycznej o oś krzyżową Lubartowska-Podzamcze -Zamojska-Dworzec Metropolitalny jako alternatywy dla koncentracji na linii zamek-Stare Miasto-deptak-Centrum Spotkania Kultur.	22. Wg. mnie ten punkt powinien zakładać stworzenie warunków do poszerzenia aktywności w zakresie tworzenia atrakcji turystycznych i oferty turystycznej...		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
98.	23. D.3.k.11. Włączenie obszaru i zasobów Zalewu Zemborzyckiego do katalogu podstawowej oferty turystycznej poprzez kreowanie oferty turystycznej wspartej promocją.	23. Wg. mnie należy przygotować ofertę i produkty turystyczne w oparciu o potencjał Zalewu Zemborzyckiego i wtedy włączać go do podstawowej promocji.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. O tym mówi przytaczany zapis. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
99.	Zalecenia i synergie 24. Oferta turystyczna wymaga działań promocyjnych odwołujących się do dziedzictwa historycznego i kulturalnego opartych na koncepcji marketingowej „Lublin Miasto Inspiracji” w ścisłym związku z zasobami kultury.	24. Stworzenie oferty turystycznej i produktów turystycznych opartych na koncepcji marketingowej „Lublin. Miasto Inspiracji” wymaga uwzględnienia dziedzictwa historycznego, kulturalnego oraz współpracy i aktywnego włączenia się instytucji kultury.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Inne sformułowanie tej samej tezy. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
100.	25. Należy wziąć pod uwagę dynamiczny rozwój branży medycznej i usług prozdrowotnych w Lublinie i w regionie oraz fakt, że branża medyczna i zdrowe społeczeństwo są inteligentną specjalizacją w rozwoju Lublina i województwa lubelskiego – związek z obszarami gospodarka i miasto społecznie aktywne.	25. Zgadzam się, jednak pragnę podkreślić, że same usługi medyczne nie stanowią oferty turystycznej i należy wypracować konkretne produkty turystyczne w oparciu o potencjał medyczny i prozdrowotny.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
101.	26. Trendy wskazują na dalszy dynamiczny rozwój turystyki miejskiej w nadchodzących latach. Oznacza to, że Lublin, podobnie jak ma	26. Wg. mnie warto założyć, że turystyka po pandemii będzie się nieco różniła. Warto wziąć pod uwagę konkretne grupy docelowe		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Strategia Lublin 2030 to dokument o charakterze ogólnym. Szczegółowe zapisy dotyczące konkretów oferty turystycznej adresowanej do

	to miejsce w przypadku większości dużych europejskich miast, stanie przed ogromnymi wyzwaniami związanymi z zarządzaniem rozwojem ruchem turystycznym i wynikającymi z tego implikacjami ekonomicznymi i społeczno-przestrzennymi. Oprócz ewidentnych korzyści gospodarczych, dynamiczny rozwój oferty turystycznej oraz napływ turystów do miasta może wpływać negatywnie na jakość przestrzeni oraz postrzeganą jakość życia mieszkańców. Dotyczy to w szczególności historycznego centrum miasta, a z czasem także przyległych śródmiejskich obszarów mieszkalnych.	i przygotować propozycje oparte na współpracy z regionem. Całość należy oprzeć o koncepcje zrównoważonego rozwoju.			konkretnych grup odbiorców powinny się znaleźć w strategii sektorowej, opartej na kierunkach wyznaczonych przez Strategię Lublin 2030.
102.	27. Dążenie do komercjalizacji i zwiększania zysków z ruchu turystycznego prowadzi do tzw. "festiwalizacji" i "turystyfikacji" przestrzeni miejskiej, której wyrazem jest podporządkowywanie centrów miast inscenizowanej prezentacji dziedzictwa kulturowego oraz wydarzeniom pozwalającym turystom doświadczyć "miejskości" i sztucznie wykreowanej unikalności miasta. Remedium na to wyzwanie stanowi szeroko postulowane dążenie do równowagi pomiędzy centralizacją, a lokalnością oferty turystycznej, sprzyjającej rozproszeniu turystów	27. Zrównoważony rozwój turystyki.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. O tym mówi przytaczany zapis. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
103.	28. W Lublinie funkcjonują liczne instytucje kultury zarządzane przez władze regionu oraz instytucje centralne (Muzeum Ziemi Wschodniej Dawnej Rzeczypospolitej, Państwowe Muzeum na Majdanku, Muzeum Narodowe w Lublinie, Muzeum Wsi Lubelskiej). Stanowią one bardzo ważny i wartościowy element oferty turystycznej miasta, wymagający wsparcia w zakresie rozwoju i komunikacji w ramach działań promocyjnych. Synergia działań w tym zakresie jest bardzo pożądana i wskazana.	28. To założenie będzie zasadne jak zapisy strategii będą zawierały zaangażowanie miejskich instytucji kultury, atrakcji turystycznych i podmiotów okołoturystycznych.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Strategia Lublin 2030 podkreśla istotną rolę sieciowania podmiotów zaangażowanych w rozwój turystyki. Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
104.	29. W żywotnym interesie samorządu leży wspieranie komercyjnych podmiotów branży turystycznej w procesie tworzenia produktów turystycznych budujących katalog miejskiej oferty turystycznej.	29. Myślę, że ten zapis musi być szerszy i jeśli miasto chce wspierać podmioty prywatne to powinno zapisać również stowarzyszenia, fundacje, itp.		Tak	Uwaga uwzględniona <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030:</i> <i>W żywotnym interesie samorządu leży wspieranie podmiotów branży turystycznej z sektora</i>

					<i>prywatnego i pozarządowego w procesie tworzenia produktów turystycznych budujących katalog metropolitalnej oferty turystycznej. Narzędziem wsparcia powinno być m.in. współdziałanie miasta z pozostałymi członkami lokalnej oraz regionalnej organizacji turystycznej.</i>
105.	30. Atrakcyjność turystyczna miasta jest synergicznie powiązana z wieloma celami i zadaniami poprawiającymi komfort życia mieszkańców miasta – np. wygodną komunikacją miejską, siecią dróg rowerowych zapewniających dostępność miejsc atrakcyjnie turystycznie, infrastrukturą sportową czy rewitalizację doliny Bystrzycy. Infrastruktura i przestrzeń miasta powinny być zarządzane z myślą o różnorodnych użytkownikach – zarówno mieszkańców, jak i gościach odwiedzających Lublin.	30. Zgoda, ale mam wrażenie, że turystyka w tej strategii jest traktowana jako zagrożenie, a nie istotny dla rozwoju miasta i filar jego działalności. Wydaje mi się, że wystarczyłoby zapisać na początku pewne założenia i cele, a później mniej skupiać się na mieszkańcach a bardziej na turystach i rozwoju turystyki jako gałęzi gospodarki mogącej przynieść korzyści dla miasta i jego mieszkańców.		Tak	Uwaga nieuwzględniona. Rola turystyki w strategii została jasno określona: "W Lublinie turystyka jest traktowana jako inkubator innowacji oraz jedna z kluczowych branż sprzyjających rozwojowi miasta." Uwaga ma charakter autorskiego komentarza, a nie propozycji zmiany konkretnych zapisów strategii.
106.	Realizacja zadań i projektów kluczowych: a. opracowanie katalogu tematycznych produktów turystycznych, tworzących bazową ofertę turystyczną miasta;			Nie	Uwaga ma charakter opinii i nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
107.	b. uruchomienie turystycznego portalu internetowego;			Tak	Uwaga uwzględniona. Rolę tę pełnią aktualnie działające portale: lublintravel.pl oraz lublin.info.com. Zapis został usunięty z tekstu Strategii.
108.	c. wdrożenie systemu kompleksowego monitoringu oferty i ruchu turystycznego;			Nie	Uwaga ma charakter opinii i nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
109.	d. stworzenie strategii rozwoju turystyki			Nie	Uwaga ma charakter opinii i nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
110.	Analiza wskaźników i mierników kluczowych: a. liczba turystów w Lublinie (z noclegiem) na 1000 mieszkańców;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. W uwadze nie wskazano propozycji wskaźnika ilościowego.
111.	b. liczba obiektów i miejsc noclegowych na 10 tys. Mieszkańców;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. W uwadze nie wskazano propozycji wskaźnika ilościowego.
112.	c. dzienne wydatki turystów w Lublinie.			Nie	Uwaga nieuwzględniona. W uwadze nie wskazano propozycji wskaźnika ilościowego.
113.	Mierniki pomocnicze i monitorowane dane: a. liczba osób obsłużonych w punktach informacji turystycznej;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
114.	b. liczba turystów w podziale na cel wizyty (turystyka miejska, biznesowa i medyczna);			Nie	Uwaga nieuwzględniona.

					Uwaga nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
115.	c. udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie turystów;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
116.	d. struktura i wykorzystanie miejsc noclegowych;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
117.	e. liczba połączeń lotniczych i kolejowych (międzynarodowych i międzyregionalnych);			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
118.	f. liczba i wartość krajowych i zagranicznych kampanii marketingowych promujących ofertę turystyczną.			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
119.	Jakościowe oceny ekspertów w zakresie: a. współpracy miasta z podmiotami branży turystycznej;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Aspekt zawiera się w punkcie 4.a
120.	b. krajowej i międzynarodowej promocji oferty turystycznej;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Aspekt zawiera się w punkcie 5.
121.	Ocena atrakcyjności Lublina dokonana przez turystów odwiedzających Lublin (nie rzadziej niż co 3 lata).			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
122.	a. opracowanie katalogu tematycznych produktów turystycznych, tworzących bazową ofertę turystyczną miasta;			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga ma charakter opinii i nie formułuje propozycji zmian zapisów strategii.
(...) (Lokalna Organizacja Turystyczna Metropolia Lublin)					
123.	s. 106 – Miasto rozpoznawalne turystycznie – 2. akapit (1) W Lublinie turystyka jest traktowana jako inkubator innowacji oraz jedna z kluczowych branż sprzyjających rozwojowi miasta -tworzy miejsca pracy, stymuluje wymianę zagraniczną poprzez przychody i podatki, a także promuje inwestycje w infrastrukturę i świadczenie wysokiej jakości usług, tak publicznych, jak i komercyjnych.	s. 106 – Miasto rozpoznawalne turystycznie – 2. akapit (1) W Lublinie zauważana jest rola turystyki jako jednej z branż sprzyjających rozwojowi miasta - tworzy miejsca pracy, stymuluje wymianę zagraniczną poprzez przychody i podatki, a także promuje inwestycje w infrastrukturę i świadczenie wysokiej jakości usług, tak publicznych, jak i komercyjnych.	s. 106 – Miasto rozpoznawalne turystycznie – 2. akapit (1) Nie jestem w stanie wskazać realnych, popartych danymi argumentów popierających bardzo śmiałą tezę o traktowaniu turystyki w Lublinie jako inkubatora innowacji oraz jednej z kluczowych branż sprzyjających rozwojowi miasta. Strategia to nie tekst reklamowy, by używać w nim tego typu hiperboli.	Tak	Uwaga uwzględniona <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030: W Lublinie zauważana jest rola turystyki jako jednej z branż sprzyjających rozwojowi miasta - tworzy miejsca pracy, stymuluje wymianę zagraniczną poprzez przychody i podatki, a także promuje inwestycje w infrastrukturę i świadczenie wysokiej jakości usług, tak publicznych, jak i komercyjnych.</i>
124.	s. 107 – D.3.1 Budować potencjał turystyczny Lublina oraz wzmocnić znaczenie turystyki jako jednej z kluczowych gałęzi gospodarki, czynnika wzrostu ekonomicznego oraz pożądanego kierunku rozwoju Lublina z poszanowaniem pozostałych funkcji realizowanych przez miasto.	s. 107 – D.3.1 Budować potencjał turystyczny Lublina w oparciu o ofertę całego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego oraz wzmocnić znaczenie turystyki jako jednej z kluczowych gałęzi gospodarki, czynnika wzrostu ekono-	s. 107 – D.3.1 Nie jest racjonalne budowanie potencjału turystycznego Lublina w oderwaniu od oferty LOM. Turysta nie widzi granic administracyjnych, które w zakresie Lublina nie były zmieniane od 1988 r. Proces suburbanizacji sprawił, że wiele elementów oferty tu-	Tak	Uwaga uwzględniona <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030: Budować potencjał turystyczny Lublina w oparciu o ofertę całego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego oraz wzmocnić znaczenie turystyki jako jednej z kluczowych gałęzi gospodarki, czynnika wzrostu ekonomicznego oraz pożąda-</i>

		micznego oraz pożądanego kierunku rozwoju Lublina z poszanowaniem pozostałych funkcji realizowanych przez miasto	rystycznej Lublina jest faktycznie położonych poza jego granicami: Muzeum Zamoyckich w Kozłowie, Pole golfowe w Wierchowiskach Drugich czy dolina Ciemięgi. Szczególnie widoczne jest to na przykładnie obiektów noclegowych. Hotel Bellis i Hotel Luxor położone są przy tej samej ulicy, w odległości ok. 300 m od siebie, w ciągu zabudowań, natomiast tylko Hotel Luxor jest formalnie elementem oferty turystycznej Lublina jako miasta – Bellis leży w Gminie Jastków. Podobnie Hotel Etiuda w Szerokim – przy ul. Nałęczowskiej w Lublinie, jednak już na działce Gminy Konopnica.		<i>nego kierunku rozwoju Lublina z poszanowaniem pozostałych funkcji realizowanych przez miasto</i>
125.	s. 107 – D.3.6 Inspirować i promować wśród podmiotów branży turystycznej kulturę jakości produktu oraz wysokie standardy obsługi w celu poprawy jakości doświadczeń osób odwiedzających Lublin oraz wzmacniać sieć powiązań i jakość współpracy pomiędzy miastem oraz podmiotami branży turystycznej.	s. 107 – D.3.6 Inspirować i promować wśród podmiotów branży turystycznej kulturę jakości produktu oraz wysokie standardy obsługi w celu poprawy jakości doświadczeń osób odwiedzających Lublin oraz wzmacniać sieć powiązań i jakość współpracy pomiędzy miastem oraz podmiotami branży turystycznej, w szczególności z wykorzystaniem działań Lokalnej Organizacji Turystycznej Metropolia Lublin.	s. 107 – D.3.6 Lokalna Organizacja Turystyczna Metropolia Lublin powstała wskutek realizacji uchwały Rady Miasta Lublin w maju 2020 roku właśnie w celu m.in. wzmacniania sieci powiązań i jakości współpracy pomiędzy miastem oraz podmiotami branży turystycznej, a Gmina Lublin jest członkiem założycielem organizacji działającej w formie stowarzyszenia. Z tego powodu zasadnym jest uwzględnienie wprost w treści strategii istnienia tej organizacji jako narzędzia realizacji celu. Wskazanie LOT Metropolia Lublin w strategii rozwoju będzie miało też rolę koordynacyjną („oddziałującą na podmioty funkcjonujące w gminie w kierunku koordynowania ich zachowań zgodnie ze strategicznymi celami rozwoju” [Z. Szymła, Programowanie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym, w: Regionalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości, Materiały konferencyjne, Katedra Przedsiębiorczości i Innowacji Wydziału Ekonomii AE w Krakowie, Kraków 23-24 października 1996, s.47-48.]) i pobudzającą („zmuszającą podmioty władzy samorządowej do poszukiwania możliwości i dróg optymalnego rozwoju gminy” [tamże]) względem dalszej realizacji założonych celów miasta poprzez współpracę	Tak	Uwaga uwzględniona. Zapis dodatkowo uzupełniony o współpracę z Lubelską Regionalną Organizacją Turystyczną w celu podkreślenia synergii z regionem <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030:</i> D.3.1. <i>Inspirować i promować wśród podmiotów branży turystycznej kulturę jakości produktu oraz wysokie standardy obsługi w celu poprawy jakości doświadczeń osób odwiedzających Lublin oraz wzmacniać sieć powiązań i jakość współpracy pomiędzy miastem oraz podmiotami branży turystycznej, w szczególności z wykorzystaniem działań Lokalnej Organizacji Turystycznej Metropolia Lublin oraz Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej.</i>

			z i w ramach stowarzyszenia LOT Metropolia Lublin.		
126.	s. 107 – D.3.k.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej budującej pozycję miasta jako destynacji turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem stymulowania rozwoju siatki połączeń lotniczych i kolejowych.	s. 107 – D.3.k.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej budującej pozycję miasta jako destynacji turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju transportu publicznego w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym, autobusowych i kolejowych połączeń wewnątrzregionalnych oraz stymulowania rozwoju siatki połączeń lotniczych i kolejowych.	s. 107 – D.3.k.1. Największą barierą dla turysty chcącego spędzić dłuższy czas w Lublinie jest praktyczne uzależnienie od prywatnego transportu w celu eksploracji LOM i regionu. Rozwój siatki połączeń metropolitalnych i wewnątrzregionalnych jest łatwiej osiągalne dla miasta i bardziej społecznie potrzebne, niż stymulowanie rozwoju połączeń lotniczych i kolejowych dalekobieżnych.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej samo w sobie nie determinuje pozycji miasta jako destynacji turystycznej. Nie ulega wątpliwości jednak, że dobra dostępność komunikacyjna sprzyja turystyce dlatego też zwiększenie dostępności komunikacyjnej Lublina stanowi ważny punkt obszaru rozwojowego E Lublin metropolitalny, a dokładnie: E.1.1 Rozwijać współpracę międzygminną w celu rozwoju zrównoważonego transportu aglomeracyjnego, w tym integracji miejskiego systemu transportowego z planowaną Lubelską Koleją Aglomeracyjną. E.1.2 Prowadzić lobbying na rzecz nowych inwestycji zwiększających krajową dostępność transportową Lublina. E.1.3 Wzmocnić funkcje Portu Lotniczego Lublin poprzez wdrożenie rozwiązań stymulujących uruchomienie nowych, międzynarodowych połączeń lotniczych oraz rozbudowę infrastruktury około lotniskowej (cargo, biznes około lotniczy).
127.	s. 108 – Zalecenia i synergie – punkt 2	s. 108 – Zalecenia i synergie – punkt 2 Do usunięcia.	s. 108 – Zalecenia i synergie – punkt 2 Punkt szczegółowy, odnoszący się tylko i wyłącznie do jednego z typów turystyki. Gdyby go zostawić, podobnie należałoby potraktować np. wcześniej wspomnianą turystykę biznesową, jak również pozostałe typy istotne dla miasta: sportową, zakupową, kulturową, dziedzictwa, senioralną, szkolną....	Tak	Uwaga uwzględniona. Punkt usunięty.
128.	zs. 108 – Zalecenia i synergie – punkt 6 W Lublinie funkcjonują liczne instytucje kultury zarządzane przez władze regionu oraz instytucje centralne (m.in. Muzeum Wsi Lubelskiej, Centrum Spotkania Kultur, Państwowe Muzeum na Majdanku, Muzeum Narodowe w Lublinie). Stanowią one bardzo ważny i wartościowy element oferty turystycznej miasta, wymagający wsparcia w zakresie rozwoju i komunikacji w ramach działań promocyjnych.		s. 108 – Zalecenia i synergie – punkt 6 Muzeum Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej jest częścią Muzeum Narodowego i do czasu otwarcia dla zwiedzających nie jest elementem oferty turystycznej. Brakowało kluczowej wojewódzkiej instytucji kultury – CSK. Warto wspomnieć o koordynacji promocji z regionem.	Tak	Uwaga uwzględniona. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030:</i> <i>W Lublinie funkcjonują liczne instytucje kultury zarządzane przez władze regionu oraz instytucje centralne (m.in. Muzeum Wsi Lubelskiej, Centrum Spotkania Kultur, Państwowe Muzeum na Majdanku, Muzeum Narodowe w Lublinie). Stanowią one bardzo ważny i wartościowy element oferty turystycznej miasta, wy-</i>

	Synergia działań w tym zakresie jest bardzo pożądana i wskazana, jak również współpraca w zakresie koordynacji promocji turystycznej w zakresie Lublina pomiędzy miastem a regionem				<i>magający wsparcia w zakresie rozwoju i komunikacji w ramach działań promocyjnych. Synergia działań w tym zakresie jest bardzo pożądana i wskazana, jak również współpraca w zakresie koordynacji promocji turystycznej w zakresie Lublina pomiędzy miastem a regionem.</i>
129.	s. 108 – Zalecenia i synergia – punkt 7 W żywotnym interesie samorządu leży wspieranie komercyjnych podmiotów branży turystycznej w procesie tworzenia produktów turystycznych budujących katalog miejskiej oferty turystycznej.	s. 108 – Zalecenia i synergia – punkt 7 W żywotnym interesie samorządu leży wspieranie podmiotów branży turystycznej z sektora prywatnego i pozarządowego w procesie tworzenia produktów turystycznych budujących katalog metropolitalnej oferty turystycznej. Narzędziem wsparcia powinno być m.in. współdziałanie miasta z pozostałymi członkami lokalnej organizacji turystycznej.	s. 108 – Zalecenia i synergia – punkt 7 Produktu turystyczne tworzy też trzeci sektor. Systemowym narzędziem wsparcia podmiotów branży turystycznej są stowarzyszenia w formie organizacji turystycznych – na poziomie miasta to odpowiednio lokalna organizacja turystyczna.	Tak	Uwaga uwzględniona. <i>Brzmienie zapisu w Strategii Lublin 2030:</i> W żywotnym interesie samorządu leży wspieranie podmiotów branży turystycznej z sektora prywatnego i pozarządowego w procesie tworzenia produktów turystycznych budujących katalog metropolitalnej oferty turystycznej. Narzędziem wsparcia powinno być m.in. współdziałanie miasta z pozostałymi członkami lokalnej oraz regionalnej organizacji turystycznej.
130.	s. 116 – Zalecenia i synergia – punkt 2 Ważną rolę w tym zakresie powinny odegrać Targi Lublin, spółka samorządu Lublina i Międzynarodowych Targów Poznańskich oraz spółki miejskie zarządzające infrastrukturą sportową.	s. 116 – Zalecenia i synergia – punkt 2 Ważną rolę w tym zakresie powinny odegrać Lokalna Organizacja Turystyczna Metropolia Lublin, Targi Lublin, spółka samorządu Lublina i Międzynarodowych Targów Poznańskich oraz spółki miejskie zarządzające infrastrukturą sportową	s. 116 – Zalecenia i synergia – punkt 2 Lokalna Organizacja Turystyczna Metropolia Lublin jest stowarzyszeniem mającym na celu promocję turystyczną i rozwój oferty turystycznej Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Wg stanu na 20.12.2021 jest to jedyna formalna organizacja, która działa wprost na rzecz LOM, obejmuje statutowym obszarem działania cały obszar LOM i jest platformą współpracy samorządów terenu LOM, instytucji i biznesu. Jej podstawowym celem jest wzmacnianie potencjału Lublina i LOM jako destynacji turystycznej, co wprost koresponduje z treścią całego wskazanego zapisu.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. O synergii działań różnych podmiotów mówią inne, przytaczane wyżej zapisy Strategii Lublin 2030.
131.	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? – 1. lit. a-e	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? – 1.f. rozwój współpracy z gminami należącymi do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, instytucjami i przedsiębiorcami szeroko rozumianej branży turystycznej w ramach Lokalnej Organizacji Turystycznej Metropolia Lublin	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? – 1. Powołanie LOT Metropolia Lublin w pierwszych miesiącach pandemii było i jest strategicznie kluczowym projektem Miasta Lublin w zakresie rozwoju turystyki na poziomie lokalnym.	Nie	Ad. 1.f.) Uwaga nieuwzględniona. W odniesieniu do wskaźników realizacji zadań i projektów kluczowych przyjęto zasadę, że powinny one stanowić rzeczowe efekty lub produkty działań miasta, możliwe do monitorowania i oceny w kategoriach zero-jedynkowych (zadanie wykonane bądź nie), w sposób analogiczny do praktyki określania w projektach unijnych wskaźników produktu. Proponowany wskaźnik nie spełnia tych założeń. Z uwagą koresponduje jednak punkt 4.a. dotyczący ocen ekspertów w zakresie współpracy miasta z podmiotami branży turystycznej;

132.	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? – 2. a. liczba turystów w Lublinie (z noclegiem) na 1000 mieszkańców; b. liczba obiektów i miejsc noclegowych na 10 tys. Mieszkańców; c. dzienne wydatki turystów w Lublinie.	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? 2. a. liczba turystów i odwiedzających, w Lublinie i Lubelskim Obszarze Metropolitalnym, krajowych i zagranicznych, bezwzględna i na 1000 mieszkańców; b. liczba obiektów i miejsc noclegowych na 10 tys. mieszkańców; c. średnie dzienne wydatki turystów i odwiedzających, w Lublinie i Lubelskim Obszarze Metropolitalnym, krajowych i zagranicznych.	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? 2. Nie można zapomnieć o odwiedzających, czyli osobach, które korzystają z oferty turystycznej Lublina, ale w nim nie nocują. Ważne jest poznanie ruchu w LOM ze względu na komplementarną do Lublina ofertę turystyczną. Ważne jest rozróżnienie na ruch krajowy i zagraniczny, bo to ma kluczowy wpływ na kierunki rozwoju oferty.	Częściowo	Ad. 2.a-c) Uwaga uwzględniona częściowo - w zakresie modyfikacji 2.a). Szczegółowe wskaźniki i dane dla LOM, w tym te dotyczące odwiedzających i ich wydatków, a pochodzące z analiz zamawianych (nie dostępne w statystyce publicznej), powinny znaleźć się w dokumentach wykonawczych - strategiach, programach lub politykach miejskich.
133.	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? – 3. b. liczba turystów w podziale na cel wizyty (turystyka miejska, biznesowa i medyczna); c. udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie turystów; e. liczba połączeń lotniczych i kolejowych (międzynarodowych i międzyregionalnych);	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? – 3.b. c (wypoczynkowa czy biznesowa); c. udział turystów i odwiedzających zagranicznych w ogólnej liczbie turystów i odwiedzających; e. liczba połączeń drogowych, lotniczych i kolejowych (wewnątrzregionalnych, międzynarodowych i międzyregionalnych);	s. 108 – Jak ocenimy postęp w realizacji celu? – 3.b. Zaproponowany podział jest sztuczny. Powszechnie przyjęty podział to leisure (wypoczynkowa) i mice (biznesowa). c. Dodanie odwiedzających jest konieczne. e. Największą obecną bolączką są połączenia lokalne i wewnątrzregionalne - nie można ich deprecjonować.	Częściowo	Ad. 3. uwaga uwzględniona częściowo - w zakresie modyfikacji 3b). Podział na turystykę wypoczynkową i biznesową zostanie uwzględniony w procesie monitorowania, z możliwością wskazywania dodatkowych przekrojów. Ponadto, szczegółowe wskaźniki i dane pochodzące z analiz zamawianych (nie dostępne w statystyce publicznej) powinny znaleźć się w dokumentach wykonawczych- strategiach, programach lub politykach miejskich.
(...) Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie					
134.	Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań. Zadania i projekty kluczowe: Dopisanie nowego punktu A.2.k... dotyczącego wspierania uczelni/wspólnych działań w zakresie najwyższej jakości badań naukowych - badań biotechnologicznych roślin (genetyki roślin) oraz animaloterapii.	Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań. Zadania i projekty kluczowe: Dopisanie nowego punktu A.2.k... dotyczącego wspierania uczelni/wspólnych działań w zakresie najwyższej jakości badań naukowych - badań biotechnologicznych roślin (genetyki roślin) oraz animaloterapii.		Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Strategia Lublin 2030 formułuje cel A.2.1. (Wzmocnić potencjał badawczy uczelni, który pozwoli na realizację najwyższej jakości badań, rozpoznawalnych w skali międzynarodowej) bez wskazywania konkretnych dyscyplin naukowych. Treść uwagi posłużyła jako przykład dobrej praktyki w ramach współpracy miasto-uczelnie z wykorzystaniem infrastruktury badawczej uczelni - jako jedno z zaleceń i synergii w części A.3.
135.	Spójny system zieleni miejskiej B.1.k.10. Wymiana doświadczenie w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań, analiz, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.	B.1.k.10. Wymiana doświadczeń w ramach międzynarodowych projektów, w tym finansowanie badań biotechnologicznych roślin z zakresu genetyki roślin, raportów, projektów pilotażowych oraz dokumentacji technicznej i dokumentów o charakterze strategiczno-wdrożeniowym.	Ad. B.1.k.10. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie od maja 2022 roku będzie dysponował Centrum Badawczo-Wdrożeniowym i Dydaktycznym Innowacyjnych Technologii w Ogrodnictwie. Centrum będzie wyposażone w nowoczesne fitotrony - urządzenia, które mogą symulować i przewidywać rozwój roślinności w każdych warunkach. Centrum może być użyte do badania biotechnologicznego roślin i roślin użytkowych/genetyki roślin i wspomżenia miasta Lublin	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. Zapisy zostały uwzględnione w synergii w obszarze rozwojowym A.

			w zakresie przystosowania roślin do odpowiednich miejsc na mapie miasta.		
136.	D.2.1. Rozwijać w zrównoważony sposób infrastrukturę umożliwiającą szkolenie i uprawianie sportu na poziomie amatorskim i wyciecznym, poprzez modernizację i rozbudowę sportowej infrastruktury przyszkolnej i dzielnicowej oraz wielofunkcyjnych obiektów, spełniających wymogi międzynarodowych federacji sportowych i organizatorów wielkoformatowych imprez kulturalno-rozrywkowych.	D.2.1. Rozwijać w zrównoważony sposób infrastrukturę umożliwiającą szkolenie i uprawianie sportu na poziomie amatorskim i wyciecznym, poprzez modernizację i rozbudowę sportowej infrastruktury przyszkolnej i dzielnicowej, PRZYUCZELNIAJĄcej oraz wielofunkcyjnych obiektów, spełniających wymogi międzynarodowych federacji sportowych i organizatorów wielkoformatowych imprez kulturalno-rozrywkowych.	Ad. D.2.1., D.2.k.5. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie od maja 2022 roku będzie dysponował Stacją Badawczą i Ośrodkiem Dydaktyczno-Szkoleniowym Jeździectwa i Hipoterapii. Ośrodek będzie otwarty dla mieszkańców Lublina i Lubelszczyzny. Może być używany do organizacji imprez sportowych – jeździeckich, pokazów konnych itp. Może służyć w szeroko rozumianej animaloterapii.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Miasto nie ma wpływu na rozwój i wykorzystanie infrastruktury pozostającej w dyspozycji uczelni wyższych.
(...) (Katedra Kształtowania i Projektowania Krajobrazu KUL)					
137.	Zgłaszam kwestie relacji pomiędzy przygotowaną Strategią Lublin 2030 a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin z 2019 r.(dalej: Studium) W przedstawionej strategii znalazło się wiele ważnych, korzystnych zapisów dotyczących szeroko rozumianego zrównoważonego rozwoju urbanistycznego. Zapisy te dotyczą zrównoważonego planowania nowych dzielnic miasta, integracji komunikacji, rozwoju kompleksowej sieci terenów zieleni. Natomiast w rozdziale "Model struktury funkcjonalno-przestrzennej" (str. 123-144) projekt Strategii 2030 całkowicie powiela zapisy Studium z 2019 r. Studium jednak w swoich zapisach stoi w sprzeczności z deklarowanymi przez Strategię założeniami. W szczególności Studium z 2019 r.: - oparte jest na błędnym wyliczeniu zapotrzebowania na nową zabudowę, co skutkuje otwarciem terenów pod zabudowę porównywalnych z obecnymi już zabudowanymi (błąd został popełniony str.90 Studium, podczas obliczeń nie uwzględniono już istniejącej zabudowy); - nowo otwierane tereny pod zabudowę nie mają charakteru dzielnic, z zaplanowanym centrum, komunikacją publiczną, lecz są jedynie terenami rozpraszającej się zabudowy na polach uprawnych; jest to zaprzeczenie idei "compact city";	W związku z powyższym wnioskuję by dokonać znaczących zmian w zapisach Strategii 2030, w celu zachowania spójności pomiędzy zapisami Strategii dotyczącymi zrównoważonego planowania miasta a Studium z 2019 r. Rozwiązaniem jest opracowanie na nowo rozdziału "Model struktury funkcjonalno-przestrzennej" (str. 123-144) i wskazanie przez Strategię 2030 konieczności opracowania nowego Studium, pod kątem realizacji zrównoważonych i wizjonerskich zapisów Strategii. Model struktury przestrzennej powinien zostać opracowany na podstawie zapisów projektu Strategii. Nie ma ustawowego obowiązku opracowania Strategii na podstawie istniejącego już (i być może przestarzałego) Studium, lecz przeciwnie- to Strategia ma być podstawą dla Studium. Podobnie Ustawa o samorządzie gminnym nie wskazuje, że model musi być oparty na Studium.	Wyeliminowanie wewnętrznej sprzeczności dokumentu. Dokument Strategii będzie faktycznie, we wszystkich rozdziałach, zawierał zapisy na rzecz realizacji zrównoważonej polityki przestrzennej. W przeciwnym wypadku dokument pozostanie wewnętrznie sprzeczny.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Rozdział "Model struktury funkcjonalno-przestrzennej" zawiera tylko część ustaleń ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin, które wzmacniają zapisy części dotyczących obszarów rozwojowych Lublina w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju przestrzennego miasta. Ustalenia i rekomendacje dotyczące kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej zaczerpnięte ze SUIKZP i wcielone do projektu dokumentu Strategii Lublin 2030 nie odnoszą się do kwestii zapotrzebowania na nowe tereny mieszkalne, a tym bardziej nie wskazują na nowo otwierane tereny pod zabudowę. Rozdział ten opisuje natomiast rozmieszczenie głównych funkcji przy uwzględnieniu podziału na rejony planistyczne, ochronę dziedzictwa i dóbr kultury współczesnej oraz, co istotne, funkcje ochronne kształtowania przestrzeni otwartych, a także tych stanowiących system przyrodniczy miasta, co jest zgodę z koncepcją miasta kompaktowego. W rozdziale "Model struktury funkcjonalno-przestrzennej" nie ma bezpośredniego odniesienia do transportu kolejowego gdyż taktowany jest on jako jedna z form transportu zbiorowego, do którego odniesienia w tekście padają wielokrotnie: "W rozwoju systemów komunikacji miasta zgodnie z zasadami zrównoważonego

	- nowe tereny nie mają określonych korytarzy transportu publicznego, wyraźnego centrum, usług, zieleni; - brak w Studium koordynacji komunikacji miejskiej z transportem kolejowym; - wyznaczony w Studium ESOCH jest niewystarczający do tworzenia zintegrowanego systemu zieleni miejskiej; - w Studium dominuje planowanie kolejnych dróg dla samochodów indywidualnych, nie jest ono skoncentrowane na tworzeniu struktury dla komunikacji publicznej; Studium z 2019 r. jest więc dokumentem wdrażającym niezrównoważoną politykę gospodarowania przestrzenią i stoi w jaskrawej sprzeczności z zapisami Strategii 2030.				rozwoju priorytetowe znaczenie nadaje się rozwojowi transportu zbiorowego, rozwojowi ruchu rowerowego i pieszego". Koordynacja tych systemów jest szerzej opisana w części B dokumentu. W odniesieniu do niewystarczającego Systemu Obszarów Chronionych w rozdziale "Model struktury funkcjonalno-przestrzennej" mowa o zachowaniu istniejących oraz wzmacnianiu ciągłości wszystkich elementów systemu przyrodniczego miasta. Na schemacie przedstawiony został "kręgosłup" ESOCH wraz z powiązaniem zewnętrznymi, który będzie ciągle rozwijany zgodnie z częścią B dokumentu. Należy pamiętać również o horyzoncie czasowym Strategii Lublin 2030, który obejmuje zaledwie 9 lat. Wydaje się zatem za zasadne w tego typu dokumencie zamieścić wariant optymalny rozwoju terenów zielonych, który da szansę na rozwój zielonego Lublina i jednocześnie nie rozczaruje stopniem realizacji. Oczywiście wariant ten powinien być w miarę możliwości instytucjonalnych i finansowych rozwijany. Podsumowując, model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest schematycznym ukazaniem rozwoju przestrzennego miasta i niemożliwym byłoby uwzględnienie w nim wszystkich elementów z jednoczesnym utrzymaniem czytelności schematu.
(...) Fundacja Rozwoju Designu LuCreate					
138.	str. 59. Jak ocenimy postęp w realizacji celu? 3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych: a. liczba konsorcjów europejskich uniwersytetów z udziałem lubelskich uczelni; b. liczba profesorów z Lublina będących przewodniczącymi międzynarodowych towarzystw naukowych; c. liczba nowych kierunków studiów artystycznych i kreatywnych (na przykład kierunki teatralne, muzyczne, wzornictwo).	str. 59. Jak ocenimy postęp w realizacji celu? 3. Monitorowanie następujących mierników pomocniczych i danych: a. liczba konsorcjów europejskich uniwersytetów z udziałem lubelskich uczelni; b. liczba profesorów z Lublina będących przewodniczącymi międzynarodowych towarzystw naukowych; c. liczba nowych kierunków studiów artystycznych (na przykład kierunki teatralne, muzyczne) d. liczba nowych kierunków studiów projektowych (na przykład tworzenie gier, grafika	Proponowane zmiany mają na celu uszczegółowienie i prawidłową systematyzację działań związanych z rozwojem sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie. Wskazania wynikają z wieloletniego działania i doświadczenia Fundacji Rozwoju Designu LuCreate w obszarze rozwoju przemysłów kreatywnych na Lubelszczyźnie.	Tak	Uwaga uwzględniona

		3D , multimedia, projektowanie wnętrz, wzornictwo przemysłowe)			
139.	str. 69: Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: A.5.4. Wspierać firmy z sektora przemysłów kreatywnych.	str. 69: Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: A.5.4. Wspierać firmy i organizacje pozarządowe z sektora przemysłów kreatywnych. Dodać punkty: - Wspierać regionalne wydarzenia dla przemysłów kreatywnych (networkingowe, edukacyjne, promocyjne, warsztatowe) - Wspierać cykliczne wydarzenia o charakterze krajowym i międzynarodowym poświęcone przemysłom kreatywnym - Wspierać działania wspomagające przejście absolwentów kierunków kreatywnych na rynek pracy, w oparciu o współpracę z przedsiębiorcami - Utworzyć w ramach struktur Urzędu Miasta osobny referat lub wydział odpowiedzialny za rozwój i finansowanie działań w obszarze designu i przemysłów kreatywnych. - Podjąć działania edukacyjne dla pracowników Urzędu Miasta z zakresu designu i przemysłów kreatywnych - Działania związane z integracją międzynarodowych środowisk kreatywnych poprzez nawiązanie współpracy z instytucjami i organizacjami sektora kreatywnego, w szczególności w obrębie krajów Europy Środkowo - Wschodniej	Proponowane zmiany mają na celu uszczegółowienie i prawidłową systematyzację działań związanych z rozwojem sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie. Wskazania wynikają z wieloletniego działania i doświadczenia Fundacji Rozwoju Designu LuCreate w obszarze rozwoju przemysłów kreatywnych na Lubelszczyźnie.	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo - w zakresie zmiany treści kierunku działań A.5.4. Dodane punkty w dużej części zawierają się w bardziej pojemnym kierunku. A.5.4. Wspierać firmy z sektora przemysłów kreatywnych, jak również wynikają z zadania A.5.k.6. Kontynuacja realizacji zadań wskazanych w Strategii rozwoju sektora przemysłów kreatywnych w Lublinie i Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym na lata 2020 – 2030.
140.	Str. 100 Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: D.1.6 Doskonalić istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na długofalowym, zdywersyfikowanym i transparentnym systemie finansowania kultury, uwzględniającym potrzeby środowisk twórczych, instytucji kultury, kadry i NGO oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności artystycznej.	Str. 100 Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: Doskonalić istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na długofalowym, zdywersyfikowanym i transparentnym systemie finansowania kultury i przemysłów kreatywnych, uwzględniającym potrzeby środowisk twórczych, instytucji kultury, kadry i NGO oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności artystycznej i projektowej w sektorze usług kreatywnych (architektura, projektowanie wnętrz,		Tak	Uwaga uwzględniona <i>Zapis w Strategii Lublin 2030:</i> <i>Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: Doskonalić istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na długofalowym, zdywersyfikowanym i transparentnym systemie finansowania kultury i przemysłów kreatywnych, uwzględniającym potrzeby środowisk twórczych, instytucji kultury, kadry i NGO oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności arty-</i>

		grafika projektowa, wzornictwo przemysłowe, gry i nowe media).			stycznej i projektowej w sektorze usług kreatywnych (architektura, projektowanie wnętrz, grafika projektowa, wzornictwo przemysłowe, gry i nowe media).
(...) (Fundacja Rozwoju Designu LuCreate)					
141.	Str. 100 Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: D.1.6 Doskonać istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na długofalowym, zdywersyfikowanym i transparentnym systemie finansowania kultury, uwzględniającym potrzeby środowisk twórczych, instytucji kultury, kadry i NGO oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności artystycznej.	Str. 100 Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: Doskonać istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na długofalowym, zdywersyfikowanym i transparentnym systemie finansowania kultury i przemysłów kreatywnych, uwzględniającym potrzeby środowisk twórczych, instytucji kultury, kadry i NGO oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności artystycznej i projektowej w sektorze usług kreatywnych (architektura, projektowanie wnętrz, grafika projektowa, wzornictwo przemysłowe, gry i nowe media).		Tak	Uwaga uwzględniona <i>Zapis w Strategii Lublin 2030:</i> <i>Aby osiągnąć ten cel, zamierzamy: Doskonać istniejące oraz tworzyć nowe mechanizmy i narzędzia zapewniające rozwój i stabilne warunki funkcjonowania lubelskiego ekosystemu kultury i przemysłów kreatywnych, oparte na długofalowym, zdywersyfikowanym i transparentnym systemie finansowania kultury i przemysłów kreatywnych, uwzględniającym potrzeby środowisk twórczych, instytucji kultury, kadry i NGO oraz wzmacnianiu kompetencji w zakresie komercjalizacji działalności artystycznej i projektowej w sektorze usług kreatywnych (architektura, projektowanie wnętrz, grafika projektowa, wzornictwo przemysłowe, gry i nowe media).</i>
(...) Rada Innowacyjnego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Lublina)					
142.	O. A.2. Akademicki Lublin – międzynarodowy ośrodek kształcenia i badań; B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego ujęcia treści w dokumencie.	w kontekście możliwości wykorzystania w Strategii, Uniwersytet Przyrodniczy zaproponował skorzystanie Miasta z możliwości, które dają 2 ośrodki UP: Centrum Badawczo-Wdrożeniowym i Dydaktycznym Innowacyjnych Technologii w Ogrodnictwie oraz Stacji Badawczej	Tak	Uwaga uwzględniona - na jej podstawie sformułowano nowe zalecenie i synergię w celu A.3, wymienioną jako drugą w kolejności. <i>Zapis w Strategii Lublin 2030:</i> <i>Rozwijanie Akademickiego Lublina może obejmować konkretne inicjatywy dotyczące różnych dziedzin życia. Jednym z perspektywicznych źródeł synerгии powinno być wykorzystanie możliwości infrastruktury badawczo-rozwojowej lubelskich uczelni na potrzeby realizacji różnych celów Strategii Lublin 2030. Inspirującym przykładem takiej synerгии może być dalszy rozwój badań w zakresie animolopterapii (w tym hipologii), wraz z poszerzeniem oferty hipoterapii i jeździectwa dla mieszkańców i turystów oraz organizacją międzynarodowych wydarzeń jeździeckich (Cavaliada Lublin).</i>

143.	Zadania i projekty kluczowe: a. A.2.k.2. Realizacja programu Visiting Professors in Lublin, koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin we współpracy ze wszystkimi uczelniami lubelskimi (ze wspólnym finansowaniem ze strony wszystkich partnerów) oraz jego międzynarodowa promocja. b. A.3.k.3 Realizacja Programu Lublin Akademicki (koordynowanego przez Urząd Miasta Lublin) w części wspierającej inicjatywę uczelni na rzecz mieszkańców miasta, instytucji i organizacji pozarządowych oraz biznesu w Lublinie.	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego ujęcia treści w dokumencie.	W ramach programów koordynowanych przez Miasto Lublin, obok programu Visiting Professors na podobnych zasadach warto uwzględnić inne projekty, które służyłyby celowi A.2. Można byłoby dodać zapis dotyczący chociażby współpracy uczelni z Miastem jako integratorem tych przedsięwzięć w zakresie np. formalno-prawnych i organizacyjnych działań związanych z realizacją praktyk dla studentów kierunków praktycznych. Z punktu widzenia uczelni (szczególnie, tych które prowadzą profil praktyczny) istotne jest, aby bardziej wybrzmiało w Strategii powiązanie uczelni, z sferą gospodarczą, biznesową. Organizację praktyk realizowanych we współpracy: środowisko akademickie we współpracy z Miastem i strefą lubelską, czy w ogóle biznesem lubelskim, można byłoby umieścić jako twarde punkty w zapisach strategii (Dodatkowo należy wziąć pod uwagę, iż dla studentów kształconych na kierunkach prowadzonych w języku angielskim, ciężko jest zapewnić miejsca praktyk, gdyż otoczenie społeczno-gospodarcze uczelni i ogólnie Miasta nie jest na to przygotowane). Łatwo byłoby osiągnąć wskaźnik sukcesu takiej strategii, ponieważ wszystkie uczelnie muszą kierować studentów na praktyki. Warto pomyśleć też o doktoratach wdrożeniowych i zamawianych przez Miasto na różnych uczelniach (np. doktoraty zamawiane, jako opracowanie konkretnego problemu do rozwiązania na zlecenie Miasta); Możliwe, iż powyższe dałoby się połączyć i z zamawianymi doktoratami i wspólną ofertą dla firm. Działanie takie mogłoby też pójść w kierunku tworzenia jakości życia poprzez oferowanie dla absolwentów staży i praktyk (również miejsc pracy). Przedsiębiorstwa mają coraz więcej problemów, żeby uzyskać dobrą kadrę, studenci, absolwenci często wyjeżdżają z naszego środka akade-	Częściowo	Uwaga uwzględniona częściowo. W zakresie organizacji praktyk zawarte uwagi są już odzwierciedlone w tekście strategii (A.3.k.10, A.2.k.7), dlatego ta część uwagi nie została uwzględniona. W zakresie doktoratów wdrożeniowych uwaga została uwzględniona - zmodyfikowano treść zadania A.3.k.12, uzupełniając go o zapis "dla samorządu Miasta Lublin". <i>Zapis w Strategii Lublin 2030:</i> <i>A.3.k.12. Wdrożenie programu doktoratów zamawianych i wdrożeniowych dla samorządu Miasta Lublin oraz dla priorytetowych sektorów gospodarki Lublina.</i>

			mickiego, a chcemy, aby ten kapitał intelektualny nie był drenowany. Warto byłoby rozważyć taki zapis w tym dokumencie, aby Miasto prowadziło takie działania zintegrowane w zakresie zatrzymania absolwentów poprzez zaoferowanie im wsparcia jeśli chodzi o praktyki, staże, dodatkowo jeśli chodzi o prowadzenie pracy magisterskiej, dyplomowej, doktorskiej np. w odniesieniu do praktycznych potrzeb lubelskich przedsiębiorców, przedsiębiorstw.		
144.	Zadania i projekty kluczowe A.2.k.1. Stworzenie federacji uczelni lubelskich realizujących wspólne międzynarodowe projekty naukowe, dydaktyczne i promocyjne oraz proefektywnościowa konsolidacja dyscyplin naukowych	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego ujednolicenia treści w dokumencie.	Zadania i projekty kluczowe A.2.k.1. Należałoby doprecyzować zapisy dot. utworzenia federacji uczelni lubelskich, o informację czy zaproponowany twór ma działać czy też nie (w zależności od intencji autorów dokumentu), w ramach struktury formalnej opartej na ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dział IV, art. od 165). Należy wziąć pod uwagę, iż w Lublinie funkcjonuje już Związek Uczelni Lubelskich (ZUL), który ze swojej natury prawnej, określonej w poprzedniej ustawie jest teraz tworem czasowym. W kontekście art. 165 powyższej Ustawy federacje mogą tworzyć uczelnia publiczna z uczelnią publiczną, uczelnia niepubliczna z uczelnią niepubliczną. Warto, w tym kontekście uściślić zapis dotyczy tworzenia federacji i to czy ma być ona utworzona w sposób formalny, czy też nieformalny, uwzględniając wszystkie uczelnie lubelskie (łącznie publiczne i niepubliczne).	Tak	Uwaga uwzględniona. Zmodyfikowano treść punktu A.2.k.1, usuwając z niego zapis o tworzeniu federacji lubelskich uczelni. <i>Zapis w Strategii Lublin 2030:</i> A.2.k.1. Wsparcie procesu wzmacniania i instytucjonalizacji współpracy uczelni lubelskich realizujących wspólne międzynarodowe projekty naukowe, dydaktyczne i promocyjne oraz proefektywnościowa konsolidacja dyscyplin naukowych.
145.	D.3. Miasto rozpoznawalne turystycznie	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego ujednolicenia treści w dokumencie.	Warto zaakcentować w strategii nurt wspierania obszaru turystyki medycznej. Pandemia pewne rzeczy zmieniła, jednakże turystyka pomiędzy województwami jest ważna do wspierania, gdyż jest coraz lepszy dojazd do Miasta, baza hotelowa dla pacjentów i dla opiekunów. Ten nurt dobrze by było wzmocnić, gdyż w regionie jest kilka czołowych ośrodków, z którymi mogłaby być nawiązana współpraca (np. uzdrowiska, Nałęczów, Krasnobród, Roztocze), tym bardziej,	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Rozwój turystyki medycznej jest już zawarty w zapisach Strategii (A.4.k.2, D.3.3.)

			że toczą się rozmowy nt. stworzenia obszaru rehabilitacji pocovidowej w regionie;		
146.	W kwestii KPI - cele i mierniki, są dosyć ogólne (poza jednym zaobserwowanym szczegółowym 15% studentów zagranicznych). Wniosem była hipoteza czy nie można by wskazać czegoś konkretnego, do czego będzie można dążyć w dalszej perspektywie czasu;	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego uspoźnienia treści w dokumencie.	/-/	Nie	Uwaga nieuwzględniona. W pracach nad dokumentem przyjęto założenie, że wskazanie docelowych wartości wskaźników nie jest celowe w warunkach zmienności otoczenia i znaczącego wpływu na wartości wskaźników czynników innych niż realizacja celów Strategii Lublin 2030. Brak wartości docelowych jest rekompensowany dwojako: przez zalecenie uwzględnienia pozycji Lublina na tle innych miast w corocznym opracowaniu poświęconym monitorowaniu realizacji celów oraz przez zalecenie ewaluacji ekspertów co dwa lata.
147.	Warto, aby w strategii bardziej wyartykułować kwestie dot. kształcenia osób, które mogłyby obsługiwać szpitalne systemy informatyczne, by wzmocnić kadrę wspomagającą, lekarzy, którzy są specjalistami dziedziny medycyny, o wypełnianie różnych dokumentów czy obsługi sekretarsko-organizacyjnej tych systemów, aby "wypychać" wszelkie funkcje, które są pozamerytoryczne z tych obszarów, które powinny być merytoryczne i przez to wykreować taką nową wartość, w postaci tworzenia też dodatkowych aktywności, które powinny być przez ośrodek akademicki wspierane;	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego uspoźnienia treści w dokumencie.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zawarte uwagi są już odzwierciedlone w tekście strategii, przy czym zapisy mają bardziej uniwersalny charakter - odnoszą się do wszystkich specjalizacji gospodarczych Lublina (A.1.2, A.1.k.3)
148.	Podobszar B.3. [wł. A.4.k.4. - dop. red.]: Klastr Motoryzacyjny i Maszynowy, wydaje się nie wpisywać w wizję miasta zielonego, oparte na zdrowej żywności i zdrowym stylu życia, wysokich usług, cyfrowego itd. W kontekście przedstawionych wizji poddany jest w wątpliwość sens rozwijania tego Klastra. Z drugiej strony, podczas II posiedzenia Rady Innowacyjnego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Lublina, zaproponowano takie rozwiązanie jak rewitalizacja elementów miejskich infrastruktury transportowej z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań proekologicznych. Zapewne specjalnej podstrefie eko-	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego uspoźnienia treści w dokumencie.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Rozwój klastra Wyżyna Motoryzacyjna i Maszynowa może wspierać realizację celów zrównoważonego rozwoju, np. w zakresie rozwoju transportu zeroemisyjnego czy zwiększenia innowacyjności przemysłu, bez negatywnego wpływu na środowisko naturalne i w takim zakresie może być wspierany przez Miasto Lublin. Należy także uwzględnić pozytywny wpływ podmiotów tej branży na lokalny rynek pracy. Pozostałe proponowane rozwiązania znajdują odzwierciedlenie w celach A.3., A.4. (zwł. A.4.5.), B.2. oraz B.5.

	nomicznej można by pomyśleć o lokalizowaniu takich działań gospodarczych, które by wspierały biznes zielono-logistyczny. W tym kontekście też pojawia się element do współpracy między uczelniami i między partnerami (dzięki temu można by zaangażować Instytuty Badawcze, które były by zainteresowane wdrażaniem różnych rozwiązań).				
149.	Jest duże pole do popisu dla Miasta, aby zatrzymać młodzież stacjonarnie w Lublinie. Są szkoły średnie, w których prowadzone są zajęcia z przedsiębiorczości - w szkołach można stworzyć pewne profile, które później będą wytyczać ścieżki absolwentom szkół średnich na konkretne kierunki studiów. Potrzebna jest pewna koordynacja, nie tylko Lublin należy w to włączyć, ale też inne samorzady (w skali województwa Marszałka i Wojewodę) oraz inne miasta powiatowe, aby w ich strategiach wiele z tych elementów się znalazło.	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego uspoźnienia treści w dokumencie.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zawarte uwagi są już odzwierciedlone w tekście strategii (Zadania i projekty A.1.k.10, cel horyzontalny nr 1).
150.	zaskakująca okazała się kwestia instytucji wspierania biznesu, NGO'ów itp. - wydawało by się, że jest to mocna strona Lublina, jednakże instytucji okołobiznesowych i wspierających w porównaniu do innych miast jest mało. Czy poprzez dodanie odpowiednich zapisów w strategii można temu zaradzić?	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego uspoźnienia treści w dokumencie.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie wskazuje na kierunek zmiany treści dokumentu.
151.	organizowane dotychczas konferencje w kwestii żywności funkcjonalnej oraz inne planowane konferencje tematyczne dobrze się wpisują w koncepcję „LubTech” i mogą być realizowane w różnych obszarach. Wnioskiem było wpisanie konferencji do strategii (może nie wprost jako konkretnej konferencji, ale ogólnie- np. konferencji, która łączyłyby przedsiębiorców z kademickością (wraz z udziałem gości zagranicznych).	Brak propozycji konkretnych zapisów, z uwagi na poruszenie wielu aspektów i potrzebę kompleksowego uspoźnienia treści w dokumencie.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zawarte uwagi są już odzwierciedlone w tekście strategii (A.4.k.6)
(...) (Młodzieżowa Rada Miasta Lublin)					
152.	A.1.4. Tworzyć efektywne systemy współpracy szkół i placówek edukacyjnych z uczelniami, instytucjami kultury, biznesem i organizacjami pozarządowymi.	A.1.4. Tworzyć efektywne systemy współpracy oraz wymiany informacji szkół i placówek edukacyjnych z uczelniami, instytucjami kultury, biznesem i organizacjami po-	A.1.4. Współpraca szkół z miastem bardzo ważny element. Taka współpraca pomoże miastu dotrzeć do młodych ludzi, a szkołom na zaangażowanie swoich uczniów w sprawy społeczne. Współpraca szkół z MRML jest bardzo ważnym aspektem	Nie	Ad. 1.4) Uwaga nieuwzględniona. Wskazany zapis w swojej treści obejmuje współpracę z Młodzieżową Radą Miasta Lublin, samorządem, jak również innymi interesariuszami edukacji bez wymieniania zamkniętej

		zarządowymi, a także wzmacnianie współpracy z miastem, Młodzieżową Radą Miasta <u>Lublin</u> .	z perspektywy ucznia, Samorządu Uczniowskiego w każdej szkole, szkoły a także samej Młodzieżowej Rady Miasta Lublin. Uczniowie lubelskich szkół niestety niewiedzą co dzieje się w mieście, jakie mają możliwości oraz szanse. Szkoła powinna być miejscem, które pomaga nam się rozwijać i informować nas o takich możliwościach.		listy wszystkich interesariuszy. Ponadto, zagadnienia stanowiące treść uwagi są rozwijane zapisami celu C.2.
153.	A.1.5. Zapewnić wysoki poziom kształcenia i doradztwa zawodowego odpowiadającego potrzebom zmieniającego się rynku pracy, m.in. przez budowę miejskiego systemu doradztwa zawodowego i zapewnienie wysokich kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego, we współpracy z uczelniami i biznesem.	A.1.5. Zapewnić wysoki poziom kształcenia i doradztwa zawodowego odpowiadającego potrzebom zmieniającego się rynku pracy, m.in. przez budowę miejskiego systemu doradztwa zawodowego i zapewnienie wysokich kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego, we współpracy z uczelniami i biznesem, a także wzmacniać i podnosić jakość edukacji obywatelskiej oraz poza formalnej	A.1.5. Wprowadzenie oraz podkreślenie znaczenia edukacji obywatelskiej oraz poza formalnej w lubelskich szkołach zdecydowanie zbudzi w uczniach chęć współdziałania, aktywizowania się i partycypowania.	Nie	Ad. 1.5) Uwaga nieuwzględniona. Proponowane zapisy znajdują się już w zapisach strategii (cel C.1.5, synergia 2 i 7 w celu A.1.)
154.	A.2.6. (dodanie punktu zgodnego z wizją)	A.2.6. Wzmocnić pozycję Lublina jako atrakcyjnego ośrodka akademickiego dla absolwentów szkół średnich.	A.2.6 oraz A.2.k.12 Absolwenci lubelskich szkół głównie z powodu braku perspektyw, braku przyszłej pracy, chęcią wyjechać z Lublina na studia by jak sami mówią „mieć łatwiejszy start”. Lublin jest miastem z wielkim potencjałem akademickim, jednak wśród młodych zawsze pojawia się pytanie i niechlubne odpowiedzi „Co po studiach*“, „Nie znajdę tutaj dobrej [godnie płatnej] pracy od razu po studiach“, „Muszę wyjechać, bo tu nie ma co robić”. My, aktywni młodzi widzimy pewne perspektywy w Lublinie, widzimy potencjał, ale nie jest on wystarczająco wykorzystywany, co musi się zmienić.	Nie	Ad. 2.6.) Uwaga nieuwzględniona. Potrzeba działań we wskazanym zakresie jest już odzwierciedlona zapisem zadania A.1.k.10, zapisem zalecenia i synergii nr 3 celu A.3. (Ponad 75% absolwentów lubelskich liceów i techników wybiera studia na lubelskich uczelniach...) oraz sformułowaniem celu horyzontalnego nr 1.
155.	A.2.k.12 (dodanie celu zgodnego z wizją)	A.2.k.12 Wspólne działania miasta, lubelskich uczelni oraz biznesu na rzecz zachowania w mieście absolwentów lubelskich szkół średnich.	A.2.6 oraz A.2.k.12 Absolwenci lubelskich szkół głównie z powodu braku perspektyw, braku przyszłej pracy, chęcią wyjechać z Lublina na studia by jak sami mówią „mieć łatwiejszy start”. Lublin jest miastem z wielkim potencjałem akademickim, jednak wśród młodych zawsze pojawia się pytanie i niechlubne odpowiedzi „Co po studiach*“, „Nie znajdę tutaj dobrej [godnie płatnej] pracy od razu po studiach“, „Muszę wyjechać, bo tu nie ma co robić”. My, aktywni	Nie	Ad. 2.6.) Uwaga nieuwzględniona. Potrzeba działań we wskazanym zakresie jest już odzwierciedlona zapisem zadania A.1.k.10, zapisem zalecenia i synergii nr 3 celu A.3. (Ponad 75% absolwentów lubelskich liceów i techników wybiera studia na lubelskich uczelniach...) oraz sformułowaniem celu horyzontalnego nr 1.

			młodzi widzimy pewne perspektywy w Lublinie, widzimy potencjał, ale nie jest on wystarczająco wykorzystywany, co musi się zmienić.		
156.	C.2.k.15.	C.2.k.15 Usprawnienie kanałów komunikacji z seniorami, młodzieżą, organizacjami seniorskimi i organizacjami młodzieżowymi oraz stworzenie jednolitego kanału informacyjnego miasta.	C.2.k.15 Komunikacja z grupą senioralną i młodzieżową to Są dwa zupełnie inne kanały. Oba kanały potrzebują znacznej poprawy. Lubelska młodzież w jednej części jest chętna do działania, ciekawa miasta oraz tego co się w nim dzieje, jednak początkowo nie wie, gdzie szukać informacji, a druga część nie znalazła przystępnego dla nich języka ani kanału komunikacji, które byłoby dla nich odpowiednie, przez co nie są zaciekawieni, a wręcz są obojętni na to co im oferuje miasto, mimo bogatej oferty. Brakuje także kanału informacji z całociowym przekazem. Aktualnie, aby wiedzieć, co się dzieje w mieście trzeba obserwować wiele kanałów miejskich. Potrzeba stworzyć jeden kanał, w którym będą zamieszczane wszystkie informacje z innych pro/i miejskich i instytucji podlegających pod miasto.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Temat został dołączony jako rozwinięcie zadania C.2.k.1.
Rada Dzielnicy Kośminek (...)					
157.	Rozdział B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie Część B.1. Spójny System Zieleni Rozszerzyć zapisy punktów „Zadania i projekty kluczowe” w zakresie: 1.Zmienić pkt. B.1.k.4 „Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy z uwzględnieniem infrastruktury rekreacyjnej” 2. Po pkt.B.1.k.8. Rewitalizacja Parku Bronowice dodać nowy pkt.	Spójny System Zieleni Pkt. B.1.k.4. Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy z uwzględnieniem infrastruktury rekreacyjnej, oraz zagospodarowanie nabrzeża rzeki Czerniejówki. Po pkt. Po pkt.B.1.k.8. Rewitalizacja Parku Bronowice dodać B.1.k.9. Rewitalizacja zielonego skweru przy ul. Długiej obejmujące działki: nr41/1 i nr 41/2 , Obręb 16, Arkusze 8. Pozostałe pkt. zmiana numeracji.	Dzielnica Kośminek wymaga pilnego uprządkowania istniejących terenów zielonych które są niezwykle ważne z punktu widzenia przewietrzania dzielnicy (co ma znaczenie w walce ze smogiem) jak i wartości rekreacyjnych. Uzasadnienie pkt. B.1.k.4. Nabrzeże Czerniejówki zostało zdefiniowane w paru opracowaniach takich jak między innymi: • Koncepcja Programu Rewitalizacji i Zagospodarowania Doliny Rzeki Bystrzycy w Lublinie - AUTORSKIE BIURO ARCHITEKTURY INVESTPROJEKT-PARTNER 6 sp. z o.o. Opracowanie z roku 2016 w którym autorzy na podstawie analizy stanu istniejącego doliny rzeki Bystrzycy podkreślają między innymi konieczność rewaloryzacji z adaptacją przestrzenną na „miejski salon rzeki Bystrzycy” terenu położonego pomiędzy do-	Tak	Uwaga uwzględniona. Z uwagi na ważny element ekosystemu przyrodniczego Lublina jakim jest dolina rzeki Czerniejówki, <i>Zapis w Strategii Lublin 2030:</i> <i>B.1.k.4 Rewitalizacja doliny rzeki Bystrzycy, wraz z dopływami Czerniejówką i Czechówką, z uwzględnieniem budowy infrastruktury rekreacyjnej.</i>

			pływami Bystrzycy – Czerniejówką i Czechówką, ze względu na unikalny charakter krajobrazowy z widokiem na panoramę Staro Miasta. • Zagospodarowanie rzeki Czerniejówki 2017 r. Konsultacje społeczne. • „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”- dokument planistyczny, określający strategiczne cele dla rozwoju przestrzennego miasta. W lipcu 2019 roku Rada Miasta uchwaliła nowe studium dla Lublina. Studium opisuje między innymi: rewaloryzację biologiczną uznanych za zdegradowane odcinków dolin rzecznych Bystrzycy, Czerniejówki i Czechówki m.in. poprzez ich renaturalizację. Dostępne tereny zielone nad rzeką Czerniejówką dalej jednak stanowią zielenie nieurządzoną, bez możliwości rekreacji. Uzasadnienie pkt B.1.k.9.		
158.	Rozdział B. Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie Część B.1. Spójny System Zieleni Rozszerzyć zapisy punktów „Zadania i projekty kluczowe” w zakresie: 2. Po pkt.B.1.k.8. Rewitalizacja Parku Bronowice dodać nowy pkt.	Spójny System Zieleni Po pkt. Po pkt.B.1.k.8. Rewitalizacja Parku Bronowice dodać B.1.k.9. Rewitalizacja zielonego skweru przy ul. Długiej obejmujące działki: nr41/1 i nr 41/2 , Obręb 16, Arkusz 8. Pozostałe pkt. zmiana numeracji.	Skwer przy ul. Długiej został ujęty w Planie Gminnego Programie Rewitalizacji dla Miasta Lublina na lata 2021-2030 r. Skwer jest miejscem działania Fundacji Strefa Dorastania Fundacja Strefa Dorastania - organizacja non profit - powołana w celu wspierania najmłodszych z trudnych rodzin, tworzy przestrzeń do budowania pewności siebie u dzieci i młodzieży pomagając im tym samym w dorastaniu . Fundacja zajmuje się dziećmi z dzielnicy Kośminek. W bieżącym roku na skwerze przy ulicy Długiej ,w ramach Akcji Lato W Mieście zostały zorganizowane warsztaty pod nazwą „Letnia Strefa Kreatywności” Plac na którym spotykają się dzieci jest zdewastowany, brak na nim jakichkolwiek ławek czy koszy.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Rewitalizacja skweru przy ul. Długiej jest niewątpliwie istotnym zadaniem, z uwagi jednak na szczegółowość zadania i charakter dzielnicowy zaleca się uwzględnienie tego zadania w tworzonych Planach dla Dzielnic. Należy zauważyć, że rewitalizacja skweru zarówno w kontekście rozwoju zieleni jak i terenów rekreacyjnych wpisuje się w już zawarte w dokumencie zapisy.
(Gmina Wólka)					
159.	str. 113: - Strategia m. Lublin jest wg autorów projektu jest syntezą wyobrażeń mieszkańców miasta o jego przyszłości str. 7, mieszkańcy Gminy Wólka, gminy o wieloletnich tradycjach, również wybierając jako miejsce do życia teren na-	str. 113: - Strategia m. Lublin jest wg autorów projektu jest syntezą wyobrażeń mieszkańców miasta o jego przyszłości str. 7, mieszkańcy Gminy Wólka, gminy o wieloletnich tradycjach, również wybierając jako miejsce do ży-	str. 113: - Strategia m. Lublin jest wg autorów projektu jest syntezą wyobrażeń mieszkańców miasta o jego przyszłości str. 7, mieszkańcy Gminy Wólka, gminy o wieloletnich tradycjach, również wybierając jako miejsce do ży-	Nie	Uwaga nieuwzględniona Str. 113: uwaga ma swoje odzwierciedlenie w następujących zapisach projektu Strategii Lublin 2030: "Fuzja ta musi być jednak poprzedzona szczegółowymi analizami wskazującymi na zasadność wprowadzenia takiego działania oraz w pełnym poszanowaniu wszystkich stron

	szej gminy, mają prawo decydować o przyszłości swojej gminy, muszą partycypować w ewentualnym procesie włączania terenów do M. Lublin i wyrazić swoją opinię. - Potrzeby mieszkańców miasta Lublin (str.7) nie mogą być zaspokajane poprzez ingerencję w obszary sąsiednich gmin, chyba, że za zgodą mieszkańców tychże gmin. - Podstawą stworzenia strategii były badania społeczne i działania partycypacyjne (str.15) przeprowadzane z udziałem mieszkańców m. Lublina, natomiast idea poszerzenia granic miasta powinna być konsultowana z mieszkańcami terenów włączanych.	cia teren naszej gminy, mają prawo decydować o przyszłości swojej gminy, muszą partycypować w ewentualnym procesie włączania terenów do M. Lublin i wyrazić swoją opinię. - Potrzeby mieszkańców miasta Lublin (str.7) nie mogą być zaspokajane poprzez ingerencję w obszary sąsiednich gmin, chyba, że za zgodą mieszkańców tychże gmin. - Podstawą stworzenia strategii były badania społeczne i działania partycypacyjne (str.15) przeprowadzane z udziałem mieszkańców m. Lublina, natomiast idea poszerzenia granic miasta powinna być konsultowana z mieszkańcami terenów włączanych.	cia teren naszej gminy, mają prawo decydować o przyszłości swojej gminy, muszą partycypować w ewentualnym procesie włączania terenów do M. Lublin i wyrazić swoją opinię. - Potrzeby mieszkańców miasta Lublin (str.7) nie mogą być zaspokajane poprzez ingerencję w obszary sąsiednich gmin, chyba, że za zgodą mieszkańców tychże gmin. - Podstawą stworzenia strategii były badania społeczne i działania partycypacyjne (str.15) przeprowadzane z udziałem mieszkańców m. Lublina, natomiast idea poszerzenia granic miasta powinna być konsultowana z mieszkańcami terenów włączanych.		tego procesu, w kulturze dialogu i porozumienia." str. 111.
160.	Str. 128 : „ Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują: • tereny przestrzeni otwartych na Zadębciu, Trześniowie, Jakubowicach Murowanych, Łysakowie, Pliszczynie, wchodzące w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemiegi” oraz wskazane do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Trześniowska”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Dolina Jakubowicka”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Jakubowice Murowane”, Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Łysaków”);”	str. 128 - punkt ten powinien być doprecyzowany w strategii – czy chodzi o obręby geodezyjne na terenie m. Lublin, czy na terenie gm. Wólka? – nazwy obrębów są takie same w Lublinie i na terenie gminy Wólka.	str. 128 - punkt ten powinien być doprecyzowany w strategii – czy chodzi o obręby geodezyjne na terenie m. Lublin, czy na terenie gm. Wólka? – nazwy obrębów są takie same w Lublinie i na terenie gminy Wólka.	Nie	Uwaga nieuwzględniona Str. 128: Projekt Strategii Lublin 2030, z uwagi na charakter dokumentu, w swoich zapisach odnosi się wyłącznie do działalności prowadzonych w ramach granic administracyjnych Lublina. W dokumencie nie ma odniesień do obrębów geodezyjnych gmin innych niż gminy Lublin. Ustalenia dotyczą obszarów wchodzących w skład IV rejonu planistycznego Gminy Lublin na co wskazuje tytuł podrozdziału.
(...) (Gmina Głusk)					
161.	W rozdziale „Kluczowe funkcje rozmieszczenie planowanych inwestycji w przestrzeni Lublina” w opisie Rejon VI - Południowo-wschodni wskazano na stronie 132: „Wyróżnia się główne tereny aktywności gospodarczej	W rozdziale „Kluczowe funkcje rozmieszczenie planowanych inwestycji w przestrzeni Lublina” w opisie Rejon VI - Południowo-wschodni wskazano na stronie 132: „Wyróż-	Wnioskujemy zmianę wskazanych powyżej zapisów projektu Strategii Lublin 2030 polegających na doprecyzowaniu, że opisane ograniczenia dla planowanych interwencji	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Przywołane ustalenia dotyczą wyłącznie rejonu planistycznego nr VI Gminy Lublin, na co wskazuje nagłówek "Rejon VI - Południowo-

	dla obszarów: Bronowice, Kośminek, Majdan Tatarski, Majdanek, Dziesiąta Stara, Dziesiąta II, Wrotków, Abramowice, Abramowice Prywatne, Dominów." (...) „Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki) ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują: - rzekę Bystrzyce oraz rzekę Czerniejówkę wraz ze zbiornikami wody otwartej (stawy rybne) w Abramowicach Prywatnych, Głusku i Dominowie; - tereny przestrzeni otwartych w Abramowicach Prywatnych, Abramowicach Kościelnych, Głusku, Dominowie i Wólce Abramowickiej; - tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie: ul. Osmolickiej, ul. Wilczej, ul. Nadrzecznej /ul. Robotniczej oraz planowanej trasy obwodowej w Wólce Abramowickiej.	nia się główne tereny aktywności gospodarczej dla obszarów: Bronowice, Kośminek, Majdan Tatarski, Majdanek, Dziesiąta Stara, Dziesiąta II, Wrotków, Abramowice." (...) „Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki)ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują: - rzekę Bystrzyce oraz rzekę Czerniejówkę wraz ze zbiornikami wody otwartej (stawy rybne) w w obrębie ewidencyjnym Abramowice Prywatne, Głusk i Dominów; - tereny przestrzeni otwartych w obrębie ewidencyjnym w Abramowice Prywatne, Abramowice Kościelne, Głusk, Dominów i Wólka Abramowicka; - tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie: ul. Osmolickiej, ul. Wilczej, ul. Nadrzecznej /ul. Robotniczej oraz planowanej trasy obwodowej w Wólce Abramowickiej.	dla Rejonu VI południowo -wschodniego dotyczą wyłącznie obrębów geodezyjnych Abramowice Prywatne, Abramowice Kościelne, Dominów, Wólka Abramowicka znajdujących się na terenie miasta Lublin, a nie miejscowości o tych samych nazwach położonych na terenie gminy Głusk. Pozostawienie zapisów w obecnym kształcie budzi poważne wątpliwości jakich terenów dotyczą wskazane ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.		wschodni" i co wyczerpuje kwestię granicy terenów, których te ustalenia dotyczą. Strategia Miasta Lublin nie ingeruje w zadania innych jednostek samorządu terytorialnego.
(...) (Wikimedia Polska)					
162.	1. Rejony parkowania - s. 125 2. Uwaga redakcyjna - szerokie szpalty (tam, gdzie jest tekst ciągły przez całą szerokość strony) zawierają zbyt dużą liczbę znaków jak na publikację internetową, por. CPL - Characters Per Line. Czytanie jest szczególnie utrudnione przy rozbudowanych zdaniach, zawierających zbędne słowa, niekiedy powtórzenia. Przykład z rozdziału "Lublin zielony i zrównoważony urbanistycznie": "niezwykle pojemna kategoria", "niezmiernie ważny element",	1. W dokumencie są opisane odwrotnie - strefa śródmiejska jako parkowanie bez ograniczenia, obszar wykraczający poza granice gminy jako parkowanie ograniczone, kontrolowane	1. Mam nadzieję, że nie wymaga wyjaśnienia	Tak	Uwaga uwzględniona

	"pełnią bardzo ważną funkcję", "pojęcie jest wielowymiarowe i dotyka wielu dziedzin".				
163.	3. "Ścieżka rowerowa" - s. 76 i 149	3. "Droga rowerowa"	3. "Ścieżka rowerowa" jest pojęciem z języka potocznego. "Ścieżka" (za SJP: "wąski pas ziemi wydeptany przez ludzi lub zwierzęta albo specjalnie przygotowany dla pieszych") w mieście rodzi skojarzenia ze szlakiem o funkcji przede wszystkim rekreacyjnej, turystycznej. Zmiana jest potrzebna, skoro infrastruktura transportu rowerowego ma być postrzegana jako element wzmacniania zrównoważonego transportu (a nie głównie turystyki).	Tak	Uwaga uwzględniona
(...) (Wody Polskie)					
164.	Ochrona wód strony 40-41 Na obszarze miasta w obecnym stanie prawnym nie obowiązują strefy ochronne istniejących ujęć wód podziemnych oraz nie wyznaczono obszaru ochronnego udokumentowanego zbiornika wód podziemnych (GZWP nr 406) jako ustaleń wprost wynikających z ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne. W celu ochrony wód podziemnych ustala się ograniczenia w użytkowaniu terenu dla udokumentowanych źródeł wód podziemnych, obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz zasięgów stref ochronnych ujęć, zgodnie z art. 51 – 61 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne Zgodnie z wytycznymi wynikającymi z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, zasady zagospodarowania na terenie obszaru ochronnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 406 (Lublin) powinny być zgodne z zakazami, nakazami i zaleceniami przy użytkowaniu terenów (położonych w Lubelskim Obszarze Szczególnej Ochrony) zawartymi w „Dokumentacji określającej warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych Niecka Lubelska (GZWP nr 406)", opracowanej przez Państwowy Instytut Geologiczny (Lublin 2008). W odniesieniu do obszarów położonych w granicach stref ochrony ujęć wód pod-	Na obszarze miasta zostały ustanowione strefy ochrony pośredniej dla 3 ujęć MPWiK w Lublinie: Prawiedniki (Rozporządzenie Nr 44 Wojewody Lubelskiego z dnia 1 października 2020 r.), Wrotków (Rozporządzenie Nr 23 Wojewody Lubelskiego z dnia 1 października 2021 r.) i Wilczopole (Rozporządzenie Nr 53 Wojewody Lubelskiego z dnia 11 grudnia 2020 r.). Od 2018 roku systematycznie ustanawiano strefy ochrony bezpośredniej ujęć wód podziemnych. Na ich terenie zakazuje się użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody. Obecnie prowadzone są prace nad ustanowieniem obszaru ochronnego dla Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 406 Niecka lubelska (Lublin). Zakazy i ograniczenia mające na celu ochronę zasobów wód podziemnych przed degradacją zostały określone w Dodatku do „Dokumentacji określającej warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych Niecka Lubelska (GZWP nr 406) w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 406 Zbiornik Niecka lubelska (Lublin)” wykonanym przez PIG-PIB w 2016 r. Ochrona ujęć wody służy zapewnieniu odpowiedniej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia	W latach 2020-21 zostały ustanowione przez Wojewodę Lubelskiego strefy ochrony pośredniej i bezpośredniej dla 3 ujęć MPWiK w Lublinie. Obecnie na terenie miasta funkcjonuje ok. 100 stref ochrony bezpośredniej. Szczegółowe informacje w tym zakresie są gromadzone w Systemie Informacyjnym Gospodarowania Wodami (SIGW) i udostępniane przez RZGW w Lublinie po złożeniu piśmennego wniosku. W tekście autor powołuje się na nieaktualną podstawę prawną ustawę z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, podczas gdy obowiązującą jest Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jednolity - Dz.U. 2021 poz. 624). Przygotowywany wniosek o ustanowienie obszaru ochronnego (w tym zakazy i ograniczenia) dla GZWP 406 określono na podstawie Dodatku do „Dokumentacji określającej warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych Niecka Lubelska (GZWP nr 406) w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 406 Zbiornik Niecka lubelska (Lublin)” wykonanym przez PIG-PIB w 2016 r. Nowe prawo wodne z 2017 roku zmieniło kompetencje w zakresie ustanawiania stref ochrony ujęć wód podziemnych.	Tak	Uwaga uwzględniona

	ziemnych obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody, w tym zakazy uniemożliwiające zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia, zgodnie z rozporządzeniem dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej i decyzjami organów właściwych do ustanawiania strefy ochronnej	ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochronie zasobów wodnych. Zgodnie z obowiązującym prawem, strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej ustanawia właściwy organ Wód Polskich w drodze decyzji. Natomiast teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej ustanawia wojewoda w drodze aktu prawnego.			
(...) (Mieszkaniec)					
165.	Proszę mi w szczegółach opisać zapis "stadion żużlowy jako całoroczny obiekt wielofunkcyjny". To sformułowanie z pogranicza Science-fiction! Proszę mi też wskazać, gdzie na świecie (!!) istnieje podobny obiekt. Dziwi się, że w tak poważnym projekcie jak obraz Lublin 2030 powielacie rzeczy, które nie mają racji bytu. Widziałem, że za sport odpowiadały osoby, które wiedzą czym jest sport żużlowy. Jednak chyba ich zamiłowanie do tego sportu zaślepiła racjonalne myślenie. Przypominam, że ARENA LUBLIN była zbudowana jako obiekt wielofunkcyjny, który miał na siebie zarabiać (a przynajmniej, nie przynosić zbyt dużych strat). Jak to wygląda dzisiaj? Jakie spektakularne koncerty się tam odbyły? Imprezy jeśli już, to tylko sportowe, i to nie cykliczne (EURO U21), czasami mecz reprezentacji młodzieżowej bądź kobiet. Mecze piłkarskiego Motoru? To na razie ciągle przyszłość. Dziwi mnie trochę, że cała strategia sportowa Lublina podporządkowana jest pod żużel. Sport, który w świecie (a nawet Europie!) jest na poziomie o wiele niższym niż choćby skoki narciarskie. Sport, który ostatnio przeżywa duży kryzys (właściwie już tylko polska liga jest atrakcyjna, co wiąże się z pieniędzmi, sponсорami, TV). Można też śmiało powiedzieć, że gdyby nie polski żużel - ten sport byłby na zupełnym wymarciu. Sprawa kolejna - w Lublinie mamy PRYWATNY KLUB ŻUŻLOWY i taka jest prawda.	Proszę stosować zapisy zgodne z realiami i możliwościami technicznymi.	Powtarzana fraza "stadionu żużlowego jako obiektu wielofunkcyjnego" jest zapisem, który jest rzeczą nierealną, nieprawdziwą i niemożliwą do zrealizowania. Dziwi mnie ciągłe powtarzanie tej informacji.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uwaga nie ma charakteru inicjatywy. Jest sformułowana w formie pytania z tezą. Stadion żużlowy, określony w dokumencie jako „całoroczny obiekt wielofunkcyjny”, jest wedle wstępnych założeń, planowany jako obiekt w całości lub częściowo zadaszony. Dach umożliwi korzystanie z obiektu przez cały rok, bez względu na warunki atmosferyczne, co czyni go obiektem wielosezonowym. Jednocześnie, plany inwestycyjne zakładają budowę obiektu multi-funkcjonalnego, przeznaczonego do organizacji różnego typu widowisk i dyscyplin sportowych nie ograniczonych wyłącznie do rozgrywania meczy żużlowych. Niemniej, konkretne funkcjonalności i wymogi oraz rozwiązania techniczne dla obiektu zostaną określone w formalnej dokumentacji projektowej, której opracowanie rozpocznie się najprawdopodobniej w 2022 roku. Dopiero wówczas będzie można określić ostateczny charakter, funkcjonalność oraz docelową sezonowość obiektu.

	Na 2-3 fajnych ostatnich latach, budujecie strategię z budową stadionu wielofunkcyjnego - nierealnego do realizacji (a przynajmniej do użytkowania). Pamiętacie początek lat 90-tych? Też lubelski żużel był na topie i co było później? 30 lat totalnego upadku.... Wracając do meritum, proszę mi przedstawić i dokładnie omówić jak wygląda "stadion żużlowy jako całoroczny obiekt wielofunkcyjny". Jeśli Stadion Lekkoatletyczny może być wielofunkcyjny, tak samo duże hale kryte, widziałem też stadion piłkarski w Galsenkirchen, gdzie główna murawa "wyjeżdża" na specjalnych prowadnicach z "głównego stadionu" poza obszar stadionu, gdzie jest zraszana i padają na nie promienie słoneczne. Jednak budowa stadionu żużlowego, jako wielofunkcyjnego, jest nierealna, nigdy nie widziałem, ani nie słyszałem o czymś podobnym, żużel to specyficzny sport, który wyklucza pewne inne działalności sportowe/kulturalne na tym samym obiekcie. Ale skoro taki zapis jest w strategii Lublin 2030, to na pewno będziecie mogli odpowiedzieć na nurtujące mnie pytanie.				
(...) (Mieszkaniec)					
166.	W strategii rozwoju Miasta Lublin - bezwzględnie powinna znaleźć się realizacja projektu : Budowa Amfiteatru Lubelskiego. Miasto aspirujące do Stolic kultury czy to Europejskiej, czy Młodzieżowej - powinno mieć w perspektywie 8-10 lat Amfiteatr (kryty) na kilka tysięcy osób. Miejsce lokalizacji: 1)Błonia koło Zamku, lub 2)Górki Czechowskie, lub 3)okolice Zalewu od strony Posterunku Wodnego Policji. Jest to przedsięwzięcie dające możliwość rozwoju festiwalowego Lublina(Festiwal Kabaretu, Piosenki Kresowej, Festiwal Lubelski, Piosenki Europy Wschodniej , inne koncerty..) Hala jest tylko halą, a koncert w Amfiteatrze - to już zaczyna być kulturą.			Nie	Uwaga nieuwzględniona. Miasto dysponuje obiektem z funkcją amfiteatru. Jest nim muszla koncertowa im. Romualda Lipki zlokalizowana w Parku Saskim.

	Organizowane koncerty w halach sportowych czy na stadionie - to namiastka kultury i "obskurne" koncerty - bez ducha i bez odpowiedniego poziomu. Jeśli chodzi o to co wspólnie możemy zaproponować i zrealizować coś konkretnego - jest to przedsięwzięcie, które pozostanie jako wymierny efekt pokolenia a nada miastu bardziej kulturalny charakter. Uczyni też Lublin - miejscem bardziej otwartym na inne ośrodki i kręgi kulturowe. Niech Lublin ma coś, co może być otwarte na światowe imprezy(za mały stadion MOSIR-u na rozgrywki seniorów UEFA i FIFA, za mała Hala Globus na niektóre dyscypliny do rozgrywek na poziomie światowym). Tego już nie da się naprawić. Te budowle już są, ktoś się kierował finansami(zrozumiały).Ale, albo solniczka albo Wieliczka. Lublin fajnie się rozwija od lat, ok! Oprócz Stadionu żużlowego - potrzeba Amfiteatru. Nie tylko myślę ludziom, ale i władzy miasta. Żadna bardziej spektakularna inicjatywa nie przychodzi mi do głowy.				
(...) (Mieszkaniec)					
167.	1. Jeżeli w obszarze „Edukacja”, w Celach i kierunkach i działaniach strategicznych, jest wpisane np. (str. 150): „Doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz doposażenie i aranżacja przestrzeni wspólnych”, to dlaczego nie ma wpisanego kierunków poprawiających komfort edukacyjny uczniów jak np.: ◦ obniżenie maksymalnej ilości uczniów w klasach do poziomu optymalnego, wynikającego ze standardów edukacyjnych, nawet gdy to spowoduje wzrost kosztów dla samorządu? Średnia liczba uczniów w oddziałach w roku szkolnym 2020/2021 wynosiła : - w szkołach podstawowych - 21,16 - w liceach - 29,48 - w technikach - 26,39 - w ZSZ i Szkołach Branżowych - 23,57 ◦ Zakreślenia czasu edukacyjnego w szkołach podstawowych od 830 do 1430	1. Jeżeli w obszarze „Edukacja”, w Celach i kierunkach i działaniach strategicznych, jest wpisane np. (str. 150): „Doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz doposażenie i aranżacja przestrzeni wspólnych”, to dlaczego nie ma wpisanego kierunków poprawiających komfort edukacyjny uczniów jak np.: ◦ obniżenie maksymalnej ilości uczniów w klasach do poziomu optymalnego, wynikającego ze standardów edukacyjnych, nawet gdy to spowoduje wzrost kosztów dla samorządu? Średnia liczba uczniów w oddziałach w roku szkolnym 2020/2021 wynosiła : - w szkołach podstawowych - 21,16 - w liceach - 29,48 - w technikach - 26,39 - w ZSZ i Szkołach Branżowych - 23,57 ◦ Zakreślenia czasu edukacyjnego w szkołach podstawowych od 830 do 1430	1. Jeżeli w obszarze „Edukacja”, w Celach i kierunkach i działaniach strategicznych, jest wpisane np. (str. 150): „Doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz doposażenie i aranżacja przestrzeni wspólnych”, to dlaczego nie ma wpisanego kierunków poprawiających komfort edukacyjny uczniów jak np.: ◦ obniżenie maksymalnej ilości uczniów w klasach do poziomu optymalnego, wynikającego ze standardów edukacyjnych, nawet gdy to spowoduje wzrost kosztów dla samorządu? Średnia liczba uczniów w oddziałach w roku szkolnym 2020/2021 wynosiła : - w szkołach podstawowych - 21,16 - w liceach - 29,48 - w technikach - 26,39 - w ZSZ i Szkołach Branżowych - 23,57 ◦ Zakreślenia czasu edukacyjnego w szkołach podstawowych od 830 do 1430	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Treści zawarte w uwadze są objęte bardziej ogólnym zapisem strategii A.1.k.5.: Prowadzenie cyklicznych analiz aktualnego i prognozowanego zapotrzebowania na miejsca w publicznych żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych w poszczególnych dzielnicach, a następnie zapewnienie adekwatnej liczby miejsc dla dzieci w jednakowym standardzie.

	◦ Zbadania potrzeby rozszerzenia dowożenia/odwożenia uczniów szkół podstawowych (szczególnie z klas I-V) do/ze szkół w poza obwodu w przypadku brak miejsc w obwodzie lub z innych uzasadnionych powodów, np. z powodu braku komunikacji publicznej, słabej dostępności do niej. Każda szkoła podstawowa ma uczniów spoza obwodu (od 10 do 80%), w tym 6 szkół aż 71 do 80%. Z dowożenia przez MPK skorzystało (wg stanu na 30.IX.2020 r.) 341 dzieci a 141 dzieci dowozili rodzice z refundacją kosztów dowożenia .	◦ Zbadania potrzeby rozszerzenia dowożenia/odwożenia uczniów szkół podstawowych (szczególnie z klas I-V) do/ze szkół w poza obwodu w przypadku brak miejsc w obwodzie lub z innych uzasadnionych powodów, np. z powodu braku komunikacji publicznej, słabej dostępności do niej. Każda szkoła podstawowa ma uczniów spoza obwodu (od 10 do 80%), w tym 6 szkół aż 71 do 80%. Z dowożenia przez MPK skorzystało (wg stanu na 30.IX.2020 r.) 341 dzieci a 141 dzieci dowozili rodzice z refundacją kosztów dowożenia .	◦ Zbadania potrzeby rozszerzenia dowożenia/odwożenia uczniów szkół podstawowych (szczególnie z klas I-V) do/ze szkół w poza obwodu w przypadku brak miejsc w obwodzie lub z innych uzasadnionych powodów, np. z powodu braku komunikacji publicznej, słabej dostępności do niej. Każda szkoła podstawowa ma uczniów spoza obwodu (od 10 do 80%), w tym 6 szkół aż 71 do 80%. Z dowożenia przez MPK skorzystało (wg stanu na 30.IX.2020 r.) 341 dzieci a 141 dzieci dowozili rodzice z refundacją kosztów dowożenia .		
168.	Treści zadania B.2.k.8 na str. 77 nadać brzmienie: „Opracowanie koncepcji i organizacja wewnętrznych węzłów przesiadkowych, opracowanie winno określać standardy oczekiwania na pojazdy na tych węzłach, zależne - oczywiście - od pory dnia -	jw.	jw.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Proponowany zapis szczegółowością wykracza poza merytorykę dokumentu projektu Strategii Lublin 2030.
169.	Zapis na str. 248:”Rozpoczęcie i przeprowadzenie dobrowolnego, opartego o efekt korzyści procesu włączenia w granice administracyjne miasta wybranych sołectw” jest w perspektywie do 2030 r. nierealny i całkowicie nieuzasadniony. Miasto, bowiem, ma znaczne rezerwy terenów niezurbanizowanych. Wg SUiKZP m. Lublin z 2019 r. (zał. nr 1 do Uchwały Rady Miasta nr 283/VII/2019 z dnia 1 lipca 2029 r.) miasto dysponowało, tylko na terenach objętych do 2010 r. mpzp, nie wykorzystaną rezerwą terenów budowlanych umożliwiających wybudowanie 4 400(!) mieszkań w zabudowie 1-rodzinnej i 28 000 (!!) mieszkań w zabudowie wielorodzinnej (str. 35 zał. nr1). A terenów objętych mpzp jest tylko 53,78% powierzchni miasta. W jakim więc celu są nam potrzebne tereny sąsiednich sołecw? Ten zamiar jest nierozważny!	jw.	jw.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Przeprowadzona na zlecenie Gminy Lublin analiza Kierunki rozwoju przestrzenno-inwestycyjnego Lublina wykazała, że dla dużej części mieszkańców strefy podmiejskiej Lublin pozostaje nadal miejscem pracy, korzystają oni również z lubelskiej infrastruktury społecznej i kulturalnej. Te silnie powiązana funkcjonalnie wywołują niekorzystne dla miasta różnorodne skutki natury społecznej, ekonomicznej i środowiskowej. Z uwagi na nasilenie procesów sub-urbanizacji w gminach otaczających Lublin dalszy harmonijny rozwój miasta wymaga większej koordynacji działań w zakresie polityki przestrzennej i planowania strategicznego, a także wzmocnienia jego potencjał oraz konkurencyjności. Oczywiście, proces ten wymaga przeprowadzenia wielu analiz uzupełniających oraz rozmów z mieszkańcami zarówno Lublina jak i gmin sąsiednich i nie może być zrealizowany bez wielostronnej aprobaty.
170.	6. Na stronie 72 zdanie: „W ocenie mieszkańców zieleń to jeden z najważniejszych komponentów miasta.....” winno zakończyć się na	jw.	jw.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Zdanie to opiera się zarówno na opiniach mieszkańców Lublina jak i na widocznych trendach w kształtowaniu miast, które wskazują,

	wyrazie „mikroklimatu”. Wyrazy z tego zdania: „... a także świadczący o jego metropolitalności.” nie są spójne z np. informacjami o udziale: ▪ parków spacerowo-wypoczynkowych i zieleni ▪ terenów zieleni osiedlowej ▪ zieleni ulicznej w terenie miasta. Tereny te obejmują 8,9% powierzchni miasta i, co jest najistotniejsze, udział ten nie zmienił się od 2013 r. Postulowanie o jego zwiększenie warte jest podkreślenia w Strategii 2030. Obecny poziom tych obszarów nie wyróżnia nas w metropolitalności. Zapisy na stronie 73 zmierzają do realizacji postulatu.				że dobrze zaprojektowane tereny zieleni są jedną z cech metropolii.
171.	Nie zgadzam się z zapisem na stronie 79: „Brak atrakcyjnych terenów w mieście powoduje odpływ ludności na tereny peryferyjne”. O odpływie ludności z Lublina decydują, w głównej mierze, inne warunki. Zdanie to winno być usunięte lub zmodyfikowane.	jw.	jw.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Atrakcyjność miasta jest jednym z czynników wpływających na podejmowanie tego typu decyzji.
173.	Do części zdania (drugiego od końca strony): „Działania te z całą pewnością będą kontynuowane...” dodać: „a przede wszystkim zintensyfikowane będzie dotychczasowe tempo termomodernizacji obiektów w których znajdują się lokale ogrzewane paliwami stałymi”. Dalsza część zdania winna być odpowiednio zmodyfikowana.	jw.	jw.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Głęboka termo modernizacja stanowi jedno z zadań i projektów kluczowych, tj. B.4.k.9, mające na celu zmniejszenia energochłonności nieefektywnych energetycznie obiektów. Warto też zaznaczyć, że znacznie istotniejsza jest likwidacja indywidualnych kotłów węglowych, mające na celu ograniczenie niskiej emisji.
174.	Do p. 3. f na str. 84 dodać „, w tym liczba lokali komunalnych mieszkaniowych z wymiennym ogrzewaniem na paliwa stałe na ogrzewanie c.o. lub gazowe/elektryczne.	jw.	jw.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Proponowany wskaźnik: liczba gminnych budynków użyteczności publicznej poddanych renowacji energetycznej obejmuje swoim zakresem liczbę lokali komunalnych mieszkaniowych z wymiennym ogrzewaniem na paliwa stałe na ogrzewanie c.o. lub gazowe/elektryczne. Wykazywanie tak szczegółowych wskaźników nadmiernie komplikowałoby i rozbudowywałoby system monitorowania strategii (sposób podejścia jest szerzej wyjaśniany na s. 148-151 dokumentu). Cele i wskaźniki o wysokim pozio-

					mie szczegółowości powinny znaleźć się w dokumentach wykonawczych - strategiach, programach lub politykach miejskich.
175.		Wydatki na usługi opiekuńcze w budżecie miasta na 2022 r. są mniejsze niż zakładane na 2021 r. a osób w wieku senioralnym (głównie korzystający z tych usług) systematycznie, z roku na rok, przybywa. Nie jest to dobra korelacja. Można przypuszczać, że tych usług będzie mniej a nie, że potrzeby są mniejsze! W Strategii należy podkreślić, że troską władz miasta jest rozwój tych usług. Na str. 94, w p.2 należy dodać miernik takiego działania, tj. liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych, w tym usług opiekuńczych specjalistycznych.		Nie	Uwaga nieuwzględniona. Nie podzielam argumentacji. Tego rodzaju wnioski powinny zostać uwzględnione w ramach strategii sektorowej.
176.	2. W obszarze „Miasto wrażliwe społecznie”, w Celach i kierunkach strategicznych dopisać p.C.7. 4 „ Monitorowanie przez Urząd Miasta organizacji przyjęć do szpitali, na SOR-y, do lekarzy specjalistów w Przychodniach przyszpitalnych i dostępności do specjalistów w Przychodniach Lekarzy Rodzinnych”.	2. W obszarze „Miasto wrażliwe społecznie”, w Celach i kierunkach strategicznych dopisać p.C.7. 4 „ Monitorowanie przez Urząd Miasta organizacji przyjęć do szpitali, na SOR-y, do lekarzy specjalistów w Przychodniach przyszpitalnych i dostępności do specjalistów w Przychodniach Lekarzy Rodzinnych”.	2. W obszarze „Miasto wrażliwe społecznie”, w Celach i kierunkach strategicznych dopisać p.C.7. 4 „ Monitorowanie przez Urząd Miasta organizacji przyjęć do szpitali, na SOR-y, do lekarzy specjalistów w Przychodniach przyszpitalnych i dostępności do specjalistów w Przychodniach Lekarzy Rodzinnych”.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Miasto Lublin nie ma podstaw prawnych do pełnienia funkcji nadzorczych ani do uzyskiwania informacji we wskazanym zakresie.
(...) (Mieszkaniec)					
177.	brak zapisu o starcie Lublina w konkursie na Europejską Stolicę Kultury 2029	Dodanie w rozdziale "Miasto rozpoznawalne turystycznie / zadania i projekty kluczowe " punktu (w dowolnym miejscu): "Start Lublina w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2029.	Konkurs o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury jest konkretnym przedsięwzięciem na dużą skalę będącym szansą na: 1) ożywienie ruchu turystycznego w Lublinie w oparciu o cały dorobek lubelskiej animacji kultury, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania jego unikalnego dziedzictwa i jego animacji, 2) promocję tych aspektów Pamięci i interpretacji dziedzictwa, które wyróżniają Lublin na mapie Polski i Europy, jako istotnego budulca tożsamości europejskiej.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Brak formalnej decyzji o udziale Lublina w konkursie "Europejska Stolica Kultury 2029".
(...) (Mieszkaniec)					
178.	Wnoszę o zmianę terminu „Centrum Nauki i Eksperymentu” na „Centrum Nauki”. Pojęcie występuje w następujących miejscach w tekście s. 34 ----- w tekście s. 54 ----- A.1.k.2. Stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu w s. 55 ----- w tekście s 61 ---- Zadania	Należy użyć nazwy rodzajowej dla tego rodzaju obiektu: „Centrum Nauki”	„Centrum Nauki” to nazwa rodzajowa. W Polsce jest już kilkanaście centrów nauki. Rozszerzenie nazwy o słowo „i eksperymentu” jest niewłaściwe. Fizycy stosują konsekwentnie rozróżnienie pomiędzy pojęciami „eksperyment” a „doświadczenie” Eksperymenty mają charakter badawczy,	Nie	Uwaga nieuwzględniona

	i projekty kluczowe: A.3.k.1. Stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu (Eksploratorium) w Lublinie s. 62 --- a. stworzenie Centrum Nauki i Eksperymentu (Eksploratorium) w Lublinie;		prowadzą naukowcy starając się poznać prawa natury, zweryfikować i sklasyfikować hipotezy. Doświadczenia, mają charakter odtwórczy, bo jego wynik jest przewidywalny/znany, prowadzą je uczniowie, zwykle w celach dydaktycznych, dla tej grupy odbiorców odkrywczych. Jak nazwę własną od dawna promuję słowo „Poznawalnia”, które stworzyłem i promuję jako nazwę własną przyszłego centrum nauki w Lublinie		
(...) (Mieszkaniec)					
179.	Uwagi do punktu E1. Lublin Metropolitalny	Nie wskazuje konkretnego zapisu, ale proszę wziąć pod uwagę poniższe.	Wskazujecie na zagrożenie związane z rozwojem miejscowości dookoła Lublina i rozlewaniem się miasta, należy zastanowić się jaki jest tego powód, a jest on prosty- grunt w mieście są o 300% droższe niż te poza granicami miasta. Należy zatem wbrew pozorom i paradoksalnie jak by się wielu wydawało te wszystkie atrakcyjne gminy przyłączyć w granice miasta Lublina. Ceny gruntów się wyrównają. W starych granicach Lublina spadną, a w nowych wiadomo trochę pójdą do góry. Nie ma obaw o to, że przez to kolejne dalsze gminy będą zasiedlane również, ponieważ tam to już jednak jest zbyt daleko do centrum. Oczywiście nie wolno robić takich rzeczy jak wysłanie autobusów jak 44,20,24,33 daleko poza granice miasta, bo jest to jakby przyzwolenie właśnie na niekontrolowany rozwój miasta.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Problem rozszerzenia granic ujęty został w projekcie Strategii Lublin 2030 w obszarze E, celu E.1. Lublin jako lider Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Cel E.1. nie dotyczy kwestii związanych z rozwojem komunikacji miejskiej na terenie podmiejskiej.
Obywatel Lublina					
180.	każde oznaczenie w części \"zadania i projekty kluczowe\" np. A.1.k.1. (...) itd.	nowe brzmienie zapisu skrótu powinno być \"A.1.p.1. (...)\" i analogicznie dalej w całej strategii	Wątpliwość budzi użycie litery \"k\" we wskazanej konstrukcji. Dlaczego autorzy wybrali właśnie tę literę a nie inną? Przypuszczalnie to pierwsza litera od słowa \"kluczowe\", jednak wydaje się że właściwsze jest używanie litery \"p\" będącej pierwszą literą słowa \"projekt\". W każdym przypadku mówimy o projekcie, przywołujemy \"projekt\", a nie coś co jest \"kluczowe\"	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Litera „p” jako projekt jest zbyt powszechnie występujące (wielokrotnie mówimy o projektach, ale nie zawsze uznajemy je za kluczowe), więc litera „k” będzie lepszym wyróżnikiem.
Anonimowy Mieszkaniec					

181.	Przykładowo: na stronie 51 użyto sformułowania "obszary rozwojowe", a na stronie 8 użyto sformułowania "obszary strategiczne". Przykład nie wyczerpuje analogicznych sytuacji w innych miejscach dokumentu.	Użycie jednego wybranego pojęcia lub wprowadzenie stosownych wyjaśnień. Propozycja użycia pojęcia: "obszary rozwojowe".	Brak konsekwencji pisowni może powodować zagubienie czytelnika i trudności ze zrozumieniem pojęć używanych w strategii, która sama w sobie jest napisana trudnym i mało przystępnym językiem.	Tak	Uwaga uwzględniona. Zweryfikowano dokument pod kątem zachowania jednolitości pisowni istotnych pojęć.
Anonimowy Mieszkaniec					
182.	Strategia to swoisty drogowskaz – zapisany w formie dokumentu pomysł na Lublin. Obecna jej wersja, uwzględniająca perspektywę 2030 roku, to jeden z pierwszych w Polsce dokumentów stworzonych w oparciu o nowe ramy prawne planowania strategicznego.	Strategia to swoisty drogowskaz – zapisany w formie dokumentu pomysł na Lublin. Obecna jej wersja, uwzględniająca perspektywę 2030 roku, to dokument stworzony w oparciu o nowe ramy prawne planowania strategicznego.	Wydaje się, że nie dość dokładnie zweryfikowano ile samorządów w Polsce przyjęło już swoje strategie rozwoju w oparciu o nowe ramy planowania strategicznego. Pobieźna i szybka weryfikacja za pomocą wyszukiwarki google ujawniła, że strategie oparte o nowe ramy posiadają np.: Kalisz, Starogard Gdański, Łódź, Nowa Sól, Świętochłowice, Radymna i pewnie wiele innych.	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Zmieniono zapis i doprecyzowano, że chodzi o tzw. „duże miasta”, a w ramach tej kategorii jest to jeden z pierwszych dokumentów strategicznych opracowanych w nowych ramach prawnych planowania strategicznego.
Anonimowy Mieszkaniec					
183.	Przykład występujący w różnych miejscach. Na stronie 7 słowo "strategia" pisane jest dużą i małą literą, a odnosi się do tego samego - dokumentu Strategii Lublin 2030.	Jeśli mowa o dokumencie Strategii Lublin 2030 używać dużej litery, w każdym innym znaczeniu – małej.	zmienione na stronie 68, w pozostałych miejscach uważam, że zapis małą literą jest poprawny bo nie mówimy o Strategii Lublin 2030 tylko np. ogólnie o strategiach rozwoju..	Tak	Uwaga uwzględniona. Zmienione na stronie 68, w pozostałych miejscach uważam, że zapis małą literą jest poprawny bo nie mówimy o Strategii Lublin 2030 tylko np. ogólnie o strategiach rozwoju.
Anonimowy Mieszkaniec					
184.	Przykład na stronie 8: skrót wprowadzany po nazwie własnej - Tematyczne Grupy Robocze (TGR).	Utworzenie spisu skrótów na początku dokumentu. Usunięcie wprowadzeń skrótów w tekście ciągłym.	Strategia mówi, że można ją czytać "...nie tylko wzdłuż gałęzi, ale także w poprzek podążając wieloma różnymi szlakami..." Jeśli odbiorca nie trafi na miejsce, gdzie redaktor wprowadza skrót, to nie ma możliwości go rozszyfrować. Wprowadzanie skrótów w treści tak dużego opracowania utrudnia jego odbiór.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uznano, że przy tak obszernym dokumencie lepiej jest stosować skróty w tekście i nie odsyłać czytelnika za każdym razem do początku.
Anonimowy Mieszkaniec					
185.	Przykład, który powiela się w różnych miejscach. Strona 37 - "... oraz Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Raport z ankietowego badania warunków życia w dzielnicach [5c], opracowane przez dr Piotra Maleszyka i Mateusza Stępnika..." Dla porównania nieco wyżej wymienione są miejskie dokumenty strategiczne bez wzmianki o "autorach" np. "Strategia rozwoju elektromobilności w Lublinie", "Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2021-2024". Należy zidentyfikować wszystkie analogiczne miejsca.	Proponuje się wprowadzić wszędzie (w podobnych miejscach) następującą zmianę opartą na powyższym przykładzie: a) za każdym razem wskazać (gdzie ma to miejsce), że opracowanie jest "Gminy Lublin", b) nie wskazywać nazwy podmiotu, a tym bardziej konkretnego autora, który w wielu przypadkach przekazał prawa autorskie lub są one uregulowane w określony (konkretny) sposób. Sugerowane rozwiązanie z punktu b.	Nielogiczne jest operowania nazwiskami autorów wybranych dokumentów. Jaki cel mieli redaktorzy stosując mocno wybiórcze podejście, tym bardziej że znaczna większość opracowań to dokumenty opracowane przez Gminę Lublin, co do których pełnię praw autorskich zapewne posiada Gmina Lublin i nie musi oznaczać pierwotnych twórców. Natomiast zastanawiające jest to dlaczego nie pojawia się sformułowanie "opracowane przez Gminę Lublin". Czy re-	Tak	Uwaga uwzględniona. Zweryfikowano Bibliografię i stosowane w tekście przypisy, a także przytoczenia pozycji bibliograficznych. Starano się zachować konsekwencję i spójność w tym zakresie.

			doktorzy zweryfikowali kwestię praw autorskich i prawidłowego oznaczania dokumentów, w tym przypisów bibliograficznych, w zakresie każdego wymienionego opracowania? Informacja o autorach/podmiocie, który zrealizował dane opracowanie wystarczy umieścić w bibliografii, w prawidłowy sposób. Obecnie również bibliografia zawiera wiele błędnych zapisów. Umieszczanie takich informacji w zasadniczym dokumencie jedynie zwiększa jego objętość i dostarcza czytelnikowi zbędnych, dodatkowych komunikatów, zamiast koncentrować go na właściwym przekazie strategii - czyli jej postanowieniach.		
Anonimowy Mieszkaniec					
186.	Strona 11: "Strategia Lublin 2030 jest jednym z pierwszych dokumentów strategicznych polskich miast opracowanych w nowych ramach planowania strategicznego"	"Strategia Lublin 2030 jest dokumentem opracowanym zgodnie z nowymi ramami planowania strategicznego"	Sformułowanie dalece wątpliwe. Co oznacza "jednym z pierwszych"? Czy np. jednym z pierwszych pięciu miast? Czy redaktorzy zweryfikowali dokładnie ile innych miast w Polsce spośród wszystkich miast opracowało dokumenty strategiczne w oparciu o nowe regulacje prawne?	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Zmieniono zapis i doprecyzowano, że chodzi o tzw. „duże miasta”, a w ramach tej kategorii jest to jeden z pierwszych dokumentów strategicznych opracowanych w nowych ramach prawnych planowania strategicznego.
Anonimowy Mieszkaniec					
187.	Strona 6 jako przykład i analogicznie dalej: pod tytułem rozdziału pojawia się konkretne imię i nazwisko.	Usunąć w tym i pozostałych miejscach występowania.	Strategia Lublin 2030 to dokument opracowany przez Urząd Miasta Lublin, zredagowany przez pracowników. Pracownicy pracują na rzecz Urzędu i mieszkańców. Skoro wielokrotnie Urząd mówił, że Strategię tworzą tysiące mieszkańców, dlaczego tak wyraźnie uwypukla się konkretne osoby? Jest to rzadko spotykane w samorządowych dokumentach strategicznych. Stopka autorska jest właściwszym (i wystarczającym) miejscem na pokazanie roli poszczególnych osób. Strategia to nie publikacja naukowa lub popularno-naukowa, a tym praca pod redakcją z wyszczególnieniem autorów poszczególnych rozdziałów.	Tak	Uwaga uwzględniona. Zmienione, na początku pojawiła się stopka wskazująca autorów poszczególnych części tak, jak było to w Strategii Lublin 2020.
Anonimowy Mieszkaniec					
188.	Tabele od strony 156 do 167.	Opracować tabele krótsze, inaczej sformatowane, powielające nagłówki na każdej	Obecny sposób zredagowania tabel jest dla czytelnika "męczący" i trudny w odbiorze.	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona.

		stronie. Podzielić tabele dla każdego obszaru osobno. Zoptymalizować puste przestrzenie.			Zmodyfikowano układ tabeli do orientacji pionowej. Uzyskano częściową poprawę czytelności.
Anonimowy Mieszkaniec					
189.	Bibliografia - braki w interpunkcji, wybiórcze pogrubienie tekstu, brak jednolitości w konstrukcji poszczególnych pozycji, nieprawidłowo oznaczone pozycje w zakresie praw autorskich itd.	Zastosowanie prawidłowych i konsekwentnych zasad interpunkcyjnych i redakcyjnych. Prawidłowe oznaczenie pozycji w zakresie praw twórców (praw autorskich).	Poprawa warstwy redakcyjnej w zakresie interpunkcji podniesie jakość dokumentu od strony redakcyjnej. Weryfikacja i zmiana zapisu pozycji bibliograficznych pozwoli uniknąć potencjalnych sporów na gruncie praw autorskich.	Tak	Uwaga uwzględniona. Zweryfikowano Bibliografię i stosowane w tekście przypisy, a także przytoczenia pozycji bibliograficznych. Starano się zachować konsekwencję i spójność w tym zakresie. Poprawiono interpunkcję.
Anonimowy Mieszkaniec					
190.	1. Strona 61 w punkcie A.3.k.3 sformułowanie "Lublin Akademicki" zapisano bez kursywy. Na stronie 62 zapisano z użyciem kursywy. 2. W rozdziale Cele horyzontalne Strategii Lublin 2030 pogrubiono wybrane fragmenty. Warstwa redakcyjna wymaga ujednolicenia i uspoźnienia treści. Brak konsekwencji pisowni w wielu miejscach.	Ad 1. Należy ujednolicić. Ad 2. Należy przyjąć określone zasady pogrubiania fragmentów treści. Przede wszystkim należy wykonać korektę językową i redakcyjną.	Zmiany przyczynią się do poprawy jakości dokumentu i lepszego odbioru przez czytelnika.	Tak	Uwaga uwzględniona. Dokonano zmian redakcyjnych zgodnych ze złożoną uwagą.
Anonimowy Mieszkaniec					
191.	Prognoza oddziaływania na środowisko: 1. Strona 16, Tabela 1. 2. Strona 25, Tabela 6. 3. Brak jednolitości w stosowaniu zapisów i interpunkcji nazw tabel/rysunków i informacji o źródle. 4. Tabela 7. Powyższe stanowią przykłady. Dokument wymaga poprawek redakcyjno-technicznych w wielu miejscach.	1. Rozmieszczenie tabeli wymaga poprawy. 2. Zmiana ciemnego koloru na jaśniejszy, czarna czcionka trudna do przeczytania. 3. Należy ujednolicić. 4. Zoptymalizować formatowanie tabeli. Przeanalizować i poprawić pod względem redakcyjno-technicznym cały dokument prognozy.	Zmiany poprawią jakość dokumentu w warstwie redakcyjno-technicznej.	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Wykonano redakcję stylistyczno-techniczną, na tyle na ile pozwalał na to dokument pierwotny opracowany przez wykonawcę zewnętrznego.
Anonimowy Mieszkaniec					
192.	Strona 7: "3 niezależnych ekspertów"; "50 ekspertów branżowych" oraz strona 2 i 3 - wymienieni różni eksperci.	Ujednolicić, tj. wspomnieć o wszystkich lub o nikim. Także na stronach 2 i 3 o kilkunastu tysiącach mieszkańców współtworzących strategię.	Z szacunku dla wszystkich uczestników powinny być zastosowane jednoznaczne kryteria, kto jest wymieniany z imienia i nazwiska i w którym miejscu.	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Uznano, że przytoczenie nazwisk wszystkich osób wiązałoby się z potrzebą uzyskania indywidualnych zgód od poszczególnych osób.
(...) (Mieszkanca)					
193.		Poprawa komfortu mieszkalnego przy ul. Grenadierów w Lublinie w rejonie ul. Chemicznej, ul. Rataja i ul. Pancerniaków, poprzez poprawę bezpieczeństwa na drogach i chodnikach oraz zwiększenie ilości terenów zielonych.	Od roku 2008/2009, gdy sprzedawano mieszkania przy ul. Grenadierów zwiększyła się ilość przedsięwzięć, ale nie zwiększyły się w żaden sposób zabezpieczenia techniczne przed negatywnymi skutkami prowadzonych działalności. W najnowszym planie	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Proponowane brzmienie nowego zapisu dotyczącego wyższego poziomu szczegółowości niż powinno być to ujęte w strategii ogólnomiejskiej. Propozycja ta ma charakter celu dla strategii dzielnicowych. Zaproponowany cel ma swoje

		zagospodarowania przestrzennego wyraźnie zaznaczono odpowiednim kolorem, dwa bloki mieszkalne przy ul. Grenadierów w Lublinie. Niestety nie zadbano o to, aby zwiększyć komfort i wymagać od przedsiębiorstw tego co przewidział ustawodawca tworząc wyraźne przepisy dotyczące bloków mieszkalnych w dzielnicach przemysłowych. Z tego też powodu wnoszę o dołączenie powyższej uwagi jako punkt strategii Lublin2030. Ul. Grenadierów jest łącznikiem pomiędzy ul. Pancerniaków a ul. Chemiczną i ul. Rataja, stanowi ważny odcinek drogi, którym porusza się wiele samochodów dojeżdżających do firm, centrum handlowego. Niestety nie ma tu oświetlenia drogowego ani oświetlenia chodnika co stanowi poważne zagrożenie życiu pieszych przy dużym ruchu pojazdów kołowych. Po 'ogłędzinach' wydziału Zarządzania Ruchem Drogowym i Mobilnością oraz stwierdzeniu, że przy ul. Grenadierów mamy ubogą zieleń, w roku 2021 Miejski Architekt Zieleni w Lublinie przeprowadził nasadzenia 5 drzew, jednocześnie zaznaczając, że w 2022 będą kolejne nasadzenia drzew. Jest to kropla w morzu potrzeb zwiększenia ilości zieleni, środowisko jest degradowane ciągle przez przedsiębiorstwa i pojazdy które do nich przyjeżdżają, m.in. mocno zanieczyszczenie gleby w szczególności miedzią. Z tego też powodu również pomimo prowadzonych nasadzeń należy umieścić w strategii Lublin2030 punkt dotyczący zwiększenia ilości terenów zielonych przy ul. Grenadierów w Lublinie. Przez wiele lat ul. Grenadierów była spychana na dalszy plan, ale nie można robić tego w nieskończoność, z tego też powodu potrzeba zwiększenia komfortu mieszkalnego w blokach przy ul. Grenadierów poprzez: - Zastosowanie naturalnych i technicznych rozwiązań, które będą zmniejszać negatywne skutki prowadzo-	odzwierciedlenie w zawartych w projekcie Strategii Lublin 2030 zapisach, tj.: w celu B.1.1. oraz B.3.2. Jednakże uznaje się za zasadne uwzględnienie uwagi w części dotyczącej poprawy komfortu mieszkańców dzielnic przemysłowych. Zapis zostaje umieszczony w celu B.3. w synergii i otrzymuje brzmienie: "Dostęp do dobrej jakości infrastruktury technicznej oraz usług powinien być standardem. W formie urbanistycznej, jaką jest miasto, nie powinno dopuszczać się sytuacji braku dostępu do podstawowych mediów, komunikacji publicznej, dobrej jakości infrastruktury drogowej, zieleni itp. Należy dążyć do jak najszybszego wyrównania tego typu rozbieżności między różnymi obszarami miasta. Istotną rolę w tym działaniu pełni Rada Dzielnic. Szczególnie należy zadbać o poprawę jakości i komfortu życia mieszkańców dzielnic, w których dominującą lub uzupełniającą funkcję pełni lub pełnił przemysł oraz usługi uciążliwe. Konieczne jest zastosowanie w otoczeniu terenów mieszkaniowych naturalnych i technicznych rozwiązań, które będą zmniejszać negatywne skutki prowadzonych działalności.

			nych działalności, - Wprowadzenie w praktyce stanowiska w sprawie „lekkiego przemysłu” w okolicach bloków mieszkalnych, - Oświetlenie drogowe ul. Grenadierów wraz z chodnikami, - remont chodnika, aby był równy, bezpieczny na całym odcinku ul. Grenadierów, - zwiększenie ilości zieleni, - odpowiednie środki techniczne które będą poprawiać jakość powietrza.		
(...) (Mieszkanca)					
194.		Poprawa komfortu mieszkalnego przy ul. Grenadierów w Lublinie w rejonie ul. Chemicznej, ul. Rataja i ul. Pancerniaków, poprzez poprawę bezpieczeństwa na drogach i chodnikach oraz zwiększenie ilości terenów zielonych.	Od roku 2008/2009, gdy sprzedawano mieszkania przy ul. Grenadierów zwiększyła się ilość przedsiębiorstw, ale nie zwiększyły się w żaden sposób zabezpieczenia techniczne przed negatywnymi skutkami prowadzonych działalności. W najnowszym planie zagospodarowania przestrzennego wyraźnie zaznaczono odpowiednim kolorem, dwa bloki mieszkalne przy ul. Grenadierów w Lublinie. Niestety nie zadbano o to, aby zwiększyć komfort i wymagać od przedsiębiorstw tego co przewidział ustawodawca tworząc wyraźne przepisy dotyczące bloków mieszkalnych w dzielnicach przemysłowych. Z tego też powodu wnoszę o dołączenie powyższej uwagi jako punkt strategii Lublin2030. Ul. Grenadierów jest łącznikiem pomiędzy ul. Pancerniaków a ul. Chemiczną i ul. Rataja, stanowi ważny odcinek drogi, którym porusza się wiele samochodów dojeżdżających do firm, centrum handlowego. Niestety nie ma tu oświetlenia drogowego ani oświetlenia chodnika co stanowi poważne zagrożenie życiu pieszych przy dużym ruchu pojazdów kołowych. Po 'ogłędzinach' wydziału Zarządzania Ruchem Drogowym i Mobilnością oraz stwierdzeniu, że przy ul. Grenadierów mamy ubogą zielenią, w roku 2021 Miejski Architekt Zieleni w Lublinie przeprowadził nasadzenia 5 drzew, jednocześnie zaznaczając, że w 2022 będą kolejne nasadzenia drzew. Jest to kropla w morzu potrzeb zwiększenia ilości zieleni,	Częściowo	Uwaga częściowo uwzględniona. Proponowane brzmienie nowego zapisu dotyczy wyższego poziomu szczegółowości niż powinno być to ujęte w strategii ogólnomiejskiej. Propozycja ta ma charakter celu dla strategii dzielnicowych. Zaproponowany cel ma swoje odzwierciedlenie w zawartych w projekcie Strategii Lublin 2030 zapisach, tj.: w celu B.1.1. oraz B.3.2. Jednakże uznaję się za zasadne uwzględnienie uwagi w części dotyczącej poprawy komfortu mieszkańców dzielnic przemysłowych. Zapis zostaje umieszczony w celu B.3. w synergii i otrzymuje brzmienie: "Dostęp do dobrej jakości infrastruktury technicznej oraz usług powinien być standardem. W formie urbanistycznej, jaką jest miasto, nie powinno dopuszczać się sytuacji braku dostępu do podstawowych mediów, komunikacji publicznej, dobrej jakości infrastruktury drogowej, zieleni itp. Należy dążyć do jak najszybszego wyrównania tego typu rozbieżności między różnymi obszarami miasta. Istotną rolę w tym działaniu pełnią Rady Dzielnic. Szczególnie należy zadbać o poprawę jakości i komfortu życia mieszkańców dzielnic, w których dominującą lub uzupełniającą funkcję pełni lub pełnił przemysł oraz usługi uciążliwe. Konieczne jest zastosowanie w otoczeniu terenów mieszkaniowych naturalnych i technicznych rozwiązań, które będą zmniejszać negatywne skutki prowadzonych działalności.

			środowisko jest degradowane ciągle przez przedsiębiorstwa i pojazdy które do nich przyjeżdżają, m.in. mocno zanieczyszczenie gleby w szczególności miedzią. Z tego też powodu również pomimo prowadzonych nasadzeń należy umieścić w strategii Lublin2030 punkt dotyczący zwiększenia ilości terenów zielonych przy ul. Grenadierów w Lublinie. Przez wiele lat ul. Grenadierów była spychana na dalszy plan, ale nie można robić tego w nieskończoność, z tego też powodu potrzeba zwiększenia komfortu mieszkalnego w blokach przy ul. Grenadierów poprzez: - Zastosowanie naturalnych i technicznych rozwiązań, które będą zmniejszać negatywne skutki prowadzonych działalności, - Wprowadzenie w praktyce stanowiska w sprawie „lekkiego przemysłu” w okolicach bloków mieszkalnych, - Oświetlenie drogowe ul. Grenadierów wraz z chodnikami, - remont chodnika, aby był równy, bezpieczny na całym odcinku ul. Grenadierów, - zwiększenie ilości zieleni, - odpowiednie środki techniczne które będą poprawiać jakość powietrza.		
(...) (Mieszkaniec)					
195.	strona 80: "Zadania i projekty kluczowe B.3.k.1. Dążenie do całkowitego pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. B.3.k.2. Przyjęcie standardów urbanistycznych."	"Zadania i projekty kluczowe B.3.k.1. Dążenie do całkowitego pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, warunkującymi intensywność zabudowy od niskiej do wysokiej ilości i rodzajem inwestycji proekologicznych nie będących głównym celem inwestycji. B.3.k.2. Przyjęcie standardów urbanistycznych."	Jednym z problemów realizacji założonych w strategii planów jest ich finansowanie. Wydaje się, iż wprowadzenie zapisów w planach pozwalających na większą intensywność zabudowy w przypadku zaprojektowania i wykonania dodatkowych a dotychczas niestandardowych inwestycji mających na celu zadania proekologiczne, pozwoliło by na wytworzenie silnego bodźca do tworzenia takich inwestycji. Dodatkowo należałoby poziom wyjściowy intensywności zabudowy zaproponować na bardzo niskim poziomie aby zwiększyć siłę bodźca. Najbardziej efektywnym stymulatorem prawidłowej ścieżki rozwoju będzie ekonomia. W zasadzie identyczne uwarunkowania na-	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Proponowany zapis, z uwagi na swoją szczegółowość, wykracza poza charakter ogólnomiejskiego dokumentu strategicznego.

			leżałoby stworzyć na terenach jeszcze niezabudowanych a już posiadających plany zagospodarowania.		
Uwaga w tym samym brzmieniu złożona przez 4 osoby: (...) (Mieszkanca) (...) (Mieszkaniec) (...) (Mieszkaniec) (...) (Lubelski Alarm Smogowy/Porozumienie Obrony Lublina)					
196. 197. 198. 199.	„Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Górki Czechowskie” strona 46 i 128 Strategia Lublin 2030.	<u>„Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Górki Czechowskie” obejmujący obszar przywołany w wyroku WSA w Lublinie z dnia 15 grudnia 2021 roku w sprawie ze skargi Wojewody Lubelskiego na uchwałę Rady Miasta Lublin w przedmiocie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego – "Górek Czechowskich" (II SA/Lu 300/21): https://youtu.be/U7al-CEAIyIo</u>	Zgodnie z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej "Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa". Konstytucyjna zasada praworządności obowiązuje organy władzy publicznej, a zatem również organy samorządu terytorialnego. W związku z Art. 10f. Ustawy o samorządzie gminnym, integralną część uzasadnienia do powyższej uwagi stanowi poniższy raport, zawierający wnioski płynące z analizy opinii niemal 13 tysięcy mieszkańców Lublina zebranych w ramach konsultacji społecznych oraz dyskusji i wystuć publicznych przeprowadzonych przy tworzeniu projektu „Strategia Lublin 2030„Ustawa o samorządzie gminnym Wnioski płynące z analizy opinii niemal 13 tysięcy mieszkańców Lublina zebranych w ramach konsultacji społecznych przeprowadzonych przy tworzeniu projektu „Strategia Lublin 2030„: Strategia Lublin 2030 Analiza w temacie Górek Czechowskich Na podstawie wizji przyszłości miasta powstałej na zlecenie Urzędu Miasta Lublin: Uzasadnienie proponowanych zmian: Zgodnie z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej "Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa". Konstytucyjna zasada praworządności obowiązuje organy władzy publicznej, a zatem również organy samorządu terytorialnego. W związku z Art. 10f. Ustawy o samorządzie gminnym, integralną część uzasadnienia do powyższej uwagi stanowi poniższy raport, zawierający wnioski płynące z analizy opinii	Nie	Uwaga nieuwzględniona. Na stronach 46 i 128 projektu Strategii Lublin 2030 wymienia się obszary, które zamierza się objąć ochroną planistyczną z uwagi na posiadane cenne walory przyrodnicze bez wprowadzania ich charakterystyki przyrodniczej, prawnej oraz planistycznej. Zaleca się, by tego typu opisy szczegółowe znalazły swoje odzwierciedlenie w dokumentach miejskich o charakterze planistycznym oraz środowiskowym, a nie ogólnej strategii miasta. Charakterystyka Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Górki Czechowskie” niosła by za sobą konsekwencje konieczności podobnej charakterystyki pozostałych wymienionych obszarów i miałoby bezpośrednie odzwierciedlenie w zwiększeniu objętości i tak obszernego opracowania. Ponadto, ze względu na obecny stan prawny nie jest możliwe sformułowanie zapisów strategii miasta określających przyszłość tego obszaru.

		niemal 13 tysięcy mieszkańców Lublina zebranych w ramach konsultacji społecznych oraz dyskusji i wystućań publicznych przeprowadzonych przy tworzeniu projektu „Strategia Lublin 2030„Ustawa o samorządzie gminnym Wnioski płynące z analizy opinii niemal 13 tysięcy mieszkańców Lublina zebranych w ramach konsultacji społecznych przeprowadzonych przy tworzeniu projektu „Strategia Lublin 2030„: Strategia Lublin 2030 Analiza w temacie Górek Czechowskich Na podstawie wizji przyszłości miasta powstałej na zlecenie Urzędu Miasta Lublin: „Strategia Lublin 2030 to dokument stanowiący syntezę wyobrażeń mieszkank i mieszkańców Lublina o przyszłości miasta, oparty na wnikliwej diagnozie.”wraz z informacją: „[...] o wizję przyszłości Lublina zapytana została społeczność miasta.” opublikowanej pod adresem: https://lublin.eu/biznes-i-nauka/strategia/s2030/raporty/ Raport powstał w ramach projektu „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030” realizowanego przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności – Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz z budżetu państwa. Inicjator Strategii Lublin 2030 i jej głównych założeń: dr Krzysztof Żuk – Prezydent Miasta Lublin. Wniosek o dotację uzyskał drugą najwyższą w kraju ocenę i grant w wysokości 3,6 miliona złotych. O opinie na temat kierunków i zakresu zmian zapytano niemal 13		

		tysięcy mieszkańców Lublina. Cały pakiet zawiera 8 dokumentów udostępnionych mieszkańcom Lublina od 15 i 19 listopada bieżącego roku, gdzie zwarte są 1034 strony maszynopisu. Strategia Lublin 2030 powstawała po składaniu uwag i dyskusjach publicznych nad projektem zmiany SUIKZP, referendum lokalnym ws. przyszłości Górek Czechowskich, przed zmianą SUIKZP, skargami na zmianę SUIKZP, wyroku WSA uchylającego zmianę SUIKZP dla Górek Czechowskich, przed sporządzeniem skargi kasacyjnej Rady Miasta Lublina na wyrok WSA uchylający zmianę SUIKZP, przed wyrokiem NSA nakazującym ponowne rozpatrzenie skarg na zmianę SUIKZP oraz przed ponownym rozpatrzeniem przez Wysoki Sąd skarg na zmianę SUIKZP Lublina. Raport z badań ankietowych – dzielnice diagnoza_lublin_2030._raport_z_ankietowego_badania_warunkow_zycia_w_dzielnicach.pdf Rozdział: Wstęp, str. 4: „Prezentowany raport pod tytułem: „Wymyślmy wspólnie Lublin 2030. Raport z ankietowego badania warunków życia w dzielnicach” zawiera ilościowe analizy odpowiedzi na pytania umieszczone w ankiecie internetowej, realizowanej wraz z głosowaniem na Budżet Obywatelski 2020 (BO 2020) w dniach od 23 września do 10 października 2019 r. Celem badania było bliższe poznanie opinii mieszkańców dotyczących warunków życia w dzielnicach Lublina oraz priorytetów inwestycyjnych w bliskim sąsiedztwie. Wyniki tego badania stanowią element diagnozy społecznej i przestrzennej wykorzystywanej w procesie tworzenia Strategii Lublin 2030.” Rozdział: Priorytety inwestycyjne i warunki życia. Lublinstr. 9: „W badaniu wzięło udział 2720 mieszkańców [...]” „Najczęściej wskazywanymi priorytetami w zakresie rozwoju		

			dzielnic był rozwój i pielęgnacja terenów zielonych (37,4% ogółu odpowiedzi).” Komentarz: W dokumencie brak odniesień bezpośrednio do obszaru Górek Czechowskich. Niemniej symptomatyczny jest wskazywany przez mieszkańców priorytet w zakresie rozwoju dzielnic. Przeważająca większość dzielnic wskazało rozwój i pielęgnację terenów zielonych jako najważniejszy parametr z ogromną przewagą nad pozostałymi (w niektórych dzielnicach wskaźnik ten sięgał niemal 50% ogółu odpowiedzi). Jednocześnie Urząd Miasta w projekcie nowego Studium umieszcza plan zniszczenia największego na północy miasta obszaru zielonego czyli Górek Czechowskich poprzez zabudowę blokami 35 hektarów (1/3) jego powierzchni i zdegradowania pozostałych 70 hektarów poprzez zezwolenie na budowę „parku” w koncepcji dewelopera a nie w sposób chroniący aktualny ekosystem. 2. Raport z punktów mobilnych diagnoza_lublin_2030._wnioski_z_jakosciowej_analizy_materialow_zebranych_podczas_punktow_mobilnych.pdf Rozdział: Wnioski badawcze: Obszary Miasto zielone, str. 17-18,- według badanych obecna polityka miasta względem zieleni i powietrza nie jest skuteczna ani wystarczająca dla zabezpieczenia zdrowia i komfortu mieszkańców.” „Najważniejsze oczekiwania na przyszłość: - zdecydowanie więcej zieleni, zarówno w postaci dużych, reprezentacyjnych parków i terenów rekreacyjnych (m.in. na Górkach Czechowskich), jak i w dzielnicach;” Zieleń str. 18: „Jedną z najczęściej wyrażanych obaw dotyczących przyszłości jest zmniejszanie się ilości zieleni w mieście. Badani w ogóle nie		

			biorą takiej możliwości pod uwagę, ale odwołują się do swoich dotychczasowych doświadczeń. Przywołują m.in. zabudowanie skwerów przy skrzyżowaniu Drogi Męczenników Majdanka i ul. Krańcowej czy przy Al. Raławickich, utworzenie galerii handlowej VIVO! Lublin w miejscu ogródków działkowych (i niezapewnieniu żadnej rekompensaty w postaci innego terenu zielonego), planów zabudowania Górek Czechowskich i wycięcia drzew wzdłuż Al. Raławickich. Właściwie w każdej dzielnicy badani widzą, że kolejne zielone miejsca są przeznaczane pod zabudowę, oraz że nie powstają żadne tereny rekreacyjne uzupełniające te braki. „Zdecydowanie najczęściej wymienianym terenem, który badani chcieliby przeznaczyć pod zieleń, są Górki Czechowskie.” „Wiele osób przy tej okazji wyraża też wolę, aby na Górkach Czechowskich wstrzymać się od jakiegokolwiek zabudowy mieszkaniowej. Badani wyrażają obawy co do intencji dewelopera lub uważają postawienie bloków za całkowicie szkodliwe, m.in. z perspektywy pogarszającej się jakości powietrza w mieście. Uważają, że miasto powinno wysłuchać mieszkańców i podjąć zdecydowane kroki przeciw smogowi. Dla niektórych najlepszym scenariuszem jest wykupienie gruntu od dewelopera przez miasto.” „W porównaniu z Górkami Czechowskimi miejsca te [inne tereny zielone] są wymieniane sporadycznie.” Partycypacja str. 23: „Nie wchodząc w podziały polityczne, warto wskazać, że jednym z obszarów zapalnych jest właśnie dialog z obywatelami. W skrajnych przypadkach badani wyrażają całkowitą rezygnację i niewiarę co do sensowności kontaktowania się z władzą lokalną.” „Badani postulują, aby na terenie Górek Czechowskich utworzyć teren zielony – dostępny dla mieszkańców całego miasta, re-		

		prezentatywny, atrakcyjny. Część osób wyraża wprost, że miasto popełnia poważny błąd przeznaczając ten obszar pod zabudowę mieszkaniową. Niepokoją się, że miasto staje się coraz bardziej zabetonowane i zanieczyszczone (zwłaszcza powietrze). Ponadto, uważają, że miasto, przyjmując plan zabudowy deweloperskiej, pokazuje lekceważący stosunek wobec mieszkańców.” Pamięć i historia str. 32: „[...] pojawiła się potrzeba zaopiekowania się zbiorowymi mogiłami w okolicach Górki Czechowskich [...]” Komentarz: Wyniki badań nie wymagają komentarza. 3. Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań ankietowych diagnoza_lublin_2030._raport_z_badan_ankietowych.pdf Rozdział: Ogólna ocena Lublina str. 50: „Mieszkańcy wypowiadają się negatywnie na temat inwestycji powstających na terenie Górki Czechowskich, które według nich nie są prawidłowo zagospodarowane.” str. 51: „Co dziesiąta osoba badana uważa, że celem dla władz na przestrzeni najbliższych 10 lat powinno być zadbanie o tereny zielone poprzez ochronę naturalnych obszarów, takich jak na przykład Górki Czechowskie, odbudowę parku Bronowice, redukcję emisji gazów cieplarnianych, montaż kolektorów słonecznych czy odpowiednie zarządzanie gospodarką odpadami.” „Niewykorzystany teren Górki Czechowskich to następny temat do rozwiązania jak i stary las miejsce rekreacji Lublina.” „Przede wszystkim ekologia jest przyszłością, poziom zanieczyszczenia powietrza w okresie grzewczym jest na bardzo wysokim poziomie, należy konsekwentnie przechodzić na odnawialne źródła energii. Więcej zieleni w mie-		

		ście tam gdzie tylko jest to możliwe, wspierać edukację ekologiczną młodzieży lubelskiej.” str. 52: „W kategorii oferty kulturalnej i rekreacyjnej 16% mieszkańców przeznaczyłoby środki z budżetu na miejsca przeznaczone do aktywnego wypoczynku, takie jak nowoczesne place zabaw dla dzieci, siłownie zewnętrzne, boiska. Utworzyliby tereny zielone: parki, ogrody, miejsca przeznaczone do odpoczynku z dużą ilością ławek, jako przykład podają zagospodarowanie terenu Górki Czechowickich.” „Więcej zieleni, mniej osiedli. Chodzi o osoby starsze, gdzie oni mają spacerować, jak stoi blok na bloku. Jest stanowczo za mało parków i skwerów.” Komentarz: Te opinie mieszkańców także raczej nie wymagają komentarza. Warto jedynie zaznaczyć, że jak najbardziej Górki Czechowskie warto zagospodarować. Ale nie poprzez stawianie bloków na ponad 30 hektarach zieleni i nie poprzez inwestycje dewastujące wartości ekologiczne i przyrodnicze tego terenu (patrz: ścieżka deweloperska w poprzek najbardziej wartościowych terenów oraz plac zabaw w najmniej do tego odpowiednim miejscu). 4. Diagnoza lublin 2030. Raport z badań jakościowych i działań partycypacyjnych diagnoza_lublin_2030._raport_z_badan_jakosciowych_i_dzialan_partycypacyjnych.pdf Rozdział: Współczesny Lublin w opinii mieszkańców Słabe strony Lublina str. 15: „Niemal wszystkich badanych niepokoi także zmniejszająca się liczba terenów zielonych, które są ekspansywnie zabudowywane lub betonowane: organizacja architektoniczna i urbanistyczna, która stawia na		

			wielki kloce kosztem właśnie zielonych płuc /wywiad ze studentką/. Bardzo często badani negatywnie oceniali plan zagospodarowania Górki Czechowskich.” Rozdział: Lublin i jego mieszkańcy w 2030 roku Wariant optymistyczny str. 19: „Lublin będzie miastem ekologicznym i czystym, będzie się szczylić największym odsetkiem zieleni wśród innych miast polskich.” „Na terenie Górki Czechowskich powstanie wielki park.” Otwartość str. 24: „Otwartość jest gwarancją partycypacji: miasto otwarte to miasto, które rozmawia z ludźmi, którzy tam mieszkają /wywiad z kobietą w średnim wieku/, a prowadzone z mieszkańcami konsultacje są brane pod uwagę (tu często przywoływano problem Górki Czechowskich jako przykład braku dialogu mieszkańców z władzami miasta), a opinie mieszkańców są faktycznie wdrażane w życie.” Rozdział: Obszary strategiczne Miasto zielone, Tereny zielone w mieście, parki i wawozy str. 39: „Wątek zieleni miejskiej pojawiał się w każdym wywiadzie, co wskazuje na ogromne zainteresowanie i wagę tego problemu oraz ogromną wartość zieleni dla życia mieszkańców.” „Oczekuje się, że obszary zielone będą się w mieście powiększać i z niepokojem obserwuje się inwazyjne inwestycje deweloperskie, które niszczą zieloną tkankę miejską. Mieszkańcy podają liczne przykłady takich działań: zabudowanie skwerów przy skrzyżowaniu Drogi Męczenników Majdanka i ul. Krańcowej, czy przy Al. Racławickich, utworzenie galerii handlowej Vivo! Lublin w miej-		

		scu ogródków działkowych, plany zabudowania Górek Czechowskich i wycięcia drzew wzdłuż Al. Raławickich.” „Badani zgłaszali, że w Lublinie brakuje kolejnego dużego parku, który nie byłby usytuowany w samym centrum miasta, ale oddalony nieco od głównych ulic. Zdaniem mieszkańców idealnym miejscem na taki park są Górki Czechowskie: były znakomitym miejscem, ukształtowanie terenu fajne, ale to chyba zaprzepaszczone zostało. Na Manhattanie też można było wszystko zabudować. Ale jednak ludzie się powstrzymali od takiej inwestycji i dzięki temu mają gdzie biegać, chodzić, odpoczywają nad jeziorami. A tu wszystko idzie do deweloperów bo kasiora jest potrzebna. /migrant mieszkający poza Lublinem/. Na problem ten wskazywano niemal w każdym wywiadzie. Pomysły na organizację tego miejsca były zróżnicowane, ale wszyscy badani byli zgodni, że obszar ten nie powinien zostać zniszczony budownictwem mieszkalnym. Nierzadko pojawiały się pomysły, aby miasto wykupiło ten teren od dewelopera i zgodnie z wolą mieszkańców stworzyło duży kompleks zieleni (lubelski „Central Park”), który pozytywnie wpływałby na jakość lubelskiego powietrza.” Partycypacja str. 53: „Najczęściej przywoływanym przykładem aktywności społecznej, która została zignorowana przez władze lokalne, jest sprawa inwestycji na Górkach Czechowskich. Działania aktywistów miejskich sprzeciwiających się planom zagospodarowania Górek były oceniane bardzo pozytywnie.” str. 54: „Małe zaangażowanie w sprawy miasta wynikało także z małej transparentności działań podejmowanych przez Urząd Miasta.”		

			„Zdaniem niektórych partycypacja jest ograniczana, co bardzo dobrze widać na przykładzie debaty nad zabudowaniem Górek Czechowskich. Pojawia się poczucie, że władze miasta nie wsłuchują się w głos mieszkańców, lekceważą go, a partycypacja jest jedynie fasadowa.” Rozdział: Podsumowanie str. 58: „Badani wskazywali na pożądane kierunki rozwoju miasta i dobrostanu społecznego, jaki należy w przyszłości stworzyć. W wyróżnionych obszarach strategicznych wskazywano na następujące działania: [...] - miasto zielone: wygospodarowanie większej liczby terenów zielonych (parki, skwerki), niedopuszczanie do niepotrzebnej wycinki drzew i zabudowy Górek Czechowskich, [...]” Komentarz: Wyniki badań nie wymagają komentarza. 5. Raport z analizy pytań otwartych ankiety internetowej raport_z_analiz_pytan_otwartych_ankiety_internetowej.pdf Rozdział: Tożsamość mieszkańców Lublina Sieć określeń str. 13-14: „Pojedyncze wypowiedzi o temperaturze negatywnej dotyczyły smutku i niezadowolenia z obecnych zmian w architekturze miejskiej oraz niedawnych decyzji władz miasta dotyczących Górek Czechowskich, a także poczuciu braku powodu do bycia dumnym. Rozdział: Jaki powinien być Lublin w 2030 roku? str. 17: „Oprócz kwestii związanych ogólnie z zielenią w przestrzeni miejskiej, często pojawiały się wraz z nią również trzy wątki połączone	

		z tym aspektem bezpośrednio: czyste powietrze, Górki Czechowskie oraz proekologiczność Lublina.” „Zanieczyszczenie powietrza okazuje się dokuczliwe i negatywnie odczuwalne dla mieszkańców oraz jest również traktowane jako zagrożenie w przyszłości. Górki Czechowskie były dla części respondentów priorytetem na przestrzeni najbliższych lat, gdzie zachowanie ich obecnego stanu stanowiłoby osiągnięcie dla miasta. Oprócz samego faktu ich zachowania bez zabudowy, za rzecz wartościową w skali przyszłości Lublina określano zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców.” Rozdział: Podsumowanie str. 31: „Odpowiedzi na pytanie pierwsze, gdzie respondenci określali swoją wizję Lublina za 10 lat, skupiły się w głównej mierze na zieleni w przestrzeni miejskiej, czystym powietrzu i środowisku oraz ochronie obszarów cennych przyrodniczo, rewitalizacji centrum miasta, a także infrastrukturze rozumianej jako ścieżki rowerowe, drogi, chodniki miejskie. Rzadziej wymienianymi elementami infrastruktury są miejsca rekreacji, dworce oraz parkingi.” Komentarz: W tym badaniu przy pomocy ankiety internetowej wypowiedziało się ponownie kilka tysięcy mieszkańców Lublina. I znów Górki Czechowskie wymieniane były zawsze w kontekście ich ratowania i ochrony przed zabudową. A wizja przyszłego Lublina wg mieszkańców to w ogromnej części: zieleni w przestrzeni miejskiej, czyste powietrze oraz ochrona obszarów cennych przyrodniczo. 6. Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu strategii rozwoju gminy lublin na lata 2021-2030 prognoza_oddzialywa-		

			nia_na_srodowisko_strategii_lublin_2030.pdf Komentarz: W dokumencie brak odniesień do obszaru Górki Czechowskich. W rozdziałach dotyczących klimatu, jakości powietrza, zasobów przyrodniczych (w szczególności Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych) wspomniane są praktycznie wszystkie lubelskie tereny zielone i ekologiczne. Poza Górkami Czechowskimi. W dokumencie znajdują się także odniesienia do prac profesora Kaszewskiego z UMCS. Niestety w dość wybiórczy sposób. Profesor Kaszewski wielokrotnie wypowiadał się i podkreślał jak znaczące znaczenie dla powyższych zagadnień mają Górki Czechowskie. Autor dokumentu jednak nie skorzystał z tej wiedzy. Ciężko jest się oprzeć wrażeniu, że usunięcie Górki Czechowskich z tego opracowania było celowym zabiegiem mającym na celu dyskredytację tego terenu, bagatelizowanie jego wpływu na jakość życia w Lublinie oraz forsowanie tezy o braku jego oddziaływania na środowisko w mieście Lublin. 7. Raport końcowy z prac tematycznych grup roboczych raport_koncowy_z_prac_tgr.pdf Rozdział: TGR 8: Miasto zielone str. 43 i 283: „Na wstępie grupa zdefiniowała siedem kategorii problemowych składających się na wertykalny obszar strategiczny „miasto zielone”. Są to: [...]” - rewitalizacja obszarów ekologicznych – lubelskie rzeki, Zalew Zemborzycki, Górki Czechowskie (z uwzględnieniem specyfiki właściwości tych ostatnich), [...]” Rozdział: Pożądana przyszłość obszaru „miasto zielone” str. 282: „LUBLIN TONAĆ W ZIELENI [...]”	

			ZACHOWANIE BIORÓŻNORODNOŚCI Regularnie poprawiana jest infrastruktura obszarów ekologicznych (rzeki, Zalew Zemborzycki, wąwozy, lasy, Górk Czechowskie), z zachowaniem walorów naturalnych, z szacunkiem dla „dzikości” tych miejsc i dostępnością dla mieszkańców. [...] Miasto prowadzi zintegrowaną politykę skierowaną na ochronę fauny (dotyczy to także gatunków zagrożonych).” Rozdział: Diagnoza obszaru „miasto zielone” str. 288: „W kategorii związanej z rewitalizacją obszarów ekologicznych, w szczególności rzek oraz Zalewu Zemborzyckiego i Górek Czechowskich, wskazano na słabości związane z planowaniem przestrzennym oraz niewystarczającym zakresem ochrony zieleni miejskiej.” Rozdział: Rekomendowane kierunki działań w punktach styku obszarów strategicznych str. 437: „Zagadnienie: Czy Górk Czechowskie zostały zabudowane? Stan pożądaný (opis) : Konflikt wokół Górek Czechowskich został przez miasto rozwiązany i na jego kanwie wypracowano standardy współpracy pomiędzy miastem, prywatnym właścicielem i mieszkańcami. Plany zagospodarowania przestrzennego Lublina odzwierciedlają wartości związane z bezpieczeństwem ekologicznym i ochroną środowiska. Rola TGR wskazującego : miasto buduje przestrzeń dialogu międzysektorowego i edukacji ekologicznej. Rola TGR wskazanego: tworzenie standardów współpracy miasta z prywatnymi właścicielami, tworzenie przestrzeni do dialogu między zainteresowanymi podmiotami		

			(przede wszystkim mieszkańcami miasta).” str. 448: „Zagadnienie: Czy mamy park na Górkach Czechowskich? Stan pożądany (opis): Pożądane jest zachowanie przyrodniczego charakteru Górek Czechowskich. Rola TGR wskazującego: podjęcie próby ochrony tego terenu mimo obecnie niekorzystnej sytuacji formalno-prawnej. Rola TGR wskazanego: dalsze próby zmiany stanu prawnego, który nie pozwala na działanie w tym obszarze.” Komentarz: To podsumowanie pracy tematycznych grup roboczych gdzie często można znaleźć odniesienia do Górek Czechowskich. Co ciekawe prawie zawsze jest to opatrzone adnotacją „z uwzględnieniem specyfiki właścicielskiej” co znowu wzbudza niepokój o intencje i wpływ dewelopera na finałowy kształt projektu. Wyjątkowo interesująco wyglądają rekomendowane kierunki działań w sprawie Górek Czechowskich. Jak na tę chwilę Urząd Miasta jest jak najdalej od nich i nie widać chęci zmiany kierunku tej polityki. Zwłaszcza kuriozalnie wyglądają próby rozwiązania problemu niekorzystnej sytuacji formalno-prawnej na Górkach Czechowskich. Bo są to próby rozwiązania problemu właściciela terenu a nie mieszkańców. 8. Ewaluacja pracy tematycznych grup roboczych ewaluacja_pracy_tematycznych_grup_robotycznych.pdf Komentarz: Dokument techniczny TGR. Bez komentarza. 9. Projekt strategii Lublin 2030 (wersja do konsultacji społecznych) 2021.11.15_strategia_lublin_2030.pdf		

			Rozdział: Wnioski z diagnoz, Diagnoza przestrzenna str. 45-46: „Do obszarów wskazanych do objęcia ochroną prawną w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Lublin należą: projektowane użytki ekologiczne: Derkaczowe Łąki, Zadębie; projektowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Górki Czechowskie, Dolina Cieku spod Konopnicy, Wąwóz Węglinek, Dolina Środkowej Czechówki, Dolina Jakubowicka, Dolina Trześniowska, Jakubowice Murowane, Majdan Wrotkowski, Łysaków, Skarpa Jakubowicka, Meandry Bystrzycy, Uroczysko Krężnickie; oraz projektowane pomniki przyrody.” Rozdział: Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Lublin, Kluczowe funkcje i rozmieszczenie planowanych interwencji w przestrzeni Lublina, Rejon III – Północny str. 128: „Z uwagi na funkcje ochronne i kształtowanie przestrzeni otwartych oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta wyklucza się możliwość zabudowywania części obszarów w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu, dopuszczając lokalizację obiektów i urządzeń związanych z ich funkcjonowaniem (sportu i rekreacji, turystyki), ochroną funkcji przyrodniczych oraz obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ustalenia obejmują: tereny zieleni o charakterze publicznym położone w dolinie rzeki Czechówki i suchych dolinach pomiędzy osiedlami na Bursakach, Czechowie oraz w kierunku Rudnika i Doliny Jakubowickiej; Park Czechów, Park na Górkach Czechowskich (w rejonie ul. Poligono-		

			wej), wskazany do ochrony – Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Górki Czechowskie”, a także w rejonie ul. J. Mackiewicza (Park Lemszczyzna); tereny lasu na Górkach Czechowskich w rejonie ul. Północnej, wskazany do ochrony – Zespół Przyrodniczo- Krajobrazowy „Górki Czechowskie”; tereny zieleni urządzonej związanej z wypoczynkowymi i rekreacyjnymi potrzebami społeczeństwa, w tym zieleń działkowa w rejonie: ul. Kupieckiej, ul. I. Kosmowskiej, ul. Choiny / ul. A. Zelwerowicza, ul. Bursaki.” Komentarz: Oznacza to, że nowe Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Lublin wskazuje Górki Czechowskie do objęcia ochroną prawną a przygotowany model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Lublin wyklucza możliwość zabudowywania tego obszaru w sposób niweczący przyrodnicze funkcje systemu. Jednocześnie to samo nowe Studium przewiduje 1/3 tego chronionego, zielonego terenu pod zabudowę blokami a na pozostałej części Urząd Miasta akceptuje i wspiera aktywność dewelopera w postaci tworzenia ścieżki terenowej i placu zabaw niweczących w praktyce przyrodnicze funkcje systemu. Podsumowanie To już kolejny projekt mający na celu pozyskanie od szerokiego ogółu mieszkańców opinii o wizji miasta ze szczególnym uwzględnieniem Górek Czechowskich. Odbyły się konsultacje społeczne dotyczące nowego Studium, zbieranie uwag do pierwszego i drugiego wyłożenia, zorganizowany został Antysmogowy Panel Obywatelski no i oczywiście pierwsze w historii referendum w sprawie przyszłości Górek Czechowskich. Przy każdym z tych projektów mieszkańcy		

			wyrażali jednoznaczna opinię o ich niezabudowywaniu oraz ochronie aktualnych walorów przyrodniczych i ekologicznych. Teraz do tego zestawu doszły wyniki kolejnych, szeroko zakrojonych badań opinii publicznej w ramach przygotowywanej strategii dla miasta Lublin na rok 2030. I po raz kolejny pokazały, że wola i opinia mieszkańców (jak i logika, opinie naukowców oraz dobre praktyki miejskie) w sprawie terenów zielonych w Lublinie - a w szczególności Górek Czechowskich - diametralnie różnią się z koncepcjami lubelskiego ratusza wyrażonymi w postaci nowego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. Powyższa analiza przeprowadzona została przez ekspertów Lubelskiego Alarmu Smogowego.		

2. Uwagi złożone po terminie lub z pominięciem formularza poza obowiązującą procedurą

Uwagi zgłoszone po terminie, tj. po 20 grudnia 2021 r., lub z pominięciem wymaganej formy zgłoszenia, w postaci formularza, nie zostały rozpatrzone w sposób analogiczny do uwag zgłoszonych prawidłowo i w terminie. Uwagi te znalazły się mimo to w zestawieniu i zostały przeanalizowane, a w przypadku zasadności uwzględnione.

(...) (Fundacja Wolności)	
1.	W zakresie smart city, ciężko zgodzić się z postawioną w strategii tezą, że Lublin dąży do bycia Smart City 3.0. Zgodnie z definicją Smart City 3.0 zorientowane są na obywatela / użytkownika i współtworzone lokalnie, zarządzane przez społeczność. Smart City 2.0 zorientowane są na technologię i napędzane przez społeczność. Zaś Smart City 1.0 to technologia napędzana przez firmy. Trudno w obliczu takich definicji wskazać by Lublin był obecnie na poziomie 2.0, w sytuacji, gdy to urząd wprowadza dostępne na rynku „smart” rozwiązania, a te nie są nawet konsultowane z mieszkańcami, nie wynikają też z analizy ich potrzeb, a posiadane dane nie są udostępniane w formie otwartych danych, z których mieszkańcy mogliby skorzystać. (definicje za: 3 pozycją wymienioną w bibliografii w części podręcznika). Dodatkowo należy wskazać, że choć strategia zakłada zwiększanie partycypacji, nie idzie to w parze ze zwiększeniem dostępu do wiedzy i danych dla mieszkańców. Tym samym strategia zakłada nierównowagę informacyjną. Bez wyrównywania poziomu wiedzy, prawdziwe partnerstwo we wspólnym podejmowaniu decyzji nie jest możliwe. Negatywnie oceniamy także brak poprzedzenia procesu opracowywania strategii uczciwą i jawną ewaluacją poprzedniej strategii. Uczciwa ewaluacja powinna móc każdemu dowiedzieć się czy zapisy poprzedniej strategii zostały zrealizowane, w oparciu o jakie dane to ustalono, a jeśli coś się nie udało to jakie były tego przyczyny. Informacji takich niestety nie zawiera ani Raport o stanie miasta ani raporty monitoringowe z realizacji strategii. Zgodnie z prawem Strategia powinna być zrozumiała dla każdego obywatela. Nie służy temu ani skomplikowany język dokumentu, ani wszechobecne angielskie wyrażenia używane nawet do tak banalnych wyrażen jak wydarzenie – event.
2.	Szanowni Państwo poniżej przesyłam uwagi wypracowane przez grupę seniorów skupionych wokół Fundacji Wolności: Seniorzy zwracają uwagę, że obecne wsparcie w formie domów seniora często jest niewystarczające i wypracowane bez uwzględnienia ich głosu. Seniorzy sugerują, by w domach seniora powołać społecznych seniorów-liderów, którzy będą pomagać organizować zajęcia. Wpisuje się to w bardziej partycypacyjny model zarządzania i oddolnie tworzony system tworzenia programu takich placówek. Dla zwiększenia efektywności takiego działania, powinien zostać uruchomiony program kształcenia liderów-seniorów. Animatorzy-seniorzy pełniliby podobną funkcję jak animatorzy kultury czy sportu. Seniorzy wskazują także na potrzebę utworzenia centrum szkolenia seniorów, czyli łatwo dostępnego miejsca, gdzie mogą odbywać się zajęcia dla seniorów. Obok tego pojawia się problem „przepełnionych” domów seniora i „braku” oferty dla seniorów. Seniorzy wskazują, że może być to związane z faktem, że najaktywniejsi seniorzy korzystają z bardzo wielu form zajęć, niejako zabierając miejsce innym seniorom. Stąd sugestia by wprowadzić ograniczenia w ilości zajęć, z których można korzystać, a przynajmniej pierwszeństwo dla osób, które jeszcze w żadnych zajęciach nie uczestniczą. Podobne wymagania są np. w projektach unijnych (np. pomoc de minimis). Zdaniem seniorów należy także wprowadzić rozliczanie z efektywności działalności placówek, a nie wyłącznie liczby zajęć dla stałej grupy osób. Seniorzy podkreślają, że obecnie (pandemia) wiele placówek publicznych jest zamkniętych, choć prywatne wciąż funkcjonują. Podkreślają, że woli by mieć wybór – czy uczestniczyć w zajęciach, a nie narzucony ich brak. Seniorzy wskazują na potrzebę organizacji wydarzeń dzielnicowych, gdyż osoby starsze często tylko w takich wydarzeniach mogą brać udział, w związku z trudnościami w poruszaniu się. W zakresie projektu C.2.k.22 seniorzy wskazują, że wielu ich rówieśników jest więźniami czwartego piętra. Chętnie zamieniliby mieszkania na bardziej dostępne. Przeszkodą są jednak procedury, zarówno w przypadku mieszkania prywatnego, jak i komunalnego. W tym zakresie seniorzy liczyliby na wsparcie gminy, by mogli zmienić mieszkanie na bardziej dostępne. Dodatkowo seniorzy wskazują, że często problem da się rozwiązać poprzez budowę windy. W tym zakresie seniorzy zwracają uwagę, że strategia całkowicie pomija tego typu

	problemu. „Jeśli senior nie wyjdzie z domu to nie skorzysta ani z równego chodnika, ani z super komunikacji, ani z oferty kulturalnej” – podkreślają seniorzy. W tym zakresie weryfikacji wymaga projekt kluczowy c.3.k.9, który zakłada likwidację barier architektonicznych wyłącznie w przestrzeni publicznej. W zakresie komunikacji zbiorowej (projekty kluczowe b.2.k.7 i b.2.k.8) seniorzy zwracają uwagę, że: - komunikacja zbiorowa powinna kursować często, - zapewniać dojazd z wygodnymi przesiadkami, - w zakresie węzłów przesiadkowych powinny być wyznaczone maksymalne czasy przejścia pomiędzy przystankami (podkreślają, że dziś często przesiadka/przejście pomiędzy przystankami na węźle jest zbyt długie!). W tym zakresie seniorzy postulują wprowadzenie standardu taktów komunikacji miejskiej i czasu przejścia między przystankami na węzłach przesiadkowych wewnętrznych. W zakresie zadania kluczowego c.2.k.10 seniorzy zwracają uwagę, że miejsca spotkań dla seniorów powinny być dodatkowo wyznaczane w istniejących placówkach kultury czy edukacji (biblioteki, szkoły, domy kultury itd.).
(...) (Porozumienie Rowerowe - Towarzystwo dla Natury i Człowieka)	
3.	Strategia zakłada ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Ambitniejszym celem byłaby likwidacja wszelkich palenisk węglowych na terenie Lublina, które są głównym źródłem takich zanieczyszczeń. Zadaniem kluczowym nie powinna być kontynuacja programu niskiej emisji a jego zakończenie. Oczywiście z powodu zlikwidowania problemu. Z dokumentu Inwentaryzacja rodzaju i wielkości zużycia paliw stałych w budynkach prywatnych opracowanego w 2017, wynika że ogrzewanie WYŁĄCZNIE węglowe może mieć w Lublinie prawie 5000 domków jednorodzinnych (a w ogóle węglowe: 7388, s. 17 inwentaryzacji). Do tego należałoby doliczyć jeszcze mieszkania komunalne czy ogrzewanie mieszane! W obecnym tempie ostatni z tych 5000 pieców zniknie za ok. 50 lat. To jednak wartość niedoszacowana, bo nie uwzględnia choćby inflacji. Lublin powinien pozbyć się wszystkich pieców opalanych węglem do 2030 roku, przynajmniej w obiektach komunalnych na co gmina ma bezpośredni wpływ. W obiektach prywatnych redukcja powinna wynieść co najmniej 50%! Mając na uwadze powyższe postuluję zmianę projektu kluczowego z: B.4.k.1. Kontynuacja miejskiego Programu Ograniczania Niskiej Emisji na: B.4.k.1. Wzmocnienie miejskiego Programu Ograniczania Niskiej Emisji, w celu likwidacji wszystkich źródeł niskiej emisji w budynkach komunalnych oraz redukcję ich liczby w zabudowie prywatnej o co najmniej 50% w stosunku do roku 2017. W strategii wskazano, że istotne jest równomierne rozmieszczenie czujników monitorujących jakość powietrza. To bardzo ważne. Zaskakujące, dlaczego w przypadku wpisania takiego działania do miejskiej strategii jednocześnie odrzucono w bieżącym roku analogiczny projekt z budżetu obywatelskiego. W zakresie zieleni cieszą wszystkie zapisy w strategii. Niestety rozmijają się z dotychczasową praktyką. Zamiast ochrony drzew, mamy wycinanie ich pod byle pretekstem, zamiast więcej zieleni mamy więcej betonu. Pokazuje to, że niezbędny jest społeczny audyt każdej większej miejskiej inwestycji. Audyt ten jest zresztą niezbędny, nie tylko w zakresie zieleni, ale także w zakresie np. ochrony środowiska czy dostępności. Mając na uwadze powyższe postuluję dodanie projektu kluczowego: Powołanie społecznego ciała opiniującego duże projekty infrastrukturalne pod kątem zgodności ze strategią oraz audytującego jakość ich wykonania. Od 1997 roku strategią Lublina jest ograniczanie ruchu auta. W tym okresie wydano setki milionów złotych na rozbudowę układu drogowego. Efekty widać gołym okiem: więcej aut, większe korki. Działania przynoszą efekty dokładnie odwrotne od zakładanych. W strategii nie ma żadnej diagnozy w tym zakresie.

W strategii wskazano, że dojazd rowerem do pracy/uczelni/szkoły wybiera od 3 do 4% mieszkańców (s. 39). Dane te wg autorów pochodzą z badania Diagnoza Lublin 2030. Raport z badań ankietowych. W badaniu tym (s. 40) wskazano jednak, że wartość ta wynosi tylko 2%. Warto podkreślić, że celem strategicznym dla miasta Lublin wynikającym z polityki rowerowej było osiągnięcie tego wskaźnika na poziomie 10% w 2020 roku. Oznacza to, że udział ruchu rowerowego jest w Lublinie jest bardzo daleki od założeń strategicznych, i prawie dwa razy mniejszy niż zakładają autorzy strategii. Wymaga to podjęcia aktywnych działań na rzecz zwiększenia udziału ruchu rowerowego w Lublinie.

Mając na uwadze powyższe postuluję dodanie projektu kluczowego:

Stworzenie Centrum Lublina przyjaznego dla rowerzystów oraz utworzenie dojazdów rowerowych do centrum na głównych relacjach, w szczególności w oparciu o system bezkolizyjnych kładek.

Na przestrzeni kilkunastu lat, pomimo zapisów o ograniczeniu ruchu aut liczba samochodów w Lublinie wzrosła kilkakrotnie, a każda kolejna miejska inwestycja drogowa zwiększa liczbę aut na ulicach - korki nie są już długie tylko szerokie. Celem kolejnej strategii nie powinno być dalsze ograniczanie ruchu aut, tylko zmniejszenie ruchu aut. Celem jest więcej pasażerów komunikacji miejskiej, rowerzystów i pieszych. Dane te powinny być ujęte jako wskaźniki realizacji strategii. Co istotne ani do rowerzystów, ani do pieszych strategia nie adresuje żadnych działań kluczowych. Jest to o tyle istotne, że strategia zakłada realizację miasta 15 minutowego - takiego, które powinno być przyjazne pieszym i rowerzystom. W strategii wymienia się kilka inwestycji premiujących i wzmagających ruch samochodów osobowych. Wielkim minusem strategii jest brak nacisku na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego. Celem powinno być zero ofiar wypadków drogowych. Bezpieczne ulice to ulice przyjazne mieszkańcom.

Jednym z celów strategii jest ograniczanie ruchu aut spalinowych. Inaczej mówiąc zamiana korków spalinowych na elektryczne. Oznacza to, że strategia wcale nie zamierza ograniczać ruchu samochodów, a jedynie zmienić ich źródło zasilania. Celem strategii powinno być zmniejszenie ruchu wszystkich aut indywidualnych, szczególnie w Centrum miasta. Wymaga to z jednej strony utrudnienia dla ruchu pojazdów indywidualnych, z drugiej: ułatwień dla innych użytkowników. Dalsza rozbudowa infrastruktury drogowej powinna następować tylko i wyłącznie w niezbędnych sytuacjach. Priorytetem i kluczową inwestycją powinien być rozwój infrastruktury dla transportu zbiorowego, rowerzystów, pieszych i mikromobilności, szczególnie w Centrum Lublina.

Mając na uwadze powyższe postuluję zmianę celu z:

B.2.4. Upowszechniać komunikację zbiorową i zmniejszać ruch pojazdów spalinowych, zwłaszcza w centrum miasta
na:

B.2.4. Upowszechniać komunikację zbiorową i zmniejszać ruch pojazdów indywidualnych, zwłaszcza w centrum miasta.

Mając na uwadze powyższe postuluję dodanie wskaźników:

1. Natężenie ruchu rowerowego (pochodzące z automatycznych liczników ruchu rowerowego) na wybranych drogach w Centrum oraz na trasach dojazdowych do Centrum
2. Natężenie ruchu samochodowego na wybranych drogach w Centrum Lublina.
3. Liczba ofiar śmiertelnych i ciężko rannych w wypadkach drogowych.
4. Wydatki z budżetu miasta na transport i łączność, w szczególności w rozbiciu na transport zbiorowy oraz rowerowy (uszczegółowienie istniejącego wskaźnika).

W strategii zapisano potrzebę tworzenia stref czystego transportu... których w Polsce nikt nie chce wdrażać. Pytanie jaki cel mają rozwiązać takie strefy? Naszym zdaniem problemem jest nadmierna komunikacja indywidualna w centrum Lublina. Dużo prostszym do wprowadzenia rozwiązaniem będzie naśladowanie rozwiązań z Krakowa. W obrębie plant ograniczono ruch tranzytowy, stworzono labirynty ulic jednokierunkowych i uniemożliwiono nielegalne parkowanie. Nikt nie wjeżdża tam autem bez potrzeby. Oczywiście równolegle zapewniono wygodne i szybkie połączenia komunikacją miejską, rowerem i pieszo. Zamiast strefy czystego transportu należałoby naśladować proste i działające rozwiązanie z Krakowa. Wprowadzając takie rozwiązanie w Lublinie należy rozważyć likwidację większości sygnalizacji świetlnych w Centrum, oddając priorytet ruchowi pieszemu.

Mając na uwadze powyższe postuluję zmianę celu z:

B.2.k.5. Wyznaczenie lokalizacji i zasad funkcjonowania stref czystego transportu.

na:

B.2.k.5. Ograniczenie ruchu indywidualnego w Centrum miasta, wraz z uporządkowaniem parkowania, poprzez zmianę organizacji ruchu indywidualnego i wprowadzenie ułatwień dla innych form transportu.

	Mając na uwadze powyższe uwagi w zakresie transportu ciężko uznać by projekt strategii był zgodny ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, w zakresie w jakim wspiera dalszy wzrost udziału przejazdów indywidualnym transportem zmotoryzowanym, zamiast promować ruch pieszy i rowerowy.

3. Uwagi złożone w trakcie debat i wysłuchań publicznych

W trakcie debat i wysłuchań publicznych uczestnicy i komentujący przekazali liczne uwagi i komentarze, które zostały poddane uważnej analizie. Wiele z wniesionych sugestii, uwag i komentarzy zostało uwzględnionych przez autorów poszczególnych rozdziałów w dokumencie Strategii Lublin 2030.

Urząd Miasta Lublin
Wydział Strategii i Przedsiębiorczości
Plac Litewski 1, 20-080 Lublin
tel.: 81 466 25 00
e-mail: biznes@lublin.eu
2030@lublin.eu
www.2030.lublin.eu

Projekt „Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030” realizowany jest przez Gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności - Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020 oraz z budżetu państwa.